Szamotlyak György, ötvös. A XVII. század első felében Tolsván működött. A rimaszombati ötvöscéh, melybe mint vidéki mester tartozott, 1721-ben avatta mesterré.

Mihalik Sándor: A rimaszombati ötvöscéh. Bpest, 1919. 58, 92. l.

Szamovolszky

Frigyes

---

otvös

1864. Pest.

UBp. 36 l.

~~Beszterczebánya: Városi Múzeum~~

~~VII. 239~~

vénytársaságoknak.

A Jegyintézettől a Nemzeti Bankig.

A Jegyintézet kimutatásai szerint az év elején 931.3 milliárd volt az államjegyforgalom, mig a leszámitolási tárca 563.2, az állam függőtartozása pedig 401 milliárd koronára rugott. *Junius 23-án*, a mikor a *Jegyintézet beszüntette működését* és átadta helyét a május 24-én megalakult Magyar Nemzeti Banknak, az államjegyforgalom 2,520.1 milliárd koronáig emelkedett, mig a leszámitolási számla elérte az 1455.4 milliárdot, az állam függő tartozása pedig az 1840 milliárdot. A *Nemzeti Bank* junius 30-án adta ki első kimutatását, a melyben a jegyforgalom 2893.7 milliárddal, a leszámitolási számla pedig 1192.5 milliárd K-val volt volt felvéve. A leszámitolási számla csökkenését az a tény magyarázza, hogy a bank nem vette át a Jegyintézet egész tárcaállományát. A jegybank-kimutatásokban immár jelentősége van a kitüntetett érckészletnek és a fedezeti arány alakulásának. A mig a Jegyintézet utolsó kimutatásában az érckészlet mindössze 25 millió koronával szerepel, addig a Nemzeti Bank első kimutatása már 938 milliárd értékü érckészletről számol be, a december 15-iki kimutatásban pedig a 4155.1 milliárd koronát kitevő bankjegyforgalommal szemben 2413.5 milliárdot tesz az érckészlet. Mig *az év elején a forgalomban levő államjegymennyiség körülbelül 42.8 millió dollárt ért, addig az év végén forgalomban levő bankjegykészlet összértéke 58 millió dollár*, bankszerü fedezete pedig — az állami adósságok levonásával és az azonnal lejáró tartozások hozzáadásával — 54.4 *százalékos*.

A Jegybank működésének eredményeként jelentkezik a korona stabilizálódása. A korona 0.0060-as züriki mélypontjáról 0.0070-ig emelkedett és értékállandósága a font árfolyamához kapcsolva biztositva van. Eltünt a 100.000 koronás dollárkurzus is és a dollár hivatalos jegyzése 72.820—73.400 között mozog állandóan.

A hitelválság.

Az esztendő egyik feltünő jelensége, a melynek terhét az egész gazdasági élet érzi: a hitelválság. A *kosztkamat*, mely január elején 3.5—4.5 százalék között volt, az év végén ½—⅞ százalékig esett, ez azonban nem jelent pénzbőséget és olcsó pénzt, csak azt, hogy a gazdasági élet konszolidálódása következtében az egészen rövid lejáratu napi kihelyezés lényegesen vesztett jelentőségéből. A gazdasági életnek a normális lejáratu forgóhitelre és a hosszulejáratu invesztíciós hitelekre van szüksége. Mindkét hitelnek hiányát ugy a mezőgazdaság, mint az ipar és a kereskedelem egyaránt érzi, mert a drága hitel valójában a hitel hiányát jelenti. A hitelválságot bizonyos mértékig természetes jelenségnek tekinthetjük, ha tudjuk, hogy *a budapesti pénzintézetek ez év elején a békebeli betét és folyószámla állományuknak mindössze 7.6 százaléka felett rendelkeztek*. A pénzérték állandósulása kedvezően hatott a tőkeképződésre. *Október végén a budapesti intézetek betétkészlete megkétszerezve elérte a békebelinek 14.3 százalékát és november végén a betétállomány 212 milliárdra rugott, szemben a szeptember végi 144 milliárddal*. A mai Magyarországnak *békebeli betétállománya* 1600 millió aranykoronára tehető s igy a *jelenlegi 13 millió aranykoronás betétkészlet ennek még 1 százalékát sem teszi*.

A Jegyintézet *kamatbázisa* a takarékkorona rendszeresitése után 10 százalék lett, a mit a Nemzeti Bank átvett és csak legutóbb emelte a bankrátát 12.5 százalékra, a mennyi ma is.

A mezőgazdaság.

Az ezévi gabonatermés alatta maradt a tavalyinak. A gazdákat rossz esztendejükért csak a cukorrépa-, a tengeri- és

Irta **Bertalan**

Az esztendő, a melynek utolsó napjait tapossuk és a melynek gazdasági képét akarjuk megrajzolni, az *infláció* jegyében indult. Az államháztartás még nyakló nélkül használta a bankóprést, a magángazdálkodás pedig nyögte a kötött forgalom jármát. Az az akció azonban, mely az állampénzügyek és ezen keresztül a magán-

Szamovolszky Ödön

1878—1914.

Még a szerencsétlen világháboru elején, egy zimankós decemberi napon történt, hogy az államhatalom Szamovolszky Ödönt, a még fiatal szobrászmestert a sorozóbizottság elé szólitotta. A müvész influenzás állapotban eleget tesz a kötelességnek, de a hosszas ácsorgásban még jobban meghül és három hét mulva kileheli lelkét. Tiz éve annak, hogy ez történt, de Szamovolszky korai halála még ma is egyike a magyar képzőmüvészet legnagyobb veszteségeinek.

Szamovolszky 1878 december 27-én született az ungmegyei Nagybereznán. Müvészi tanulmányait az Orsz. Iparmüvészeti Iskolában, Mátray Lajos tanár vezetése alatt végezte, majd később Zala és Róna mesterek mütermében dolgozik. Külföldön is jár; Olaszországban, Münkhenben, Párisban folytatva tanulmányokat. Eleinte középületek számára alkot dekorativ szobrokat, többek között ő mintázza a Bazilika főkapujának tizenkét apostolfejét. Azonban az arkitekturával való kapcsolat sem teszi szigoruvá szobrászi stilusát. Az akkor uralkodó müvészi felfogásnak megfelelően ő naturalista, a természetábrázolás minél nagyobb hüségében, stilizálás nélkül való közvetetlenségében keresi müvészi igazát. Szobrainak artisztikus tartalma a téma kifejezésében szimbolikus elmélyitésében rejlik. Ezt igazolják élethü képmásai, melyek minden muló esetlegességet visszatükröznek és ezt illusztrálja *Névtelenek* cimü kettős aktja is, mely legmélyebben szántó, lélekbemarkoló alkotása. Ezzel a tartalmi-

Ödön rendkivüli tehetségét. Joggal irta a Szabadságharc-szobor épitőbizottsága tiz évvel ezelőtt a müvészről szóló gyászjelentésében: Nagy álmok tisztalelkü álmodóját, a magyar müvészet önzetlen és fáradhatatlan munkását, nagy alkotásának megvalósitása közben vesztettük el, de nevét hirdetni fogja müve, emlékét szeretettel őrzi minden bajtársa és a fejlődő magyar müvészet minden barátja.

Szamovolszky Ödön halálának tizedik évfordulója alkalmából e hónap 29-én, hétfőn, délelőtt 10 órakor a budapesti görögkat. magyar plébániatemplomban (VII., Szegényház-tér 9.) gyászistentiszteletet tartanak, mely után a mester tisztelői Szamovolszkynak a kerepesi-uti temetőben levő sirját megkoszoruzzák.

Bp. Hirlap 1924?

SZAMOVOLSZKY *Odon*, szobrász, Nagyberezna 1878 dec. 26, † Budapest 1914 dec. 28. Az ungvári agyagipari szakiskolában és Mátyai vezetése alatt a bpesti iparművészeti iskolában tanult, majd Zala György, utóbb Róna József műtermében dolgozott. Közben Olaszországban, Münchenben és Párizsban képezte magát. Itthon eleinte dekorativ szobrászmunkákat is végzett; egyebek közt ő mintázta a bpesti Szent István-templom főkapujának tizenkét apostol-fejét. Horvai Jánossal közösen készítette a rozsnyói gróf Andrássy Franciska-szobrot és a kassai honvédemléket, melyet a csehek eltávolítottak. Ez a sors érte az 1910. készült ungvári Dayka Gábor márványszobrát is. A müncheni nemzetközi kiállításon 1911. Névtelenek c. kettős csoportjával aranyérmet nyert; e csoport nagyobbik női alakját állította fel a székesfőváros a művésznek a Kerepesi-uti temetőben lévő sírjára. Neve akkor lett országosan ismertté, amikor 1907. Gách Istvánnal közösen készített terve a Szabadságharc-szobor pályázaton megnyerte az első díjat és a kivitellel való megbízást. 1913. a Műcsarnokban e szobor egyik teljesen elkészült részével, a Bigával, állami aranyérmet nyert, 1914. az Er-

Szamovolszky Ödön

szobrány

Kaszab Géza. Arad Kossuth szobrai. Aradi közlány 1907. cvf. 63. sz

Szamovolszky Ödön

U. 179

Nagy életrajzi
a Gyöngyösi Tarsa-
ság évkönyvé
ben

1914–15

ÁLLAMI ÁRVERÉSI CSARNOK
BUDAPEST, IX., KINIZSY-UTCA 2. SZÁM.

A NEMZETI VAGYONMENTŐ VÁSÁR VIII. MŰVÉSZI ÉS XII. AUKCIÓJÁNAK 1922. ÉVI FEBRUÁR HÓ 19-ÉN, VASÁRNAP DÉLELŐTT TIZ ÓRAKOR TARTANDÓ MEGNYITÁSÁRA TISZTELETTEL MEGHIVJA

AZ IGAZGATÓSÁG.

A
KIÁLLITÁS FEBRUÁR HÓ 21-ÉIG VAN NYITVA ÉS PEDIG: VASÁRNAP D. E. 10 ÓRÁTÓL 1-IG, HÉTKÖZNAP D. U. ½4 ÓRÁTÓL ESTE 7 ÓRÁIG.

KATALÓGUS ÁRA 20 KOR.

LÉGRÁDY TESTVÉREK BUDAPEST

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Elek A: A Mücs. téli tárlata.II.szobrok.

Az Ujság 1913. dec. 25.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Vas. Ujs. 19o7. 498 l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvai János

A Mücsarnok téli kiáll. Müvészet XIII.évf. 1914.
83.

MDK

Szamovolszky Ödön

A Műcsarnok téli kiáll. Művészet XIII.évf. 1914.
83.

S z a m o v o l s z k y Ödön
szobrász

M Ű V É S Z E T
XII.évf.1913.
280.
"A rendes Téli Kiállitás zsürijei.."

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Müvészet, XIII.évf. 1914. 83.

A Mücsarnok téli kiáll.

MDK

Szamovolszky Ödön

Magyar Iparművészet 1897/98. 392,395.l.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

II.dijat kapott az orszg.iparm.isk.palyazatán.

Cikk: Az iparművészeti iskola növendékeinek kiállitása.

Magyar Iparművészet, 1899. 39.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

A Műcsarnok háborus kiállitásán szerepelt.

Cikk:Háborus kiállitás.

Művészet,1914. 541-542.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Képzőművészet 1932. 52. sz. 153.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

A Képzőművészeti Társulat téli kiáll. Vasárnapi Ujság 1903. 48. sz. 797.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Magyar Építőművészet 1908. 2. sz. 16.1.

.

MDK

Szamovolszky Ödön

Vasárnapi Ujság 1907. 25. sz. 501.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 61.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Szépm. Muz. Évk. 1935. VII. 190 l.

MDK

Szamovolszky Ödön

1917-18. Hegs. Az osztrák-magyar sajtóhadiszállás képzőm. kiáll. kat.

Szamovolszky Ödön

MDK

Rákóczi siremlék biráló biz. Vállalk. Közl. 1909. okt. 13. 5.l.

Szamovolszky Ödön. szobrász.

Művészet. 1907. 268. l.

Szamovolszky Ödön, szobrász

Müvészet, III., 1904. 13o.

Kitüntetések

Szamovolszky Ödön.

Művészet.
V. évf., 1906.
422. l.

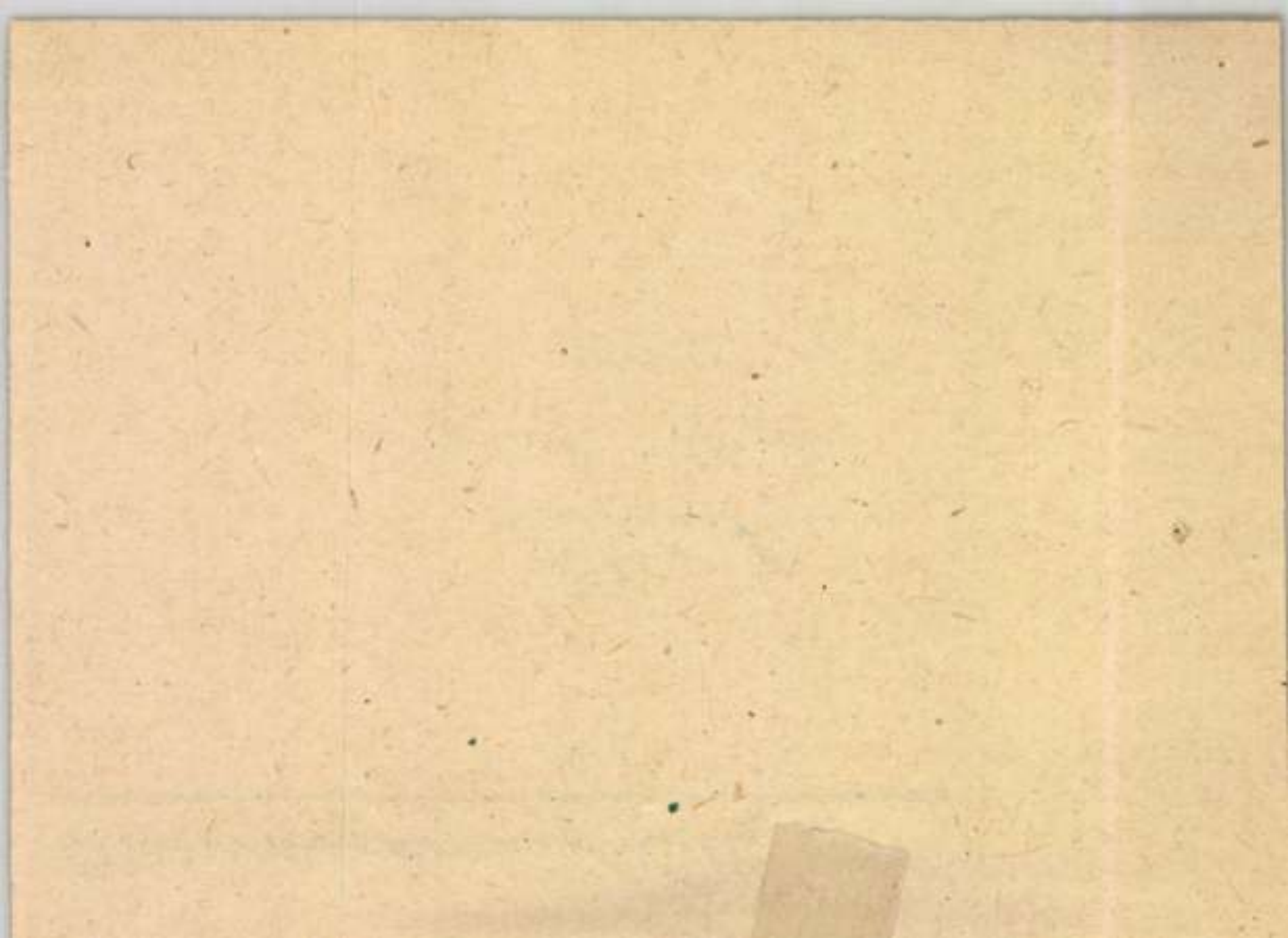

Szamolovszky Ödön
szobrász

Katalitus Szemle. 1908. I. k.
328 - 337. o.

-X: Tavaszi műkiállítások.

Szamovolszky Ödön, szobrász

Budapesti Szemle, 1908. CXXXIII.

122.–130. l. Erdey Aladár: Őszi tár-

latok.

U n g v á r

Szamovolszky Ödön középiskolájának helye

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"

Róma

Szamovolszky Ödön tanulmányutja

MŰVÉSZET
XIII.évf.1914.
83.
"A Műcsarnok téli kiállitása"

P á r i s

Szamovolszky Ödön tanulmányutja

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"

N a g y - B e l e z n a /Ung m./

Szamovolszky Ödön szülőhelye
/1878/

M Ú V E S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

Vasárnapi Ujság 1906. 236 l.

Szamovolszky Ödön

Művészet 1914. 232.l.
Tav.kiáll. pályabirósága.

Szamovolszky Ödön

l.

Magyar Iparművészet

1925 – 5. l.

és kv. ch.

10, 11. l.

os Bizottsága" Méltó-
Urának

Budapesten.

, hogy a nevezzi templomnál
o céljaból a közeli napod-
tetes Lux Kálmán műépítész
34. sz. tresses levéro – azon
-vulod a méltóságos Elnöd Úr
i, hogy ezen alkalommal a
ági róm. Kath. templom is

Szamovolszky Ödön

u. 1941-

.szterium jelen kelet és ügyszám alatt
ályához intézett rendeleténck másolata:

l. Vas. 24/5

1913. 1043. l.

.690/számu csekkszámla terhére utaljon
róság kezeihez /cim: Tatatóváros/ a ta-
angtorony helyreállitási költségeihez
ként 500 P-t, azaz: ötszáz pengőt.
A miniszter rendeletéből: dr.lovag Ybl

16.241/1938. szám.

III.

A Müemlékek Országos Bizottságának,

Budapest.

Tudomás végett másolatban megküldöm azzal, hogy ezen müemlék helyreállitási költségeihez való hozzá járulás fejében a jelen rendeletemmel talt 500 P. felül az 1938.évi 3627/I.s a. az érdekelt községi előljáróság rés már ugyanilyen összegü segélyt folyósi

Szamovolszky Ödö

zobrázt

Gentmüeml.

59. l.

. főgimnázium igazgatóságától.

Bizottságának

Budapest

kei III. kölcsért, melyet a nagylek. Orsz. Bizottság
ázium lanári könyvtára részére ajándékképen
öszönettel fejezem ki a Hűemlékek Országos

...mu kladási csekkszámla terhére

. . márçius . . .hó . 21. . -én. A

...mér Lajos s.k. miniszteri tanácsos.

...os másolat hiteléül:

...szteri iroda s.tiszt.

Szamovolszky Ödön
Kolrán
1895–1899

P. Zimák 1930
89. l.

megküldöm.

Budapest, 1931. március hó 21-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tihamér Lajos s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri iroda s.tiszt.

< Szamovolszky Ödön >

malíř

Prodání Lajos: < >

8-r, 8 l. Bp. 1924.

Gent (1827)

A Tekintetes Országos Bizott
nélkül immár csupán a föhajó és
volna betartható .-

Erre nézve azonabn felmerül a
rűli pilléreken a régi elrendezé
alkalmaztattak - nem volna - e k
megfelelő uj keresztrózsa elrend
bános is igen szeretne .-

Ha a Tekintetes Országos Bizo
dését keresztrózsa helyettt a le
datni. ugy erre nézve lehetőleg
sét átjuttatni.-

Magyar kir

Löcse. 191

~~Horvat János~~

sovább Szamovolszky Ödön

2

K

U. 1795.

Vas. Ujs

1906. 236. l.

P

vegyes

6.38

1 köt. 8r.

Jedlicska
Pál

Adatok Erdődi báró Pálffy Miklós,
a győri hősnek életrajza és korához 1552–1600
(Eredeti történeti forrásmunka).

A magy. tud. Akademia történelmi Bizottságának
segélyezésével

I – XI + 1. – 820. ll.
2 képes tábla.

Szamovolszky Ödön, szobrász MDK

az emlékbizottság egyik pályabirája.

A Rákóczi emlékmű tervpályázata.
Vállalkozók Közlönye. Bp. 1909.okt. 6. 6.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Árverési Csarnok, 113.sz. 1945.

MDK

Szamovolszky Ödön

György K.: Az iparmüvészeti iskola kiállitása.
Magyar Iparmüvészet 1897/98. 392,395.l.

tovább ~~Gách István~~

Szamovolszky Ödön

U. 975

K

Elek Artur: A Mű-
csarnok téli tárlata.
II. A szobrok. Az Ujság
1913. dec. 2. –

P

1117. Donatello (Donato d
tanítv

A mester sz. Firenzében 1386-
ber 1

Madonna a gyermek

Derékon alólig, jobbrafo
zolva. Kezeiben a gyermek Jé
és a kinek testét kendővel cs
övezi, fátyolja leomlik és ujjr

Terracotta-dombormű, mére
— Vétetett 1894 július 18-án E.
1344 K-án. — Elszámoltatott 18
— Az elszámolásra nézve lásd az
az 1895 május 10-iki 22919 sz. r
molást jóváhagyta az 1900 nove
az 1901 augusztus 26-iki 373 el

Jegyzet. L. az 1896-iki lajs
Preisliste N°. 64.

III 3

Pl.

Vét 1894

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n :
szobrász-/1878 - 1914/

Rövid életrajz /Kis állami
aranyérem, 1914/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"

Szamovolszky Ödön szobrász
1878 - 1914.

Kis állami aranyérem, 1914.
/Gách Istvánnal/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83. és 87.
"A Mücsarnok téli kiállitása"
Illusztráció: 4. és 5.

Szamovolszky Ödön szobrász
1878-1914.
/ és Gách István /

Szabadságharc-szobor
/Téli kiállitás,1914/

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"

Szamovolszky Ödön szobrász
1878 - 1914.

Budapesti Szabadságharc-emlék
pályázata/Pályanyertes mü/
- Gách Istvánnal -

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
83.
"A Mücsarnok téli kiállitása"
Illusztráció: 4. és 5.

Szamovolszky Ödön szobrász
1878 - 1914

Horvai János képmása
/Az állam vásárlása a téli kiállitáson,1913-14/

M Ű V É S Z E T
XIII.évf.1914.
85.

S z a m o v o l s z k y Ödön
szobrász

A "Müvészet" szerkesztőbizottságának tagja/1914-15/

M Ü V É S Z E T
XIII.évf.1914.
88.
"A Müvészet szerkesztőbizottsága"

198 **Keller Albert.** Dr. Dombovári G. úr mellszobra. Gipsz. Magántulajdon.

199 **Auffenberg-Bruck Natália.** Elvarázsolt hercegnő. Szobormű (gipsz). Egyetlen példány. Eladó.

200 **Csiszér János.** Sándor. Gipszszobor. Magánt.

201 **Sós Géza.** Az aszfaltbetyár. Gipszszobor. Eladó.

202 **Kárpáty Rezső.** Szent-Antal kép. Az Andreetti család tagjainak arcképeivel. Készült a sóskúti kőbánya százezredik köbláb szállításának emlékeül. Olajf. Magántulajdon.

203 **Tóth István.** Éhen Gyula orsz. képv. képmása. Gipsz. Magántulajdon.

204 **Sós Géza.** Praeludium. Gipszszobor. Eladó.

205 **Füredi Richárd.** Mindenek fölött. Szobormű. Eladó.

306 **Ligeti Miklós.** Dr. Jókai Mór. Márvány-relief. Eladó.

207 **Szamovolszky Ödön.** D. H. képmása. Gipsz mellszobor. Magántulajdon.

208 **Szamovolszky Ödön.** Első vallomás. Bronz szobor. Eladó.

209 **Szamovolszky Ödön.** Endrey S. festőművész. Gipsz mellszobor. Magántulajdon.

210 **Szamovolszky Ödön.** Vágy. Bronzszobor. Eladó.

211 **Holló Barnabás.** A tépett zászló. Érc. Eladó.

IX. TEREM.

212 **Borúth Andor.** Portrait-tanulmány. Olajf. Eladó.

*213 **Borúth Andor.** Egy lovag. Olajf. Eladó.

214 **Borúth Andor.** Adler László arcképe. Olajfestm. Magántulajdon.

215 **Skutezky Döme.** A kis vendég. Olajf. Eladó.

216 **Knopp Imre.** Kíváncsiak. Olajf. Eladó.

217 **Knopp Imre.** Déli napban. Olajf. Eladó.

Szamovolszky Ödön

VIII. TEREM.

176 **Holló Barnabás.** Az előőrs. Ércszobor. Eladó.
177 **Istók János.** Borúth Andor festőművész képmása. Szobormű. Eladó.
178 **Markup Béla.** Fiastyúk. Gipszszobor. Eladó.
*179 **Markup Béla.** Jegesmedve. Terrakotta-szobor. Eladó.
180 **Beck Ö. Fülöp.** Érés. Váza, ónban öntve. Eladó.
181 **Berán Lajos.** Férfi arckép. Gipsz-relief. Magánt.
182 **Szamovolszky Ödön.** Női képmás. Bronz mellszobor. Eladó.
183 **Szamovolszky Ödön.** Vázlat. Terrakotta-szobor. Eladó.
184 **Lukácsy Lajos.** Vizetvivő menyecske. Bronz. Eladó.
185 **Istók János.** Jókai Mór †. Bronzszobor. Eladó.
186 **Holló Barnabás.** Arcképszobor Sz. A. Gipsz. Magántulajdon.
187 **Darás János.** Tanulmányfej. Szobormű. Eladó.
188 **Sós Géza.** Szépség. Gipsz-szobor. Eladó.
189 **Szamovolszky Ödön.** Kerekes Pali. Gipsz mellszobor. Magántulajdon.
190 **Verő László.** Tryton szökőkút. Gipsz szobormű. Eladó.
191 **Barcza Lajos.** Libatömő leány. Szobormű. Eladó.
192 **Liipola György.** Védők. Gipsz szobormű. Eladó.
193 **Kallós Ede.** Márkus Géza műépitész mellképe. Gipsz. Magántulajdon.
*194 **Kallós Ede.** Részlet Kozma Sándor főügyész síremlékéről. Gipsz. Eladó.
195 **Kallós Ede.** Tanulmányfej. Gipsz. Eladó.
*196 **Tóth István.** Küzdelem. Gipszszobor. Eladó.
197 **Barcza Lajos.** A kenyér. Szobormű. Eladó.

Műcsarnok 1904/5. évi
K.

MDK

Szamovolszky Ödön

A müncheni nemzetközi mütárlaton a kiállitás második diját kapta.

Müvészet 1909 264.l.

Müvészek, XX.sz.

Szamovolszky Ödön szobraszmüvész

1878-1914.

M Ú V É S Z E T
XIII.évf.1914.
232.
"A Tavaszi Kiállitas palyabirósaga"

Szamovolszky Ödön

erod

Elek Artur. A Műcsarnok téli tárlata. II. A nobrászok. Az Ujság. 1913. dec. 2

1454. Velei

A xv. s

Consol.

Kiterjesztett szárnyú é
melynek feje felett gyöngyfü

Mészkő, méretei 30 : 25 c
tett 1895 október 23-án G. Ma
Elszámoltatott 1900 november
molást jóváhagyta az 1900 au
rozat (464–901).

III 3

Pl.
Vel. 1895.

Szamovolszky Ödön

Lásd

Pécsi múzeum

1941. 97. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

~~Gách István~~

K Szamovolszky Ödön

nincs cíd

Ujsag. 1931. ápr. 5.

(Miért nem állítják fel Erzsébet királyné szobrát? Félig kész és félbemaradt szoborcsinkék.)

P

~~Gach Istvan~~

tovább Szamovolsky Ödön

U. 1837

K

Vas. Ujs.

1907. 498. l.

l

slovenskej spoločnosti, roč. VII., zv. 2.)

Szamovolszky Ödön 51.l.

Szlányi Lajos 50.l.

Szoldatics György 136.l.

Telcs Ede 51.l.

Ujváry Ignác 50.l.

Vaszary János 50.l.

Keppel 42. tábla

Wellmann Róbert 50.l.

Zemplényi T. 50.l.

Zombory Lajos 50.l.

Lárd

Velencei nem zeth.

Kiáll. 1905.

Tovább

~~Horvat Janos~~

K

Aovabb Pogany Mórz

Szamovolszky Ö

U. 1856
U. 1857

Vas. Ujs.

1906. 600,
601 l.

P

vegyes

c. 5

1 rót. 8 r.

Kubinyi

Ágoston

A Magyar Nemzeti Múzeum.

1. – 46. ll.

Szamovolszky Ödön

1.

Nemzeti Szalon

1920. nov.-dec

'349.

Budapest, 1930. április 5.
Telefon: 337—514.
Postatakarékpénztári csekkszámla 48,330.
Trianon XX. évében.

Országos Bizottsága

Högyes Endre u, 10.

tkozással m.év december 4-i levelünk-
, hogy arra a mai napig sem történt
sztelettel közöljük a még nyitott té-
unkat és kérjük, hogy ezen tételek

Pengő 197.85-nek

tekintettel a számlák régi keltére,-
iveskedjenek.
tutalásukat várva, vagyunk

magyar üdvözlettel

Főiskolai Hallgató

Szamovolszky Ödön

erdő

Magyar Iparművészet

1915. 39. 40. l.

EGYETEMI NYOMDA
ESBOLTJA

POSTATAKARÉKPÉNZTÁR
BUDAPEST: 37.473, 57.124
LEIPZIG: 29.165

10744.

Budapest, 193 5 szept. 11.
IV, Kossuth Lajos-utca 18.

urnak,

ıytelenek vagyunk megállapitani, hogy
:tésre vásárolt müvek ellenértékének
őleg megállapított havi részletei csak
vagy pedig egyáltalában nem érkeznek

áldozatokra, amelyeket a müvek forga-
unk, valamint arra, hogy ezen áldoza-
a gyümölcsöket, amelyeket kulturális és

Szamovolszky Ödön

rövid életrajza

Művészet 1914. 83. l.
(A Műcsarnok téli kiállítása.)

8710.

leichter Erklaerung der Zei-
ngen zu Wasser und zu Land
ch und Polen, gegen die Tür-
zdete: Die Entlegenheit der
an Ort u. Stelle einverleibt
lra: M. és jobbra: Im Verlag
3. Zu finden bey Joh. Lorenz Ru-
gsburg, wohnhaft in der Capuzi-

r. 53:63.8 cm.

906
05-3

Szamovolszky Ödön

Corvina

1938. 10. 28

Szamovolszky Ödön

wód

Olaylacamp

29.1.

Szamovolsky Edon

l.

Olay II.
257. l.
258.
259. l.

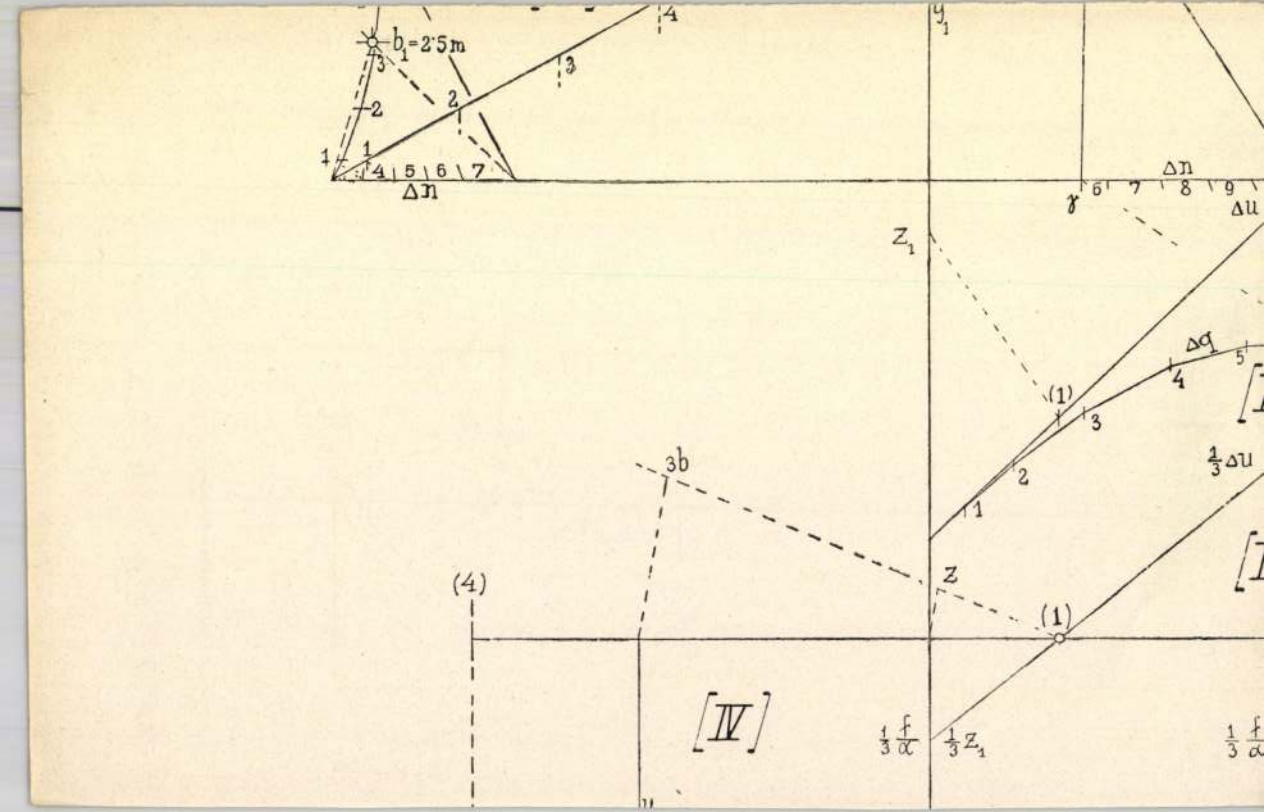

$b_1 = 2{\cdot}5\,m$
Δn
Δn
Δu
y_1
z_1
Δq
(1)
$\frac{1}{3}\Delta u$
3b
(4)
z
(1)
[IV]
$\frac{1}{3}\frac{f}{\alpha}$
$\frac{1}{3}z_1$

Szamovolszky Ödön

wód

Lech Szt István I.

A Kaus Lech

A főkapu bronz-
medaillonjait fenti
kérutette

Frau Hedwig Dehn

Hedwig Dehn

Frau Hedwig

Frau Hedwig Dehn -
Hedwig Dehn
Charlotte

Szamovolszky Ödön

wód

Mihalikereklyem

23. l.

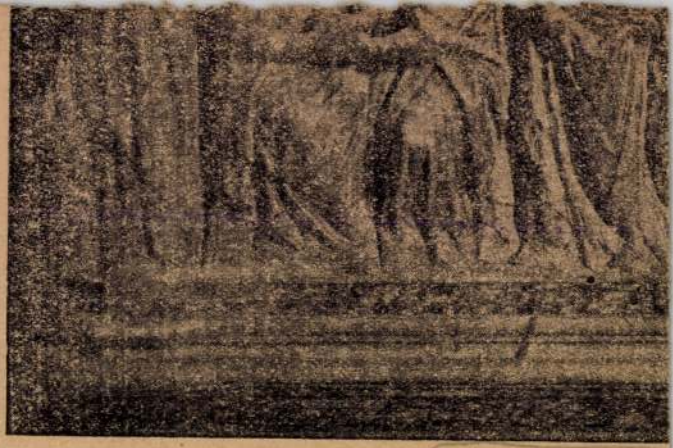

79. kéj Nicolo Pisano (Jra Regina

Bologna,

Szamovolszky Ödön

szód

Hlutolsó 69. l

2143. C. Netscher:

Nő képe.

Térdig, balra fordul, ül.
közül, a rózsát fogja; baljában pedig
tartja. Göndör haja, szemöldöke és s
homlokára hajlik, gallérja fodros, k
ben kert látszik, a hol jobbról szök
Az égbolt felhős.

Vászon, méretei 39: 32.2 c
Delhaesz István hagyatékáb
Átvétetett 1902: I. 11-én

Szamovolszky Ödön

vrád

Divald 1927

161. l

Szemle

KIADÓHIVATAL:
VÁRKERÜLET 44. SZÁM

Sopron, 194 4 február 9.

la urnak
iz. főtitkára

a 16.

kelt nb./ sorai elintézésében van sze-
lni, hogy a feljegyzett kivonatok kö-
akkal kivéve az összes kivonatok rendel-
azonban értesitenünk kell, hogy elnöki
t ára P.1.50 ugy, hogy a 33 darab ki-
t ára összesen P. 49.50. Amennyiben az
értesitését és a kivánt példányokat
i.
d egy csekklapot fogunk csatolni.
t és vagyunk
kiváló tisztelettel

Szamovolszky Ödön

Liber Bystrzobrai

335. l.

Szamovolszky Ödön
Hohlan
Árverési Csarnok aukció kat.
32. sz. 1926 ápr.
34. sz. 1926. okt.
35–41. nem szepel

III. Károly:

Megkoronáztatás.

A templ
ronázási diszben
~~ja~~ s a tinek pala
urak egyike ira
val mutat. Siél
fúj. A téren és a
mú közönség né
sorban balról:

„Den 22 Meg
van Spanj
van Hung

jobbra: „CAROLUS
Rex Hispa
Hungaria

s legalól Középütt

Rézmets

Szamovolsky Ödön

l.

Grőr Páris II

87. P.

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 853.

Szamovolszky Ödön

Siremlék szobrára megrapta a Gregusz-pitalmat.

Építő Ipar – Építő Művészet. 1917. jan. 7. (Szobrászatunk az utolsó hat év alatt.)

Kiskunhalasi ref. főgimn. könyvtára

III. 179

Szamovolszky Ödön

d.

Műcsamok

1899. 65. l.

TARTA

I. Vezércikkelyek.

	Oldal
Ujesztendő. *Nemo*	1
Magyar Képzőművészek Egyesülete. *Idem*	13
A kormány művásárlása. —*s.* .	29
Művásárlás. —*br*—	45
Az O. M. Képzőműv. Társ. és a M. Képzőműv. Egyesülete. *Benkő* Kálmán.	57
Vidéki kiállitások.	62
Népszerű előadások a művészetr.	69
Külföldi kiállitások. *Albatrosz* .	77
Magyar művészet Oroszországban. *Nemo*	93
Itália. *Lázár* Béla dr.	
Levél a szerkesztőhöz.	
Az 1900. évi Párisi ne kiállitás kongresszusa	
Védelem a művészeti ol dékében. *Gyulai* Ágo	
Modern műértelem. *Vaj*	
A Téli kiállitás eredmé	
A művásárlás föllendité	
Művészet az iskolában .	
Az ifjuság és a kiállitá	
Művésznövendékek *Nesztor*	
Levelek. *Malonyay* Dezs	

Oldal

az építészet. *D—r* 82
tások naptára . . 85
ünneplése . . . 97
abb rendelete . . 110
s 121
épzőmüv. Tanács . 123
lbuma 130
nevelés a közép- 139
s 141
sz-lexikon . . . 152
idások 167
T. vál. ülése . . 169
javára tartandó
bályzata 171
épviselőházban . . 178
Tavaszi kiállítás.
or 186
falfestményei. . 187
i templom. *Dömö-* 189
emzetközi kiállítás 190
T. vál. ülése . . 196
olás eredménye . 206
tavaszi nemzetközi
. 208, 229, 242, 261
278, 292, 312, 345, 370
T. évi rendes köz- 214
y jelentése a Tár-

Oldal

A marosvásárhelyi Kossuth-szobor leleplezése 340
A Szépművészeti muzeum . . 341
A parlament új palotája . . . 342
Magyar kiállító művészek névsora 345
Az O. M. K. T. vál. ülése . . 379
Művészet a középiskolákban . . 386
A M. Képzőművészek Egyesülete ülése 391
Az O. M. K. T. választmányi ülése 391
A választmány jelvntése az 1899. évi rk. közgyülése elé . . . 392
Az 1900. évi párisi nemzetközi kiállitás szerv. szab. 393
A Barabás-kiállitás. *V.* . . . 393
Wagner Sándor kiállitása. *Dömötör* István 394
Új festőiskolák 395
Az O. M. K. T. rendkivüli közgyülése 403
A tarsulati bizottságok és az ig. megalakulása 404
Magyar művészet Oroszországban 405
A király a Barabás-kiállitáson . 416
A szolnoki művésztelep ügye . 415
A művészet a költségvetésben . 416
Magyar művészet Oroszországban 444
A Téli kiállitás megnyitása . . 458
Az új illusztrált Petőfi △ . . 460

Szamovolszky Ödön

Thieme Becker

XXXII. 370.l.

(Lyka)

F

C

I

MAGYA

A., B. Ivótülkök, ungi és beregi forma.
C. Sótartó, vésett. Zemplén vmegye.
D. Karikás szarvnyéllel és szironyos, p
diszítéssel. Kúnság.
E. Késes tüzi-készség. Kúnság.

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN 1878—1914.

Tehetséggel bőven megáldott, erősen magyar érzésű, lelkes és tiszta törekvésű ember volt Szamovolszky Ödön. Az uzsoki szorosnál hősi halált halt Sámuel Kornél után, érzékeny veszteségnek nagyon is sok az, ami az ő szintén tragikus gyorsasággal történt elköltözésével érte művészetünket. Az a mult év novemberében kiadott felhívás, amely a katonailag eddig ki nem képzett hadköteleseknek szólt: Szamovolszkyt is a sorozó bizottság elé állította. Ekkor hült meg s december 28-án a szabadságharcszobor építő bizottsága megrendülve tudatta halálát. A gyászjelentések nem mindig alkalmasak ugyan arra, hogy szavukat igaznak fogadjuk el. De azt a nehány sort, amit e bizottság jelentésében olvastunk, ki kell ragadnunk, mert közvélekedést tolmácsol, mert nem a köteles kegyelet sugalta, hanem az érzés őszintesége s a meggyőződés erőssége: «Nagy álmok tisztalelkű álmodóját, a magyar művészet önzetlen és fáradhatlan munkását, nagy alkotásának megvalósítása közben vesztettük el, de nevét hirdetni fogja műve, emlékét szeretettel őrzi minden bajtársa és a fejlődő magyar művészet minden barátja.»

Szamovolszky Ödön a fiatal szobrásznemzedék tagja volt, mindössze harminchat éves. Nem elég azonban, ha pusztán e nemzedék reményteljes tagjának nevezzük. Több volt ő annál, hogy az emberek vele szemben csak az érdeklődéssel párosult várakozás álláspontjára helyezkedjenek, hogy a kritika azokat az enyhébb igényeket támassza munkáinak mérlegelésénél, amelyeket általában előlegezni szokott, amikor oly művekről van szó, amelyek egyelőre csak igéretek a jövőre. Szamovolszky még nem volt mestere senkinek. De már rálépett erre az útra. Az átlagosan tehetséges régiót messze elhagyta, egyenesen nőtt ki azok sorából, akik vele többékevésbbé egy évjáratuak.

Ennek a kiemelkedésnek azok a szobrok rakják le s készítik elő útját, amelyeket 1903. óta kezd kiállítani a Műcsarnok szobrászi termében. Össze-vissza nem sokáig tart ez a periódus, mert nehány esztendő mulva, szinte egy hirtelen lendülettel, Szamovolszky már ott van, ahová csak az igazán kiválasztottak — s azok se könnyen — tudják követni. E fordulatot a szabadságharcszobor jelzi, amikor Szamovolszky, jó nehány tucat pályamunka közül s ugyancsak súlyos szavú kritikával szemben, Gách Istvánnal együtt megnyerte az első díjat s a kivitelre való megbízást. Országos érdeklődés kisérte e

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN

nagyszabású emlékmű pályázatának sorsát, s ugyanígy általános volt az öröm és rokonszenv az eredmény nyomában, amely a fiatal, alig harminc esztendős Szamovolszkyt — s vele természetesen Gáchot is — egyszerre előtérbe állította.

Szamovolszky Ödön 1878-ban (dec. 26.) született Nagybereznán. Az ungvári agyagipari iskolában tanult, majd a budapesti iparművészeti iskola díszítő szobrászati szakosztályán, Mátray Lajos növendéke lett. Szamovolszky azonban az ily apró, dekorativ jellegű szobrász feladatoknál sokkal többre vágyott. Ambicióját nem elégítette ki, hogy megálljon ezen a terrénumon, a kisplasztikánál. S mivel ambiciója nem pusztán csillogó felhőkön járt, hanem a tehetség megfelelő potenciájával párosult: sikerült is neki, folyvást biztosabb léptekkel, továbbjutni. A nagy koncepció embere lett, az összefoglalóbb, tömörebb stilü szobrászi stilusé. S ebben más mester szoros közelsége, irányító szava, rendszeres tanítása nem segítette. Nézte a klasszikusokat, a természetet, a modern szobrászat termékeit, s ezeknek segítségével, a maga tapasztalatai

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBORMŰVE

POGÁNY MARISKA ÚRHÖLGY

alapján fejlődött azzá, aminek megismertük, szívós tanulmányokkal és sok munkával.

Mielőtt nem kötötte le a Szabadságharc-szobor kivitelének feladata: Szamovolszky gyakorta kiállít a szobrászok tárlatán. Olykor egész sor, különböző anyagból készült plasztikai művét láthattuk, amelyek közül nem egy jellemző portraitra, egy-egy naturalista ízű tanulmányra bizonyára emlékeznek azok, akik a magyar szobrászat évi termésének javát följegyezgették. Kiállított művei, amelyekről tudunk, a következők: Vasváry Pál (gipsz), Viszontlátás (bronz), Álom (bronz), Horvai János (gipsz mellszobor) az 1903/904. évi téli tárlaton. Pogány Mariska (gipsz, képmás) az 1905/906. évi téli tárlaton. Kresz Paula úrhölgy (gipsz), Imádkozó bányász (bronz), Nagymamánál (bronz), Andrássy Franciska grófnő (gipsz, Horvaival együtt csinálta) az 1906. évi tavaszi tárlaton. Tanulmány (terrakotta), Horvai Ilona (gipsz), Vasúti munkás (gipsz), Férfi képmás (bronz), Kassai honvédszobor (Horvaival együtt csinálta, gipsz), az 1906/907. évi téli nemzetközi tárlaton. Névtelenek (gipsz) az 1908/909. téli nemzetközi kiállításon s a Szabadságharc-szobor «Biga»-csoportja, az 1913/914. évi téli tárlaton.

Nyilvános térre került, emlékszerű munkái közt az első az ungvári Dayka-szobor volt, majd a Horvai Jánossal egyetemben készített kassai Honvéd-szobor, amely már a közönség szélesebb köreiben is ráterelte a figyelmet. A művészet amatőrjei, egyik legkomolyabb törekvésű fiatal szobrászunkat ismerték meg Szamovolszkyban, azok pedig, akik közelebb értek hozzá, tudták, hogy a maga nyugtalan, előretörő lelkével csak az alkalmat várja, hogy máról-holnapra valami diadalmas meglepetéssel álljon elő. Temperamentuma, a monumentalitás iránt való érzéke hamarosan meg is találta a megfelelő alkalmat a Szabadságharc-szobor-

ban, amelynek odaítélésénél, külföldi részről a zsüriben oly művészek szavaztak, mint Bartholomé, Calandra és Van der Stappen. Azóta – hat éve, – minden erejét e munka végleges kiformálására szentelte Szamovolszky. Az emlékmű, amely a Szabadság-térre kerül s kivéve a bronzból való bigát, magyar terméskőből készült: csaknem teljesen befejezett állapotban maradt hátra. Magasba szökő, kiemelkedő pontja a Hadúr alakja, amelynek lábaitól jobbra és balra lévő két csoport a nemzet szabadság utáni vágyakozását s ez érzés kitörését ábrázolja a plasztika nyelvén.

Szamovolszky Ödön mint ember, inkább zárkózott természetű volt, nem kereste a nyilvános szereplést, a bohém-társasélet zajosabb helyein nem igen találkozhatott vele valaki. Ennek dacára, őszinte és általános szimpátiának örvendett, aki azok körében, akik ismerték, oly emléket hagyott maga után, amely nem felejthető.

1911-ben, a müncheni nemzetközi kiállításon, a bajorok aranyéremmel tüntették ki s a «Biga» kiállításakor idehaza a magyar állam művészeti aranyérmét kapta (1913). Annak idején a Szabadságharc-szobor modelljét s a «Bigát» közölte a Művészet. Most egyéb munkáinak reprodukcióját adjuk. Megemlítjük még, hogy a művész festett is, műtermében egész sor vászon emlékeztet e képességére. A Szépművészeti Múzeum tulajdonában egy akt-szobra van.

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBORMŰVE

KRESZ PAULA ÚRHÖLGY

A MŰIPAR FÖLEMELÉSE

I.

Németországban jó idő óta nagyérdekű mozgalom van folyamatban, mely a kézműipar fölemelését, helyesebben a műipar tökéletesítését célozza. E mozgalom szervezésére alakult hét év előtt a Werkbund. Ennek a szövetségnek az a hivatása — mint ezt programmja kifejezi, — hogy megnemesítse az ipari munkát a művészet, a nagyipar és a kézműipar együttműködése, továbbá a nevelés, a propaganda és a szakbavágó kérdésekben való közös állásfoglalás révén. A Werkbund — amint maga bevallja, — a munka átszellemülésére törekszik a művészet, ipar é kereskedelem kölcsönhatása által. Ez az átszellemült munka már több, mint műipar s így a Kunstgewerbe kifejezés szűknek bizonyult, minél fogva az új munkát Werkkunstnak nevezték el. Az új irány ugyanis nem elégszik meg azzal, hogy a műiparban fejleszti az izlést. A nagy technikai iparágakat is meg akarja nyerni a művészeti izlésnek. A nyersanyagok, az építési anyagok, a festékek, a gépek gyártása az izlés kérdéseiben szintén követhet jó vagy rossz irányt. Ehhez képest a Werkbund, hogy felköltse a jó minőségű nyersanyag iránt való érzéket, megindította a Gewerbliche Materialkunde című könyvek sorozatát, melynek első kötetei a fákról, a drágakövekről és a festékekről szóltak, további kötetei pedig a fémekről, a nyersanyagok megmunkálásáról, az ornamentikáról, a szinek keveréséről és elemzéséről stb. fognak szólni.

Egyik hasznos eszköze a Deutsches Museum für Kunst, Handel und Gewerbe, mely évenként 20—25 kisebb helyi műipari kiállítást rendez. Ez intézetnek «Lichtbilder- und Photographien-

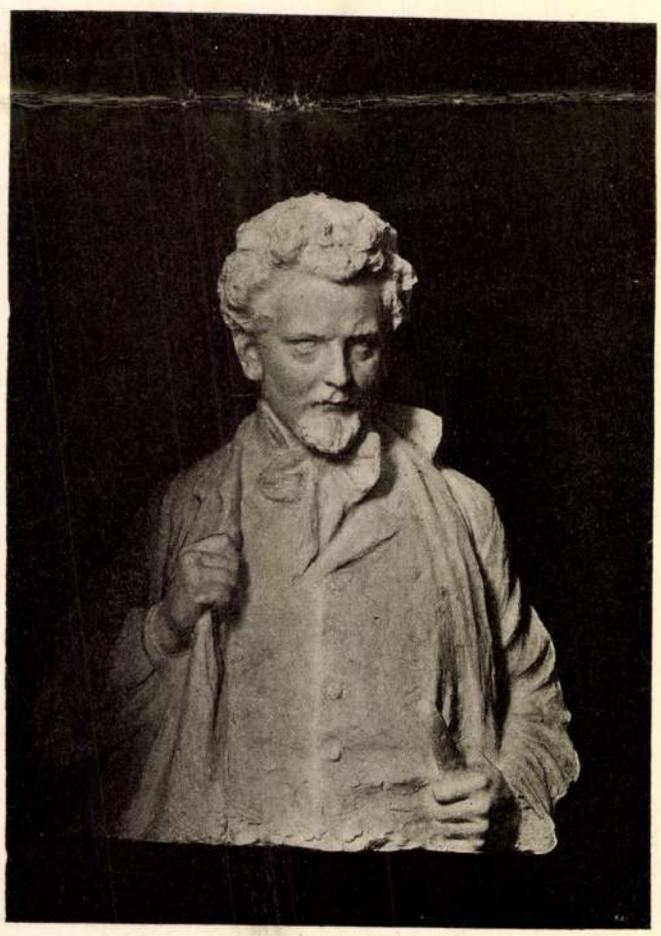

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBORMŰVE

HORVAI JÁNOS

Szamovolszky Ödön

Kovács György: "Szamovolszky Ödön" cimmel ir arról a kegyeletes rekviemről, melyet december 29.-én a magyar müvészet tisztelői szenteltek "a nagy háboru egyik legszonorubb áldozatának".
Lengyel család sarja volt, „de nagyapja már a magyar szabadság lelkes harcra buzditójaként szenvedett börtönt 1849-ben!"
Izig-vérig magyar müvész volt, lelkét megihlette a magyar mult. Beszél alkotásairól, részletes leirást ad müveiről, életfelfogásáról, magyarságáról.

Élet, Bp. 1925. jan. 4. XV. évf. 1. sz. 19-20. lap.

Szamovolszky Ödön

Szobrai közül megemliti a kassai Honvéd-szobrot, az ungvári Dayka Gábor-szobrot, Vasvári Pál mell szobrát, a Münchenben és Velencében feltünést keltett "Éva" c. szobrát, a rozsnyói Andrássy Franciska szobrot, az "Imádkozó bányász" c. hatalmas szobrát és Élete főmüvét, a Budapest terére tervezett Szabadság szobrot, mely "a magyar jövő, a magyar igazság szobra a magyarság életre jogosultságáé, melynek ott a helye a Szabadság-téren a négy magyar táj szobor képe között."

Élet, Bp. 1925. jan. 4. XV. évf. 1. sz. 19-20. lap.

Szamovolsszkyné Kresz Márta

Csendélet, olaj

Magy. képzőművészek egyesülete VIII. kiáll.
N.Szal. 1916. márc. 22 1.

M.D.K.

Szamovszky Ferenc szobrász

Az 1889-i párisi kiáll.-on női mellszobra volt kiállitva,mellyel az első dijat nyerte az "Academie Julienne"-ben.

Salamon Ö.: Levelek a párisi kiállitásról.

Vasárnypi Ujság 1889.26.évf.21.sz. 339.o.

Szamovolszky Ödön

A "Galgahévizi emlékmü" c. és a "Gundel siremlék" c. szobormü Gách István alkotása. Repr.-ok.
Szokolay Béla ir a müvész életéről, munkájáról, de mindezek előtt szüleiről beszél. Milyen hatással volt "a hentes apa mérhetetlen, keletien fatalista nyugalma és az anya erős, németes praktikumérzéke" a fiura, aki ezt a kettejük közötti differenciát igyekszik egyensulyba hozni.
A Thököly-uti Millenáris pálya közelében laktak. Itt szerette meg a lovakat. Allandóan ezeket rajzolja. Anyja tiltakozása ellenére, apja beleegyezik, hogy beiratkozzék az Iparmüvészeti Iskolába. ÉLET, Bp. 1925. aug. 2. XVI. évf. 16. sz. 308, 309, 322-323. lap.

Szamovolszky Ödön

Az Iparmüvészeti Iskola elvégzése után "pályája egyenletes emelkedéssel nőtt egészen a "Szabadságszobor" magasságáig. Az első dijat nyert pályamüvet Szamovolszky Ödönnel együtt készitette. "Ez a gigantikus emlékmü egyik legnagyobb szobrászalkotás lett volna.. de befejezetlensége, kivitel nélküli szomoru elkallódása nemzeti tragédiánk szimbolumává tette,"- mondja a kritika.
Szamovolszky meghalt a háboru alatt. Gách István öt évig orosz fogságban volt, ahol több szobrot készitett. Hősök számára készitett siremlékeit a Mücsarnok tárlatán mutatták be.
ÉLET, Bp. 1925. aug. 2. XVI. évf. 16. sz. 322-323. lap.

Szamovolszky Ödön

A Műcsarnok tárlatáról Szokolay Béla megemliti még a művész alkotásai közül a "Tavaszi szellő" c. dijazott szobrát, a "Szabadság" szobor egy-egy részletét és a "Hadur alakja" c. művét.
Külön elismeréssel méltatja festményeit, szineinek teli, barna harmoniáját.

Azonos szöveggel két cédula készült a két művész, Gách István és Szamovolszky Ödön nevével, közös alkotásuk, a "Szabadság" szobor sorsának ismertetése végett.

ÉLET, Bp. 1925. aug. 2. XVI. évf.
16. sz. 322-323. lap.

Szamovolszky Ödön

Gách István müvészek Szabadság-szobor pályamunkájáról ir Yartin a Müvészet c. rovatban "Szamovolszky" cimmel. Kiemeli a szobormü nagyvonalusságát, formaérzékét, heroikus lendületét, s megállapitja, hogy ennél szebb alkotást nem igen mutatott fel eddig a magyar szobrászmüvészet.

A HÉT, Bp. 1907. juni. 16. XVIII. évf. 24. sz. 415-416. lap.

Szamovolszky

és Horvay, a két müvész-az Andrássy Dénes által meghirdetett- szoborpályázat első dijját nyerte. A szobormintát a lap bemutatja cimlapján.
K-s. "Egy szerelem története" cimmel ir Andrássy Dénes gróf elhunyt feleségének szobráról és mauzoleumáról.
A mauzoleumot Krasznahorka-Váralján, a Franciska mellszobrot Rozsnyón helyezték el.
Repr.-ók.
A HÉT, Bp. 1904. XV. évf. febr. 14.
7. sz. 105, 107-109. lapok.

Szamovolszky Ödön

A Feszület-kápolna szentségtartójának vert bronz munkája, a müvész alkotása. Néhány képben a Bünbeesés-t és a Megváltás-t ábrázolja, az alfát és az omegát "ihletett beszédességgel"
"Szent István temploma" cimmel ir a lap a Bazilika történetéről s felsorolja a közremüködő müvészeket.

A HÉT, Bp. 1905. nov. 19. XVI. évf.
47. sz. 770-772. lap.

Szamovolszky Ödön

„A tavaszi kiállitás" cimmel, Tövis beszámol a Müvészet c. rovatban a Mücsarnokban történt változásról, s igy, mint irja, ebben a formájában, ahogy ma mutatkozik, ez az utolsó tavaszi tárlat „a müvészet főrendiházában" amint a Mücsarnokot elnevezte. Ezután már helyet kell adni a modern müvészetnek. A MIÉNK ugyanis,-mely számarányra kicsiny, de értékben eddig is a leggazdagabb csoportja volt a magyar müvészetnek,- a napokban tagjai közé avatott harmincegy müvészt, -huszonegy festőt és tiz szobrászt- s ennek folytán közel hatvan főre erősödött, ami müvészetpolitikai kérdésekben ezután számbelileg is megadja neki a döntő sulyt, mely esztétikai valőrben eddig is joggal megillette volna.

A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf.
15. sz. 255-256. lap.

Szamovolszky Ödön

A Mücsarnok visszahóditása sikerült. Győzött a modern müvészet, bevonulhatnak végre azok a müvészek, akiket eddig kiszoritottak onnan. Igy a jó müvek olyan bőviben lesznek, mint eddig a rosszak voltak. A MIÉNK uj tagjai: Telcs Ede, Vedres Márk, Beck Ö. Fülöp, Gách István, Gárdos Aladár, Kallós Ede, Ligeti Miklós, Pásztor János Simay Imre, szobrászmüvészek.
Boruth Andor, Czigány Dezső, Galimberti Sándor, Gulácsy Lajos, Herrer Caesar, Jávor Pál, Katona Nándor, Koszta József, Körösfői Kriesch, Márk Lajos, Mihalik Dániel, Nagy Sándor, Nyilassy Sándor, Olgyay Ferenc, Perlmutter Izsák, Pór Bertalan, Szlányi Lajos, Thorma János, Ujváry Ignác, Zemplényi Tivadar, Zombory Lajos festőmüvészek.
A HÉT, Bp. 1909. ápr. 11. XX. évf. 15. sz. 255-256. lap.

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n
szobrász

Pesti Napló. 1926.okt.31. (El nem készült szobrok.)

Szamovolszky B.

l

Alexmagyszobr910-5

180.l

Szamovolszky Ödön

l.

Alexmagyszobr910-5

185. l.

Szamovolszky

Ödön

l.

Alexmagyszobr910-5

186, 187. l.

Szamovolszky Ödön

l.

Alexander Bernát

Tanulmányok

212. l.

Szamovolsky Ödön

l.

Tanócki 40 l

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási

vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szamovolszky Ödön

wód

Petr Sambida

144. l.

Neppel

Szamovolszky Ödön

1876 - 1914

László

Medvey 135. l.

Litvania térképe a XVI. századból IV. 221.
— a XVII. századból IV. 222. —

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n
szobrász

Malonyay János: Félbenmaradt szobrok. Uj Nemzedék. 1919.nov.11.

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n

szobrász

Ujság. 1931.ápr.5. (Miért nem állitják fel Erzsébet királyné szobrát?)

Szamovolszky Ödön

l. Liber Bp nobrai

437. l.

Szamovolszky Ödön

l.

Csikvári Ungvár

152. C.

nagyszt

Budapest 1957 májusz 5.

...rött.

... megrendülés volt az ő számára
...telemége elleni tiltakozás és a
...es féltése kapott sokszor meg-
...katasztrófális befejezését, a
...e már súlyos betegen. S halálos
...ára voltak azok a megtisztel-
...a vezetői részéről részesült utolsó
...át siratta. Ella már eléggé
...arra, hogy négleges itéletet lehes-
...költői tehetség volt, a nyelvi
...méltó mestere. A legnehezebben
...atokat is ki tudta fejezni a költői
...itásig egyszerű eszközeivel.
...a ellentétek ütköznek össze a
...usi egyszerűséghez való visszasó-
...yes verseiben itélendő meg
...mitt egy nagy epos, mélyben
...k közti kínos vergődésben keresi
...t, az elérhetetlen belső nyu-

Szamovolszky Ödön

szobrász

Lásd

Lykaszobr 96-14

22. l. - (Kötszer)

23. l. -

Štamovolszky Ödön

1.

Lykanzob. 96-14

61.-1.

Szamovolszky Ödön

U. 1085/a

Szamovolszky Ödön

Ymádkozó angyal.
(Bronz)

Tm. Bp. 1932.

von ülő lovassági-tábornok öltözete:
atilla zsinórzással és oldalt zsebekkel;
zással; csizma rózsával, szegéssel s sar-
fehér mentéjé prémes s oldalán kard és
s a tarsolyon: „T. I. i" monogramm lát-
szánui lovasság tűnik szemünkbe. Feli-

ral Der Cavallerie"
rischer Uniform."
1851"
Verlag und Eigenthum der Kunsthandlung
en."
méretei 33.4: 25.4 c/m.
sche Armée nach der neuesten Adjus-
lithographirt von A. Pettenkoffer und A.
nyomás chinai papiroson.)
s nyomás alányomással)

55/93 № 1235.

Szamovolszky Ödön, szobrász

Müvészek, tervezők, akik, az Orsz.M.Kir.Iparmüvészeti Iskola beiratkozott növendékei voltak 1880-1896 között
Szamovolszky Ödön, szobrászat, diszitőszobrászat szakon
54.old

Mezei Ottó: Az Orsz.M.Kir.Iparmüv.Iskola/1880-1944/
oktatási rendszere és forrásai 37.old

Müv.Tört.Ért. 1979. XXIV. 1.sz. Bp

Szamovolszky Ödön

A müvész neve szerepel cimként a Müvészet c. rovatban. A kassai honvéd-szobra a müncheni nemzetközi kiállitáson második dijat, a szabadságszobor pályázaton első dijat nyert.
Most, "alkotó ereje teljében, harmincnyolc éves korában megdöbbentő váratlansággal.. gyönyörüen induló müvészete félbeszakadt. Hirtelen halála minden hozzáfüzött reménykedésnek véget vetett", -irja a lap.

A HÉT, Bp. 1915. jan. 3.
XXVI. évf. 1. sz. 11-12. lap.

Szamovolszky Ödön

A VIGNA CARTONI-ban rendezett magyar képzőművészeti kiállitást Vág Boldizsár ismerteti "Római Magyar Kiállitás" cimmel. Beszámol a sajtó elragadtatott hangjáról, mely a magyar müvészetet dicsőiti.
A tárlaton szereplő müvészeink:
Benczur Gyula, Beszédes László, Bezerédy Gyula, Ferenczy István, Gémes-Gindert Péter, Holló Barnabás, Lányi Dezső, László Fülöp, Ligeti Miklós, Munkácsy Mihály, Paál László, Róna József, Stróbl Alajos, Szamovolszky Ödön, Székely Bertalan, Szinyei-Merse Pál, Telcs Ede, Vstagh György, Zala György.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf.
I. kötet. 690-694. lap.

Szamovolszky Ödön

A-Rómában hosszabb időt töltött, vagy ma is ott élő idegen művészek számára az olasz vezetőség külön épületet emeltetett az Angyalvárban "Vita degli stranieri a Roma" cimmel, ahol a magyar képzőművészek is bemutathatták alkotásaikat a részükre biztositott teremben. Itt szerepelnek: Barabás Miklós, Ferenczy István, Kovács Mihály, Lafite és Markó Károly.

Szamovolszky Ödön: "Ösmeretlen" c. ügyönyörü akt tanulmánya és fa-faragásai" nagy feltünést keltettek a VIGNA CARTONI-ban, a római magyar kiállitáson.

ÉLET, Bp. 1911. január-junius. III. évf. I.kötet. 690-694. lap.

Szamovolszky Ödön

Gách István szobrászmüvésszel közösen készitett, pályadijnyertes "Szabadságharc"-szobrát bemutatja a lap.
Repr.

Élet, Bp. 1922. szept. 3. XIII. évf.
18. sz. 423. lap.

Szamovolsky Ödönné

Jestö

Mücsarnok

1915–16

sárosi

Pécs h. n. II. 100

1903 V. 31.-.

~~Budapest.~~

Ministerhez

Jelentés az országos főfelügyelőség 1902. évi működéséről.

(U. az sétkülöbel az összes halai múzeumoknak és könyvtáraknak) 204 db. (324/903)

Szamovolszkyné Kresz Márta

1914. MKE kiáll. Nemzeti Szalon
Falun, olajf. 50.–

1916. MKE kiáll. u.o.
Csendélet, olajf. 200.–

Tulle h. n. III. 45.

Szamovolszky Ödönné

1913. máj. - pin. kiále. MKE
Nemzeti Salon
2 csendélet, dupl.

Lech folyó III. 33.

Szamovolszky Ödön
szobrász

1904. Nefelejts u. 44.

1903/4. téli kiállitáson

1) Vasváry Pál. gypsz. (152)
2) Viszontlátás. bronz (158)
3) Álom. bronz. (160)
4) Horvai János szobrász. gypsz (169). Cat. repr.

Kiáll. cat. 36. 37 l.

908
29
1879
~~08~~

Szanavolszky Ödön

U. 1121.

Szamovolszky Ödön

U. 1602

172/907.

és Strelitz.

—

a és Kőszegély.

—

Szamovolszky Ödön

szobrász

Nagy. kimerítő élet-
rajzat lásd

A Gyöngyösy Irodal-
mi Társaság
évkönyvl III kötet
1912 - 1915. Ungvár.
1915. 125 - 141 l.

arcskeppel

Szamovolszky Ödön

zobrazz. szul. 1878 Nagybereznа, † 1914 dec. 29. Buda pest.

Lwod
z

Krück II. 537 l.

Késmárki vár V. 308.

Szamovolszky Ödön

Műcsarnok

1908 - 9. téli kiáll. 235

1913 - 14. téli kiáll. 17, 332, 333.

Fejérvári László

Térden alól, kissé ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~ prémes; ~~[illegible]~~ haja, szemö
~~[illegible]~~ leberetvált (Jobb kezében p
~~[illegible]~~ kék dolmányán, fehér prémes
~~[illegible]~~ arany zsinorzás ~~[illegible]~~ dis
ön szintja. Fölül jobbra, a cz

Felirata

Effigi

Domini Perillustris ac Generosi
Militiae Nationalis Comár
Emereti Obervaivod
és alól balra ~~[illegible]~~: „Restau
~~[illegible]~~ Vászon~~[illegible]~~, m

Angliics Germán ajá
1898. VIII. 5-én Rossi F
1896. III. 3. az ezred
honnan 1896. XII. 28 –

Szamovolszky Ödön

Műcsarnok Bpest

1902–3. téli kiáll. – 125, 127

1903–4. téli kiáll. 152, 158, 160, 169.

1904–5. téli kiáll. 154, 182, 183, 189, 207–210.

1905–6. téli kiáll. 173

1906. tav. kiáll. 145, 171, 189, 191

1906–7. téli kiáll. 247, 248, 256, 288, 306

lt ujpesti piacz közepén jobbról
melynek aljára szürke ponyvát és
gyékényt vetettek. Kissé odább
jkendője és köténye fehér és egy fekete
goskék szoknyát viselő leány dolgozik.
trakás mögött és attól kissé elta-
portot. Közülök a piros fejkendőt,
knyát napszámosnő válik ki
omtéri házak és fák képezik;
kisebb rakás káposztát takartak le

a 29428 sz. leirattal 250 Kán.

900: VII. 20-án (230/900); az el-
: VIII. 25-én 11894 szvsz. alatt

MAKRAY LÁSZLÓ, A MOST ELHUNYT DALKÖLTŐ.

— Mi történt aztán? — kérdezte Romasov s nehezen ejtette ki a szót.

— Azután? Aztán nem láttuk többé egymást. Ő . . . elköltözött valahova és, azt hiszem, férjhez ment . . . egy mérnökhöz. De az mellékes.

— És soha sem volt Petrovna Alekszandránál?

Romasov egészen suttogva mondotta e szavakat, de mindkét tiszt reszketett a szavak következtében és sokáig nem vehette le egymásról szemét. E néhány pillanat alatt mintegy leomlott kettőjük között az emberi fortély, képmutatás és áthatolhatatlanság minden korlátja és szabadon olvastak egymás lelkében. Egyszerre megértettek száz dolgot, melyeket eddig magukban rejtegettek s egész mai beszélgetésök egyszerre különös, mély, szinte tragikus jelentőséget öltött.

— Hogyan? Ön is? — találta meg végre Nazanszki halkan a szót s a szemében bamba félelem látszott. De aztán mindjárt magához tért és görcsös mosolylyal kiáltotta: — Fuj, micsoda félreértés! Egészen eltértünk a tárgytól. Azt a levelet, a melyet mutattam, száz év előtt írták, az az asszony pedig most valahol messze, talán valahol a Kaukázusban lakik . . . Tehát, hol is hagytuk abban?

— Haza kell mennem, Hilics Vaszili. Későn van, — mondotta Romasov és felállt.

Nazanszki nem tartóztatta. Nem váltak el hidegen vagy szárazon, hanem csak úgy, mintha szégyelték volna magukat egymás előtt. Romasov most még inkább meg volt győződve, hogy e levelet Surocska írta. Hazamenőben folyton erről a levélről gondolkozott s maga sem érthette meg, minő érzelmeket keltett az benne. Volt azokban féltékeny irigység Nazanszkival szemben — féltékenység a mult, aztán valami diadalmaskodó, gonosz részvét Nikolajev iránt, egyszersmind pedig új reménység és — bizonytalan, ködszerű, de édes és csábító. Mintha az a levél neki is egy titokszerű, láthatatlan fonalat adna a kezébe, mely a jövőbe vezérli.

A szél elült.

Az éjszaka mély csönddel volt teli és sötétsége bársonyosnak és melegnek látszott. De az álomtalan levegőben, a láthatatlan fák nyugalmában, a föld illatában titokzatos, teremtő elet érzett. Romasov csak ment, ment, nem látva az utat s mindig úgy rémlett neki, mintha valami hatalmas, fenséges, nyájas fuvalom érné hév lehelettel arczát. És lelkében féltékeny szomorúság kelt gyermekkorának egykor oly derült és visszajöhetlen tavaszán s csöndes, nem rosszféle irigység tiszta, szelid multján . . .

Hazaérve újabb levelet talált Peterson Alekszandrovna Raizától. Együgyű, fellengző stílusban írt valami alattomos csalásról, írt arról, hogy megért mindent és írt minden szörnyűségéről annak a boszúnak, melyre egy sebzett női szív képes.

«Tudom, hogy mit kell most tennem!» állt a levélben. «Ha nem halok meg sorvadásban az ön alávaló bánásmódja miatt, elhiheti, hogy kegyetlenül megfizetek önnek. Azt hiszi talán, hogy senki sem tudja, hogy hol tölti az estéit? Esztelen, vak ember! A falaknak is van füle. Tudok minden lépéséről. De minden szépségével és mézes-mázos beszédével sem ér ön czélt, ha csak azt nem, hogy N. kikergeti a házából, mint egy kutyát. Nem tartozom azok közé az asszonyok közé, a kik megbocsátják a sértést.

A Kaukázusban születtem.
Jól forog a tőr a kezemben!!

Azelőtt a maga, most senki
Raizája.

U. i. Jöjjön el szombaton okvetlenül a reunióra. Meg kell értenünk egymást. Fenntartom magának a harmadik négyest, de az most már nem jelent semmit! *P. R.*»

Ostobaság, alantasság, a vidéki élet minden posványa és gonosz embermegszólása áradt Romasov felé e rossz helyesírással írt, izetlen levélből. S ő maga úgy tünt fel önmaga előtt, mintha tetőtől-talpig letörölhetetlen szenny borítaná, mely a nemszeretett nővel majdnem félévig tartó viszonya következtében tapadt reá. A nap eseményeitől szétmorzsolva és lesujtva, lefeküdt ágyába s félig alva már, azokkal a szavakkal gondolt magára, melyeket Nazanszkitól hallott az este:

«Gondolatai szürkék voltak, mint a hadiposztó».

Hamar elaludt és nehéz álomba merült. S mint az utóbbi időben szomorú események után mindig, álmában kis gyermekként látta magát. És nem volt többé szenny, bánat, egyhangú élet, testében bátor elszántság lakott, lelke derült és tiszta volt s öntudatlan örömben élt. S az egész világ derüs és tiszta volt, és benne abban a szép fényben ragyogtak Moszkva kedves ismert utczái, melyet az ember csak álmában láthat. De valahol, az ujjongó világ legszélső határán, messze a szemhatár mögött, sötét, rosszindulatu folt maradt vissza: Ott volt a szürke, szomorú kisváros a nehéz, unalmas katonai szolgálattal, legénységi iskoláival, kaszinóbeli tivornyáival, az alkalmatlan, kellemetlen szerelmi viszonynyal, a szomorúsággal és a magánynyal. Az egész élet örömtől zengett és ragyogott, de az a sötét, ellenséges

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBRÁSZMŰVÉSZ MOST FELAVATOTT SIRÉMLÉKE A KEREPESI-UTI TEMETŐBEN.

GABÁNYI ÁRPÁD, A NEMZETI SZINHÁZ MOST ELHUNYT MŰVÉSZE.

folt fekete kisértetként leselkedett titkon Romasovra és várt, mig reá kerül a sor. És magányában a kis Romasov — a tiszta, a gond nélkül való, az ártatlan — forró könyhullatással siratta nálánál idősebb képmását, ki mintegy szétoszlott és eltünt a gonosz sötétségben.

Az éj közepén felébredt s észrevette, hogy vánkosa könytől nedves. Nem tartóztathatta vissza magát azonnal s könnye még sokáig patakzott végig arczán meleg, nedves, gyors áradatban.

Egynéhány becsvágyó stréber kivételével a szolgálatot valamennyi tiszt reákényszerített, kellemetlen, bosszantó robotnak tekintette, mely súlyos teherként nehezedik reá s a melyet nem szeret. A fiatalabb tisztek iskolásgyerek módja szerint későn mentek szolgálatba és feltünés nélkül elpárologtak, mikor tudták, hogy nem csípik rajta őket. A századparancsnokok, jobbára népes családu emberek, kiknek otthoni viszonyaik fertőjében, túlontúl elég gondot adtak hitvesöknek regényei, a szörnyű szegénység s a módjukon felül való élet, valamint a túlságos kiadások és a nagy váltók terhe alatt nyögtek. Adósságot adósságra halmoztak, kölcsönt kértek az egyik helyen, hogy fizethessenek a másikon; sokan odáig jutottak, még pedig legtöbb esetben a feleségük biztatására, hogy pénzt vettek el az ezredpénztárból, vagy abból az összegből, mely a katonáknak járt önként végzett munkájukert; mások hónapokig sőt évekig tartották vissza a katonák penzesleveleit, a melyeket szabály szerint át kellett volna adniok a czímzettnek. Egyesek csak a kártya után éltek; voltak, a kik hamisan játszottak — tudta is róluk mindenki, de szemet hunytak felette Azonkívül pedig valamennyien túlságosan ittak: a kaszinóban ép úgy, mint kölcsönös látogatásaik alkalmával; mások, mint Szliva is egymagukban ittak.

Ilyképen a tisztek nem is foglalkozhattak komolyan szolgálati kötelezettségeikkel. A század egész belső gépezetét többnyire az őrmester tartotta mozgásban; ő látott el minden irásbeli teendőt s a századparancsnokot észrevétlenül, de erősen ő tartotta gyakorlott, izmos kezében. Szolgálatba a század tisztjei ép oly kelletlenül mentek, mint alantasaik. A zászlóaljparancsnokok főképen tél idején jóformán semmit sem tettek.

De a nagy szemlék előtt az elsőtől az utolsóig mindenki ugyancsak megerőltette magát s kölcsönösen zaklatta egymást. Olyankor nem volt többé pihenés; számfölötti szolgálati órákkal és megfeszített s persze oktalan energiával akarták behozni az időt, a mit elvesztegettek. A katonák erejével nem vetettek számot; az embereket tökéletesen kiszipolyozták. A századparancsnokok kínozták és lehurrogták a fiatalabb tiszteket, a kik a maguk részéről istentelenül és ordináré módon káromkodtak; az altisztek, a kik egészen belerekedtek a kiabálásba, kelletlenül verték a legénységet. Egyébként nemcsak az altisztek vétkeztek ebben a tekintetben. Az ily napok kész gyötrelme volt

SÁL.

ZSÁKSZERŰ HÓSAPKA.

RÖGTÖNZÖTT HÓSAPKA.

mindenkinek s a vasárnapi üdülésről, no meg néhány órai alvásról úgy álmodott az egész ezred a parancsnoktól le az utolsó borostás, piszkos legényig, mint valami paradicsomi jótéteményről.

Ezen a tavaszon fokozott hévvel készültek a májusi díszszemlére. Megbízható forrásból köztudomásra jutott, hogy a szemlét a hadtestparancsnok tartja meg. Ez a tábornok igen nagy igényeket támasztott a legénységgel és a tisztekkel szemben s a karlista háborúról és az 1870-iki német-franczia hadjáratról szóló munkái révén nagy tekintélynek örvendett. Még nagyobb hírnévre tett szert Szuvorov velős stílusában írt napiparancsaival. Az olyan alantasaival, kik hibát követtek el, ezzel a velős, nyers szarkazmussal végzett, melytől a tisztek jobban féltek, mint a fegyelmi büntetésektől. Ez volt az oka, hogy az egyes századoknál immár teljes két hete sürgő, lázas tevékenység folyt s a vasárnapokat türelmetlenül várták úgy a fáradt tisztek, mint az elcsigázott, megbutult katonák. (Folytatása következik.)

MELEG RUHÁT A KATONÁKNAK.

A katonák téli fölszerelései a hadvezetőség előirásai szerint. Bárki készíthet ilyeneket s juttassa el a Hadsegélyző hivatalhoz.

Érmelegítő. Husz cm. hosszúra készítendő, de lehet több is, pl. 30 cm. 20 cm. hosszúhoz négy dkgrm gyapjúfonál szükséges. A kötést négy tűn 68—72 szemre kell kezdeni, mintázva két sima és két fordított szemmel; az első sor lehetőleg dupla szállal kezdődjék.

Térdmelegítő. Hossza 45 cm. 100—108 szemmel kell kezdeni, négy tűn, az alsó sort dupla szállal. Körben kell kötni két sima és két fordított szemmel 15 cm. hosszúságban, innen 7·5 cm. hosszuságban tágabban kell kötni s a közepén vastagabb tűt használni, hogy a térdrész kiszélesedjék. A középtől kezdve 7·5 cm. hosszúságban ismét lassanként szorosabban kell kötni. Befejezésül 15 cm. hosszúságban ismét mintázott kötés következik.

Sál. Csak nagyon finom gyapjúfonálból érdemes kötni. Négy fonálcsíkon vagy vastag tűn 120 szemre kell kezdeni és simán kötni, mint a harisnyát. 75 cm. hosszúság után az utolsó sorban minden második szemet le kell engedni a tűről s a kötést jól meghúzni, mire a leengedett szemek felbomlanak, s a le nem engedett szemek pedig megtágulnak. A tükön maradt 60 szemet le kell lánczolni. Lehet a sált 20—25 cm. széles puha selyem vagy nyersselyemből, 15—20 cm. széles puha vékony gyapjukendőből vagy női gyapjúruha szövetből is szabni, (esetleg toldva is), mely esetben 150 cm. hosszú legyen. A selyem azért jobb, mert féregmentes. A szín lehetőleg csukaszürke vagy zöldesbarna legyen.

Zsákszerű hósapka. Csak nagyon rugalmas, puha és vékony trikószövetből, 45 cm. hosszú és tágítva 60 cm. kerületü; mindkét végén nyitott zsákot képez.

Rögtönzött hósapka. Bármely nagyon vékony puha szövetből (flanell, női gyapjuszövet stb). 75 cm. széles és ugyanannyi hosszú négyzetalakban szabjuk ki, egy arasznyit belőle lefelé

ÉRMELEGÍTŐ.

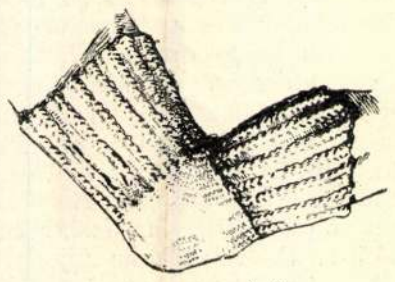

TÉRDMELEGÍTŐ.

visszahajtunk, a két felső csücsköt a szövetdarab közepe felé behajtjuk s a szövetdarab alsó szélét a csúcs irányában felgöngyölitjük. A szöveteket — ez a többi ábrákra is vonatkozik — úgy tehetjük vizmentessé, hogy eczetsavas tinfold (aluminium) oldatban áztatjuk, utána szappanozzuk és benzinben oldott parafinnal bekenjük vagy viaszozzuk.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Október 21. Czartorijszktől nyugatra és délnyugatra heves harcz volt. Kulikoviczétől délkeletre erős orosz támadásokat utasítottunk vissza. A Styr melletti harczokban tegnap 1300 oroszt elfogtunk. Lipót bajor herczeg nemet hadcsoportja Baranovicitől keletre ellentámadással orosz támadásokat utasított vissza. Hindenburg hadcsoportja Mitautól északkeletre, Borkovicztól Berzemündeig elérte a Düna partjat, 1725 oroszt elfogott. A nyugati harcztéren nem volt lényeges esemény. Az olasz harcztéren az egész harczvonalon nagy harczok folynak. Tirolban az olaszok számos erős támadása omlott össze hadállásainkon. A vilgereuthi fensikon tegnapelőtt éjjel hat, napközben három, ma éjjel ujra egy nagy támadást vertünk vissza, ugyancsak a Dolomitokban a Col di Lanán, a Monte Siefén és a Schluderbachtól délre levő határhidnál. A Carni-nyergen, a Volayi-tótól nyugatra is visszavertünk egy támadást. A tengermelléken legnagyobb hevességü tüzérségi harcz volt. Ellenséges közeledési kiserleteket meghiusítottunk. A délkeleti harcztéren csapataink bevonultak Sabáczba, a Macsvát megtisztitottuk az ellenségtől. Kövess tábornok hadserege szorosan csatlakozva a Morava mindkét partján előnyomuló haderőhöz. egyre mélyebben nyomul be Szerbiába. Ugyane hadsereg osztrák-magyar nyugati csoportja a Kolubara magaslatain a Turija torkolata körüli területig nyomult elő, a keleti csoport pedig Groczkától délre harczolva kelt át a Rajla völgyén. A bolgárok Zajecsár és Knyazsevácz közt a Timok völgyébe nyomultak. Tiroltól keletre a fővédművekhez ágyútüz-távolságra közeledtek. Egyik hadseregük előcsapatai harczczal kierőszakolták a kilépést a kumanovói medenczébe és a Vardar völgyébe.

Október 22. Novo-Alexiniecznél az orosz támadások előtt arczvonalunkat öt kilométernyi szélességben ezer lépésnyire hátrább vontuk. Az uj hadállás elleni támadások, valamint a Zaloscetől keletre való előretörések ütegeink kereszttüzében omlottak össze. A Styr melletti harczok is fokozódnak. Czartorijszk mellett az oroszok nagy haderővel éket akartak verni csapataink és a németek közé. Ellentámadásunkkal Okonszknál három oldalról fogtuk őket körül s visszavetettük. Az oroszok törekvése, hogy szorongatott csapataikon segítsenek, meghiusult. Herberstein gróf tábornok Kolkitól délre küzdő csapatai lövészárkukból kirohantak a támadók ellen, elüzték őket. A Kormin és a Styr menti harczokban október 18 óta 3600 oroszt fogtunk el. Litvániában küzdő csapataink is több támadást vertek vissza. Lipót bajor herczeg hadcsoportja Baranoviczinél, Hindenburg hadcsoportja Sadevénél visszaverte az oroszok széles arczvonalu támadását. A nyugati harcztéren nincs különösebb esemény. Az olasz harcztéren, mint vártuk, megindult az ellenség főerejének támadása tengermelléki harczvonalunk ellen. Öt hónap óta ez már a harmadik. A Krnen, a tolmeini hidfőnél, különösen a doberdói fensik szélén elkeseredett harcz folyik. A Krn-támpont a Mrzli Vrh és védelmi vonalunk déli része ellen a Monte San Michelen, a fensik délnyugati harczvonalán mindenütt rendkivül súlyos veszteségeik mellett hiusultak meg a támadások. A hol az olaszoknak sikerült betörni állásainkba, mindenütt kivertük. A harcz a doberdói fensikon éjjel is változatlan hevességgel folyt. Minden támadás meghiusult. A délkeleti harcztéren támadásunk mindenütt előrehalad. Kövess tábornok hadserege a Kosmajhadállás ellen előnyomulva rohammal vették be Raljától délre a Szlatina-magaslatot. Gallwitz tábornok német hadserege Zelevácztig, Szavanovácztig és Trnovczáig« valamint a Ranovácztól északra fekvő területig nyomult előre. A bolgárok Knyazsevácztól északra nyomulnak előre. Vranja, Kumanovo és Velez a Vardar-völgyben birtokukban vannak.

Október 23. Novoalexiniecznél nincs nevezetesebb esemény. A Styr melletti harczok lefolyása kedvező. Kukli falut Czartorijszktól nyugatra rohammal bevettük. Lipót bajor herczeg hadcsoportja a Vigonovszkoje-tótól délre az Ogiuszki csatorna mellett állásai ellen intézett támadásokat Linsingen hadcsoportjával együtt visszautasította. Hindenburg hadcsoportja ellen Kurland északi csucsán orosz hajók gyönge erőket szállítottak partra. Szdevétől délre jelentekeny orosz tamadásokat utasítottak vissza. A nyugati harcztéren nincs különösebb ujság. Az olasz harcztéren az olaszok ujra kezdték rendkivül heves támadásaikat csaknem az egész tengermelléki harczvonalon. A tegnap említett helyeken számos ujabb támadás omlott össze véresen, derék csapataink az összes állásokat megtartották. Plava környékén Zagoránál a harmadik rohammal árkainkba hatolt olaszokat haladéktalanul kivetettük. A görzi hidfőben mind hevesebbé váló erős tüzérségi tüz. A doberdói fensikon a Monte San Michele, mely ellen az ellenség ismételt rohamokat intézett, változatlan birtokunkban van. Az olasz gyalogság számos előretörése csaknem mind azzal végződött, hogy az olaszok rendetlenül futottak vissza állásaikba. Karintiában és Tirolban változatlan hevességü az ellenség tüzelése, a Col di Lana és a Schluderbachtól délre levő határhid elleni támadásokat meghiusítottuk, hasonlókép a vilgereuthi védőmüvek elleni támadásokat is. A délkeleti harcztéren Kövess tábornok hadserege benyomult a Belgrádból Arangyelovácba vezető uton várszerüleg kiépitett Kosmaj-hadállásba. A Morava völgyében a németek visszavetették a szerbeket a Jaszienicza alsó folyásától északra levő magaslatokról Orsovánál osztrák-magyar és német csapatokból összeállított csoport elfoglalta a Duna déli partján levő magaslati állást és Tekiánál az Erzsébet-erődöt. A szerbek harczvonala számos ponton megingott s szét van ugratva, mindenütt délfelé vonultak

Szamovolszky Ödön

Ujság

Az Ujság 1914. dec. 29.
(Szamovolszky Ödön
meghalt.)

U. 2157.

Szamovolszky Ödön

Szamovolszky Ödön sir-
emlékre Pesti Hirlap
1915. okt. 21.

U. 1602.

Az emlék magának
a halott művésznek az
alkotása, a „Nirtelenek"
c. szobrcsoportjának
egik alakja, melyet Horvai
János felügyeletével a
szekesfőváros csináltatott meg.

ALAPITTATOTT: 1907. TELEFON: 22-3-29.

BELVÁROSI VÁLTÓÜZLET R. T.

A MAGY. KIR. OSZTÁLYSORSJÁTÉK FŐÁRUSITÓJA

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KORUT 37.
M. KIR. POSTATAKARÉKPÉNZTÁRI SZÁMLA 10767

LEVÉLCIM: BUDAPEST 62. POSTAFIÓK 40.

Levelezésnél és pénzküldeményeinél kérjük arra a számra hivatkozni, mely a sorsjegy szélére ceruzával van jegyezve.

Szives tájékozásul!

Nagyrabecsült vevőink a következő főnyereményeket nyerték nálunk:

Aranykoronában	Pengőben:
605000.—	200000.—
400000.—	200000.—
200000.—	32000.—
100000.—	30000.—
70000.—	20000.—
50000.—	15000.—
30000.—	10000.—
30000.—	10000.—
30000.—	10000.—
30000.—	5000.—
25000.—	4000.—

Igen tisztelt Ügyfelünk!

Van szerencsénk a most következő osztályra szóló sorsjegyét az előző osztályu nyereményjegyzék kiséretében mellékelten azon kéréssel beküldeni, hogy az érte járó összeget alanti felállitás szerint a csatolt postatakarékpénztári befizetési lap igénybevételével, jogai megóvása végett nekünk mielőbb átutalni szi-veskedjék.

Hangsulyozni kivánjuk, hogy csakis a huzás előtt teljesen kifizetett sorsjegy után igényelhető nyeremény.

Azon reményben, hogy Önnek mielőbb egy nagyobb nyereményt jelenthetünk, vagyunk

Szamovolszky Ödön

meghalt 1914 dec. 28.

Budapesten.

Pesti Hirlap

1914. dec. 29.

(Halálozás)

U. 2149

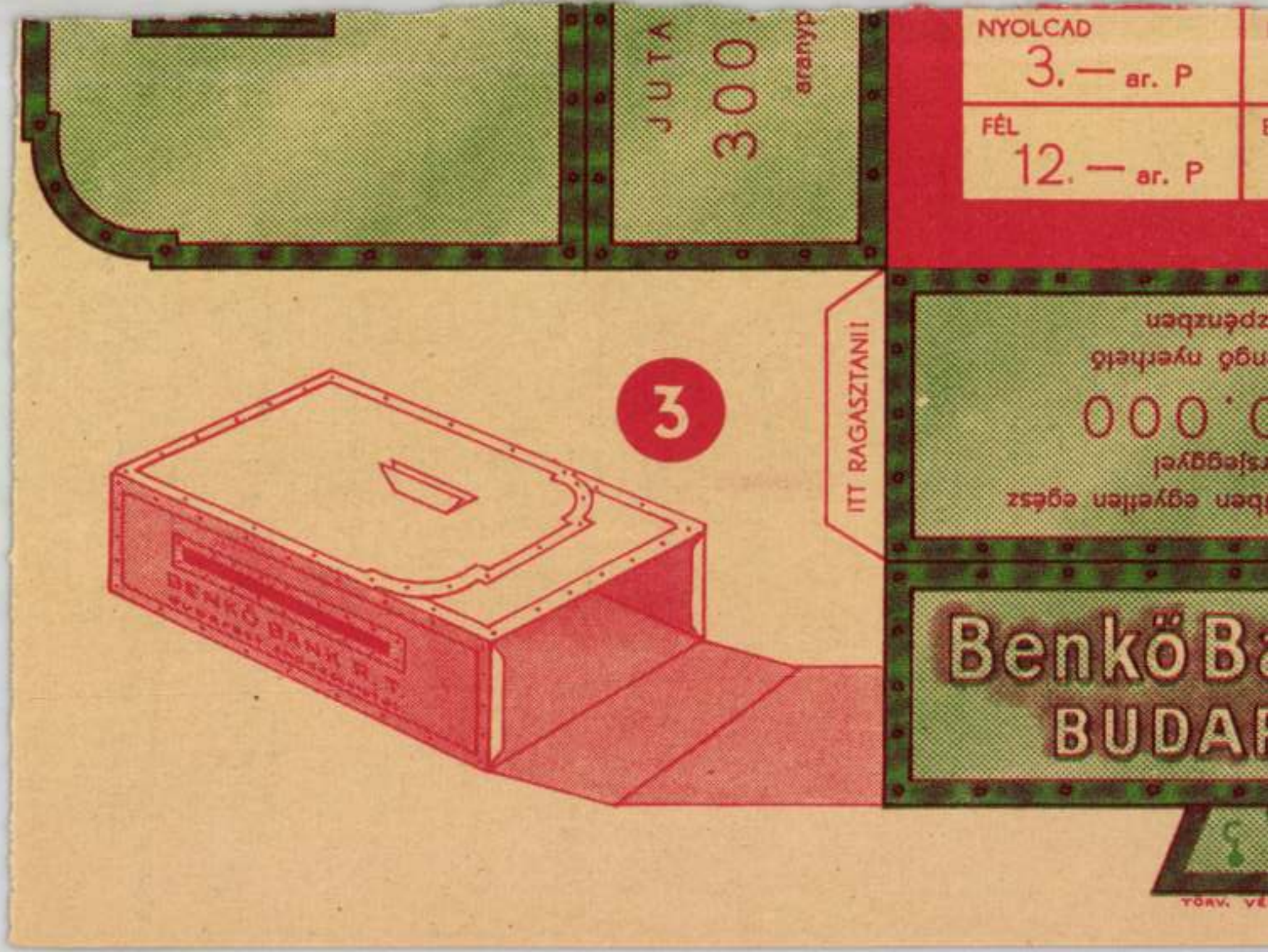

JUTA
300.
aranyp
NYOLCAD
3.— ar. P
FÉL
12.— ar. P
3
ITT RAGASZTANI!
BENKŐ BANK R.T.
Benkő Ba
BUDAP

Szamovolszky Ödön

meghalt 1914 dec. 28.
Budapesten.

cód
z
Budapesti Hirlap

1914. dec. 29.
(Szamovolszky Ödön
meghalt.)

U. 2152, 2153

Egy hasábos cikk.

MAJD ELFELEJTETTEM..

hogy

Benkő sorsjegye . . . .

állandóan szerencsével

játszik!

Szamovolszky Ödön

Szamovolszky Ödön halála alkalmából írtak a napilapok, 1914 december 27.

(Emlékezés 1915. 287. l.)

Szamovolszky Ödön emlékezete

— *A Magyarság tudósítójától* —

Ma délelőtt csendes gyászmise volt a budapesti görögkatolikus plébániatemplomban . . . Egy fiatalon elhunyt nagy magyar szobrásztalentum halálának tizedik évfordulóján összegyült a művész tisztelőinek kis tábora és áldozott *Szamovolszky* Ödön emlékének . . . A művész neve nem ismeretlen a művészet barátai előtt, de most, abból az alkalomból, hogy tisztelői *mozgalmat indítottak a Buda-pasaréti mütéremben porosodó Szabadságharc-szobrának felállítása érdekében*, talán nem lesz érdektelen felelevenïteni életének egyes mozzanatait.

Szamovolszky Ödön 1878 december 27-én született az ungmegyei Nagybereznán. Művészi talentumát, amely már 8 éves korában jelentkezett, atyjától örökölte, majd az Iparművészeti Iskolában fejlesztette, később pedig *Zala* György és *Róna* József mütermében dolgozott. Külföldön Olaszországban, Münchenben és Párisban folytat tanulmányokat. Eleinte középületek számára alkot és többek között megmintázza a Bazilika főkapujának tizenkét apostolfejét. Szobrászati stílusa eleinte naturalista, természethü közvetlenségükben megmintázott alkotásain keresztül megkapóan nyilatkozik meg. *Névtelenek* cimü kettős alakjával megnyeri a müncheni nemzetközi kiállításon a bajorok aranyérmét. Ennek a csoportnak nagyobbik női alakját állitják fel később a Kerepesi-uti temetőben a művész sirjára. Hatévi termékeny munkásság után egy csapásra országos nevet viv ki magának *Szabadságharc-szobrával*. *Gách* Istvánnal együtt pályázik a nagyszabásu emlékre. A birálóbizottság, akik között a francia *Barthelomé*, a belga *Van der Stappen* és az olasz *Clanadra* is helyet foglal, neki itéli a 12.000 koronás első dijat. Az 1913-i Téli Tárlaton a magyar állam müvészeti aranyérmével tünteti ki a Szabadságharc egyik részét alkotó *Bigá*-ját, mely teljesen elkészült részlete a nagy münek. Ha a mai nehéz viszonyok miatt nem is lehetséges a hatalmas *Szabadságharc-szobor* felállitása, a *Bigá*-t, nagy és önálló szobrászi értékeire való tekintettel okvetlenül fel kellene állitani ércbe öntve. A nagy sikerek után Dél-Olaszországba megy pihenni és hazatérve elhatározza, hogy résztvesz az *Erzsébet-szobor* pályázatán. Csak a főalakkal készül el, mikor 1914-ben kitör a világháboru és a sorozóbizottság elé kerül. Influenzás állapotban megy a sorozásra, ahol az ácsorgás közben még jobban meghül, tüdőgyulladást kap és három hét mulva örök álomra hunyja szemét *Szamovolszky* Ödön . . .

A mai istentisztelet szép megemlékezés volt a tragikus sorsu müvészről. A megható gyászliturgiát fényes segédlettel *Meller* Emil apát-plébános magyar nyelven végezte. A mélabus choralis részeket *Medveczky* Emil dr. táblai tanácselnök személyes irányitása és *Totin* Andor karmester vezetése mellett kitünő betanulással a templomi énekkar adta elő. A magánszólamokat *Tóth* Mariska és *Szemerszky* János énekelték nagy hatással. A templomban tartott emlékünnepély után a gyászoló közönség a müvésznek a kerepesi temetőben levő és saját maga által tervezett diszes és müvészi siremlékkel ellátott sirját kereste fel, hol a kortárs-barátok koszoruját megható beszéd kiséretében *Halmos* Andor dr. szolnoki királyi tanfelügyelő tette le.

Magyarság 1924. XII. 30.

ják őket. Minden munkájuk arra szorítkozik, hogy a csőkanális zsilipjeit alkotó vaslemezeket locsolja állandóan nyolctiz sugár, nehogy a belső tüz következtében ezek megolvadjanak és a robbanás átterjedjen a nagy ciszternára, mely végzetes következményekkel járhatna.

A mentőknek is csakhamar dolguk akadt és több tüzoltónak nyujtottak első segitséget. A csőkanálisban történt egy-egy robbanás következtében támadt repedésen váratlanul kicsapó tüz négy tüzoltón ejtett könnyebb égési sebeket, az első segély nyujtása után a tüzoltók folytatták hősies munkájukat. Eddig egy sulyos sebesültje van a tüznek, *Brüll* Gyula gyárigazgató, aki közel merészkedett a csatorna repedéséhez és az onnan kiáramló sürü füst hirtelen eltakarta, ugy hogy a tüzoltók percekig nem találták. A fecskendők munkája következtében támadt pocsolyás földön lelték végre rá, ahol eszméletlenül hevert. A nehéz füst elkábította és itt érte a rosszullét. Lakására vitték. A tüzoltók véleménye szerint, amennyiben sikerül megakadályozni a ciszterna robbanását, a csőkanálisban pusztitó tüz oltása *két-három napot is igénybe fog venni.*

BELVÁROSI KÁVÉHÁZ

SZILVESZTER ESTE

CIGÁNYZENE

Külön termek Meleg konyha

~~Csikász Imre~~

Szamovolszky Ödön

A Kisfaludy Társaság a múlt év decemberében — 29-én — tartott ülésén ítélte oda a Greguss-díjat, ezúttal az utolsó hat éven belül elkészült szobrászművészi munkára. A zsüri, amelynek előadója dr. Alexander Bernát volt, a 2000 koronás díjat megosztva, két fiatalon elhalt, jelentékeny képességű művész posthumus-emlékét dekorálta a jutalommal. A két művész: Csikász Imre, akinek «Női akt»-ját, s Szamovolszky Ödön, akinek «Síremlék»-ét ítélték a Greguss-díj nyertesének. —

Művészet 1917. 40. l

~~Nincs cím.~~

~~[illegible]~~

~~[illegible]~~

tovább Szamovolszky Ödön

saját siremlék-
szobra között
osztották meg az 1916-ban
Gregusz jutalmat

Kéky Sajós: A szárcsa
Kisfaludy-Társaság.
(1836–1936). Bp.
1936. 224. l.

Egyik sem élt már
ekkor

Filippo : Madonna Jézussal.

A FELVIDÉK FALVAINAK ÚJJÁÉPÍTÉSE

Amit az oroszok északmagyarországi tatárjárása elpusztított: a magyar állam és a magyar társadalom felépíti. Sok-sok felvidéki falu helyét csak üszök jelzi; most már biztos, hogy az elhamvadt tűzhelyek újjáépülnek s a jámbor nép, amelyet onnan elzavart a háború zivatara, megint otthont talál az egész ország jóvoltából. Így van rendjén. S annak megállapításával, hogy kötelességet rovunk le, napirendre térhetnénk, ha e folyóirat sajátos jellege nem kötelezne arra, hogy — elismervén a nemes áldozatkészséget — a kivitel miként-jét szóvá ne tegye.

Művészettel foglalkozunk, s valaki azt mondhatná, hogy a felvidéki együgyü falvak újjáépítésénél ugyan miféle művészeti szempont kínálkoznék? Mert fontos a művészeti kritérium egy parlamenti palotánál vagy nagyszabású állami épületnél, ám a falu naiv népe számára mit juttathat a nagy tömeggel dolgozó, anyagi erőfeszítést kívánó építőművészet? Talán csak nem hiszik a pesti építész urak, hogy a gránát tüzének üszkei felett vívhatják tovább stilus-harcaikat és megteremthetik a juhakol és csűr szecesszióját? Mit is kezdenének egy olyan építészeti témával, mint amilyen egy paraszthaz?

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy e falvak újjáépítése a különleges követelmények és a reá fordítható anyagi eszközök szerénységénél fogva nemcsak hogy építőművészeti feladat, hanem még hozzá nehéz feladat is s ennélfogva ugyancsak próbára teszi az építész erejét, leleményességét, becsvágyát. Építőművészeink dicséretére legyen mondva, hogy a probléma felmerülésének első pillanatától fogva önzetlenül felajánlották e nehézségek leküzdésére minden erejüket. Ám félreértették őket, mert sokan a feladatot úgy ajánlották megoldani, hogy az állam adjon építőanyagot és pénzt: a visszaszállingózó lakosok majd maguk építik fel hajlékaikat. Hát hiszen ez is megoldás, Turkesztánban bizonyára így csinálnák. S támadnának új falvak, amelyekben csakhamar ismét megtalálnók azt a piszkot, azt a minden higiénét kicsúfoló állapotot, amely nemcsak hogy a nyomorúság szörnyű képe, de egészségellenes voltánál fogva oly szörnyű pusztítást okoz régóta éppen a felvidéken. A restaurálás ily módja a fertő és a nyomorúság restaurálása volna. Az építészet, mint városrendező művészet, különösen az újabb időkben aránylag egyszerű módokat talált ki e régi bajok leküzdésére s e módok annál hatásosabbak, minél nagyobb kiterjedésben alkalmazzuk. Az egyes ház higienikus elrendezése még keveset lendít, ha a szomszédság csupa tenyészőhelye minden fertőző anyagnak. Mentől nagyobb komplexusokat lehet a modern egészségi elvek szerint elrendezni, annál könnyebb a halál millió csiráját elpusztítani, távoltartani. Itt pedig részben egész falvak újjáépítéséről van szó, tehát oly feladatról, amely vajmi ritkán kínálkozó módja a modern higienikus elvek nagy stilusban való, kiterjedt alkalmazásának. Itt még az a lehetőség is megvan, hogy a falvakat, ha egészségügyi szempontból rossz a terepük (ha például temető aljában feküsznek), egyszerűen odébb plántáljuk, kedvezőbb helyzetben építjük újjá. De azokat az egészséges elveket, amelyek ily dolgokban irányadók, éppen az építészek ösmerik legjobban, hiszen azok integráló fontos részei az ő tudományuknak. Éppen ezért a legszorosabb értelemben vett építészeti szakfeladat e falvak újjáépítése s e feladatot nem szabad a laikus közigazgatásra, sem a dilettáns háziiparra bízni, mert ez esetben tudatosan konzerválnók a gyilkos fertőt s ezzel annyi kárt okoznánk az inséges vidék lakóinak, amennyit az oroszok sem okoztak.

Első és elengedhetetlen feltétele e falvak racionális újjáépítésének az, hogy az egész ügy építészeknek adassék át, akik a helyszínén végzett tanulmányok után megszabhatják az újjáépítés alapelveit. Csak ők illetékesek ebben a kérdésben, senki más.

Az alapelvektől a lakható hajlékig még hosszú az út. Az elrendezési terv, amely speciális gazdasági, higiénikus és néprajzi alapon készül, tekintetbe véve a vidék szokásait és a lakók életrendjét, nem kevésbbé az igénybe vehető anyagi erőket, csak előkészítése a felépítésnek. Következik a középületek (templom, iskola, községháza stb.) elhelyezésének s főképp a lakóházak kérdése. Ujabb tárgy, amelynek dolgában egyesegyedül az építész illetékes. A házépítésnél most van alkalom — és vajmi ritkán nyí-

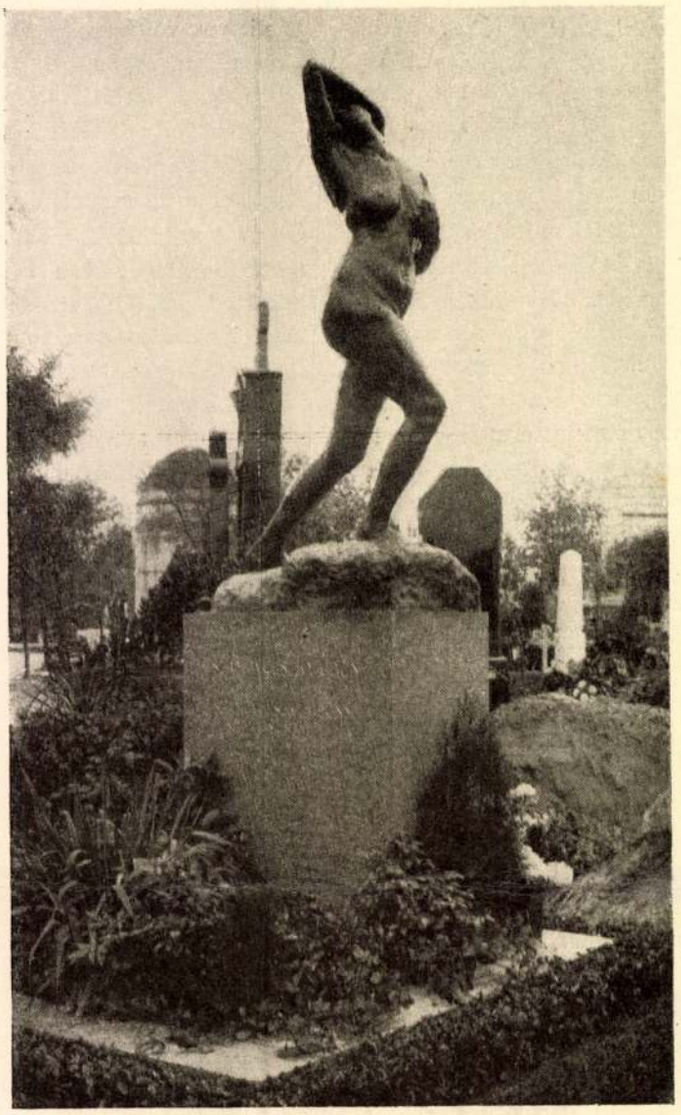

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SÍREMLÉKE A KEREPESI TEMETŐBEN — A MÜVÉSZ MUNKÁJA

lik egy ilyen alkalom, — hogy a munkával amúgy sem éppen túlterhelt építészeink értékesítsék azokat a tanulmányokat, amelyeket éppen az utolsó évtizedben végeztek oly serényen a magyar építési mód tanulmányozása körül. A hely speciális anyagaiból a legolcsóbban oly formákat alakíthatnak, amelyek nem csak hogy a legjobban megfelelnek a lakosság igényeinek, hanem nevelik ízlését s mintát állítanak azok fiai és unokái számára. A mi sajátos formanyelvünknek semmi más módon nem szerezhetünk oly hatásos propagandát, mint ha utánzásra való, könnyű szerrel megvalósítható példát állítunk okosan megszerkesztett, egészséges, csinos házacskákban. Nagyon nehéz feladat, de építészeink gárdáját teljesen érettnek tartjuk e feladatnak megoldására. Attól tarthatna valaki, hogy ez tenger pénzbe kerül. Nem áll. Magunk is ismerünk egész sor falusi házacskát, amelyeket építész tervezett s amelyek valóban kiállják a legszigorúbb kritikát, anélkül, hogy többe kerülnének a megfelelő, helyi szokások szerint háziiparszerüen épített házaknál. Mert hiszen nem mindig a drágább a

Művészet 1915.

Szamovolszky Ödön

Liber Baptizatorum

119. l. 120. l. 121. l.

TI KIÁLLIT

léria-utca 8.

haftr

MAF

Szamovolszky Jenő

zobrazit.

Mucsarnok

1908. egyházmű. kiáll.

60. l.

ra. Parókája szürke szeme s szemöldö-
beretvált. Körülcsavart nyakkendőjé
ató s nyitva álló dolmánya s prémes

retei 65:56.5 cm

MDK

Szamovolszky Ödön

Szamovolszky Ödön emlékezete. Nemzeti Ujság 1924. dec. 30. 1o.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Szamovolszky Ödön emlékezete. Magyarság 1924. dec. 30.

Szamovolszky Gábon emlékezete. Megyaradó 1924.
dec. 30.

Szamovolszky Ödön

U. 1795.

.	.	.	.	.	.	62	+ Egyik: olf.
1	.	.	.	.	.	17	+ Előlegért
15	.	24	3	1	9	287	

Kamovolszky Ödön

MAGYAR MUVESZET

1927. 212.
1930. 334

Doszkár János és Ferenc

Háztatarozási, építési és átalakitási
vállalata

Budapest.

Iroda:
IV. Veres Pálné-u. 40.
Telefon 117-04

Telep:
IX. Márton-u. 3/B.
Telefon József 8-53.

Szamovolsky Ödön

U. 1857.

Korea II. 147.

Szamovolszky Ödön

Jeles eredménnyel vég-
bizonyítványt nyert.

Értimisk 1899/1900. 39. l.

300 K. államsegély
200 K a kassai kereske-
delmi és iparkamarától.

u. o.

1090. *II. Béla.*

Mellig, kissé balraf
és sima karimájú, de eg
Haja, bajusza és körszak
lenzőt, magas köntöst és
az emelkedett perem me
REX. MORT. MCXLI.«.

Rézszínű ólom, átmérőj
téke 20 K. — Havas (Hirsch
(787–907). — Átvétetett az
909), az 1910 február 25-iki 6
leiratok, illetőleg az 1910 ja
márczius 23-iki (519–910) sz
tett 1908 január 31-én (41–

Szamovolszky Ödön

100 frt államsegély

Értimisk 1897/98. 38. l.

150 frt - államsegély

Értimisk 1898/99. 34. l.

A műcsarnok termeinek ujjáalakítási munkáiból az összes festői munkákat *Sommer* Lajos szoba- és diszletfestő (VI., Gyár-utcza 5.), az összes kárpitos és diszítő munkákat *Prenner* János kárpitos és diszítő (VI., Akácfa-utca 39.), az összes mázoló munkákat pedig *Ehrlich* Miklós udv. mázoló cég (VI., Jósika-utca 7.) végezték.

kassai keresk.- és iparkamarától 50 frt.

u. o. 1898/99. 34. l.

Tanulmányait Párisban folytatja

Értimisk. 1899/1900. 24 l.

Szenes Fülöp, festő, VI., Bajza-utca 19/c. (140—153/a).
Székely Árpád, festő, VI., Bajza-utca 19/c. (490).
Szinyei Merse Pál, festő, IV., Kossuth Lajos-utca 11. (15, 277).
Szirmai Tony, szobrász, Páris 112, Boulevard de Malesherbes. (99).
Szlányi Lajos, festő, IX., Szűz-utca 3. (327, 328, 370—372, 374—381).
Tahi Antal, festő, II., Török-utca 4. (482, 484, 491—494, 498, 502).
Telcs Ede, szobrász, VI., Epreskert-utca 14. (72, 74, 102, 103).
Telepy Károly, festő, VI., Városligeti fasor 26. (397—400).
Telkessy Valér, festőnő, I., Disz-tér 16. (575, 577).
Tolnay Ákos, festő, VI., Vörösmarty-utca 34. (137, 283, 501).
Tölgyessy Arthur, festő, VI., Teréz-körút 50. (26, 28, 84)
Tornai Gyula, festő, VII., Hermina-út 35. (38, 299—301, 303).
Tull Ödön, festő, VI., Nagy János-utca 2. (58, 241).
Tury Gyula, festő, VIII., Kőfaragó-utca 5. (417, 495, 602).
Udvary Géza, festő, VI., Bajza-utca 19/c. (87, 257).
Ujházy Ferenc, festő, VIII., Vas-utca 1. (408).
Ujváry Ignác, festő, II., Fő-út 21. (4, 11—14, 18, 22, 23, 25, 63, 362—369).
Vágó József, műépitész, VII., Kerepesi-út 30. (464—470, 474).
Vágó László, műépitész, VII., Kerepesi-út 30. (464—470, 474).
Vajda Zsigmond, festő, VI., Epreskert-utca 14. (295, 304).
Valentiny János, festő, Nádasd-Ladány. (386, 422).
Vaskovits Erzsi, festőnő, II., Városmajor, Vizgyógyintézet. (609).
Vastagh György, festő, IV., Váci-utca 84. (387—389).
Vastagh György ifj., szobrász, IV., Váci-utca 84. (119).
Vedres Márk, szobrász, Ujpest, Diófa-utca 22. (90—92, 97).
Zeller Mihály, festő, VII, Rottenbiller-utca 54. (596).
Zemplény Tivadar, festő, I., Fehérváry-út 26. (1, 40, 239, 240, 307, 325, 404).
Ziegler Károly, festő, Berlin, Tauenziehenstrasse 8. (27, 37, 83).
Zückler Herman, festő, V., Lipót-körút 2. (476).

Szamovolszky Ödön

Vod

Andocsy György: Megemlékezés Szamovolszky Ödönről, halálának tizedik évfordulója alkalmából. Magyar Iparmüvészet 1925. 5–6. l. 10–11 l. (Képekkel)

Kiállítására vonatkozó adatok:

a) Az Esterházy-Képtárban. 1812: II. 39. *Joh. Drechsler:* Ein grosser Blumenstrauss mit Früchten in einer Nische. — 1815: III. 39. *Joh. Drechsler:* Ein grosser Blumenstrauss mit Früchten in einer Nische. — 1835: XIII. 14. *J. Drechsler:* Ein Blumenstück. — 1844: XIV. 28. *J. Drechsler:* Ein Blumenstück. — 1865, 1866, 1867, 1869: III. 17. *Drechsler J.:* Virágok.

b) Az Orsz. Képtárban. 1871: III. 17. *Drechsler J.:* Virágok. — 1873: III. 16. *Joh. Drechsler:* Ein Blumenstück.

c) A Nemz. Múzeumban. 1876: IV. 79. — 1878: V. 93. — 1880: V. 93. — 1881: V. 93. — 1883: V. 241. — 1884: V. 207. — 1885: V. 207. — 1886: V. 207. — 1887: V. 207. — 1888: V. 207. — 1889: V. 230. — 1890: V. 230. — 1891: V. 237. — 1892: V. 237. — 1893: V. 302. — 1894: V. 21. — 1895: V. 22. — 1896: V. 22. — 1897: V. 22. — 1898: V. 22. — 1900: V. 22. — 1901: V. 22. — 1903: V. 22. — 1904: V. 22. — 1905: V. 22.

Szamovolszky Ödön, szobrász; szül.

megh. 1914 december 28-án Budapesten.

Szamovolszky Ödön

von

Róna II. 682. l.

686. l.

Vasárn. **9** Dénes	Heftmann	Protestáns: Dénes Görög: Jakab Izraelita: Thisri 9
Hétfő **10** B. Ferenc	Jom Kippur	Protestáns: Gedeon Görög: Eulamp Izraelita: Thisri 10
Kedd **11** Placidia		Protestáns: Brigitta Görög: Fülöp Izraelita: Thisri 11
Szerda **12** Miksa		Protestáns: Miksa Görög: Probusz Izraelita: Thisri 12
Csütört. **13** Ede		Protestáns: Kálmán Görög: Kárp Izraelita: Thisri 13
Péntek **14** Kalliszt	☾ Holdtölte 14 óra 18 pk.	Protestáns: Helén Görög: Paraszkeve Izraelita: Thisri 14
Szomb. **15** Teréz	1932 **OKTÓBER** 31 nap	Protestáns: Teréz Görög: Lucián Izraelita: Szukk. 1. n.

42-ik hét. Nap kelte 6 ó. 10 pk. — Nyugta 17 ó. 24 pk.

Szamowolsky

wód

VU

arcrzepiał

Szamovolsky

4 od

—

D''

Szamovolszky

Szod

Bányász László Mű-
vészi termelés. Orsz.
Világ. 1906. 191 l.
arczkeppel

Hanowolsky

wod

Orz. Oślag

1907. 5131,

archeypel

Szamowolszky Adam

U. 1837

Szamovolsky Ödön

Szód

Éb

.....-i m. kir. posta- és távirda-pénztár.

Nyugta

.....azaz : ..... Korona

mely összeget, mint évi ..... K lakpénzemből az 190..... évi .....

lakbérnegyedre eső részletet, a .....-i m. kir. poste

..... pénztárból minden hiány nélkül felvettem.

Kelt .....-n, 190..... évi .....

Szamovolszky Ödön

Cród

Vidor M. Szamovolszky Ödön. (kappel) Határsz. Ujs. 1909-41 z

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Szamovolszky

wod

Tartin. Szamovolszky
(Köppel.) Hét 1907
24.12.

Szamovolszky Ödön

Wód
z
Magyar Szarmuvészet

1925. 5–6 l.

Érmek, hamisítása, (római)

V. 255

Szamovolszky Ödön

Művészeti lexikon 753 l

Revai lex. ~~[illegible]~~ 17 K. 345-l.

szobrász, szül. 1878 XII. 26.
Nagybereznán, megh. 1914 XII. 28.
Budapesten. Ungváron, Budapesten
Párisban és Romában tanult. Mű-
vei: a rozsnyói gróf Andrássy
Franciska-szobor és a Kassai hon-
védszobor (minda kettő Horvai Já-
nossal közösen), a bpest-lipótvá-
rosi bazilika aptaját díszítő apos-
tol-reliefek (1903), az magvári
Dayka Gábor szobor (1910), Nevte-
lenek c. szoborcsoportja (~~[illegible]~~ 1911.
München, aranyérem). A bpesti
Szabadságszobor pályázatán 1907.
Gách Istvánnal közösen készített
pályamüve elsődíjat s a kivitellel
való megbízást kapta. Ennek
egyik csoportját 1913. ~~[illegible]~~
az állami aranyérmetrel
Amitellék ki.

7

DECEMBER

19

Szamovolszky Ödön

lénd

Prostulás 105

Jézussal szülői visszatérnek

858. Hollandi festő.

Szamovolszky Ödön

Művészet. 1904. 130, 406
– 1905. 202
– 1906. 422
– 1907. 268, 279
– 1910. 224
– 1912. 412
– 1914. 4, 5, 83
– 1915. 53–55, 287, 386

Magyar Művészet
1927. 212

Zuloaga Ignácio: Toreado
arediépe 591 (662), 2193 (308).

Szamovolszky Ödön

nobrai a

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST, VI. ARÉNA-ÚT 41.

Hódmezővásárhely I. 80, 123,
126, 132,

1906. V. 31

a Műemlékek ügy. bizottságának: Divald Kornél munkaprogrammja keretik a bizottság által is a miniszterhez jóváhagyólag felterjeztetni. (324/906)

Szamovolsky O.

U. 2149
2157
2152
1. ok.

~~Artemis~~ ~~Nobrecka~~ ~~III. 203.~~

Szamowolsky Ödön

U. 1941

~~Aurea, Antoninus Pius Rosabeli~~

~~TK . 112 .~~

Szamovolsky Б

arczkepe

U. 1837

Germania V. 253.

Szamovolszky Tdor

U. 2168

~~Ágp 1837-ből, Nigethözi VIII. 148.~~

Szamovolszky Ödön

Művészet

1917. 40

Súlymérték, római VI. 206.

Szamovolszky Ödön

U. 56.

VI	.	51	.	51	44	3
VII	.	22	.	22	.	.
Össz.	192	132	203	527	429	5
		527				527

Ezen festmény sorozatból
sz. a mai lectári számok egy
positivitással.
Az 1870 évi rendezéskor a
ségből nem függesztettek ki:
a) Pyrker képtári III: 36 és
b) Általános képtári:
1. az I. teremből 13. 21.
2. a II-ikból 18. 45. 75. 7
86. 99. 104. 113. 144.
155. 156. 158. 159. 160.
163, vagyis.....
összesen tehát.....
a miből műtörténeti 24,
dig 3 (I: 13. 37. 40).
Átmenet tehát 1870-re:
b) a Nagy. Képtárból 134 és c)
176, összesen tehát 500, a m
Ka 5. A festményekből 490
leineti képcsarnoki anyag.

MAKRAY LÁSZLÓ, A MOST ELHUNYT DALKÖLTŐ.

— Mi történt aztán? — kérdezte Romasov s nehezen ejtette ki a szót.

— Azután? Aztán nem láttuk többé egymást. Ő . . . elköltözött valahova és, azt hiszem, férjhez ment . . . egy mérnökhöz. De az mellékes.

— És soha sem volt Petrovna Alekszandránál?

Romasov egészen suttogva mondotta e szavakat, de mindkét tiszt reszketett a szavak következtében és sokáig nem vehette le egymásról szemét. E néhány pillanat alatt mintegy leomlott kettőjük között az emberi fortély, képmutatás és áthatolhatatlanság minden korlátja és szabadon olvastak egymás lelkében. Egyszerre megértettek száz dolgot, melyeket eddig magukban rejtegettek s egész mai beszélgetésök egyszerre különös, mély, szinte tragikus jelentőséget öltött.

— Hogyan? Ön is? — találta meg végre Nazanszki halkan a szót s a szemében bamba félelem látszott. De aztán mindjárt magához tért és görcsös mosolylyal kiáltotta: — Fuj, micsoda félreértés! Egészen eltértünk a tárgytól. Azt a levelet, a melyet mutattam, száz év előtt írták, az az asszony pedig most valahol messze, talán valahol a Kaukázusban lakik . . . Tehát, hol is hagytuk abban?

— Haza kell mennem, Hilics Vaszili. Későn van, — mondotta Romasov és felállt.

Nazanszki nem tartóztatta. Nem váltak el hidegen vagy szárazon, hanem csak úgy, mintha szégyelték volna magukat egymás előtt. Romasov most még inkább meg volt győződve, hogy e levelet Surocska írta. Hazamenőben folyton erről a levélről gondolkozott s maga sem érthette meg, minő érzelmeket keltett az benne. Volt azokban féltékeny irigység Nazanszkival szemben — féltékenység a mult, aztán valami diadalmaskodó, gonosz részvét Nikolajev iránt, egyszersmind pedig új reménység és — bizonytalan, ködszerű, de édes és csábító. Mintha az a levél neki is egy titokszerű, láthatatlan fonalat adna a kezébe, mely a jövőbe vezérli.

A szél elült.

Az éjszaka mély csönddel volt teli és sötétsége bársonyosnak és melegnek látszott. De az álomtalan levegőben, a láthatatlan fák nyugalmában, a föld illatában titokzatos, teremtő elet érzett. Romasov csak ment, ment, nem látva az utat s mindig úgy rémlett neki, mintha valami hatalmas, fenséges, nyájas fuvalom érné hév lehelettel arczát. És lelkében féltékeny szomorúság kelt gyermekkorának egykor oly derült és visszajöhetlen tavaszán s csöndes, nem rosszféle irigység tiszta, szelid multján . . .

Hazaérve újabb levelet talált Peterson Alekszandrovna Raizától. Együgyű, fellengző stílusban írt valami alattomos csalásról, írt arról, hogy megért mindent és írt minden szörnyűségéről annak a boszúnak, melyre egy sebzett női szív képes.

«Tudom, hogy mit kell most tennem!» állt a levélben. «Ha nem halok meg sorvadásban az ön alávaló bánásmódja miatt, elhiheti, hogy kegyetlenül megfizetek önnek. Azt hiszi talán, hogy senki sem tudja, hogy hol tölti az estéit? Esztelen, vak ember! A falaknak is van füle. Tudok minden lépéséről. De minden szépségével és mézes-mázos beszédével sem ér ön czélt, ha csak azt nem, hogy N. kikergeti a házából, mint egy kutyát. Nem tartozom azok közé az asszonyok közé, a kik megbocsátják a sértést.

A Kaukázusban születtem.
Jól forog a tőr a kezemben!!

Azelőtt a maga, most senki
Raizája.

U. i. Jöjjön el szombaton okvetlenül a reunióra. Meg kell értenünk egymást. Fenntartom magának a harmadik négyest, de az most már nem jelent semmit! *P. R.*»

Ostobaság, alantasság, a vidéki élet minden posványa és gonosz embermegszólása áradt Romasov felé e rossz helyesírással írt, izetlen levélből. S ő maga úgy tünt fel önmaga előtt, mintha tetőtől-talpig letörölhetetlen szenny borítaná, mely a nemszeretett nővel majdnem félévig tartó viszonya következtében tapadt reá. A nap eseményeitől szétmorzsolva és lesujtva, lefeküdt ágyába s félig alva már, azokkal a szavakkal gondolt magára, melyeket Nazanszkitól hallott az este:

«Gondolatai szürkék voltak, mint a hadiposztó».

Hamar elaludt és nehéz álomba merült. S mint az utóbbi időben szomorú események után mindig, álmában kis gyermekként látta magát. És nem volt többé szenny, bánat, egyhangú élet, testében bátor elszántság lakott, lelke derült és tiszta volt s öntudatlan örömben élt. S az egész világ derüs és tiszta volt, és benne abban a szép fényben ragyogtak Moszkva kedves ismert utczái, melyet az ember csak álmában láthat. De valahol, az ujjongó világ legszélső határán, messze a szemhatár mögött, sötét, rosszindulatu folt maradt vissza: Ott volt a szürke, szomorú kisváros a nehéz, unalmas katonai szolgálattal, legénységi iskoláival, kaszinóbeli tivornyáival, az alkalmatlan, kellemetlen szerelmi viszonynyal, a szomorúsággal és a magánynyal. Az egész élet örömtől zengett és ragyogott, de az a sötét, ellenséges

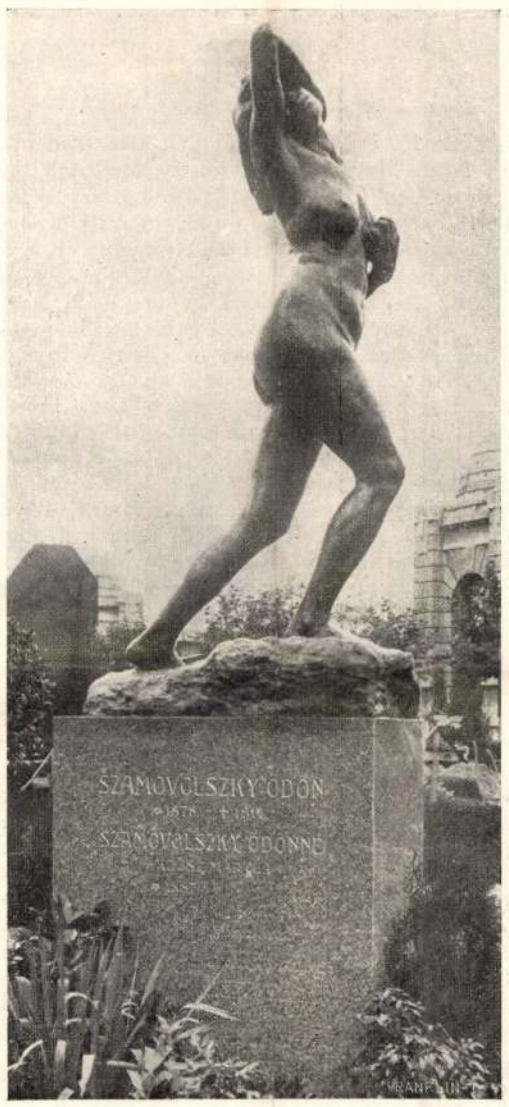

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBRÁSZMŰVÉSZ MOST FELAVATOTT SIREMLÉKE A KEREPESI-UTI TEMETŐBEN.

GABÁNYI ÁRPÁD, A NEMZETI SZINHÁZ MOST ELHUNYT MŰVÉSZE.

folt fekete kisértetként leselkedett titkon Romasovra és várt, míg reá kerül a sor. És magányában a kis Romasov — a tiszta, a gond nélkül való, az ártatlan — forró könyhullatással siratta nálánál idősebb képmását, ki mintegy szétoszlott és eltünt a gonosz sötétségben.

Az éj közepén felébredt s észrevette, hogy vánkosa könytől nedves. Nem tartóztathatta vissza magát azonnal s könnye még sokáig patakzott végig arczán meleg, nedves, gyors áradatban.

Egynéhány becsvágyó stréber kivételével a szolgálatot valamennyi tiszt reákényszerített, kellemetlen, bosszantó robotnak tekintette, mely súlyos teherként nehezedik reá s a melyet nem szeret. A fiatalabb tisztek iskolásgyerek módja szerint későn mentek szolgálatba és feltünés nélkül elpárologtak, mikor tudták, hogy nem csípik rajta őket. A századparancsnokok, jobbára népes családu emberek, kiknek otthoni viszonyaik fertőjében, túlontúl elég gondot adtak hitvesöknek regényei, a szörnyű szegénység s a módjukon felül való élet, valamint a túlságos kiadások és a nagy váltók terhe alatt nyögtek. Adósságot adósságra halmoztak, kölcsönt kértek az egyik helyen, hogy fizethessenek a másikon; sokan odáig jutottak, még pedig legtöbb esetben a feleségük biztatására, hogy pénzt vettek el az ezredpénztárból, vagy abból az összegből, mely a katonáknak járt önként végzett munkájukert; mások hónapokig sőt évekig tartották vissza a katonák pénzesleveleit, a melyeket szabály szerint át kellett volna adniok a czímzettnek. Egyesek csak a kártya után éltek; voltak, a kik hamisan játszottak — tudta is róluk mindenki, de szemet hunytak felette Azonkívül pedig valamennyien túlságosan ittak: a kaszinóban ép úgy, mint kölcsönös látogatásaik alkalmával; mások, mint Szliva is egymagukban ittak.

Ilyképen a tisztek nem is foglalkozhattak komolyan szolgálati kötelezettségeikkel. A század egész belső gépezetét többnyire az őrmester tartotta mozgásban; ő látott el minden irásbeli teendőt s a századparancsnokot észrevétlenül, de erősen ő tartotta gyakorlott, izmos kezében. Szolgálatba a század tisztjei ép oly kelletlenül mentek, mint alantasaik. A zászlóaljparancsnokok főképen tél idején jóformán semmit sem tettek.

De a nagy szemlék előtt az elsőtől az utolsóig mindenki ugyancsak megerőltette magát s kölcsönösen zaklatta egymást. Olyankor nem volt többé pihenés; számfölötti szolgálati órákkal és megfeszített s persze oktalan energiával akarták behozni az időt, a mit elvesztegettek. A katonák erejével nem vetettek számot; az embereket tökéletesen kiszipolyozták. A századparancsnokok kínozták és lehurrogták a fiatalabb tiszteket, a kik a maguk részéről istentelenül és ordináré módon káromkodtak; az altisztek, a kik egészen belerekedtek a kiabálásba, kelletlenül verték a legénységet. Egyébként nemcsak az altisztek vétkeztek ebben a tekintetben. Az ily napok kész gyötrelme volt

SÁL.

ZSÁKSZERŰ HÓSAPKA.

RÖGTÖNZÖTT HÓSAPKA.

mindenkinek s a vasárnapi üdülésről, no meg néhány órai alvásról úgy álmodott az egész ezred a parancsnoktól le az utolsó borostás, piszkos legényig, mint valami paradicsomi jótéteményről.

Ezen a tavaszon fokozott hévvel készültek a májusi díszszemlére. Megbízható forrásból köztudomásra jutott, hogy a szemlét a hadtestparancsnok tartja meg. Ez a tábornok igen nagy igényeket támasztott a legénységgel és a tisztekkel szemben s a karlista háborúról és az 1870-iki német-franczia hadjáratról szóló munkái révén nagy tekintélynek örvendett. Még nagyobb hírnévre tett szert Szuvorov velős stílusában írt napiparancsaival. Az olyan alantasaival, kik hibát követtek el, ezzel a velős, nyers szarkazmussal végzett, melytől a tisztek jobban féltek, mint a fegyelmi büntetésektől. Ez volt az oka, hogy az egyes századoknál immár teljes két hete sürgő, lázas tevékenység folyt s a vasárnapokat türelmetlenül várták úgy a fáradt tisztek, mint az elcsigázott, megbutult katonák. (Folytatása következik.)

MELEG RUHÁT A KATONÁKNAK.

A katonák téli fölszerelései a hadvezetőség előirásai szerint. Bárki készíthet ilyeneket s juttassa el a Hadsegélyző hivatalhoz.

Érmelegítő. Husz cm. hosszúra készítendő, de lehet több is, pl. 30 cm. 20 cm. hosszúhoz négy dkgrm. gyapjúfonál szükséges. A kötést négy tűn 68—72 szemre kell kezdeni, mintázva két sima és két fordított szemmel; az első sor lehetőleg dupla szállal kezdődjék.

Térdmelegítő. Hossza 45 cm. 100—108 szemmel kell kezdeni, négy tűn, az alsó sort dupla szállal. Körben kell kötni két sima és két fordított szemmel 15 cm. hosszúságban, innen 7·5 cm. hosszuságban tágabban kell kötni s a közepén vastagabb tűt használni, hogy a térdrész kiszélesedjék. A középtől kezdve 7·5 cm. hosszúságban ismét lassanként szorosabban kell kötni. Befejezésül 15 cm. hosszúságban ismét mintázott kötés következik.

Sál. Csak nagyon finom gyapjúfonálból érdemes kötni. Négy fonálcsikon vagy vastag tűn 120 szemre kell kezdeni és simán kötni, mint a harisnyát. 75 cm. hosszúság után az utolsó sorban minden második szemet le kell engedni a tűről s a kötést jól meghúzni, mire a leengedett szemek felbomlanak, s a le nem engedett szemek pedig megtágulnak. A tükön maradt 60 szemet le kell lánczolni. Lehet a sált 20—25 cm. széles puha selyem vagy nyersselyemből, 15—20 cm. széles puha vékony gyapjukendőből vagy női gyapjúruha szövetből is szabni, (esetleg toldva is), mely esetben 150 cm. hosszú legyen. A selyem azért jobb, mert féregmentes. A szín lehetőleg csukaszürke vagy zöldesbarna legyen.

Zsákszerű hósapka. Csak nagyon rugalmas, puha és vékony trikószövetből, 45 cm. hosszú és tágítva 60 cm. kerületü; mindkét végén nyitott zsákot képez.

Rögtönzött hósapka. Bármely nagyon vékony puha szövetből (flanell, női gyapjuszövet stb). 75 cm. széles és ugyanannyi hosszú négyzetalakban szabjuk ki, egy arasznyit belőle lefelé

ÉRMELEGÍTŐ.

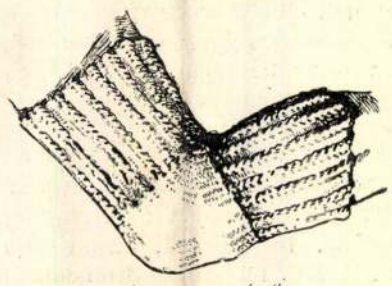

TÉRDMELEGÍTŐ.

visszahajtunk, a két felső csücsköt a szövetdarab közepe felé behajtjuk s a szövetdarab alsó szélét a csúcs irányában felgöngyölitjük. A szöveteket — ez a többi ábrákra is vonatkozik — úgy tehetjük vizmentessé, hogy eczetsavas tinföld (aluminium) oldatban áztatjuk, utána szappanozzuk és benzinben oldott parafinnal bekenjük vagy viaszozzuk.

A HÁBORÚ NAPJAI.

Október 21. Czartorijszktől nyugatra és délnyugatra heves harcz volt. Kulikoviczétől délkeletre erős orosz támadásokat utasítottunk vissza. A Styr melletti harczokban tegnap 1300 oroszt elfogtunk. Lipót bajor herczeg német hadcsoportja Baranovicitől keletre ellentámadással orosz támadásokat utasított vissza. Hindenburg hadcsoportja Mitautól északkeletre, Borkovicztól Berzemündeig elérte a Düna partját, 1725 oroszt elfogott. A nyugati harcztéren nem volt lényeges esemény. Az olasz harcztéren az egész harczvonalon nagy harczok folynak. Tirolban az olaszok számos erős támadása omlott össze hadállásainkon. A vilgereuthi fensikon tegnapelőtt éjjel hat, napközben három, ma éjjel ujra egy nagy támadást vertünk vissza, ugyancsak a Dolomitokban a Col di Lanán, a Monte Siefén és a Schluderbachtól délre levő határhidnál. A Carni-nyergen, a Volayi-tótól nyugatra is visszavertünk egy támadást. A tengermelléken legnagyobb hevességü tüzérségi harcz volt. Ellenséges közeledési kiserleteket meghiusítottunk. A délkeleti harcztéren csapataink bevonultak Sabáczba, a Macsvát megtisztitottuk az ellenségtől. Kövess tábornok hadserege szorosan csatlakozva a Morava mindkét partján előnyomuló haderőhöz, egyre mélyebben nyomul be Szerbiába. Ugyane hadsereg osztrák-magyar nyugati csoportja a Kolubara magaslatain a Turija torkolata körüli területig nyomult elő, a keleti csoport pedig Groczkától délre harczolva kelt át a Rajla völgyén. A bolgárok Zajecsár és Knyazsevácz közt a Timok völgyébe nyomultak. Tiroltól keletre a fővédművekhez ágyútüz-távolságra közeledtek. Egyik hadseregük előcsapatai harczczal kierőszakolták a kilépést a kumanovói medenczébe és a Vardar völgyébe.

Október 22. Novo-Alexiniecznél az orosz támadások előtt arczvonalunkat öt kilométernyi szélességben ezer lépésnyire hátrább vontuk. Az uj hadállás elleni támadások, valamint a Zaloscetől keletre való előretörések ütegeink keresztüzében omlottak össze. A Styr melletti harczok is fokozódnak. Czartorijszk mellett az oroszok nagy haderővel éket akartak verni csapataink és a németek közé. Ellentámadásunkkal Okonszknál három oldalról fogtuk őket körül s visszavetettük. Az oroszok törekvése, hogy szorongatott csapataikon segítsenek, meghiusult. Herberstein gróf tábornok Kolkitól délre küzdő csapatai lövészárkukból kirohantak a támadók ellen, elüzték őket. A Kormin és a Styr menti harczokban október 18 óta 3600 oroszt fogtunk el. Litvániában küzdő csapataink is több támadást vertek vissza. Lipót bajor herczeg hadcsoportja Baranoviczinél, Hindenburg hadcsoportja Sadevénél visszaverte az oroszok széles arczvonalu támadását. A nyugati harcztéren nincs különösebb esemény. Az olasz harcztéren, mint vártuk, megindult az ellenség főerejének támadása tengermelléki harczvonalunk ellen. Öt hónap óta ez már a harmadik. A Krnen, a tolmeini hidfőnél, különösen a doberdói fensik szélén elkeseredett harcz folyik. A Krn-támpont a Mrzli Vrh és védelmi vonalunk déli része ellen a Monte San Michelen, a fensik délnyugati harczvonalán mindenütt rendkivül súlyos veszteségeik mellett hiusultak meg a támadások. A hol az olaszoknak sikerült betörni állásainkba, mindenütt kivertük. A harcz a doberdói fensikon éjjel is változatlan hevességgel folyt. Minden támadás meghiusult. A délkeleti harcztéren támadásunk mindenütt előrehalad. Kövess tábornok hadserege a Kosmajhadállás ellen előnyomulva rohammal vették be Raljától délre a Szlatina-magaslatot. Gallwitz tábornok német hadserege Zeleváczig, Szavanováczig és Trnovczáig« valamint a Ranovácztól északra fekvő területig nyomult előre. A bolgárok Knyazsevácztól északra nyomulnak előre. Vranja, Kumanovo és Velez a Vardar-völgyben birtokukban vannak.

Október 23. Novoalexiniecznél nincs nevezetesebb esemeny. A Styr melletti harczok lefolyása kedvező. Kukli falut Czartorijszktól nyugatra rohammal bevettük. Lipót bajor herczeg hadcsoportja a Vigonovszkoje-totól délre az Ogínszki csatorna mellett állásai ellen intézett támadásokat Linsingen hadcsoportjával együtt visszautasította. Hindenburg hadcsoportja ellen Kurland északi csucsán orosz hajók gyönge erőket szállítottak partra. Szdevétől délre jelentekeny orosz támadásokat utasitottak vissza. A nyugati harcztéren nincs különösebb ujság. Az olasz harcztéren az olaszok ujra kezdték rendkivül heves támadásaikat csaknem az egész tengermelléki harczvonalon. A tegnap említett helyeken számos ujabb támadás omlott össze véresen, derék csapataink az összes állásokat megtartották. Plava környékén Zagoránál a harmadik rohammal árkainkba hatolt olaszokat haladéktalanul kivetettük. A görzi hidfőben mind hevesebbé váló erős tüzérségi tüz. A doberdói fensikon a Monte San Michele, mely ellen az ellenség ismételt rohamokat intézett, változatlan birtokunkban van. Az olasz gyalogság számos előretörése csaknem mind azzal végződött, hogy az olaszok rendetlenül futottak vissza állásaikba. Karintiában és Tirolban változatlan hevességü az ellenség tüzelése, a Col di Lana és a Schluderbachtól délre levő határhid elleni támadásokat meghiusítottuk, hasonlóképp a vilgereuthi védőmüvek elleni támadásokat is. A délkeleti harcztéren Kövess tábornok hadserege benyomult a Belgrádból Arangyelováczba vezető uton várszerüleg kiépitett Kosmaj-hadállásba. A Morava völgyében a németek visszavetették a szerbeket a Jaszienicza alsó folyásától északra levő magaslatokról Orsovánál osztrák-magyar és német csapatokból összeállított csoport elfoglalta a Duna déli partján levő magaslati állást és Tekiánál az Erzsébet-erődöt. A szerbek harczvonala számos ponton megingott s szét van ugratva, mindenütt délfelé vonultak

Békés mozsarak. Fémrekvirálás az „Uránia országos növédő egyesület" budapesti helyiségében

lük. Fél óra mulva, mikor Riza asszony az ambitus virágos abrosszal megterített asztalán, a párolgó kávét töltötte ki a kapitánynak, úgy, hogy az a kezében tartotta a csészét, ez nem volt többé csupán a háziasszony szívessége. Olyan volt az, mint mikor egy embernek az asszonya gondoskodik az embere kényelméről, jólétéről.

De az idő telt. Soros hadnagy jelentette, hogy a lovak fel vannak nyergelve, indulni kell.

A kapitány még egy percig ülve maradt, köhhentett, megfogta Riza asszony kezét és megcsókolta.

— Nagyon köszönöm. Nagyon sajnálom, hogy oly későn . . . sajnálom . . . oly későn . . . — Látszott, hogy még valamit akart mondani, azután újra kezet csókolt: — Meine Hochachtung, — szólt végre, kicsit meghatottan.

A lovak már ott álltak, Jóska, a legénye tartotta a köpönyegét, sapkáját.

Még egyszer odajött Riza asszonyhoz, megfogta mind a két kezét. Riza asszony szemébe könny lopakodott.

Fémet a hadseregnek! Konyhaedények, mint hadifémek. Müllner János fényképe az Uj Idők számára

— Köszönöm, köszönöm, — szólt a kapitány, hangja most nem is volt száraz, csak tartása volt épp oly feszes, amint a lépcsőn lement, mint mindig. Azután ellovagolt.

Riza asszony utána nézett.

A konyha felől sírás hallatszott.

— Ne rijj Julis, — szólt Jóska basszusa, elgyüvök én érted, csak megverjük azt a kutya olaszt. Én nem hagylak el.

A másik oldalon a pósta kertjében Csörgő hadnagy búcsúzott Mariskától. Egy harmattól ittas, nyíló rózsabokor eltakarta őket, de minden szavuk áthallatszott.

— Csókoljon meg, Mariska, csak egyszer!

Mariska védekezhetett.

— Meg tudná tőlem tagadni, most, mikor ki tudja melyik percben megyek el oda, ahol már nem kérhetek többé csókot soha senkitől? Mariska, édes Mariska . . . Halk susogás következett. — Mariska kérem, — szólt ismét a fiú. Aztán soká, talán egy percig is, csend volt. De Riza asszonyig elhatott az a forró mámor-áram, mely egy hosszú szerelmes csók nyomán támad.

Csörgő hadnagy sietett a lovához.

— Elkéstem, — gondolta Riza asszony, s lehajtott fejjel állt ott. De csak addig, míg az ágyúk dübörgése elhangzott az úton.

— Julis, — kiáltott ekkor, — megint beeresztetted a libákat a kertbe. Mind megeszik a salátát.

Ismét benne volt az életben.

Szivem

Szivem a bánat bús harangja
Magányos, árva hajnalon.
A vágyad tűzét ha nem érzém,
A szívharang bús aranyércén
Harangoz, zeng a fájdalom.

De vágyad hogyha rámsugárzik,
A bánat halkan elsuhan
És szép szemednek milljó csengő,
Kacagó, dalos ezüstcsengő
Felel szívemből boldogan.

Fabinyi Lili

Pillanatfelvételek

(Utánnyomás tilos.)

Fejfák a sáncok mellett. Ott, ahol már végigzúgott a háború, azokon a bús, csöndes helyeken szemezte össze munkatársunk az alábbi verseket, amiket a bajtársak róttak reszkető kezekkel elesett társaik keresztjeire:

Carl Garunsch.

(Sirja Hindenburgfalván.)

Hir ruhet in weiter ferne,
Unter diesen kühlen erde
Von uns ein guter kamerád
Er hatt bei tapferer arbeit
Sein leben lassen müssen:
Für Kaiser und für Faterland.

A m. kir. 16/III. honvédtápzászlóalj temetője Dukla alatt.

(Tömegsír.)

Honvédek voltak és apák,
Tollat forgattak, vagy kapát.
Nevük nincs, hősök voltak mind.
Aki e sírra rátekint:
Emelje meg a kalapot,
Húsz hőst takar e hant.
Honvédek voltak, magyarok.

*

Mikor a huszár is megijed. Deresedő hajú, de friss szemű és eleven beszédű székely huszár. Két medália a mellén és egy piros forradás a homlokán. Tizenegy hónapig gázolta a port meg a sarat odafönt északon és hetvenegy ütközetre emlékszik. Szívesen adja a szót a doktor úrnak az üdülőben és izzóan érdekes minden, amit elbeszél. A doktor úr érdeklődve kérdi:

— Hogy maga bátor gyerek, azt látom a melléről akkor is, ha nem mondja. De most arra kérem: legyen őszinte és úgy feleljen a kérdésemre, mintha gyónna. Mondja meg igaz lelkére: soha se félt? Soha se ijedt meg?

A huszár körülnéz — nem hallja-e más is, — sodorint egyet a bajuszán és halkan mondja:

— Hát megvallom a tekintetes orvos úrnak, egyszer bizony nagyon megijedtem.

— És mikor volt az? No, mondja!

— A mult héten, kedden.

— A mult héten? De hisz akkor már itt volt? Akkor már nem volt a harctéren!

— Hát persze, hogy nem voltam. Odakint nem féltem én soha. Itt történt az eset, úgy, hogy unalmamba a kezembe vettem egy képes ujságot. Nagyon sok szép kép volt benne, olyan is, amit én a magam szemeivel is láttam. Hát aztán egyszer csak mit látok?... Hát magamat látom még három másik pajtásommal egy orosz faluban.

— Hát aztán?

— Tessék csak sorát várni. Mert nem négyen voltunk ám, hanem nyolcan. Mert, hogy mindegyik huszárnak egy-egy kis muszka vászoncseléd is lógott, kinek a karján, kinek a térgyin. Igy kapott le bennünket az a kutya fotográfus!

— És ettől ijedt meg? Ettől a képtől? Ezt nem értem!

A huszár vág egyet a szemével és csendesen mondja:

— Lenne csak a tekintetes doktor úrnak is olyan kardos felesége, amilyen az enyim otthon, tudom Istenem, hogy egyszeribe megértené!

*

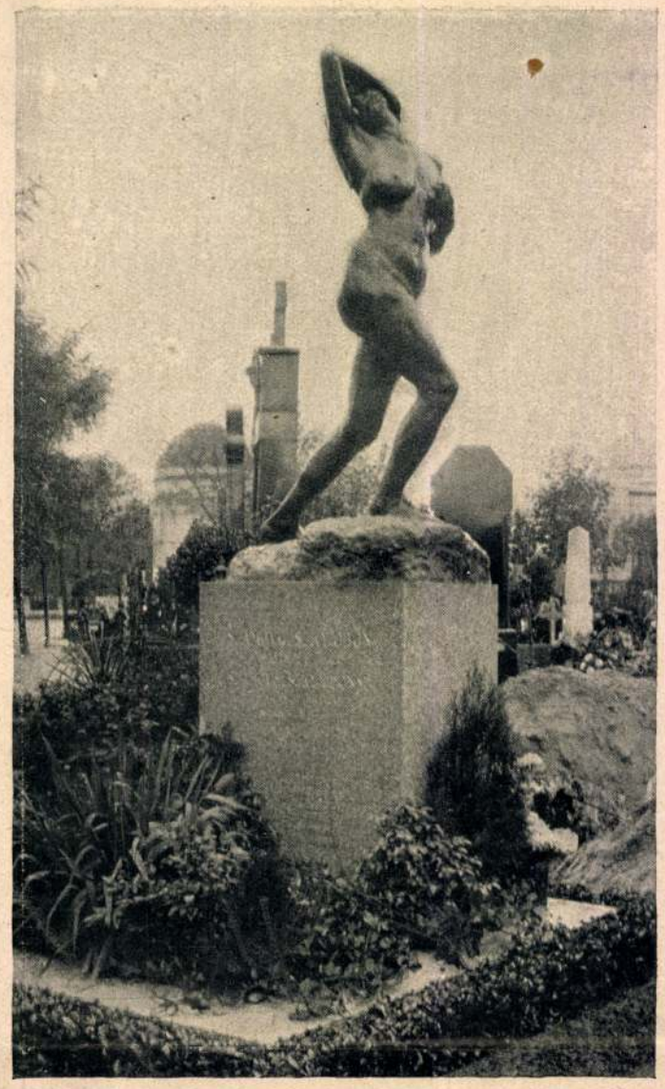

Szamovolszky Ödönnek, a Szabadságharc-szobor egyik alkotójának siremléke a Kerepesi temetőben, amelyet a művész még maga mintázott. Leleplezték október 24-én

Barátaink. A szövetségi szerződéseket nem a szívek diktálják, de az érdek szavában néha a szív is a magáéra ismer. Megesik, hogy az érdekek harmóniája az érzéseké is. Gyűlöljük az ellenséget, mert ellenségünk és szeretjük a szövetségest, mert szövetségesünk. Külön szerencse, ha a köteles gyűlöletnek nem kell átgázolnia eredendő szimpatiákon és ha a köteles szeretet már készen kapja magát abból az időből, amikor még nem volt kötelesség . . . Nem dicsekszünk el ezzel a külön szerencsénkkel, de szívesen örülünk neki, hogy ez a mostani nagy krizis oly bámulatosan a lelkünk szerint intézte a nemzetek csoportosítását. Az ellenségeink között talán van, akit szívesebben láttunk volna barátunknak, de a barátaink között egy sincs, akit az érzésünk másnak tudna elképzelni, mint barátunknak. A diplomaták ezúttal a nemzetek liráját is belefogalmazhatták a szövetségi szerződésekbe. Az érdek: szerelmi házasságokat közvetített, mikor a kaoszban a népeket sorakoztatta. Azokkal kerültünk össze, akikhez a szimpátiánk valami eredendő, ősi érzés parancsából mindig közel volt; akkor is, amikor nem egy útat jártunk. A balkáni háború idején egy különös dilemma viaskodott a magyar szívekben, amelyek bolgár és török közül csak — mind a kettőt tudták választani. Együtt örültünk a győzővel, de különös, a szívünk együtt fájt a legyőzöttel is. Jobb szerettük volna, ha együtt győznek és nem egy-

Uj Idők 1915. XXI. 45 sz.

K

* (A Szabadságharc-szobor.) A Szabadságharc-szobor pályázat nyertes művészei: Szamovolszky Ödön és Gách István szorgalmasan dolgoznak hatalmas feladatukon. A tél folyamán egész sereg vázlatot és kis mínát készítettek a szoborhoz, a melynek alapján az eredeti szobortervet át fogják formálni. A művészek, miután az emlékre kerülő alakok mértei igen nagyok, s így megmintázásukhoz szükséges müterem a fővárosban nincsen, kénytelenek voltak erre a célra külön mütermet építtetni. Mütermüket Pogány Móric építőmüvész tervei alapján építtették fel a Hüvösvölgyben. Az építkezést a közel jövőben teljesen befejezik, s a művészek még a tavaszszal beköltöznek.

Pesti Hirlap, 1908.

74 77

K

~~[illegible]~~

Szamovolszky

[illegible]

[illegible]

[illegible]

Megfagyott Muzsikus

1908. 12. l. (Kritika a „Szabadságnobor" – pályázatról.)

O

Kedves Gyulám !

Hálás köszö
szives leveled vételét. Örvend
ne akadjon valahol.-

Szivesen v
urral mily módozatok mellett á
veszem, hogy okos, körültekint
büntetőjogi felelősséget illet
azt teljes egészében magamra v

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Gách István

Szabadság-szob. tervre áll.kis aranyérmet kaptak

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadságszobor

Szabadságharcunk emlékműveinek tragédiája. Pesti Napló, 1933. ápr. 4.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Kritika a Szabadságszobor pályázatról. Megfagyott Muzsikus. 1908.12.1.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szob. áll.kis aranyérem

A Mücs. áll. aranyérmei. Pesti Hirlap 1913, dec. 28.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szob. br.

A Pesti Városháza 1936.6.sz. 29.1. kép

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Lechner Jenö: A szabadságharc szobra. A Kor 1907. 437-444 l. képek és arck.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Szabadság szob.

Uj Idők 1914. XX.38.sz. 3o8.l. kép

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szobor

Művészet 1907. 268 l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

kisáll. aranyérem

Müvészet, XIII.évf. 1914. 83. és 87.

A Mücsarnok téli kiáll. Illusztráció: 4, 5.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Kis áll. aranyérem

Müvészet, XIII.évf. 1914. 83. és 87.
A Mücsarnok téli kiáll. Illusztráció: 4. és 5.

M.D.K.

Szamovolszky Ödön

nobrán

Gách Istvánnal 1907-ben
a Szabadságharc Emlékmű
pályázaton I. díjat nyert

— : Hirsch
Művészet, 1962. szeptember. — 46 l.

MDK

Számovolszky Ödön

Szabadságharc szoborpályázaton első dijat nyert.Fénykép repr. 285.o. Közösen tervezte Gách Istvánnal.

Lyka K.: Szabadságharc szobor

Uj Idők 1907.évi 38.sz.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

Szabadságharc szob.pályázat. Uj Idők 1905, XI. 33 l. kép.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Szabadság-harc szobor, repr.
/Kis állami aranyérem/

A Mücsarnok téli kiáll. Müvészet XIII. évf. 1914. 83.l.

Szamovolszky Ödön, erdőrén (+1915) M.B.K.

Ilosvai Jánossal közösen nyert megbízást a Bpesti Szabadságharc-szobor elkészítésére. A munka javával már el is készült, amikor Szamovolszky, hosszabb betegség után, 36 éves korában meghalt

Vállalkozók Lapja, Bp. 1915. XXXVI. évf.

jan. 6. sz. 7. old.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

az alábbi pályázaton pályamunkájukkal I. dijat nyertek, repr.

A szabadságharc-szobor pályamüvei. Vas.Ujs. 19o7. 496.l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Részlet a budapesti szabadságharc-szoborról, repr.

Művészet 1914. 4,5.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

A szabadságharc-szobor első pályadijjal kitüntetett mintájának részletei, repr.

Magyar Iparművészet 1925. 11.l.

Szamovolszky Ödön

MDK

Hadur, gipsz

Hadur lovai, gipsz

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

MDK

Szamovolszky Ödön

A Szabadságharc-szobor. Pesti Hirlap 1908. 74. sz.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Szabadságharc-szobor /Kis állami aranyérem/.

A Mücsarnok téli kiáll. Művészet XIII. évf. 1914. 83,87.l.

M.D.K.

Szamovolszky Ödön, szobrász

Gách-tal közös pályamüve első dijat nyert a Bpesti szabadsáplatz-szobor-pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.
jun. 19. sz. 5. old.

Szamovolszky Ödön, szobrász M.D.K.

Készítette, Gách szobrásszal
közösen, a Vágó-testvérek
által tervezett Guttenberg-
Otthon homlokzatának egy
munkás szobrát.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

okt. 16. sz, 8. old.

Szamovolszky Ödön MDK

Az első dij nyertese

A szabadságharc-szobor
Vállakozók Közlönye 19o7, jun. 19.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Részlet a bp.-i Szabadságharc szoborról
/A száguldó lovak, gipszmodell/
Szamovolszky Ödön és Gách István

A kis aranyérem /állami/ nyertese, a Műcs.téli kiáll.

Művészet XIII.évf. 1914. 5.

MDK

Szamovolszky Ödön -
Gách István

Részlet a Bp.-i Szabadságharc-szoborról
/A száguldó lovak/ gipszmodell
Szamovolszky Ödön és Gács István

A Műcs. téli kiáll.ából, a kis áll. aranyérem nyertese

Művészet XIII.évf. 1914, 4.

Szamovolszky, szobrász

Gách-chal közösen a pályázat győztese.

Egységes, önmagában zárt a müve mind szerkezetében, mind a tartalmi elemek elrendezésében.

Éber László: Szabadságharcunk emléke.
Magyar Iparmüvészet. 1907. 4.sz.

MDK

Szamovolszky Ödön, szobrász

Gách István-nal közös terve I dijat nyert.
/12.000 korona/

A Szabadságharc-szobor tervpályázata.
Vállalkozók Lapja. 1907.jun.12. 5.l.

Szamovolszky Ödön

szobrász

M.D.K.

Gách Istvánnal készítette a budapesti Szabadság
harc emlékművet.

Budapest und Umgebung. Budapest. 34 l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

Szabadságharc szoborpályázat /1907/
pályanyertes

Mücs. téli kiáll. Müvészet, XIII. évf. 1914.
83. Illusztr. 4. és 5.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

a szabadságharc-emlékszobor pályázaton pályamunkájuk I. dijat nyert. Repr.

A szabadságharc emlékszobrának pályamüvei. Vas. Ujs. 1907. 498.l. Repr. 496.l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István

kis állami aranyérem: Szabadságharc-szoborért. Téli kiáll.Mücs. 1914.

A Mücs. téli kiáll.-a. Müvészet, XIII.évf. 1914, 83, 87. Illusztr. 4, 5.

MDK

Szamovolszky Ö. és Gách I.

Budapesti Szabadságharc-emlék pályázatának pályanyertesei

A Mücs. téli kiállitása. Müvészet, XIII.évf. 1914, 82 83. Illusztr. 4 és 5.

MDK

Szamovolszky Ödön és Cách István szobrászok

Szabadságharc-Szobor tervpályázata. Bpest 1907.

Müleirás, költségszámitás 21 l.

Birálat 38 l.

MDK

Szamovolszky és Gách

Szabadságharc - szobor

A Mücs. téli kiáll. Müvészet XIII. évf. 1914, 83.

EA..... ltsz. Gyűjtés h

féle pályamunkán a szabadság géniusza egy női alak. A jobbfelőli szoborcsoportban Petőfi szaval, stb. A középsőben angyal öleli át Kossuth alakját.

Mindkét pályázaton öt-öt szobormüvet találtak megvételre érdemesnek.

Kép 313.1.

D.I.: A Szabadságharcz - és Kossuth -szoborpályázat. Vasárnapi Ujs. 1905. 52.évf. 20.sz. 313-315.l.

MDK

Horvai- Szamovolszky

pályatervén a piramisszerü összhopon áll aXXXXXX főalak. Körülötte csoportok sorakoznak. Stb.

Kép 314.l.

Mindkét pályázaton öt-öt szobormüvet találtak megvételre érdemesnek.

D.I.: A Szabadságharcz- és Kossuth szoborpályázat. Vasárnapi Ujság. 1905. 52.évf. 2o.sz. 313-315.l.

MDK

Szamovelszky és Gách, ép.. szobr.

241. A Szabadságharc-emlékszobor pályamüve.
I.dij és a megbizatás. Repr. XXX
184. old.

Magyar Iparmüvészet.1907. 4.sz.184.l.

Szamovolszky

A Szabadságharc-szobor-pályázaton 18 mű vett részt. A zsüri ítélete szerint egyik pályamunka sem mutatkozott alkalmasnak a szűkebb pályázatra. A bizottság 5 pályaművet vásárolt meg 800 koronájával. E pályaművek szerzői a következők: Popper & Margó & Hikisch, Füredi, Tóth & Pogány & Kőrösi, Róna & Gerster, Horvai & Szamovolszky. Négyet megvásárlásra ajánl a fővárosnak 800 koronájával, ezek szerzői: Maróti, Kallós & Márkus, Holló, Gárdos & Fritz. Két pályaművet külön 1200 koronás tiszteletdíjban ajánl részesíttetni. Ezek szerzői: Füredi, Popper & Margó & Hikisch.

Művészet 1905, 202. l.

K.

BUDAPEST-JÓZSEFV
ÉS ZÁLYMÉRNÖKSÉG

YI ÁLLAMVASUTAK

BUDAPEST
934 SEP 27. 17.
A 7247

Müemlek

vzottság

Budapest.

Szamovolszky Ödön, állami kis aranyérem

Budapesti Hirlap 1913. dec. 28. Az állami aranyérem nyertesei.

támasztja a lelkekben. Őszintén kívánjuk a két szerencsés művésznek, hogy a jövőjük is legyen méltó a sikerükhöz. Gyönyörű sors, a mely egy teljes dicsőséget adott nekik, mikor még egy teljes jövőt is tartogat a számukra.

*

A mi templomaink. Tavaly tudvalevőleg angol polgármesterek egy csapata járt Budapesten, a mi fővárosunk berendezését tanulmányozni. Ennek a társaságnak egy tagja tette a következő megjegyzést:

— Ez a város elragadóan szép és a sok érdekessége között nem hagyhatok egyet észrevétel nélkül. Azt hiszem, nincs Európában még egy főváros, a hol ennyi lenne a *nagy* szinház és ennyi lenne a *kis* templom.

Nem lehet tagadni, hogy ez a megfigyelés nem volt alaptalan, se hamis. Párisban, Londonban, Bécsben, Berlinben több a szinház, mint Budapesten; de nagy szinház, a melyben ezer embernél több fér a nézőtéren, csak kettő-három van közöttük: ellenben a mi fővárosunk valamennyi szinháza mind nagy szinház, rengeteg ember fér még a nyári arenákban is. A megjegyzés első fele tehát igaz. De igaz a második is. Nagy szinházunk egész sereg volt már, a mikor nagy templomunk — egész a Szent István templom megnyitásáig — egyetlen egy sem. A mig a templom el nem készült. Budapest két legnagyobb temploma a dohány-utczai meg a rombach-utczai zsinagóga volt. Most már készen áll a magyar székesfőváros *dómja:* több keresztény nagytemplom azonban nincs is Budapesten. Annál több kisebb hajléka emelkedett az utóbbi évtizedekben Istennek a magyar metropolisban, hogy e nagyváros fiatal és modern volta a templomaiban is tükrözik. Egy emberöltőn belül épültek új templomok a Bakács-téren, Kőbányán, a Mária-utczában, a Szilágyi Dezső-téren, a Szegényházon téren, a Damjanich-utczában. Ebbe az időbe esik a Mátyás-templom és a Plebánia-templom restaurálása is. Most a legújabban megint két új háza emelkedett Istennek. Az egyik a Margitszigeten, a másik — az Örökimádás temploma — az Üllői-úton. A hol ennyi új templom épül, ott nem lehet jogos a panasz a lelkek elsivárodásáról vagy a hit magasztos érzésének meghalkulásáról. És ezek az új templomok, a melyek közül a két legújabbnak a képét most mutatjuk be, kivétel nélkül mind igen szépek, ihletett művészet erőit szentelik az áhitat szolgálatára. Terjedelemre ezek se nagyok, de kis templomban is lehet nagy buzgósággal imádkozni, a jó Isten pedig nemcsak azokat a könyörgéseket hallgatja meg, a melyek a nagy dómok oszlopai közül szállnak feléje.

*

A Czeisler-eset. Egészséges emberek, a kiknek az idegeik rendben vannak és a kik hűvös elmével, a logika törvényeinek világosságánál vizsgálják a dolgokat, kell, hogy a szegény Czeisler Sámuel esetét érthetetlennek, homályosnak és befejezettségében is csonkának itéljék. Dolgok kiderülését várják, a melyeknek a magyarázó ereje nagyobb és meggyőzőbb annál, a mit idáig tudunk. Joggal mondhatják, hogy maga az amerikai párbaj ténye, ha valóság is, nem elég argumentuma egy ilyen tragikus elhatározásnak. Nem elég argumentum már csak azért sem, mert hiszen Czeisler Sámuel nem ölte meg magát akkor, mikor a kegyetlen döntés föltétele szerint el kellett volna magát pusztítania és még a hátrahagyott levelében is azt írja, hogy maga is ostoba, gyerekes csinynek tekintette az egészet. Egy obligónak, a melyet maga is gyerekségnek itél és a melynek nincs semmiféle se törvényes, se erkölcsi sanctiója, az ember nem dobja oda az életét. Legkevésbbé egy olyan ember, a kinek a cselekedeteit nem az úgynevezett kaszinói fölfogások etikája dirigálja: hiszen még ezek a fölfogások se akczeptálják a döntésnek azt a formáját, a melyre Czeisler Sámuel a maga életét birta. Az amerikai párbaj kívül esik a lovagias perdöntések határán. Lehet, hogy a kételkedőknek, a gyanakvóknak, az izmosabb magyarázatot várónak igazuk van. Lehet azonban az is, hogy ezt a kiadósabb magyarázatot hiába várják. Azok, a kik az emberi lélek hullámzásait, sajátos rezdüléseit figyelni és tanulmányozni szokták, ebben az esetben is megtalálják a magyarázatot. Az idegélet rejtelmes

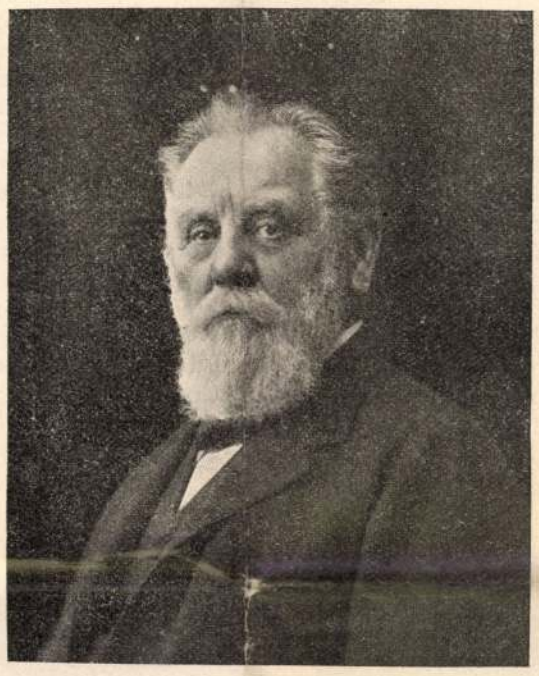

MECHWART ANDRÁS.

világának egy nem megfejthetetlen jelensége ez az eset. Egy nem romlatlan idegzetű ember előtt egy napon megjelenik egy másik ember és — az életét követeli. Ha ostobaság is az, a mire hivatkozik, a fő, a végzetes az, hogy egyáltalában van valami, a mire hivatkozhatik. Ez elég arra, hogy nyugtalanságot keltsen. A megfenyegetett ember hasztalan hivatkozik a tulajdon józan eszére is: megkezdődött benne az idegek végzetes játéka, egy vihar, a mely új és mindig vadabb hullámzásba kavarodik, a hányszor az a *másik* megjelenik. A megriasztott ember lelke megtelik a hajszoltság érzésével, szörnyű feszültséggel, mely az agyvelejét dulja. Az itélőképesség, a nyugodt birálat ereje ebben az állapotban már csődöt mond. Ok és okozat között többé ellenőrző tisztét nem teljesíti. A logika eltompul. sőt végképen elenyészik. Ez már egy roskadozó energia harcza egy kemény, gonosz és kegyetlen energiával. Az eredmény nem lehet kétséges. Úgy véljük, ez a szegény Czeisler Sámuel tragédiájának nem a magyarázata, hanem — a kórképe.

MECHWART ANDRÁS.

1834—1907.

Abban a korszakban, a mikor még mély álmát aludta a nemzeti munka s csak egy messze jövő reménye élesztette a küzdőkben a munkakedvet, akkor a véletlen, mely a legmesteribb módon érvényesül az életben s beláthatatlan következményeket teremt csekélynek vagy mellékesnek látszó okokból, — a Ganz Ábrahám kis vasöntő műhelyének üzleti körébe sodort egy idegenből ideszakadt férfiút, a ki egy emberöltő alatt világhirű gyárteleppé fejlesztette a szerény műhelyt s hazai iparunk történetében elévülhetlen emléklapot biztosított magának és vállalatának.

Mechwart András volt az, a ki csaknem 50 évi becsületes munka után azzal a tudattal térhetett örök nyugalomra, hogy a mit neki a magyar föld adott, azért hazafias lélekkel, ritka eredményekkel, nagy és jövedelmező alkotásokkel fizetett.

Mechwart András gépészmérnök, a Ganz-gyár alenöke, 1899-ig vezérigazgatója s az Osztrák Magyar bank főtanácsosa 1834-ben a bajorországi Sveinfurtban született, a hol a nép- és ipariskola befejezte után előbb kitanulta a lakatos mesterséget s azután az augsburgi műegyetemre ment, a hol felsőbb tanulmányait végezte. 1859-ben egy barátja látogatására Pestre jött s itt megismerkedett Ganz Ábrahámmal, a ki a tehetséges fiatal embert nagyon megkedvelte s rábirta, hogy lépjen be vasöntő műhelyébe s véglegesen maradjon itt. Ganz Ábrahámnak 1867-ben történt elhunytával egészen Mechwart kezébe tétetett le a vasöntőde sorsa. Mechwart a vállalatot részvénytársasággá alakította. A vállalat óriási fejlődésének további története egészen össze van forrva Mechwart élettörténetével. A vasöntőde nagymérvű fejlesztése, a pesti wagongyár, a ratibori, leobersdorfi gyártelepek s a topuskói vaskohó megszerzése, továbbá az elektromos gyár megalapítása, — mind Mechwart András műve volt, nemkülönben az, hogy a czég gyártmányai világra szóló hirnévre tettek szert, s hogy nem csak az országban, hanem a külföldön, sőt a tengeren túli világrészekben is hirnevet szereztek a magyar iparnak.

Mechwartot mint gépészmérnököt az alapos képzettség, mélyreható judicium és kiváló gyakorlati érzék jellemezte. A ki egy nagy terjedelmű vállalatnak munkakörét ismeri s tudja, mennyi tényezőt kell összhangba hozni a siker érdekében annak, a ki a vállalatot vezeti: csak az tudja igazán megitélni, hogy mily érdemeket szerzett magának Mechwart az által, hogy hazánkban az egykori kis gyártelepből oly világhirű iparvállalatot alkotott.

S a szaktudás mellett a páratlan üzleti érzéke volt az, a melylyel Mechwart a gyár czikkeinek az egész világon piaczot tudott teremteni.

Egész mérnöki kart nevelt Magyarországnak s alkalmat adott sok fiatal, törekvő tehetségnek, hogy külföldön tanulhasson. A Ganz-gyár valóságos iskolája lett nemcsak a magyar, de még a külföldi mérnököknek is. Mechwart igaz barátja s vezetője volt hivatalnokainak. Teremtett nekik olyan nyugdijalapot, mely biztosítja őket és családjaikat. Munkásainak pedig valódi atyja és gyámolítója volt; munkásházakat épitett, segélyezési alapot létesitett számukra.

Mechwart András nem kereste soha a nyilvános elismerést. Csöndben kívánt működni mindég s a híven teljesített kötelességben kereste munkája jutalmát. Az elismerés kereste fel őt csendes visszavonultságában. A király 1899-ben magyar nemességgel tüntette ki. Tulajdonosa volt a Ferencz József-rend lovag- és középkeresztjének, a III. osztályú vaskorona s több külföldi rendnek. A Magyar Tudományos Akadémia neki itélte oda az első Wahrmann-féle nagy aranyérmet. *Dr. Ripka Ferencz.*

TOILETTEK A KORONÁZÁSI JUBILEUMI MISÉN.

Akármily csöndben folyt is le junius 8-ikán a koronázási évforduló megünneplése, volt egy pontja, a melyre utólag ma is érdemes még visszatérni: a Mátyás-templomban tartott jubileumi misén megjelent előkelő hölgyek fényes magyar díszű öltözékei. Mai számunkban kettőt mutatunk be e hölgyek közül ünnepi öltözékükben, hogy az olvasó fogalmat nyerjen a magyar pompáról, melyet a főúri társaság hölgyei ez alkalommal kifejtettek.

A kettő közül *Gróf Batthyány Lajosné* gyönyörű díszmagyar ruhája ezüstszürke arany szövésű brokátból készült, a mente pedig ugyanolyan színű selyembársonyból, gazdag arany zsinórozással és műhímzéssel diszítve. A csipke-kötény és fátyol, valamint a remek fejék is régi családi ereklye.

Gróf Károlyi Lajosné ruhája meggyszínű lyoni selyembársonyból való, dús arany és ezüst virágguirland műhímzésekkel. A pruszlikot valódi gyöngykapcsok tartják össze. A fejdísz gazdagon van gyémántokkal díszítve.

Mindkét toilett Girardi József cs. és kir. udvari szállító műtermeiben készült.

TATÁRRABSÁG.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta PEKÁR GYULA.

XV.

Három fejedelem egyszerre.

Ezalatt pedig csak bódult a világ Erdélyben tovább. Boldog Isten, október 25-ike óta ülésezik a nemes ország Fehérvárt, ma már ködös november 2-ika van s még mindig nem tudják rendbevetni a haza összebomlott ránczát! Recseg, ropog a Bethlen Gábor alkotta hatalmas épület és nincs ember, a ki erős vállal oszlopnak állhatna a tető alá. Török és tatár követségek konokúl ülnek a diéta nyakán, de a leg-

A HÉTRŐL.

Egy carrière. Olvassuk *Mechwart* András halála hirét, olvassuk élete történetét és szinte megszokásból Amerikába röppen át a képzeletünk. Ezt az élettörténetet, mint műfajt, immár egészen amerikainak érezzük. Ha egy emberről azt olvassuk, hogy mint lakatos-legény kezdette meg a pályáját és mint a gazdasági világnak hatalmas faktora, dús jólétben és a tekintélynek nagy magasságában élte le öregségét, természetesnek találjuk, hogy ez csak a tengeren túl, a romantikus carrièrek földjén történhetett meg. Pedig Mechwart András ezt a diadalmas pályát nem a yankeek földjén futotta meg, hanem itt Magyarországon és élete tanulságának legnagyobb erkölcsi értékét az adja Bizonyára megesik a tragikus véletlenség, hogy igaz tehetség és igaz érdem nem jut a maga jogához, a mint ez megtörténik más országban; de nem törvény az, hogy ez minálunk csak így történhetik. A Mechwart András érdemes, becses, gazdag és dicsőséges élete hangosan szóló bizonyság rá, hogy a tehetség és kiválóság boldogulásának igenis ezen a földön, ebben az országban is megvannak a föltételei. Itt is olyan a levegő, hogy a talentum és hasznos erények szárnya benne magasan röpülhet. Sok egyéb virtusán kívül ezért a tanulságért is megérdemli a Mechwart András érdemes és szép élete, hogy az elismerés zászlaját meghajtsuk friss sírjánál és emlékezetünkbe fogadjuk a nevét.

*

kisebb országokban is a kulturális élet terén aratott siker többet jelent, mint minálunk. Kiadósabb és szélesebb kihatásu. Egyetlenegy könyvnek, darabnak, képnek a sikere elég arra, hogy legalább a gondok nyügéből kiemelje az alkotóját és a további munka útját simává tegye előtte. Egyetlenegy siker teljes dicsőséget és jólétet jelent: elegendő arra, hogy a kamatai ellássanak egy életet. A sikernek ezt a hatalmát mi nem igen láthatjuk. Előfordul a vállalkozások világában, előfordul a politikában is: de az alkotó kulturális munka világában ritkább egy új üstökösnél. Olyan teljességében erre a jelenségre meg egyáltalában nem tudunk emlékezni, mint a hogyan most fölragyogott, aranyos szárnyára emelve két boldog fiatal talentumot, *Szamovolszky* Ödönt és *Gách* Istvánt. A mi

GRÓF KÁROLYI LAJOSNÉ, SZÉCHENYI HANNA GROFNŐ.

GRÓF BATTHYÁNY LAJOSNÉ, ANDRÁSSY ILONA GRÓFNŐ.

MAGYAR ÖLTÖZÉKEK A KORONÁZÁSI JUBILEUMI MISÉN. — Strelisky fényképei.

meg, hogy e rendkívüli carrière csupa rendes eszközzel, minden rendkívüli elementum közrejátszása nélkül csinálódott meg. Az egykori lakatos-inasból nagy úr, gazdasági életünk kapaczitása lett tisztán a tehetségnek és érdemnek harmónikus, magához méltó érvényesülésével. Hogy ilyen pályafutás megépülhessen, ahhoz a viszonyoknak, az élet berendezésének egészséges levegőjére van szükség. Tehetség, érdem és törekvés csak ilyen levegőben boldogulhat és válhatik gyümölcsözővé. A mi, sokban látszatok után induló és alakuló köztudatunk ezt a levegőt megszokta idegen világok privilégiumának tekinteni. A Schwab Károlyok, Edisonok, Thesla Miklósok carrièrjét el se tudjuk másutt képzelni, mint a tengeren túl, Amerikában. Mechwart András életrajza eszünkbe juttathatja, hogy hasonló carrièr igenis történhetik nemcsak közelébb, hanem — nálunk is.

A siker. A szabadságharcz-szobor pályázatának eldöntése alkalmából elénk tárult egy jelenség, a melyről sokat hallunk, sokat olvasunk, de a melyet a maga teljes pompájában a kulturális élet terén minálunk legfölebb ha egyszer lát egy nemzedék. Ez a jelenség: *a siker.* A siker, ennek a fogalomnak a modern méreteiben minálunk kétségtelenül a legritkább jelenségek közé tartozik. Alá kell húznunk azt a megjegyzést, hogy ennek a fogalomnak a modern méreteiben. Mert sikerek nálunk is vannak irodalomban és művészetben is: de önáltatás lenne tagadni azt, hogy ez a fogalom jelentésében és tartalmában nem harmónikus azzal a szereppel, a melyet a mi kulturális életünk a kultura egyetemes világában betölt. A siker jelentése nálunk a többi kulturnemzethez viszonyítva meglehetősen összezsugorodott. Nemcsak a numerikusan nagy nemzeteknél, de velük történt, azon ott ragyog a siker minden tündéri varázsa és megkapó romantikája. Két fiatal ember, a ki tegnap még szegény és hirnév nélkül való, egyszer huszonnégy óra fordulásával odafönt van a jólétnek és dicsőségnek hatalmas magasságában, tetézve aranynyal és babérral. Nagyobb és gazdagabb nemzetek életében a poétának, művésznek ilyen sorsa nem példátlan és nem is ritkaság. De minálunk az és mennél szokatlanabb, annál örvendetesebb. Egyrészt azért, mert ime a dicsőségnek éltető levegőjében látunk embereket, a kiknek nem kellett izmaik elsorvadásával megfizetni azért, hogy odajuthassanak. Másrészt meg, mert a méltányló hajlandóságnak ebben a sikerben egy olyan mértéke nyilatkozott meg, a milyennel a tehetség nálunk eddig nem valami sűrűn találkozott. Ez az oka annak, hogy ez a meglepő eredmény a *szimpatia* kellemes érzését

Szamovolszky Ödön szobrász.

Népszava XXXV.évf.1907 jun.12.
139 sz. 7 lap.

A Szabadság szobor pályázat.

MDK

Gács István és Szamovolszky Ödön

Kis áll. aranyérem

Müvészetm XIII. évf. ~~1913~~ 1914. 83. és 87.

A Mücsarnok téli kiáll. Illusztráció: 4. és 5.

M.D.K.

Szamovolszky Ödön

Gách István szobrászmüvésszel együtt tervezte a Szabadság szobrot. A pályázaton a két müvész megnyerte az első dihat. Neki láttak a munkának és kitört a háboru, igy a szobrot nem fejezhették be. Szamovolszky Ödön a harctéren elesett, Gách István orosz fogságba került. /A cikk felveti a kérdést, hogy a befejezetlen szobrot nem fejezhetnék- e be a munka nélküli szobrászok?/

Mi lesz a Szabadság szoborral? c. közl. Szinházi Élet. Bp. 192o. aug. 1-7. IX. évf. 31. sz. 21. lap.

MDK

Szamovolsky Ödön és Cách István szobrászok

Miért nem állitják fel Erzsébet kirné szobrát? Félig kész és félbenmaradt szoboremlékek. Ujság, 1931, ápr. 5.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

A szabadságharc-emlékmü rémregénye. Képes Hét
1947.febr.22. G.arcképével és képekkel

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szobor

Uj Idők 1907. XIII. 39.sz. 317. l. arcképek

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szobor

Uj Idők 1914. XX. 38.sz. 3o9.l. kép

II

Igyunk, ha bánatunk van,
Igyunk, ha örömünk van!
Az élet oly mulandó.
Tavaszunk elvirágzott?
Igyunk s nem fáj a veszte.
Dér csapta meg fejünket?
Igyunk, és lusta vérünk
Keringőt tánczol ujra.
A jó bor jobb a legjobb
Patikánál, barátim!
Ha pénzünk belepusztul:
Utána vész a gondunk!
S ha már hitelbe iszunk:
Egy okkal több okunk van,
Hogy — *bővebben* fogyaszszuk!

Endrődi Sándor.

AZ ÉJSZAKÁBA.

Hova rohansz velünk, villámvonat?
A nap letűnt, vak éj borul a tájra,
Csattogva, mennydörögve zúgsz belé
Az éjszakába . . .

Már nem nevet rám a kék tengerár,
Rózsás partok, aranyerdők bűbája . . .
Messze mögöttem úgy maradtak el,
Mint szivem ifjusága . . .

Hova is futunk unos-untalan?
Hogy nincs sehol, sehol se maradásunk?
Hogy űz a vér, hogy csal messze a czél,
Sohsem pihen a vágyunk! . . .

De vérünk láza, vágyunk lobogása
És minden hajsza, — mindhiába!
Sötéten kattogja a zord kerék:
Megyünk az éjszakába . . .

Sas Ede.

HANGULAT.

Tavaszi éj van. Az eltemetett
Ábrándok, régi álmok szárnyra kelnek,
Lombok susognak halk dicséneket
Az új tavasznak, az új szerelemnek.
Zenét hallok: a csók, a vágy dalát,
Mintha szerelmes manók énekelnék
Az epedő, a lágy melódiát.
A dalos tündért hiába keresnéd,
A tavasz hangja szól: a némaság.

Csókról mesél e nagy, szent némaság,
Mely elmulik és új életre támad,
Melyben ott rejlik egy egész világ:
Kín és gyönyör, a boldogság a bánat.
A szív elrepül az álomvilágba
E feltámadás néma ünnepén:
Fakadó rügyek, csókok tavaszába'
Mért tünődöm egy régi, bús mesén?!
Miért, hogy az elmúlást érzem én?!

Fodor Viktor.

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta MIKSZÁTH KÁLMÁN.

Mari kisasszony különben már megbánta merész kiváncsiságát, szeretne túl lenni a kalandon, megúnta a dangubalást,* talán restelte is a szobaleánya előtt, édes örömest ott hagyta volna a «kirakatbeli» helyet, de az nem volt könnyű, mert a háta mögötti sorok úgyszólván elzárták útját. Épen mikor a visszavonulás módozatán töprengett, egyszerre csak a sor előtt terem a vadász s félreérthetetlenül feléje int kezével.

Tóth Mari észre sem veszi; a balszomszédnéja, egy tömzsi vén leány löki oldalba:

— Magát hivja az az úr, nem látja?

* Dangubalásnak nevezik, mikor a hajó sokáig vár a kikötőben.

Egész teste megremeg, minden vér arczába szökken s elhomályosúl előtte a természet, míg valami jóleső melegség fut erein. Hát mégis?

Az előző sorok megnyilnak előtte (mert rend van elől) s mintegy öntudatlanúl tántorog ki az ifjúhoz, a kire még csak most vet egy bátortalan tekintetet. Úgy rémlik neki, mintha ismerné valahonnan, mintha már látta volna valamikor a vadászt, a ki gyöngéden fogja meg a kezét (pedig nagy bolondság, mert még elárulja, hogy nem mesterlegény). De Mari nem vesz ilyet észre, nem lát, nem tud már semmit, átveszi fölötte az uralmat a zeneütem; meglendíti picziny lábát s azok szárnyakká válnak azon nyomban; száll, száll, ismeretlen világokon át. Pedig ez még csak a lassú, a lépegetés költészete. Kellemmel teljes, előkelő mozgás, de már ki-ki csillan belőle a szilajság gyulladozó szikrája. Tánczos a párját elereszti, persze csak azért, hogy aztán elfogja, negédesen illegeti, hajlongatja magát előtte, Mari egy kicsit járatlan a csárdás zamatos fortélyaiban (hiszen Amerikában nem tanúlhatta ki), nem tud elosonni kaczérkodó incselkedéssel s elvegyülni idegen párok közé s mikor már-már megfogná legyeskedő kedvében a tánczosa, kisiklani karmai közül a pillangó illanásával, csalafinta kanyarodással, pedig csak úgy szép a *fogdosó*, ha nehézséggel jár. Ezúttal ugyan nem virtus; ott fogja el, úgy fogja el, a hogy akarja, mint a pihegő madárkát. A Rupi rárántja a frisset. No, most kell megnézni. Most jön a kopogós. Ejh, de tudja. Majd átkapja a Mari derekát két kézzel, föl-fölemelgeti, le-leeresztgeti filigrán tánczosnéját, mintha piskótát mártogatna édes tejben. Harmatozik immár a homloka s lóbálózik hajában a sárga rózsa . . . jaj, már le is esett.

Lehajlik érte Noszty hirtelen, de csak azt a kezét fejti le a leány derekáról, a melyikkel fölveszi.

A leány is leveszi a vadász válláról az övét s a rózsa után nyúl.

— Nekem adhatná, — mondja a vadász.

— Minek az magának? — feleli az vissza. (Most hallják először egymás hangját.)

— Hát csak. Eltenném magamnak.

— Úgy sincs már meg a szára, — ellenkezik a leány csendesen.

— Hiszen épen azért, nem veheti már hasznát.

— No ugyan maga meg nagy hasznát veszi, — évődik Tóth Mari.

— Ideadja?

Mari vállat vont, mire Noszty Feri az inge hasadékán át a keblébe csúsztatta a rózsát, de előbb megcsókolta.

Kigyúlt erre a leány, mint a láng, röstelkezni látszott, úgy érezte, hogy egy kicsit tovább ment egy ismeretlen, alantas állású ifjúval, de ez csak pillanatig tartott, hiszen nem is ő van itt voltaképen, hanem a szobaleánya, Kovács Klári, és a mi a rózsát illeti . . .

— Hiszen nem az enyém, — fejezte be a gondolatát hangosan.

— Hogy nem a magáé? — csodálkozott Feri ravaszúl, hiszen erről a fejről esett le, vagy talán ez a fej se a magáé?

Mari az ajkaiba harapott és nagy zavarba jött, hogy most majdnem elárulta magát a fenhangon való gondolkozással, lesütötte a fejét és mosolyogva mondá:

— A fej ugyan az enyém, de úgy érzem, mintha nem az enyém lenne, mert egy kissé elszédült a tánczban.

Feri erre rögtön abbahagyta a tánczot és az álldogáló tánczosnék sorához vezette.

— Pihenjen meg egy kicsit, de még talán jobb volna, ha leülne valahol, talán ott az asztalnál, ha helyet szorítanának. Nincs ott valami ismerőse?

— Nincs, nincs, — felelte kedvetlenül, mert egy csöppet se volt még elfáradva és csak zavarában, kifogásnak rántotta elő a fejszédülést; szeretett volna még tánczolni.

— Hogyan, senkit se ismer? Tehát nem pápai a kisasszony?

— Sem pápai nem vagyok, — mondá halkan, — sem kisasszony.

Noszty ijedten látszott fölszisszenni:

— Oh Istenem! Hát már férjnél van?

— Nem úgy értem, — felelte szégyenlősen, miközben a kendőjével legyezte magát.

— Hanem?

— Úgy, hogy én csak szegény szobaleány vagyok, egyszerű cseléd.

Ez a fölfedezés láthatólag elkedvetlenité Nosztyt; hozzá tartozott ez a szerepéhez, melybe apránkint kezdett bele jönni. Úgy tett, mintha egyszerre nagyon elhidegült volna, elbocsátotta a Mari kezét.

— Nem gondoltam volna, — mormogta csendesen.

A leány kiváncsisága föl volt ezzel piszkálva.

— Hát mit gondolt?

— Tudom is én? Mit gondol a seregély, ha valahol egy szép szőlőfürtöt lát? Csak nem hiszi talán, hogy ez akkor azt mérlegeli, a gróf tőkéjén nőtt-e az, vagy egy közönséges zsellérén?

— Hanem megeszi, ugy-e? — felelte rá Mari hirtelen. — No, köszönöm. Maga engem meg akart enni.

— Miért ne? Hiszen megenni való.

— Ugyan menjen! Talán mézeskalácsos, hogy olyan pazarúl bánik a mézes szavakkal?

Noszty kitért a felelet elől, vagy nem hallotta a megjegyzést, mert megfordult és körültekintett a tarka-barka mulatozók csoportjain.

— Sehol se látok valami üres ülőhelyet, — mentegette magát boszúsan, — s nekem sincs itten ismerősöm.

— Alkalmasint maga se idevaló.

— Én csak átutazó vagyok, de megálljon, látok valamit . . .

Noszty észrevette a ponyt, a Répási uram hordóját, ott állt kipányvázva a gyepen, az ördög se törődött már vele, — hát bizonyosan üres. Otthagyta tehát Marit és fölkereste a szabót, hogy engedje át a ponyt egy a fáradtságtól kimerült leánynak ülőhelyül.

— Hm, — dünnyögte Répási, — a hordó is kimerült, a leány is kimerült, hát összeillenek.

— Elvihetem?

Répási uram felhajtott egy pohár bort s nagy lendülettel felelte:

— Egy kősziklát láték idejövet, mely kettérepedt, hogy helyet engedjen egy vadrózsának, mely nem tudott a kő alól kinőni; Répási János se bugyborékolhat kegyetlenebbül, midőn egy rózsabimbó számára az elhelyezés mivoltja helyeztetik tárgyalás alapjául, és mikor Répási Jánosnak meg sem kell repednie e miatt.

Feri hát odagurította a hordót a leányok csoportjához és megkínálta Marit a leüléssel.

— Tessék, édes lelkem, üljön le. — Ez a lelkem megszólítás is most már stylszerű volt a vallomás óta. (De 'iszen érti magát a gyerek.)

Az ülőke elhozatala olyan nagyszerűen gavalléros tettnek tűnt itt fel, mint mikor herczeg Montrose bibor köpönyegét terité le a sárba, hogy egy hölgy száraz lábbal léphessen ki a kocsiból csónakjához. Az általános figyelem Noszty és Mari felé fordult. A bámulat megaranyozta Nosztyt. Ejnye de csinos fiú! De ugyan hova tette a szemét? Az irigység

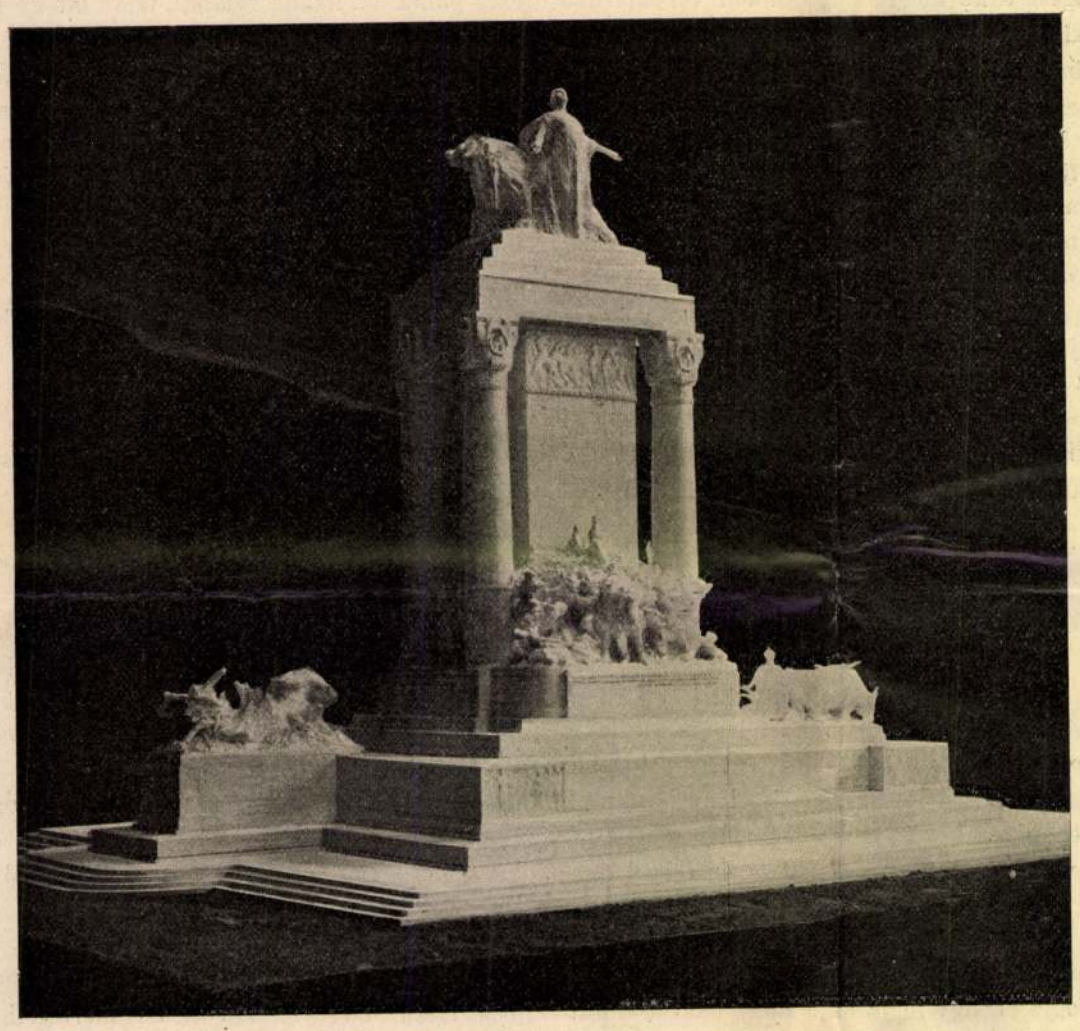

ZALA GYÖRGY ÉS HIKISCH REZSŐ PÁLYATERVE. (II. DÍJ.)

nyilazni kezdte Marit. Ki lehet? Honnan jött? Ki ismeri?

— Furcsa puska, — ereszté ki fulánkját Répásiné. — Úgy áll rajta a ruha, mintha vasvillával hányta volna rá valamelyik béresünk.

(Ezzel azt is jelezte az ifjúság előtt, hogy béreseik vannak odahaza és pedig többen.)

— Úgy morikálja magát, mint valami úri kisasszony, — vélte Komádi Józsefné asszonyom, a csinos fűszeresné, a benczésekkel átellenben.

— Pedig csak szobacziczus, — világosította fel Erzsi, a hajadon huga, — mert épen mellettük tánczoltam, mikor azt mondta a vadásznak, hogy ő csak cseléd.

— Ejnye, a szemtelen! — pattant fel Csömör Andrásné, kinek már meglehetősen félre állt a kontya, mert tisztelője a boritalnak. — Hogy mer ide tolakodni, rangbeli personák közé? Nem hordóra kellene ültetni az ilyet, hanem kalodába.

— No, no, nem cseléd az, — csillapította Kevély Istvánné a megbotránkozókat. — Nem látják kegyelmetek, hogy milyen harmatos fehér keze van; nekem is ilyen volt, mikor még kisasszony voltam (a kántor leánya volt S.-Vásárhelyről), aztán milyen gyémántos arany karperecz csillámlik a kézcsuklóján.

— Persze. Tudjuk, — gúnyolódott Somrói Kata, a vén leány, a ki ugyancsak ki volt festve és jól tudta, hogy mit ér a látszat. — Bizonyosan a kegyelmed ura csinálta.

(Kevély István uram ugyanis rézműves volt.)

Úgy Noszty, mint Mari, semmit sem sejtettek e fenekedésekről. Noszty leültetvén a kisasszonyt, elvegyült a tömegek közé. Érezte, hogy a Voglányban kifőzött terv jobban sikerült, mint remélte és most már fejlődésképes, de nem szabad rohamosabban érlelni. Egy kis időt hagyott Marinak, míg lelke fölszívja a beadott mérgeket. Már szinte megijedt, hogy többet adott be belőlük, mint kellene. Csak egy kávéskanállal egyszerre, — így diktálja az okosság. — Azért hagyta ott egyedül.

Marinak úgy tetszett az elmúlt negyedóra, mint egy szép, kedves álom, melyből még kár volt fölébredni. Okolta magát, a miért elriasztotta a tánczosát azzal a vallomásával, hogy szobaleány. «Mindegy, — sugdosta a hiúsága, —

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN ÉS GÁCH ISTVÁN PÁLYATERVE. (I. DÍJ.)

A SZABADSÁGHARCZ-SZOBOR PÁLYAMŰVEI. — Kizser fényképei.

tetszettél neki, az bizonyos, nyilván beléd szeretne, ha volna rá alkalom, s ha nem lennél cseléd, hanem valami mesterleány.»

Hisz az is vagyok, — felelgette önmagának, — pékmester leánya vagyok, csakhogy a kifli-királyé, királykisasszony . . .

Bolondság, bolondság, — fűzte odább a gondolatait, miközben visszaigazgatta azokat az engedetlen hajszálakat, melyek kirázódtak táncz közben a fonatokból és az égő arcza körül repkedtek, a mint magára hajtotta a szelet csipkekendőjével. — Kétségtelenül hibáztam és ha a mamáék megtudják, nagy patália lesz belőle... Jaj Istenem, csak meg ne tudnák! És ha már elkövettem a hóbortot, legalább már mulattam volna, de elrontottam a mulatságomat a vallomással. Ez volt tőlem a második ostobaság. Azt értem el vele, hogy most itt hagyott a gavallérom a faképnél. Ejh, mindegy. Hiszen a voltaképeni czél mégis el van érve. Egy legénynek megakadt rajtam a szeme, hát mégis szép vagyok valakinek . . .

S egy kedves, szelid mosoly osont el az ajkain.

Aztán nem is az utolsó legény szeme akadt meg rajta, hanem a legcsinosabbé valamennyi között. Két dióbarna szem, finom, vékony bajusz fölött. Megint elkezdte a fejét törni, hogy honnan olyan ismerős neki a fiatal ember. S e végből ismét és ismét fölkereste a tekintete. Oh, csakis e végből. Hop, megvan, eszébe villant. A Vörösmarty «Szép Ilonkájá»-nak illusztráczióiban szakasztott ilyen a vadász, a kiből aztán Mátyás király hámlik ki.

Noha kitalálta, mégis önkéntelenül is figyelemmel kisérte a vadászt. Röstelkedve érte magát ezen a hóbortos érdeklődésen, fülig pirult, de (s ez a gyanus) azon nyomban megtalálta a mentséget, a mivel a belső kis biró száját bedugta. Ejh, ugyan mi van abban? Hiszen ki érdekelje az idegen tömegből, ha épen az az egy ember nem, a kinek megtetszett? E sokaságból kétségkivül leginkább ő áll

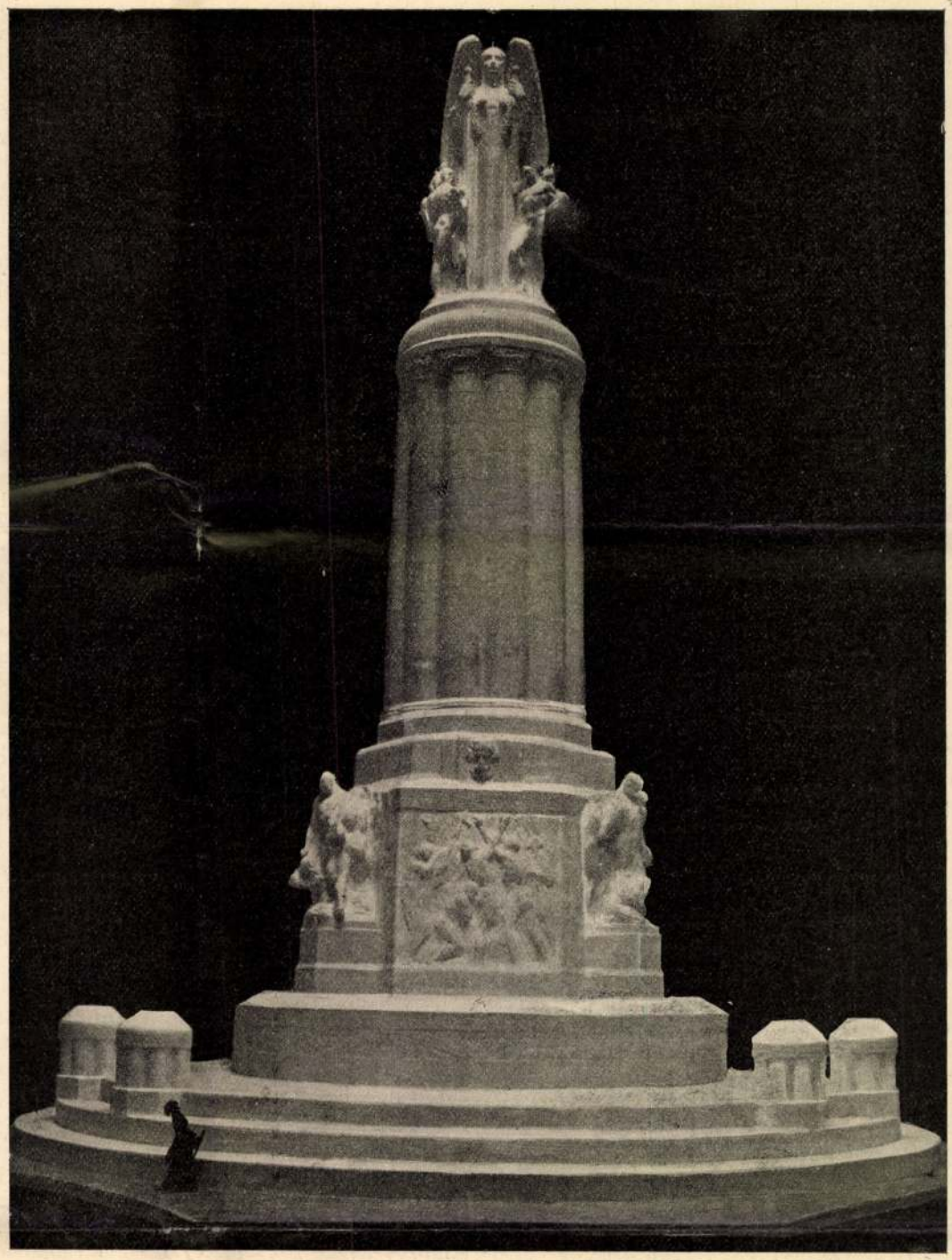

MARÓTI GÉZA PÁLYATERVE. (III. DÍJ.)

FÜREDI RICHÁRD PÁLYATERVE. (IV. DÍJ.)

DUDITS, MARGÓ, PONGRÁCZ ÉS POGÁNY PÁLYATERVE. (V. DIJ.)

A SZABADSÁGHARCZ-SZOBOR PÁLYAMŰVEI. — Kiszer fényképei.

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

hozzá legközelebb . . . azaz csak állt. Ámbár ki tudja? Hiszen miért ne jöhetne még vissza?

Tehát már várta. Várta a nélkül, hogy tudná, hogy várja. Feri hidegen, közömbösen őgyelgett, majd itt, majd ott tűnt fel, beszélt egy kicsit Brozikkal, majd Répásival, ezzel az utóbbival koczczintott is, miközben odajött a Répási-leány, a szikra szemű, megösmerkedett vele s egy darabig beszélgettek, nevetgéltek. De micsoda kedvetlenítő nyugtalanság lepte meg Tóth Marit ezalatt, szeretett volna már haza menni, de nem volt ereje fölkelni a hordócskáról.

Próbálta elterelni gondolatait a vadászról, de nem egészen sikerült, majdnem akaratlanúl is rátévedt a tekintete s kisérte mindenüvé, látta, a mint elválik a Répási-leánytól (no, hála Istennek), mintha megkönnyebbedne, úgy érezte, aztán egyenesen a leányok sora elé állt szemlét tartani, hogy tánczosnőt válaszszon közűlök, sokáig nézett ide, oda, bizonytalanúl, habozva, aztán mintha nem talált volna senkit, elereszteto a jobb kezét, melylyel inteni szokás és elment a sor előtt, kezeit hátra téve. Így ment el Mari mellett is, lassan, gondolatokba mélyedve, a nélkül, hogy észrevette volna, csak mikor már áthaladt, fordult meg, s mintha csak történetesen esnék, hátra szólt:

— No, kipihente már magát?

A Mari szive elkezdett hevesebben dobogni, de ezt magának se merte bevallani.

— Körülbelül, — felelte.

— Nem tánczolnánk még egy kicsit? — kérdé nevetve.

— Nem bánom, — mondá a leány fojtott hangon és felemelkedett ülőhelyéről.

(Folytatása következik.)

A SZABADSÁGHARCZ EMLÉKSZOBRÁNAK PÁLYAMŰVEI.

Az események megtanítottak rá évek óta, hogy egy-egy nagyobb szobor-pályázat elé ne nézzünk valami túlzott reményekkel. Annyi csalódáson mentünk már keresztül, hogy most már talán túlságos szkepszissel is szemléljük egy-egy új pályázaton művészeink versenyét.

Sivár és szomorú állapot ez, de felelőssé nem lehet tenni érte senkit. Csak egy oka van: az az ellentét, mely a szobrászat elé állított feladatok s a mai szobrász-művészet szelleme között van. Épen azt követeljük mindig, újra meg újra a szobrászoktól, a mi nincs meg bennük, nem tehetségük és képzettségük hiánya, hanem a mai művészet általános iránya következtében. Mi be akarjuk népesíteni köztereinket többékevésbbé nagyszabású, de minden esetre monumentális hatású szobor-művekkel, művészetünk pedig majd minden feladat megoldására képes, csak épen monumentális dolgot nem tud csinálni. Hol vannak a monumentális művek az irodalomban, a festészetben, a zenében? Ezektől beérjük a kevésbbé nagy vonalú dolgokkal is, csak művésziek legyenek, csak épen a szobrászoktól követeljük azt, a minek érzéke nincs meg se bennük, se minmagunkban. Ebben pedig elvérzenek a legjobb tehetségek is: természetüknek megfelelő feladatok elé ritkán vagy sohasem állíttatnak, tehát a mi jó van bennük, nem tudják érvényesíteni s azok előtt a feladatok előtt, melyek megoldására egy-egy pályázat felhívja őket, idegenül állanak.

Ezt a vergődést érezzük a mostani szabadságharcz-szobor pályázaton is. Mert ne téveszszen az meg, hogy a közvélemény örömmel fogadta a pályázat eredményét: ez az öröm nem a pályaművek jóságának szól, hanem a pályázati eredmény váratlan voltának. A közönségnek nem a művészi érzéke elégül ki, hanem az igazságérzete, mert abban, hogy kipróbált hírű és nagy összeköttetésekkel rendelkező művészekkel szemben két fiatal, szinte kezdő számba menő művész nyerte a pálmát, az itélet igazságos voltát látja symbolizálva.

Alapjában véve a pályázat semmivel sem jobb az utóbbi évek bármelyik szoborpályázatánál. Nagyjában véve itt is csak azt látjuk, a mit máskor: sok jó gondolatot, sok kitűnően megcsinált részletet és nagyon kevés teljes hatást tevő egészet. Magán az első díjat nyert pályamunkán, *Szamovolszky* Ödön és *Gách* István művén is valóban fényesen megcsinált részletei mellett nem találjuk meg azt a monumentális szobrászi jelleget, a melyet egy szabadságharcz-szobor föltétlenül megkíván. A csonka gúlára állított négy keleti oszlopon álló Hadúr hatásosan van megmintázva fenséges komor tekintetével, jobbjában a széttört lánczokkal, baljában a pallossal, de ez alakban nem látjuk a megfelelő tartalmat: hogy vonatkozik a szabadságharczra, vagy általában a szabadság eszméjére, szóval mit fejez ki egy szabadságharczi emlékszobron? Ugyanígy vagyunk a talapzat elé állított vágtató bigával is, míg ellenben a talapzat alján két oldalt álló két csoport, az egyik oldalon Kossuth, a másikon Petőfi, harczba induló honvédek élén, jobban belesímulnak a szobormű egészébe, mint akármely más pályamű bármelyik részlete s e mellett szobrászilag is meglepő művészi erővel vannak felfogva és kidolgozva. Kétségtelen azonban, hogy ez a szobormű hibáival együtt is nemcsak legjobb az összes pályaművek között, hanem a legjavából való annak, a mit modern szobrász-művészetünk ebben a genreben adni képes.

Egyes részleteinek szépségével állít meg maga előtt *Zala* György pályaterve, a második díj nyertese. Ha az oszlop, a mely a tervezet architektonikus gerincze, nyomott is egy kissé s az oldalt álló két szoborcsoport — lováról leeső sebesült honvédet karjaiba felfogó géniusz és szántóvető magyar — kiesik is az egész kompoziczióból, az oszlop tetején álló géniusz mozdulatában nagyon sok élet és báj van, — ez az alak méltó párja a kitünő művész Erzsébet királynéjának. Az oszlop aljára tervezett domborművek is könnyű kézzel mintázott és nagy intelligenczával komponált dolgok.

A monumentálitás hiányát dekorativ elemekkel igyekszik elleplezni *Maróti* Géza harmadik díjat nyert terve. Van benne talán egy kis modorosság is: Egyiptomra emlékeztető merev tartású géniusza veszedelmesen hasonlít egy sablonhoz, a melyet nem tesz rokonszenvesebbé az, hogy modern sablon. A térbehelyezés, a tömegek elosztása, a vonalak teljesen dekorativ törekvésre vallanak, arra a területre, a melyen Maróti legigazibb sikereit aratta s a mely ugylátszik, leginkább felel meg kétségtelenül értékes egyéniségének.

Füredi Richárdban, a negyedik díj nyertesében sok a becsvágy, az eredeti gondolatokra és eredeti formaképzésre való törekvés. Ő egy sphynx-szerű nagy mellszoborban jelképezi a szabadságot, a mely magas obeliszkra van állítva; az obeliszk alján harczoló honvédek domborművei. Pályaterve nem kiforrott munka, de erő van benne.

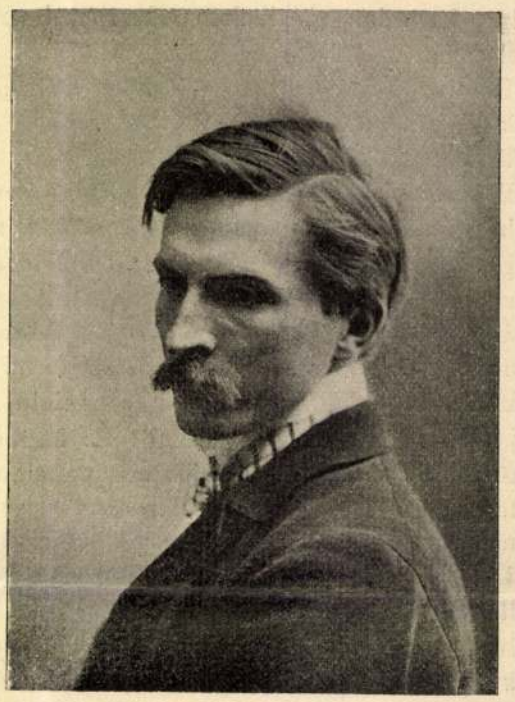

GÁCH ISTVÁN SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

Az egyedüli pályamű, mely dekorativ segítő társul a festészetet is fel akarja használni: négy művész: *Dudits* Andor festő, *Pongrácz* Szigfrid és *Margó* Ede szobrászok és *Pogány* Móricz építész közös munkája. Nagyon is meglátszik rajta, hogy négyen csinálták: nincs benne egység s túl van terhelve. De a ki az alján körös-körül az oszlopból kiemelkedő alakokat mintázta, akármelyik volt is a négy közül, annak erős szobrász-marka van.

A pályadíjat nem nyert, de jutalmazott tervek közt körülbelül legérdekesebb a *Kallós* Edéé, — ebben van az összes pályaművek közt a legerősebb monumentális érzék, ha a kivitel alapjában el van is hibázva. *Strobl* Alajos terve bravuros technikájával sem birja feledtetni konvenczionális voltát. *Telcs* Ede és *Ligeti* Miklós terveiben sok művészi vonás van.

A NEMZETI SZALON NYÁRI KIÁLLÍTÁSA.

Wagner Richárdnak az a mondása, hogy a művész és az ember különválasztása épen olyan üres gondolat, mint a lélek elkülönítése a testtől s hogy még sohasem szerettek, sohasem értettek meg művészt a nélkül, hogy ne szerették volna benne az embert is, művészetével együtt ne értették volna meg életét is, senkire sem áll kevésbbé, mint Courbetre. Mert Courbet Gusztáv (1819—1877) népszerűtlenségében s különösen abban, hogy halála után csakhamar megfeledkeztek róla és csak az utolsó évtizedekben fedezték újra fel, nagy része volt egyéniségének és politikai szereplésének.

Mint festő kiváló, egyike a XIX. század legnagyobb mestereinek; mint ember hiu, elbizakodott, gőgös és korlátolt. Az 1871. évi párisi communeben s a Vendôme oszlop lerombolásában tevékeny részt vett. a miért, bár a vezető nem ő volt, hat havi fogságra és a kár megtérítésére itélték.

Courbet, — «a tiszta igazság őszinte barátja», — képein ma semmi megütközni valót nem találunk. Pedig a mult század közepén a kritika valóságos dühvel támadt «a csúnyaság kultuszára, a realizmus czinizmusára», a mit képeiben látott.

A klasszicizmus és romanticzizmus korszaka után vakmerő bátorsággal lép a küzdő térre Courbet s képeivel fennen hirdeti, hogy a festőnek csak festeni kell. A gondolatnak, mint a kép fő alkotó elemének, az irodalmi, novellisztikus tartalomnak jogosultságát tagadja. A szépséget nem az eszményben, hanem a természeti tárgyak mintázásában, a tónushatásokban, a tömegben és annak mozgásában keresi.

És művészetének épen ezzel az alapgondolatával válik a XIX. század művészetének egyik apostolává.

Természetes dolog, hogy a realizmusnak ez az érvényesülése nem egyedül álló jelenség a művészetben. Igen könnyű dolog megtalálni hozzá a párhuzamot abban az általános áram-

tetszettél neki, az bizonyos, nyilván beléd szeretne, ha volna rá alkalom, s ha nem lennél cseléd, hanem valami mesterleány.»

Hisz az is vagyok, — felelgette önmagának, — pékmester leánya vagyok, csakhogy a kifli-királyé, királykisasszony . . .

Bolondság, bolondság, — fűzte odább a gondolatait, miközben visszaigazgatta azokat az engedetlen hajszálakat, melyek kirázódtak táncz közben a fonatokból és az égő arcza körül repkedtek, a mint magára hajtotta a szelet csipkekendőjével. — Kétségtelenül hibáztam és ha a mamáék megtudják, nagy patália lesz belőle... Jaj Istenem, csak meg ne tudnák! És ha már elkövettem a hóbortot, legalább már mulattam volna, de elrontottam a mulatságomat a vallomással. Ez volt tőlem a második ostobaság. Azt értem el vele, hogy most itt hagyott a gavallérom a faképnél. Ejh, mindegy. Hiszen a voltaképeni czél mégis el van érve. Egy legénynek megakadt rajtam a szeme, hát mégis szép vagyok valakinek . . .

S egy kedves, szelid mosoly osont el az ajkain.

Aztán nem is az utolsó legény szeme akadt meg rajta, hanem a legcsinosabbé valamennyi között. Két dióbarna szem, finom, vékony bajusz fölött. Megint elkezdte a fejét törni, hogy honnan olyan ismerős neki a fiatal ember. S e végből ismét és ismét fölkereste a tekintete. Oh, csakis e végből. Hop, megvan, eszébe villant. A Vörösmarty «Szép Ilonkájá»-nak illusztrácziójában szakasztott ilyen a vadász, a kiből aztán Mátyás király hámlik ki.

Noha kitalálta, mégis önkéntelenül is figyelemmel kisérte a vadászt. Röstelkedve érte magát ezen a hóbortos érdeklődésen, fülig pirult, de (s ez a gyanus) azon nyomban megtalálta a mentséget, a mivel a belső kis biró száját bedugta. Ejh, ugyan mi van abban? Hiszen ki érdekelje az idegen tömegből, ha épen az az egy ember nem, a kinek megtetszett? E sokaságból kétségkívül leginkább ő áll

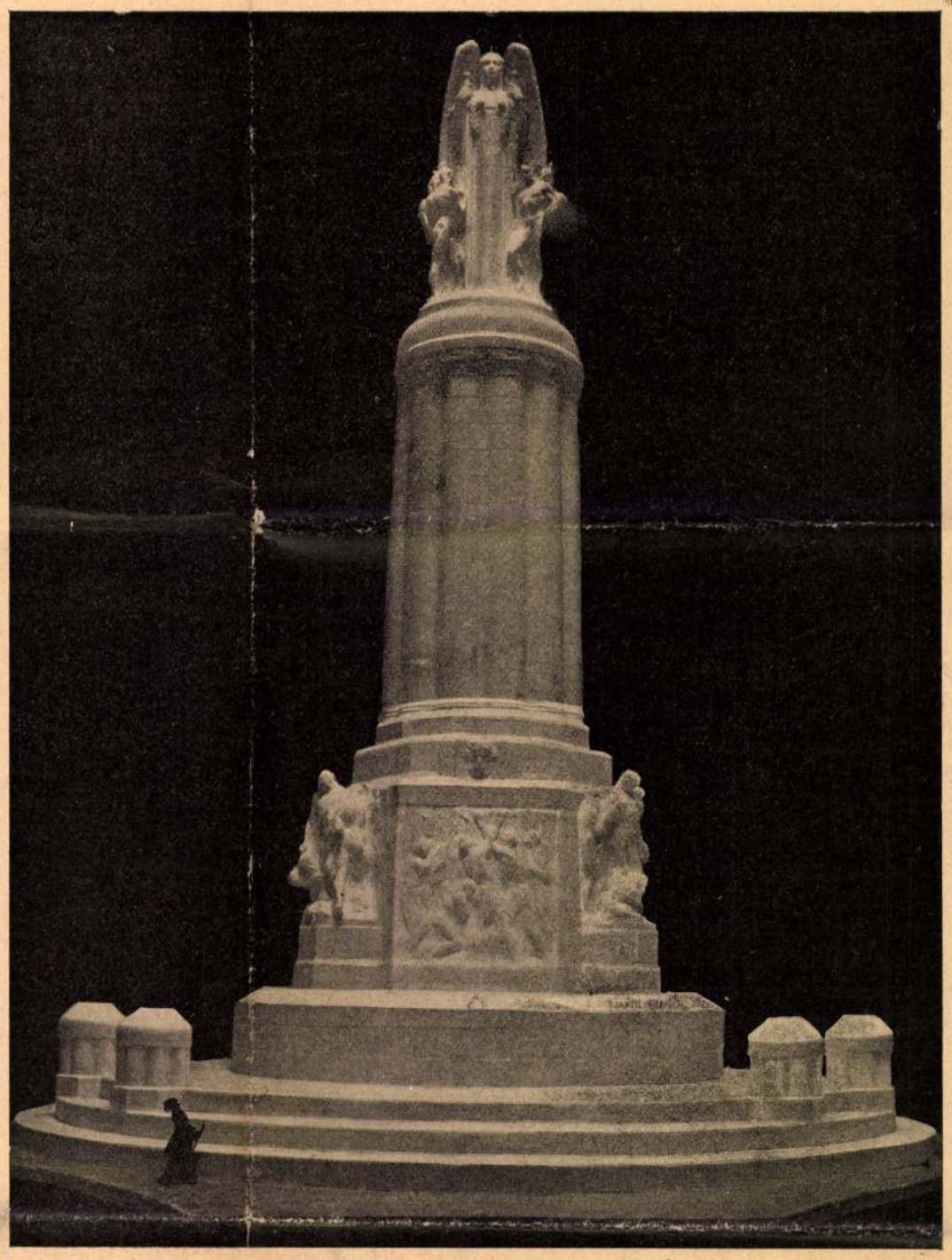

MARÓTI GÉZA PÁLYATERVE. (III. DÍJ.)

FÜREDI RICHÁRD PÁLYATERVE. (IV. DÍJ.)

DUDITS, MARGÓ, PONGRÁCZ ÉS POGÁNY PÁLYATERVE. (V. DIJ.)

A SZABADSÁGHARCZ-SZOBOR PÁLYAMŰVEI. — Kiszer fényképei.

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

hozzá legközelebb ... azaz csak állt. Ámbár ki tudja? Hiszen miért ne jöhetne még vissza?

Tehát már várta. Várta a nélkül, hogy tudná, hogy várja. Feri hidegen, közömbösen őgyelgett, majd itt, majd ott tűnt fel, beszélt egy kicsit Brozikkal, majd Répásival, ezzel az utóbbival koczczintott is, miközben odajött a Répási-leány, a szikra szemű, megösmerkedett vele s egy darabig beszélgettek, nevetgéltek. De micsoda kedvetlenítő nyugtalanság lepte meg Tóth Marit ezalatt, szeretett volna már haza menni, de nem volt ereje fölkelni a hordócskáról.

Próbálta elterelni gondolatait a vadászról, de nem egészen sikerült, majdnem akaratlanúl is rátévedt a tekintete s kisérte mindenüvé, látta, a mint elválik a Répási-leánytól (no, hála Istennek), mintha megkönnyebbedne, úgy érezte, aztán egyenesen a leányok sora elé állt szemlét tartani, hogy tánczosnőt válaszszon közűlök, sokáig nézett ide, oda, bizonytalanúl, habozva, aztán mintha nem talált volna senkit, eleresztette a jobb kezét, melylyel inteni szokás és elment a sor előtt, kezeit hátra téve. Így ment el Mari mellett is, lassan, gondolatokba mélyedve, a nélkül, hogy észrevette volna, csak mikor már áthaladt, fordult meg, s mintha csak történetesen esnék, hátra szólt:

— No, kipihente már magát?

A Mari szive elkezdett hevesebben dobogni, de ezt magának se merte bevallani.

— Körülbelül, — felelte.

— Nem tánczolnánk még egy kicsit? — kérdé nevetve.

— Nem bánom, — mondá a leány fojtott hangon és felemelkedett ülőhelyéről.

(Folytatása következik.)

A SZABADSÁGHARCZ EMLÉKSZOBRÁNAK PÁLYAMŰVEI.

Az események megtanítottak rá évek óta, hogy egy-egy nagyobb szobor-pályázat elé ne nézzünk valami túlzott reményekkel. Annyi csalódáson mentünk már keresztül, hogy most már talán túlságos szkepszissel is szemléljük egy-egy új pályázaton művészeink versenyét.

Sivár és szomorú állapot ez, de felelőssé nem lehet tenni érte senkit. Csak egy oka van: az az ellentét, mely a szobrászat elé állított feladatok s a mai szobrász-művészet szelleme között van. Épen azt követeljük mindig, újra meg újra a szobrászoktól, a mi nincs meg bennük, nem tehetségük és képzettségük hiánya, hanem a mai művészet általános iránya következtében. Mi be akarjuk népesíteni köztereinket többékevésbbé nagyszabású, de minden esetre monumentális hatású szobor-művekkel, művészetünk pedig majd minden feladat megoldására képes, csak épen monumentális dolgot nem tud csinálni. Hol vannak a monumentális művek az irodalomban, a festészetben, a zenében? Ezektől beérjük a kevésbbé nagy vonalú dolgokkal is, csak művésziek legyenek, csak épen a szobrászoktól követeljük azt, a minek érzéke nincs meg se bennük, se minmagunkban. Ebben pedig elvérzenek a legjobb tehetségek is: természetüknek megfelelő feladatok elé ritkán vagy sohasem állíttatnak, tehát a mi jó van bennük, nem tudják érvényesíteni s azok előtt a feladatok előtt, melyek megoldására egy-egy pályázat felhívja őket, idegenül állanak.

Ezt a vergődést érezzük a mostani szabadságharcz-szobor pályázaton is. Mert ne téveszszen az meg, hogy a közvélemény örömmel fogadta a pályázat eredményét: ez az öröm nem a pályaművek jóságának szól, hanem a pályázati eredmény váratlan voltának. A közönségnek nem a művészi érzéke elégül ki, hanem az igazságérzete, mert abban, hogy kipróbált hírű és nagy összeköttetésekkel rendelkező művészekkel szemben két fiatal, szinte kezdő számba menő művész nyerte a pálmát, az itélet igazságos voltát látja symbolizálva.

Alapjában véve a pályázat semmivel sem jobb az utóbbi évek bármelyik szoborpályázatánál. Nagyjában véve itt is csak azt látjuk, a mit máskor: sok jó gondolatot, sok kitűnően megcsinált részletet és nagyon kevés teljes hatást tevő egészet. Magán az első díjat nyert pályamunkán, *Szamovolszky* Ödön és *Gách* István művén is valóban fényesen megcsinált részletei mellett nem találjuk meg azt a monumentális szobrászi jelleget, a melyet egy szabadságharcz-szobor föltétlenül megkíván. A csonka gúlára állított négy keleti oszlopon álló Hadúr hatásosan van megmintázva fenséges komor tekintetével, jobbjában a széttört lánczokkal, baljában a pallossal, de ez alakban nem látjuk a megfelelő tartalmat: hogy vonatkozik a szabadságharczra, vagy általában a szabadság eszméjére, szóval mit fejez ki egy szabadságharczi emlékszobron? Ugyanígy vagyunk a talapzat elé állított vágtató lovával is, mig ellenben a talapzat alján két oldalt álló két csoport, az egyik oldalon Kossuth, a másikon Petőfi, harczba induló honvédek élén, jobban belesímulnak a szobormű egészébe, mint akármely más pályamű bármelyik részlete s e mellett szobrászilag is meglepő művészi erővel vannak felfogva és kidolgozva. Kétségtelen azonban, hogy ez a szobormű hibáival együtt is nemcsak legjobb az összes pályaművek között, hanem a legjavából való annak, a mit modern szobrász-művészetünk ebben a genreben adni képes.

Egyes részleteinek szépségével állít meg maga előtt *Zala* György pályaterve, a második díj nyertese. Ha az oszlop, a mely a tervezet architektonikus gerincze, nyomott is egy kissé s az oldalt álló két szoborcsoport — lováról leeső sebesült honvédet karjaiba felfogó géniusz és szántövető magyar — kiesik is az egész kompoziczióból, az oszlop tetején álló géniusz mozdulatában nagyon sok élet és báj van, — ez az alak méltó párja a kitünő művész Erzsébet királynéjának. Az oszlop aljára tervezett domborművek is könnyű kézzel mintázott és nagy intelligencziával komponált dolgok.

A monumentálitás hiányát dekorativ elemekkel igyekszik elleplezni *Maróti* Géza harmadik díjat nyert terve. Van benne talán egy kis modorosság is: Egyiptomra emlékeztető merev tartású géniusza veszedelmesen hasonlít egy sablonhoz, a melyet nem tesz rokonszenvesebbé az, hogy modern sablon. A térbehelyezés, a tömegek elosztása, a vonalak teljesen dekorativ törekvésre vallanak, arra a területre, a melyen Maróti legigazibb sikereit aratta s a mely ugylátszik, leginkább felel meg kétségtelenül értékes egyéniségének.

Füredi Richárdban, a negyedik díj nyertesében sok a becsvágy, az eredeti gondolatokra és eredeti formaképzésre való törekvés. Ő egy sphynx-szerű nagy mellszoborban jelképezi a szabadságot, a mely magas obeliszkra van állítva; az obeliszk alján harczoló honvédek domborművei. Pályaterve nem kiforrott munka, de erő van benne.

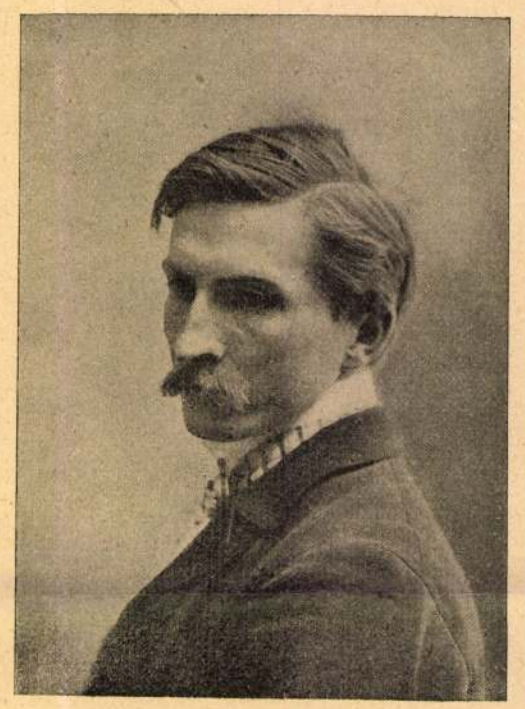

GÁCH ISTVÁN SZOBRÁSZMŰVÉSZ.

Az egyedüli pályamű, mely dekorativ segitő társul a festészetet is fel akarja használni: négy művész: *Dulits* Andor festő, *Pongrácz* Szigfrid és *Margó* Ede szobrászok és *Pogány* Móricz épitész közös munkája. Nagyon is meglátszik rajta, hogy négyen csinálták: nincs benne egység s túl van terhelve. De a ki az alján körösköröl az oszlopból kiemelkedő alakokat mintázta, akármelyik volt is a négy közül, annak erős szobrász-marka van.

A pályadíjat nem nyert, de jutalmazott tervek közt körülbelül legérdekesebb a *Kallós* Edéé, — ebben van az összes pályaművek közt a legerősebb monumentális érzék, ha a kivitel alapjában el van is hibázva. *Strobl* Alajos terve bravuros technikájával sem birja feledtetni konvenczionális voltát. *Telcs* Ede és *Ligeti* Miklós terveiben sok művészi vonás van.

A NEMZETI SZALON NYÁRI KIÁLLÍTÁSA.

Wagner Richárdnak az a mondása, hogy a művész és az ember különválasztása épen olyan üres gondolat, mint a lélek elkülönítése a testtől s hogy még sohasem szerettek, sohasem értettek meg művészt a nélkül, hogy ne szerették volna benne az embert is, művészetével együtt ne értették volna meg életét is, senkire sem áll kevésbbé, mint Courbetre. Mert Courbet Gusztáv (1819—1877) népszerűtlenségében s különösen abban, hogy halála után csakhamar megfeledkeztek róla és csak az utolsó évtizedekben fedezték újra fel, nagy része volt egyéniségének és politikai szereplésének.

Mint festő kiváló, egyike a XIX. század legnagyobb mestereinek; mint ember hiu, elbizakodott, gőgös és korlátolt. Az 1871. évi párisi communeben s a Vendôme oszlop lerombolásában tevékeny részt vett, a miért, bár a vezető nem ő volt, hat havi fogságra és a kár megtérítésére itélték.

Courbet, — «a tiszta igazság őszinte barátja», — képein ma semmi megütközni valót nem találunk. Pedig a mult század közepén a kritika valóságos dühvel támadt «a csúnyaság kultuszára, a realizmus czinizmusára», a mit képeiben látott.

A klassziczizmus és romanticzizmus korszaka után vakmerő bátorsággal lép a küzdő térre Courbet s képeivel fennen hirdeti, hogy a festőnek csak festeni kell. A gondolatnak, mint a kép fő alkotó elemének, az irodalmi, novellisztikus tartalomnak jogosultságát tagadja. A szépséget nem az eszményben, hanem a természeti tárgyak mintázásában, a tónushatásokban, a tömegben és annak mozgásában keresi.

És művészetének épen ezzel az alapgondolatával válik a XIX. század művészetének egyik apostolává.

Természetes dolog, hogy a realizmusnak ez az érvényesülése nem egyedül álló jelenség a művészetben. Igen könnyű dolog megtalálni hozzá a párhuzamot abban az általános áram-

MDK

Szamovolszky Ödön

Gách István nnal közösen készitett terve a Szabadságharc-szobor pályázaton I. dijat nyert

Zala Györgynél, majd Róna Józsefnél tanult

Szamovolszky Ödön. E. G. II. 488.l.

Szamovolszky Ödön
APV
1936. 6.27. 29. kép

PESTI RIGMUSOK

TISZTÁBB HIDAK

Pesti hidaknak serege,
Nem lesz most már piszkos, sáros,
Karbantartásukat végre
Átveszi a jó főváros.

Idegenforgalmunk is nő,
S a külföldi vendég-lista
Ki hidat lát, amely tiszta,
Vágyik annak szive vissza.

Mert a józan külföldinek
Borhoz kell a szóda is tán,
De a hidat bármily józan,
Ő sem szereti csak — tisztán.

S hogyha kattan a kodakja
Hid-fotografálás végett,
Hidainkról ezentul már
Könnyen kaphat t i s z t a képet.

ÉGI TARIFAEMELÉS

Napfogyatkozásból kérem
Azt láttam megütközéssel,
Hogy az ég is kacérkodik
A tarifaemeléssel.

Mivel magyarázzam kérem,
Mint tarifadrágitással,
Azt, hogy már a Nap is spórol
A drága világitással?

AZ ELTÜNT VILLAMOSPADOK

Állástalan pesti ember
Nem vagy a Beszkártnak hálás?
A kidobott padok révén
Villamoson van már — állás.

Panaszoknak áradata
Beszkárt felé már nem szállhat,
Pad helyén a fáradt utas,
Most már kényelmesen állhat.

A valutás a Markóból
Beszkárthoz megy majd üdülni.
Villamosra szállva nem kell.
Nem is lehet neki — ülni.

Ligeti szerelmespárok
Ajkáról kél csak bus sóhaj:
Mi lenne, ha a padokat
Innen is kidobnak ó jaj . . .?

(háef)

A nyár a városházán

A közgyülés nyári szünete már elkezdődött. *Szendy* Károly polgármester julius 9-én megy szabadságra. Az alpolgármesterek közül dr. *Lamotte* Károly julius 4-én kezdi meg vakációját, *Liber* Endre alpolgármester nyaralása pedig augusztusban kezdődik. A tanácsnokok vakációbeosztása a következő: Junius 22-től augusztus 3-ig *Wossala* Sándor, *Kovácsházy* Vilmos, *Némethy* Károly, *Szepesváry* Pál, *Salamon* Géza és *Király* Kálmán, julius 12-től augusztus 22-ig *Body* László, julius 13-tól augusztus 24-ig *Felkay* Ferenc és *Farkas* Ákos, julius 20-tól augusztus 26-ig *Schuler* Dezső, augusztus 2-től szeptember 13-ig *Morvay* Endre, báró *Babarczy* István, *Rosta* János és *Kempelen* Ágoston. A szabadságidő alatt *Schuler* Dezső helyettese báró *Babarczy* István, *Wossala* Sándoré *Kempelen* Ágoston, *Kovácsházy* Vilmosé báró dr. *Babarczy* István, *Némethy* Károlyé *Morvay* Endre, *Szepesváry* Pálé *Rosta* János, *Salamon* Gézáé *Morvay* Endre, *Body* Lászlóé *Salamon* Géza, *Király* Kálmáné *Kempelen* Ágoston, *Felkay* Ferencé *Némethy* Károly és báró *Babarczy* István, *Morvay* Endréé *Némethy* Károly, báró *Babarczy* Istvánné *Kovácsházy* Vilmos, *Farkas* Ákosé *Szepesváry* Pál és *Rosta* János, *Rosta* Jánosé pedig *Salamon* Géza.

Megalakult a FANSz szövetségtanácsa

A Fővárosi Alkalmazottak Nemzeti Szövetségének szövetségtanácsa, mint a tisztviselő-, oktató-, nyugdijas- és altiszti osztály közös szerve, junius 18-án tartotta alakuló ülését, amelyen dr. *Kovács* Jenő ny. árvaszéki elnökhelyettesnek, mint a nyugdijas osztály elnökének javaslatára egyhangu lelkesedéssel *a szövetségtanács elnökévé Liber Endre alpolgármestert*, a tisztviselő osztály elnökét, alelnökévé dr. *Erődi* Kálmán tankerületi kir. főigazgatót, az oktató osztály elnökét, jegyzőjévé pedig dr. *Fazekas* Béla árvaszéki jegyzőt, a tisztviselő osztály főtitkárát választotta meg.

Dr. *Fazekas* Béla főtitkár ismertette a tisztviselő-osztály által az illetménycsökkentések megszüntetése tárgyában hozott határozatát. Többek hozzászólása után a szövetségtanács az osztályok főtitkáraiból és minden osztály részéről kiküldött egy-egy tagból álló *bizottságot alakitott*, amely kidolgozza a polgármester elé terjesztendő memorandumot.

Az ülés további folyamán a szövetségtanács *a közös kaszinóhelyiség* vásárlását és más ügyeket tárgyalt, majd ezeknek a kérdéseknek előbbrevitelével az uj elnökséget bizta meg.

Az ülést vacsora követte, amelynek során leleplezték *Liber* Endre alpolgármester arcképét. Az üdvözlő beszédet dr. *Duday* Alajos tanácsnok, a tisztviselő osztály alelnöke mondotta.

Százkilenc állás

Sipőcz Jenő dr. főpolgármester és *Szendy* Károly polgármester 149 közigazgatási állásra hirdetett pályázatot. A főpolgármester pályázata egy jogi minősitésü tanácsnoki, hat segédfogalmazói, egy főszámvevőhelyettesi, két számvevőségi főtanácsosi, hat számvevőségi másodosztályu tanácsosi, tiz másodosztályu számvevőségi főtiszti, tizenhárom számvevőségi másodosztályu tiszti állásra szól. A polgármester egy másodosztályu főjegyzői, három másodosztályu tanácsjegyzői, három másodosztályu fogalmazói, egy árvaszéki ülnöki, két árvaszéki főjegyzői, két árvaszéki másodosztályu jegyzői, két árvaszéki másodosztályu fogalmazói, egy árvaszéki ülnöki, két árvaszéki főjegyzői, két árvaszéki másodosztályu jegyzői, két árvaszéki másodosztályu fogalmazói, egy műszaki főtanácsosi, egy másodosztályu főmérnöki, két másodosztályu mérnöki, két segédmérnöki, három másodosztályu műszaki tiszti, egy osztályos fővegyészi, egy másodosztályu vegyészi, két segédvegyészi, egy állatorvosi tanácsosi, egy segédállatorvosi, hat adóhivatali főtanácsosi, hét adóhivatali másodosztályu tanácsosi, hat adóhivatali másodosztályu főtiszti, tiz adóhivatali másodosztályu tiszti, egy pénztári igazgatói, két pénztári aligazgatói, három másodosztályu főpénztárnoki, négy másodosztályu pénztárnoki, négy másodosztályu pénztári tiszti, négy adószedői másodosztályu főtiszti, négy adószedői másodosztályu tiszti, egy köztisztasági másodosztályu tiszti, egy kertészeti másodosztályu tiszti, három segédhivatali főigazgatói, hat segédhivatali igazgatói, hat másodosztályu kezelőfőtiszti, tiz másodosztályu kezelőtiszti és három másodosztályu kezelőnői állásra hirdetett pályázatot.

A szabadságharc szobornak

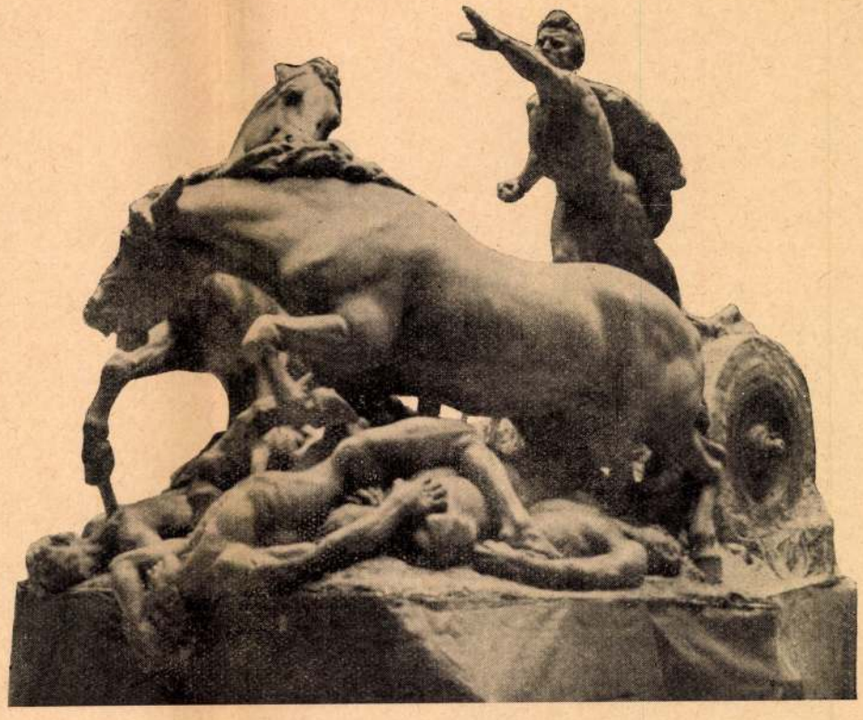

ezt a részletét, amely a szabadságharc géniuszát ábrázolja és amelyet Gách István és Szamovolszky Ödön 1907-ben mintázott, most bronzba öntik és egyik köztéren felállitják

Vidéki városok

A nyiregyházi gimnázium hetvenötéves jubileuma

Irta: SZOHOR PÁL polgármester

A nyiregyházi ág. h. ev. Kossuth Lajos gimnázium a közelmultban ünnepelte alapitásának *hetvenötéves évfordulóját.* Ha ez a mi gimnáziumunk önmaga is nem volna olyan puritán jellemü, mint a tanitványok hosszu sora, melyet a hazának és Nyiregyházának felnevelt, most nem hetvenötéves jubileumát ünnepelte volna. Mert a nyiregyházi evangélikus egyháznak 1806. évi augusztus 20-án hozott határozatával megszületett a pro fesszori iskola és igy kevesebb szerénységgel a zászlódiszbe öltözött intézet alapitásának *százharmincadik évfordulójával dicsekedhetne.*

Geduly Henrik

Az 1849-ben bekövetkezett szörnyü nemzeti katasztrófával ez a professzori iskola nem tudott megbirkózni és a nemzeti érzés miatt nem tudták végrehajtani a kormány tanügyi rendeleteit, s igy 1851-ben be kellett szüntetni azt. A gimnáziumi oktatást ekkor a bécsi kormánynak «Obligativ-Gymnasial-Schulplan»-ja szabályozta. Ez a Monarchia összes állami és felekezeti iskoláit közös mintára rendelte ujjászervezni, s annak végrehajtására hazánkban az 1850—1851-ik tanévet tüzte ki végső határidőül. Egykori okmányok igy nyilatkoznak a Schulplanról: *„Az uj tanterv igen nehéz,* náiunk kivihetetlen és olyan, mely mind az oktatókat, mind a tanitványokat nagyon terheli; továbbá igen költséges és olyan, mely által *a tanulás és iskoláztatás gátlása* egyenesen céloztatik".

Igy fosztotta meg Nyiregyházát a bécsi kormány attól, hogy ebben az esztendőben a zászlódiszbe öltözött iskola alapitásának *százharmincadik évfordulóját* ünnepelhesse. De ez az elernyedés nem tartott sokáig, s az uj iskolát — Isten különös áldó kegyelméből — mégis csak a bécsi kormány erőszakos rendelete hivta uj életre.

1854-ben a városok, községek testületek és magánosok kényszerkölcsönt adtak az akkori kormánynak. Nyiregyháza városa kényszerüségből *százezer forintot* ajánlott fel erre a célra. Ezt az összeget azonban a nagyváradi bizottság keveselte, s a szabolcsi megyefőnök az összegyült városi polgárok előtt kijelentette, hogy olyan vagyonos várostól, mint Nyiregyháza, *kétszer annyit* kiván. Ezt a kényszerüségből megszavazott hatalmas összeget a legelők szétosztása utján fizette ki a város. De négy év mulva visszakapta jogtalanul és erőszakkal elvett kétszázezer forintos kölcsönét, s azt először „házilag gyümölcsöztette" olymódon, hogy abból polgárainak kisebb-nagyobb kölcsönöket juttatott. Mikor azután az 1861-ik évben a házi gyümölcsöztetés eredményeként a tőke már 147.000 forintra olvadt le — *szétosztotta azt a felekezetek között,* iskolai célokra, lélekszám és a birtok aránya szerint. Igy jött létre az az örökké emlékezetes és a legnagyobb elismerésre méltó határozat, melynek értelmében a nyiregyházi ág. h. ev. egyház *százezer forintot kapott a gimnázium létesitésére.*

A gimnázium

Amikor tehát a bécsi kormány rettegett Schulplanjával megölte a professzori iskolát és 1851-ben becsukta kapuit, addig a kényszerkölcsön visszafizetésével tiz esztendő mulva ujra kinőtt a földből — mint poraiból megélemedett Phőnix — az algimnázium, s most már hetvenöt esztendeje neveli vallásosságra és tudományra az egymásután felnövekedő nemzedékeket.

Ez a fejedelmi alapitvány tette lehetővé, hogy a professzori iskola utóda — az algimnázium — megkezdje müködését. Időbeli sorrendben mégis első az algimnázium megnyitása volt; *1861 szeptemberében tárta ki kapuit.* Csak azután követte ezt októberben a városi alapitvány. De a kettő közötti logikus összefüggés kétségtelen.

A jubiláló gimnázium története tehát *három korszakra* osztható:

1. A professzori iskola, mely 1806. augusztus 20-tól 1851 közepéig müködött. A most következő tizévi szünet után megnyilt.

2. az algimnázium, melynek müködését 1861 szeptembertől 1886 juniusáig számitjuk. És végül a rohamos fejlődés parancsolta

3. főgimnázium, mely Isten segitségével ma is virágzik, s nevel e hazának és városnak becsületes polgárokat.

Ezért mondtam, hogy kevesebb szerénységgel ez az iskola most, alapitásának százharminc éves fordulóját is ünnepelhetné. De akár százharminc, akár hetvenöt esztendő: rövid küzdelem csupán a multtal. Hiszem, hogy *ujabb századok következnek — dicsőségére az alapitó evangélikus egyháznak.*

★

A jubileumi ünnepségek első része *az iskola elpusztult zászlójának felszentelése* volt. 1919-ben — a román megszállás idején az iskola épületét megszálló román csapatok kaszárnyának rendezték be, s ott megtalálva az iskola diszzászlóját, bemocskolták, széttépték és csak a régi selyembe himzett *magyar cimer maradt meg ránk.*

Az iskola öregdiákjainak adományaiból a jubileumi ünnepségekre *uj zászló készült,* melyet lélekemelő ünepség keretében dr. *Geduly* Henrik evangélikus püspök szentelt fel. Az iskola udvarán négyszögben az uj zászló köré álltak katonás rendben a kisdiákok és azok, akiket ez az ünnepély az ország minden részéből Nyiregyházára hivott. A zászlóanyai tisztséget dr. *Geduly* Henrikné vállalta el.

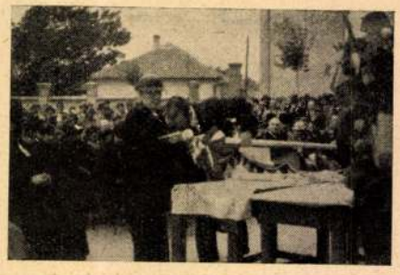

A zászlóavatás. Geduly Henrikné zászlóanya és Zsolnai Vilmos iskolaigazgató. (Elek József felvétele).

Az iskolai ünepségek középpontjában *a kormányzótanácsi diszközgyülés* volt, melyet a nyiregyházi evangélikus templomban tartottak meg. *Ez a templom is jubilál, mert az idén lesz felszentelésének százötven éves évfordulója.* Aki ismeri Nyiregyháza történetét és tudja azt, hogy ez a város csupán *százhetvenhárom éves multra* tekinthet vissza, nagy jelentőségünek fogja mondani ezt a két évfordulót.

Alig néhány száz család jött 1753-ban a békésmegyei Harruckern birtokról Nyiregyházára a Károlyi és Dessewffy családok meghivására és rövid néhány esztendei szorgalmas munkával megalapitották a most már *ötvenezer lakost meghaladó* nyirségi várost.

Ami szellemi és anyagi erő Szabolcs vármegyében volt, azt ez az uj városalapitás mind magához édesgette, *megyeszékhely lett* és egymásután épültek fel az iskolák, ugy, hogy már a Hármas Kis Tükör ugy emlegeti Nyiregyházát, mint *az iskolák városát.*

A kormányzó-tanács diszközgyülésén *Duszik* Lajos miskolci evangélikus főesperes mondta az ünnepi beszédet és a városalapitók erényeinek, valamint a jubiláló iskola növendékeinek dicséretével könnyeket csalt ki az összesereglett ezrek szemeiből. Az iskola mostani felvirágzása dr. *Vietorisz* József kormányzótanácsi elnök érdeme, aki maga is ez iskola növendéke, később tanára és igazgatója volt, most pedig reá hárul ennek a több mint ötszáz növendéket oktató iskolának minden szellemi és anyagi gondja. Mellette *Zsolnai* Vilmos igazgató veszi ki részét ebből a nagy munkából.

Zsolnai Vilmos

A jubileumi ünnepségek befejezésére *nagy kerti ünnepséget* rendeztek az iskola barátai és volt tanitványai. Az iskola udvarán felállitott szinpadon *Görög* László iró, öregdiák verses szindarabját adták elő:

„Hetven és fél tized előtt
E scola adott jó tetőt . . .
Itt buzgott sok-sok kisdiák,
Hogy elvégezze penzumát.
A penzum régen véget ért,
A sok diák a sirba tért,
De szellemük im itt lebeg
Tető alatt és pad felett!"

★

Ha tallózunk az iskola öregdiákjainak névsorában, olyan neveket találunk, melyeknek viselői országos hirre tettek szert. Itt van dr. *Andor* Endre ny. államtitkár, aki évtizedeken keresztül mü-

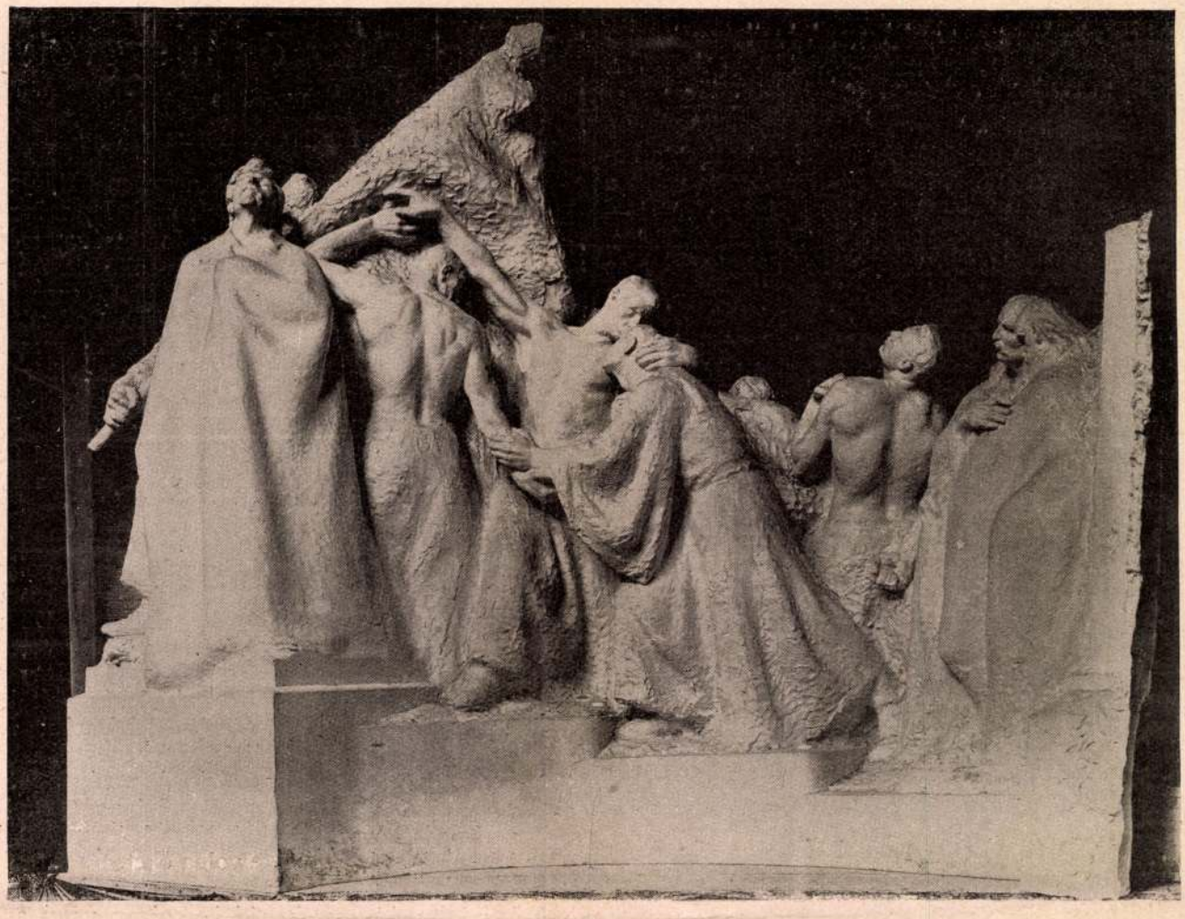

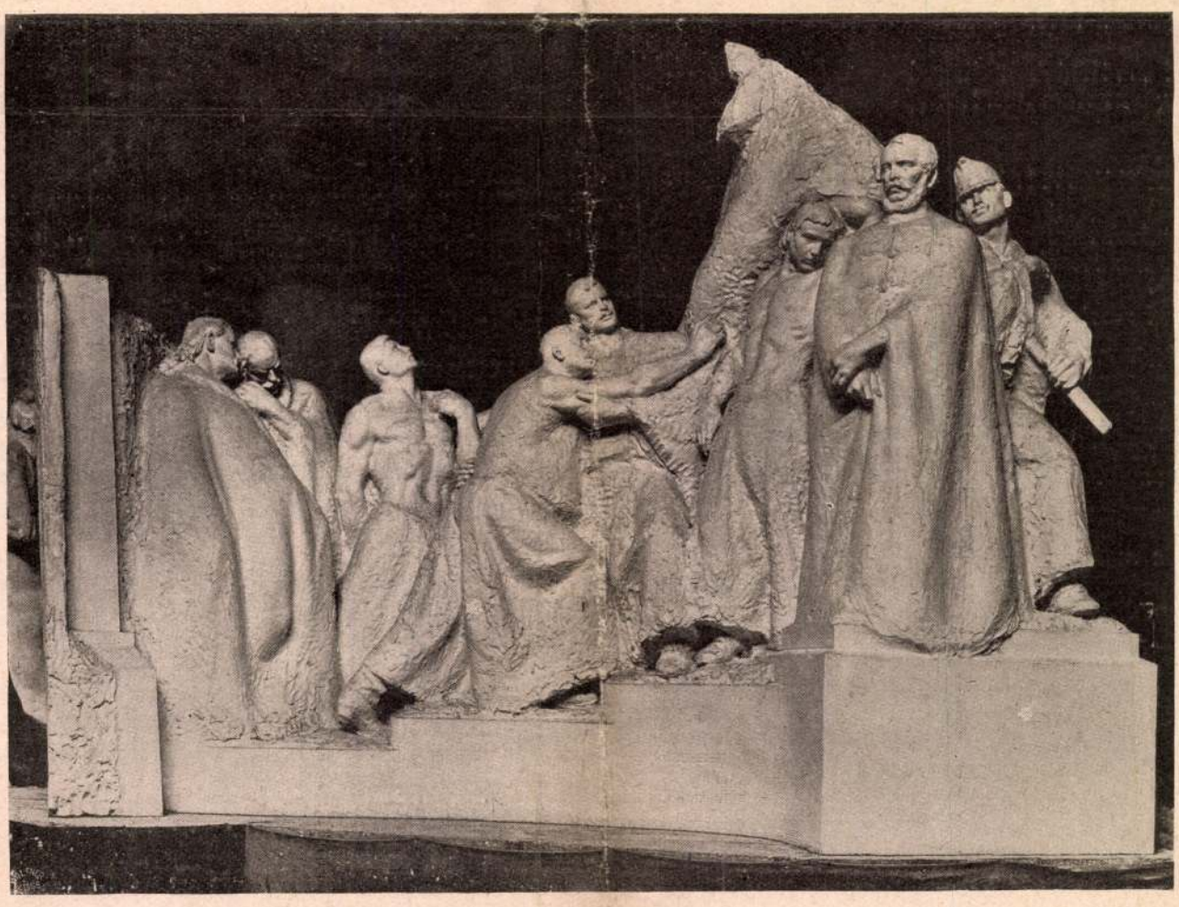

A készülő szabadságharc-szobor jobb- és baloldali csoportja. Szamovolszky és Gách műve

Uj Idők 1914. XX. 38 sz. 308. l. kép

Szamovolszky Gáru

Az úrfinak pedig ajkán volt már az a kérdés is: hát a gyerekkel, a fiammal, avval mit gondolsz, mi lesz majd azután!?

Ezt is elhallgatta.

El, mert hátha azt felelné kérdésére most ez a komoly ember is, — akivel ő már rég összerugta volna a patkót, ha attól nem tartana, hogy . . . izé . . . no! — mert hátha ez a komoly férfi is valami olyast felelne, mint amilyen válaszért most két esztendeje hajított az úrfi egy szódavizes flaskót a részeg Zsodók Pityu képihez.

Ha olyast felelne: „Ideje már, hogy hazaszállítsad Ábris, azt a gyereket onnan Visókról! Nékünk is útban van már, de meg ott az anyjánál soha ferblizni s böcsületesen káromkodni meg nem tanul! Majd rá se ismersz, hogy a te fiad."

Haza ám, haza! . . . Azt is tudni kellene előbb: otthon lesz-e még ő maholnap odahaza, Beneházán? . . .

Életében talán legelőször történt: uralkodni iparkodott természetén az úrfi.

Csöndesen letette a kezemelegétől átfűlt poharat az asztalra, s kacagva annyit mondott csak komájának, Ujhelyi Sanyinak:

— Táncolok a lakodalmadon, komám!

Ujhelyi Sanyi csöndesen megfedte ezért a hetykeségért:

— Nem idevaló beszéd az ilyen, Ábris! Eszedre térhetnél, ideje már!

Pogány jókedvüen szökött fel komája mellől Ábris úrfi:

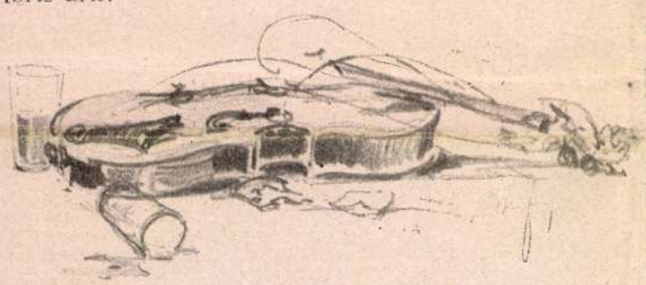

— Cigány! Még nem hallottuk azt az egy nótát, hogy is van csak, rántsd el szaporán:

„Luca Panna, hej! Luca Panna megy a kútra . . ."

Folytatjuk

Tavasz

A bársonykelyhü óriás harang
Az éjszaka, puhán a földre hajlik,
Súlya egy fűszálacskát meg nem hajlít
És mély öblében oly gyöngéd a hang:

Mint lágyfutamu üvegfuvola.
. . . S édes borzongás rázza meg a lombot.
Összébb bújnak a páros vadgalambok.
Mézillatot sohajt a viola.

A csalogányok epedésük sírják . . .
S remegve bontogatja sugárszirmát
A hold, amint álmából ébredez:

A barnabársony éjnek ez a drága,
Halvány szerelmese, ezüst virága.
. . . A sóvárgások mély órája ez.

Jörgné Draskóczy Ilma.

Vogel Elza és a szerelem

Elbeszélés

Irta Nagy Endre

Elza papájának hír szerint negyven milliója volt. De lehet, hogy csak harminc volt neki. Harminc vagy negyven, ennek nem volt nagy fontossága, mert az életmódjuknak egy millió kamata is sok volt. Az a sok érték, amelyből a Vogel-vagyon kitellett, csupa kis elkényeztetett zsarnok volt, aki külön-külön odaadó gondozást és ápolást követelt. A bérházaknál veszekedni kellett a lakókkal, a földeknél az ispánokra, béresekre, feles gazdákra kellett vigyázni, az értékpapiroknál a konjunkturákra kellett spekulálni. Ennek folytán Vogel papa úgy élt, mintha a saját üzletének elég jól fizetett hivatalnoka lett volna, akit mindjárt elcsapnak, mihelyt egy kicsikét enged a buzgalmából.

Elza naphosszant alig is látta. Egy darabig ez nem is tünt föl neki, mert tanult, lovagolt, vívott, golfozott, táncolt, öltözködött és a kellő fontoskodással rótta le a gazdag leányok minden időtöltő semmiségét. De mikorára huszonkét éves lett, mindennel fölhagyott egyszerre. Leginkább otthon szeretett maradni. Egy nagy, üveges szekrényben egész kis baba-lakás volt berendezve; szalon, ebédlő, férfiszoba, hálószoba, fürdőszoba, konyha, éléskamra. Itt takarítgatott, rakosgatott, aztán a babáit öltöztette, pirinkó varrógépen kelengyét varrt nekik. Pedig a nagyszemű, butapofájú babák már amúgy is bőven el voltak látva kelengyével, hogy akár egy királyfi is elvehette volna őket. És e foglalkozásában se szomorú, se víg nem volt, hanem egykedvű, mint a kisgyerek, aki komolyan veszi a játékait. Mademoiselle Adéle biztatta folyton:

— Kocsikázzunk ki a ligetbe. Vagy menjünk sétálni a városba. Vagy . . . egyáltalán menjünk valahova!

De Elza megrázta a fejét és makacsúl mondta:

— Te csak menj, Adéle, ahova akarsz. Miattam ne zsenirozd magad. Én nem megyek.

— De miért nem? Egy kis levegő . . .

— Hagyd a levegőt, Adéle! Annyi fa és virág van a házunk körül, hogy sok is egy embernek.

— Elvadúlsz egészen! Nem is látsz embereket!

— Bolond vagy. Az ablakomból annyi embert látok, amennyit csak akarok. Szegényt, gazdagot, olyat, aki siet és olyat, aki lassan sétál . . . Mindenkit látok és . . . ők nem látnak engem.

— Hát ez az! Így nem lehet élni!

— Dehogy nem lehet így élni! Majd meglátod, hogy lehet! Ha majd egyszer megúnom, hogy a papám folyton nyaggat, szót fogadok neki és férjhez megyek. Ne félj, a papám hoz majd egész csapat kérőt. Sorsot húzok köztük.

Lassan nevetgélt erre az ötletére, de ettől a nevetéstől egy csöppet se lett vidámabb az arca. A mademoiselle elfordúlt s rosszkedvüen elfintorította az arcát. De Elza leselkedő szeme ezt is meglátta.

— Hallod-e, Adéle! Megparancsolom neked, hogy velem ne törődj ezentúl. Délelőtt, délután, vagy éjszaka; akkor menj ki, amikor kedved tartja. Te szép vagy, mindenkinek öröme telik benne, ha téged néz. Vétek volna elzárnod magad a világtól.

— És te?

— Oh, tudom! Mindig akad majd, aki szépnek talál, amíg a papám olyan szigorúan vigyáz a vagyonára . . .

A demoiselle tiltakozni akart, de Elza egy komoly pillantásával megállította.

Newyorki kalapforma varrógyár munkaterme, melyben villamos gépeken varrják a kalapformákat

A budapesti szabadságharc-szobor

— *Szamovolszky Ödön és Gách István szoborműve.* —

Mintegy húsz éven át hétszázezer koronát gyűjtött az ország népe arra, hogy Budapesten a negyvennyolcadiki szabadságharc emlékére méltó szoborművet emeljenek. Tudvalevően hat év előtt pergett le a pályázat sorsa, mikor is huszonnyolc pályázó közül két fiatal szobrászművészünk: *Szamovolszky* Ödön és *Gách* István művének itélte a pálmát az európai hírességekből (Bartholomé, Calandra és Van der Stappen) összehivott birálóbizottság.

A két művész azóta félrevonult és pasaréti műtermükben teljes odaadással hatalmas megbizásukon dolgoznak.

A szabadságharc szobra azon a helyen fog állani, hol a sötétemlékü Neugebäude-kaszárnya terpeszkedett, de ahol manapság a diadalmasan és rohamosan fejlődő magyar főváros egyik legszebb része díszlik s a művészek mélységes ambicióval törekszenek arra, hogy a monumentális mű befejezésekor még jobban megfeleljen az európai kritikának, mint születésekor.

Az egyik utóbbi tárlaton láttunk is belőle egy részletet, melyet azonban tévesen a szabadságharc-szobornak állított be a rapisajtó egy része. Az óriási mű el sem férhetne az egész Műcsarnokban. Magassága tizennyolc méter lesz a téren, nemesen és egyszerüen elgondolt, költői módon megérzett és könnyen átérthető szimbolumokban jellemzi a nagy szabadságharcot. Három főalak dominálja a művet: tíz méternyi magasságban Hadur gigászi alakja, mintegy őrködve a nemzet szabadsága fölött s lentebb két oldalt Kossuth és Petőfi csoportja, a szabadságharc két legfőbb éltető eleme, kiknek gyújtó szavára dinamikus erővel támad fel az ország népe. Úgy a Hadur kilenc méter magas alakja, mint a kétfelöli csoport egy ritka és sok századdal szembeszálló nemes kőanyagból készül, minővel eddig még egyetlen szobornál sem találkoztunk Magyarországon. A művészek nem árulják el e titkukat, de bizonyos, hogy e kőanyag szilárdsága egy évvel késlelteti a mű faragását. Középen a szemlélő előtt emelkedik a mű egyetlen bronzcsoportozata, az Eszme diadalát jelképezve: vadul száguldó paripák a legázolt fiatal holttestek fölött, de nyomukban a magyar nemzet géniusza, egy pompásan mintázott férfi alakjában, hirdeti a feltámadást.

Szamovolszky Ödön és Gách István mintegy két év mulva tervezik a mű leleplezését.

Egy huszáros lakodalom

Szabadságharcunkban számos lengyel vett részt, kik nemcsak mint közkatonák, hanem mint magasrangu tisztek is küzdöttek szabadságunk kivivásáért. Bem, Dembinszky, Wisocki, Woroniecki, d'Abancourt és sok más lengyel neve mindnyájunk előtt ismeretes.

A vitéz d'Abancourt Károly 1811-ben született Lwówban (Lembergben) s a szabadságharc kitörésekor felcsapott honvédnek s mint altiszt vett részt a fehértemplomi csatában, hol annyira kitüntette magát, hogy hadnagyi rangot kapott. 1848 augusztus 30-ikán volt ez az ütközet, hol Maderspach kétezer embere szétszórta Knizanin ötezer emberből való szerb csapatát, melynek harminckét halott vesztesége volt.

Itt történt az, hogy midőn a szerbek megtámadták Fehértemplomot és fosztogatni kezdték, d'Abancourt pár pillanat alatt összeszedte huszárait és a szorongatott város segítségére sietett. Meglepetésszerüen támadva meg a fosztogató szerbeket, utcáról-utcára szorította ki őket. Sokakat elfogtak, sokakat összevagdaltak, sok szerb elmenekült, de egy részük eltorlaszolta magát egy házban s onnan lövöldözött a magyarokra. D'Abancourt leszállította a huszárokat lovaikról és megparancsolta nekik, hogy ostrommal vegyék be a házat. A kaput csakugyan betörték s a házat megtisztitották a szerbektől. Behatolva a többi szobába, ott találták összekötözve a háziurat — egy gazdag kereskedőt — és leányát, kiket d'Abancourt megjelenése megszabadított a haláltól. A kereskedő és leánya alig köszönhették meg életök megmentőjének nagylelküségét, mert d'Abancourtnak sürgősen el kellett távoznia, de megigérte, hogy mihelyt ideje engedi és rendet teremtett a városban, visszatér hozzájuk.

Csakugyan néhány óra mulva ujra megjelent náluk.

A kereskedő fölocsudva ijedelméből, nagy tisztelettel fogadta élete megmentőjét és sokszorosan megköszönte neki élete megmentését, majd igy szólt:

— Megmentetted életemet, leányomat, vagyonomat, kívánj, amit akarsz, mindent!

D'Abancourt

— Mindent? — kérdé d'Abancourt — még leányodat is?

— Igen, ha ő beleegyezik.

Pár perc mulva d'Abancourt a leány szobájában volt s a most lezajlott eseményekről beszélgetve, rövidesen így szólt:

— Kisasszony, kérésem van önhöz. Nagyon szeretném, hogy a kisasszony résztvegyen esküvőmön.

A leányka nevetve válaszolta, hogy e kérésnek teljesítése semmi akadályba nem ütközik, mert ő úgyis szeret mulatni.

— De én nem elégszem meg azzal, hogy a kisasszony csak vendégképp jelenjék meg ott, — mondá d'Abancourt.

— Hát mit akar, uram, talán nyoszolóleány legyek? Szivesen, ha éppen akarja, — válaszolt a leány.

— Nem nyoszolóleányul, hanem menyecskéül akarom! — volt a válasz.

A leány reáállott, az apa megáldotta őket s mivel d'Abancourtnak, mint katonának nem volt sok veszteni való ideje, hamarosan, két hét alatt nyélbeütötték a lakodalmat. Az apa fényes menyegzőt rendeztetett s az esküvő után dúsan terített asztal várta a vendégeket. Már az asztalhoz ültek, mikor sebbel-lobbal besiet egy katona és sürgősen jelent valamit d'Abancourtnak, ki bocsánatot kér a társaságtól, hogy a szolgálat érdekében kénytelen rövid időre eltávozni. Egy óra mulva itt lesz, addig a vendégek csak mulassanak és érezzék magukat jól.

Egy szóval sem említette, hova kell mennie. A katona azt jelentette ugyanis, hogy a szomszéd községet szerb banda fosztogatja.

D'Abancourt csöndesen összegyűjti csapatát és az esthomályban észrevétlenül, gyorsan fölkerekedve, hirtelen reácsap a gyanutlanul fosztogató szerbekre és rövidesen széjjelveri a rablóbandát. Kilenc szerbet elfogtak katonái s ezeket összekötözve szekérre tették. E huszáros bravur után d'Abancourt gyorsan visszatér Fehértemplomba, hogy folytassa a lakodalmat. A mulatozó vendégek, de elsősorban fiatal felesége nagy érdeklődéssel fogják körül és kérdik, faggatják, hol volt oly soká. D'Abancourt egész nyugodtan csak ennyit mond fiatal feleségének:

— Kilovagoltam egy kicsit, hogy nászajándékot hozzak neked! — s ezzel feleségét a csürbe vezette, ahol a szerb foglyokat őrizték.

Eredeti módon kérte meg feleségét s eredeti módon tartotta meg lakodalmát is.

Sajnos, keveset élt együtt feleségével, mert rövid idő mulva más csapathoz vezényelték és fiatal feleségét otthon hagyta atyjánál. Csak a szolnoki csata után látták viszont egymást, amidőn is a fiatal asszonyka a legnagyobb odaadással ápolta megsebesült férjét. Midőn fölépült s újra a harcmezőre ment, felesége visszatért atyjához Fehértemplomba s azután többé már nem látták egymást.

D'Abancourt sokszor kitüntette magát vitézségével, így 1848 november 30-ikán Maderspach őrnagy vezetése alatt „az ördög hídját" foglalta el századával s rövid idő mulva, mint százados küzdött a 12-ik huszárezredben. 1849 junius havában a Dembinszky vezetése alatt álló északi hadsereg táborkarába osztották be. Augusztus 3-ikán résztvett az újszegedi csatában mint Dembinszky hadsegéde s ekkor az osztrákok fogságába került és Haynau kötél által való halálra itélte.

Szegény d'Abancourt a per folyamán még mindig remélte, hogy megkegyelmeznek neki. Maga az illető osztrák tiszt, akinek megadta magát, mindent elkövetett, hogy az itéletet enyhitsék, de mindez nem használt semmit. 1849 október 20-án d'Abancourt-t, Woroniecki herceget és Gironi felakasztották Pesten.

Mind a hárman bátran és büszkén léptek a bitófa alá, de d'Abancourt nem állhatta meg, hogy ki ne törjön elkeseredésében:

— Legalább főbelőnének bennünket, mint katonákhoz illik.

A kivégzést intéző tiszt sietett a kegyetlen munkával, nehogy megérkezzék a kegyelem, mely csakugyan egy órával a kivégzés után megjött.

A vitéz d'Abancourt emléke még ma is élénken él a fehértemplomiak körében.

Divéky Adorján.

A fényüzés ünnepei

Páris, junius elején.

A két egymásra gyorsan következett királylátogatás, az orosz nagyhercegek estélyei, Széchen Miklós gróf, az osztrák-magyar nagykövet, fényes garden partyja, (a rue de Varenne-i százados parkban) általában a tavasznak, az előkelő társadalmat összehozó alkalmai, a lóverseny, a kutyakiállítás, a rózsa-ünnepély — és vegyük még ehhez a szeszélyes kiszámíthatatlan párisi időt — mindez folytonos átalakító hatással van a divatra. Mostanában Párisban, ha nem mindennap, de minden héten változik a divat. A szezon utolsó hat hetét éljük, mely azonban az egész évad legfényesebb és legmozgalmasabb korszaka. Most vannak a nagy vendégjárások a színházakban, az Operában az orosz ballet, a *Théâtre des Champs-Elysées*n a newyorki, majd az olasz opera. Minden összejövetel valóban „fête d'élégance" a fényüzés ünnepe. Ám ez korántsem puszta fényüzés, de a pompa, a hagyománynak és a hadakozó egyéni ízlésnek, izgalmas szemkápráztató versenye. Az egyéni ízlésnek különösen sok szabadsága van éppen a legfényesebb és legelőkelőbb összejöveteleken. A meglepetés, a váratlannak mutatása, a végtelenül diszkrét, de a mégis teljesen elütő, az „extravagant" most a titkos jelszó, mely a megrendeléseket kíséri.

Az estélyi ruhákat nehéz brokát- és bársonyból készítik, diszítésük az auvergnei vagy a renaissance csipke. Pazar ékessége az új ruháknak a merőben új gombdiszítés: a nagy onyx-, borostyán- vagy gyöngyházgombok. Legelőkelőbb, de a legdrágábbak is, a finom miniatürfestéssel ellátott elefántcsont-gombok. E ruhákhoz elengedhetetlen dísz még a selyemszerzsbe tűzött vakitóan fényes páva, vagy csillámokkal kirakott structollas öv. Szokás most az estélyeken vagy a nagy színházi előadásokon, a faragott ékköves kontyfésü mögött is páva- vagy tüzdelt strucctollat viselni legyező alakban. A köpenyegeket hermelinből vagy csincsillából készítik széles malin csipkefodorral. A köpenyegek mintája a régi francia kardinálispalást, vagyis a két vagy három darabra osztott lebernyeg kis csuklyával. A lebernyeg lehet sima, ez esetben egyenletes és egészen hosszú, de lehet sokráncu és akkor hátul ovális alakban csak a közepe ér térden alul.

Az ékszer divatjára feltünő hatással volt az orosz ballet. Az egyiptomi faragott elefántcsontfésüt már említettem. Ehhez járulnak a nagy zörgős borostyán, onyx- vagy alabastrom-gyöngyök, a régi ezüstre cizellált szörnyek és állatfejek gyémánt- és rubinkővel. A diónagyságú korál- vagy opál-gömbórák. A gömb alja fölnyitható, lapján tükörüvegében puder van. A gyűrük is újabban mind cizelláltak, a díszítés főmotivuma a tövis, vagy a vadrózsalevél.

Az estélyi ruhák pompájával vetekednek az otthoni ruhák, az utólérhetetlen elegánciáju „deshabillé"-k tetszínű selyemmuszelineből, liberty-övvel. A ruha pereme a kivágásoknál korál- vagy borostyángyönggyel kivarrva, arany és fekete bársonydiszítéssel.

Az utcai ruhák taftok, tüll- vagy vászonból valók, selyem- és bársonydiszítéssel. A pezsgőszín kezd uralomra jutni.

A kalapokat eddig a nagy lapjával, utóbb élivel előrefordított magas tollal hordták. Most hogy a divat már így elterjedt, egyesek, az „emerveilleuse"-ök kezdik a tollat lefelé vagy keresztbe hordani.

Syrène.

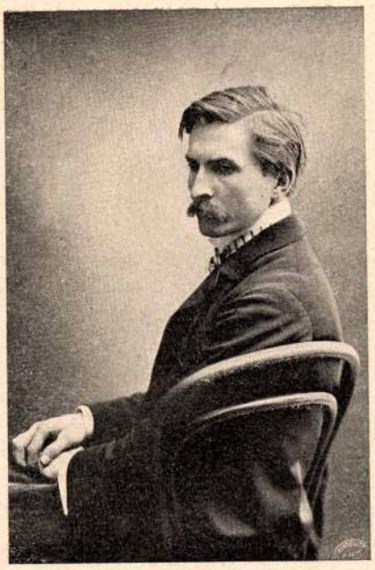

A Szabadság-szobor pályázatán első díjat nyert művészek

Gách István — Szamovolszky Ödön

Őszi vihar

Voinovich gróf színműve. Előadták a Nemzeti Szinházban junius 15-én

I. felvonás. Egy igen becsületes anya és fia. A fiu asztalos és szereti a nyugalmazott hajóskapitány leányát, aki szintén jóraváló teremtés. De a nyugalmazott kapitány gazember és leányát egy amerikai cinkosának szánta. A cinkos megérkezik, igen gonosz ember benyomását teszi és mi megtudjuk, hogy a derék asztalos az ő tőrvénytelen fia.

II. felvonás. A két öreg gazember kávézik. Később megjelenik az elcsábított anya és nevet kér fia számára. Természetesen kidobják. Vihar.

III. felvonás. Nagy vihar. Az asztalos meg akarja ölni az amerikait, de az anya közbeveti magát. Sírni is lehet

IV. felvonás. Az asztalos és arája megszöknek, az elcsábított nő pedig agyonveri az amerikait. Egy kapával veri agyon.

A főpróbán egy Zsedényi nevü úriember rövid beszédet intézett a kritikusokhoz, kijelentette, hogy nem tud horvátul és ezt a darabot csak Voinovich motivumai után irta. Mivel mi sem tudunk horvátul, ezt a kérdést nem tudjuk eldönteni. De bárki irta, az kétségtelen, hogy ez az „Őszi vihar" közönséges rémdráma. Hiába magyaráznak bele modernséget, őserőt, meg nem tudom mi mindent, csak rémdráma marad. Abból a fajtából, amelyért az angol közönség lelkesedik és amelyet nagy, vörös falragaszok szoktak hirdetni. Unokatestvérei „Az arizonai postás gyilkosa", „A prairiek réme" és így tovább.

A színpadon csupa abszolut jellem mozog. Angyalok és ördögök. Maga az amerikai például teljességgel lehetetlen. Ez a megcsontosodott gonosztévő még akkor sem enyhül meg, amikor fia saját élete kockáztatásával megmenti a hajóját. Még ezek után is le akarja csukatni a derék fiatalembert. Gál mesteri módon játszotta, mégsem tudta velünk elhitetni, hogy ez az alak él.

A magunk részéről nagyrabecsüljük a horvátokkal való jó viszonyt, de ezt a darabot mégsem szeretjük. Az igért milieurajzot sem kaptuk meg. A couleur localet néhány delfin és cápa hasonlat képviseli és az aequinokerium gyakori emlegetése. Szép, szép ez is, de nem elég.

Az előadás különben igen jó volt.

Fp.

Kártya-epizódok

Most, hogy a lipótvárosi eset — a jó Isten a megmondhatója: hányadikszor — megint csak a kártyaszenvedély ártalmas behatásai felé terelte a magyar társadalom figyelmét s valósággal, rettegett fogalommá kezd válni a sokat emlegetett, örökös baccarat: fölhozok egy-két esetet a londoni előkelőbb társaság jelenlegi életéből, amelyet, mint a folyton növekvő panaszok azt sejteni engedik, számtalanszor fölkavar és megkeserit egy másik kártyajáték, amely a baccaratnál nem kevésbbé veszedelmes, sőt káros hatásaiban azt még talán túl is licitálja: a bridge. És sajátságos, különösen a — nők esnek leghamarább ennek a kártyaszenvedélynek sajnálatraméltó áldozataiul.

Ujabb időkben a szűkebb londoni társaságok sokat emlegették a lady A. esetét. Ez az előkelő urihölgy — akit általánosan ismernek az angol high life köreiben — szenvedélyes bridge-játékos volt. A legcsekélyebb felhívásra is azonnal kész volt játékasztalhoz ülni, és pedig nem csupán meghitt ismerőseivel, hanem merőben idegenekkel is; ilyenkor aztán két-három shillinges betétek voltak napirenden.

Egy kisebb tengermelléki üdülőhelyen egy alkalommal megismerkedett egy csinos és rendkívül szeretetreméltó fiatal leánynyal és ennek anyjával, akik egy jelentékenyebb bankbukás következtében, éppen akkor, hirtelen nagyon szorult anyagi viszonyok közé jutottak. A hölgyek közt csakhamar nagyon meleg barátság fejlődött ki, miközben a fiatal leány őszintén föltárva lady A. előtt szorongató helyzetüket, szerette volna valamelyes tisztességes módon biztositani jövendő sorsukat.

Lady A. tehát azonnal irt egy barátnőjének, akinek éppen akkor társalgónőre volt szüksége. Melegen ajánlotta a fiatal és ügyes leányt erre az állásra, amit az ilyen módon meg is kapott, csak még pár napja volt hátra az állás elfoglalásáig.

Egy napon lady A. meghivta a pártfogoltját — Z. kisasszonyt — egy bridge-partira. Ez örömmel vállalkozott rá, mert tudta azt, hogy lady A. teljesen ismeri az ő anyagi viszonyaikat. Még csak gondolni

Fodor László dr. amatőr-fölvétele

Erdősi Imrének, a branyiszkói hős emléktáblájának leleplezése Selmecbányán

sem mert arra, hogy a játék — pénzre fog menni. Unalomüzésnek vélte az egész dolgot.

Z. kisasszony legelső játszmája pompásan sikerült, de már a további három játszma alatt a szerencse határozottan elfordulni látszott tőle. Ő ennek nem tulajdonított semmi jelentőséget. Hiszen semmi pénzbe sem kerül, — gondolta magában.

A társaság tagjai már éppen jó éjszakát készültek kívánni egymásnak, amikor lady A. ily szavakkal fordult Z. kisasszonyhoz:

— Sajnálom, kedvesem, hogy három font öt shillinget (körülbelül hetvennyolc korona) nyertem öntől. Most kérem, fizesse ki ezt az összeget.

Képzelhető a szegény Z. kisasszony meglepetése. A szegény leány elsápadt s nagy zavarában olyasmit dadogott, hogy nem hozta magával a pénztárcáját.

— Óh, az mitsem tesz, reggel majd kifizeti, — válaszolta lady A. meglehetős hüvösen.

A leány természetesen mindjárt közölte a dolgot mamájával, aki jónak látta azonnal levelet írni lady A.-nak, nyiltan, de udvarias hangon eléje tárva eljárásának helytelen voltát.

Lady A. pedig erre a levélre így válaszolt:

„Kedves asszonyom! A kérdéses dolog valóban csekély fontosságu, s kérem, ne is emlegessük azt többé. Egyet azonban ki kell jelentenem. Ismeretségünk rövid volta dacára az ön leányának állást szereztem a minapában egyik barátnőmnél. Az a társadalom pedig, amelyben én élek, azt a szabályt, hogy adósságait bárki is kellő időben kifizetni tartozik, oly lényegesnek és mellőzhetetlennek tartja, hogy ily körülmények között kötelességemnek tartom barátnőmmel közölni azt, hogy a nála tette ajánlatomat — visszavonom. Az ön leánya a kártyaadósságát nem fizette meg s így a föntebbi szabályt lényegesen megsértette."

A kártyaszenvedélye miatt könyörtelenné vált lady A. csakugyan visszavonta ajánlatát s a szegény leány — saját hibáján kívül — hamarosan elesett a kilátásba helyezett állástól.

Ez a másik kis történet is jó darabig szóbeszéd tárgyát képezte a londoni társaságban.

Valamelyik unalmas téli estén valaki bridge-játékot indítványozott egy nőtársaságnak. Nem kellett sok biztatás, a jelenlevők már csak ismeretes kártya-hajlamaiknál fogva is szívesen belementek a játékba. Egy ismert, befolyásos pap feleségét kérték föl a bankárság elvállalására, akit — mellesleg megjegyezve — vagyonos asszonynak ismertek.

— Óh, édeseim, — kiáltott föl a papné, — azt csak nem gondoljátok rólam, hogy én majd pénzre fogok játszani?!

A többiek jót nevettek ezen a kirohanáson. Nagynehezen utóljára is megállapodtak valami csekély, filléres betétben.

— Nos, ennél kevesebb összegben már csakugyan nem játszhatnál, — mondták a gyanúsan mosolygó papnénak: Browne asszonynak.

— Valóban nem, kedveseim! — felelt ez, jóval több vidámsággal, mint amilyen a helyzethez viszonyítva éppen jogosultnak látszott volna.

Hozzáláttak tehát a játékhoz, szörnyü nagy igyekezettel. Az a furfangos szerencse egész estén a jobb sorsra méltó Browne asszony ellen fordult, aki, bár kissé nekihevült a játéknak, egy percre sem veszítette el a higgadtságát. Az ellenpárt játékosai (egy valódi, vérbeli lady is volt köztük) titokban erősen örvendezni kezdtek a szerencsés estének. Nem egyszer már föl is keltek, de Browne asszony egyre tartóztatta őket.

— Szeretném visszaadni a kölcsönt, — mondotta.

Vagy öt játszma végig küzdése után azonban már maga Browne asszony is kijelentette, hogy ki van merülve. Szegény feje, bizony horribilis összegeket veszített.

— Ezerötszáz point a különbség, — kiáltotta hangos nevetéssel. — Jó egek, hisz én most kezdem csak gyanítani, hogy mi pénzre játszottunk?!

A társaság tagjai meglepetve tekintettek föl a kártyából.

— Nos, ön talán nem pénzre játszott? — kiáltottak föl nem csekély neheztéssel, valamennyien.

A papné harcias állásba helyezkedett.

— Mit? Önök csakugyan pénzre játszottak? — kérdezte. — Micsoda tréfa? Nos, én pedig nem úgy játszottam; mondom önöknek, hogy úgy nem is mentem volna bele a játékba! . . .

Hiába volt a meglepődött társaságnak minden ellenvetése: Browne asszony makacsul megmaradt előbbeni állítása mellett.

Másnap, egy látogatásnál, valaki történetesen szóba hozta Browne asszonyságot és a szeretetreméltó háziasszony elbeszélte vendégének a tegnapi epizódot.

— Tudja, — tette hozzá, — a tréfa világos; ő sohasem játszik pénzre.

— Igazán, — felelt a látogató uriember, — ő pénzre csakugyan sohasem játszik. A saját pénzére tudniillik. Ez az, amit én is mindjárt gyanítottam. Egy másik esettel tudom ezt igazolni, amiben én magam is érdekelve voltam. A mult szerdán este szintén bridge-játékot játszottunk egy intimebb társaságban. Ott volt a nyakas Browne asszonyság is. A játszma filléres alapon kezdődött, de Browne asszony ezt határozottan keveselte s utóljára is sikerült rávennie a társaságot a hazárdabb játékra, úgy hogy tüneményesen rövid idő alatt én és partnerem tizennégy shillinget veszítettünk.

Ha történetesen Browne asszony lett volna vesztes fél ezen az estén: alighanem megismétlődött volna az előbbi jelenet.

Bendegúz

—⋘—

Egy leány. Lengyel Laura nem „feminista" a szó vezércikkes értelmében, mindazonáltal a szíve, minden vonzódása, részvéte oly dolgokat fog körül, azt látja meg, és arról ír, ami leány- és asszonydolog. Alakjai közt szintén ott van az a bizonyos nőtípus, aki a nagyváros levegőjében, nehéz megpróbáltatások alatt, szenvedő mosolylyal ajakán, egy halkszavu, panaszos nézésü alakká formálódik. Ez a modern Monna Lisa, ez a tűrő, gyöngéd, hárfa-lelkü, a sorssal megalkuvó s az élet erős súlyait mégis dacosan viselő leány és asszonyember, azonban nála, Lengyel Lauránál nem az a „szociális hadakozó fél", aki a férfiakkal együtt áll proletár és kapitális érdekek harcvonalába, nem az a marakodó típus, a katonás menésü feminista, aki némely folyóiratok hasábjain kerek mondatokban értekezik Marx-teóriákról. Lengyel Laura poéta, bár nem kötött prózában ír pergő sorokat. És mert poéta, tehát finom rajzu, tompa színekre hangolt történeteinek hősei — pl. egy lány, aki úgy áll a világ forgatagában, mint egy karcsu és komor jegenye valami elárvult szigeten — mondjuk: az élethez való oly viszonylatukban jelentkeznek, amely viszonylatok egészen szubjektiv, egészen lírai természetüek. Így az írót, a művészt érdeklik, s még akkor is, amikor holmi vezércikk írható ki belőlük, legkevésbbé sincs effajta ízük. Nem valamely sejtett vagy nyilt tétel mellett, pro vagy kontra írt novellák, hanem egy elbeszélő író dolgozatai, aki nem akar mást, csupán csak azt, hogy elbeszéljen. Például sokszor van úgy, hogy az úgynevezett elhagyott nővel mostohán, roszszul, kímélés nélkül bánik a világ, az emberek, az előítélet, a pletyka, a szeretők. Mindezt akképen lehetne kifejezni, hogy igazságtalanságok történnek, sűrűn, gyakran, majd mindennap. Következésképp az író itt pörbe szállhat a világgal, az emberek és tudom is én kikkel. Vitázhat, de a vita levét rendszerint aztán az issza meg, amit a novella művészi szépségének szoktunk nevezni. Lengyel Laura könyvében, amely „Egy leány" címen jelent meg, nem egy lapon eszünkbe jutott, hogy az írónak ilyfajta müveletre alkalma volna. Ő azonban visszahúzódik ettől. Éppencsak és tisztán: novellát, rajzot ír, amelyek egy-egy eseményt, gondolatot önmagáért példáznak, egy helyzetre, lelki különösségre világítanak, s eltakarják az írót, aki a reflektor mögül mindössze ennyit mond: Voila. Ez az. *(—.ö—)*

—⋘—

Művészeti krónika. Lent, a téren, az Erzsébet-tér geometrikusan szeldelt virágágyai közt, az átlós utakon és nagy fák alatt tökéletes a nyár. Bőven vannak verebek, dadák, bakák és perecesek. A kioszk zöld rácsa mögött zene szól, népszerü dallamok hangjai töltik be az állott levegőt, ami az idén a Víg özvegyet, főleg azt a keringőt jelenti, ami e röpke sorral kezdődik: Ajk az ajkon. A délután bármely szakában, ha erre jár az ember, ezt hallja harsogva, fütyölve, danolva. Az egész kertben s még azon túl is ezt éneklik ma-

BESZÉLGETÉSEK.

*

Szamovolszky Ödön.

*

Szamovolszky Ödön szobrász — Gách István szobrász társaságában — megnyerte a Szabadságharcz-szoborra kiirt pályázat első díját és ezzel együtt megkapta a kivitellel való megbizatást. Szamovolszky Ödönt ma fölkereste a *Magyar Hirlap* egyik munkatársa és beszélgetett vele.

*

A szobrász, aki tegnapról mára hiresség lett, s akinek munkája le tudta verni a magyar szobrászat régi bálványait s a pályázatok szabadalmazott bérlőit, egészen fiatal ember. Hosszu keresés után lehetett csak ráakadni, — s ezt azért mondjuk el, mert szorosan hozzátartozik a dologhoz: tudjuk, mit jelent az, ha itt valaki minduntalan más lakásba költözködik. A legutolsó czim- és lakjegyzékben föltüntetett lakása óta ez a mostani lakása, ahol végre megtaláltuk, — a Bethlen-utcza 43. számu ház harmadik emeletén, — körülbelül a hatodik. Két csinos szobája van, szép, divatos butorokkal berendezve, a falakon és állványokon néhány képpel, amit Szamovolszky maga festett. Az asztal előtt ült és irt. Elég magas ember, széles, erős, kissé a hízás felé hajló. A feje érdekes, az ugynevezett erős koponyák közül való. A szeme nagy, világos és szürkés, a tekintete nagyon nyilt és tiszta, feltünően magas, szép homloka van, hosszu, hátrafésült, hullámos haja, kis fekete bajusza és szakálla, amely keskeny háromszögben takarja el az állát. Ugy fest mint az igazán tehetséges emberek. Most huszonkilenczéves és talán három éve, hogy nős. Beszélni kezd, valami igen kellemes hangon; nagyon folyamatosan, s meglehetősen póz nélkül beszél:

— Ha egészen őszinte akarok lenni: nem számitottunk arra, hogy a pályázatnak ez lesz a kimenetele. Sok mindenfélét beszéltek, ezt is, azt is, a többi között, hogy ez az egész pályázat nem más komédiánál. Hogy az urak kicsinálták már, ki kapja meg az első dijat és amegbizást. Zalát emlegették, — miért ne lehetne ezt megmondani? Hiszen ezért olyan meglepő a pályázat eredménye. Sok reményünk tehát nem volt. Mégis, gondoltuk, pályázunk. Az ember leadja a névjegyét. Megmutatja, hogy él, s hogy dolgo-

Miniszteri székében ülve idegesen hallgatta az egész beszédet *Günther* Antal igazságügyminiszter. Mikor Goldis utolsó mondatához ért, ingerülten kiáltott feléje:

— *Ennek éppen önök az okai!*

Ugy hatott ez, mint a bomba. A képviselők felugráltak padjaikról, — lehettek vagy hatvanan a teremben — és izgatottan rohantak a nemzetiségiek felé.

— Gazemberek! Hazaárulók! — kiáltották. — Erőszakkal botrányt akarnak.

Nagy György, *Sümegi* Vilmos, *Hódy* Gyula, *Batthyány* Tivadar gróf Goldis elé állanak. Öklök emelkednek a levegőben.

Az *elnök* leharsogja az emelvényről:

— *Az ülést öt perczre felfüggesztem!*

Ekkor mindenki Goldis felé rohant. Halotthalvány arczczal állott a helyén és idegesen kapkodott az irásához.

Maniu Gyula, *Bredicianu* Coriolán, *Novák* Aurél és még néhány nemzetiségi védelmére sietnek és körülveszik.

Návay Lajos a tömeghez lép és csitítja őket. A lárma, az izgatottság a nagy zajban nem hagy alább.

Hódy Gyula egyenesen *Pop* C. Istvánra támad:

— Maga a legnagyobb gazember valamennyi között. Maga izgatja őket. Gazember!

— Kikérem magamnak! — mondotta elsápadva Pop C. István.

— Hiába kéri ki magának! — kiáltja a fülébe *Hódy*, — maga a legnagyobb gazember valamennyi között.

Nagy György, *Somogyi* Aladár s még többen ezalatt Goldist szidták. *Batthyány* Tivadar gróf ingerülten vágja oda:

— Gazemberek, erőszakkal skandalumot akarnak. Ne bántsátok őket, hiszen csak azt szeretnék.

Günther Antal igazságügyminiszter izgatottan kiált a nemzetiségiek felé. Majd visszajön a padsorokból, lecsendesiti a zajongókat és elfoglalja a helyét:

— Hagyjátok őket; egyszerüen nem érdemes velük tárgyalni!

A hangulat kissé lecsendesedett.

Goldis meghátrál!

Három óra volt, amikor *Rakovszky* István ujból megnyitotta az ülést:

— A szó az interpelláló urat illeti.

Goldis László védekezni próbált:

Kijelenti, hogy tudatosan senkit sem akart megsérteni s tudomása szerint nem is sértett meg senkit sem. Ha azonban mégis valaki azt tartaná, hogy ő sértett . . .

— Mondom, nehogy félreértsenek: ez csak az első pillanatokra szólt. Teljes mértékben tudatában vagyok, hogy mit jelent ez a dicsőség. Nagyon nagy dolog ez, és különösen nekem. Most váratlanul elértem oda, hogy zavartalanul elkezdhetem az igazán komoly munkát, tanulhatok és azt és úgy dolgozhatom, amit akarok. Eddig nem igen volt módom erre. Költséges mesterség ám a mienk. Mütermet tartani, azután az anyag, azután hosszu, igen hosszu lejáratokra dolgozni. Hála istennek, most már nem lesznek gondjaim. Most elkezdhetem, hogy a teljes életemmel a müvészetemnek élhessek.

— Magamról nem akarok sokat beszélni. Ungvárt születtem, az édesapám ott ügyvéd volt. Ungvárt egy fazekas-iskolában tanultam. Tizenkilenczéves voltam, amikor fölkerültem Pestre. Egyetlenegy krajczárom sem volt. Bizony, sokat nélkülöztem, de azért elég vigan győztem. Az ipariskolába jártam, iparmüvészeti pályára készültem. Abból az évi egyszáz forintból éltem, amit az államtól ösztöndij czimén nagynehezen ki tudtam járni. Pestnek talán nincsen is utczája, amelyben ne laktam volna. De mindenhol csak rövid ideig laktam. Több helyen megesett, hogy éjszaka, az ablakon keresztül voltam kénytelen elköltözködni. A nélkülözésekben két nagyon kedves pajtásom volt velem: Gách, a társam, és Lányi Ignácz, aki szintén szobrász. Lányi nagyszerüen értett pénzszerzéshez: épp az éjjel is mondtuk: mikor öt koronáért eladtuk az egyetlen nadrágomat. Gách, aki egy esztendővel fiatalabb nálam, tanulótársam volt az iparmüvészeti iskolában. Ő vele végig együtt maradtam. Egy házban is lakunk, szomszédom, kár, hogy nincsen itthon, vele is lehetne beszélni.

— Külföldön keveset voltam. Nyolcz napig Rómában, és Olaszország több városában, de csak egy-két napra. Rómába, mint zarándok jutottam el; a Vatikánban laktam, csak igy juthattam hozzá, hogy láthassak egy-két komolyabb müalkotást, meg hogy az idegen bort is megkóstoljam. De én azt mondom, hogy nálam szerencsére fordult, hogy nem volt módomban hosszabb ideig kint élni. Igy magamat tudom adni, pusztán és egyedül magamat; mig hogyha kint élek, talán én is beleesem az utczasárba, ahogy a legtöbb fiatalember, aki külföldön járt, csak küzdelmek árán tud később szabadulni attol, hogy Rodineskedjék és Bartholomé hatásától szabaduljon. Mondom, én szerencsémnek tartom. Ugy hiszem, innen van, hogy meg tudtam maradni magyarnak, ami alatt nem azt értem, hogy gatyákat és sujtásokat mintázzak. A birálóim is azt mondták, főként a külföldiek, hogy a munkák egyik legfőbb tulajdonsága az, hogy se nem németes, se nem francziás, egyáltalán nem idegen, hanem speciálisan magyar.

— Hogy röviden még elmondjam: mikor az iskolával végeztem, Rónánál dolgoztam, később Zalánál, s amikor azután eluntam náluk, akkor lettem önálló. Az első komolyabb pályázatom a rozsnyói Andrássy Franeziska-szobor volt, amelyet megnyertem. (Nem ez volt a legelső pályázatom. A legelső a Millacher-kutra volt. Talán husz éves voltam akkor és csufosan megbuktam.) Innen azután mind javult a sorsom. Horvay Frigyes társaságában megnyertem a kassai honvéd-szobrot. Horvayval is hosszabb ideig dolgoztam együtt, de körülbelül két év előtt szétmentünk. A tavaszi Szabadságharcz-pályázaton is kaptam dijat. Ennyi az, amit most el tudok mondani.

A Ház a választ tudomásul vette.

Ezután **Goldis** László román nemzetiségi intézett interpellácziót a belügyminiszterhez. Ezen interpellácziő előterjesztése nyomán viharos jelenetek játszódtak le a Házban.

Erről külön czikkben számolunk be.

Az ülés három órakor végződött.

Mindenféle a folyosóról.

A széljegyzet. Sziklai Ottó, Pozsony város egyik képviselője két nap előtt valami interpellácziót jegyzett be a t. Ház interpellácziós könyvébe. Az interpellácziót azonban ma kitörölte a könyvből, ugy hogy még nyoma sem látszik annak, minő tárgyban akart is Sziklai voltaképpen interpellálni. De ez a körülmény azért a világért sem akadályozta meg abban, hogy a kitörölt interpellácziő mellé széljegyzetnek oda ne irja:

— Kitöröltem, mert *ebben a tárgyban* holnap ugyis küldöttséget vezetek a kereskedelmi miniszterhez!

—

A tanitók jó dolga. A tanitói fizetésrendezés nagyot javitott a tanitók helyzetén. Ma mégis egy tanitókból álló küldöttség járt a Házban. Képviselőt kerestek, aki szószólója volna kérésüknek. A küldöttség a tanitók tulterheltségéről panaszkodott. *Ugron* Gábor, mikor meghallotta, hogy mi járatban van a küldöttség, fejcsóválva mondta a küldöttség tagjainak:

— Nem értem, mért panaszkodnak az urak! Hiszen én be tudom bizonyitani, hogy önöknek van a világon a legkönnyebb dolguk!

— Na, erre a bizonyitásra kiváncsiak vagyunk?

— Ugy? — mondota gunyosan Ugron Gábor. — Hát én azt is bebizonyitom, hogy önök egyáltalán nem tanitanak az év egyetlen egy napján sem!

A tanitók nem tudták mire vélni ezt az állitást. Ugron Gábor pedig belefogott a bizonyitásba:

— Hát hallgassanak ide, uraim! Egy évben 365 nap van. A napok fele éjszaka, tehát marad 182 nap. Egy évben 52 vasárnap van, marad tehát 130 nap. Csütörtökön nincsenek előadások. Ez kitesz 52 csütörtököt, vagyis marad tanitási időre 78 nap. Ebből is le kell számitani a 17 normanapot. Marad ilyenformán tanitásra mindössze 61 nap. A szünidő pedig épen két hónapot, vagyis 61 napot tesz ki, igy tehát a 365 napból nem marad meg semmi, vagyis nem tanitanak az év egyetlen egy napján sem! . . .

—

A kidobott kalauz. Förster Ottó nagy humorista. Ma azonban komoly hirrel lepte meg a világot, amely szenzácziót és izgalmat keltett. Förster ugyanis déltájban a folyosón a következő különös hirt ujságolta:

— A szombati ülés után a horvát képviselők a vasárnapi napra Budapetről hazautaztak Zágrábba. A gyékényesi állomáson aztán a horvát tulzók furcsa dolgokat müveltek. Gyékényes ugyanis a határállomás Magyarország és Horvátország között. Szóval a gyékényesi állomáson a horvátok ledobták a vonatról a magyar kalauzt és előkeritettek egy horvátot . . .

Förster Ottó hire nagy szenzácziót és egy-

A MI URUNK.

Regény. *(Vége.)*

Irta GRAZIA DELEDDA.

A mikor a rendőrségi előszobában ült, már azt is elfelejtette, hogy mért jött ide és csak az járt a fejében:

— Meg fogom lesni és megbosszulom magam. És én rám fog szállni minden becstelenség és ez lesz az én romlásom. Oh, nagy az én bűnöm, de Isten meg is büntet, a hogyan csak ő tud büntetni!

Miután hosszasabb kihallgatás után távozott a rendőrségről, szinte gépiesen ment vissza arra az utcza-sarokra, a hol Antonio Moro várta és hagyta, hogy az vezesse, mint valami beteg állatot, a mely földnek szegzett fejjel követi a hajcsárját.

A barátja beszélt, beszélt, de ő csak a saját bensőjének hangját hallotta, azt a kiáltást, a mely visszhangzott lelkében, mint valami üres, elhagyatott helyen.

— A bűnhödés! A bűnhödés!

Nagyon jól ösmerte már ezt a hangot. Ugyanez a hang volt az, a mely megelevenítette a börtöne csendjét és fölébresztette lelkében a reményt, de meg a lelkiösmeret furdalásait és fölidézte benne az álmot Jeruzsálem iránt. Még a mikor már ismét ott ült Antonio Moro szegényes ágyán, állát mellére csüggesztve és karját ernyedten aláeresztve, mindegyre csak ezt ismételgette magában, szinte félőrülten:

— A bűnhödés! A bűnhödés!

Predu Maria Dejana, a mint egyedül maradt, megint elmerült kétségbeesett gondolataiba. Semmi kétség: Antonio Moro elárulja őt. Talán már ebben a pillanatban ott van Brunonál vagy Sebastianánál és figyelmezteti őket. Ekkor aztán a szerelmesek óvatosabbak lesznek és elkerülik az ő bosszuállását. Bizonyitéka nincs semmi, de még azt sem tudja, hogy Antonio Moro becsületes szándékkal beszélt-e vele. Talán semmi sem igaz az egész dologból: valamennyien rászedhetik, mert hiszen ő is becsapott mindenkit, kezdve önmagán. Antonio Moro megbosszulta magát azzal, hogy újabb vétekbe akarja sodorni. Oh, ezt nem, nem! Inkább meghal . . .

Egyszerre halálos nyugalom ereszkedett fakósápadt arczára. Megint fölgyürte karján az inget és hosszasan elnézte az ereit, a melyek, mint apró, kopasz ágacskák zöldeltek fehér bőre alatt. Aztán megint kinyitotta a bicskáját és belevágott bal csuklóján a bőrbe.

De alighogy kibuggyant a vörös és csillogó vér — a mely olyan volt, mint a gránátalma magja — egyszerre halálos aggodalom fogta el és elkezdett ordítani, mintha valaki meg akarná ölni.

Rekedt, gyerekesen csengő hangja fölverte az elhagyott ház csöndességét. De senki sem jött segitségére és ekkor magához tért pillanatnyi őrületéből.

Zsebkendőt kötött a csuklójára, a csomót pedig a fogával húzta össze szorosabbra és térdre rogyott az ágy előtt, arczát kezeibe temetvén. Úgy rémlett előtte, mintha itt újra látná a poros és elhagyott szobát, ott hátul, a folyosó mélyén, a régi, anyai házban; látná a kuczkót, a hol a pap nagybácsi könyvei, breviariumai, szent szobrai vannak egymásra halmozva; és úgy érezte, mintha most ott térdepelne a félhomályban, a nagy sárga kereszt alatt, a melyről az Isten fiának homlokából és csuklójából vér hullana alá.

— Ő meghalt mi érettünk, elárultan, keresztre feszitetten, ezerszerte többet szenvedve, mint a mennyit én szenvedek — mondta hangosan, nyögve. — Istenem, istenem, bocsásd meg az én vétkeimet, segits meg, segits! Ezerszer kértelek, küldj rám szenvedéseket, hogy megbűnhödjem és levezekeljem vétkeimet és most megösmerem kezedet, a mely rámnehezedik!

Meg sem várta Antonio Moro visszatértét és elindult vissza a hegyekbe. De mennél jobban eltávolodott a falutól, annál inkább el-eltünedezett ekzaltácziója. Újra harag, düh, gyűlölet fogta el és vágyódott megtudni az igazságot és sóvárgott a bosszúállás után.

Esti szürkületkor megint csak visszatért Nuoroba. Fáradt volt és álmos. Úgy tünt föl neki, mintha megszokott álmait álmodná és valami láthatatlan kéz taszitaná előre. Elvágódott, föltápászkodott, nyögött és tudta, hogy most rettenetes fájdalmak elébe megy, de nem akart többé visszafordulni és szinte lázban mondta magában:

— Még gyilkolni fogok! Vagyis az Úr Isten azt akarja, mert máskülönben nem kényszeritene erre, mint a hogyan kényszerit. Vagyis az Úr Isten az én kezemmel akar megbüntetni más bűnösöket és csak azután fog engem megbüntetni . . .

Kilencz óra felé már ott leselkedett a kert kőkerítésének kiszögelésében meglapulva, szemben a maestra házának rácsos kerítésével. Az este ködös volt és szürkés fátyol borult a kertre és elrejtette a háztetőket.

Ott ült hajnalig és számolta az órákat. Közben pedig úgy érezte, mintha az égbolt egyre alább és alább sülyedne a föld felé, kifogyna a levegőből és mintha minden pillanatban agyonlapithatna mindent valami véghetetlen nagy ólomlap. De ez az aggodalmas érzés még sem tudta elterelni figyelmét arról, hogy hol van és hogy jól meglessen mindent, mi történik a házikóban. Ám az éjszaka elmúlott és nem látott semmit, nem hallott semmit, csak a saját nagy fájdalmát érezhette.

Igy múltak el napok és éjszakák. Egy este aztán, fáradtan a hiábavaló várakozásoktól, elment Antonio Morohoz és szemére vetette, hogy kijátszotta, mert figyelmeztette a szerelmeseket.

— Figyelj ide — felelte Antonio Moro. — Az igazságot akarom elmondani neked, mintha itt volna máris az utolsó órám és most meggyónnék. Igen, hát megmondtam Sebastianának, hogy gyanakszom rá és értesiteni foglak téged. Erre ő a földre rogyott, megcsókolta előttem a földet és sírva megesküdött, hogy ő ártatlan . . . A mennyire én meg tudom itélni a dolgot, Sebastiana csak szánalmat, részvétet érez Bruno iránt. Aldo Bruno az, a ki egyre kerülgette, kerülgette, mint róka a báránykát. Ezért ne bántsd te a feleségedet, Predu Maria Deja! A másikat meg úgy is utóléri Isten büntetése.

De Predu Maria Dejana csak tovább is gyanakodott és saját szemével akart bizonyosságot szerezni. Jóformán minden este ott leselkedett a kert kőkerítése mellé lapulva, mint valami vadászkutya, elhanyagolta kötelességeinek teljesitését és az a veszedelem fenyegette, hogy elveszitheti az állását. Rövid idő alatt erősen lefogyott és a haja tisztára megőszült. Egyszer éjjel, mialatt leshelyén álldogált, óriási felhőszakadás lepte meg és másnapra már olyan hatalmas láza volt, hogy azt remélte: no végre most meg fog halni. Halálos nyugalmat érzett lelkében és úgy rémlett előtte, mintha az Úr Isten, a helyett, hogy továbbra is a rosz felé taszitaná, hogy igy büntesse meg eddigi bűneiért, inkább szerető és könyörületes Atya módjára szeliden magához ölelné.

De néhány nap múlva eltűnt a láz és csak valami nagy testi és szellemi fáradtság meg gyöngeség maradt hátra utána. A fészerben, ugyanazon a helyen, a hol egy éjjel Aldo Brunot látta feküdni, mint elbukottat, feküdt most ő és ugyanaz a végtelen lemondással teli levertség fogta el, a mely évekkel ezelőtt tört rá, az elitéltetését követő kétségbeesési rohamokban. Valami fátyol ereszkedett ő és a világ közé és Predu Maria Dejana e fátyol mögött, mint ködben imbolygó árnyékalakokat, látta mozogni ellenségeit.

VI.

Karácsonyra Predu Maria Dejana lement Nuoroba és otthon egyedül találta az anyósát, a ki épen diót tört a bőjti makkarónihoz. Sebastiana odaát volt Marieléne-nél, hogy az édességek elkészitésében segédkezzen neki.

A férfi kezdetben haragudott ezért és kijelentette, hogy az ő felesége sehol se végezzen cselédmunkát, de aztán egyszerre lecsöndesedett és fáradt mozdulattal leült a tűzhely mellé.

Azt gondolta magában:

— Ha Marieléne, a ki pedig ravasz és szemfüles, hagyja, hogy Sebastiana annyit járjon hozzájuk, hát ez arra vall, hogy nem gyanakszik rá és hogy az egész dologból semmi sem igaz.

Aztán megkérdezte:

— Mi ujság?

A maestrának sok minden elmesélni valója lett volna, de nem sietett vele és szép nyugodtan tovább törte a diókat. Először is a szomszédjaikról beszélt és azt mondta, hogy Aldo Bruno, minden látszat szerint jól van.

— De hiszen nekem azt mondták, hogy már haldoklik!

— Heves rohama volt, de már régebben. Most már jobban van. Láttam tegnap, a mikor épen a Perrohoz ment.

Predu Maria Dejana a térdére csapott és fölsóhajtott. Oh, tehát Aldo Bruno, minden látszat szerint, jól van és talán épen most Sebastianával trécsel, mialatt ő, a buta, együgyü ficzkó, itt az álszenteskedő és önző anyósa üres szószátyárkodását hallgatja, a ki már rászedte egyszer és talán még most is, folyton becsapja.

Fejét mellére horgasztva, megint hallgatott és mintha álomba merült volna.

Az anyósa végre észrevette a férfi vigasztalan, kétségbeesett voltát.

— Lefogytál fiam. Mi történt veled? Beteg voltál talán?

— Mérget ittam.

— Mérget fiam?

A férfi lassan, fáradtan fölemelte a fejét, mintha ez is fájdalmába kerülne, de nem nézett rá.

— Napamasszony lelkem, tudod mit kell neked mondanom? Miért nem nézel szét a saját házad tájékán, a helyett, hogy mások dolgaival törődnél?

— Mit akarsz ezzel mondani, Predu Maria Deja? Nem értelek.

— Annál rosszabb szegény fejednek. A lányodról rosszakat beszélnek és a hir eljutott hozzám is, a hegyekbe.

A maestra letette a tányért, látszólag nyugodtan és nem felelt. Majd odalépett a férfihez, a ki újra lecsüggesztette a fejét, és erősen a vállára ütött vejének.

— Magyarázd meg a szavaidat!

— Nem tartozom magyarázatokkal. Te tartoznál azzal nekem, mert én úgy bíztam benned, mint a szülő anyámban és hagytam, hogy úgy uralkodj fölöttem, mint a hogyan felnőttek szoktak a gyerekeken. Az, hogy akkor, mielőtt a lányodat, ezt a gyönyörűséges mákvirágot elvettem, rászedtél: na ez még csak hagyján volna! Megérdemeltem, én tökfilkó. Azt kellett hinnem, hogy én nem vagyok az az ember, a kihez becsületes lányt feleségül adhatnak. Ezt hittem is, meg is mondtam, de neked sikerült meggyőznöd engem az ellenkezőjéről. Annál rosszabb ez nekem! De hogy a játékot még azután is, most is folytassuk, nem, istenemre mondom, nem, ebből már elég volt. Ez nem mehet igy tovább! Most már elég volt, érted! Elég!

Ordított. Az asszony pedig halálsápadtra vált és a keze reszketett.

— Nem hiszem el, a miket beszélsz! Beszélj világosabban . . . érthetőbben . . . Mondj neveket . . . máskülönben a szemedbe mondom, hogy hazudsz!

Predu Maria Dejanat valóságos düh-roham fogta el. A saját haját tépte, aztán a szájára szoritotta a kezét, mintha igy akarná magába fojtani azt a nevet, a melynek kimondását az anyósa követelte. Majd végre gúnyosan, megvetően pillantott az asszony felé:

— Én hazudok? No jó, hát akkor majd megmutatom én neked!

Többet nem mondott egy szót se, hiába könyörgött és káromkodott az anyósa.

— Most már tudom, tudom, ki beszélte tele a fejedet, — mondta a maestra. — Antonio Moro szerette volna megkaparintani Sebastiana ékszereit, hogy zálogba csapja és azt mondta, te küldted hozzánk . . . És ezzel bosszúlta meg magát, mert mi nem adtuk oda az ékszereket . . . De Sebastianának, ha a férje nincs is mellette, becsületes, jó anyja van, a ki vigyázni tud rá . . . Érted ezt, vőm uram? A feleségedet megrágalmazni ugyanannyi, mint egy pólyásgyereket megrágalmazni . . . Én vigyázok rá . . . Úgy adtam át neked, tisztán, érintetlenül, mint bimbózó szegfűszálat és most is olyan még . . .

De az asszony czikornyás beszéde most már nem hatott a férfira. Hallgatott és az anyósa is, mintha a férfi viselkedése szuggerálta volna, a maestra is elnémult egyszerre és lassanként visszatért megint a nyugalma.

Nemsokára hazajött Sebastiana. Férjét hűvös

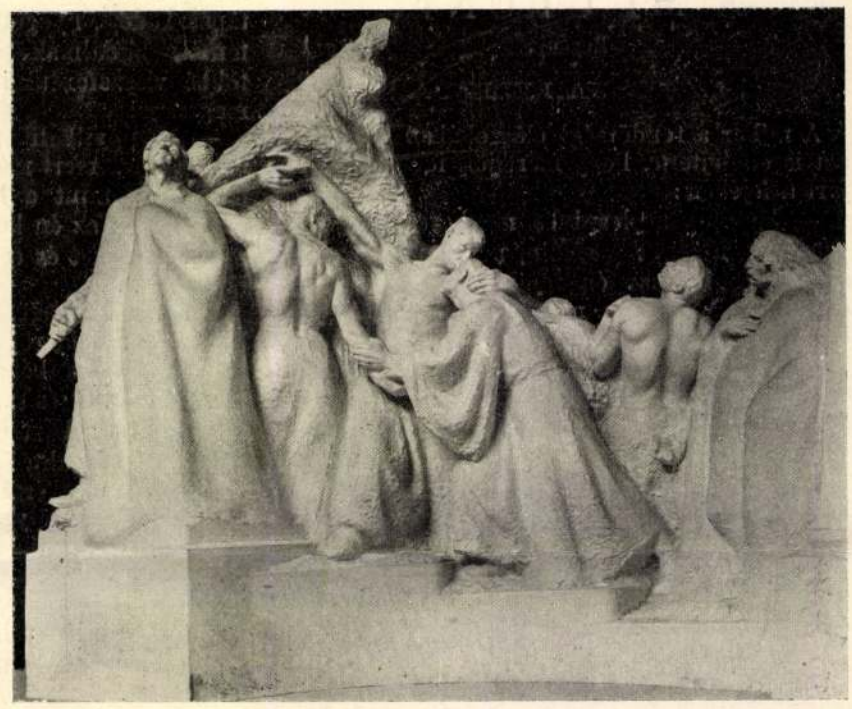

A BUDAPESTI SZABADSÁGSZOBOR MELLÉKALAKJAI. — Szamovolszky szobormüvei.

kimértséggel üdvözölte, mert eszébe jutott, hogy legutóbb, a mikor lent járt, házon kívül töltötte az éjszakát. És karácsony estéje így múlt el szomorúan és hűvösen hármuk fölött, mert egyiküknek sem sikerült elleplezni gondolataikat.

Látszólag a legnyugodtabb és mégis a legizgatottabb a maestra volt közöttük.

— Ha Predu Maria Dejana bizonyos lenne abban, hogy megbecstelenítették, — gondolta magában, — hát már bosszút állt volna. Sebastianát megrágalmazták. De ki? Antonio Moro, vagy a signora Arrita?

Predu Maria Dejana pedig, a maga részéről, az öreg cselédre gondolt, mint az egyetlen valakire, a kitől megtudhatja az igazságot. El is indult hozzá.

A mikor Marieléne háza előtt elhaladt, az ablakok ki voltak világítva és valami titokzatos érzés — a mely erősebb volt, mint az akarata, — arra kényszerítette, hogy belépjen a kapun. Benyitott és ott látta Aldo Brunot, a konyha ajtajában ülni.

— Hogy vagy? — kérdezte és benézett a konyhába. — Hol van a cselédetek? Beszélnivalóm lett volna vele.

Aldo Bruno hátralépett és szomorú, betegfényű szemét ráemelte. És Predu Maria Dejana úgy érezte, mintha ezzel a váratlan látogatásával kellemetlenül lepte volna meg a szomszédját.

— A mi cselédünk? Arrita? Ma reggel óta már nincs nálunk.

— Oh, már nincs nálatok? És hol találhatnám meg?

— Nem tudnám magam sem. Talán valamelyik rokonánál van, fönt a Corson.

— Na jó. Akkor már eleget tudok . . .

Egymásra néztek, végigmérték egymást kemény, haragos tekintettel, de egyetlen arcizmuk sem mozdult meg, nem mosolyogtak egymásra és nem is gondoltak arra, hogy kezet szoritsanak.

Most egyszerre csak megjelent a konyha belső ajtajában Marieléne. A mikor észrevette Predu Maria Dejanat, összerezzent, de aztán fölkaczagott.

— Meg se ösmertelek!

— Annyira megváltoztam?

— Nem. De egy idő óta rosszul látok, mintha a szemem előtt fátyol volna, — mondta és kezét végigvonta sovány, fakón pirosas arczán és tágra meresztett szemén. — Sebastiana nem mondta, hogy hazajössz. És mit csinál most ő? Nem jön át hozzánk? Én várom.

— Igen, nem akartam hazajönni, — mondta a férfi nevetve, gúnyosan. — De aztán eszembe jutott: ejnye, menjünk le egy kicsit mulatni! Ki akarom ma mulatni magam!

— Eljössz a misére? Én meg az anyósod el akarunk menni.

— Csak menjetek. Én is mulatni akarok ma . . .

— Arrität kereste, — dörmögte Aldo Bruno.

Most kiáltozni kezdett Marieléne:

— Hát nem tudod, hogy elkergettem? Haha, a signorát! A vén fattyút, kerítőnőt és tolvajt! Oh, neked épen ő rá van szükséged? Oh, te . . .

— Elena, elég volt! — kiáltotta Bruno.

— Nem, csak egyre akarlak még kérni, Predu Maria Dejana. Ha találkozol vele, mond meg neki, vigyázzon jól a nyelvére és ne merjen többé rágalmakat szórni a világba, máskülönben . . . máskülönben . . . te ösmersz engem, én nem vagyok az az asszony, a ki sértegetni hagyja magát . . .

A férfi gúnyosan nézett rá és észre se vette, hogy Aldo Bruno nyugtalanul figyeli őket. De alig ment vissza Marieléna az ebédlőbe, Predu Maria Dejana ismét rámeredt ellenfelére és félszemét lehúnyván, feléje pislogott, mintha azt akarná ezzel mondani, hogy ők értik egymást. Különösen eltorzult arcza olyan volt, mint halotti maszk, a melyről gúny és gyűlölet vigyorog le.

— Ő nem hagyja magát sértegetni? Hallottad? — kérdezte halkan, fejével az ebédlőszoba ajtaja felé intve. — Te megmondhatnád neki, hogy mennyire eltűri azt, hogy megbántsák . . . és még észre se veszi. Isten veled!

— Aldo Bruno nem hivta vissza, hanem leült újra az ajtómélyedésbe és rémült tekintettel követte a sötét alakot, a mely ugyanolyan titokzatosan ment el, a hogyan jött.

Sokáig ült ott mozdulatlanul, mintha kisértetet látott volna. Folyvást maga előtt látta még azt a vigyorgó arczot, azt a hunyorgató szemet és szóról-szóra elismételte magában Predu Maria Dejana gúnyos beszédét.

Aldo Bruno nagyon jól tudta, hogy a vén cseléd rájött az ő szerelmére Sebastiana iránt. Senki más, még a felesége, sem a maestra nem is sejthetett semmit. Ha gyanakodtak volna, hát nam tudták volna ezt ilyen jól elleplezni és főleg Marieléne nem.

— Mi lesz most? — kérdezte rémülten magától. — Figyelmeztetnem kell Sebastianát.

De Sebastiana nem jött át és ő nem mert elmozdulni az ajtómélyedésből.

Az éjszaka enyhe volt és felhős. Olyan volt, mint egy őszi este. A csöndet csak a kosztosok nevetése törte meg, a kik elkészültek a vacsorával és most elmentek. Egyszerre harangszó csendült föl és az égbolt szinte titokzatos fényben kivilágosodott. És most, mintha ez a mély zengésű harangszó, tele fénynyel és harmóniával, fölébresztett volna mindent, mindent. Minden zengett, ragyogott, a míg csak a harangszó el nem némult és minden csöndes lett újra.

Aldo Bruno szédülést érzett. Mintha ez a harangszó eszébe juttatta volna elmúlt életét és egyúttal valami titokzatos és félelmetes esemény bekövetkeztét jelezte volna előre. De a mint a hangok lassanként eloszlottak a levegőben, újra visszatért lelkébe a nyugalom és csöndes, szomorú volt ott minden, akárcsak körülötte.

Óvatosan, nesztelen léptekkel osont ki és átlopakodott a maestra kertjébe, azzal az elhatározással, hogy Sebastianát figyelmezteti a fenyegető veszedelemre. De a mikor a külső lépcsőkhöz ért, hallotta, a mint a két nő veszekszik egymással és erre megállt.

A maestra indulatosan beszélt, de azért még mindig elég czikornyásan.

— Jobb lett volna, ha nem tápláltalak volna enen tejemmel, lányom. Jobb lett volna, ha meghalsz, alighogy megszülettél. A te viselkedésed őszített meg engem időnek előtte és te miattad fogok én meghalni elkárhozottan.

— Hazudott az az ember! Az a mestersége! — kiáltotta Sebastiana. — Miért nem beszélt velem? Miért nem merte ezt nekem megmondani? Talán fél tőlem, most, miután mindig úgy bánt velem, mint valami ötéves gyerekkel? De én megvárom . . .

— Hallgass legalább! Harapd le a nyelvedet, ha nem tudod kitépni a szemed! — felelte a maestra. — Csak puszta rágalom lesz az egész, én legalább azt szeretném hinni, de nem zörög a haraszt, ha nem fúj a szél és becsületes asszonyra még a gyanú árnyékának sem szabad esni.

Sebastiana most sirni kezdett és zokogva, gyerekes hangon, de keserű szavakkal védekezni próbált.

— Én becsületesebb vagyok, mint bármelyik más becsületes asszony. Mit vétettem én? Mondd meg legalább, hogy mit vétettem? Nem voltam mindig engedelmes lányod? Gazdag lehettem volna és utazhattam, mulathattam volna a nagyvilágban, de nem tettem meg. Te pedig odadobtál egy embernek, a ki sohasem szeretett engem és a ki hideg, puha, mint a hó . . . Nem mondom, hogy rossz ember, de nem férfi, hanem pipogya . . . Ezt az embert adtad nekem uramul, te, ezt!

— Az lett a tied, a kit megérdemeltél, lányom, — mondta a maestra sötét gúnynyal.

— Oh, hát ezt érdemeltem meg én? És akkor meg nekem olyannak kellett volna lennem, a milyen asszonyt ő megérdemelne . . . De én . . . de én . . .

— Hallgass, vagy véresre verlek . . .

— Verjél csak! Verjél! Úgyse tettél velem egyebet egész életedben, — kiáltotta Sebastiana, úgy szaladgálván le és föl a konyhában, mint valami vadállat, a mikor föllázad szeliditője ellen. — Igen, megvertél, elküldtél egy házba, a hol nem lett volna szabad maradnom és mindig csak üldöztél, kergettél, a helyett, hogy megvédelmeztél volna. Most már nem birom tovább. Most már aztán elég volt! Nem teszek semmi rosszat még most, de ha folytatod a gyanusításaidat, a rágalmazásaidat, hát akkor igazán valami bolondot csinálok! Hagyj engem békében végre. Itt volna már az ideje! Itt volna!

— Igaz, igaz, — gondolta Aldo Bruno remegve.

És most egyszerre úgy rémlett előtte, mintha a maestra verné Sebastianát. Belökte az ajtót és berontott.

— Mi van itt? — kérdezte izgatottan. — Marieléne vár titeket, hogy együtt vacsoráljunk és ti itt pörlekedtek azalatt?

Most aztán nevetséges jelenet fejlődött ki

hirtelen. A maestra elmondta Aldo Brunonak a veje panaszait és hogy Sebastiana könnyelmű, nem tiszteli az anyját, hiú és dölyfös, de azért megvédelmezte a lányát azok ellen a rágalmak ellen, a melyek a hegyekbe, a telepre is eljutottak már és ő maga tanuskodott a mellett, hogy Sebastiana visszavonultan él és becsületesen, az ő őrködő tekintete alatt.

— Senki sem tudja jobban megitélni egy család vagy egy nő életét, mint a jó szomszéd, — végezte be nyomatékkal. — És te, épen mint jó szomszéd, te tanuskodhatsz leginkább a mellett, hogy miránk semmi rosszat sem lehet mondani. Láttál te valaha is gyanús alakokat nálunk? Nem vagyok én elővigyázatos, szemfüles szigorú anya?

A férfi már épen felelni akart, a mikor Sebastiana nevetésbe tört ki. És Aldo Bruno megértette, hogy ez volt Sebastiana legkegyetlenebb bosszúállása az anyja ellen. De a mint ránézett, észrevette, hogy a szeme — a mely még nedves a könnytől, — komoran villan föl és most szinte félt tőle.

Hiába igyekezett békét teremteni a két asszony között, de legalább bizonyos volt abban, hogy Sebastiana most már jobban fog vigyázni. Megnyugodva indult tehát hazafelé. De alig ment néhány lépést, Sebastiana utána futott és halkan visszahivta. Megállt és a nő utólérte, majd vakmerőn, magából kikelten, szilajon a nyakába borult. Érezte, hogy a szive vadul dobog, mintha meg akarna szakadni. A szemére fátyol borult és most már se nem látott, se nem hallott többé, a míg Sebastianától követve, vissza nem tért a saját házába, a konyhába.

Marieléne nem volt ott. Ő pedig lerogyott a tűzhely mellé és arczát eltemette a kezeibe.

— Ma éjjel, a mikor mindenki már elment, visszajövök hozzád! — súgta a nő a fülébe. — Majd megtanítom én őket . . .

A férfi hallgatott. A felesége lépett be most és észrevette, hogy Sebastiana szeme vörös a sirástól.

— Nem tudom miért, Marielé, az anyám elvert, mint egy kutyát . . . kérdezd csak meg az uradat, kérdezd csak meg! De most már nem birom tovább! Minden, a mit én teszek, roszszul van téve. Én vagyok a világ legutolsó aszszonya, én csak rabszolga vagyok . . . Miért éljek én még tovább? Belefáradtam már . . . és magam sem tudom, mi lesz már velem . . .

Megint sirni kezdett, könnyeit ingének ujjasával törölgetvén és Aldo Bruno, a mint ránézett, olyan kétségbeesettnek és szomorúnak látta, hogy elfelejtette saját aggodalmait és magában ismételgette:

— Mi lesz már vele? Mi lesz vele *azután?* El fog veszni . . . Szeretőt tart majd magának, talán több szeretőt is és Predu Maria Dejana meg fogja ölni . . .

És mialatt Marieléne eltakarított és Sebastiana tovább siránkozott, elnézte csöndben. Féltékenység, szerelem, félelem, egész rettenetes szenvedélye vadul lobogott szivében.

Marieléne, miután a konyhát rendbehozta, hazakisérte Sebastianát és azzal jött haza, hogy a maestra már lecsillapodott. Most átöltözködik és együtt mennek el a templomba.

— Hamar visszajövünk. Fönn maradsz még? Igazán jól érzed magad?

Megsimogatta az arczát, a nélkül, hogy észrevette volna, milyen fátyolos, megtört a férje tekintete és hogy kitágult pupillái milyen mereven szegeződnek a távolba, valami láthatatlan pontra.

— Menj, csak menj! — mondta a férfi. — Csukd be jól a kaput. Én lefekszem.

De alig hogy elment a felesége, fölkelt, rátett még a tűzre és visszaült előbbi helyére, mintha várna valakit. A tűz föllobogott és vörös, meg violás lángnyelvek libegtek a tűzhelyen. És az égő fa sistergett, nyöszörgött és lassanként minden, de minden sóhajtozni, nyöszörögni kezdett körülötte.

A harangok megint megszólaltak.

Bár nyugtalan volt, mégis valami legyőzhetetlen álmosság fogta el. De nem akart mégsem lefeküdni, mert Sebastianát várta. El volt szánva rá, hogy nem nyit neki ajtót, de az a gondolat, hogy minden pillanatban kopogtathat az ajtón és hogy Predu Maria Dejana meglátathatja, ijedtséggel töltötte el.

Az idő múlott és Sebastiana nem jött.

Ő pedig a helyett, hogy megnyugodott volna, még egyre növekedni érezte izgalmát és minden kis zajra összerezzent.

Végre mégis kopogtattak. De ő nem tudott tüstént fölállni, mintha valami súlyos kéz nehezedne a fejére. Minden vörös lett előtte, úgy rémlett, mintha a tűzhelyen megnőttek volna a lángok, szélesebbek és lobogóbbak lettek volna és egyszerre csak, mint valami ijesztő kép egy vérvörös lobogón, megjelent előtte Antonio Moro félelmetesen vigyorgó arcza.

Aztán megint hirtelen eltűnt minden. És ő csak akkor tudott fölállani, odament az ajtóhoz és hallgatózott. Csönd volt. Úgy látszott, Sebastiana elment. És ő most mégis ott látta maga előtt — úgy rémlett neki — és látja, a mint átfut a kis utczácskán, mint valami gyönyörű, de félelmetes kisértet. Egyszerre mintha lombsuhogást hallott volna és maga előtt látta a nagyapját, a mint ott ül házikójának küszöbén, kék szemével a távolban elrévedezve . . . Rablóhistóriákat mesél, különös történeteket vad aszszonyokról és ugyanakkor a távolba mutat, egy pontra, messze, messze, a csöndes erdők és a sziklák nélkül való hegyek felé . . . Aztán hirtelen ez is eltűnt, a kisértet, a nagyapa, meg a távoli pont is . . .

Aldo Bruno átment az új kis udvaron. Most már bizonyos volt benne, hogy Sebastiana nem jött vissza. De azért mégsem tűnt el aggodalma. Visszament megint a konyhába és be akarta csukni az ajtót, de alig hogy kinyújtotta a karját, valami rettenetes, éles fájdalmat érzett, mintha a mellében szétszakadt volna valami. Összeesett a küszöbön és nem tudott többé fölkelni.

Zavaros képek tolultak egymásra. De sem Sebastiana, sem más emberi alak képe többé

A BUDAPESTI SZABADSÁGSZOBOR VÉGLEGES MINTÁJA. — SZAMOVOLSZKY SZOBORMŰVE. — Balogh Rudolf fölvétele.

nem jelent meg előtte, mintha az egész emberi világot már messze maga mögött hagyta volna.

Úgy érezte magát, mintha elszédült volna az Orthobene-hegyén és egy sziklára zuhant volna alá. Napsugaras és meleg reggel volt és onnan, a hol feküdt, látni lehetett a tengert és Nuorót, a mely úgy fehérlett a völgyben, mint bárány a zöld fűben. A távoli hegyek mintha ezüstből valók volnának. Fehér kis hullámocskákhoz hasonló felhőcskék szálldogáltak az égen és a sziklák közötti mozdulatlan erdőben szajkómadarak fütyülgettek, a harangok zúgását utánozván.

Egyszerre azután eltűnt minden.

Fölnyitotta a szemét és a sötétségben, a mely övezte, nem látott egyebet, csak egy kis aranyos kezet, a mely az utat mutatja neki... az utat a távoli pont felé... A tűzhely lángja volt ez, a mely már kicsire összezsugorodott és most már egészen elaludni készült.

*

Predu Maria Dejana ezalatt könnyű szerrel megtalálta a vén Signora Arrita rokonainak házát. Több férfit talált ott, a kik valami kőkemencze körül ültek, a melyben ősidők óriásainak való tűz lobogott. Iddogáltak és rögtönzött nótákat énekelgettek. Az öreg cseléd leverten gubbasztott az egyik kuczkóban és inkább valami siratóasszonynak látszott, mint egy ünnepi lakoma résztvevőjének. De a mint megpillantotta az ajtó üveges ablakán át Predu Maria Dejana alakját, fölállt, eléje ment és arcza hirtelen örömtől lett sugárzó.

— Beszélnem kell veled, — mondta a férfi, megragadta egyik karjánál és kivezette az utczára.

Az öreg asszony pedig ellenállás nélkül követte, némán és komoran, mint valami bajthozó kisértetet.

Az utcza néptelen volt és fölötte hamuszürkén domborult az égbolt. Csak itt-ott, egy-egy sötét házból szűrődött ki valami gyönge világosság az ablakokon át. De a levegőben mintha az élet reszketése lett volna: a távolból föl-fölhangzott az éjszakai énekesek hangja, a harmonika siránkozása és a harangok csengése.

Predu Maria Dejana kifelé tartott a faluból, karján az öreg asszonynyal.

— Valamit tisztáznunk kell, — mondta a férfi, a nélkül, hogy megálltak volna. — Talán már akkor ki is találtad, hogy miről van szó, mikor elébem siettél. Úgy tűnt föl előttem, mintha vártál volna.

— Esküszöm neked fiacskám, nem vártalak. A magam dolgaira gondoltam, a mik bizony nem vidám dolgok.

— Tudom. Elkergettek.

Az asszony most megállt és a férfit is kényszerítette, hogy megálljon.

— Elkergettek? Engem? Tévedsz, fiam. Az olyan asszonyt, a milyen én vagyok, nem kergetik el. Az olyan asszony, mint én, ő kerget el másokat, azokat, a kik háziasszonynak hiszik magukat és nem egyebek, mint cselédek... Takarodjatok, takarodjatok, piszok népség...

— Piszok népség, igen! — mondta a férfi gyűlölettel. — Jól mondtad: azt hiszik, hogy ők uraságok, pedig cselédek, a legrosszabb fajtából valók, a legrosszabb törzsből valók. De nem mindenki kész meghajolni előttük, oh nem, Arrita néne, oh nem, Jézus Krisztusra mondom, oh nem!

— Mit csináltak ellened? — kérdezte az asszony, élénk kiváncsiságot tettetve.

— Jobban tudod te azt, mint én. De nem arról akarok én most beszélni, a mit ellenem cselekedtek; hanem arról, a mit most akarnak tenni ellenem... Tudok én mindent, vagy még inkább azt hiszem, hogy tudok mindent... És te majd elmondod most nekem azt is, a mit még nem tudok, el fogod mondani, igen, mert becsületes, lelkiösmeretes asszony vagy. Nem tréfákról van itt szó, itt egy család becsületéről van szó és minden tisztességes embernek kötelessége segíteni abban, hogy elhárítsuk a bajokat. Igaz keresztény lélek vagy, igen, vagy nem?

Az öreg asszony nem felelt.

A férfi pedig folytatta:

— Figyelj ide. Tudom, hogy Aldo Bruno Sebastiana becsülete ellen tört, vagy legalább is úgy tesz, hogy az embereknek van okuk pletykázni. Tudom azt is, hogy miért teszi ezt: ki akar bennünket üldözni a házunkból és terjeszkedni akar, mint a dudva, meg akarja kaparintani a kertünket is és azt akarja, hogy mi elhordjuk innen az irhánkat. De ha sikerültek is neki egyéb e fajta húzásai, hát ez most az egyszer igazán nem fog neki sikerülni.

— Hagyd, csináljon azt, a mit akar! Az ő napja is el fog jönni!...

— Nem, nem, ő még a betegségét is csak tetteti. Nem is tud már egyebet, csak tettetni, úgy rejtőzik a hálóban, mint a pók. Ezzel az emberrel senki sem igazodik el, még az ördög sem...

— De úgy látszik, te beleláttál a veséjébe!...

Most Predu Maria Dejana volt az, a ki megállt. Úgy, tehát ő mégis csak átlátott volna ezen az emberen? Tehát mégsem tévedett? Lehorgasztotta a fejét, aztán megint fölemelte, újra elindult és most gyorsabban, izgatottabban lépkedett, mint azelőtt.

— Figyelj ide, Arrita néne. Tedd meg nekem azt a szivességet és mond el, hogy hogyan áll a dolog?

— Én nem tudok semmit.

— Nem igaz! Ne hazudj! Öreg vagy már és keresztény lélek vagy. Kérdezd csak meg a lelkiösmeretedet. Nem úgy beszélek hozzád, mint valami gonosz és hitetlen ember, hanem mint igaz keresztény. Sebastiana gyerek még, meggondolatlan teremtés és az anyjának, minden kenetteljessége mellett, még kevesebb esze van, mint Sebastianának.

— Ez igaz! — mondta az öregasszony diadalmasan. — Arany a te szájad!...

— Hát akkor figyelj ide: mond el nekem az igazat ezen a szent éjszakán. Hallod a harangokat? Azt mondják azok, megszületett Jézus Krisztus, hogy meghaljon a mi vétkeinkért. Én nem akarok senki ellen sem véteni, csak el akarom hárítani a bajt. Mond hát...

Odahajolt az asszonyhoz és várta a vallomást. De signora Arrita habozott, sóhajtott és egyre csak azt ismételgette:

— Nem tudok semmit!

A férfi most már megragadta és vadul megrázta:

— Beszélj, asszony! Valamit csak észre kellett vennéd, hát beszélj! Ha nem beszélsz, hát én... én... nem tudom, hogy mit fogok csinálni! Az az ember, a ki kételkedik, rettenetesebb, mint az, a ki tudja az igazságot, bármilyen kegyetlen is az számára.

Az asszony csak hallgatott.

De egyszerre a misére hivó harangok utolsó szava fölcsendült és az egész éjszakai vidék, a felhős ég alatt, hegyek közé bezártan, megremegni látszott ezekre az élettel és titokzatos mélabúval teli hangokra, a melyek úgy zengtek-bongtak, mint az égből száműzött kóbor angyalok nosztalgiás éneke.

Az öreg asszony keresztet vetett és mellére csüggesztette a fejét. Arra gondolt, hogy mindenkinek szenvednie kell, a mint hogy Jézus is szenvedett, a ki mi érettünk szállott a földre. És most letett bosszúálló terveiről. De érezte, hogy ha most nem beszél, hát Predu Maria Dejanát igazán elragadhatja a kétség, a mely gyakran rettenetesebb, mint maga az igazság.

— Hallgass ide, fiam, — mondta atyáskodó hangon. — Elmondok neked mindent, igen, elmondok. Hidd el, igaz hitemre mondom, hogy kettőjük között nem jutott odáig még a dolog, hogy a bűnt elkövették volna. De az bizonyos, hogy Aldo Bruno szemet vetett a feleségedre. Talán már szerelmes volt belé azelőtt is, hogy feleségül vette Marielénet... Így hát inkább sajnálnunk kellene.

— Legyen átkozott! És ki kényszerítette őt arra, hogy azt a másikat vegye el? Ő maga... csak ő maga... az a számító ember, a pénz őrültje...

— Hallgass. Én nem tudom. Nem egyszer teszszük azt, a mi a legkevésbé van kedvünkre...

Ezt ő is tudta jól és ezért hallgatott.

Az asszony pedig folytatta:

— Így van ez, a mint mondtam. A feleséged tisztességes. Könnyelmű gondolkozású, de tisztességes. És hát most elmondok neked mindent: egy este az ablaknál álltam és láttam, hogy Aldo Bruno átmegy a ti kertetekbe, fölmegy a lépcsőn és megáll Sebastiana ajtaja előtt. Azt mondtam magamban: Hát így vagyunk!... És tudod, mi történt? Nemsokára lejött és hazatért. Sebastiana bizonyosan kiadta az útját. Esküszöm neked Predu Maria Dejana az Úr Jézus Krisztusra, a ki ma éjjel született, hogy ez a szintiszta igazság!

A férfi lassan megremegett, összegörnyedt és feje a mellére hanyatlott. Elereszteté az asszony karját, mintha elhagyta volna erőszakolt energiája.

Tehát ez az igazság: érezte ezt és hitt benne.

Sebastiana ártatlan és csakis Aldo Bruno a bűnös, ő, az álszenteskedő, a gyűlölt idegen, a bitorló.

— Hogyan történhetett meg az, hogy Marieléne, a ki olyan ravasz és szemfüles, sohasem vett észre semmit sem? — kérdezte egy idő mulva.

— Törődik is az egyébbel, mint a pénzzel. Ha eléje teszel egy pénzdarabot és akár fenyegetőleg, akár szerelmesen nézel rá, csak a pénzt fogja látni és nem a te szemedet. Még azt sem veszi észre, hogy milyen beteg az ura!

— De azelőtt ugyancsak észrevette, ha a gazda más asszonynépre nézett!

— Oh, fiacskám! Akkor is csak a pénzről volt szó, nem pedig szerelemről!

— Elég volt. Köszönöm — mondta kurtán a férfi. — Most hazakisérlek.

Visszafordultak és Predu Maria Dejana többé egy szót sem szólt. De Arrita-néne ezalatt annál többet beszélt, szidta Marielénet és Brunoról úgy beszélt, mint a ki a felesége hibájából lett szerencsétlenné. Ám Predu Maria Dejana szive most már el volt zárva minden részvét elől és mint háborgó tengeren, úgy szálltak föl benne a gyűlölet sötét ködei.

Hazakisérte az öreg asszonyt és kiment a Corsora, de a helyett, hogy hazafelé tartott volna, hirtelen megfordult és a templom felé igyekezett. Még nem kezdődött el a mise, bár a komor, sivár, tétova sárgás fénynyel megvilágított templom már tömve volt hivőkkel. Az asszonyok ott guggoltak a földön, sötét vállkendőikbe burkolódzva és azoknak redőiből vörös csíkok látszottak elő, a férfiak pedig, vállukon a csuklyával, a boltívek félhomályában állottak csoportosan és az aggastyánok kopasz fejükkel, vagy hosszú, lengő fehér hajukkal, a mely a vállukra omlott és összeolvadt fehér szakállukkal, meg az özvegyasszonyok, arczukat fekete fátyolba burkoltan, megtöltötték az egész templomot. Az egész ájtatos tömeg azt a hatást keltette, mintha itt most régmúlt idők népe, a krisztusi idők legelejéről való hivők fohászkodnának az Úrhoz, primitiv földalatti templomukban összeverődve, elrejtőzve, hogy itt még csak ne is törődjenek üldözőik haragjával, hanem egyesegyedül csak imádkozzanak zavartalanul.

Predu Maria a középhajóig ment és elnézte az asszonyokat, sorjában valamennyit, a míg csak meg nem pillantotta a maestrát és Marielénet, a kik az egyik sarokban egy pad mögött térdepeltek. Ők is a középhajó felé néztek és úgy látszott, mintha Marieléne intett is volna neki a fejével, üdvözlésképen. A férfi ezért aztán nem is mert elmozdulni helyéről, a míg csak egy csoport polgárember oda nem nyomult ő közé és a nők közé. Ekkor visszavonult és észrevétlenül távozni próbált, fölhasználván azt a pillanatot, a mikor a papok, aranyos miseruhájukban, tömjénfüst-felhőkben megjelentek az oltár előtt.

Minden gyűlölete és bosszúszomja mellett is szomorúságot és megindultságot érzett. Lopva osont ki a templomból és úgy érezte, mintha ezzel elárulta volna a hitét, mint valami ősi keresztény hivő, a ki fél, hogy elfogják és Isten ellenségei mártirhalálra ítélik. Mintha démonok ragadták volna el és valami felsőbb akarat — a mely erősebb az övénél — arra kényszerítené, hogy bűnt kövessen el.

Szinte öntudatlanul ment előre és egyszerre csak ott állt Marieléne háza előtt. Az udvar felől világosságot látott és azt hitte, Aldo Bruno talán még fönn van és az asszonyokat várja.

Néhány pillanatig mozdulatlanul állott ott, a falhoz támaszkodva. Aztán megkopogtatta a kis kaput. De semmi választ sem kapott.

Bizonytalanul és aggodalmasan várt ott néhány perczig, aztán nyugtalanul átcsapott a kis utczán, föltépte a kis rácsos kaput és leült a saját házuk külső lépcsőire.

Gách és Szamovolszky

K

A szabadság-szobor másodszor hirdetett pályázatán a tizenkétezer koronás első díjat és a kivitellel való megbízást Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászművészek nyerték. A nyolcezer koronás második díjat Zala György és Hikisch Rezső, a hatezer koronás harmadik díjat Füredi Richárd, a háromezer koronás ötödik díjat Dudits Andor, Pogány Móric, Pongrác (Popper) Szigfrid és Margó Ede kapták.

Művészet 1907. 268 l.

mivés ced

C

Karika bronzból, római IV. 31.

Gács és Szamovolszky

kép

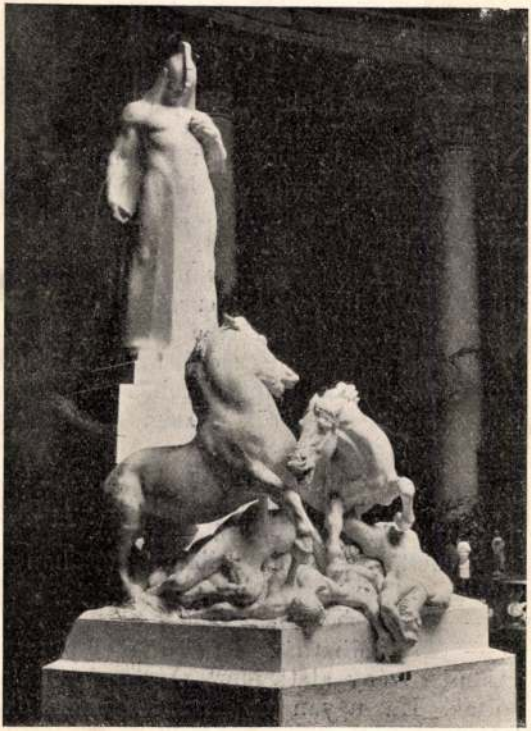

Gács és Szamovolszky : Részlet a szabadság-szoborból.
(Az állami aranyérem nyertese.)

Vas. Ujs. 1914. 7. 6.

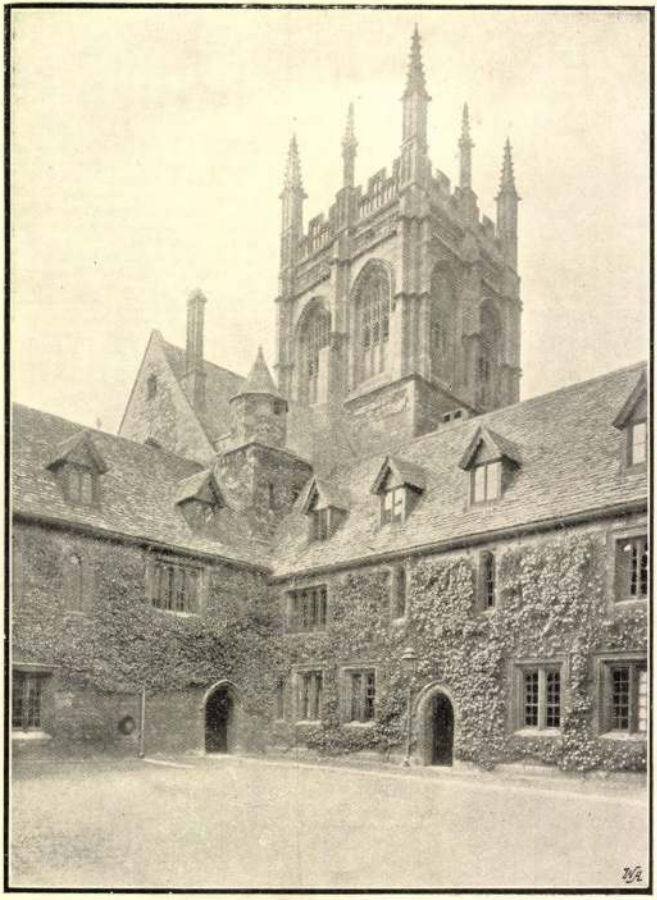

„Merton College“ Oxfordban.

Nagy Virgil: Az 1906. évi Londonban tartot

— Hagyd csak... Egy darabig fölvettem a hazugságaitokat, mint a babáim a sok cifraságot. De most már kinőttem a babaruhákból... Emlékezzél csak, mikor egyszer Budán kocsikáztunk és találomra betértünk egy cukrászdába. Senki se ismert bennünket és én olyan jól mulattam, hogy mindenki téged bámul, engem direkte lenéztek. Engem néztek a társalgónőnek.

— Mon dieu, azok a budaiak! Mit tudják azok!

— Azok tudják csak igazán, mert ők nem ismerik a papámat és sohse számlálták meg a pénzét. Hát persze, hogy nekik volt igazuk! Te szép vagy, mint egy legitim marquise, én pedig szánalmas, race-talan, mint egy cseléd. És az elegánsabb is te vagy. Csináltathatom én akárhol a ruhámat, mégis csak te vagy az elegánsabb. Hiszen emlékezzél csak: mikor kalapot vettem, ha rajtad próbáltam ki előbb, minden kalap jó volt, ha pedig az én fejemre tettem, ez se jó, az se jó, — az egész raktárt végig próbálhattam.

Napról-napra jobban lomposodott Elza. Tükörbe nem nézett, valahonnan kikereste egy régi szürke kosztümjét, azt hordta odahaza is. Úgy gubbasztott benne, mint egy megtépdesett madár. Mintha fázott volna, pedig még csak most kezdődött a nyár. Egyszer, amikor a demoiselle éppen a fátylát tüzdelte a tükör előtt a kalapjához, hirtelen rászólt:

— Mondd, Adéle, van neked valakid?

A demoiselle hevesen tiltakozott:

— Már hogy volna! Én tisztességes leány vagyok! Tudtam, hogy végül gyanuba fogsz, mert néha kimegyek egy kicsit levegőzni. Hisz elrothadok a szobában!

Elza szigorúan összevonta a szemöldökét:

— Tehát senkid sincsen? És nem is volt?

— Nem, ha mondom!

Elza szó nélkül átment a másik szobába és úgy becsapta maga mögött az ajtót, hogy csak úgy döngött. Egy napig nem szóltak egymáshoz, de aztán a demoiselle mégse állhatta meg, hogy meg ne kérdezze tőle:

— Hát mit követtem én el? Micsoda bűnt? Haragszol?

Elza komoran válaszolta:

— Oh, dehogy! Nem haragszom. De te nem méltatsz engem a bizalmadra, hát én se méltatlak téged az enyémre.

— Mit csináljak? Ha nincs semmi titkom se! De igazán!

— Ez hazugság. Biztos, hogy van valakid; *érzem*. Lehetetlen, hogy össze nem akadtál valakivel. Szép vagy és gyanakvás nélkül felhörpinthetsz minden bókot, nem kell félned, hogy hamisított itallal traktálnak... Nem úgy, mint én.

A demoiselle egy kis ideig hallgatott, mintha a szégyellős zavarával küzködött volna, aztán megszólalt:

— Nem mertem bevallani. Féltem, hogy megvetsz érte.

Elza odament hozzá, szeliden megfogta a két kezét és komoly hangon mondta, mint az édesanya gyóntatná a leánykáját:

— Mondd el, hogy történt. Hol ismerkedtetek össze?

Adéle nagyot nyelt és egy kis tétovázás után elkezdte:

— A liget egy csöndes részében üldögéltem a bokrok között egy padon. Délután volt, azt hittem, egyedül vagyok...

— A nevét mondd. Hogy hívják?

— Robert.

Elza elismerően bólintott a fejével.

— Szép név... No, folytasd.

— Nem is tudom, honnan került oda, egyszer csak előttem volt. Megemelte a kalapját, illedelmesen bocsánatot kért és mellém ült.

A készülő Szabadságharc szobor. Hadúr alakja. Szamovolszky és Gách műve

— Szőke?

— Szőke... Azaz, hogy egy kicsit barna inkább.

— Szőkésbarna?

— Igen. Egyszerűen, de nagyon elegánsan volt öltözködve.

— Tehát civil?

— Igen. Ámbár sok volt a lényében a kivetkőzött katonatisztből. Nagyon kedves, de merev, szűkszavú.

— Micsoda? Mi a foglalkozása?

— Hogy mi a foglalkozása?... Mon dieu, azt igazán nem is tudom.

— Hm... Az ilyesmi iránt érdeklődni kellett volna. Node nem baj. Mellékes a foglalkozás, a fő az ember. Tehát folytasd.

— Nincs is, hogy mit folytassak. Elbeszélgettünk egy óráig mindenféléről és ő megkérdezte, hogy naponta el szoktam-e ide járni. Azóta mindennap találkozunk.

— Talán most is oda készülsz?

— Igen...

— És megcsókolt már?

— Oh, azt nem! Hova gondolsz?

Elza fölállott és kegyetlen szárazsággal biccentett.

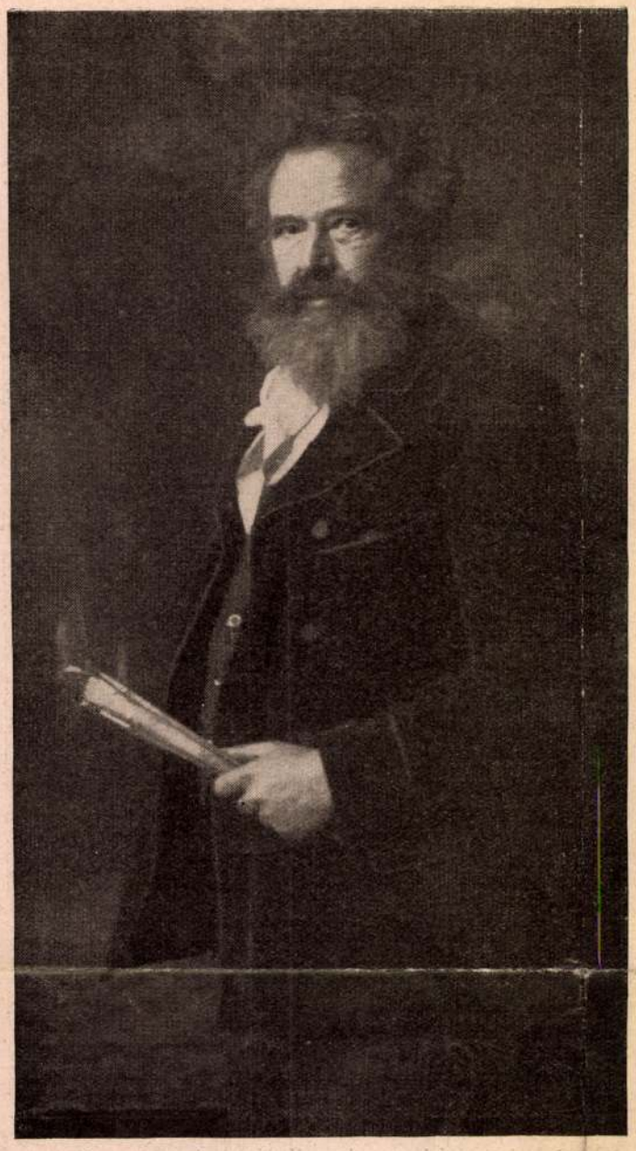

Feszty Árpád festőművész, meghalt junius 1-én, 58 éves korában

— Rendben van!

És már indult is a másik szoba felé. A demoiselle utána szaladt, elkapta útközben és töredelmesen rebegte:

— Hát igen... Megcsókolt. Amint ott ültünk kettesben, körülnézett, látta, hogy senki sincs a közelben, felém hajolt és hirtelen megcsókolt.

— No látod!... És te?

— Oh, én természetesen eltaszítottam magamtól és nagyon haragudtam. Képzelheted.

Elza bosszúsan toppantott.

— Ezt nem kellett volna tenned. Elvégre, ha szeretitek egymást, abban nincs semmise.

— De hisz én...

— Te szereted őt! Hiába próbálod tagadni, te szereted Robert-t. És egy csók!... Oh, istenem, hát lehet annál szebb dolog a világon... ő úgyis el fog téged venni, egészen biztos, hogy el fog venni. Egymáséi lesztek... Igérd meg, hogy ma nem leszel oly kegyetlen hozzá.

Adéle megigérte és menni készült. De Elza előbb gondosan végignézett rajta, itt egy fodrocskát, itt egy hajfürtöt megigazított és az ajtóból megint visszahívta:

— Várj egy pillanatig!

Az egyik virágcseréphez ment ollóval és a legszebb rózsát lemetszette.

— Ezt tűzd még a melledre. Aztán... nem bánom, annak adhatod, akinek akarod.

A vacsoránál a demoiselle föltünően szomorú volt. Elza alig várta, hogy a papája fölálljon az asztaltól és mikor egyedül maradtak, megkérdezte tőle aggodalmasan:

— Mi baj van? Nem volt ott?

A demoiselle a szemét törölgette.

— Oh, inkább ne lett volna ott, de nagyobb baj van. Beszélgettünk, észrevettem, hogy rosszkedvű, szórakozott és szeretne is valamit mondani, meg nem is. Aztán kirukkolt vele... Hogy neki szigorlatoznia kellene és száz forint kellene hozzá... És mihelyt ezt kimondta, elszaladt, mintha szégyelte volna, hogy miért beszélt nekem ilyesmiről.

Elza nagyon szigorúan megkorholta:

— Hát ez az a baj? Jaj, édes gyermekem, az élet nemcsak szerelmi vallomásokból és csókolózásokból áll. Az életnek vannak komolyabb gondjai is és a komoly nőnek nem szabad ezekből kivonnia magát. Szegény fiú, talán csak azért sürgette a szigorlatát, hogy hamarább az övé lehess.

— Dehát most mit tegyek?

— És ezt még kérdezheted? Itt a száz forint és holnap átadod neki. Oh, én jól tudom, hogy ő nem fogja akarni elfogadni, meg lesz sértve, de meg kell neki magyaráznod, hogy ha igazán szeret téged, nincs joga erre a büszkeségre. Ezt a pénzt el kell fogadnia, a jövőtök érdekében!

Két nap múlva a demoiselle sírva jött haza. Hiába faggatta Elza, ő csak ennyit zokogott:

— A nyomorult! A nyomorult!

— Dehát beszélj! Mi történt?

Végre mégis csak el birta mondani a demoiselle, hogy mi történt:

— Ah, a szívem szétugrik a dühtől!... Hiszen tudod, átadtam neki a száz forintot, amit te oly nagylelkűen kegyes voltál...

— Jó, jó! Mi történt?

— Másnap... oh, a nyomorult!... előállott, hogy az éjszaka belekeveredett valami társaságba és elkártyázta a száz forintot. Sőt nemcsak a száz forintot, hanem még kétszáz forint adósságot is csinált. A gazember! A gazember!

Elza szeliden megsimogatta a demoiselle haját.

— Édes gyermekem, a nőnek, aki szeret, türelmesebbnek kell lennie a férfiak hibái iránt. Igaz, nem szeretem, hogy kártyázik, inkább lehetne valami más szenvedélye... De nem is férfi, akinek hibája nincsen. És még jobb, ha most jön ki belőle... Majd én a könyvelőnktől fölveszek előleget a jövő havi háztartáspénzemre. Oda fogod adni neki a pénzt.

A demoiselle dühösen fölpattant.

— Hogyisne? Majd pénzzel tömöm azt a... azt a zsarolót! Tudni se akarok róla.

— Oda kell adnod! Robert-től kitelik, hogy főbelövi magát. A férfiak nagyon komolyan fogják föl a kártyaadósságot.

... A demoiselle eztán még néhányszor vitt pénzt Robertnek, aki — úgy látszik, — most már végleg belésülyedt a kártyás életbe. Mondta is Elzának:

— Ott kellene hagynom őt! Az a nyomorult nem érdemli meg, hogy tovább törődjem véle! Ott fogom hagyni, még ha a szívem belé szakad is!

De Elza ájtatos hangon megdorgálta:

— Tagadhatatlan, hogy Robert nem jó úton van. Rossz társaságba keveredett és mivel szenvedélyes jellem, tehát könnyen enged a csábításnak. De épp ez

Szamovolszky és Gách

Lvod

Budapesti Hirlap 1912

nov. 24. (A márvány

– hadúr. – Szamovolszky

és Gách Habadságszobra.)

(Művészet 1912. 412. l.)

K.

12½

12½
11½

2

12½
13

12½
13½

2

Szamovolszky – Gach

Vas. Ujs. 1883. 344 l.

K.

A szabadságharcz szobra. A fővárosi szépmüvészeti bizottság a szabadságharcz szobrának helyéül a Deák-tér, Gizella-tér és sugáruti *oktogon-tér* közül ez utóbbit választotta. A monumentális mű tehát, mely a magyar szabadságharczot fogja dicsőiteni, a főváros legszebb, legdivatosabb s legnépesebb utczájában fog ékeskedni, az oktogon két kis ligete közt, *a sugárut közepén*, hogy a városliget felől s a város felől is már messziről látható legyen. Az *alakra* nézve abban állapodott meg a bizottság, hogy a mű, a helyre való tekintetből, karcsu legyen, azaz ne épület, hanem szobor-formát nyerjen, akár mint oszlop, akár mint obeliszk, mely alegoriai plasztikai mű alakját képezné. Az adományok begyüjtésére eddig 11,000 ivet adtak ki, leginkább a fővárosban. Akadt néhány olyan háztulajdonos is, a ki a gyüjtést megtagadta. Ezek helyett kárpótlást nyujtanak más buzgó gyüjtők, s péld. Ivánka Imre, az északkeleti vasut vezérigazgatója már 11 ivet kért, Fakh Károly, a nyugoti vasut vezérigazgatója nyolczat; az Athenaeum-társaság 300 frtot küldött be, gr. Zichy János a maga és családja nevében 200 frtot, Török József gyógyszerész 100 frtot, stb. A vidéken is jó sikerrel halad a gyüjtés, és eddig a fővárosi adakozásokat nem számitva, már mintegy 11 ezer forint gyült be a szoboralap javára.

Egy a számtalan cikkből, mely a gyüjtés alkalmatott mozgatott.

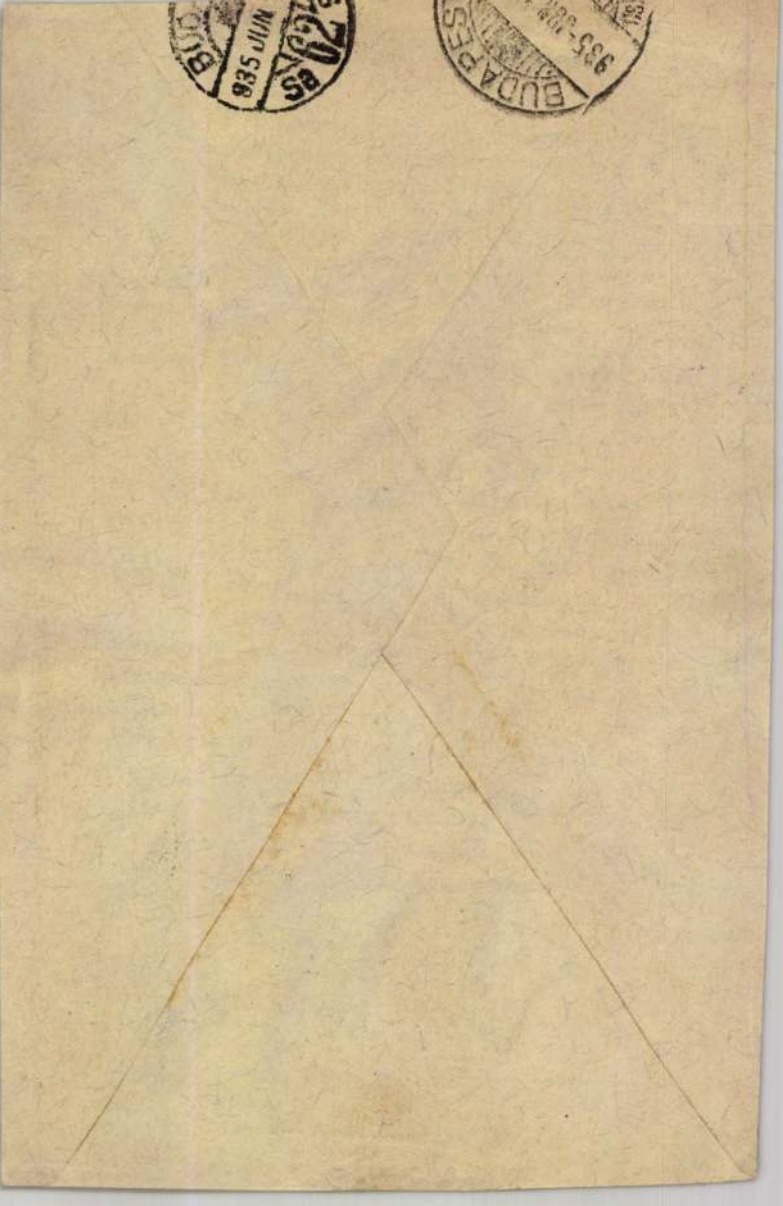

Szamovolszky és Zach

238.

= LIBRARY SET = MAGASIN STAND =
= DE OSCAR ONKEN & CO =
CINCINNATI

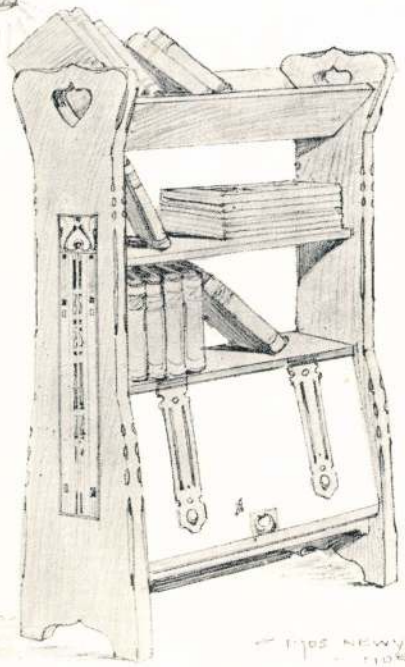

= 1905 NEW YORK =
= HORTI =

239.

= ARM CHAIR =
= P. Oberle & LIMBERT & CO =
= GRANDRAPIDS MICHIGAN =

= ST. LOUIS 1904 =
= HORTI

240.

= PIANO =
= PARLORGRAND =

241.

241. SZAMOVOLSZKY ÖDÖN ÉS GÁCH ISTVÁN.
EDMOND SZAMOVOLSZKY ET ETIENNE GÁCH.

I. DÍJ ÉS A MEGBIZÁS.
I. PRIX, CHARGÉS DE L'EXÉCUTION.

Magyar Szemle 1907. 4. 184. l.

Szamovolszky és Gach

irod

Pesti Napló. 1910 máj. 1.

(A Hadúr szobra. Látogatás Szamovolszky és Gach műtermében.)

(Művészet 1910. 224. l.)

K.

~~Gaich István~~

tovább Szamovolszky István

K

U. 3362.

Pesti Napló. 1933. ápr. 4.

(Szabadságharcunk emlékművének tragédiája.)

1908-ban kezdtek hozzá pályanyertes mu kivitelé-hez és 6 év alatt a monumentális művet majdnem teljesen elkészítették a pasaréti műtermukben.

Szamovolszky 1916. meghalt. Gaich bevonult katonának és Przemysl várának elés-

Alkor orosz fogságban 1920-ig rabokodott a krasznojarszki tábor-ban. Fordítás.

Mikor hazajött, hozzafogott,
hogy a szobrot egyedül fe-
jezze be. Évekén át dolgo-
zott budai műtermében,
meg a főváros tulajdona.
A leromlott viszonyok miatt
1928 óta nem tudott bár-
bert fizetni. Megfenyegettek,
ha nem fizet, a szobrokat
gipsz
kilakoltatjak. Egyezkedni
próbált, sikertelenül. Most
a szobrokat a főváros el-
szállítatta és a bazilika
pincéjében helyezte el.

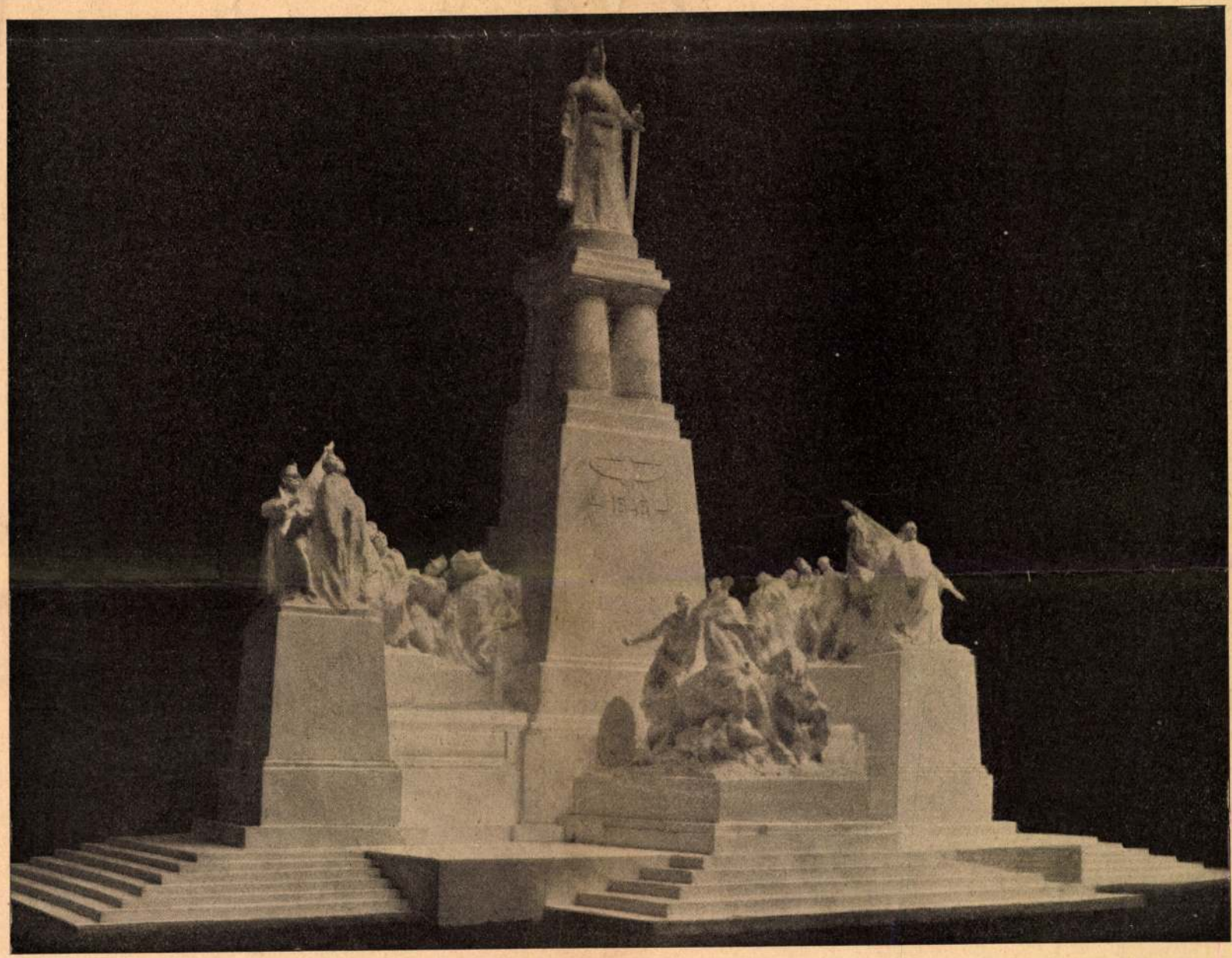

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN ÉS GÁCH ISTVÁN PÁLYATERVE. (I. DÍJ.)

A SZABADSÁGHARCZ-SZOBOR PÁLYAMŰVEI. — Kizzer fényképei.

Vas. Ujs. 1907. 496. l.

Tavaszi éj van. Az eltemetett
Ábrándok, régi álmok szárnyra kelnek,
Lombok susognak halk dicséneket
Az új tavasznak, az új szerelemnek.
Zenét hallok: a csók, a vágy dalát,
Mintha szerelmes manók énekelnék
Az epedő, a lágy melódiát.
A dalos tündért hiába keresnéd,
A tavasz hangja szól: a némaság.

Csókról mesél e nagy, szent némaság,
Mely elmulik és új életre támad,
Melyben ott rejlik egy egész világ:
Kín és gyönyör, a boldogság a bánat.
A szív elrepül az álomvilágba
E feltámadás néma ünnepén:
Fakadó rügyek, csókok tavaszába'
Mért tünődöm egy régi, bús mesén?!
Miért, hogy az elmúlást érzem én?!

Fodor Viktor.

A NOSZTY-FIÚ ESETE TÓTH MARIVAL.

Elbeszélés. (Folytatás.)

Irta **MIKSZÁTH KÁLMÁN.**

Mari kisasszony különben már megbánta merész kíváncsiságát, szeretne túl lenni a kalandon, megúnta a dangubalást,* talán restelte is a szobaleánya előtt, édes örömest ott hagyta volna a «kirakatbeli» helyet, de az nem volt könnyű, mert a háta mögötti sorok úgyszólván elzárták útját. Épen mikor a visszavonulás módozatán töprengett, egyszerre csak a sor előtt terem a vadász s félreérthetetlenül feléje int kezével.

Tóth Mari észre sem veszi; a balszomszédnéja, egy tömzsi vén leány löki oldalba:

— Magát hivja az az úr, nem látja?

* Dangubalásnak nevezik, mikor a hajó sokáig vár a kikötőben.

Lehajlik érte Noszty hirtelen, de csak azt a kezét fejti le a leány derekáról, a melyikkel fölveszi.

A leány is leveszi a vadász válláról az övét s a rózsa után nyúl.

— Nekem adhatná, — mondja a vadász.

— Minek az magának? — feleli az vissza. (Most hallják először egymás hangját.)

— Hát csak. Eltenném magamnak.

— Úgy sincs már meg a szára, — ellenkezik a leány csendesen.

— Hiszen épen azért, nem veheti már hasznát.

— No ugyan maga meg nagy hasznát veszi, — évődik Tóth Mari.

— Ideadja?

Mari vállat vont, mire Noszty Feri az inge hasadékán át a keblébe csúsztatta a rózsát, de előbb megcsókolta.

Kigyúlt erre a leány, mint a láng, röstelkezni látszott, úgy érezte, hogy egy kicsit tovább ment egy ismeretlen, alantas állású ifjúval, de ez csak pillanatig tartott, hiszen nem is ő van itt voltaképen, hanem a szobaleánya, Kovács Klári, és a mi a rózsát illeti . . .

— Hiszen nem az enyém, — fejezte be a gondolatát hangosan.

— Hogy nem a magáé? — csodálkozott Feri ravaszúl, hiszen erről a fejről esett le, vagy talán ez a fej se a magáé?

Mari az ajkaiba harapott és nagy zavarba jött, hogy most majdnem elárulta magát a fenhangon való gondolkozással, lesütötte a fejét és mosolyogva mondá:

— A fej ugyan az enyém, de úgy érzem, mintha nem az enyém lenne, mert egy kissé elszédült a tánczban.

Feri erre rögtön abbahagyta a tánczot és az álldogáló tánczosnék sorához vezette.

— Pihenjen meg egy kicsit, de még talán

Noszty kitért a felelet elől, vagy nem hallotta a megjegyzést, mert megfordult és körültekintett a tarka-barka mulatozók csoportjain.

— Sehol se látok valami üres ülőhelyet, — mentegette magát boszúsan, — s nekem sincs itten ismerősöm.

— Alkalmasint maga se idevaló.

— Én csak átutazó vagyok, de megálljon, látok valamit . . .

Noszty észrevette a ponyt, a Répási uram hordóját, ott állt kipányvázva a gyepen, az ördög se törődött már vele, — hát bizonyosan üres. Otthagyta tehát Marit és fölkereste a szabót, hogy engedje át a ponyt egy a fáradtságtól kimerült leánynak ülőhelyül.

— Hm, — dünnyögte Répási, — a hordó is kimerült, a leány is kimerült, hát összeillenek.

— Elvihetem?

Répási uram felhajtott egy pohár bort s nagy lendülettel felelte:

— Egy kősziklát láték idejövet, mely kettérepedt, hogy helyet engedjen egy vadrózsának, mely nem tudott a kő alól kinőni; Répási János se bugyborékolhat kegyetlenebbül, midőn egy rózsabimbó számára az elhelyezés mivoltja helyeztetik tárgyalás alapjául, és mikor Répási Jánosnak meg sem kell repednie e miatt.

Feri hát odagurította a hordót a leányok csoportjához és megkínálta Marit a leüléssel.

— Tessék, édes lelkem, üljön le. — Ez a lelkem megszólítás is most már stylszerű volt a vallomás óta. (De 'iszen érti magát a gyerek.)

Az ülőke elhozatala olyan nagyszerűen gavalléros tettnek tűnt itt fel, mint mikor herczeg Montrose bibor köpönyegét terité le a sárba, hogy egy hölgy száraz lábbal léphessen ki a kocsiból csónakjához. Az általános figyelem Noszty és Mari felé fordult. A bámulat megaranyozta Nosztyt. Ejnye de csinos fiú! De ugyan hova tette a szemét? Az irigység

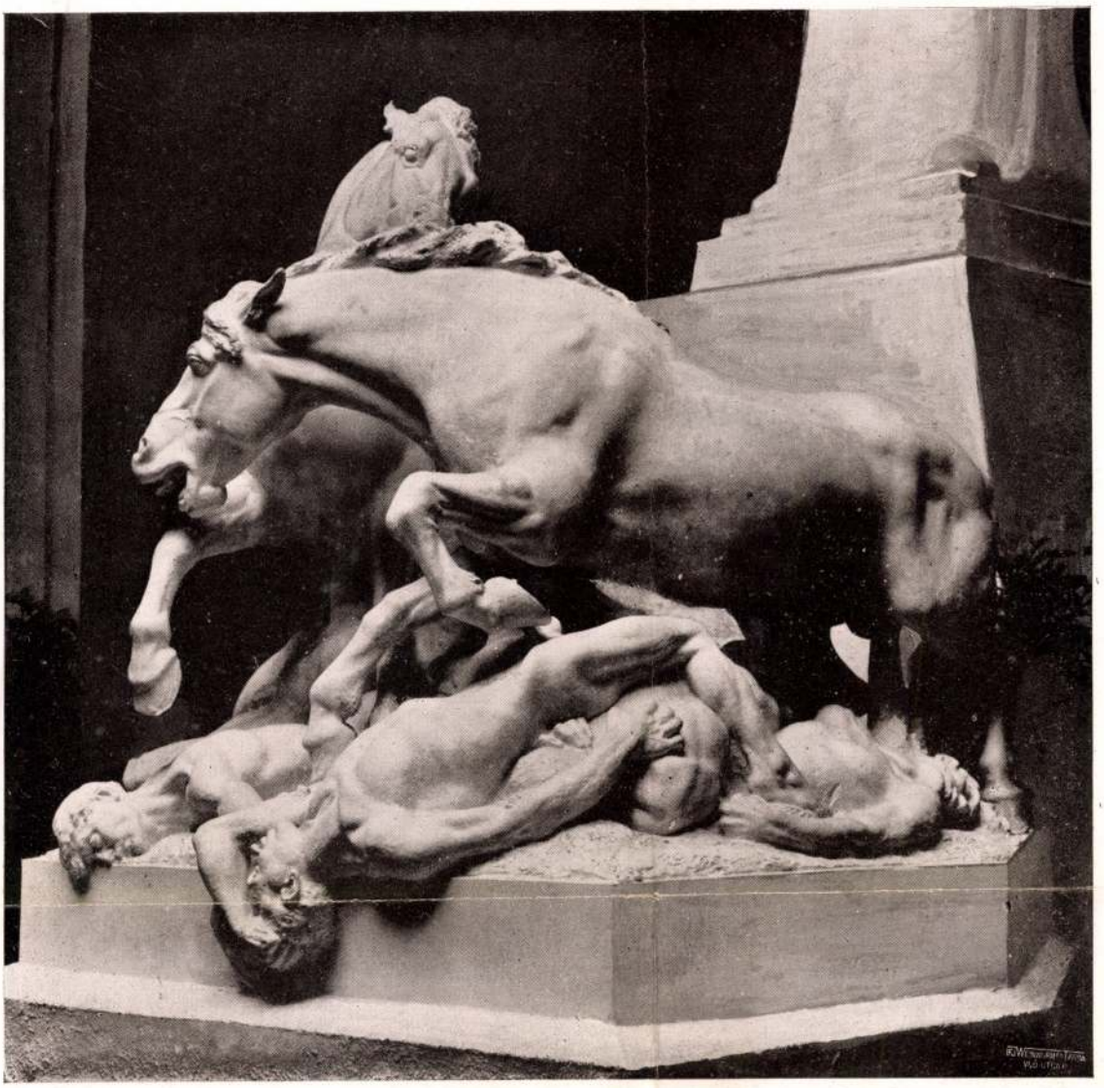

Szamovolszky Ödön †. A szabadságharcszobor első pályadíjjal kitüntetett mintájának részletei.
Biga des vorstehenden Modells für ein Freiheitskampf-Denkmal. Détail d'un monument. Par E. Szamovolszky et E. Gách.

Magyar Iparművészet
1925.

1

2

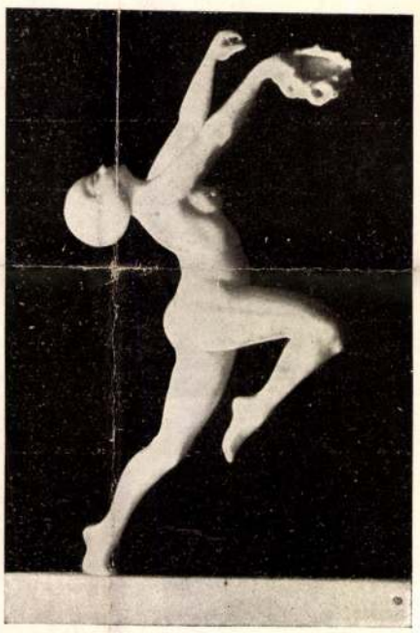

3

4

S. Irsai: Elfenbeinsculpturen.
1. Anhänger.
2. Faun.
3. Allegro.
4. Salome.

Irsai István: Elefántcsont domborművek.
1. Nyaklánccfüggő.
2. Faun.
3. Allegro.
4. Salome.

E. Irsai: Reliefs en ivoire.
1. Pendeloque.
2. Faune.
3. Allegro.
4. Salome.

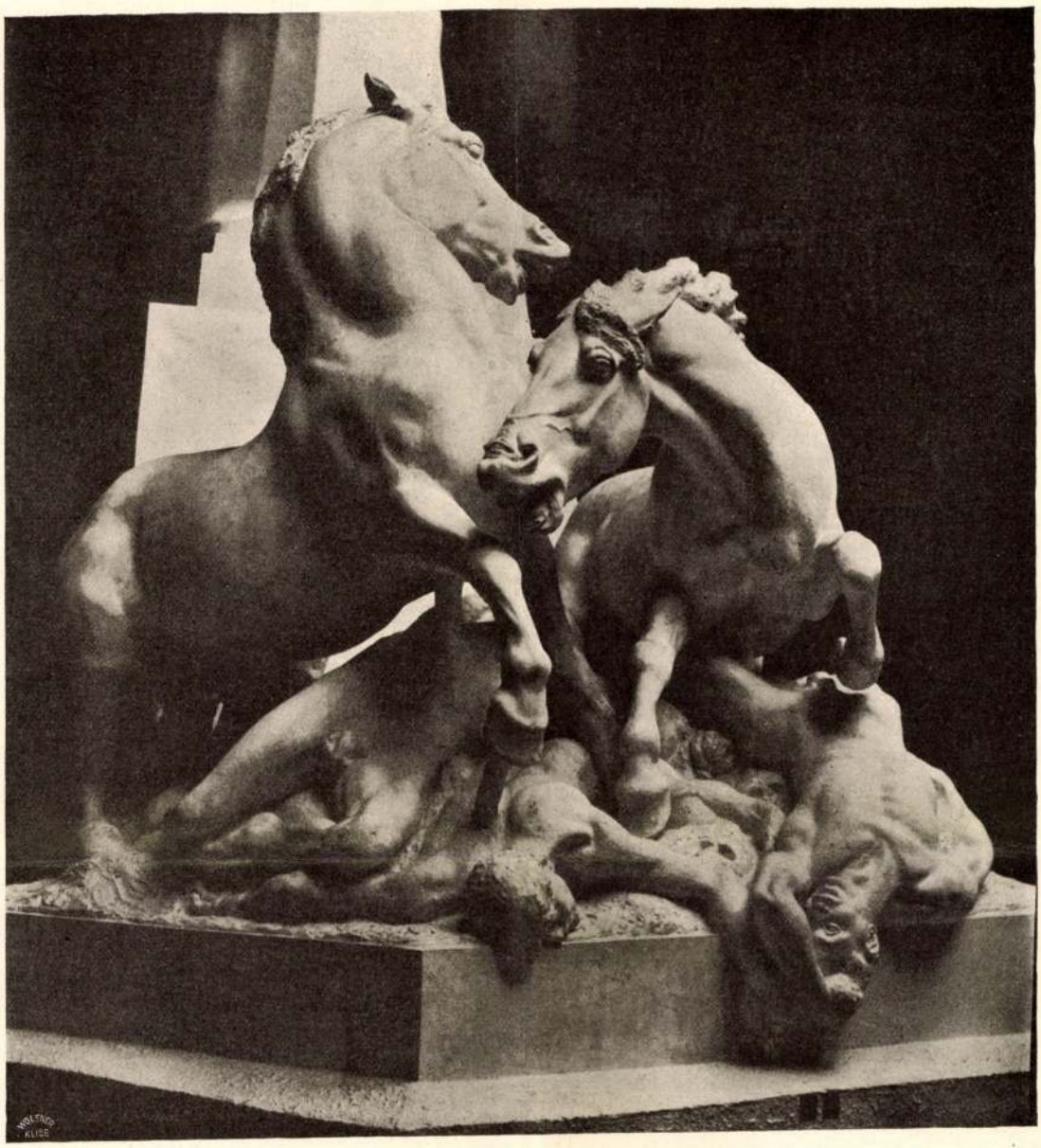

A MŰCSARNOK
TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

RÉSZLET A BUDAPESTI
SZABADSÁGHARC-SZOBORRÓL
SZAMOVOLSZKY ÖDÖN ÉS GÁCH ISTVÁN MŰVE
A KIS ÁLLAMI ARANYÉREM NYERTESE

A FESTŐMŰVÉSZET FEJLŐDÉSE

A legújabb kor tudományos eredményei megszoktattak arra, hogy minden jelenségben fejlődést lássunk és keressünk. Az organikusok önmaguktól fejlődnek, az anorganikusok pedig az előzőkkel kapcsolatos viszonyok folytán lesznek szerintünk tökéletesebbek, nekünk értékesebbek. A művészet is emberi cselekmények eredménye, minden időnek meg volt a maga művészete, föltehető tehát, hogy rája is vonatkozik a fejlődés törvénye. Azonban, ha példákkal akarnánk igazolni föltevésünket, éppenséggel nem találhatunk erre megnyugtató feleletet. El kell ismernünk, hogy ha van is a művészetekben fejlődés, ez nem egy állandóan fölfelé irányuló vonal, vagyis éppenséggel nem állíthatjuk föl azt a tételt, hogy fejlettebb emberiségnek a művészete is fejlettebb. Bármennyire komplikáltabbak, képzeteiben, igényeiben szédületesebbek a XX. század fiai a régi görögök és rómaiak, vagy a cinquecento embereinél, mégis úgy érezzük, hogy ezeknek művészete nemcsak az egyes zsenik megnyilatkozásaiban, hanem az átlagos nivó szerint is értékesebb, nagyobbszerű és mélyebb. Mindezek dacára valamely kiolthatatlan következetességgel azt hisszük, hogy igenis van fejlődés a művészetben. Ez a fejlődés azonban nem lehet párhuzamos a kor állandó haladásával, ennek külön útjai vannak, melyek csak lazán függnek össze a külső eseményekkel. Semmiképen sem állíthatjuk, hogy a XX. század kevésbbé ideges, türelmetlen, mint a XIX., mégis az utóbbi volt a könnyedebb, mérlegelés nélküli impresszionizmus kora, míg napjainkban már egy nyugodtabb, elvont természetű, stilusos piktura ujjászületését szemlélhetjük.

Ha most a művészet fejlődésének momentumait közelebbről óhajtjuk megvizsgálni, úgy első sorban a művészi alkotás mioenlétével kell tisztába jönnünk. Nem akarunk ezúttal semmiféle definiciót nyújtani, csak annyira kívánunk a dolog természetébe behatolni, hogy problémánkat kellő világossággal megoldhassuk.

A művészeteket két nagy csoportba oszthatjuk, olyanokra, melyek a természetet utánozzák és olyanokra, melyek e nélkül alkotnak művészit. Az előbbiek közé tartozik a rajz, festészet és szobrászat, míg az utóbbiak közé az építészet és iparművészet, szintúgy az ezektől különálló, teljesen egyéni tulajdonságokkal, lehetőségekkel rendelkező zene. A tánc egy külön harmadik csoportot alkot. Ezt az elkülönítést azonban nem szabad áthidalhatatlannak elképzelni, az elválasztó konturok nem élesek, úgy az egyikből, mint a másikból sok az átkapcsolódás, sőt bátran állíthatjuk, hogy a művészetben ez a határozott elkülönülés már csak egy későbbi fejlődés eredménye. Például az iparművészet ezer változásban egyesül a természetet utánzó plasztikával vagy festészettel, sőt az ornamentika állandóan a határokon mozog. Mindazonáltal, ha a művészet és itt különösen a festészet fejlődését meg akarjuk érteni, szükségképen ragaszkodnunk kell a kettéosztáshoz. Csak így találhatjuk meg a magyarázatot, csak ezután kaphatunk kielégítő feleletet kérdésünkre.

Ha az utánzó művészeteket, a rajzot, a festészetet, szobrászatot közelebbről tekintjük, úgy bennük mindig két elemet tudunk megkülönböztetni: a természet utánzását és a szurogátumot, vagyis az utánzó anyagot. A szurogátum által jöhet létre a természetutánzás, ez mutatja be a maga lehetőségei szerint a valóságot, azonban az ábrázolt valóságtól mindvégig különböző anyag marad. A művész nemcsak a természetről vesz tudomást, nemcsak ennek tulajdonságaira figyel, hanem egyszersmind az anyagból fakadó eszközeivel is számolhat. Ezek nem is késnek hallatni a maguk szavát, és figyelmeztetik az alkotót, hogy a művészet nemcsak természetutánzást jelent, hanem egyéb lehetőségek teljesítését is. Ez utóbbiak a természetutánzással szemben működnek és alapjuk az alkotó egyéniségében, lehetőségük a műalkotás elemeiben rejlik. Az emberiség hamar rájön arra, hogy a vonal, a szín, a forma nemcsak mint a természetutánzásnak szolgai eszközei szerepelhetnek, hanem önmagukért is érdemesek a megvalósulásra. Nem maradnak meg a valóságot reprodukáló elemeknek, önálló életet kezdenek; csak alapjuknak, gerincüknek marad meg a természetutánzás, igazi megvalósulásuk, értékük azonban az eltérésekben rejlik, melylyel a valóság fölé kerekednek.

Két egymással szemben álló tendencia keletkezik ez által. Az egyik a természet képének

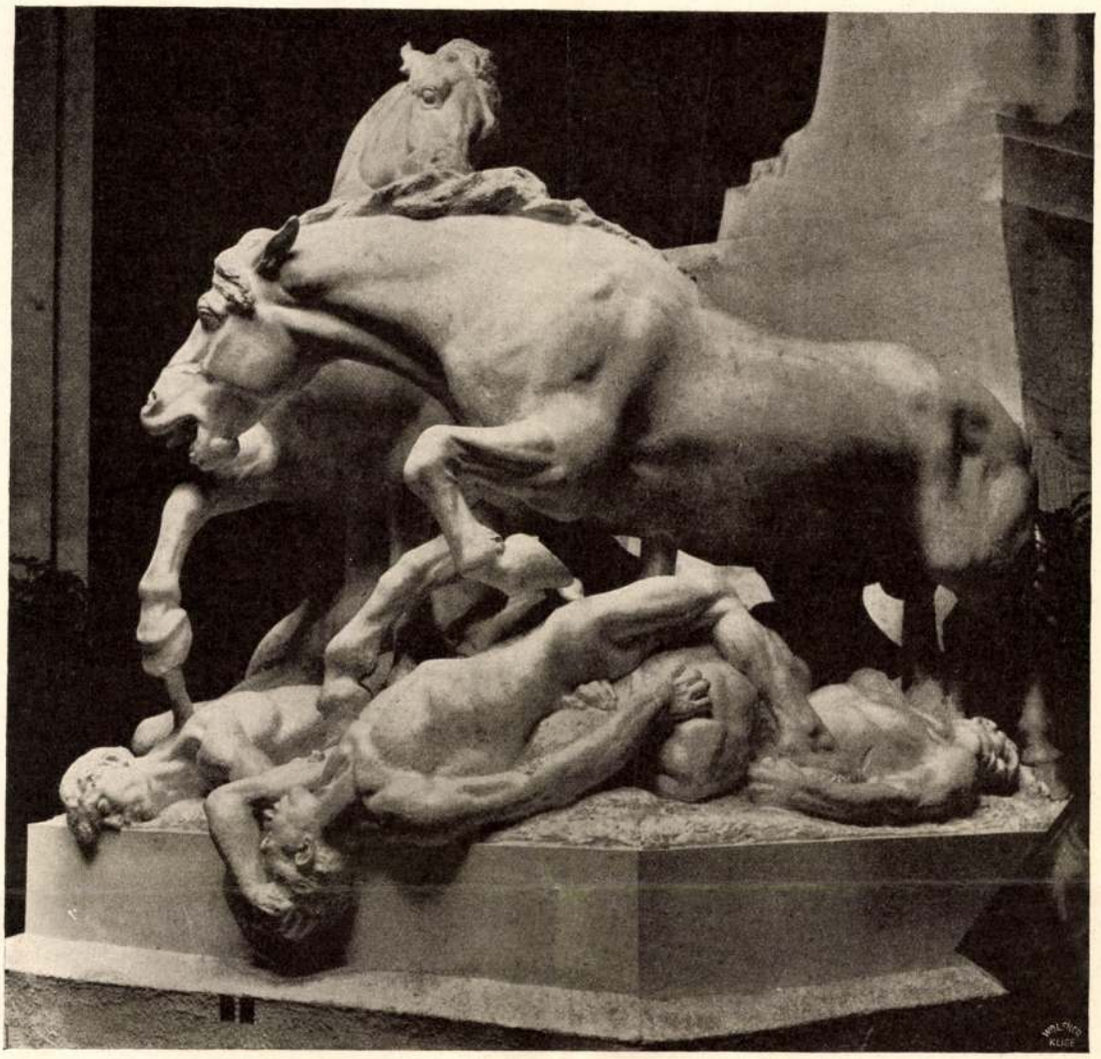

A MŰCSARNOK
TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL

RÉSZLET A BUDAPESTI
SZABADSÁGHARC-SZOBORRÓL
SZAMOVOLSZKY ÖDÖN ÉS GÁCH ISTVÁN MŰVE
A KIS ÁLLAMI ARANYÉREM NYERTESE

Művészet 1914.

pontos visszaadására törekszik, a másik pedig a művészet eszközeinek egy önálló értékű megvalósulást kíván adni. Az előbbit nevezhetjük a művészet naturalisztikus, az utóbbit stilusos tendenciájának.

Nézzük először a természet utánzását. A természet utánzásának képessége nem egyformán velünk született adomány. Különös tehetség, de egyszersmind tanulást is igényel. Amint ez a képesség az egyes egyéneknél is tanulással fejleszthető, úgy fejlődik a természet utánzása az egyes korszakokban. Ez a fejlődés azonban nem megszakítás nélküli és e nagyobb kitérések a művészet másik lehetőségének túlsúlyra jutása következtében történnek. Az utánzás fejlődése szorosan összefügg az anyaggal, ahány fajta anyag van, annyiféle problémát vett fel az utánzás, sőt amint a festészet bizonyítja, egyfajta anyagon belül is többfélekép közelíthető meg a természet. Nem értjük ezalatt az utánzás számtalan egyéni, hanem csak azon objektiv lehetőségeit, melyek az utánzás egy-egy új útját, tárgyi megvalósulását eredményezik. Ezek az objektiv lehetőségek az egyes anyagok szerint igen különbözőek. Midőn az egyiket már majdnem kimerítették, midőn ezen belül elérték a természetutánzás maximumát, a másikkal még csak tapogatóznak. Hiszen az egyikben szükségképpen olyan megoldások merülnek föl, a melyeket a másik anyag természetéből kifolyólag kikerülhet. A rajz, a festészet két dimenzióban dolgozik, így kénytelen megtanulnia a távlatot, míg a szobrászatnak erre, ha nem dombormű, nincsen szüksége.

A naturalisztikus tendencia a művészetben az objektiv elemet képviseli. Midőn egyedüli célzata a természeti benyomást minél tökéletesebben visszaadni, csak öntudatlanul tesz engedményeket az egyéniségnek. Mihelyt az egyéniség a maga szempontjait már erősebben érvényesíti, midőn a természeten változtatásokat visz véghez, kiemel, elhagy, akkor már a művészet másik tendenciája, a stilus érvényesül általa. Ha nem is lesz a műalkotás stilizált, de föltétlenül stilusos.

Bármennyire nagyszerű is a művészetben a stilus, az egyéniség határozottabb megnyilvánulása, nem ez izgatja egyedül az alkotókat. Mivel a festészet, rajz, szobrászat szükségképen a természet utánzásához van kötve, a művészi problémák megoldásának nagy része is errefelé nyílik. Az objektive felfogott természetutánzásnak, ha csak váza is a műalkotásnak, mégis olyannak kell lenni, hogy a szemléletet minél tökéletesebben kielégítse. A természet utánzásának tökélyesbülése azonban fokozatos, nemcsak magának a reprodukálásnak, de a látásnak is meg kell járnia a maga fejlődési útját. Ha megnézzük a primitiv nép bálványait, vagy egy kis gyermek ákom-bákomait, úgy könnyen észrevehetjük rajtuk, hogy ezek nemcsak azért olyan esetlenek, mivel készítőjük nem tud az anyaggal bánni, de mivel az utánzott valamit sem képes jól megfigyelni. Az emlékezet után, fejből készült rajzoknál szintén meggyőződhetünk erről. Hányszor kellett a művésznek a valóságban ugyanazt észlelni, megfigyelni és ugyanilyen rajzokat látni, hogy azt a természethez hűen visszaadni tudja. Sokszor, sokáig egy ponton marad az utánzás, úgy látszik, hogy még nem tud tovább előre jutni, sőt néha teljesen bezárul előtte a jövő perspektivája, míg jön egy zseniális mester, a ki a maga szubjektivitásával, egyéni törekvéseivel egy olyan lendülettel viszi előre, melynek eredményeiből egy egész korszak táplálkozik. Nemcsak mint nagyszerű egyéni megnyilatkozás ha a munkássága, mely maga után vonzza az epigonokat, hanem objektiv eredmények is leszűrődnek a munkásságából. Ezeket mások eltanulják, az új megoldásokat elsajátítják és a természetutánzásnak ideálját egy fokkal előbbre viszik. Ez azonban nem megy a művészetük, egyéniségük rovására, mert objektiv eredményekre vonatkozik, olyanokra, melyek tulajdonképen csak vázát alkotják a műalkotásnak. Legtöbbször nem is egy egyéniség munkássága teremti meg az új objektiv értékeket, hanem sokan együttesen: hiszen nagyon sokan dolgoznak ilyen eredményekért, igen sok művész lelkesül első sorban a naturalizmus tárgyi értékű eredményeiért.

Ezek az eredmények — mint már följebb mondottuk — szoros összefüggésben állanak az utánzás anyagi eszközeivel. A festészet és a szobrászat más-más úton valósítja meg művészeti céljait és másféle fejlődési momentumai vannak a természet utánzását illetőleg is. Mert alapjában véve a művészet nem egyéb, mint egy idegen anyagnak a természet formáival való kiegyenlítése. De erre a kiegyenlítésre az egyes anyagok különfélekép reagálnak. A reakciónak nemcsak módozatai különbözőek, hanem a határai is el-

hogy nálunk miként gondolkoznak a szélesebb körök a plasztikáról. S mert a nagyközönség e híven kifejezett véleményét helytelennek tartjuk, kötelességünk épp e nagy pályázat ötletéből az ellenkező véleményt is előadni.

Célszerű lesz ebből az ötletből fölvetni azt a kérdést is, vajjon helyes-e egy másik elvi jelentőségü argumentumot, amely a jelentés egyik kritikai szakaszában foglaltatik, szó nélkül hagyni. A pályázók egyik csoportjának tudtára adatik, hogy „általában az allegórikus csoportozatok helyett mindig előnyösebb és helyén való közvetetlenebb motivumok alkalmazása, amelyeket a nép is megért". Őszinte örömmel veszünk tudomást az allegorizálás ellen kimondott vetoról. Ez is egy darab filológia a plasztika szent berkeiben. Okos és higgadt szó emelkedett itt ellene. Am nagyobb veszedelmet rejt magában a megokolás. Ne allegorizáljunk — úgymond, — mert különben nem érti meg plasztikánkat a nép. Nos, nyugodtak lehetünk: a nép, az istenadta nép földet szánt és lendítő-kereket olajoz, de plasztikát sem így, sem úgy nem ért meg. Mai társadalmi rendünk keretei közt ez ki van zárva. A nép egy szobor láttára visszaemlékezhetik arra, amit az ábrázolt hősről valahol hallott. Vagy pedig, ha a szobor panoptikum-stílusu, észreveszi azt is, hogy ime, itt ez a Hunyadi János, talpig kettészelte a törököt. Ez azonban nem plasztikai megértés. A népnek megvan a maga fölfogási és értelmi köre, amely hibás társadalmi állapotaink folytán szomorún szük: nincs az a szobrász, aki akár allegóriával, akár „közvetetlenebb motivumok alkalmazásával" a meg nem lévő plasztikai értelemre és érzésre hatni tudna. Baj volna azonban, ha valaki a szobrászoknak tanácsolná, hogy mégis ezt tűzzék maguknak célul. Mert e célt a mi társadalmi viszonyaink közt puritán plasztikai eszközökkel elérni lehetetlenség. Aki mégis eléri, az bizonyára már messze túl jár a plasztika körein.

Ez az okfejtés átvezet minket a Kossuth-szobor pályaműveihez. Hisz Kossuth ma is bálványa éppen a legszélesebb néprétegeknek. Nincs ember, [illegible]

A nagy pályázat

Kossuth-szobrok és Szabadságharc-szobrok

Félmillió korona Kossuth-szoborra. Másik félmillió Szabadságharc-szoborra. Valóban, a föladat, amely itt szobrászainknak kijutott, nem egyhamar képzelhető nagyobb szabásúnak. Szinte tékozló kézzel szórta a nép garmadába az aranyakat, hiszen olyan gondolatok megtestesítését várja, amelyeket a legszentebbeknek tud. S most, hogy a jury kimondta a verdiktet és a pályaművek a közönség szeme elé kerültek, általános a csalódás, hangos a szemrehányás, nyilvánvaló az elkedvetlenedés. E kis fehér gipszminták között egykedvűen sétálnak az emberek. Még kritikai megjegyzéseket is ritkaság hallani. Legföljebb, ha egy nekibúsult magyar suttyomban a bajsza alá dörmögi: Hát csak idáig jutottak a mi szobrászaink és építészeink?

Mi e pályaművek áttekintése után megerősíthetjük ezt a véleményt. Idáig jutottak. Tény, hogy ez a mai magyar monumentális szobrászatnak meglehetősen hű képe. Meg vagyunk győződve róla, hogy ez a kép nem sokat változnék, ha még tízszer megismétlik a pályázatot s ha abban minden épkézláb magyar szobrász részt vesz. Idáig jutottak, de nem „csak idáig". Mert e művek appreciálásánál kénytelen kelletlen pörbe kell szállnunk a juryval. Még pedig döntő, lényeges pontokban.

Beösmerjük és valljuk, hogy egyetlen élő szobrászunk sem Michelangelo vagy Donatello, vagy ha jobban tetszik: Rodin vagy Meunier. Legalább ma még távolról sem ekkorák. A pályázatot pedig ma és nálunk hirdették ki: józan észszel tehát nem lehetett amazokéhoz hasonló színvonalon álló pályaműveket várni. De tovább megyünk. Ide merjük jegyezni azt a véleményünket, hogy a nevezett nagy géniuszok közül bizonyára egyetlen egy sem lett volna képes megfelelni azoknak a követelményeknek, amelyeket a jury e pályaművekkel szemben — legalább jellemezve, avagy talán csak a monumentális haragra gerjedő férfiu? Ha elfogulatlanul s az irodalmi forrásoktól függetlenül válaszolunk, úgy csak épp a legutóbbira felelhetünk igennel. Ebből a Mózesből Michelangelo kifeledte a Mózes „egyéniségét, történelmi szereplését, s az eszméknek azt a körét, amelyet működése fölkarol". S kifeledte, „összesítve kidomborítani azokat a lelki tulajdonságokat is, amelyek az ország átalakulását előidézni képes erőt mozgatják". Lám, mi mindenről feledkezett meg a nagy toszkánai, amit ma a művelt lateiner-világ megkiván a szobrásztól.

Hasonló vétségben volnának elmarasztalhatók az összes nagy szobrászok. Viszont felette sajátságos, hogy igen sok silány szobormű a legkülönfélébb mellékeszközök segítségével megfelel a fönt idézett követelményeknek. Vannak oly idevágó szobrok is, ahol a főalak egyéniségét, történelmi szereplését, a rá vonatkozó eszmék egész körét száz, sőt kétszáz és még több alak magyarázgatja. A legnagyobb rekordot ebben talán egy jelentéktelen német szobrász, Begas érte el.

Ha már most látjuk, hogy a legjobb szobrászok sohasem törekedtek oly célokra, amelyeket a jury egyik előadója ajánl, másfelől ily célokat csak a jelentéktelen szobrászok kerestek monumentumaikban, elsősorban az a kérdés tolul elénk, hogy vajjon miért kívánnak ilyesmit nálunk?

A válasz az, hogy filologiai jellegü nevelkedésünknél fogva irodalmat, drámát kívánunk a plasztikától is. Ezt láttuk hangoztatva a Kossuth-szobrok elbírálásánál is, ez a közakarat kényszeríti téves utakra legtöbb szobrászunkat. Egész monumentális szobrászatunk elveszőn csekély kivétellel irodalmi jellegü, mert a lateinerség, amelynek nevelkedése főként retorizálásból áll, ezt kívánja s mert ennek az óhajnak teljesítése nélkül éhen halna az egész szobrász-nemzedék.

Élesen megvilágítja ezt a felfogást az is, hogy az előadó éppen olyasmit állít fel negatív követelmény gya-

~~Gách István~~

K Szamovolszky Ödön

mins ied.

459

Lechner Jenő: A szabadságharc szobra.
A Kor. 1907. 437–444. c
Képekkel és archéppel –

A fenti szoborpályázatra I. díjat nyertek fentiek.

színekben való megcsillogtatását, különböző világításokban való ragyogtatását látjuk, anélkül, hogy fokozatosság, emelkedés, szóval a tárgy kibontásában haladás mutatkoznék. Állítsuk szembe például Reviczky egyik költeményét Petőfi lírájának talán legszebb és legismertebb s épen ezért idézni fölösleges darabjával, a *Szeptember végén*nel. Reviczky költeménye, a *Rezignáció*, így hangzik:

Lomhán szemlélem a világot,
Hadd forrjon, ontsa bűneit.
Nem szórok a gazokra átkot,
És az erény se lelkesít.
Nem indúlok meg, nem szomorgok,
Ha látok szenvedő szívet.
Irígységet nem kelt a boldog,
Nem fáj sem új, se régi seb.
Maradjon a világ, ahogy van,
Sajtoljon égő könnyeket.

Lemondtam, mindenről lemondtam,
Mit megmásítni nem lehet.
Botorság volt kergetnem álmot,
És szélmalmokkal küzdenem,
E kába összevisszaságot
Ma már nyugodtan nézdelem.
Dobálják sárral bár az eszmét:
Nem indít meg, ha elbukott.
Gazság arassa győzedelmét:
Én nézem s meg se mozdulok.

Most kapcsoljuk ki vizsgálódásunkból azt, a mi e két költeményben eszmei és érzésbeli különbség, s csak a kifejezés formáját tekintsük. Petőfi költeménye lépésről-lépésre többet mond, sorról-sorra erősebben bontakozik

Gách István

Szamovolszky Ödön

irod.

Szabadságharcz-Szobor

tervpályázata. Bpest.

1907.

Műleírás, Költségszámítás

21. l.

Bírálat 38. l.

DROGERIA
BUDAPEST
TELEFON: 685-23.
I., Horthy Miklós út 52.

és külföldi illatszerek, kozmetikai cikkek, vegyszerek.
erek, kefe, festüáruk és az összes háztartási cikkek lerakata.

FOTO SZAKÜZLET

ERNST
DROGERIA
BUDAPEST
TELEFON: 685-23.
I., Horthy Miklós út 52.

MDK

Szamovolszky Ödön és Gách István szobrászok

Szabadság-szobor

Vas. Ujs. 1914. 7.1.

~~Gách István~~

mincs
ced
2

Szamovolszky Ödön

vod

Vécsey Szörgy:

A szabadságharc-
emlékmű reinvegényi.

Képes Hét 1947. febr.
22. J. archépével és
képekkel.

A Bazilika
mincsjeben van a
Hadúr és a Biga
nobor ~~gipsz~~ gipsz modellje.
Ezer és a szobornak kettő vésze
~~[illegible]~~ 1908–1914-ig Erzsébet.
Szamovolszky a háború
alatt meghalt, Gách bevonult
katonának oroszfogságba esett
és 1920-ban Erzsébet haza. fordtt.

Gáchegyedül folytatta a
munkát, az emlékmű
jóvesse elkészült s fél-
meretben gipszbe öntötték.
A kivitelezés elmaradt,
mert a háború utáni
inflációban a szoboralap
elértéktelendett. Tetézte
a bajt, hogy a műterházat
ból, mely a Pasaréten
épült s nem ány év előtt a
fővárs tulajdonába mentett
kitettek, mert a telekre
szükség volt a pasaréti
templom számára.
A szobor gipszontvé-
nyeit a bazilika
pincéjében helyezték
el. 1947 ben Gách albertes
szobában lakik, arcképeket
fest, fametszeteket készít,
ebből él.

~~Gách István~~

Szamovolszky Ödön

K

állami kis aranyérem a Szabadság-harc nyoborra.

Pesti Hirlap

1913. dec. 28.

(A Münarnok állami aranyérmei.)

P

U 1085/a

Szamovolszky és Pách

Lod

Születő szobrok. — A Szabadság-szobor. Irta —esti. Az Ujság, jún. 29.

1910.

K.

Székely Bethalan

1900. gyüp. Eiatt.

Nemzeti palon

lásd Eat.

K

~~Gyách István~~

~~és~~

nincs céd

Szamovolszky Ödön

szobrászok

állami kis aranyérmet kaptak a szabadság-szobor tervére.

Cikkíró méltatlannak tartja a szobortervet a kitüntetésre.

cred

Az Ujság. 1913 dec. 28.

(e.a.: A Műcsarnok állami aranyérmei.)

Kahn- Fibel TV. 68.

Kegyeletes érzéssel és mély tisztelettel
meghívjuk nb. Címedet

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN

bold. szobrászművész halálának tizedik évfordulója
alkalmából

folyó hó 29-én, hétfőn d. e. 10 órakor

a budapesti görög katholikus magyar plébánia-templomban (VII. ker., Szegényház-tér 9—10. sz.)
tartandó

gyászistentiszteletre.

Budapesten, 1924. évi december hó 20-án.

Több kortárs-barátja és tisztelője nevében:

Dr. Halmos Andor,
kir. tanfelügyelő.

Prodán János,
miniszteri osztálytanácsos.

M. kir. tud.-egyetemi nyomda. 1924.

MEGHÍVÓ.

Nagyp.

dr. Szentiványi Gyula mur. szkár úrnak

BUDAPEST

I. ker., Horthy Miklós út utca sz., 63. em. ajtó.

Szamovolszky Ödön

wód

3

Lyka Károly:

A szabadságharc

nobra. Uj Idők 1907

I. 601. l.

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36.

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n
szobrász

Uj Nemzedék. 1931.febr.8. (Az évtizedek óta készen álló Erzsébet királyné-szobrot és a negyedszázados Szabadság-szobrot még mindig nem tudják fölállitani.)

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n
szobrász

Az Est. 1916.jan.15. (A szabadságszobor sorsa.)

Szamovolszky Ödön

Gách István

irod

Szabadságharcz - Szokor

tervpályázata. Bpest 1907.

Műleiras, Költségszámítás

21. l.

Birálat 38. l.

és külföldi illatszerek, kozmetikai cikkek, vegyszerek.
erek, kefe, fésűáruk és az összes háztartási cikkek lerakata.

FOTO SZAKÜZLET

ERNST

DROGERIA

BUDAPEST

TELEFON: 685-23.

I., Horthy Miklós út 52.

és külföldi illatszerek, kozmetikai cikkek, vegyszerek.
szerek, kefe
tási cikkek lerakata.

Szamovolszky Ödön

Irod.

Az Est. 1916 január 15

(A nabadsagszobor sorsa.)

U. 2167.

L a u f f e r Tivadar

Bildertafeln.Gross 8°	/P 21.60/	P 6.30
Darstellung für deren Freun- dert Bildern.Quartformat	/P 45.-/	19.60
t.Halblederband d.Propyläen mann	/P 18.-/	7.20
.Quartformat.Text von	/P 16.-/	7.20
eginn des XIV.bis zur Mitte .Prachtwerk.	/P 37.50/	12.60
REI. Mit 126 Abbildungen	/P 23.-/	12.-

k
++++

nem Bildniss.517 Seiten	/P 17.30/	P 3.80
Tafelbeilagen.Schöne Aus- ags.Gross 8° Leinenbd/P 24.-/		8.40
nsroman.Mit 16 Bildbeiga-	/P 11.25/	3.80
app."Klassiker u.Musik"/15.-/		3.50
RN.Mit 196 zeitgenöss.selte- umenten,Urkunden usw.Begleit. tformat.Leinen 1931 /P 28.80/		4.80
gend Richard Wagners.L./12.75/		4.80

Szamovolszky Ödön

Wód
2

Laszgallner Oszkár:

A szabadságszobor sorsa.
Az Est. 1916. jan. 20.

U. 2111.

$$\begin{array}{r} 2{\cdot}10 \times 3{\cdot}14 \\ \hline 840 \\ 210 \\ 630 \\ \hline 6{\cdot}59{,}40 \end{array} \qquad \begin{array}{r} 6{\cdot}59 \times 2{\cdot}5 \\ \hline 3295 \\ 1318 \\ \hline 16{\cdot}475 \end{array}$$

$Klt_h = at \times m = 16{\cdot}475\ m^3.$

$$\begin{array}{r} 6{\cdot}59 \times 2{\cdot}5 \\ \hline 3295 \\ 1318 \\ \hline 16{\cdot}47{,}5\ m^3 \end{array}$$

Budapest. április 9-én. 1930.

M.D.K.

Szamovolszky,

Horvay müvészek pályaterveit bemutatja a lap "A budapesti Szabadság-szobor pályatervei" cimmel és a budapesti Kossuth-szobor pályázatra beküldött pályamüveiket is hozza. Repr.-ók.

Magyar Salon, Bp. 1905. junius hó. 42. kötet 804-809. és 812-819. lap

M.D.K.

Szamovolszky Ödön

és Horvay János művét hozza a lap "A kassai honvédszobor főalakjai" cimmel.
Repr.

Magyar Salon, Bp. 1906. okt. hó. külön kötet 40-41. lap

Szamovolszky Ödön

együttműködve Gách Istvánnal nyerték meg 1907-ben a Szabadsághare emlékmű pályázatát.

Gádor E.: Budapest szobrai, Budapest, 1955. 30 l.

Szamovolszky Ödön

1907

A Szabadság-szobor pályázata. Napilapok jún. 12, hetilapok jún. 16.

Szamovolszky. Irta Yartin. A Hét jún. 16.

(1907

(Művészet 1907. 279. l.)

21
22
20
24
25
26

Szamovolszky Ödön

A budapesti szabad-
ságszobor végleges
mutája, repr.

Vas. Ujs. 1913.
1042, 1043. l.

HIREK

Vasco da Gama

— 1460—1524 —

Négyszáz évvel ezelőtt, Karácsony vigiliáján halt meg az indiai Cochinban, a mai Madras kormányzóságban a tengeri felfedezések egyik legnagyobb alakja, a portugál *Vasco da Gama*. Született abban az évben, melyben a tengerkutatások megindítója, *Tengerész Henrik* portugál herceg (1394—1460) meghalt és meghalt körülbelül abban az időtájban, amelyben a nem egészen bizonyos adatok szerint a költő, aki tetteivel egyenértékü emléket állitott neki: *Louis da Camoens*. Vasco da Gama tehát középpontjában áll Portugália hősi időszakának, melyet már Camoens halálakor a sülyedés követett.

Aki 1460 és 1524 között élt, óriási változásokat láthatott az egész világ képében. Vajjon mikor Vasco da Gama mint Portugália alkirálya, ezeken a távoli vidékeken halálos ágyán feküdt, mikor már harmadizben tette meg az általa felfedezett uton a fáradalmas és akkor még nagyon veszedelmes hajózást, hogy rendet teremtsen ebben a távoli tartományban a király alattvalói között, visszatértek-e gondolatai a körülötte levő dolgok meglehetős világosságából abba a homályába a földrajzi ismereteknek, melyet legnagyobb részben ő segitett nem egészen negyedszázaddal azelőtt szétoszlatni? Nem nagyon valószinü, hiszen annyi elintézni való dolga volt és hivő lelke a vallás vigasztalását is kereste végső, nagy utja előtt, de meg nem is volt vulgari élénk képzelőtehetséggel megáldva. De ha mégis visszagondolt, emlékezhetett arra, hogy nem is olyan nagyon régen volt még, amikor egész Európa valóban élő lénynek tartotta a távol Kelet nagy uralkodóját, a titokzatos János papot, akihez uralkodók leveleket küldöttek. Valahol ott kellett lenni a birodalmának India környékén, amelyről akkor még szintén édeskeveset tudtak, de annál többet álmodoztak.

Álmodozott Tengerész Henrik is, akinek Camoens szintén remek emléket emelt az *Os Lusiades*-ben, amint ott ül a titokzatos tenger partján és hónapokon keresztül teljes magányban töpreng azon, vajjon mi lehet mögötte. Vasco da Gama nem volt álmodozó. Az utazásra, mellyel megbizták, nyugodtan és szakszerüen készült. Ez csak folytatása volt a *Szerencsés Mánuel* alatt már megkezdett vállalkozásnak, amikor Diaz 1486-ban eljutott az akkor még *Viharok fokához*, melyet Vasco Da Gama a körülhajózás után nevezett el a *Jóreménység fokának*. És Vasco da Gama felhasznált minden tapasztalatot, melyet az előző expedició megszerzett és szolgálatába vette Diaz összes megmaradt embereit és felhasznált mindent, amit csak a tudomány akkori állása nyujthatott. És igy indult meg nemzetének figyelme között 1497 egyik szép juliusi napján a Tajo torkolatából hajóival.

A történelem és még inkább a költészet megőrizte ennek az első, igazán nagy tengeri utazásnak az emlékezetét és eseményeit, amelynek az eredménye az Indiába való tengeri ut felfedezése lett. Szerencsés hős, aki a maga költőjét olyanban találta meg, mint a szegényen elhalt, de halála után tizenhét évvel szobrot kapott Camoens, aki küzködő, keserves életében többször tette meg azt az utat, melyet hőse nyitott meg és aki még meghalt azelőtt, mielőtt Tengerész Henrik és Vasco da Gama nagy felfedezéseinek gyümölcseit a méltatlan utódoktól elvette az erősebb és vállalkozóbb spanyol szomszéd. A költő átélte mindazokat a veszedelmeket, melyeket hőséről hatalmas költeményében leir, ő is találkozott *Adamastorral*, a rettenetes szélóriással, aki a Foknál féltékenyen őrködött az Indiába vezető ut fölött. *(Os Lusiadas IV. 37—61.)* De a költőn kivül régebbi prózai kutatások egész serege irta le ama korszakot alkotó utazásának minden részletét, mely jelentőségében kezdeményező voltával messze felülhaladja akár Magelhaes, akár *Drake* utait és vetekedik Columbuséval.

Camoens első utjáról, amelyen hatalmas területeket szerzett meg hazája számára, 1499 szeptemberében érkezett vissza Portugáliába és ettől kezdve nyomában expedició expedició után indult. *Cabral* követte elsőnek, de a viharok nyugatra vitték és felfedezte Braziliát. Mikor a felfedező harmadik utján ért már Indiába, a hatalmas uj tartomány székhelye már Goa, melyet ő maga sohasem láthatott meg és maga a terület sokszor nagyobb lett annál, melyet ő hóditott meg és telve volt portugál telepekkel és misszióállomásokkal. A hittérités ügye is nagyon fellendült és a lázadó mohamedán törzsek da Gama második véres expediciója után nyugalomra tértek. Ekkor éri el a nagy hajóst a betegség, mely hamar végez vele és hálás királya már csak tetemeit vitetheti vissza hazájába.

A felfedezések nagy korának egyik legnagyobb, de egyuttal talán legszerencsésebb hőse is volt ez a portugál hajós. Nemcsak elérte azt, amit keresett és tudta, hogy mit ért el (nem ugy mint Columbus, aki sohasem tudta meg, hogy mi az, amit felfedezet), hanem látta fölfedezésének majdnem minden nagy következményét. Hozzá még első nagy tette után viszonylag nyugodtan pihenhetett babérain, mig a további küzdelmek terhét mások viselték, ő pedig diszes állásában csak figyelte a további fejlődést. Hazája történetében jelentős szerepet játszik és itt ismét főképen a szerencse szegődik mellé, hiszen a hősök nagy seregében, akik ebben a korszakban Portugáliát szolgálták, voltak vele egyenlő nagyok, de egyiket sem pártolta Fortuna annyira, mint őt. Az a tengerkutató sereg, mely ekkor ebben a kis országban feltámadt, Portugáliát pár év alatt a világ leggazdagabb nemzetévé tette, igaz, hogy korai bukását is okozta. Mert a folytonos kalandok annyira igénybe vették a nemzet ifjuságának vérét, hogy már egy félszázad után egyetlen rosszul sikerült vállalkozás, a szerencsétlen Sebestyén afrikai kalandja és a móroktól szenvedett kettős veresége. 1578 az országot a spanyol befolyás alá vetette.

Vasco da Gama még hazája virágzásának tetőpontján élt. És hazája nagy és hatalmas volt akkor is, amikor legnagyobb költője őt tette meg annak az éposznak a főhősévé, amelybe Portugália egész hősi történelmét belefoglalta. Történelmi hőssel még az sem történt meg mint vele — kivéve Zrinyit a szigetvári hőst —, hogy egy nemzedékkel később nagy költői münek a hőse legyen, amely emlékét aere perennius őrökitse meg. Vasco da Gama a történelem szerencsés hősei közé tartozik.

(f.)

Időjárás

A napok óta tartó hideg mára engedett és a sürü köd lecsapódott. A főváros utcáin az utcatesteket boritó jégkéreg az enyhébb idő következtében felolvadt és igy a teherforgalom lebonyolitását ma már az időjárás nem akadályozta. A Meteorológiai Intézet jelentése szerint az időjárási helyzet lényeges átalakuláson ment át. Délnyugatról maximum nyomult előre, mely az északnyugati mély minimummal együtt általános nyugati légáramlást inditott meg a kontinensen, ahol mindenfelé kisebb esapódások is keletkeztek, ugy hogy a fagy határa egészen Keletre huzódott vissza. Délen Olaszország felett másodlagos depresszió van fejlődőben. Az időváltozás hazánkban is érezhető. A hőmérséklet ma reggelre jórészt a fagypont fölé emelkedett és számos helyen kisebb lecsapódások is voltak. Időprognózis: *Északnyugati szelekkel változékony idő, sok helyütt csapadékkal és fagypont körüli hőmérséklettel.*

Vizállás: A földmivelésügyi minisztérium vizrajzi osztálya jelenti: A Duna igen alacsony vizállással végig apad. A Tisza Tokaj—Szeged között árad, igen alacsony vizállásu.

Londonból jelentik: A vihar teljes erővel tovább dühöng az egész angol partvidéken. Irország és különösen Belfast vidéke is sok kárt szenvedett. Több mélyen fekvő városrész viz alá került. — A *Sarthe* nevü brit gőzös óránként 60 mértföld sebességü viharba jutott. A hajó vészjeleket küldött, mert gépei elpusztultak. A segitő hajók nyomban utra keltek. A Themse megáradt ugy, hogy nagyobb árvizveszedelemtől tartanak. A csatornán keresztül a légforgalmi szolgálat szünetel.

Eljegyzés

Pummer Vicust, Pummer Imre okl. mérnök, délivasuti főfelügyelő és neje *Hanny* Lenke leányát, eljegyezte *Rónay* Dezső dr. kir. törvényszéki titkár.

Wayand Marika tanitónőt eljegyezte *Pornói* János ny. hadnagy, rákosszentmihályi kántor.

Pauchly István főhadnagy karácsony estéjén eljegyezte *Esterházy* Zsófikát, *Esterházy* Lászlónak, Kolozsvár volt polgármesterhelyettes-főjegyzőnek leányát.

Házasság

Folkmann Klára és nagysarlói *Sárlay* József főerdőmérnök december 31-én déli 12 órakor tartják esküvőjüket a belvárosi plébánia templomban.

Halálozás

Pozsonyban, december 26-án meghalt *Flaszik* Ágoston, az állami főgimnázium egykori nagytudásu, kitünő természettudós professzora. Halálát gyászolja özvegye, *Bolla* Antonia és három felnőtt fia, ezek között *Flaszik* Jenő, a budapesti főposta müszaki osztályának vezetője.

Niedermayer Antal Szeged-felsővárosi róm. kat. plébános életének 56-ik, áldozárságának 33-ik évében, hosszas szenvedés és a halotti szentségek ájtatos felvétele után, folyó hó 26-án délelőtt 11 órakor jobblétre szenderült. A megboldogult földi maradványait a Kerepesi-ut melletti temető halottasházában december 28-án délelőtt fél 10 órakor beszentelés után szeretet hivei közé, Szeged-felsővárosi központra szállitják, ahol a lelkiüdvéért reggel 9 órakor mondandó gyászmise után december hó 30-án délelőtt 10 órakor az ugyanottani sirkertben örök nyugalomra helyezik.

Mukics Simon dr., a régi parlament ismert nevü tagja, karácsony másodnapján este hirtelen elhunyt Bácsalmáson, ahová a szerb megszállás után szabadkai ősi kuriájáról költözött. A háboru előtt három cikluson át képviselte Szabadka város második kerületét. Az elhunytnak, aki 65 éves volt, ma délután volt a temetése, amelyen az elszakitott Bácskából is több küldöttség jelent meg.

— **(Címadományozás a tanári karban.)** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Bozzay* Zoltánnak középiskolai, *Péch* Aladár budapesti VI. kerületi állami, *Keményy* Zsigmond reáliskolai, *Kürti* Menyhért főgimnáziumi, *Lóky* Béla dr. budapesti kegyestanitórendi gimnáziumi, *Preloga* József szegedi városi, *Dugonics* András gimnáziumi, *Körber* Tivadar reálgimnáziumi, *Ravasz* Árpád gimnáziumi, *Keményy* Ferenc nyug. középiskolai és *Guta* József ny. leányközépiskolai igazgatónak a tankerületi *királyi főigazgatói* címet, *Kurtz* Sándor dr. budapesti, *Máté* Lajos dr. budapesti, *Kunfalvi* Rezső Henrik budapesti és *Rorák* Imre dr. ceglédi, valamint *Madzsar* Imre dr.-nak egyetemi magán- és középiskolai rendes, *Szőts* Gyula budapesti, *Verbőczy* István reálgimnáziumi, *Márffy* Oszkár dr. budapesti, *Berzsenyi* Dániel gimnáziumi, végül *Lám* Frigyes leánygimnáziumi rendes tanárnak a *középiskolai igazgatói* címet adományozta.

— **(Eckhardt Tibor cáfolja a kormányzósértés hirét.)** Vasárnapi számunkban megirtuk, hogy az *Éme* országos kongresszusa után megtartott vacsorán állitólag kormányzósértő közbeszólás hangzott el. Erre nézve *Eckhardt* Tibor, az Éme elnöke a következőkben nyilatkozott:

— „Még mindig nem tudom elhinni, hogy a rendőrség állitólagos kormányzósértés miatt eljárást inditott meg az ÉME bankett egyik szónoka ellen. Ezen a banketten ugyanis nemcsak hogy sértés nem hangzott el a kormányzó urral szemben, hanem még *olyan mondat vagy szó sem, amely a kormányzó urat még csak kellemetlenül is érinthette volna.* Elsőnek én szólaltam fel a banketten, aki éppen a kormányzó urra üritettem poharamat és kijelentettem, hogy *meg vagyok győződve arról, hogy a kormányzó ur érzésben és gondolatban velünk van.* Utánam *Laky* Vilmos győri benecstanár köszöntötte fel az ÉME vezetőségét, *Méhely* Lajos pedig engem éltetett. *Ulain* Ferenc az Ébredő Magyarok Egyesületének szempontjából jelölte meg a papság feladatait, *Budaváry* László a sajtókérdést tette szóvá, *Bardos* József egri ciszterci-tanár pedig Ulain beszédébe belekapcsolódva fejtegette, hogy a papságnak hogyan kell résztvennie az ébredőmozgalomban.

Ezután szólalt fel *Lendvai* István képviselőtársam, aki ellen a rendőrség eljárása állitólag irányul és a keresztények hibáit ostorozta, majd az én beszédembe belekapcsolódva kijelentette: nem elég az, ha a keresztény társadalom érzésben és gondolatban van velünk, hanem tettekkel is bizonyságot kell tennie meggyőződéséről. A kormányzó ur nevét azonban *beszédének ebben a részében sem emlitette meg.*

— **(Elmaradt fogadónap.)** *Csáky* Károly gróf honvédelmi miniszter holnapi, keddi, december 30-iki fogadónapja elmarad.

— **(Az első szentmise áldozat a szegedi fogadalmi templomban.)** Karácsony ünnepén elhangzott az első szentmise a szegedi fogadalmi templomban. A szentmisén megjelent az egész város katolikus közönsége, *Aigner* főispán, *Somogyi* polgármester és számos más közéleti kitünőség. Az evangélium után *Glattfelder* püspök mondott szentbeszédet, majd a mise végeztével áldást osztott.

— **(Címadományozás.)** A kormányzó a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére *Guta* József nyugalmazott aradi leánygimnáziumi igazgatónak a tankerületi királyi főigazgatói címet adományozta.

— **(Orvosi hir.)** *Benedict* Henrik dr. egyetemi tanár január 1-től kezdve ismét előbbi lakásán, V., Sas utca 25., II., 4. folytatja rendelését.

— **(Tömeges B listára helyezés a Városházán.)** A székesfőváros tanácsa *Buzáth* János alpolgármester elnökletével tartott tanácsülésében szombaton megállapitotta az ujabb B-listát és a megszüntetendő állások jegyzékét. A B-lista megállapitásánál a főváros elsősorban az önként jelentkezőkre volt tekintettel és a 60 B-listára helyezett alkalmazott közül 42 az önként távozó. Ilyképen a tanács csak 18 tisztviselőt helyezett B-listára, akinek legnagyobb része fegyelmi alatt áll. A 60 B-listára helyezett alkalmazott közül 23 a nő. B-listára helyezett ezenkivül a tanács 30 altisztet, akik közül 16 az önként távozó. A B-listával kapcsolatosan a főváros tanácsa 76 végleges tiszti állás megszüntetését határozta el, amelyek közül 8 a fogalmazói szakra esik és 26 a havidijas állás. A tanács a megszüntetendő állásokra vonatkozólag arra az álláspontra helyezkedett, hogy a valóban üresedőben lévő állásokat szünteti csak meg, hogy ilyképen senki a kenyerét ne veszitse el. A főváros elnöki ügyosztálya a létszámcsökkentésre vonatkozó tanácsi határozatot ma fölterjesztette a belügyminisztériumhoz.

— **(A vigadói Szilveszter programja.)** Rég nem látott szórakozások színhelye lesz a fővárosi Vigadó Szilveszter éjszakáján. A rendezőség a legválogatottabb programszámokat állitotta össze a közönség mulattatására. Tarkábbnál-tarkább, káprázatos jelmezesek felvonulása, szerpentin-konfetti és virágcsata, stilusosan berendezett éjféli bár, szépség- és bokaverseny, „távtáncverseny", ujévi malacok kisorsolása, amerikai arverés, stb. stb. feledhetetlen, vidám éjszakáról gondoskodnak. Jegyek elővételben Szinházi Életnél, forgalmasabb dohánytőzsdékben válthatók.

— **(Címtár Magyarország gazdáiról és bérlőiről.)** Csonkamagyarország jelenlegi helyzetében a mezőgazdasági kérdések előtérbe jutásával az ország földbirtok- és bérletviszonyai felől teljes pontossággal tájékoztató Gazdakincstár hiánya mindinkább érezhetővé vált. Ezért a m. kir. központi statisztikai hivatal a kormány utasitására a mai Magyarország földbirtokainak és földbérleteinek nagyságára és mivelési ágak szerint való megoszlására vonatkozó adatok összeállitását munkába vette s a *„Magyarország földbirtokosai és földbérlői"* cimü kb. 600 oldalas Gazdacimtárnak megjelenését a jövő évi junius hóra tervezi. E kötet öt részből fog állni. A bevezető rész az ország 100 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokainak jelentőségét szöveges leirásban és táblázatokban ismerteti. A második rész a 100 kat. holdas és nagyobb birtokok és bérletek tulajdonosainak nevét, lakóhelyét, a tulajdonukban levő területek nagyságát és mivelési ágak szerint való megoszlását községenkint tartalmazza. A harmadik részben az 500 kat. holdon felüli birtokosoknak és bérlőknek jegyzéke birtok (bérlet) nagyság sorrendben kerül közlésre. A negyedik részt a betüsoros községnévmutató, az ötödik részt pedig a birtokosok és bérlők névmutatója alkotja. A mintegy 20.000 birtokos és bérlő nevét tartalmazó cimtárnak könyvkereskedői alapára mindössze 24 korona, vagyis a jelenlegi könyvkereskedelmi szorzószám mellett 168.000 papirkorona lesz. *Azok az érdeklődők azonban, akik postatakarékpénztári befizetési lapon vagy postautalványon 1925 március 31-ig előfizetnek, a Gazdacimtárt 112.000 papirkoronáért megkapják.* A jelzett határidőn tul a Gazdacimtár már csak könyvkereskedői áron szerezhető be. Befizetési lapot az érdeklődőknek a m. kir. központi statisztikai hivatal (Budapest, II., Keleti Károly-utca 5—7.) kivánatra készséggel rendelkezésre bocsát.

— **(Negyedszázad a vármegye szolgálatában.)** Esztergom és Komárom közigazgatásilag ideiglenesen egyesitett vármegyék törvényhatósági bizottsága rendkivüli közgyülés keretében ünnepelte meg *Palkovits* László alispánnak, *Karcsay* Miklós főjegyzőnek és *Troykó* Béla tatai főszolgabirónak a vármegye szolgálatában töltött 25 éves szolgálati jubileumát. A törvényhatósági bizottság üdvözletét *Báthy* László prelátus-kanonok, a vármegye tisztikaráét *Karcsay* főjegyző, Esztergom városáét *Antony* Béla dr. polgármester tolmácsolta.

— **(Egyetem zarándoklatok a Szentévben.)** Rómából jelentik, hogy a *Pax Romana* katolikus diákszövetség a jubileumi Szentév alkalmából Olaszországban tartja meg évi közgyülését és ebből az alkalomból a kötelékéhez tartozó nemzeti katolikus diákszövetségek képviselői ünnepélyes zarándoklatot rendeznek Rómába és kihallgatáson jelennek meg a pápánál. Ezenkivül máris egész csomó külön diák zarándoklatot jelentettek be, igy különösen német, angol, spanyol, olasz és amerikai egyetemi hallgatók részéről.

— **(A miskolci kamara tisztujitó közgyülése.)** A miskolci ügyvédi kamara vasárnap tartotta tisztujitó közgyülését, amelyen az uj tisztikart választotta meg.

— (Beiratkozás a kecskeméti jogakadémiára.) A Kecskeméten müködő református jogakadémián az 1924—25. tanév második felére a rendes beiratások január 7-étől bezárólag 22-ig tartatnak. Akik az előző félévben nem voltak hallgatók, csak engedéllyel iratkozhatnak be. A beiratkozási engedélyt kérő folyamodványokat 1925 január 7-éig kell a jogakadémiai igazgatósághoz benyujtani. A kérvényhez melléklendők: 1. születési anyakönyi kivonat, 2. középiskolai érettségi, esetleg a legutóbb végzett főiskolai tanulmányokról szóló bizonyitvány (index), 3. erkölcsi magatartásról szóló rendőrkapitányi, illetve elöljárósági bizonyitvány, különösen a nemzethüség szempontjából, 4. közhatósági bizonyitvány a szülők foglalkozásáról, vagyoni helyzetéről, 5. annak a középiskolának, esetleg főiskolának vezetősége által kiállitott bizonyitvány, amelyen folyamodó tanulmányait legutóbb végezte és amely igazolja a folyamodó eddigi magatartását, valamint azt, hogy alkalmas-e főiskolai tanulmányokra. A nemzeti hadsereg tényleges állományu tisztjei a m. kir. honvédelmi miniszter irásbeli engedélyével kérhetnek beiratkozási engedélyt s ezek csak az 1. és 1. pont alatt emlitett okmányokat tartoznak bemutatni.

— (Megengedett gyüjtések.) A belügyminiszter megengedte, hogy a Keresztényszocialista Gazdasági Párt VI. kerületi jótékony nőegylete szegény gyermekek téli felruházására országos gyüjtést indithat. — Az Ujpesti Önkéntes Mentőegyesület a fenntartásához szükséges anyagi eszközök megszerzésére urnákkal és perselyekkel Ujpest város területén pénzbeli adományokat gyüjthet.

— (Megszünik a Gyáli-uti fertőtlenitő intézet.) 1925 január elsejétől kezdve megszünik a Gyáli-uti fertőtlenitő intézet müködése és minden munkát a Váci-uti fertőtlenitő intézet fog elvégezni. Ezért minden betegszállitás és fertőtlenités iránti kéréssel ez időtől kezdve a *Váci-uti fertőtlenitő intézethez kell fordulni.* A Váci-uti fertőtlenitő intézet az V., Váci-ut 174. szám alatt van, telefonszáma 116—80.

— (Szamovolszky Ödön emlékezete.) A *Szabadságharc-szobor* nagynevü alkotójának, *Szamovolszky* Ödön szobrászmüvész halálának tizéves évfordulóját megható gyászünnepség keretében ünnepelte meg a korán elhunyt müvész barátainak és tisztelőinek serege. A budapesti görög-katolikus templomban megtartott gyászünnepélyen megjelent *Kertész* K. Róbert államtitkár a vallás- és közoktatásügyi miniszter képviseletében, *Petrovics* Elek a Szépmüvészeti Muzeum igazgatója a Magyar Tudományos Akadémia, *Teltsch* Ödön a Képzőmüvészeti Társulat, *Kéky* Lajos a Kisfaludy-Társaság, *Jeszenszky* Sándor a Szinyei-Társaság képviseletében, továbbá számos más közéletü kitünőség és a müvészvilág reprezentánsai, azonkivül az egész Szamovolszky-család. Az egyházi ünnepség után a gyászoló közönség a müvésznek a Kerepesi-temetőben levő és saját maga által tervezett diszes és müvészi siremlékkel ellátott sirját kereste fel, hol a kortársbarátok koszoruját megható beszéd kiséretében *Halmos* Andor dr. szolnoki kir. tanfelügyelő tette le.

— (Lövöldöző őrült a Ferenc József-hid tetején.) Vasárnap, az esti órákban egy toprongyos fiatalember vonta magára a járókelők figyelmét a Vámház-téren. „Rómek, a levegő rémei, megöllek benneteket, ott vagytok, látlak!" — kiáltotta és elkezdett szaladni a Ferenc József-hid felé. A hidnál macska-ügyességgel felmászott a hid pillérén és egyre kiáltozta: „Megöllek benneteket." Nagy tömeg gyült össze, hogy megbámulják a Turul-madár felé mászó fiatalembert. Mire rendőr érkezett a helyszinére, a különösen viselkedő akrobata már fenn járt a pillér legtetején és kirántva revolverét, lövöldözni kezdett. A rendőrőrszem hivására tüzoltók érkeztek a helyszinre, hogy a lövöldöző fiatalembert lehozzák a magasból. Két bátor tüzoltó létrán mászott fel az örjöngőhöz, akire köpönyeget dobtak, majd kicsavarták kezéből a fegyvert és megkötözve lehozták. Az ismét visszaszálingózott tömeg hatalmas tapssal fogadta a tüzoltókat. A lövöldöző fiatalemberről a főkapitányságon megállapitották, hogy *Rakovszky* Gyula villanyszerelő, aki üldözési mániában szenved. A mentők elmegyógyintézetbe szállitották.

— (Nagy lőporrobbanás egy japán kikötőben.) Japánban, Otaru kikötőjében tüzérségi lőpor kirakodása közben robbanás történt. A robbanás folytán tüz támadt, amely a városra is átterjedt. A tüz elpusztitotta a pályaudvart, elhamvasztotta a szén- és áruraktárakat, valamint a hozzájuk közel eső épületeket. Az eddigi jelentések szerint 30 ember megvalt, 50 sulyosan, 300 pedig könnyebben megsebesült.

— (A főváros közigazgatási bizottságának ülése.) A főváros közigazgatási bizottsága január 5-én, hétfőn délelőtt 10 órakor az uj Városházán ülést tart, melynek napirendjén a szokásos havi jelentések szerepelnek.

— (Nem szüntetik meg a nyugati pályaudvart.) Az utóbbi időben az a hir terjedt el, hogy a MÁV meg fogja szüntetni a nyugati pályaudvart és az egész vasuti forgalmat a keleti pályaudvaron fogja lebonyolitani. Az államvasutak elnökigazgatósága határozottan megcáfolta a nyugati pályaudvar megszüntetésének hirét. Szó sincs ilyen tervről — mondották. — Valamikor fölmerült egy központi pályaudvar létesitésének terve, a mai viszonyok között azonban erről a megoldásról sem lehet beszélni.

— (A szerbek ismét kitoloncoltak hat magyar családot.) Eszékről jelentik: A batinai főszolgabiróság karácsony estéjén, amikor fegyházra itélt bünösök békéjéről és nyugalmáról is gondoskodni szokott a hatóság, hat magyar családot a határra toloncoltatott, azon az alapon, hogy nincs meg a jugoszláv állampolgárságuk. Ez az indokolás annál furcsább és felháborítóbb, mert a családok mindegyike legalább 15 éve lakik Batinán. *Kohler* Ferenc asztalostól a kiutasitás órájában azt követelték, hogy hat évre visszamenőleg fizesse meg hadinyereségadóját és mivel annyi pénzzel nem rendelkezett, *lefoglalták ingóságait.* A magyar hatóságok nem fogadták el a főszolgabiróság álláspontját, hogy a kiutasitottak nem jugoszláv állampolgárok és ezért megtagadták átvételüket. *A szerencsétlen kiutasitottak most jugoszláv csendőrök őrizete alatt várják sorsuk eldöltét.*

— (Roeder kamaraénekesnő varrónője.) *Roeder* Charlotte kamaraénekesnőt, a *Duna-palota* állandó lakásán, amikor nyaralásából visszatért, az a meglepetés érte, hogy elutazása előtt elbocsátott *Meszler* Matild nevü varrónője testisértés és személyes szabadság megsértése cimén ellene feljelentést tett a rendőrségen. A szenzációsan felfujt ügy kalandos beállitásban nagy port vert fel, annál is inkább, mert a nemzetközileg szereplő müvésznőt minden európai metropolis müvészköreiben ismerik. A feljelentéssel kapcsolatosan a varrónő tizmilliós követelést is támasztott. A rendőrségnél lefolytatott nyomozás és tanuk kihallgatása után az iratok a királyi ügyészséghez kerültek, amely most hozta meg döntését. Eszerint *az ügyészség vizsgálat elrendelése nélkül megszüntette a bünvádi eljárást, minthogy teljesen alaptalannak bizonyult a panasz.* Különben is igazolta a nyomozás, hogy a leány, akit többször elbocsátottak a szolgálatból, ismételten könyörögte vissza magát. A bünvádi eljárás beszüntetése jogerős.

— (Berán volt cseh képviselő büntetését elengedték.) *Berán* Alajos volt képviselőt, akit 1923-ban hazaárulás miatt négyévi szigoru börtönre itéltek, a Pilsen melletti Boryban lévő börtönből tegnap este hat órakor elbocsátották. *Beran* dr. este fél hét órakor Prágán át Brünnbe utazott. A büntetés hátralevő részét feltételesen elengedték, azonban kimondották, hogy két évig Brünnben köteles tartózkodni.

— (A Mentők szilveszteri gyüjtése.) A budapesti Mentők sulyos anyagi gondokkal küzdenek. Ennek oka a mérhetetlen nagy drágaság. Hogy nélkülözhetetlen emberbaráti müködésüket folytathassák, minden vonalon a leghathatósabb támogatásra van szükségük. Köztudomásu, hogy Szilveszter évek óta a Mentők napja, nekik gyüjtenek mindenütt s ezt a gyüjtést az idén is a házfelügyelők utján gyüjtőivéken fogják eszközölni. A Mentők emberbaráti müködése ugyszólván évről-évre növekedik és ez az egyesületre is mindnagyobb és nagyobb anyagi megterhelést jelent, ugy, hogy a már elviselhetetlen drágaság mellett az Egyesület bevételei jóval mögötte maradnak a legszükségesebb kiadásoknak. Járműveik elégtelenek s a meglévők a folytonos használat folytán állandóan javitásra szorulnak és az anyagiak hijján ujakkal pótolni nem tudják. Huszonkétezer esetben vonultak ki segélynyujtásra a mult évben a Mentők, évi kiadásuk meghaladta a kétmilliárd koronát. A jövő évben valószinüleg még nagyobb összegre lesz szükségük s épp ezért nagyon sok függ a szilveszteri gyüjtéstől. Bár a közönség megszokott jóakarata bizonnyal nem fog elmaradni ezidén sem, mégis különös figyelmébe ajánljuk mindenkinek a közeli Mentő-napot. Jó szivvel, szeretettel adjon mindenki, amennyit csak tud, mert a társadalomnak igazán komoly és nemes feladata adakozni a Mentőknek, akik éjjel-nappal sulyos szolgálatot tartanak mindnyájunk javáért és jólétéért.

— (A spanyol királyi párt az összes spanyol városok diszpolgárává választják.) *Madridból* jelentik: A madridi városi tanács a királyt és a királynőt a város diszpolgáraivá szándékozik kinevezni. Valamennyi spanyol város engedélyt kért arra, hogy ezt a példát követhesse.

December 30. kedd

Római katolikus: Dávid. Protestáns: Zoárd. Görögkatolikus: Anizia sz. v. t. Görögkeleti: dec. 17. Dániel pr. A nap kél 7 óra 50 perckor, nyugszik 4 óra 14 perckor. A hold kél 10 óra 53 perckor, nyugszik 9 óra 45 perckor.

533. II. Theodosius császár az Institutiokat és a Pandektákat törvényerejüeknek jelenti ki.

1785. Megjelenik II. József császár rendelete az adókötelezettség, a nemesi kiválságok, a kereskedelem, az ország kataszteri felmérése és az adó felosztása tárgyában.

1806. A török porta hadat üzen Oroszországnak.

1831. Nagy népfelkelés Jamaikában.

Napirend

Miniszterek fogadnak: Földmivelésügyi miniszter 12—2.

Muzeumok: Nemzeti Muzeum régiségtára 9—½2. — Akadémiai Széchenyi-szoba 10—12. — Iparmüvészeti Muzeum 9—½2. — Tanszer-muzeum 9—1. — Társadalmi Muzeum 10—1. — Mezőgazdasági Muzeum 10—1. — Fővárosi Muzeum 3—6. — Ráth György-muzeum 9—1. — Kereskedelmi Muzeum 9—2. — Szépmüvészeti Muzeum régi- és klasszikai tárlata 10—½2.

Könyvtárak: Városi nyilvános könyvtár 9—7. — Akadémia könyvtára 3—7. — Egyetem könyvtára 9—7. — Nemzeti Muzeum könyvtára 9—4. — Kereskedelmi Muzeum könyvtára 9—2. — Erzsébet Népakadémia könyvtára 5—8. — Országos Paedagógiai Muzeum könyvtára 9—1. — Iparmüvészeti Muzeum könyvtára 10—12 és 6—8.

— (Sok a pályázó a budai szinkörre.) A budai szinkörre vonatkozóan a főváros ugyan olyképen határozott, hogy azt lebontatja, mivel azonban a belügyminiszter az erre vonatkozó közgyülési határozatot véleményezés végett áttette a Fővárosi Közmunkák Tanácsához, lehetséges, hogy az idén a budai nyári szinház még elkerüli sorsát. Eddig *Sebestyén* Géza bérelte a fővárostól a nyári szinházat, de most az *Unio* is beadta pályázatát a szinkörre, legujabban pedig *Andor* Zsigmond, a szegedi szinház igazgatója is. A fővárosnál egyelőre elfogadják a pályázatokat, kétséges azonban, hogy fognak-e felettük dönteni is.

— (Zsebtolvaj, aki duzzadó pénztárcával védekezik.) Érdekes zsebtolvajlási eset történt vasárnap este a Royal-Orfeum büfféjében. A büffépult körül tolongók között állt egy kereskedő, aki észrevette, hogy a zsebébe nyult valaki. El akarta kapni a tolvaj kezét, de az ügyesen kirántotta a karját és tovább állt. A kereskedő figyelmeztette az esetre a szolgálatot teljesitő detektivet, aki kutatni kezdett a zsebtolvaj után. A detektiv és a rendőrök az ajtókat figyelték, nehogy a tolvaj eltünhessen. Már-már azt hitték, hogy megszökött a zsebmetsző, amikor a kereskedőhöz odalépett egy elegáns fiatalember és igy szólt: *Engem tart tolvajnak, én gazdag kereskedő vagyok, nem szorulok más pénzére!* — és elővett egy duzzadó pénztárcát. A detektiv nyomban leigazoltatta a „gazdag kereskedőt" és kiderült róla, hogy *Spitzer* Hermann a neve, ismert zsebtolvaj, aki többször volt már büntetve. Az igazoltatás közben megjelent egy asszony a detektiv előtt és bejelentette, hogy táskájából négymillió koronát elloptak. Természetesen Spitzer Hermann volt a tolvaj, aki naponként fosztogatta a Royal-Orfeum vendégeit. A zsebtolvaj „gazdag kereskedőt" letartóztatták.

— (Vakmerő betörők felrobbantották egy olasz bank páncélszekrényét.) A Banca Commerciale genovai fiókjában tegnap reggel nagy betörést fedeztek, amelyet az ünnepek alatt követtek el. A betörők a csatornahálózaton keresztül behatoltak a pénzlterembe, felrobbantottak három sor páncélszekrényt és 25 páncélszekrény tartalmát magukkal vitték, de a névre szóló papirokhoz nem nyultak.

— (Ismételt rendőri igazoltatás egy belvárosi vendéglőben.) Szombatról vasárnapra virradó éjjel *Zakariás* Gyula rendőrtanácsos a Váci-utcai *Kiszel-bárban* zárórakor igazoltatott egy ott-tartózkodó társaságot, amelynek egyik tagja, *Jankovich-Bésán* Endre gróf és a rendőrtanácsos között emiatt éles affér keletkezett. Zakariás Gyula rendőrtanácsos a mai nap folyamán hatóság elleni erőszak cimén tett feljelentést Jankovich-Bésán gróf ellen a főkapitányságon és egyben saját maga ellen is kérte a vizsgálat megindítását, amit *Marinovich* Jenő dr. főkapitány el is rendelt.

Felkerestük ez ügyben *Jankovich-Bésán* Endre grófot, aki az esetről a következőkben nyilatkozott:

— A társaságomban lévő *Berényi* Viktor *Ujváry* László és *Pávay* Jenő urakkal vasárnap este a Kiszel-bárban tartózkodtam. A záróra bejelentésekor, amikor elhagyni készültünk a helyiséget, az ügyeletes rendőrtisztviselő minden ok nélkül igazoltatott a rendőreivel. Az igazolás után odaléptem a rendőrtanácsoshoz és bemutatkoztam neki. Ugy emlékszem, hogy erre *azt* felelte nekem: „Én hivatalos személy vagyok!" — anélkül, hogy megnevezte volna magát. A rendőrtisztviselőnek hivatalos minőségére vonatkozó megállapitását annál kevésbé tudtam felismerni és elfogadni, mert az egyenruhás ur cigarettázva járt fel és alá a helyiségben, már pedig nem tudok magamnak elképzelni egy rendőrségi közhivatali közeget, aki hivatalos funkció teljesitése közben, egyenruhában — dohányozzék. A rendőrtisztviselő iránt tanusitott magatartása annál is inkább volt különös, mert ő ugyanakkor a társaságomban lévő Ujváry Lászlóval — kölcsönös bemutatkozás után — beszélgetésbe elegyedett. Tény, hogy a rendőrtanácsos viselkedése fölötti felháborodásomban megbillentettem a sapkáját, de *távol állott tőlem az a szándék, hogy őt inzultáljam!* Közvetlenül ezután a társaságomban lévő urakkal együtt elhagytam a helyiséget.

— (Ujévi üdvözletek a Tisza István Körben.) Január elsején délben 12 órakor lesznek a Tisza István Körben a szokásos ujévi üdvözlések. A kör tagjai nevében ez alkalommal *Niamessny* Mihály fogja üdvözölni *Berzeviczy* Albertet, a Tisza István Kör elnökét.

Uj esztendő a diákoké!

Ősrégi szokása a magyar társadalomnak, hogy az ujév küszöbén szerencsekivánataikkal keresik fel barátaikat és jó ismerőseiket az emberek.

A mai szomoru és nehéz időkben azonban ugy érezzük, hogy nem annyira kivánni, mint cselekedni kell a jót, mert csak akkor virrad reánk, magyarokra a várva-várt boldog uj esztendő.

Ebből a felfogásból kiindulva a Magyar Nemzeti Szövetség azzal a felhivással fordul a társadalom minden önzetlen és hazafiasan érző tagjához, hogy az ujesztendei jókivánatokra szánt összeget, levelek és bélyegek árát forditsa jótékony, hazafias célra.

Kérjük azokat, akik velünk szemben bizalommal viseltetnek, hogy ezt az összeget a Magyar Nemzeti Szövetségnek megküldeni kegyeskedjenek.

Mi az adományokból elsősorban adni akarunk a nyomorgó tanulóifjuságnak nemzetiségi és felekezeti különbségre való tekintet nélkül, ezek közül főleg azoknak, akik a régi Nagymagyarország leszakitott ágairól jöttek át a csonka hazába, akik a végekről idejárnak évről-évre szabad magyar levegőt szivni, magyar tudományt tanulni, jobb magyar jövőt megalapozni!

Az adományok másik részét arra óhajtjuk felhasználni, hogy a Magyar Nemzeti Szövetség uj erőforrásokhoz jusson programjának megvalósitására, mely idebent az egységes magyar nemzeti társadalom megteremtését szolgálja, külföldön a magyar igazságot hirdeti.

A megváltásra szánt összeget kérjük a Magyar Nemzeti Szövetség pénztárába (Gerlóczy-utca 11. I. em.) beküldeni. Az adományokat hirlapilag fogjuk nyugtázni.

A Magyar Nemzeti Szövetség nevében:

Perényi Zsigmond báró
országos elnök.

— (Homan Bálint dr. lesz a Néprajzi Társaság uj elnöke.) A *Magyar Néprajzi Társaság* elnöki széke szeptember havában *Tagányi* Károly halálával megüresedett. A Társaság választmánya mai napon tartott rendkivüli ülésében foglalkozott az elnöki szék betöltésének kérdésével és ugy határozott, hogy a tisztségre *Hóman* Bálint dr.-t, a Magyar Nemzeti Muzeum főigazgatóját hivja meg. Hóman meghivatása nemcsak a nagykoncepciójú, tevékeny muzeumi főigazgatónak, hanem a kiváló tudósnak is szól, aki a Székelyek eredete és A magyarok honfoglalása és elhelyezkedése c. müveivel a hazai etnologiának értékes szolgálatot tett. A Társaság az elnöválasztó rendkivüli közgyülést 1925. január 28-án d. u. 6 órakor fogja megtartani a M. T. Akadémia kistermében.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

~~Zászlótalapzatra márv.~~

Ádám és Éva, br.

Magy.Iparmüvészet, 19o5. 316 1.
315

MDK

Szamovolszky Ödön, szobrászm.

2o7.	D.H.képmása.	Gipsz mellszobor.
2o8.	Első vallomás.	Bronz szobor.
2o9.	Enàrey S.festömüvész.	Gipsz mellszobor.
21o.	Vágy.	Bronzszobor.

Mücsarnok. 19o4/5. téli kiáll. Kat. 38.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Endrey S. festőművész. Gipsz

Vágy. Bronzszobor

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 38.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

D. H. képmása. Gipsz

Első vallomás, br.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 38.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Női képmás, br.

Vázlat. Terrakotta

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 37.l.

Szamovolszky Ödön MDK

Férfiképmás, bronz

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Névtelenek, gipsz

Műcsarnok 1908/9. téli nemzetközi kiáll.

MDK

Szamovolszky Ödön

Horvai János képmása /1903/

A Mücsarnok téli kiáll. Müvészet XIII. évf. 1914. 83.l.

Szamovolszky Ödön MDK

Vasváry Pál, gipsz

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Viszontlátás, bronz

Álom, bronz

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

.Szamovolszky Ödön MDK

Horvai János szobrászmüvész, gipsz

Mücsarnok 1903/4. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Horvai János képmása, repr.

Műcsarnok 1903/4. téli kiáll.

MDK

Szamovolszky Ödön

Kerekes Pali. Gipsz

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 37.l.

Szamovolszky Ödön MDK

Férfiképmás, szobormü

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Tanulmányfej, szobormü

Mücsarnok 1902/3. téli kiáll.

MDK

Szamovolszky Ödön, szobrászm.

a Mücsarnok egy tárlatáról már ismert szoborral szerepel: egy munkás eröteljes alakjáról mintázott alkotás. Sz.Ö. a magyar müvészet idö elött elmult, tegnap még müködö tehetsége.

A városi müvész-sorsjáték kiállítása.
Müvészet.1915. 337,338.l.

Szamovolszky Ödön MDK

Pogány épitőmüvész, gipsz

Mücsarnok 1904-5. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Kerekes Pali, gipsz

Műcsarnok 1904-5. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

D.H. képmása, gipsz

Első vallomás, bronz

Emdrey S. festőművész, gipsz

Vágy, bronz

Műcsarnok 1904-5. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Pogány épitőművész, repr.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Pogány Mariska, gipsz

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

MDK

Szamovolszky Ödön

Pogány épitőmüvész mellszobra, repr.

Vasárnapi Ujság 1904. 49. sz. 834.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Vasváry Pál mellszobra, repr.

Vasárnapi Ujság 1903. 48. sz. 792.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Horvai János képmása, repr.

KMT. 1903/4. téli kiáll. kat.

MDK

Szamovolszky Ödön

Éva, r epr.

Magyar Iparmüvészet 1905. 317.1.

M.D.K.

Szamovolszky Ödön, szobrász

Horvát Jánossal [lehet hogy Horvai] és Pogány Móriccal közös vázlattervét a szolnoki Damjanich-szoborra, a bizottság a lovas szobor magas költségei miatt elvetette, és megfelelő feltételek mellett nyilvános pályázat mellett döntött.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

márc. 21 sz. 9. old.

Szamovolszky Ödön MDK

Horvai szobrász, mellszobor

Műcsarnok 1913-14 téli kiállitás

MDK

Szamovolszky Ödön

Névtelenek, repr.

Mücsarnok 1908/9. téli nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Szamovolszky Ödön

Vasuti munkás, repr.

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll. kat.

MDK

Szamovolszky Ödön

Kresz Paula urhölgy, repr.

KMTárs. 1906. tav. kiáll. kat.

SZAMOVOLSZKY ÖDÖN

Horvay János arcmása

A Műcsarnok 1913/14. téli kiáll. történt vásárlások.

Művészet 1914. 85. l.

Szamovolszky Ödön

MDK

Pogány Mariska, repr.

Műcsarnok 1905/6. téli kiáll.

Szamovolszky Ödön

Vasutas munkás, repr.

Műcsarnok 1906/7 téli nemzetk. kiáll.

Szamovolszky Ödön, szobrászm. MDK

VII.terem.

152.	Vasváry Pál.	Gypszobor Mgt
158.	Vizontdátás.	Bronzszobor
16c..	Álom.	Bronzszobor.

Képzöm.Társ. XXXXXX 1903-4. téli kiáll. Kat. 36.1

Szamovolszky Ödön, szobrászm. MDK

VII.terem.

178. Pogány Mariska. Gyps. Mgt.

Képzöm. Társ. 1905/6 téli kiáll. Kat. 39.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Horvai János képmása /1903/.

A Mücsarnok téli kiáll. Müvészet XIII.évf. 1914. 83.l.

MDK

Szamovolszky Ödön, szobrászm.

182.	Női képmás.	Bronz mellszobor.
183.	Vázlat.	Terrakotta -szobor.
189.	Kereked Pali.	Gipsz-mellszobor.

Mücsarnok. 1904/5 téli kiáll. Kat. 37.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Ádám és Éva. Bronz, repr.

Éva , repr.

Magyar Iparművészet 1905. 315, 317.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Férfi képmás, szobormü

Tanulmányfej, szobormü

KMTárs. 1902/3. téli kiáll. kat. 32.l.

MDK

Szamovolszky Ödön

Pogány épitőművész. Gipsz

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll. kat. 35.l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János és
Pogány Móric

Vasárnapi Ujság 1906, 6oo, 6ol. l.

Szamovolszky Ödön M.D.K.

szobrán
tervét a Kossuth-szobor
meddő pályázatán, a bizott-
ság 800 koronáért meg-
vásárolta.

Vállalkozók Lapja, Bp. ? évf.

jun. 14. sz. 9. old.

Szamovolszky Ödön MDK

Névtelenek, repr.

Műcsarnok 1908/9. téli nemzetközi kiáll.

Szamovolszky Ödön, szobrász.

169. Horvai János szobrász-művész. Gipsz-mellsz.
Mgt.

Képzöm. Társ. 1903/4. téli kiáll. Kat. 37.l.

Szamovolszky Ödön

MDK

Vasuti munkás, gipsz

Mics[illegible]nok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

Szamovolszky Ödön MDK

Tanulmány. Terrakotta

Horvai Ilona, gipsz

Műcsarnok 1906/7. téli nemzetk. kiáll.

Szamovolszky Ödön
szobrász

MŰVÉSZET
XII.évf.1913.
206-211.
"Az Erzsébet emlékmü"

Szamovolszky Ödön

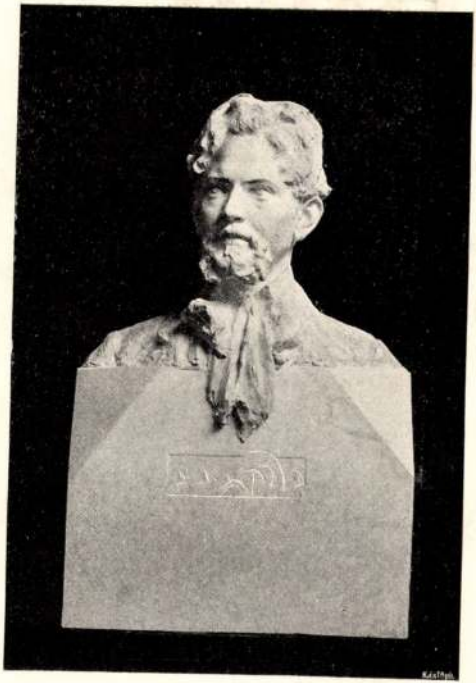

154. Szamovolszky Ödön:
Pogány építőművész.

Műcsarnok 1904/5. téli kiáll

orvin Testv. Bpest.

MŰVÉSZET

TAGBELÉPÉSI NYILATKOZAT

Alulirott az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat rendes tagjai sorába lépek s a társulati alapszabályok értelmében kötelezem magam az 1905. évtől számitott legalább három éven át, évenkint 20 koronát, Budapesten a Társulat pénztárába befizetni. Kikötöm magamnak viszont mindazokat az előnyöket és jogokat, a melyek ugyanazon alapszabályok szerint a Társulat rendes tagjait megilletik.

Névaláirás.

Foglalkozás.

Hely és kelet.

Utca.

Ezt a lapot kérjük kiszakitani s a rovatokat kitöltve az Orsz. Magyar Képzőművészeti Társulathoz Budapesten Műcsarnok (Városliget) beküldeni vagy a Műcsarnok pénztáránál erre a célra felállított szekrénybe dobni.

Határozat: az állam igenis lépjen közbe és érvényesítse mindenkor a jó ízlés érdekében hatalmát; a közbelépés mikéntjének előírására azonban a kongresszus nem érezte magát hivatottnak.

Szociális szempontból 8 művészi kérdést vitattak meg.

1. Mily eszközökkel támogattassék a művészet szociális szempontból? Határozat: Létesíttessék minden országban egy központi hivatal, a mely a nyilvános

Kis plasztikai szakosztály. Tervezte: Weisz Gyula.

a hivatott művészek és szakemberek, hogy a diagnózist megállapítsák és az alkalmazandó módszerek fölött tanácskozzanak. Minden finomabban érző és művészi lélek köszönettel fog igyekezetüknek adózni.

A brüsszeli kongresszus a megvitatandó anyaghalmazt három nagy csoportra osztotta. Az első csoport a művészi ügyekkel törvénykezési, a második szociális, a harmadik pedig teknikai szempontokból foglalkozott. Mindegyik csoport először a saját grémiumában vitatta, meg a fölmerült kérdéseket, majd véleményét a plénum elé hozta, a mely azt elfogadta, elvetette, vagy további tanulmányozás tárgyává tenni határozta.

Törvénykezési szempontból öt művészi kérdés került dülőre. Művészi közügyekben, mint: 1. műemlékek (ingók vagy ingatlanok) megvédésében, vagy 2. azok elcsufításának megjavításában; 3. városokban, esztetikai érzéket sértő létesítmények (főleg házak) kivitelének betiltásában; 4. címtáblák és reklámok kifüggesztésében és 5. ízléstelen plakátok alkalmazásában, közbe lépjen-e vagy nem és ha igen, miként, az államhatalom?

Díszítő szobrászati szakosztály. Tervezte és mintázta: Szamovolszky Ő.

megtaníthassák a növendékek. Remélhető, hogy a párisi kiállításon ilyes

Díszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Szalmásy.

Díszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Gere Andor.

munkák nem fognak hiányozni az iskola csoportjában. Mindkét osztály munkáiból itt közlünk jellegzetes mutatványokat, melyek bizonyítják, hogy mindkét szakma számára derék erőket nevel az iskola. Megjegyzendő, hogy az e füzethez mellékelt szép rézkarcot, a rézmetsző osztálynak egyik jeles növendéke, Chabada Béla készítette.

Ezzel befejezhetném a tanulságos kiállításnak ismertetését, de — bár nem

Díszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Raáb.

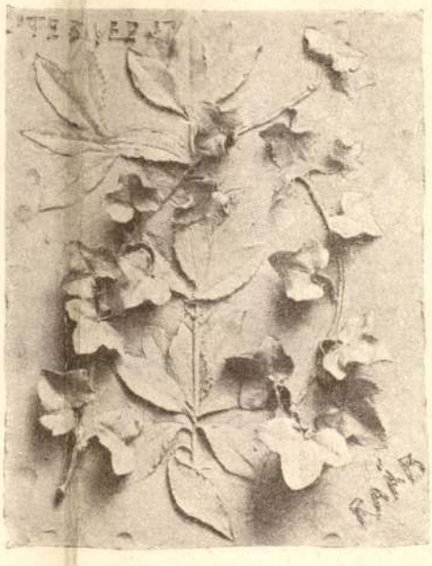

Díszítő szobrászati szakosztály. Tervezte: Raáb.

tartozik cikkelyemnek elém szabott keretébe — helyén valónak látom, hogy

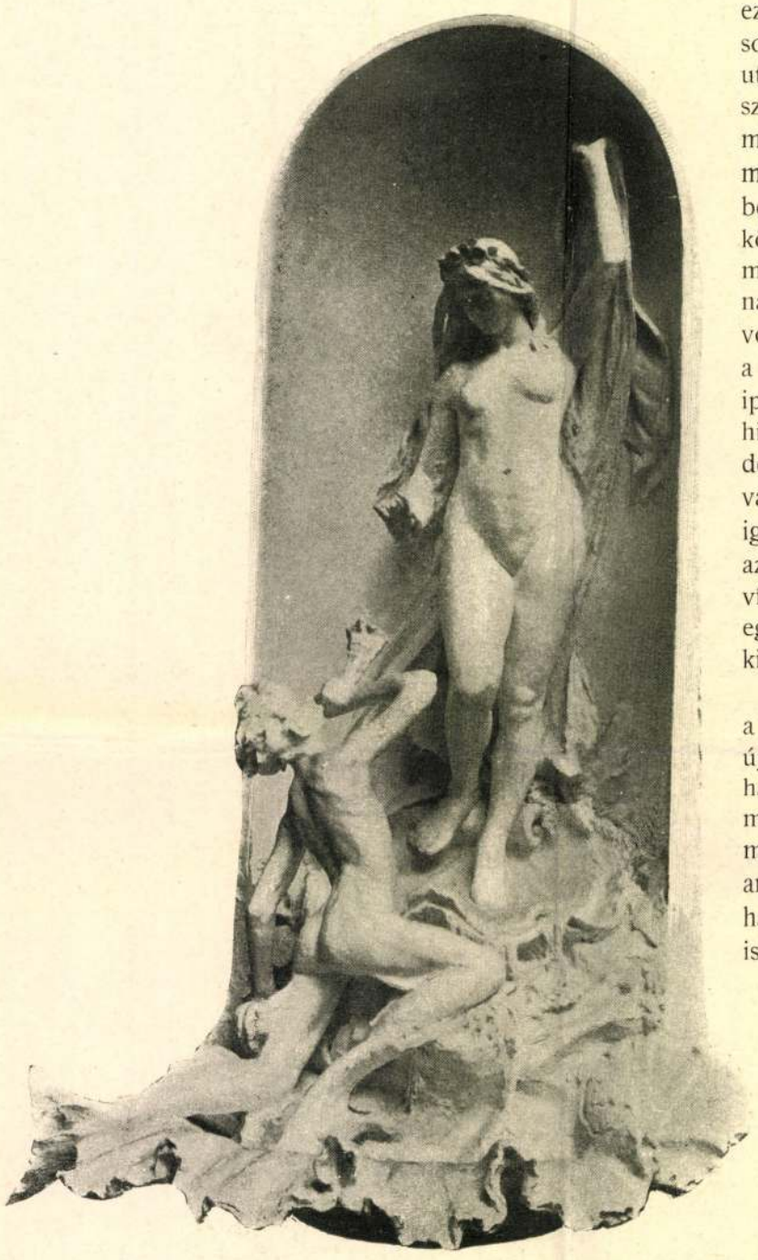

Diszítő szobrászati szakoszt. Terv. és mint.: Szamovolszky Ő.

ez alkalommal is, éppen a kiállításon nyert impressziók hatása alatt, utaljak arra, hogy az intézet a jelen szervezetével, jelen szűkre szabott müködési körével nem felelhet meg egészen s tényleg csak részben felel meg azoknak a jogos követelményeknek, a melyeknek ma egy iparművészeti szakiskolának eleget tenni kell. Hogy mik volnának a legsürgősebb teendők, a melyek révén az iskola a hazai iparművészetre nézve oly fontos hivatását betölthetné, erre a kérdésre megadja a választ az a magvas cikkely, a melyben az intézet igazgatója, e folyóirat hasábjain, az intézet működési körének kibővítésére vonatkozó programmját s egyéb megszívlelni való óhajait kifejtette.*

Immár biztosra vehető, hogy a közoktatásügyi kormány, mely újabban oly energiával karolja föl a hazai képzőművészetnek és iparművészetnek ügyét, közel jövőben már, meg fogja találni a módot arra, hogy a kért reformok mihamarabb megvalósuljanak és az iskola fokozatosan fejlesztessék.

Györgyi Kálmán.

* Lásd „Magyar Iparművészet" 1897. II. füzet 49. oldal.

Magyar Iparművészet
1897/98.

Szamovolszky Ödön. MDK

Az 1908-ban tartott Kossuth-szobor második pályázatán részt vesz.

Vayer Lajos: A Kossuth kultusz a magyar művészetben.

M.M.M. Évkönyve 1952, 16 l.

Szamovolszky Ödön
Horvai szobrász arczmása, gipsz

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása. 19o4.
márc. 26 l.

nagyobb gerenda farag
rast.A tervrajzot vár
a régi épület boltoza
kadt,augusztus 4.-én
kezésnek,a kőművesmes
kell fizetni. Végül u
leten 5 szoba,3 kályh
ban egy kamra.,lent a
kamrák s a torony ala
tember I7-én az oldal
lanak. Az egri ácsot
csássák. A téglát már
már az emelet magassá
a kőművesmunka kész,
nak.A pince az eredet
de dec.I7.-én már kés
rony alól hordják a f
később megszakad,s cs
mét. Juniusban Gonczi
üvegest,kőfejtőt és t
I-én ugy látszik,mint
közeledne. Gonczik hi
meg az épületet,egyut
is,amelyet ő már Pest
bejöhetett azonban,me
kéményeket csinálják

Szamovolszky Ödön
Álom, bronz
Viszontlátás, bronz

Szegedi Képzőművészeti Egyesület kiállitása. 19o4.
márc. 26 l.

Pásztó /Bojár/ 23

szentélyből közelith
tes, barokk, jó vasalá
restye két csehsüveg
kelet felé 2, észak f
letes, bujtatott rács

Berendezés: Főoltár
gáns hatású, copf sti
végződésü hossznégys
el. Szt. Lőrinc mártir
nél gyengébb XVIII. s
gyomány szerint Zirk
térkép lapos fülkéjé
magas pilaszter fogj
zettában végződnek.
aranyozott fejezetü
magasba, ezeke[illegible] geren
háromszög dusan prof
kánnyal zárt, tipanon
pében füzérkoszoru h
panon és a képfülke
lü aranyozott feszto
félpillérköteg talpa
ezeken uj szobrok ál
három lépcsőfok veze

Mellékoltárok.

Szamolovszky Ödön
Vizözön, szobor

Szegedi Képzőműv. Egyesület kiáll. 19o7. márc.
9 1.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrászművész

Rákóczi-siremlék pályázat... Vállalkozók Közl. 1909. okt. 20. 4 l.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász

Rákóczi-síremlék pályázat... Vállalkozók Közl.
1909. okt. 20. 4 l.

Szamovolszky Ödön

MDK

Imádkozó angyao, bronz

Mücsarnok 1932.Budapest közönségének képzőművészeti gyüjteményéből rendezett kiállitás

MDK

Szamovolszky

A Kossuth-szobor pályázat.... Művészet 1905. 202.1.

MDK

Szamovolszky Ödön

Szamovolszky Ödön: Horvai Kános c. szobrának megvásárlása a Szépm. Muz. részére

A Mücs. téli kiáll.-a. Müvészet, XIII.évf. 1914, 83 l.

Szamovolszky Ödön szobrász
Ádám és Éva, majolika
Magyar Reprezentativ kiállitás
Nemzeti Szalon, 192o. nov.

und Freunde unserer Tagungen ermöglichen lassen. Der Preis von ℳ 500.-- entspricht bei weitem noch nicht den Erstehungskosten, sodass die übliche Versendung von Frei-Exemplaren an Bibliotheken etc. diesmal leider wegfallen muss. Um das noch vorhandene Defizit zu decken, erscheint die Bestellung einer möglichst grossen Anzahl von Exemplaren auf beiliegender Postkarte dringend erwünscht.

I.A.

Dr. A. von Oechelhaeuser
Vorsitzender.

MDK

Szamovolszky Ödön

Pogány épitőművész, repr.

Mücsarnok 1904/5. téli kiáll. kat.

MDK

Szamovolszky Ödön, szobrász

Lipótvárosi Szent István templom diszitö szobrai.
1851-1895.
Nemzeti Bank palotájáa részére diszitö szobor.
1902-1905.

Bajó Gyula:Budapest ujabbkori épületszobrászata.
Bp.1942. Pázm.P.Tud.Egy. dolgozatai. 62.l. 63.l.

Szamovolszky Ödön

Dr.Kerekes Pált ábrázoló mellszobra, a Szépmüv. Muzeum gyüjteményében.

M.H.932.VII.24.
N.U.932.VII.24.

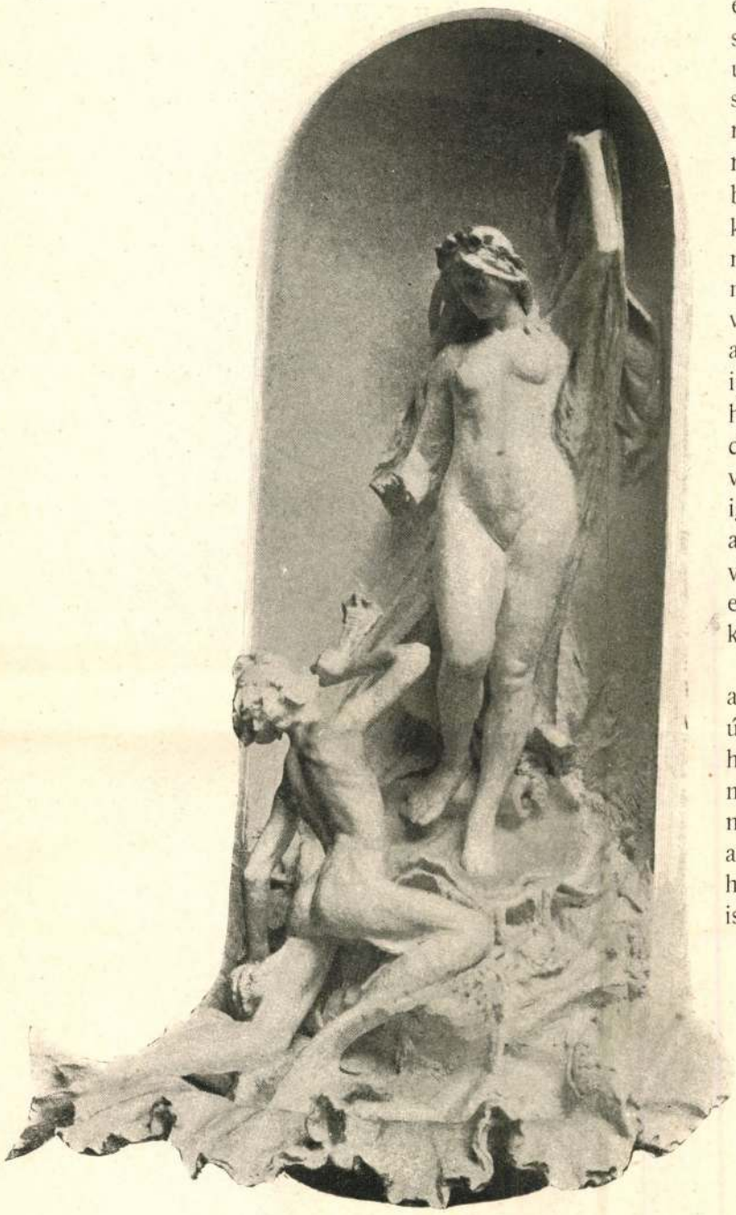

Diszítő szobrászati szakoszt. Terv. és mint.: Szamovolszky Ő.

ez alkalommal is, éppen a kiállításon nyert impressziók hatása alatt, utaljak arra, hogy az intézet a jelen szervezetével, jelen szűkre szabott működési körével nem felelhet meg egészen s tényleg csak részben felel meg azoknak a jogos követelményeknek, a melyeknek ma egy iparművészeti szakiskolának eleget tenni kell. Hogy mik volnának a legsürgősebb teendők, a melyek révén az iskola a hazai iparművészetre nézve oly fontos hivatását betölthetné, erre a kérdésre megadja a választ az a magvas cikkely, a melyben az intézet igazgatója, e folyóirat hasábjain, az intézet működési körének kibővítésére vonatkozó programmját s egyéb megszívlelni való óhajait kifejtette.*

Immár biztosra vehető, hogy a közoktatásügyi kormány, mely újabban oly energiával karolja föl a hazai képzőművészetnek és iparművészetnek ügyét, közel jövőben már, meg fogja találni a módot arra, hogy a kért reformok mihamarabb megvalósuljanak és az iskola fokozatosan fejlesztessék.

Györgyi Kálmán.

* Lásd „Magyar Iparművészet" 1897. II. füzet 49. oldal.

Magyar Iparművészet
1897/98.

megtaníthassák a növendékek. Remélhető, hogy a párisi kiállításon ilyes

Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Szalmásy.

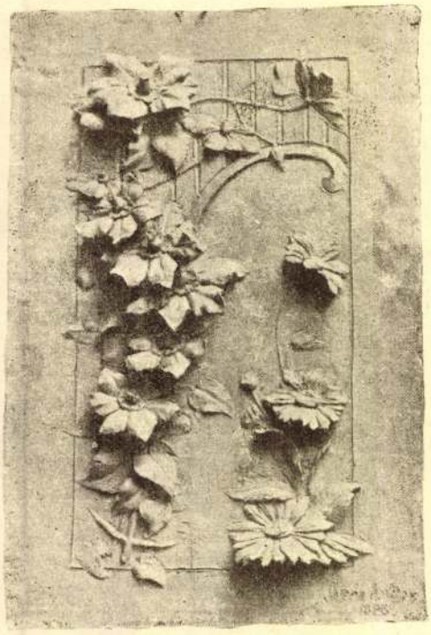

Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Gere Andor.

munkák nem fognak hiányozni az iskola csoportjában. Mindkét osztály munkáiból itt közlünk jellegzetes mutatványokat, melyek bizonyítják, hogy mindkét szakma számára derék erőket nevel az iskola. Megjegyzendő, hogy az e füzethez mellékelt szép rézkarcot, a rézmetsző osztálynak egyik jeles növendéke, Chabada Béla készítette.

Ezzel befejezhetném a tanulságos kiállításnak ismertetését, de — bár nem

Diszítő szobrászati szakosztály. Mintázta: Raáb.

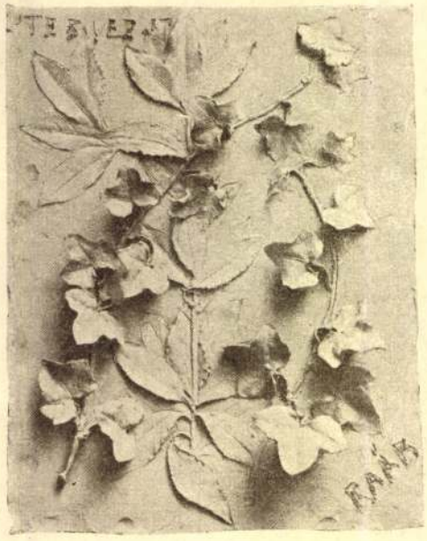

Diszítő szobrászati szakosztály. Tervezte: Raáb.

tartozik cikkelyemnek elém szabott keretébe — helyén valónak látom, hogy

a hivatott művészek és szakemberek, hogy a diagnózist megállapítsák és az alkalmazandó módszerek fölött tanácskozzanak. Minden finomabban érző és művészi lélek köszönettel fog igyekezetüknek adózni.

A brüsszeli kongresszus a megvitatandó anyaghalmazt három nagy csoportra osztotta. Az első csoport a művészi ügyekkel törvénykezési, a második szociális, a harmadik pedig teknikai szempontokból foglalkozott. Mindegyik csoport először a saját grémiumában vitatta, meg a fölmerült kérdéseket, majd véleményét a plénum elé hozta, a mely azt elfogadta, elvetette, vagy további tanulmányozás tárgyává tenni határozta.

Törvénykezési szempontból öt művészi kérdés került dülőre. Művészi közügyekben, mint: 1. műemlékek (ingók vagy ingatlanok) megvédésében, vagy 2. azok elcsufításának megjavításában; 3. városokban, esztetikai érzéket sértő létesítmények (főleg házak) kivitelének betiltásában; 4. címtáblák és reklámok kifüggesztésében és 5. izléstelen plakátok alkalmazásában, közbe lépjen-e vagy nem és ha igen, miként, az államhatalom?

Diszítő szobrászati szakosztály. Tervezte és mintázta: Szamovolszky Ö.

Határozat: az állam igenis lépjen közbe és érvényesítse mindenkor a jó ízlés érdekében hatalmát; a közbelépés mikéntjének előírására azonban a kongresszus nem érezte magát hivatottnak.

Szociális szempontból 8 művészi kérdést vitattak meg.

1. Mily eszközökkel támogattassék a művészet szociális szempontból? Határozat: Létesíttessék minden országban egy központi hivatal, a mely a nyilvános

Kis plasztikai szakosztály. Tervezte: Weisz Gyula.

 M.D.K.

SZAMOVOLSZKY Ödön szobrász

1878 - 1914.

1658. Horvai János Hsz.: 58.54-N.

1671. Andrássy Gyula mellszobra

Hsz.: 52155

1672. Fájdalom. szobor. (1908)

Hsz.: 5630. ./.

A M.N. Galéria ánagyjegyzére T./b. rész

Bu. 1959. 222., 226-227. l

-2.- M.D.K

SZAMOVALSZKY ödön szobrász

1673. Horvai János szobrász mell-szobra Ltsz.: 4695.

1674. Nőc akt (A művész síremlére) (1908) Ltsz.: 55.813.

1675. Ülő nő, szobor Ltsz.: 6803.

A M. N. Galéria alkagjegyzéke T./b. rész Bu. 1959. 227. l. 228. l.

MDK.

Szamovolszky Ödön

Ülő nő

Kritika 1966 febr.

MDK

Szamovolszky Ödön

A Rákóczi siremlék pályázat. Épitő Ipar, 1909, okt.31. 406.l.

S z a m o v o l s z k y Ö d ö n
szobrász

Pesti Hirlap. 1912.nov.24. (A márványhadur.)

928. VII. 5. 1

Szamovolszky

Demonstratív pályázatot rendez az ország szobrásztársadalma, ha a Tisza szoborbizottság nem ir ki nyilt pályázatot

Megemlékeztünk már arról, mekkora felzudulást okozott az ország szobrásztársadalmában, hogy a Tisza-szoborbizottság a szobrászok legnagyobb részét egyszerüen kirekesztette a Tisza István-emlékpályázatból és csak tizennégy kiválasztottnak engedte meg a pályázatban való részvételt. A szobrásztársadalom nyilt levélben tiltakozott ez ellen az eljárás ellen, a levélben hangoztatta, hogy egy ilyen *közadakozásból összegyült* hatalmas pályázatból, melyhez hasonló régen nem volt az országban, egyetlen magyar szobrászt sem lehet kirekeszteni. Tisza István alakja már az egész nemzeté, azt senki ki nem sajátithatja magának.

A nyilt levél a szoborbizottság elnökéhez, *Berzeviczy* Alberthez volt cimezve. Az Akadémia elnöke sietett is válaszolni a sajtóban azonnal és megállapitotta, hogy az általános pályázat fogalma speciális magyar jelenség. *A klasszikus kor és a renesszánsz legremekebb alkotásai mind egyszerü megbizásokra készültek*, legfeljebb két—három müvész véleményadásáról lehetett szó. Azt is megmagyarázta Berzeviczy Albert válaszában a szobrászoknak, hogy a pályaterv elkészitése nemcsak munkába, de pénzbe is kerül; aki tehát egy pályázatban résztvesz, méltán követelheti költségeinek megtérítését. Ha tehát 60—80 pályázó jelentkezne a Tisza-szobornál, akkor az összegyüjtött összeg tetemes része ezekre a költségmegtérítésekre forgácsolódna szét. Ugy járnának tehát, mint az Erzsébet királyné-emlékpályázatnál, ahol milliókat osztottak szét a szobor még ma, harminc esztendő után, sincs készen. A szobrászok tehát nyugodjanak bele a bizottság határozatába, hiszen a tizennégy pályázót a legnagyobb gonddal választották ki.

Berzeviczy Albertnek ez a kategórikus nyilatkozata nem csillapitotta le a szobrászok felháborodását, ellenkezőleg, talán még fokozta azt. Kétségtelen, hangoztatják, hogy a klasszikus kor és a reneszánsz legnagyobb alkotásai minden szélesebb körü pályázat nélkül, egy-egy nagy mecenás, fejedelem, biboros vagy céh egyszerü megbizásából készültek, csakhogy az Akadémia nagynevü elnöke elfelejti azt, hogy ők Tisza István szobrához nem a saját zsebükből adják a pénzt, mint azok a klasszikus mecenások. A közpénz pedig fokozott felelősségre kötelez, ők semmi rizikót nem vállalhatnak, hanem kötelesek alkalmat adni minden magyar tehetség megnyilatkozására. Szép és az Akadémia elnökéhez illő dolog a reneszánsz időkkel példálózni, de hol van ma már az az abszolut értékitélet, hol van az a hallatlanul kifinomult müvészi érzék, amely annyira jellemezte a reneszánsz mecenásait? Hol van ma az a magas testület, mely olyan csodálatosan kifinomult müérzékkel birna, mint csak a firenzei posztókereskedő céh mely Ghibertit és Donatellót szólitotta fel versengésre? A mi korunk is klasszikus kor, de az értékitéletek bizonytalanságának, a müérzék megzavarodásának és felborulásának klasszikus kora, ahol százszor nehezebb a kategorikus értékitélet kimondása.

A szobrászok nagyrésze lemond a költségmegtérítésről

Ami pedig a pályázók költségeinek megtérítését illeti, itt a legtöbb kirekesztett müvésznek az a felfogása, hogy ha az Akadémia nagytudományu elnöke már mindenáron egy-egy csinos kis összeget akar juttatni annak a kiválasztott tizennégynek, ha még egy-egy nyers agyagdarabot nyujt is be a zsüri elé, ám legyen. Ha a kiválasztottak nagyrésze nincs is rászorulva, bizonyára megérdemli. A kitagadottak ebbe szivesen belenyugosznak, s *ők szivesen lemondanak a költségmegtérítésről, csak engedjék őket résztvenni a pályázatban.* Igy tehát tárgytalan Berzeviczy Albertnek az az aggálya, hogy a pályázatra összegyüjtött hatalmas összeg szétforgácsolódik a pályázók nagy száma miatt.

Berzeviczy Albert ellentmond önmagának

Érdekes, hogy *Berzeviczy* Albert maga sem volt mindig ilyen kérlelhetetlen ebben a kérdésben, egyik reggeli laptársunk március 20-iki számában még azt olvastuk: „Egyébként Berzeviczy Albert kijelentette, hogy a sok szobrász meghivása (Akkor még tiz szobrászról volt szó!) nem jelenti azt, *hogy ha vannak kitünő ideák, azokat a bizottság figyelembe ne vegye és meg ne biráljal*" A pályázatból kirekesztett szobrászok, kik most egyik fővárosi klubban sürün tartanak bizalmas megbeszéléseket, majd minden megbeszélésükön rámutatnak arra az ellentmondásra, ami az Akadémia elnökének e két nyilatkozata között van. Ugyanakkor hangoztatják, hogy *ők nem akarnak mást, mint amit Berzeviczy Albert március 20-iki nyilatkozatának végén ugyis kilátásba helyezett már, ők szóról-szóra azt akarják, amit Berzeviczy Albert, hogy a bizottság vegye figyelembe és birálja meg azokat a jobb ideákat is, melyek nem a kiválasztottaktól származnak.* Hiszen a nemzet ellen való bün volna egy ekkora pályázatból kirekeszteni a névteleneket, fiatalokat a lappangó, vagy most boruló tehetségeket, akikről a bizottságnak nem lehet tudomása. Hogyan ismerhette volna meg az ország szegény Szamovolszky nevét, ha a Szabadságemlék hatalmas pályázatát kisajátitotta volna a zsüri a beérkezett nagyok számára? *A régi nagymesterek sohasem igyekeztek elgáncsolni a fiatalságot.*

Olyan hangok is hallatszanak, hogy a szobrászoknak ez a legujabb rendszerü klasszifikálása, amit a Tisza-bizottság valósitott meg, nem pusztán müvészi szempontok szerint történik, hanem szerepe van benne a politikának, kaszinónak és egyéb klikkszempontoknak. Csak igy magyarázható meg az, hogy sok olyan jónevü, nagytehetségü, nemzeti érzésü müvész, aki bátran helyet követelhet magának az első tizennégy között, kiszorult a pályázatból.

A szobrásztársadalom egyébként — amint a legutóbb tartott megbeszélésükről kiszivárog — el vannak szánva a végsőkre. El vannak tökélve arra, hogy ha a bizottság nem enged, ők fellebbeznek a nyilvánossághoz és hivatalos pályázattól függetlenül, egy külön nagy demonstrativ pályázatot rendeznek, hogy megmutassák, mennyi értéket, tehetséget, ideát akar megölni a bizottság egy közadakozásból összeadott hatalmas pályázatnál. Nem hisszük, hogy az Akadémia nagynevü elnöke és a bizottság többi neves tagja vállalnák egy ilyen *országos kulturbotrány előidézésének sulyos felelősségét, éppen Tisza István emlékével kapcsolatban.*

zért kérte Hajós Kálmán inditványá-fogadását.

Mándi Samu azt javasolta, hogy *a szaznak ezt a részét teljesen töröljék.* Hajós Kálmán erre inditványát visszavonta és csatakozott Mándi Samu javaslatához.

Az egymásután következő egységespárti felszólalók magatartása szemmelláthatóan nagy meglepetést keltett. Mayer János földmivelésügyi és Pesthy Pál igazságügyminiszter megdöbbenve látták, hogy az egységes párt a szakasz ellen fordult. Az elnök erre az ülést felfüggesztette.

Három óra után néhány perccel nyitotta meg ujból az ülést Zsitvay Tibor elnök. A miniszteri székek közt ekkor helyet foglalt Bethlen István gróf miniszterelnök is.

Mayer János földmivelésügyi miniszter szólalt fel ezután. A harmadik szakasz rendelkezései azt célozzák, hogy olyan intenciók szerint járjanak el a megváltási ár megállapitásánál, amelyeket már az alaptörvényben és a földreformnovellában lefektettek. Mándi Samu inditványa ezekkel az alaptörvényekkel ellentétben áll.

Mándi Samu erre *inditványát visszavonta.* A képviselőház a harmadik szakaszt az előadó és Neubauer Ferenc kisebb stiláris módositásával elfogadta.

A negyedik szakasznál Baracs Marcell inditványt tett, hogy csak a felek meghallgatása után döntsenek a vitás ügyekben. Pesthy Pál igazságügyminiszter válaszában kifejtette, hogy a módositott javaslatszöveg már eleget tett ennek a kivánságnak. Ugy látszik, Baracs az eredeti javaslat szövege alapján szólalt fel. A Ház a szakaszt változatlanul szavazta meg.

Vita az állam elővásárlási jogáról

Az *állam elővásárlási jogának* gyakorlásáról rendelkező hatodik szakasznál hosszabb vita fejlődött ki. Az első felszólaló Rubinek István előadó volt, aki stiláris módositást ajánlott. Rassay Károly azt fejtegette, hogy *az elővásárlási jog gyakorlása helyett sokkal kivánatosabb volna a kisajátitási törvény alapján gondoskodni a még szükségessé váló földterületről.* Ilyenértelmü módositást nyujtott be. Csontos Imre arról beszélt, hogy azé az ország, akié a föld. Éppen ezért mindenben helyesnek tartja a szakasz intézkedéseit. *Bródy* Ernő az ellen tiltakozott, hogy különbséget tegyenek az egyes földbirtokosok között. Szabó Sándor az ellenzéki felszólalásokkal szemben arra mutatott rá, hogy *nem jogok feladásáról van szó a szakaszban, amelynek intézkedéseit magasabb nemzeti érdekek követelik meg.* A szakasz nem töri át a tulajdonjogot, amint azt az ellenzéken feltüntetni igyekeznek. Sokkal radikálisabb intézkedés volna, ha az ellenzék kivánságához képest kisajátitási törvény értelmében járnának el. Az állam elővásárlási jogát már rég biztositani kellett volna.

Farkas István, Malasics Géza és Baracs Marcell támadták ezután a szakaszt, amelyet a kormánypárt részéről Csizmadia András és Szabó István vett védelmébe. A következő felszólaló a kereszténypárti Csik József volt. Arról beszélt, hogy nem lehet a földbirtokreformot befejezettnek tekinteni. *Magyarország még mindig feudális állam s feltétlenül szükség van arra, hogy a kisembereket földhöz juttassák, mert csak ezzel lehet megteremteni a konszolidáció szempontjából szükséges nyugalmat.*

Farkas Géza: *Bolsevista beszéd ez!*

Podmaniczky Endre báró: *Ezen az alapon a papibirtokokat is fel kellene osztani. (Zaj.)*

Pakots József támadta még a szakasz rendelkezéseit, majd a napirend tárgyalására szánt idő elteltével az elnök inditványára ugy határoztak, hogy *csütörtökön folytatják a törvényjavaslat részletes tárgyalását.*

A napirendi inditványhoz Rassay Károly kért szót. Kifogásolta, hogy nyolcórás ülésekben mást tárgyaljon a Ház, mint amelynek vitájára az üléseket meghosszabbitották. A csütörtöki ülés napirendjére a Szerbiával kötött egyik megegyezés harmadszori olvasása is szerepel, már pedig a házszabályok értelmében csak az OFB-javaslatot lehetne tárgyalni, ha a rendes ülés helyett nyolcórás ülés van. Az elnöklő Czettler Jenő azzal válaszolt, hogy a harmadszori olvasásnál nincsen vita s igy nem rövidül meg az OFB-javaslat tárgyalására szánt idő.

Csik József személyes kérdésben kért szót s visszautasitotta Farkas Gézának azt a közbeszólását, hogy felszólalása bolsevistaizü lett volna.

Határozatképtelenség miatt felfüggesztik az ülést

Következtek az *interpellációk.* Hegymegi-Kiss Pál a debreceni ügyvédi kamara elnökválasztása ügyében intézett interpellációt az igazságügyminiszterhez, aki, szerinte, törvénytelenül járt el, amikor nem hagyta jóvá a választást. Pesthy Pál után sem gyült össze annyi képviselő, amennyire a házszabályok értelmében szükség lett volna, de az ellenzék részéről most már senki sem firtatta a határozatképesség kérdését s igy a többség tudomásulvette a miniszter válaszát.

Kabók Lajos a visszahonositás és kiutasitások ügyében interpellált. Interpellációját kiadták a belügyminiszternek. Farkas Géza személyes kérdésben kijelentette, hogy Csik József beszédének csupán néhány kitételét találta bolsevista-izünek.

Az ülés hét órakor ért véget.

Nemcsak a hajnyója, hanem a gyógyszere is, de tönkremegy a haja is, ha nem ápolja.

Antikol hajnyírópálinkával egyetlen birka hatásu kenőcsös fürdő lúg és kénaj használatával naponta gyógyszertár és drogériákban

Kapható: 1·60
Egy kezelés ára P
Postai szétküldés

Főraktár és postai szétküldés:
DARVAS FRIGYES, BUDAPEST,
V., Falk Miksa-utca 12.

A pozsonyi Hiradó nem jelent meg

Az ősi koronázó városnak, *Pozsonynak* legrégibb, lektekintélyesebb, mindig gazdag tartalmu és terjedelmes kiállitásu magyar lapja, a pozsonyi *Hiradó*, melynek lapfejéről a csehek a „*Pozsonyi*" jelzőt is leszakitották, most *jajkiáltással* fordul olvasóközönségéhez. A nagyértékü magyar ujság létéről van szó. Egyetlen nyomtatott oldalon, röpcédulaszerü lapoldalon vaskos, kövér betükkel a következő kortörténelmi érdekességü, de előttünk szinte érthetetlen hiradást irja:

„*Olvasóinkhoz!* A Hiradó nyomdaváltozás előtt áll s ezzel kapcsolatosan *különböző intrikák és illetéktelen befolyások következtében legnagyobb* sajnálatunkra oly helyzetbe jutottunk, hogy *lapunk* vasárnap óta *nem jelenhetik meg.* A *kinos ügy részleteire* nem kivánunk kiterjeszkedni, csupán arra szoritkozunk, hogy a *Hiradó* olvasóinak szives elnézését kérjük *ezért a hibánkon kivül bekövetkezett kényszerü szünetelésünkért* s mindent el fogunk követni, hogy megjelenésünk *akadályait* elháritsuk. Hisszük, hogy legkésőbb egy-két napon belül a *Hiradó* ismét akadálytalanul meg fog jelenhetni és olvasóinkat kárpótolhatjuk *a ránk erőszakolt* mulasztásokért. Bratislava—Pozsony, 1928 julius 2. A *Hiradó* szerkesztősége és kiadóhivatal." Vajjon mi történhetett ott Bratislava—Pozsonyban a legrégibb, legelterjedtebb népszerü magyar ujsággal?

14

ÉVA.
AZ IPARMÜVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
SZAMOLOVSZKY ÖDÖN.
AZ IPARMŰV. ISKOLA
VOLT NÖVENDÉKE.

Magyar Iparművészet
1905.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

VADÁSZ MIKLÓS TANULMÁNYFEJE.
TANÁR PAP HENRIK.

Knopp Imre: Fürdés.

Vesztróczy Manó: Vakok.

Upovajuscsij melle egyenlőtlenül s tompán hörögve zihált, a szemei beestek, az ajkai szétnyiltak és furcsán odatapadtak a fogaihoz. Szájának a bal szögletéből friss, sötét sáv folyt végig az arczán.

— Még mindig folyik? — kérdezte Pljasinoga halkan s kérdésének a hangjában volt valami, a mi közel állott a tiszteletlhez.

Upovajuscsij arcza remegett.

— Folyik . . . hallatszott valami halk hörgés.

Pljasi-noga a térdére hajtotta a fejét és hallgatott.

Fölöttük ott függött az árok egyik meredek fala, melyet mély barázdákkal róttak tele a tavaszi olvadás okozta vízmosások. A fal széléről holdsütötte borzas fák bámultak az árokba. A másik, lankásabb part egészen benőve volt bozóttal; sötét tömegéből itt-ott kinyultak a nyárfák szürke törzsei, melyeknek csupasz ágain tisztán látszottak a varjuk fészkei . . . Az egész, holdfénynyel elárasztott árok olyan volt, mint egy unalmas, az élet szineitől megfosztott álom; a patak halk csobogása csak még jobban kiemelte az élettelenséget s mintegy beárnyékolta szorongató némaságát . . .

— Meghalok . . . — suttogta Upovajuscsij alig hallhatóan s utána tisztán és hangosan ismételte: — meghalok én, Sztepan!

Pljasi-noga egész testében összerezzent, fészkelődni kezdett, szipákolt s miután a fejét fölemelte a térdeiről halkan, mintha csak attól tartott volna, hogy megzavar valamit, megszólalt:

— Ugyan, ne félj . . . nem vagy te még annyira! Lehet, hogy semmi se lesz az egészből . . . hidd el, pajtás, hogy semmi! Isten ucscse, semmi!

— Uram Jézusom — szólt Upovajuscsij mélyen fölsohajtva.

— Semmi! — suttogta Pljasi-noga az arcza fölé hajolva. — Csak végy erőt kissé magadon, majd elmúlik . . .

De Upovajuscsij elkezdett köhögni; a melléből egy egészen új hang tört elő, mintha nedves rongygyal súrolták volna a bordáit. Pljasinoga ránézett s némán húzogatta a bajuszát.

Upovajoscsij, mikor kiköhögte magát, elkezdett hangosan és szaggatottan lélekzeni, úgy, mintha minden erejét megfeszítve futna valahová. Ez eltartott jódarabig, aztán megszólalt:

— Bocsáss meg, Sztepan . . . hogy ha valamit . . . azzal a lóval . . . bocsáss meg, pajtás!

— Te bocsáss meg nékem, — vágott közbe Pljasi-noga, és rövid szünet után hozzátette: — Én . . . hova menjek most én? És mihez fogjak?

— Ne törődj vele: Isten adjon ne . . .

Szavait félbenhagyta, fölsohajtott és elhallgatott.

Azután elkezdett hörögni . . . kinyújtotta a lábait, az egyiket kissé oldalvást.

Pljasi-noga le nem vette róla a szemeit. Perczek múltak el, melyek szinte óráknak tűntek föl előtte.

De ím, Upovajuscsij fölemelte a fejét, mely azonban tüstént erőtlenül hanyatlott vissza a földre.

— Mi az, pajtás? — kérdezte Pljasi-noga és

Vaszary János: Vásárosok.

Fényes Adolf: A fűben.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

hon. A kioszkban a Csemegi-féle kerek asztalnál. Itt nyilatkozott meg teljes valóságában, kibontotta lelkét,. eleresztette lánczairól titkos szenvedélyeit. Szelidebb óráiban, ha objektiv tudott lenni, élvezet volt őt hallgatni, ha a napi kérdésekről vagy bármely dologról beszélt. Mennyi hatalmas gondolat hasadt ki ez óriás kincses bányából. Egyes mondásai mint patriarkhai bölcseségek vándoroltak szájról-szájra. Elméje röptét követni nehéz volt, de a ki vele szállni tudott, annak feledhetetlen az ő társalgása. Némelykor maga is megmelegedett. arcza sugárzott, (szinte szép volt), kék szeme tűzben csillámlott s Bismarckszerű Kraftaus-druckokban lökte ki az igazságokat penészszinű koponyájából. Micsoda kicsi hely volt ezeknek az az egyszerű kerek asztal!

De a legnagyobb extázisban egyszer csak észrevett a szomszédos asztalok valamelyikénél valami idegen, ujságot olvasó vagy csendesen kávézgató embert, mire abba hagyta a beszédét, összeránczolódott a homloka, halkan megdöfte a szomszédját s a méltatlankodástól rekedtes hangon suttogta:

— Nini, a spion. Ott a spion...

Azt hitte ugyanis, hogy a kormány folytonos megfigyelés alatt tartja s kémeket küldöz utána. Hiába mosolyogtak e tévhiten a barátai, ő szánólag nézte le őket, mint a kik nem állnak az események magaslatán.

HULLÓ LEVELEK.

1.

Körűlhálóztál csábjaiddal
S alvó szerelmem lángra gyúlt, —
Fényes, káprázatos szép álmok
Ködében múltad elfakúlt.

Édes daloddal, édes csókkal
Nagy, mély álomban ringatál, —
Hivém: megjött az örök élet
S a földön többé nincs halál...

Álom volt, hosszú, édes álom
A melyben nyitva állt az ég, —
És a pokolnak rémes torka
Meredt rám, hogy fölébredék.

2.

Künn a dalos erdőn
Iszalag fonódik
Sugár, deli tölgyre;
Illattal itatja,
Öleli — és mégis
Sárgúl annak zöldje.

S hogy viharos szélvész
Bájos szeretőjét
Kitépi mellőle:
Sugár deli tölgynek
Koronája éled
És üde lesz zöldje.

3.

Dallikáznak víg lyányok a
Falun végig —
Össze-vissza zengenek dalt
Újat, régit.

Harsány, szilaj dallamaik
Szivem tépik, —
Én csak egy dalt hallok mindíg:
Azt a régit.

4.

Ha sok mindent reá fogunk egymásra,
Nem jó lehet ebből, bárki meglássa;
Átkozgatjuk a napot és az órát,
Mely szívünkre verte sulyos békóját.

Hej, pedig volt abban elég boldogság!
Elég, hogy az irigyeink megrontsák;
Mért hallgattunk mindenféle beszédre?
Szívünk csak úgy hasadozik beléje.

Ha én szólnék: tudom hogy megbocsátnál,
Ha te szólnál: még hű keblet találnál;
Tudja Isten, hogy miért is hallgatunk?
A míg némán szenvedünk és meghalunk.

Szamovolszky Ödön: Vasváry Pál mellszobra.

A KÉPZŐMŰVÉSZETI TÁRSULAT TÉLI KIÁLLÍTÁSÁBÓL.

5.

Vándorolj el annak a sírjához
Ki enyém volt szive szerelmével,
Kiért, mondtad, te fogsz kárpótolni
Tested-lelked összes melegével.

Vándorolj el annak a sírjához —
És meséld el mindazt, a mi történt;
Hogy nem birtam hiú vágyaiddal
S elhagytalak könnyelműen, önként.

Vádolj, a hogy jön a vád ajkidra —
És meséld el önzetlen szerelmed'!
Magasztald föl magadat az égig —
És mondd: vélem elkárhoznod kellett!

És meséld el: nem pazarolhattad
Érzelmeid haszontalanabbra;
Könnyeidet hogy kiapasztottam
És széttéptem szíved száz darabba...

Bizonyosan megmozdúl az a sír,
Sóhaj lebben a halálos csendben —
S feleletűl néked elsuttogja:
Mily nagyon és mért szerettek engem?!

Pásztói.

HALLGATHAT-E AZ EMBERSZÍV...

Hallgathat-e az emberszív,
Hogy ha érzi bánatát?
S a madár, ha szíve törve,
Párja itt hagyván örökre,
Mindörökre őt s a fát,
— Hol fészkük állt, azt a fát?...

Zöldelő fa sűrűjében
Még ma két madár cseveg, —
S holnap egy kiűl az ágra,
S úgy siratja: hol a párja?
Szíve úgy fáj, kesereg!
— Szívem úgy fáj, kesereg...

Dömötör Pál.

A CZIMBORÁK.

Irta **Gorkij Maxim.** (Vége.)

Orosz eredetiből fordította **Ambrozovics Dezső.**

— Hová? — kérdezte Pljasi-noga.
— Gyerünk.
— Mitől pattantál föl olyan hirtelen?
— Gyerünk.
— Jól van, gyerünk! — Pljasi-noga is föláll. — Bár semmi czélja...
— Jól van... a mi lesz, az lesz! — szólt Upovajuscsij, a kezével intve.
— De neki bátorodtál!
— Hogyne?! Addig gyötörtél, gyötörtél... addig korholtál... Uram Istenem, hát hogyne!
Aztán mért kellett hozzá ennyi idő?
— Miért?
— No, persze!
— Lásd, mikor úgy sajnálom...
— Mit? Kit?
— Kit? Hát azt az embert.
— Az embert? — szólt Pljasi-noga elnyújtva. — Hiszen te áldott egy lélek vagy, de eszed, az ugyan nincs egy csepp se! Hát ugyan kid neked az az ember? Gondolkodtál már ezen? Ha kedve tartja, galléron fog és úgy összeroppant, mint a bolhát! Akkor aztán csak sajnáld... rajta! Akkor aztán leplezd le a butaságodat. A szánalmadért majd kinok kinjával irtja ki a familiádat. A beleidet a kezeire csavargatja és végezetűl kitépi mind az ereidet... Ide vezet a te sajnálkozásod! Imádkozzál inkább, hogy minden sajnálkozás nélkül jól elzárjanak! Eh te... hogy mosna el az eső a föld szinéről! Sajnáld... tyüh azt a...
Pljasi-noga egészen ki volt kelve magából.
Éles hangja, mely tele volt gúnynyal és megvetéssel a czimborája iránt, tompán visszhangzott az erdőben. s a cserjék ágai halk zajjal imbolyogtak, mintha csak meg akarták volna erősíteni ezeket a durva, de igaz szavakat.
Upovajuscsij, a kit egészen lesujtottak a szemrehányások, kezeit a ködmöne ujjasába rejtve, s a fejét mélyen a mellére horgasztva, lassan ballagott remegő lábaival.
— Várj, — mondotta végre. — Mit akarsz tőlem? Megjavulok... a mint a faluba érünk, elmegyek... elmegyek egyedül, te ne is jöjj velem. Elemelem azt. a mi legelőbb a kezem ügyébe akad... s azzal haza!... Otthon aztán lefekszem! Roszúl vagyok nagyon. Csak te legalább hagyj már békét...
Alig hallhatóan, zihálva, hörgő és sipoló mellel beszélt. Pljasi-noga gyanakvóan nézett rá. megállt, valamit akart mondani. azután intett a kezével s egy szót se szólva ment tovább.
Hosszú ideig mentek szótlanul és lassan.
Valahol nem messze kakasok kukorékoltak; kutyák ugattak; azután a távoli falu tornyában megkondult a hajnali harangszó s elmerült az erdő komor némaságába. A ködös holdfényben mint valami nagy, fekete folt, valahonnan egy madár röppent föl, s gyors károgása és szárnyának suhogása vésztjósló hangokkal töltötte be az árkot.
— Szürke... vagy fekete varju, — szólott Pljasi-noga.
— Hallod-e, — szólalt meg Upovajuscsij nehézkesen lekuporodva a földre, — menj te csak tovább. én itt maradok... nem birom tovább... úgy fojtogat... szédül a fejem...
— No tessék! — mondotta Pljasi-noga elégedetlenül. — Hát épenséggel nem birsz tovább menni?
— Nem birok... Egészen elgyöngültem...
— Hát hogyne. Hiszen reggel óta nem ettünk...
— Nem, hiszen most már világos, hogy nekem beföllegzett! Ni, hogy ömlik a vérem...
Upovajuscsij odatartotta Pljasi-noga elé a kezét. mely csupa véres volt. Ez félvállról odapillantott és nyugodtabb hangon megkérdezte:
— Most aztán mit csináljunk?
— Te csak menj... én meg itt maradok... lefekszem, lehet hogy...
— Ugyan hova menjek? Tán a faluba... hogy megmondjam nekik... az embereknek, hogy roszúl vagy...?
— Ne, ne... vigyázz, mert agyonvernek.
— Agyon bizony! Csak kerülj a körmük közé!
Upovajuscsij tompán köhögve dőlt hátra és valósággal darabokban köpte a vért.
— Még mindig jön? — kérdezte Pljasi-noga mellette állva. de félrefordulva.
— De még hogy... felelt Upovajuscsij alig hallhatóan és ujra elkezdett köhögni.
Pljasi-noga czinikusan és haragosan szitkozódott.
— Talán mégis hivni kellene valakit!
— Ugyan kit? — szólt Upovajuscsij szomorúan.
— Hát tán fölkelnél és megpróbálnál kissé járni?
— Nem lehet...
Pljasi-noga odaült a czimborája feje mellé. s a térdeit átnyalábolva, rámeredt az arczára.

ÉKSZERTARTÓ BRONZBÓL.

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
BŐDY KÁLMÁN.
TANÁR LORÁNFI ANTAL.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

ÁDÁM ÉS ÉVA.
(BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
SZAMOLOVSZKY ÖDÖN.
AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
VOLT NÖVENDÉKE.

Magyar Iparművészet
1905.

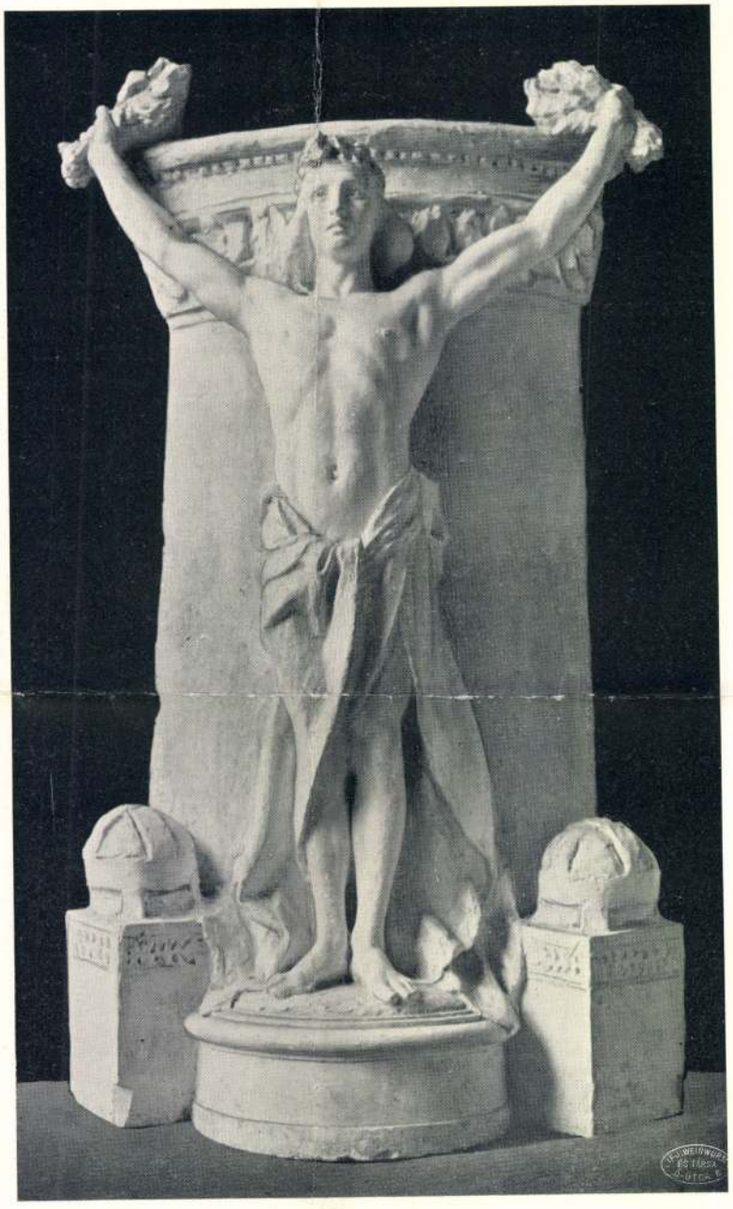

ZÁSZLÓTALAPZAT.
(MÁRVÁNY ÉS BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
GÁCH ISTVÁN.
TANÁR MÁTRAI L. GY.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

ÉVA.
AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
SZAMOLOVSZKY ÖDÖN.
AZ IPARMŰV. ISKOLA
VOLT NÖVENDÉKE.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

VADÁSZ MIKLÓS TANULMÁNYFEJE.
TANÁR PAP HENRIK.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

ÁDÁM ÉS ÉVA.
(BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
SZAMOLOVSZKY ÖDÖN.

ZÁSZLÓTALAPZAT.
(MÁRVÁNY ÉS BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
GÁCH ISTVÁN.
TANÁR MÁTRAI L. GY.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

Szamovolszky Ödön

Źród

Mazuch Ede: Az ungvári kir. kath. fögimnázium háromi házeres jubileuma. Vas. Ujs. 1913. 451. l.

Az intézet előtti parkban Dayka Gábor szobra fen-titól.

FŐSZOLGABIRAJA.

R Ajánlott Szombathely 1 519

5936.

Műemlékek Országo
Bizottságának

R Budapest

IX Högyes Endre

Hivatalból díj átalányozva

Szamovolszky Ödön

Pogány építőművész
mellszobra
repr.
Vas. Ujs. 1904. 834 l.

Kassa, dán

584
614
797

Szamovolszky Ödön

Imádkozó angyal.
bronz

1932 fův új szerzem.kiáll Mücsarnok

~~Damkó József~~

133. Damkó József: Nemzetes asszony.

Képröm. Társ. 1903/4
Aöli Kiall – Eal

Szamovolszky Ödön

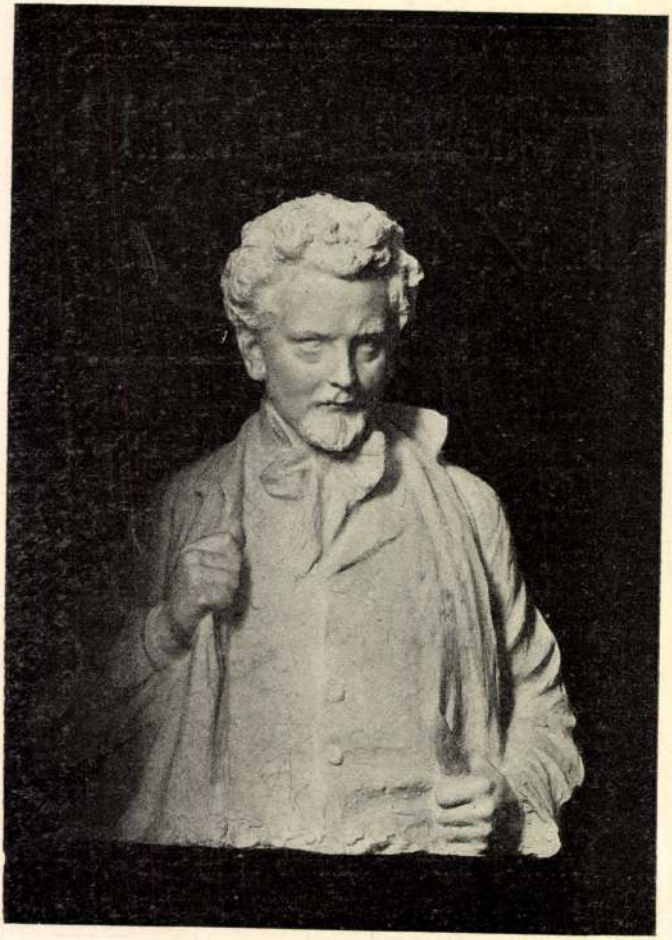

169. Szamovolszky Ödön: Horvai János képmása.

Szamovolszky Ödön

Ülő nő, bronz, 60 cm.

Die Kunst der Jahrhundertwende.
Ausstellung: István király muzeum
közleményei, Serie D, Nr. 41. Székes-
fehérvár, 1965. 171.

müen hangzó ostobaságokat, amelyek furcsán hangzottak ott, ahol az emberek léhán és tréfásan társalogtak.

A szép Bottlayné büszkén nézett körül, mintha mondaná: „Lám, milyen pompás gavallérom akadt! Minden szava virág és hódolat." De én éreztem, hogy irigyeim és ellenségeim vannak, akik igyekeznek aknát rakni alám.

A mellényem zsebéből vékony kis ezüstláncon apró szerencsemalac lógott ki szintén ezüstből.

— Kitől kapta ezt az amulettet? — kérdezte tőlem Bottlayné.

A visító hangu fiatalember sietett lecsapni a feelettel:

— A nagymamájától!

Az emberek mosolyogtak. Bottlayné ki akart segíteni a zavaromból:

— Nagyon kedves jószág, — szólt — mutassa csak.

Kénytelen voltam a zsebemből kivenni és átadni az rámmal együtt. Ez az óra afféle egyszerü, becsületes, várospolgári zsebóra volt. Az ezüstje kissé megkopott, megfeketedett, de ez jól illett békés, potrohos mivoltához. Még gyermekkoromban kaptam és azóta elválhatlan társam lett. Valahányszor magam elé tettem szembe juttatta azokat a csöndes, munkás órákat, amiket az ember otthon, egyedül tölt el, könyvek vagy ábrándozás özkt. Kis szíve oly halkan vert, mint egy jó testvéré, aki nem akar munkánkban zavarni.

Ragaszkodtam hozzá akkor is, amikor már semmi hasznát sem vehettem, mert elromlott. Hűséges vén szolgák is megbolondulnak néha öreg korukra. Ennek

sokan majd megpukkadtak belé, hogy visszafojtsák a

Dayka Gábor szobra Ungvártt. Leleplezték október 3-ikán. Szamovolszky Ödön szobormüve.

22. Nyilassy Sándor: Hazatérő munkáspár.

Szamovolszky Ödön

173. Szamovolszky Ödön: Pogány Mariska.

Műcsarnok 1905/6. Téli kiáll. Kat.

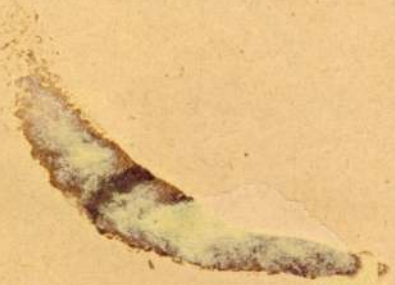

Szamovolszky Ödön

Vasvári Pál mell-
szobra, repr.
Vas. Ujs. 1903.
791. l.

KIS LEÁNYOK — NAGY LEÁNYOK

Előjáték egy leány-ünnephez. — Előadja két baba és egy nagy leány

Irta SZÁVAY GYULA

ELSŐ BABA

Nagyságos hölgyek és urak,
Kedves mamák, apák!
Titeket üdvözölni itt
Az én tisztembe vág.

Parancsolja a szerepem
És ez elég nagy ok:
Én tudniillik a prológnak
A prológja vagyok.

MÁSODIK BABA

Én meg csak úgy csatlakozom
Hozzá — kiséretül,
Mert kis leányok sohasem
Járhatnak egyedül.

De különben is, úgy tudom,
A nőknél már divat,
Hogy mindenhez, még a prológhoz
Is kell utóirat.

ELSŐ BABA

Mi kis lányok sok érdekest
Elmondhatnánk talán,
De őt illeti most a szó,
Mert ő már nagy leány.

MÁSODIK BABA

S ahol egy nagy lány megjelen,
Minden szem rajta függ,
A szegény kis lányoknak ott
Csak „hallgass“ a nevük!

NAGY LEÁNY

Mi nagy leányok félve szólalunk meg,
Mert minket mindig félreértenek,
Minálunk sokszor rovásszámba mennek
A legvalóbb és legszebb érdemek.
Van egy nagy ellenségünk s ez: a látszat,
Az emberre ez mindent játszva ráfog,
És nem védhetjük ellene magunk:
Mi nagy leányok.

A szemünket nem tudjuk hova tenni,
Előtte ködben révedez a cél,
Ha így lesütjük, azt mondják: negélyes,
Ha így fölvetjük, azt mondják: kacér.
S a jó Istenhez fölemelve végre
Még kék palástján is üldöz az átok:
Azt mondják, ott csillagot keresünk,
Mi nagy leányok.

Ha félrebúva sultogunk magunkban,
A tanteremben, vagy a folyosón,
Tiszta dolog, hogy csak az egyszeregyet,
S az órarendet vitatjuk mohón;
De árgus szemmel s dionizi füllel
Kél a látszat s szól: „mindent hallok,
látok!“]
Pedig mindig tanügyről csevegünk,
Mi nagy leányok.

Ha félreteszünk egy-egy szál virágot,
Képes megróni érte aki lát,
Pedig csak meg kell valahogy tanulni
A családos Linné-teóriát.
S lelkünkből egypár sóhaj ha kiröppen,
A jó ég tudja, mit fognak reájok,
Pedig csak lélektanozunk ilyenkor
Mi nagy leányok.

S a mama is — úgy összezavar néha:
„Nem vagy már kislány!“ Szól korholva
ram;]
Máskor meg így szól „Hogyisne! utóbb már
Magad nagy lánynak képzeled talán?“
Kicsi se, nagy se, — se rövid, se hosszu,
E körzavarból én ki nem találok:
Én istenem, voltakép mik vagyunk hát
Mi nagy leányok?

De majd csak megjön a mi tavaszunk is,
Meg-meglegyint már egy-egy fuvalom,
Első fecskéi néha már suhannak
És azt csicsergik „kezét csókolom“.
Haragszunk érte, — szó sincs róla —
titkon,]
De nyiltan nem mutatjuk ki irántok,
Elvégre ők is olyan „nagy fiúk“, mint
Mi nagy leányok.

Bocsássatok meg, hogy ez alkalommal
Nem Pókainét szavaltam el itt,
De minden osztály küzd ma ősjogáért
És kifejezi a sérelmeit.
A mi osztályunk sem maradhatott el,
Akadt poétánk s én ma sikra szállok,
Szépen kérjük ügyünknek pártolását
Mi nagy leányok.

ELSŐ BABA

Poétánk van nekünk is ám,
És pedig Pósa bácsi,
S hogy milyen rosszak a fiúk,
Mily pajkosak és mily hiúk,
El szokta magyarázni.

A kocsiktól se félnek ők
S még hóval is dobálnak!
Mi: járunk illedelmesen,
Tudjuk, hogy hátranézni sem
Illik egy kis leánynak.

MÁSODIK BABA

És van nekünk is sok bajunk,
Ezt jól tudjuk mi ketten,
De elsorolni itt ma mind
Ez, kérem, nézetünk szerint
Tisztára lehetetlen.

Például itt van a cukor,
Még mindig milyen drága!
E kérdés megoldásra vár,
Fel kéne ezt is vinni már
Az iparkamarába.

ELSŐ BABA

Hagyd el! például tudja jól
A megye, mint a város,
Hogy a sok számtani adat
És németnyelvi föladat
A szervezetre káros.

MÁSODIK BABA

És mégse tesznek ellene,
Nem imponálunk, látom!
Ők azt hiszik ma is talán,
Amit a dal, hogy kis leány
Csak egy van a világon.

ELSŐ BABA

Kedves szép hölgyek, jó urak,
Mindezek nagy hiányok, —

MÁSODIK BABA

S el kellett ennyit mondanunk,
Tudják meg, hogy sokan vagyunk,
Mi kis leányok.

— Bámulom a hősiességet és a fölényes katonai tudást, amelylyel a háborút a budapesti szerkesztőségekben végigharcolják. Az orosz flotta élhetetlenségét gáncsoló éles és kicsinylő megjegyzések, a szkeptikus és szánakozó mosoly, amelylyel a Jalu-folyam partján portyázó kozák-dandárok erőlködését lenézik, már azt a gyanut keltették föl bennem, hogy nálunk elvből csakis Moltkékat és Nelsonokat szerződtetnek riportereknek.

(Látta az ujabb magyar színműveket, asszonyom?)

— Valamennyit láttam, de kritikát ne várjon tőlem.

(Mért nem?)

— Teljesen meg vagyok zavarodva a kritika rendeltetését illetőleg, mióta néhányan a tehetségesebb birálóink közül is arra használják a rendelkezésükre álló nyomdafestéket, hogy Márkus Emilia asszonynak udvaroljanak.

(Nem is utolsó dolog!)

— Minden jóízlésü magyar honpolgárnak szent joga és kötelessége, hogy rajongjon a művésznőért. Ez a magyar honpolgárt megillető apró előnyök sorába tartozik. Vitának legfőlebb már csak a fölött lehet helye, hogy a társországok, nevezetesen a dalmát királyság lakói is osztozhatnak-e velünk ebben a privilégiumban? Nekem tehát nem is a tény, hanem a forma ellen volna kifogásom. Az urak, akik róla írnak, rendesen erősen egyéni és emberi hangokat vegyítenek a bírálatukba. Soha még művésznőről írva, annyit nem használták a *szoknya* szót, a *forró*, *izzó*, *lappangó*, *démoni* jelzőt, mint Márkus Emiliával összeköttetésben. A *szőke csoda* hajáról és *párducos járásáról* többet írtak, mint a művészetéről. És minden birálatnak az a tikos vezérmotivuma: Te szőke csoda, a többiek mind tökfilkók, nem is sejtik, hogy ki vagy . . . én azonban tudom, óh menynyire tudom! Valóságos fajdkakastáncot járnak körülötte...

(És ő . . .?)

— Ő elolvassa, hálatelten mosolyog, mit tehetne egyebet? — magában pedig gondol valamit. Hogy mit, azt nem volna ajánlatos kiírni a lapokba.

(Mit szól a Porzsolt-ügyhöz?)

— Bámulom az eszét!

(A Porzsolt Kálmánét?)

— A Küry Kláráét. Valóságos női *Übermensch* ez a másik agyonkurizált szőke csoda. Kiüldöztette magát a sülyedő hajóról, — lássa, ez klasszikus ötlet volt!

(Mondják, hogy nem egy derék uzsorás fogja elveszíteni a pénzét a Népszínháznál?)

— Szó sincs róla, az utolsó garasig minden kifizetődik!

(Ki által?)

— Kléh István uram által.

(— ? !)

— Kléh István uram a legtiszteletreméltóbb városi patriárka mindazok közül, akik a Lágymányos és az újpesti hajógyár között laknak. Foglalkozására nézve milliomos és magyar puritán. Mivel soha életében nem szorult rá senki szívességére, tehát mindenki boldog, ha szívességet tehet neki. És mivel művészethez annyit ért, mint Gyulai Pál a manufaktur üzlethez, tehát színházi kérdésekben első szaktekintélye a fővárosnak. Porzsolt annak idején Kléh István úr szavazatával a többi hatszázkilencvenkilencezer kilencszázkilencvenkilenc budapesti szavazattal szemben kapta meg a Népszínházat. Porzsolt Kálmán egyike Szent István birodalma legderekabb gentlemanjeinek, üzlethez azonban éppen annyit ért, mint Kléh uram a művészethez. Ennek köszönhető, hogy a Népszínház nivója leszállott az artézi kút mélységére, hogy a népszínmű szerencsésen agyonveretett és hogy a különböző fő- és kistrafikosok ma szepegve szaladgálnak a pénzük után. Kétséget sem szenved, hogy Kléh úr le fogja vonni a következtetést intendánsi szerepléséből és fizetni fog. Mert nemcsak a nemesség, a tudatlanság is kötelességekkel jár. Addig is éljünk boldogul!

Szamovolszky Ödön műve

VASVÁRY PÁL mellszobra

KEZEMBE TARTOM . . .

Kezembe tartom kis kezét
És nézem bársonyos szemét.

Szóra nem nyilik ajakam,
Csak nézem, csöndben, hangtalan . . .

Olyan megejtő, oly csodás
E szótlan, néma vallomás.

— Amint kezét tartom kezembe,
Amint nézem hosszan, merengve . . .

KISS MENYHÉRT

Uj Idők 1904. X. 26 sz.

A Műcsarnok téli tárlata — Szamovolszky Ödön: Képmás

hogy csakugyan nem volt semmi csúnya mellékcélja, amikor idejött, egyszerűen egy nagyszerű pózban akart tetszelegni. Másodszor, mert egy nagy szolgálatot tett nekem.

A kritikus: Nagy szolgálatot?

A primadonna: Egy igen nagy szolgálatot. Lássa, most szolgálok azzal az őszinteséggel, amelyet az előbb reklamált. Tehát: amikor hazajöttem, meglehetősen rosszul éreztem magamat. A mai este . . . de hiszen úgyis tudja. És a maga kijelentései sem voltak éppen derüsek. De összeszorítottam a fogaimat és nem mutattam gyöngeséget. Közben pedig azon gondolkoztam, hogy csakugyan elveszítettem-e volna minden hatalmamat a közönség fölött? És ekkor egy bolond gondolatom támadt. Itt van velem szemben egy okos úr, kritikus, nagy elme és nem tudom még mi minden. Próbáljuk ki rajta a régi erőt. Ha még az vagyok, aki voltam, öt perc alatt előttem fog fetrengeni. (Barátságosan.) És ön fetrengett, kedves barátom. Fetrengett.

A kritikus (aki végre megérti az összefüggést): Egyszóval nevetségessé tettem magamat.

A primadonna (szeliden): Ma este annyian nevettek rajtam, hogy ezt a kis kárpótlást igazán megérdemeltem.

A kritikus (szünet után): Nem mondaná meg, hogy most mit tenne az én helyemben?

A primadonna (mosolyogva): Hazamennék és holnap mindenkinek elmondanám, hogy Lily mégis jobb színésznő, mint ahogy általában hiszik. De előbb még megiszik egy csésze teát, nemde?

A kritikus (bágyadtan leül. Lily teáért csenget).

Farkas Pál

Költemények

Irta Dutka Ákos

BEETHOVEN-SZONÁTA

I.

A falra ólmos árnyékok suhannak
Lágyöblü ódon bútorok alól...
Egy vén fekete hegedü zokog künn
Az alkonyati csendbe valahol...

Nagyon megcsúfolt valakit az élet;
Megtréfált valami asszonyi bűn
S ez a tompa fekete bánat búg
A remegő fáju vén hegedűn.

A falon ólmos árnyékok suhannak
Lágyöblü ódon bútorok felett...
S nekem úgy rémlik: a zokogó dalba
Egy fekete asszony belenevet.

II.

Novemberest. — A hamvas őszi ködbe
Hegedü sír a szomszéd udvaron.
Tompán zokogva száll e dal fölöttem
S megrezdül olykor rá az ablakom.

Oly átható e dal szomorúsága,
A nagy, süket titáné volt e dal.
Megtépdesett nagy lelke száll szobámba
E dal hatalmas áriáival.

A lámpa hamvas sugarába szőve
Suhanva jő szent árnyéka előmbe...
— Te visszajáró fenséges halott.

A homlokomra mintha rátapadna
Ködtestü árnyad hűvös síri ajka...
S Beethoven kínja lelkemen sajog.

ÁGNES

A Körös sásszegte gödrös ágyán
Zuhogva, búgva szállt a szőke hab...
S a füzes mögött száztornyu várost
Sugárözönbe szőtt az alkonyat.

A szérűn Mari, Ágnes meg Eszter
A part felől a párás ködön át
Ámulva, sejtve, áhítozva
Nézték a mesék távol városát...

És Mari beszélt a nagy csodáról,
A városok száz bűnös éjiről,...
Mindenről... fényről... asszonyokról...
S minden csodás volt innen messziről.

A harangszó hívta haza őket,
Siettek... A tanyán már a rőzse ég,
Csak Ágnes állott meg néha-néha
S nézett a fényes, hamvas ködbe még...

És éjfélkor lenn a görbe fűzek,
Az odvas, fekete, szomoru fák,
Látták, hogy Ágnes a parttól eloldta
A halászok odvas, vén tutaját.

Szeme izzott... A falu lányát
A kósza tutaj hozza, sodorja.
Ágnes eljön... Hozza a Körös...
A város felé... a szennybe... a porba...

Uj Idők 1906. XII. 52.

Peregrinusz halála

I.

A Tainaron-foknál belekapaszkodott a heves szél Afrikusz hajónk hátuljába. Merészen himbálódzott a karcsu háromevezős és a födélzetről sietve menekültek a vízalatti kis odúkba a velünk utazó asszonyok. Csak két hetaira maradt fönn a vidám és pénzes kisázsiai urakkal. Ezeket sem a szél, sem a hirtelen megeredt eső nem tántorította meg hűségükben, amelyet Magnéziától Olimpiáig fogadtak barátaiknak. A hajó födélzetén csakhamar csoportosulás támadt. Az árboc mellett egy megtört öreg ember feküdt összehuzódva, mintha a görcs bántaná. Ajka szederjes volt, fölfordult szemének csak sötétes fehérjét lehetett látni, keze ökölbe szorult és könnyü hab jelent meg a száján.

— Mi baj van, öreg? — kérdezte Hippiosz, a kisázsiai gazdag kereskedő. — Ülj az ölébe, Leukonoé, talán a te ölelésed magához téríti.

— Üljön a . . . úgy látszik nem tudod, ki ez a vén ember, akit itt a tengeri betegség kínoz.

— Nem én, — felelte a kisázsiai.

— Ej de műveletlen vagy, látszik, hogy barbár vidékről szakadtál. Nem ismered Peregrinusz Proteuszt, a világhíres bölcset, aki bejárta Antiókiát és Sziriát, Egyiptomot és Palesztinát, Rómát és Galiciát. Nézd meg csak, rongyos, piszkos ruháját, a koldustarisznyát, amelyet még most sem vetett le, furkós botját, amely ott hever mellette, mindjárt rá fogsz ismerni a *cinikusra.*

Az öreg ember eltikkadt a szomjuságtól, alig birta kérő szóra kinyitani a száját. Végre mégis megszólalt. Mellette állt egy kedves, nyulánk görög ifju, akinek tüzes szeme és fekete haja nyomban elárulta a szigetvilág szülöttjét.

— Teágenesz, adj innom.

A fiu leszaladt a hajó belsejébe, hogy egy kis állott ivóvizet hozzon mesterének. Eleven mozdulata, arányos termete, mély tüzü szeme megtetszett a két hetairának.

— Miért nem ültetsz ennek az ölébe barátom, — kérdezte tréfásan incselkedve Leukonoe.

— Arra még ráértek mind a ketten, ha majd Teagenesz barátunk is olyan csinos és deli legény lesz, mint a tanítója.

A lányok hangosan nevettek a gazdag kalmár éretlen tréfáján. Közben megenyhült a szél, a födélzet ismét megtelt vidám és ünneplő kedvü néppel. Az elsimult tengeren számos testvérhajó karcsu vonala tünt föl közelben és távolban és ez a rengeteg tömeg mind Éliszbe utazott, hogy Olimpia versenyén akár nézőként, akár versenyzőként résztvegyen. Csakúgy ontotta a rengeteg népet Európa, Ázsia és Afrika, amelynek távoli vidékein mindenhol még éltek és elszórtan is görögöknek érezték magukat Hellász gyermekei.

Mióta szabadabbá lett a kedv a hajón, a nép figyelme elfordult a beteges, törékeny aggastyántól, a kormányrúd mellett egy új, érdekes alak vonta magára a tanulékony hallgatóság figyelmét. Pompázó biborruhában egy szofista állott a kör közepén, merész arcélü, élénk szemü, gyors taglejtésü félvér görög, akinek minden szavából minden mozdulatából egy szatirikus szellem nyugodt felsőbbsége tündökölt.

— Ah, kedves barátaim, titeket nagyon meghatott ugy-e bár ez az öreg, akit ott az árboc alján annyira elfogott a tengeri betegség, hogy meg sem birt mozdulni. No csak valljátok meg, ebben a fölséges és ünnepi pillanatban, amikor az öreg görcsben fetrengve, elforgatta szemét és rongyaival igyekezett befödni elaszott tagjait, közületek mindegyik egy-egy hűséges, odaadó Teágenesznek érezte magát. Meg is érdemli e csodálatot, e hódolást, e rajongást a Mester! Mert nem elég ám azt tudni róla, hogy ő a cinikus vándorprédikátor, ismerni kell élete történetét, hogy megbecsülhessük a jeles aggastyánt. Akit érdekel, tőlem meghallhatja. Mielőtt éjszakára hanyatlik le a nap, okosabbat úgy sem tehettek, minthogy beszélgetéssel ütitek agyon a késedelmes időt.

— De aztán ne lódíst ám, kedves Lukianosz barátunk, mert a te rossz nyelvedet is ismerjük és tudjuk jól, hogy minden századik szavadból legföljebb, ha egy igaz, az is véletlenül.

A szofista égnek emelte szemét és tiltakozó kézmozdulattal jelezte, mennyire bántja őt ez a gyanusítás.

— Bolond beszéd! Ez a barbár nem tud különbséget tenni a költemény és a hazugság között. Milyen szerencse, hogy nem tartozik Lidia e buta szülöttje az alvilág hármas bíróságának tagjai közé. Ha ő volna Minosz, bizonyosan tüzes kerékre köttette volna Homéroszt és nyárssal süttetné Euripideszt, mert hiszen ezek is hazudtak.

A körülállók hangos nevetéssel szolgáltattak igazságot az elmés szofistának és most már mind hallani kivánták a beteg öreg ember kalandosnak ígérkező történetét.

— Ha ránéztek erre a tarisznyás, furkósbotos bölcsre, el sem hinnétek, hogy a dicső Peregrinusz virágzó ifjúsága első éveiben azzal tette félelmetessé magát, hogy a férjek álmát és mulatozását nyugtalanította! Egyszer Arméniában rajta is vesztett. Csak akként menekült meg a fölszarvazott férj elől, hogy leugrott a háztetőről és kificamította a bokáját. Azt is hallottam, de már bizonyosan nem merném állítani, hogy nagyon türelmetlenül várta az apjáról ránéző örökséget és ezért a maga jószántából rajta volt, hogy megrövidítse nemzőjének az aggkorral járó kinszenvedéseit. Hogy gyanu alatt állott, az egészen kétségtelen, mert önként ment számkivetésbe, mielőtt pörbe fogták volna és kóborolt országról-országra. Ebben az időben nyert alapos oktatást a keresztények csodálatos bölcseségében, mert papjaikkal és írástudóikkal Palesztinában érintkezett. Nem is tartott sokáig, már amazok csupa gyermekek voltak hozzá képest, ő pedig próféta, a hitközség feje, szóval mindenük lett. És tolmácsolta és magyarázta a könyveket, maga is sokat irt, amazok pedig istennek tartották, törvényhozóvá tették, patronusukká választották. Mert ezek még mai nap is nagyban tisztelik ama Palesztinában keresztre feszített embert, aki új szentségeket hozott életükbe. Amaz időtájban tehát Peregrinuszt e miatt elfogták, börtönbe vetették és ez a vértanuság megnövelte tekintélyét. Fogsága alatt a keresztények az ő ügyét közös szerencsétlenségüknek tekintették és mindent elkövettek kiszabadítására, de mivel ez nem volt lehetséges, fényesen gondoskodtak róla. Előkelő férfiak megvesztegették a börtönőröket, hogy nála alhassanak, azután számos fogásból álló lakomát vittek be, elmondták nála szent áldásaikat, úgy, hogy a derék Peregrinusz valósággal Szokratesz méltóságát viselte. Ő pedig bevételi forrást csinált a fogságából. ból. Nemsokára Peregrinuszt Sziria helytartója szabadonbocsátotta. Visszatért hazájába és ott kezdte terjeszteni a maszlagot, azt a bolond és ízetlen tanitást, amelytől ő maga is Palesztinában megkótyagosodott.

Eddig Lukianosz elbeszélését türelemmel hallgatta a közönség. De most előlépett a sorból utitársam, Simeon és még mielőtt megakadályozhattam volna, haragtól lángoló arccal így kiáltott föl:

— Hazudsz, te ördöngős szofista! Amit itt a cinikus prédikátorról elmondottál, igaz-e vagy nem,

Szamovolszky Ödön

Dayka Gábor magyáre márvány mellszobrát fentitöt a csehek lehordatták.

Magyarság

1934. szept. 8.

Ismeretlen festő.
A XIX. századból.

750. Kossuth Lajos 1886-ban.

látható) kissé) fordúl, de szemb

Mellig, jobbra néz. Feje
szakálla galambősz; szemöldöke őszb
hajtott, szürke pettyes nyakkendője

Vászon, méretei 70.8: 57.
Az 1848/9-iki szabadságha
Átvétetett az 1896: IV. 8

P04: V. 5.

Szamovolszky Ödon

cród

Pesti Hirlap 1909. szept. 25.
(Hadúr szobra.)

U. 179

A szobor készüléséről
ad hírt.

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS KÉPTÁRA

NAGYMÉLTÓSÁGÚ
MÉLTÓSÁGOS
NAGYSÁGOS

Dr. Szentiványi Gyula úrnak

helyben

DJ ÁTALÁNYOZVA

Bp.

VI. Aréna-u. Szépmüv. tan

Szamovolszky Ödön

irod

Budapesti Hírlap

1912, nov. 24. (A márványhadur. Szamovolszky és Gách szabadság szobra.)

U. 56.

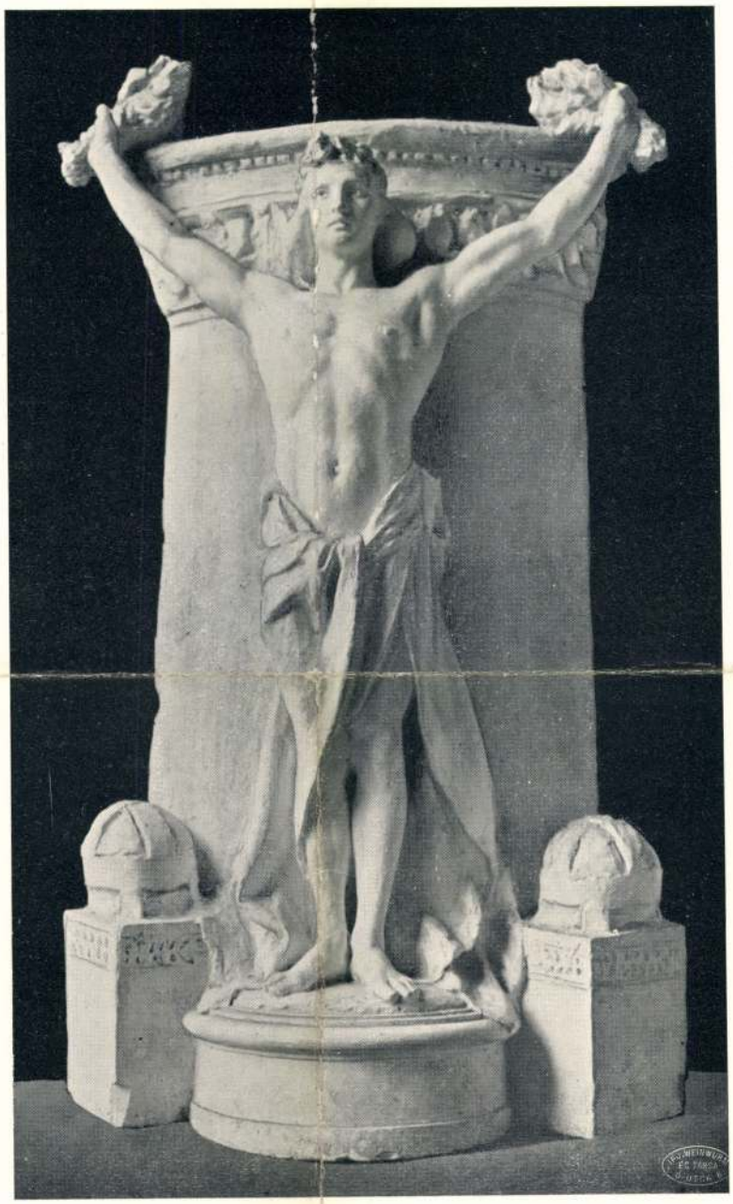

ZÁSZLÓTALAPZAT.
(MÁRVÁNY ÉS BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
GÁCH ISTVÁN.
TANÁR MÁTRAI L. GY.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

Magyar Iparművészet
1905 - 316. l. lap

ÉKSZERTARTÓ BRONZBÓL.

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
BŐDY KÁLMÁN.
TANÁR LORÁNFI ANTAL.

AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
JUBILÁRIS KIÁLLÍTÁSA.

ÁDÁM ÉS ÉVA.
(BRONZ.)

TERVEZTE ÉS MINTÁZTA
SZAMOLOVSZKY ÖDÖN.
AZ IPARMŰVÉSZETI ISKOLA
VOLT NÖVENDÉKE.

Koller tanár utódai fényképe

GRÓF APPONYI ALBERT.

Erdélyi fényképe.

DARÁNYI IGNÁCZ.

Életrajzot irni róluk fölösleges lenne ilyen körülmények között. Tudvavaló, hogy az új kormány tagjai a nemzeti akarat hiveinek táborából kerültek ki. E tábor hiveihez tartozott *Wekerle* Sándor is, a ki a közigazgatási bíróság elnöki székéből kerül át a miniszterelnöki székbe: noha ő mostanában nem volt egyik párt kötelékében sem. A *negyvennyolczas* és *függetlenségi párt* vezéreiből három vállalt miniszterséget: *Kossuth* Ferencz kereskedelmi-, gróf *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi- és *Polónyi* Géza igazságügyi miniszter. Az *alkotmány-párt* tagja az új miniszterek közül kettő: gróf *Andrássy* Gyula belügyi- és *Darányi* Ignácz földmívelésügyi miniszter. Gróf *Zichy* Aladár a Felség személye körüli új miniszter a *néppártnak* volt vezére.

Az új miniszterek közül nem mind új miniszter. A kabinetnek három olyan tagja van, a ki már volt a királynak felelős tanácsosa. *Wekerle* Sándor a legtöbbször. Azonkívül, hogy pénzügyminiszter volt Tisza Kálmán és Szapáry Gyula kabinetjében, miniszterelnök is volt, még pedig két izben. Előbb gróf *Szapáry* Gyulának, másodszor — magamagának volt az utódja. Most harmadszor foglalja el az első széket a miniszteri fotelek sorában. Három a magyar igazság. — Minisztерviselt férfiú már *Darányi* Ignácz — a ki a régi székébe tér vissza — és gróf *Andrássy* Gyula, a ki Ő Felsége személye körüli miniszter volt 1893-ban, ugyancsak a Wekerle Sándor kabinetjében.

A korelnökség a kabinetben *Kossuth* Ferenczet illetné, a ki 1841-ben született. A legfiatalabb új miniszter gróf *Zichy* Aladár, a ki szeptemberben lesz negyvenkét esztendős. Kalendáriom szerint három negyvennyolczas tagja van az új kormánynak, de a háromból kettő — hatvanhetes. 1848-ban születtek ugyanis Wekerle Sándor, Darányi Ignácz és Polónyi Géza. Olyan fiatal tagja, a ki az 1867-es kiegyezés dátumát képviselje a maga születése évében — nincsen az új kormánynak. A leghosszabb parlamenti multja gróf *Apponyi* Albertnek van, a ki 1872-ben kapott először mandátumot.

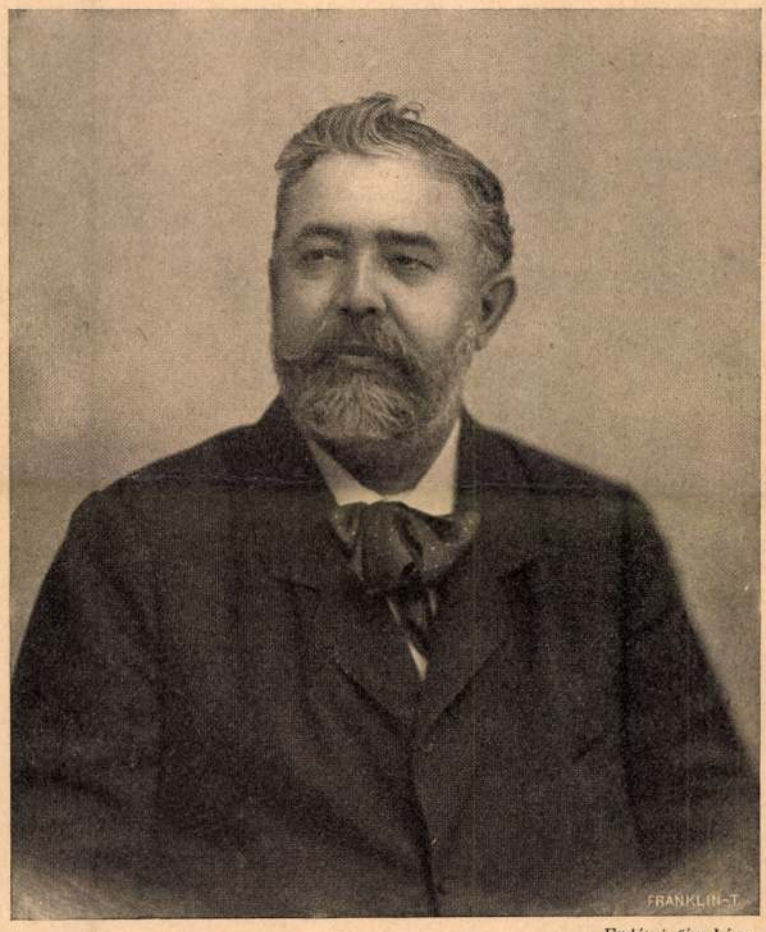

Erdélyi fényképe.

POLÓNYI GÉZA.

Koller tanár utódai fényképe.

GRÓF ZICHY ALADÁR.

AZ ÚJ KORMÁNY TAGJAI.

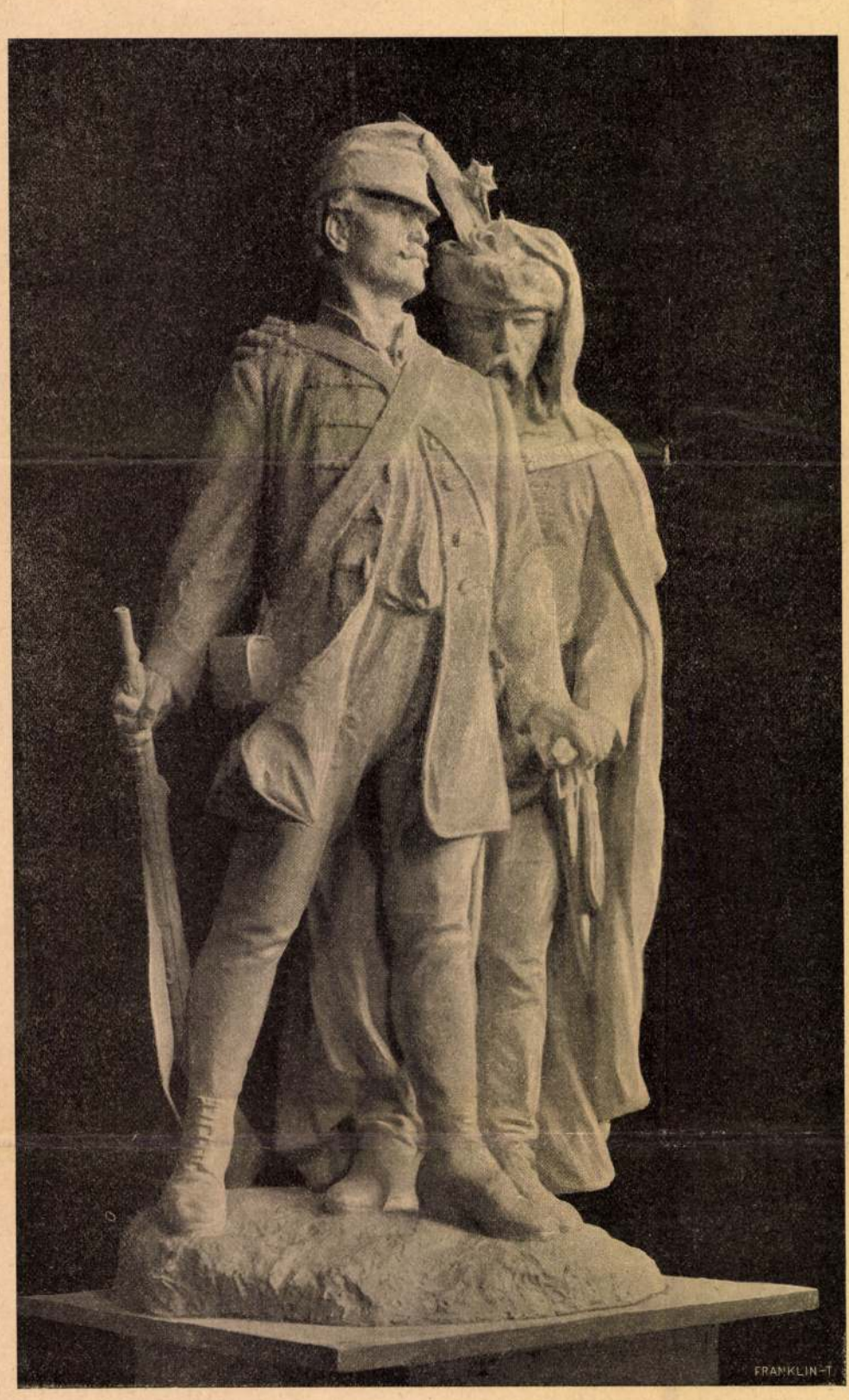

A KASSAI HONVÉDSZOBOR. — Horvai János és Szamovolszky Ödön szobormüve.

Az új miniszterek legnagyobb része nemcsak a politikában kapaczitás. Kettő közülük: gróf Apponyi Albert és gróf Andrássy Gyula *akadémikus* is, Kossuth Ferencz a vasút- és bányaügy terén európai hírű tekintély, és Wekerle Sándor már harmincz esztendős korában az egyetemi katedráról tanította a pénzügyi és közigazgatási jogot. Darányi Ignácz nagy gazdasági reformokat alkotott és Polónyi Géza, mint ügyvéd, az elsők egyike az egész országban.

Erős férfiak állnak az ország hajójának kormányhídján. Legyen munkájuk és szerencséjük méltó a bizalomhoz, mely őket körülveszi. *Sz.*

A KASSAI HONVÉDSZOBOR.

Kassa város régi kurucz hagyományainak hódolt, a mikor elhatározta, hogy szoborral örökíti meg fiainak, a szabadságharcz hires veressipkásainak hősiességét. A szobor készítésére a megbizást pályázat útján, 21 pályázó közül, *Horvai* János és *Szamovolszky* Ödön szobrászművészek nyerték el, a kik most már teljesen elkészültek munkájukkal. A jellemző, sok erővel mintázott szobor szépen fejezi ki Kassának, az ősi kurucz városnak multját, a melyben összekapcsolódnak a Rákóczi-kor és a szabadságharcz emlékei. Egy fiatal, izmos honvéd áll rajta, kezet fogva egy öreg kurucz vitézzel.

A szoborbizottság, melynek elnöke *Takács* Menyhért jászói premontrei prépost, tagjai pedig *Zala* György, *Benczúr* Gyula, *Bezerédi* Gyula és *Hegedűs* László kitűnő művészeink, — már elfogadta a szobrot s így semmi akadálya sincs annak, hogy a tervezett időben, június 10-ikén leleplezzék.

KOSSUTH LAJOS LEVELE SZÉCHENYIHEZ A LÁNCZHÍDI NYILATKOZAT ÜGYÉBEN.

Gróf Széchenyi István, miután sikerült egy hídnak szükséges voltáról az embereket meggyőznie, megalapította a híd-egyesületet s addig izgatott a gyakorlati kivitel érdekében, míg létre nem jött ez ügyben az 1836. évi 26. törvényczikkely. Ezután a vállalkozás hasznosságát igyekezett kimutatni, nehogy a politikailag nagyon is kiélezett eszme (a nemesség megadóztatásának elve) megbukjék. Nagy fáradsággal s azzal a feltétellel, hogy ő maga 300,000 frt erejéig anyagilag is részt vesz a vállalatban, sikerült báró Sina Györgyöt, a gazdag bankárt az ügynek megnyernie.

1839-ben a híd ügye kedvezően állott, azért Széchenyi nem tartotta czélszerűnek, hogy ő, mint a hídügyi kiküldöttség tagja, ki a Sinával kötendő szerződésre befolyt, az alakulandó részvénytársaságot részvények jegyzésével is támogassa. Elve ugyan az volt, mint később ki is fejtette, hogy a becsületes kereset nem bűn, hanem erény és hogy egyáltalán nem volna becsülete ellen, ha a vállalat által anyagilag gyarapodnék. Mivel azonban azt vélte, hogy a vállalatnak ártana, módosította feltételét s 1839 augusztus 1-én megirta Sinának, hogy a 150,000 forintnyi részvényekről (ennyit kellett volna Sina óhaja szerint jegyeznie) bizonyos okokból lemond.

Mikor azonban 1840-ben a részvénytársaság megalakításáról folyt a szó, Sina Széchenyi fenti levelére adott válaszként (Majláth: Széchenyi István levelei. II. k. 670—671. lap.) szemrehányást tett neki s kijelentette, hogy sohasem vállalta volna magára a híd építését, ha Széchenyi nem beszélte volna rá és nem ajánlotta volna, hogy kész anyagilag is viselni vele együtt az esetleges nyereség vagy veszteség esélyeit. Kijelenti azt is, hogy most, mikor a dolog nehezebb része csak ezután következik, nem fogadhatja el ajánlatát s megmarad a mellett, hogy 150,000 frt erejéig vegyen részt a vállalatban.

1841 elején tényleg megalakult a részvénytársaság s Széchenyi 320 részvénynyel 160,000 forintig lekötötte magát.

A mit azonban Széchenyi ki akart kerülni, tényleg bekövetkezett. A vállalat kivitelére nemcsak Sina adott ajánlatot. Azok köréből, a kik a szerződésből kirekesztettek, oly pletykák terjedtek el és keringtek Pesten, hogy Széchenyi a vállalatot azért pártolja, mert saját anyagi hasznát akarja a köz rovására előmozditani.

Széchenyit mélyen sértette e gyanusítás s rögtön elhatározta, hogy szóvá teszi az ügyet a nyilvánosság előtt.

Naplója szerint 1841 deczember 13—16 közt megirta «Néhány szó a budapesti Lánczhíd ügye körül» czímű felszólítását, a melyben előadja, hogy részvényt nem akart jegyezni s csak felszólításra vett részt a társaságban anyagilag is. Most a részvények nem nagyon kapósak ugyan, de a vállalat a siker reményével kecsegtet, azért a gyanusításra kijelenti, hogy bárki megveheti a részvényeket, a melyeket e czélra Eötvös Józsefnél három hónapra elhelyez, de azután többé senkinek sem számol el.

Széchenyi előzetesen kikérte erre Eötvösnek beleegyezését, s beszélt Deákkal is, ki a nyilatkozatot jónak, sőt a híd ügyére előnyösnek tartotta. Így azután a nyilatkozat a «Jelenkor» 1841. évi deczember 22. számában meg is jelent.

Mivel Széchenyi czikke végén megemlíti, hogy ezt lehetőleg minden ujságban egyszerre közli s mivel Kossuth Lajos, akkor a «Pesti Hirlap» szerkesztője, a nyilatkozatot nem kapta meg, e levelet intézte Széchenyihez:

Méltóságos Gróf!

A «Jelenkor» mai számában olvasván Nagyságod «Nehány szavát a budapesti Lánczhíd ügye körül», annak végén e sorokat találom: «Nehogy pedig ezúttal a nyilvánosságnak egy organuma is elmellőztessék, e sorokat minden honi ujságok által menynyire lehet, egyszerre közlöm.»

E sorokból azt kell gyanitanom, hogy Nagyságod, közleményének minden hirlapokkali közlését méltóztatott irnokának meghagyni, különben a «Jelenkor»-ban nem az idézett sorok állanának, hanem inkább felszóllítás a többi hirlapokhoz, hogy a czikket a «Jelenkor»-ból átvegyék; és így Nagyságod könnyen azon hiedelemben lehet, hogy a «Nehány szó» más hirlapok között a «Pesti Hirlap»-hoz is elküldetett.

Mivel pedig a «P. Hirlap» mai számában nem olvasható, nehogy a közlés elmaradása figyelmetlenségre magyaráztassék, kötelességemnek tartom Nagyságodat alázatosan tudósítani, hogy a kérdéses «Néhány szó» én hozzám nem érkezett; azt tehát csak a legközelebbi Hirlapszámban lehet szerencsém a «Jelenkor»-ból átvéve közleni.

Fogadja egyébiránt Nagyságod kegyesen legmélyebb, változhatlan tiszteletemet, melylyel vagyok a Méltóságos Grófnak alázatos szolgája

Pest, deczember 23. 1841. *Kossuth Lajos.*

Érdekes e levél és némi adalékul szolgál a két nagy férfiú viszonyához; látható belőle Kossuth előzékenysége, de az is, hogy kerülni akart mindent, nehogy félreértés keletkezhessék, mert meg kell jegyezni, hogy ezt a levelét nem sokkal a «Kelet népe» és a «Felelet» után irta.

Széchenyi Kossuth levelére ezt jegyzi naplójába: Kossuth szeretetreméltó levelet ir.

Kossuth Széchenyi nyilatkozatát a «Pesti Hirlap» 25. számában közölte s ott, hol Széchenyi bepiszkoltatásáról szól, megcsillagozza s kifejezi szomorúságát, hogy annyira ment a gyanusítási kórság, hogy Széchenyi Istvánnak

lonkát 10,000 darabot ejthettek el azokon a napokon.

A mult században Debreczenben esett meg az a feljegyzésre méltó esemény, hogy ősz idején a hirtelen támadt hidegben, ezer számra lepte el a házak tetejét a pacsirta és a fülemüle. Az 1863-iki nagy szárazságban a gólyák kidobták fészkeikből fiaikat és elhagyták az országot. A mult század végén Túrkevén a takarmányszűke miatt korán elbontották a szénakazlakat. A gólyák abban az évben csak bolyongtak és röpködtek a határban, de nem fészkeltek.

A magyarországi madárkatasztrófákról *Buda Ádámé* az utolsó érdekes feljegyzés. 1892 április elejének szokatlan melegét hirtelen nagy hidegség váltotta fel nyolczadikán és kilenczedikén s a hunyadmegyei Réán község határát 29 centiméter magas hóréteg borította el. Csak a «Nagyviz» nevezetű réten maradt körülbelül ötven négyzetméternyi terület hómentesen. Közelébe érve, Buda egész tömegét pillantotta meg a legkülönfélébb madaraknak. Közéjük lőtt s ez egyetlen lövése húsz madarat talált el, köztük rigót, pacsirtát, barázdabillegetőt, fecskét, juhászkát, vörösfarkat, légykapót, hantmadarat, mocsári-szalonkát, bibiczet, folyó-szalonkát. Felrebbent ezenkívül egész sereg mindenféle fajtájú vadkacsa. Látott aztán egy csapat füstifecskét, mely szomorúan, kifáradva, átázva, éhesen, pihenőhelyet nem találva, délfelé fordult, a biztos halál elé. Éjjelre kiderült az idő, de kemény fagy következett. A földet borító hóréteg csak három nap mulva olvadt el. A hótól, fagytól és éhségtől sok madár pusztult el akkor, úgy hogy valóságos madárhiányban volt az ország abban az esztendőben.

Ilyen s ezekhez hasonló madár-katasztrófák emlékét teszik elevenné az idei fecske-tragédiák.

SIRON MADÁRFÉSZEK.

Göröngyös sirjának virág födelére
Ráborult az alkony megtört napsütése.
Éneklő madárkák röpkednek felette,
Halszik fülemüle szomorú éneke.

Mély és fájó érzés visz a temetőbe,
Porladó véreink csendes nyughelyére,
Bánatos lelkemet megnyugtatja gyakran
Egy kis madárfészek, mely a sirhanton van.

Nem marad hát árván, őrizetlen földbe',
Éneklő madarak őrködnek fölötte.
Hivogatja párját, ha nincs közelébe,
Nehogy elhantolják egy sir üregébe.

Hegedüs Sándorné.

A JÓKAI-CSALÁD SÍRJAI.

Az itt közölt képek a Jókai-család tagjainak sírjait mutatják be. E sírok egy része a komáromi, másik része pedig a budapesti kerepesi-úti temetőben van.

A komáromi sírokat feltüntető kép jobboldalán a szélső sír *Jókai Mór édesanyjáé,* e mögött van az *atyjáé, Jókai* Józsefé. E mellett balra áll a költő testvérbátyjának, *Jókai Károlynak* sírja, ez előtt pedig a kép előterében ennek nejéé, szül. nemes *Csontos* Kláráé. A sír helyét Jókai anyja választotta 1837-ben, mikor férje meghalt. Akkora helyet váltott a komáromi kálvinista temetőben, hogy velük s mellettük pihenhessenek gyermekeik is, névszerint *Károly* a legidősebb, *Eszter* és *Móricz.*

A költő édesanyja 1856 márczius 15-én halt meg, sógornője, Jókai Károlyné 1881 május havában, testvérbátyja Károly, 1902 deczember 19-ikén. Igy ők négyen pihennek az anyjuk által óhajtott földben. Az öreg Jókai-házaspár leánya, *Eszter, Vaáli* Ferenczné Pápán, férje mellett nyugszik, míg *Móricz* fiuk, a nagy költő frissen hantolt sírja a kerepesi-úti temetőben van. Ifjú Jókai Mór, Jókai Károly fia s a költő unokaöcscse szintén ott pihen. A sors tehát nem úgy rendezte, mint a hogyan anyja kívánta; gyermekei közül csak egy van mellette eltemetve.

A KASSAI HONVÉDSZOBOR. — Horvay János és Szamovolszky Ödön szobormüve.

ÉRDEKES SÍRIRATOK.

Halottak napjára.

Bölcs és együgyű, király és pór, hivő és hitetlen, mind gazdagítja elméje adományaival a temető költészetét. Az önkénytelen humortól a szenvedélyek pathoszáig, a mélázó fájdalomtól a kétségbeesés jajszaváig, az emberi érzelmek minden skáláján végig fut tekintetünk a temető barázdái közt járva.

Nyitott könyv a halottak világa, melyből érdemes kiragadni egy-egy lelkünket jobban megkapó sort.

Elmés és találó pl. az 1790 április 17-ikén Philadelphiában, 84 éves korában meghalt Franklin Benjaminnak sírirata:

«Mint egy régi könyvtábla, melyből a lapok ki vannak tépve s metszése, sarkai kopottak. De a munka nem vész el, mert meg fog jelenni megint új és szebb kiadásban, javítva és kibővítve a Szerző által.» A halhatatlanság gondolatának szép és emelkedett allegoriája ez a hasonlat, — méltó a nagy tudós nyomdász emlékéhez.

Gyöngéd és költői felfogása a szülői gyásznak az eperjesi temetőben egy 1793-ból való régi síron látható ódon faragvány is, mely egy nyitott kalitkából kiröppenő madarat ábrázol alatta e sorokkal: «*Ich bin frei*» (Kiszabadultam) s további magyarázatúl e pár német versszorral:

«Liebe Eltern, gute Nacht
Vater, ich muss sterben.
War das Kindes letztes Wort,
War das Himmels Erben.»

(«Kedves jó szüleim, jó éjszakát, atyám, meg kell halnom:» ez volt a gyermek utolsó szava s ez volt mennyei öröksége.)

Még régibb azonban és rövid szavakban megrendítő tragikumot árul el ugyancsak az eperjesi evangelikus templom egy sírfelirata, mely latin nyelven tornai Tornai Miklós nevű nemes ifjú nyugvóhelyét jelzi, a ki 1641 május 18-án «rablók által halálosan megsebesítve» ott temettetett el.

Lehóczky, Tertina, Wagner, Horányi nehányat megmentettek az utókornak a régi magyarországi sírfeliratok közül, részben nyomtatásban is megjelent, részben kézirati följegyzésekben. Sok ezek közül igazán művészi felfogásra vallott, a mennyiben a felirat szövegét a kőfaragómester ügyes emblematikus diszítményei is kiegészítették. Ilyen például a (II.) Pálffy Miklós özvegyének, Fugger Máriának Pozsonyban látható, 1646-ból származó síremlékén feltüntetett ábrázolat, mely a Pálffy János és István nevű gyermekeivel együtt eltemetett édesanyát felhők között mutatja, emelt fővel, mindkét kezében szarvas agancsot tartva e latin felirással: «Velem a csillagokig!» (Mecum ad astra!)

Mennyire jobban szivünkig hatnak ezek az egyszerűen jellemző szavak vagy képes ábrázolatok, mint némely bombasztikus körülirás, mely czifra nagyotmondással leplezi a gondolatok ürességét. A halál végtelen birodalmának egyszerű fenségéhez sokkal inkább illenek ezek, mint az olyan kérkedő igék, mint pl. a Mirandole sírján: «Mirandole János fekszik itt; a többit tudják a Tajo és a Ganges, sőt tán az antipodok is», — vagy pedig az 1786-ban elhalt néhai Dőry Ferencz szeptemvirnek Miskolczon szeptemvirtársai által emelt emlékén ez a nyakatekert syllogismus: «Élő vagy halott fekszik

JÓKAINÉ LABORFALVI RÓZA SÍRJA

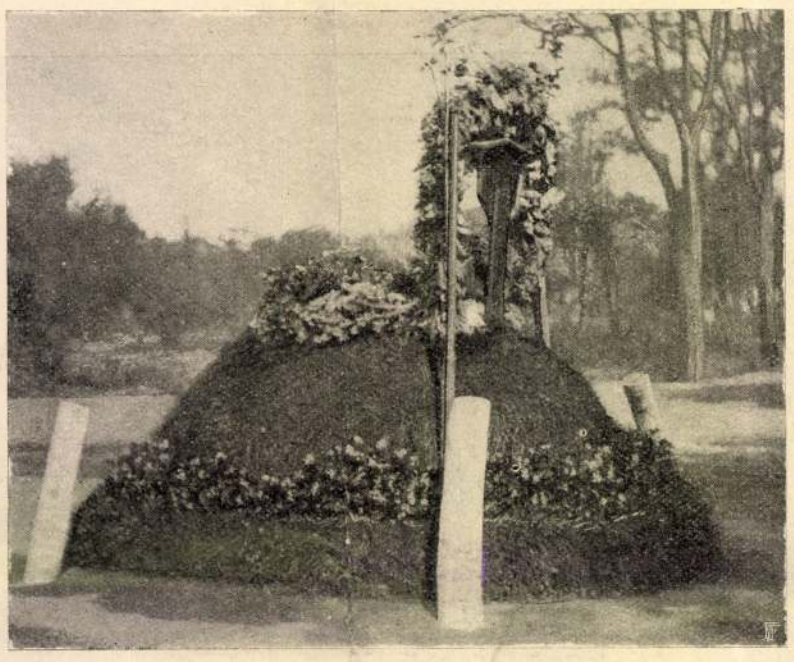

JÓKAI MÓR SÍRJA.

IFJ. JÓKAI MÓR SÍRJA.

A JÓKAI-CSALÁD SÍRJAI A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBEN. — Navratil Dezsőné Hegedüs Rózsika amateur fényképei.

itt? Élő. Ha élő, mért fekszik? Mert meghalt. Ha meghalt, hogyan él? Az épen az erény hatalma, hogy nem ismeri a gyászt, stb.»

De talán minden képzelhetőt felülmúl ebben a nemben a modenai temetőben Moltza nevű patriczius epitafiuma. Nem kevesebbet mond ez, mint azt, hogy «ha a lelkek közt árverelnének, Moltza Ferenczre liczitálnának: az erény, a haza és felesége, ki neki ezt az emléket állította.»

Nem a költői kifejezés epigrammatikus éle, nem a filozofiai felfogás mélysége, de maga a tárgy megdöbbentő valósága teszi érdekessé, mint történeti dokumentumot a római Via Portón azt a síremlék, mely arról ad hirt, hogy egy bizonyos római urinő ezelőtt kétezer évvel, nehogy gyászos özvegységben maradjon hátra, elhalt férjével együtt, kivel húsz évet töltött zavartalan boldogságban, elevenen temettette el magát a kriptában. Egyúttal szolgáinak meghagyta, hogy sirjaik fölött minden évben áldozzanak Plutónak s feleségének, Proserpinának, valamint az ő szellemeiknek, sírjaikat rózsákkal díszítsék fel, s a mi megmarad az e czélra hagyományozott pénzösszegből, azt költsék el vig lakmározással. «Vale Vita!» (Isten veled, élet!) így hangzik a kőbe vésett krónika elegikus befejezése.

Van azonkívül a sírfeliratoknak egy kevésbbé hiteles irodalma is, mely inkább a humor sziporkázó ötleteinek szolgál hálás teréül, a nélkül, hogy személyes vonatkozás volna bennök fölfedezhető. Ily értelemben búcsúznak pl. az ügyvédtől e csipős nekrológgal:

Megtért Ábrahám kebelébe,
S a mi megölte — az a *béke.*

Vagy a fösvénytől:

Meghalt, nagy sohajtva, nyögve utoljára,
Mért? Hogy a koporsó olyan méreg drága.

Az asszonytól:

Április harmincz volt az esküvője napja,
A mikor hűségét esküvel fogadta,
És meg is tartotta mindhalálig szépen,
Meghalt *május elsőn* ugyanazon évben.

A bölcsnek ezt a síriratot szánják:

Ki az? ne kérdd; a válasz ennyi:
Semmi se voltam s nem vagyok,
Mily botor az, ki tudva, hogy
Semmiből lett s lesz újra semmi,
Valami mégis akar lenni.

Az egész világnak pedig:

Lám, mint egy nagy álarczos bálból,
Ha hazatámolyg mindenik,
Az élet zajos mámorát oly
Békén, csöndesen pihenik.

Lágyabb és meghatóbb akkorddal nem fejezhetnők be ezt a kis legenda-gyűjteményt a fejfák szomorú világából. Talán lesz egykor kéz, mely összegyűjti a halottak emlékének szentelt gondolatok száraz leveleit s odaajándékozza az irodalomnak, az emberi lélek ismeretének érdekes kiegészítéséül. *V.*

VÉRES DIÁKZAVARGÁSOK PEST VÁROS UTCZÁIN A 18. SZÁZADBAN.

(Folytatás.)

Skublanics útmutatása szerint a szökevények valahol a Vizivárosban, a Gellérthegy táján kellett hogy lappangjanak. Úgy látszik nem is csalódott, mert a hatóság elég gyorsan kinyomozta hollétöket, s mint Pest város egy hivatalos jelentéséből látjuk, 1772 aug. 22-ikén letartóztatta s megbüntette őket.

Ezzel azonban Skublanicsra nézve még nem ért véget a dolog. Ő relegálva lévén örök időkre Pestről, oda vissza nem térhetett. Talán a hűtlen asszony emléke vonzotta, talán a kenyérkereseti gondok űzték, elég az hozzá, mindent elkövetett, hogy Pestre visszatérhessen. Folyamodott ő felségéhez, folyamodásában egyrészt mentegetve magát a ráfogott bűncselekmények terhe alól, másrészt javulást igérve s őszinte jó útra térését hivatalos bizonyságlevelekkel is támogatva, melyeket Szegeden sikerült beszereznie. Elannyira, hogy már-már Pest város magistratusa is hajlandó lett volna visszafogadni az izgága embert, főleg nyomorult, világtalan gyermekeire való tekintettel, de ekkor meg a puskaművesek czéhe remonstrált ez ellen s tiltakozott, hogy a «gonosztevőt» és «sycophantát» vissza engedjék s általa a nemes czéh becsületét kompromittálják. Inkább készek, — mondták, — mindannyian fölkerekedni a városból, semhogy megtürjék maguk közt.

Hogy, hogy nem, azért négy évi távollét után *Skublanics* mégis visszakerült Pestre. Ünnepélyes fogadalmat kellett azonban tennie arról, hogy többé korcsmát nem nyit, teljesen mesterségének él s erkölcsi kifogás alá eshető dolgot többé nem követ el.

Láttuk fentebb, hogyan tartotta be Pest város atyáinak adott szavát.

A «Két Nyúl»-nál elkövetett dulakodás által okozott károkról fogalmat nyujthat az, hogy a véres kihágás tettesei ellen megindított vizsgálat után vagyoni kártérítésben is marasztalt *Szathmáry* és *Skublanics* összesen 333 frt 30 kr szenvedett kár fizetésére köteleztettek. Ezen fölül *Skublanics* több havi sulyos börtönt is szenvedett bilincsekben, kényszermunkában, mig *Szathmáry* egyelőre reverzális kibocsátásával menekült a további büntetés elől. A reverzálisban elismerte azt, hogy bár ő nemes ember, de Pest város hatóságának jogában lenne közcsendháborításért ellene is eljárni s őt börtönbe hurczolni, a mitől csak «alázatos kérésére» állt el s egyuttal kötelezte magát a kár és költségek fejében ősi birtokait is lekötni, ha pedig áldozatai időközben meghalnának, alávetni magát Pestmegye joghatóságának.

Mindez azonban csak előjátéka volt a később kitört véres utczai zavargásoknak, melyek hosszú időn át tartották rettegésben Pest város polgárságát, a közbiztonságot fenekestől felforgatták s valóságos hadi lábra állitották egymással a város polgári elemeit és a törvénytanuló ifjúságot, minek végeredménye az lett,

Jókai Károlyné. Jókai Józsefné (Jókai Mór anyja).

A JÓKAI-CSALÁD SÍRJAI A KOMÁROMI REFORMÁTUS TEMETŐBEN.

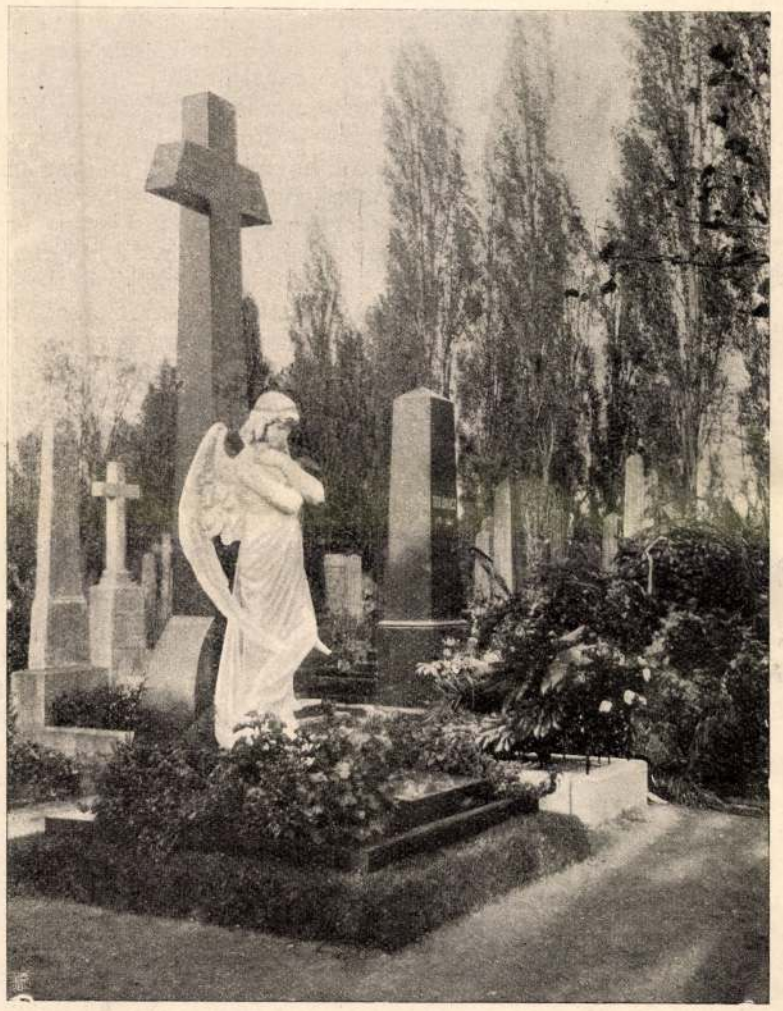

HORÁNSZKY NÁNDOR ÉS TÓTH LŐRINCZ SÍREMLÉKE.

GERLÓCZY KÁROLY ÉS KAMERMAYER KÁROLY SÍREMLÉKE.

hogy nemcsak a jurátusok közül többen, köztük előkelő nemesi családok neveinek viselői, mint a Reviczkyek, Bittók szenvedtek fogságot, de a mi talán példa nélkül áll eddig, maga Pest város magistrátusa is a maga összességében *fizetése egy részének elvesztésére* és sulyos károsszeg megfizetésére itéltetett, egyes tisztviselői pedig bilincsesel, *nyilvános megvesszőzéssel és utczasöpréssel* sulyosbitott tömlöczczel bünhödtek.

A közvetlen alkalmat a polgárság és az ifjúság harcza fellobbanására az alább elmondandó esemény adta meg.

*

Az 1776. év február 20-án, farsang utolsó napján, éjjeli 10—11 óra közt egy csapat jurátus, kiknek nagyobb része a királyi táblánál volt gyakorlaton, a Kohlbacher-féle «*Zöld kert*»* nevezetű mulatóhelyet akarta felkeresni, hogy részt vegyen az itt évenként tartatni szokott húshagyó-keddi mulatságban. A rend fentartására ezúttal katonai őrség ügyelt fel és pedig a varasdi születésű, 66 éves, Széchenyi-huszárezredbeli káplár, *Kollarits* vezetése alatt *Becker* György, *Caprin* András, *Skiba* Márton és *Schendler* Frigyes közlegények. Utasításuk az volt, hogy jurátust be ne ereszszenek, ha csak 34 krajczár belépti díjat le nem tesz és kardját künn nem hagyja.

A legelőször jött két jurátus, a kik azután az őrvezető közölte velük a kapott utasitást, kijelentették, hogy fizetni nem hajlandók s azzal eltávoztak. Három, utánuk következő szintén távozott, de már azzal a kijelentéssel, hogy majd megmutatják, hogy fizetés nélkül is be fognak jutni. Fenyegetésöket csakhamar be is váltották, mert harmadizben már mintegy 30-an jövén vissza, a belépésöket megakadályozni akaró katonákat félretolták útjukból, egyiknek szuronyos fegyverét is elvették s erővel utat akartak nyitni maguknak a terembe.

Majd midőn nem sikerült erőszakkal behatolniok, az ablakokat törték be s a békésen mulatozó polgárokat, asszonyokat, gyermekeket, több mint százat, kövekkel, fadarabokkal hajigálták meg.

A támadásra sikoltozva rebbent szét az aszszonynép, magával vonszolva a férfiakat is, a kiket a felbőszült ifjak dühe halállal fenyegetett. Félreeső helyekre, padlásra menekültek, hol százával összezsúfolva, szinte isten csodájának köszönhették, hogy le nem szakadt alattuk. A rakonczátlan ifjak fel akarták a padlás lépcsőjét is gyújtani.

Végre befeszítvén az ajtókat, a mulató szálában mindent össze-vissza hasogattak, zúztak, s a mit lehetett, magukkal vittek. Mire elvonultak, két halottja maradt hátra a véres verekedésnek a polgárok közül, számosan pedig kisebb-nagyobb zúzódásokat szenvedtek.

A dulakodásnak áldozatúl esett a többek közt: 3 fali lámpa, 48 itczés palaczk, 96 pohár, 24 meszelyes üveg, egy finom csillár-lámpa, 6 fali gyertyatartó s több rendbeli asztal, pad és szék.

Leirhatatlan pusztulás képét mutatta másnap a véres összecsapás szinhelye. Egész nap sürűn zarándokoltak polgárok és mágnások, hogy tanúi legyenek a dulakodás nyomának. A hatóság maga is tüsténi összeült, hogy megindítsa a vizsgálatot a garázda tett elkövetői ellen, de bár számos polgárt hallgattak ki, a vizsgálat egyelőre csak azt derítette ki, hogy a zavarcsinálók jurátusok voltak, név szerint azonban egyet se ismertek közülök.

Így a többek közt *Schmiedhammer* József, *Haruckern* bárónő tiszttartója vallja, hogy a nevezett éjen ő is ott volt a «Zöld kert»-nel rendezett bálban három gyermekével «időt tölteni». Az előzményekből azt látta, hogy ¼11 óra tájt egy jurátust illetlen magaviseletéért az őrséget teljesitő invalidus katonák kivezettek a szálából. Egy negyed óra mulva aztán ez többedmagával

* A mai Pesti Hazai Első Takarékpénztár épületének helyén állott, a Reáltanoda-utczai oldalon, Kohlbacher Mátyás, akkori budai kamarai tanácsos telkén.

LUKÁCS BÉLA ÉS LUKÁCS BÉLÁNÉ SÍREMLÉKE.

PULSZKY ÁGOST SÍREMLÉKE.

A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBŐL.

visszajött s követelte a bebocsáttatást. Minthogy pedig kivánságukat nem teljesitették, elkövették a sajnálatos kihágásokat. Őt magát is egy kék ruhás és fehér bárányból kucsmás ifjú kivont karddal támadta meg s fejére és kezére két ütést mért. Utóbbit botjával hárította el, miközben kezét megsértette, az első ütés pedig széthasította volna fejét, ha nem lett volna fenn a kalapja, melyet a kard egy újjnyi hosszúságban átvágott. Az illető jurátus azután a szomszéd terembe rontott be, hol már egy másik fekete kalapos jurátus, szintén kék ruhában a nagy csillárokat és tükröket vagdalta össze. Szerencséjére ő még idejekorán megszökhetett három gyermekével.

Hasonló értelemben vallott egy másik szemtanú, *Alter* Antal asztalosmester, a ki még azt tette hozzá, hogy egy fekete kalapos jurátus a polgárnőket, kikkel tánczolt, férjeik jelenlétében megcsókolta, hat társa pedig a terem közepén állva, útját állta a tánczolóknak s midőn ezeknek egyike lábába botlott, azt kétszer arczul ütötte. Erre óriási kavarodás támadt, az őrök körülfogták a garázdálkodót és kivezették, de az negyed óra mulva több társával jött vissza, mire megkezdődött az iszonyú rombolás.

Mindkét előadást megerősitette egy *Rosso* János nevű klagenfurti születésű kocsis, a ki egy pesti polgárnál állva szolgálatban, gazdája parancsára azon az éjen vendégeket szállított a bálba. Ép egy mézeskalácsos legényt s egy molnárlegényt vitt a mulatságba, s ott a lépcsőnél várt rájok. Ez alatt történt az elbeszélt eset. A jurátusok egyike őt is ugy fejbe vágta egy léczczel, hogy vérében maradt fekve a sárban, mignem néhány német polgár rátalálva, kórházba szállította.

A nyomozáshoz az első fonalat egy *Plache Náni* nevű markotányosné útmutatása adta meg, a ki az invalidusok kaszárnyájában (a Károlykaszárnyából lett mai központi városház) elfecsegte, hogy a «Pléh-kalap» (Zum «Blechernen Hut») korcsmárosánál valami jurátus tulajdonát képező bekecs és arany paszomántos kucsma maradt zálogban. Megidéztetvén a fogadós, *Lierk* Ferencz, a következőket adta elő:

A tett elkövetése napján éjjel 11 órakor mintegy 15 jurátus kardosan beállított hozzá s néhány itcze bor elfogyasztása után fizetés nélkül távozni akartak. Midőn ő ezt nem engedte, egyikök fehér prémes zöld bekecsét vetette le s hagyta nála zálogba. Ki volt az a jurátus, nem tudja, csak onnan ismeri, hogy tíz nappal előbb bizonyos *Kürthy* nevű ifjúval voltak nála, a ki a *Sötér*-házban lakik* s ez alkalommal is étel-ital ára fejében 1 frt 59 krral adósak maradtak.

Később, 12 óra után aztán többen közülök újra visszatértek, részben újakkal szaporodva. Ezek közt volt különösen egy fehér lengyel sipkás, a kinél feltünt neki, hogy sebesült kezét borral mosta. Kérdésére azt felelte, hogy a «Zöld kert»-ben nagy verekedés volt, mely alkalommal több mint 1000 frtnyi kárt tettek. Majd ugyanez csizmájából zsebórát vett elő s a vendéglős kérdésére azt felelte, hogy nadrágjából csúszott oda. A társaság egy másik tagja, a kit onnan ismer, hogy a ház egyik lakójánál, egy szakácsnál van ellátáson, szintén kezeit fájlalta, míg a harmadik, *Reviczky*, a kit névszerint onnan ismer, hogy két évvel előbb *Leipoldner* korcsmárosnál instruktor volt, poharakat hozott magával kezében.

Még fontosabb vallomást tett Beleznay ezredes szakácsa, *Bernwald Károly*. Ő farsang utolsó éjjelén feleségével tért haza egy mulatságból, a hol négy nála lakó s több idegen jurátussal együtt voltak. Felesége már tudott a «Zöld kert»-ben történt kihágásokról s lakóitól tudakozódott, hogy részt vettek-e azokban ők is. Miközben a tanú kardjaikat és kezeiket nézegette, észrevette, hogy egyiköknek, a ki *Vörös* táblabirónál volt gyakorlaton, kardja törött és kezei feldagadtak, mire jóakaratúlag intette őket, hogy tettöket fedjék föl a személynök előtt, különben nem fogja őket tovább hajlékában tűrni. Az illető jurátus azt felelte, hogy a személynöknek semmi köze a dologhoz s kicsinylő kézmozdulattal hozzátette, hogy még ha agyonvágott volna is valakit, legfeljebb 40 forintot fizetne. A jurátusok neve: *Horváth* (Lubich táblabirónál), *Laky* (Sághynál) és *Lőcsey* (Dőry grófnál).

Még egy *Medgyessy* nevű jurátusról tudott a tanú, a ki szintén jelen volt a «Pléh kalap»-nál mulató társaságban. Ez másnap meglátogatta a nála lakó jogászokat s kezét ekkor is bekecse alatt tartogatta.

A tett beszámithatóságának elbirálása szempontjából természetesen nem közönbös, hogy melyik részen kezdték a háborúságot s előre meg volt-e fontolva s előkészítve a garázdálkodás, vagy pedig az egész csak pillanatnyi fellobbanás müve volt? Erre nézve a tanúk közül *Schefft* József szobafestő, a ki maga is megsebesült s a ki atyjafiával *Török* Andrással borozgatva szemlélte a tánczolókat, határozottan rámutatott, hogy egyszerre a zene megszakadt, s látta, hogy a jurátusok egy mesterlegény ellen támadnak, a kit agyba-főbe pofoznak. Egy *Knaabe* nevű czipész annak is szemtanúja volt, hogy a jogászok egyike a tánczoló mesterlegényt félretaszitotta, s aztán ő folytatta annak párjával a tánczot.

Első, ki a terembe rontott, egy kis termetű jurátus volt, kinek téli sapkája egész arczát elfödte, úgy, hogy csak szemei s orrlyukai látszottak ki. Ez ütötte le fokosával a függő lámpát is. Csak *Balázsovics* irnokban volt bátorság kivont karddal a rendetlenkedők elé állani s testével védeni a szobába menekülőket. Ámde ezt is kényszerítették, mint hozzájuk tartozót, hogy kardját hüvelyébe dugja, míg a menekülőket egyikök fokosával ütötte.

Némelyek szerencsésen elkerülték a bántalmaztatást. Így *Naller* Ferenczet épen *Medgyessy* védte meg azzal, hogy ismeri őt, magyar ember s ennek bizonyságául köpenyét félrevetve, meg is mutatta magyar nadrágját. Viszont egy a Viasz-házban* lakó *Földes* nevű ifjú még a terem megrohanása előtt bent lévén, belülről az ablakon át biztatta az ostromlókat, hogy csak törjék be a kaput. Mikor aztán ez megtörtént, ő is részt vett a verekedésben, melyben különösen *Medgyessy*, továbbá a *Sághy* és *Ernyei* patvaristái tettek ki magukért. Egy fehér lengyel sipkás, farkasbőr bundás jurátus így biztatta a többieket: «Vágd, ha német, a magyarnak hagyj békét!»

Azt a tanút, ki ezt vallotta, márczius 10-én a hídnál megszólította egy harmadik társaságában *Reviczky* s ezeket mondta neki: «Hallom, hogy uraságod engem a személynök úrnál följelentett, hogy a «Zöld kert»-ben történt verekedésnél ott voltam». Mikor pedig a tanú vállat vonva azt felelte: «Szeretném tudni, ki bizonyítja azt, hogy én a személynök úrnál voltam s ha lettem volna is, az igazat kellett mondanom». — *Reviczky* igy folytatta: «Köszönd, hogy nem te jelentettél fel, mert jobb lett volna annak nem születnie, a ki engem feladott. Különben is, a mostani Personális nem sokáig marad. Levágom és katonának állok, úgy is van már egy katona bátyám».

Legdöntőbb bizonyíték azonban a zavargás tervszerű előkészítése mellett *Straub* Máténak, *Modrovics* táblabiró volt irnokának előadása, a ki szintén ott volt a «Zöld kert»-ben s már nyolcz óra előtt hallotta egy *Schendom* nevű korcsmárosnál lakó jurátus szájából, hogy ma itt verekedés lesz, mert az egész diákság összeesküdt. Ő elmondta ezt a korcsmárosnak és a zenészeknek, aztán hazament.

Ugyancsak erről *Éder* lakatosnénak, a ki előtte való vasárnap volt a «Zöld kert»-ben, szintén már akkor szólt egy jurátus, s figyelmeztette, ne jöjjön oda, mert történni fog valami. Ez ifjúról csak azt tudta a tanú, hogy azelőtt a jezsuiták házában lakott s ott ismerkedett meg vele, midőn ott mint cseléd szolgált, most azonban, mint neki mondta, a Dunánál lakik, a Chyrián-házban.

Mikor aztán szerdán a tanú ismét elment a «Zöld kert»-be, hogy a rombolás nyomait lássa, megint ott találta az emlitett jurátust (mint később kiderült, ezt az ifjút *Jászai*nak hivták), a ki visszaemlékeztette arra, a mit mondott s hozzátette, hogy ő figyelmeztette a fogadóst, hogy ne engedjen zenét, ha nem fogadta szavát, tulajdonítsa most magának a történteket.

Az első botrány még nem hűtötte le a hőstettükön vérszemre kapott zavargók harczi kedvét. Február 23-ikán *Bujanovszky* tábornoknak s *Illésházy* grófnak lakása ablakait törte be egy rakonczátlankodó csapat több polgáréival együtt s csak véletlen csodának tulajdonitható, hogy a sulyos kövek emberéletben is nem okoztak kárt. Gyanútlanul járókelőket megtámadtak az utczán s véresre verték vagy elvették tőlük, a mi értékeset találtak. Egy *Poppini* Franciska nevű tizenhét éves, szászországi illetőségű hajadont, kit atyja, az Invalidus kaszárnya profosza este hét óra tájt a rácz templomnál levő *Prodanovics*hoz borért küldött, visszajövet egy szűk utczában, egy aranyműves bolt közelében négy magyar ruhás ifjú megragadott, száját befogta s miközben kettő kardot rántott, egyikök zsebeit motozta át, pénzt követelve. A lány előhúzta zsebkendőjét, melybe két krajczár volt belecsavarva s odaadta. Csak egy arra járó napszámos szabadította ki támadói kezei közül, ki a Ferenczieket templomáig kisérte.

Hasonló eset játszódott le a város ellenkező oldalán, a hatvani kapunál is. Itt *Marczin* Jozefa, 17 éves, szüleinél lakó hajadon volt

BÁRÓ ATZÉL BÉLA SÍREMLÉKE.

GYÖNGYÖSYNÉ MÁTRAY LAURA SÍREMLÉKE.

A KEREPESI-ÚTI TEMETŐBŐL.

* Sötér Ferencz pestmegyei alispán háza, vagy mint általán nevezték, az «alispánház» — Rómer szerint a Lipót- és Rondell-utcza keleti sarkán állott, a mi szerinte megfelelne a mai Váczi-utcza és Régi posta-utcza szögletének.

* Viasz Ádám magyar chirurgus háza, adataink szerint a hatvani kapu és az új-világ közt állott, utóbbi alatt azonban nem a mai új világ-utczát, hanem azt az egész szabad térséget értve, mely a kecskeméti kaputól éjszak felé, egész a Sütő-utczáig a bástyák alatt terült el.

3

ázad elejéről.

áté 17.r. 1–5.)

± ülő

János és Jakab apostolok mögött, látjuk van
i kezd és ruhái fehérlenek. Az ± apostolok
l. Közülök Péter és Jakab alszik, János
jobbról Mózes és Illés beszélnek Jézus-
felhők között az Atya jelent meg és e sza-
nes fiam, kiben nekem kedvem telt: őt hall-
vásával.

n. L. Resiminitől 4500 lirán. (2025 frt)
I. 17-én (279/94)
ásd a 12620/95 és 22919/95 min. számot.
Imre és Lotz K. a megvételhez hozzájárultak.

~~Horvay János~~

és Szamovolszky Ödön

K

Ívod?

Felvidéki Magyar

Hirlap. 1939. márc. 19.

(Hirsz évvel ezelőtt dön-
tőtték sárba a kassai
Szabadság-nobrot.)

P

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvai János

Honvédszobor Kassán

Művészet XIII. évf. 1914, 83 l.

M.D.K.

Szamovolszky szobrász

Horvai Fánossal körös terve első díjat és megbírást nyert a Rozsnyó város által tudrásny Dénesné emlekmüvére meg-rendezett pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

febr. 3. sz. 9. old.

~~Horvai János~~

mint ~~és~~ Szamovolszki Ödön

cél

Kassai honvéd-
nobor

Repr.

Magy Verecke

III. 284. l.

K

P

Szamovolszky és Horvay János MDK

Lengyel Menyhért: A kassai honvédszobor pályamüvek. Vasárnapi Ujság, 1904. 222. l. Képpel.

Szamovolszky MDK

Kassai honvédszobor, gipsz

Mücsarnok 1906/7. téli kiáll.

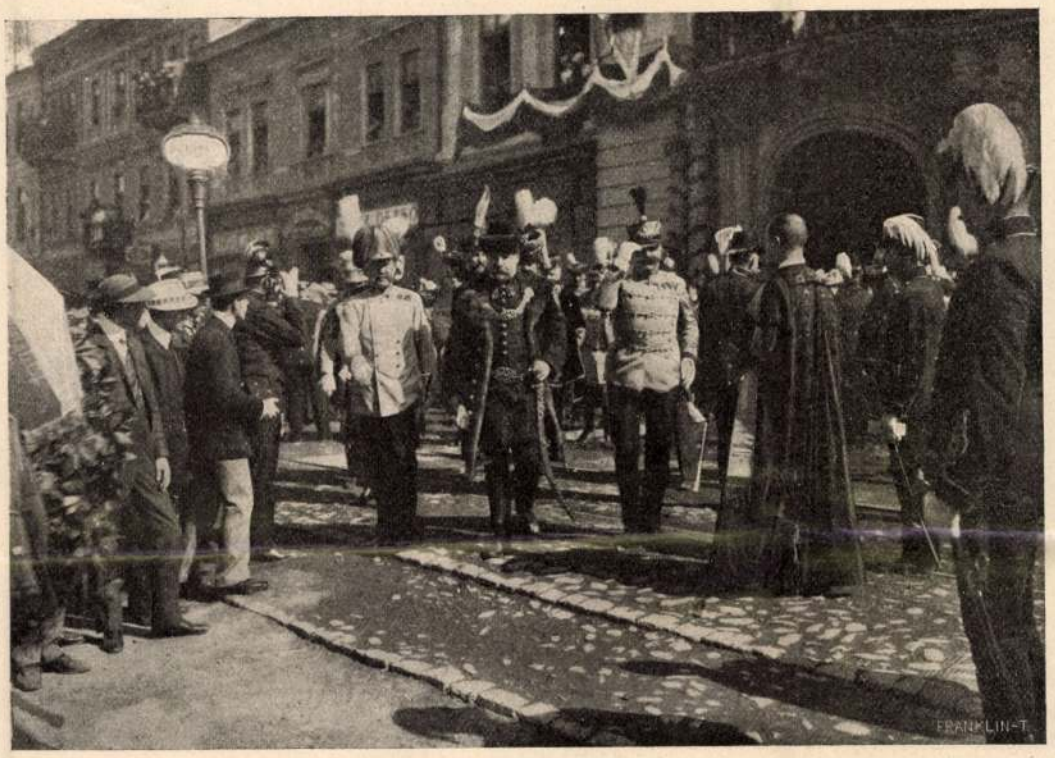

JUSTH GYULA JEKELFALUSSY MINISZTERREL ÉS PUCHERNA HADTESTPARANCSNOKKAL.

melynek felét Köpfné mint jogutód ellen érvényesítette. Köpfné azonban nem volt hajlandó fizetni s csak sok huza-vona után intézték el egyezséggel a dolgot.

A pesti könyvkereskedés helyzetét jellemzi az, hogy mikor 1787-ben a *Weigand* és *Köpf*-féle könyvkereskedés *Weigand* halála következtében feloszlott, az összes, 12,059 frt aktiv künnlevő követelésből mint behajthatlan van megjelölve 790 frt 51 kr., kétesnek van feltüntetve 4346 frt 27 kr., a behajthatlannal együtt tehát majdnem 50%, s csak 6922 frt 39 kr. a biztos követelés.

Érdekes, hogy a kétes követelések közé van sorozva többek közt a *Sándor* báró, *Mednyánszky* báró (510 frt), *Nuńkovics* pécsi püspök, a péczeli *Ráday* gróf (284 frt), *Beöthy* Imre, stb. adóssága. Kulturális szempontból följegyzésre érdemes, hogy a legnagyobb könyvvásárlók a czég könyveiben *Piller* pesti egyetemi tanár (309 forint), az *egyetemi könyvtár* (201 frt), *Stipcsics* orvos (224 frt), *Méhes* Sámuel, a híres kolozsvári professzor (192 frt), *Madarasy* egri kanonok (185 frt), a mágnások közűl *Szápáry* gróf budai udvari tanácsos (135 frt), *Brudern* báró (134 frt), a mai Párisiház tulajdonosa; kisebbek *Prónay* Mihály és Pál bárók, gróf *Teleki* József, *Esterházy* egri püspök, gróf *Festetics*, továbbá *Rácz*, *Tóth* professzorok, a szécsényi gróf *Forgách* (259 frt), *Horváth* Jakab budai ügyvéd (240 frt), a ki a városligeti «Fuit» feliratú sirkő alatt pihen, *Végh* budai titkár (235 frt), *Werther* pesti tanár (228 frt), *Sinay* a szakadár debreczeni professzor és lelkész (189 frt), *Prónay* Gábor báró (166 frt), *Koltonics* nagyváradi püspök (122 forint). Köztük van *Laczkovich*, a Martinovics-féle összeesküvés tragikus véget ért részese, akkor még Graeven-ezredbeli huszárhadnagy is.

Szabadszállásnak egy egyszerű görög kereskedő polgára, névszerint *Zabyra* János, 1804-ben kelt végrendeletével kincseket érő könyvtárt hagyott a pesti görög-oláh községre, melybe a humanismus korának legszebb bibliografiai emlékeit egy fajának múltja és története iránt rajongó lélek fáradságot és áldozatot nem ismerő lelkesedésével hordta volt össze. Fájdalom, a könyvtár sorsáról semmit sem tudunk már. Lappang-e még valahol, vagy áldozatul esett az idők és elemek viszontagságainak? *V. S.*

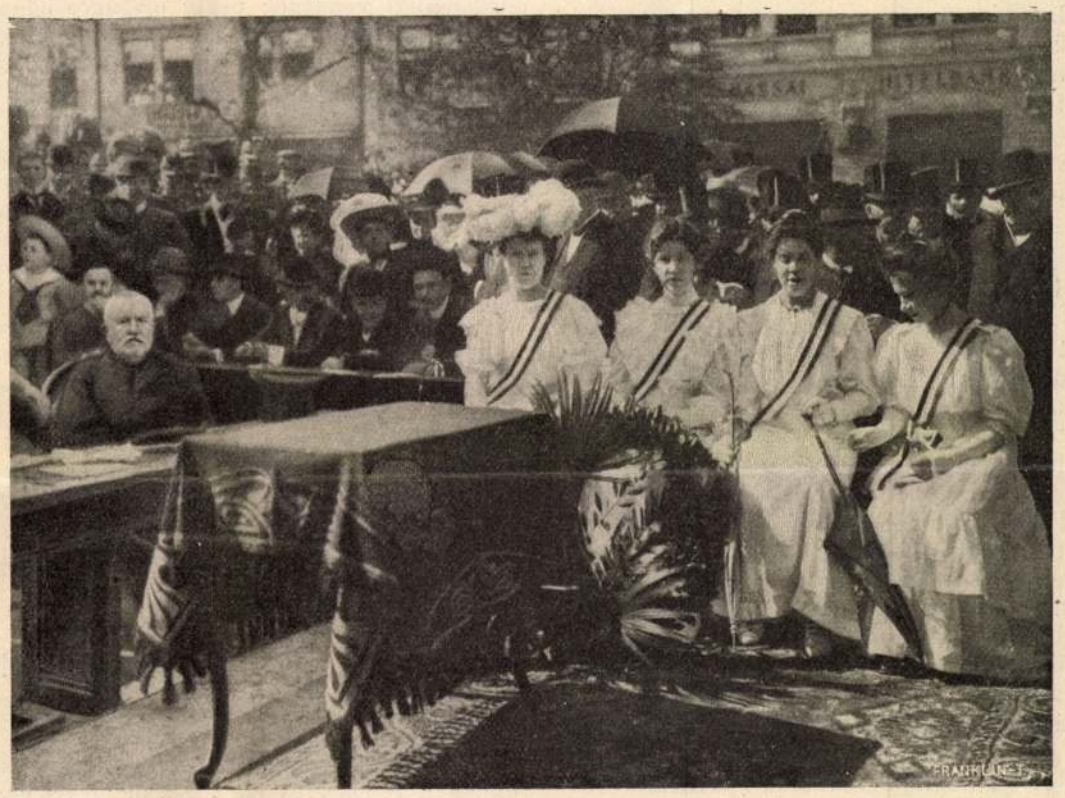

A HŐSÖK UNOKÁI MINT KOSZORÚS LEÁNYOK.

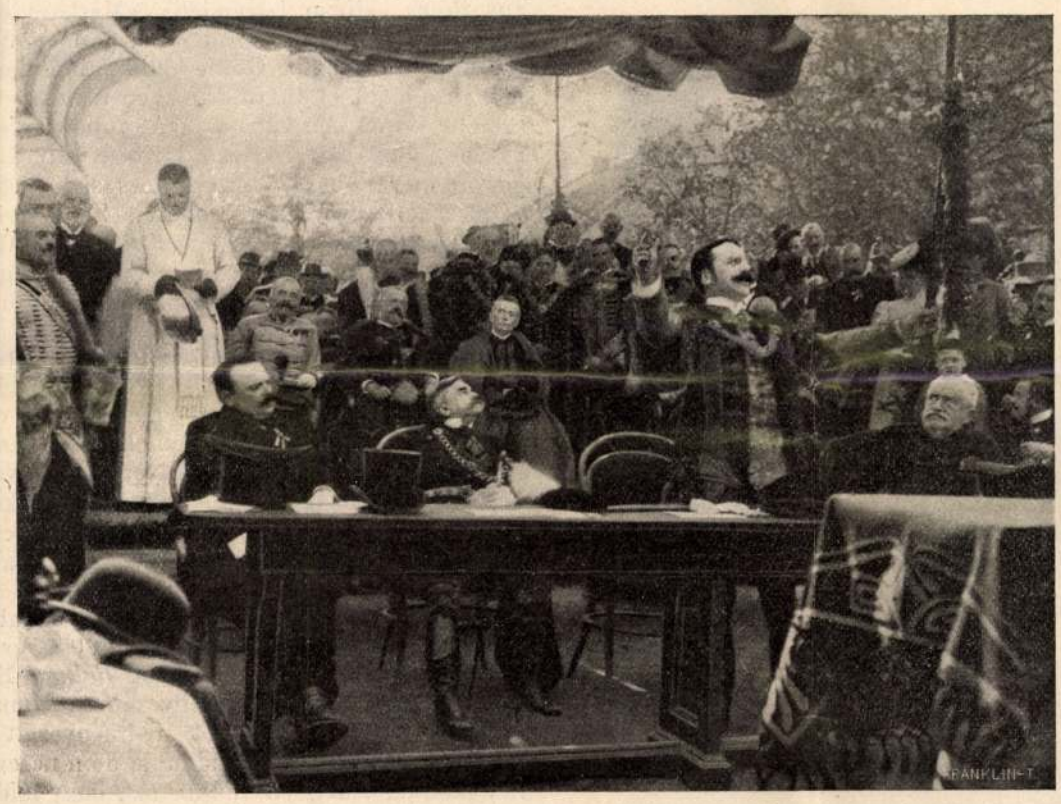

RAKOVSZKY ENDRE FŐISPÁN BESZÉDET MOND.

A KASSAI HONVÉDSZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYÉRŐL. — Jelfy Gyula fényképei.

A KASSAI HONVÉDSZOBOR.

Kassa, a híres kurucz város, emlékoszlopot állított a vitéz kilenczedik honvédzászlóaljnak, mely az 1848—49-iki függetlenségi harczban csak ép annyiszor tüntette ki magát, a hányszor alkalom kinálkozott reá. Ezt a zászlóaljat Kassán toborozták, még pedig legtöbbnyire annak az Abaúj vármegyének a fiaiból, a mely mindenkor a nemzeti ügyet szolgálta, valahányszor az szembekerült az idegennel. Nem csak akkor, midőn az Omode bátor fiai nem fogadták el Róbert Károly királyt, de már sokkal előbb, mikor Aba Sámuelt ültették Szent István örökébe az idegen Péter helyett.

Kassa csak önmagához maradt hű, mikor a szobrot felállította. S a szobor maga művészi szempontból is derék és dicséretre méltó alkotás. De a szobornál is, a szobrot felállító kegyeletnél is nevezetesebb volt a leleplezésnek ténye, és annak körülményei. Megjelent az ünnepélyen a királynak egyik minisztere, s koszorút helyezett el azoknak a hősöknek az emlékoszlopára, a kik annyi csatában verték meg ötvenhét esztendő előtt a király osztrák csapatait. S megjelentek tiszteletadás czéljából annak a közös hadseregnek tisztjei is, a mely ma is az osztrák armádia hagyományai letéteményeseinek vallja magát. E tisztek nem a magok elhatározásából jelentek meg, felülről kapták az engedelmet és az utasitást. És ebből a szempontból megjelenésök nagyobb fontosságú, mint maga a szobornak felállitása. Mert annyit jelent, hogy a közös hadsereg intézői, ha talán kelletlenül is, — meghajtják zászlójukat a magyar nemzetnek függetlenségi törekvései előtt.

a kik bátran szembeszállanak ezer akadálylyal, a kik válságos pillanatokban a fizikai erő rendkívüli nagyságát a lelkierő rendkívüli szépségeivel kötik össze, a kik hősökké és vértanúkká válnak hit, tudás, hazaszeretet szolgálatában: — mindannyiszor kioktat minket az igazán férfias erények tiszteletére; mindannyiszor megtanít arra, hogy hasonló helyzetekben legalább igyekezzünk megközelíteni a férfiasságnak ezt a magas talapzatra helyezett ideálját. Én a magam részéről áldom azt az írót, a ki az átlagos mértéken azért emelkedik túl, hogy az alacsonyságra hajló embert saját magával szemben magasabb mérték alkalmazására ösztönözze. Áldom azt az írót, a ki a reális hűség rovására azért rajzol tökéletes embert, hogy kedvet, becsvágyat ébresszen bennünk annak az elsajátítására, a mi ebből a tökéletességből emberileg értékesíthető. Micsoda kincs az ifjúságra nézve az a sok nemes illuzió, a mit Jókai alkotásaiban fölhalmozva talál! A fiatalok tovább maradnak fiatalok, ha Jókai elbeszéléseit olvassák. Ebben a bűvös gyűrűben nem vesz erőt rajtuk a kora-érettség, a korai kiábrándulás. De az öregek is nyernek Jókain, talán még többet, mint az ifjúság. Mert az öregek megfiatalodnak, ha nehéz gond, küzdés, csalódás közepette érintkeznek a Jókai lelkéből kisugárzó örök-ifjúsággal.

A koszorúk, melyeket a szobor talapzatára letettek, jellemzik Jókai pályájának s hatásának egyetemességét: a képviselőházon s az irodalmi és tudós társaságokon kezdve elküldték koszorujokat a svábhegyi hölgyek s a svábhegyi ifjúság is. A kis szobor talán emlékeztetője lesz a nemzetnek arra, hogy még tartozik egy nagyobbal: az igazi Jókai-szoborral, a mely az egész nemzet nevében, nagyságához méltón örökítse meg a költő emlékét.

A KOLOZSVÁRI SZINHÁZ-AVATÁS.

Azt mondják a magyarról, hogy ünnepelni, azt tud szépen. A kolozsváriak pedig még a magyarok közt is különös szépen tudnak, mert Budapesten kivül semmi más magyar város nem tud egy-egy ünnepre oly szép közönséget összegyűjteni. Ott van az erdélyi arisztokráczia, a mely ilyenkor mind összegyűl egykori kincses fővárosában, magával hozva nagy történeti neveinek s dicső hagyományainak minden diszét; ott van a sok különféle tudományos és társadalmi intézmény, a mely a szellemi élet kiválóságainak egész sorával diszíti az ünnepeket s a mívelt, előkelő városi polgárság, a mely elől jár minden nemzeti ügyért való lelkesedésben. Az erdélyiek kedves lokál-patriotizmusa pedig erős sarkalója az ünnepi kedvnek.

Ilyen volt az az ünnep is, melylyel a régi szinháztól bucsuztak s az újat átadták rendeltetésének. A kolozsváriak diszt, a mindenfelől odasereglett vendégek pedig országos jelentőséget adtak ez ünnepnek. Az országgyűlés, a kormány, az irodalmi és művészeti társulatok részvétele megbecsülése volt Kolozsvárnak s a magyar színészet kulturális fontosságának. Az elmondott beszédek java része ezt igyekezett visszatükröztetni, az ünnepi darabok és előadások magas szinvonala pedig biztató távlatot nyujtott az új szinházban megkezdődő művészi munkára. Az ünnep szép volt, legyen szép a munka is, a melyet a szinház és közönség vállvetve végez. A szinművészet gyökere a közönségben van, a kettőnek méltónak kell lennie egymáshoz, hogy a magyar mivelődés szempontjából oly fontos czél elérhető legyen. A kolozsvári közönség mindenkor hires volt a szinház iránti hálás érdeklődéséről s ha a színészek buzgalommal, lelkesedéssel, művészi törekvéssel viszonozzák ezt, akkor a kolozsvári új szinház nemzeti életünk jelentékeny gazdagodását jelenti.

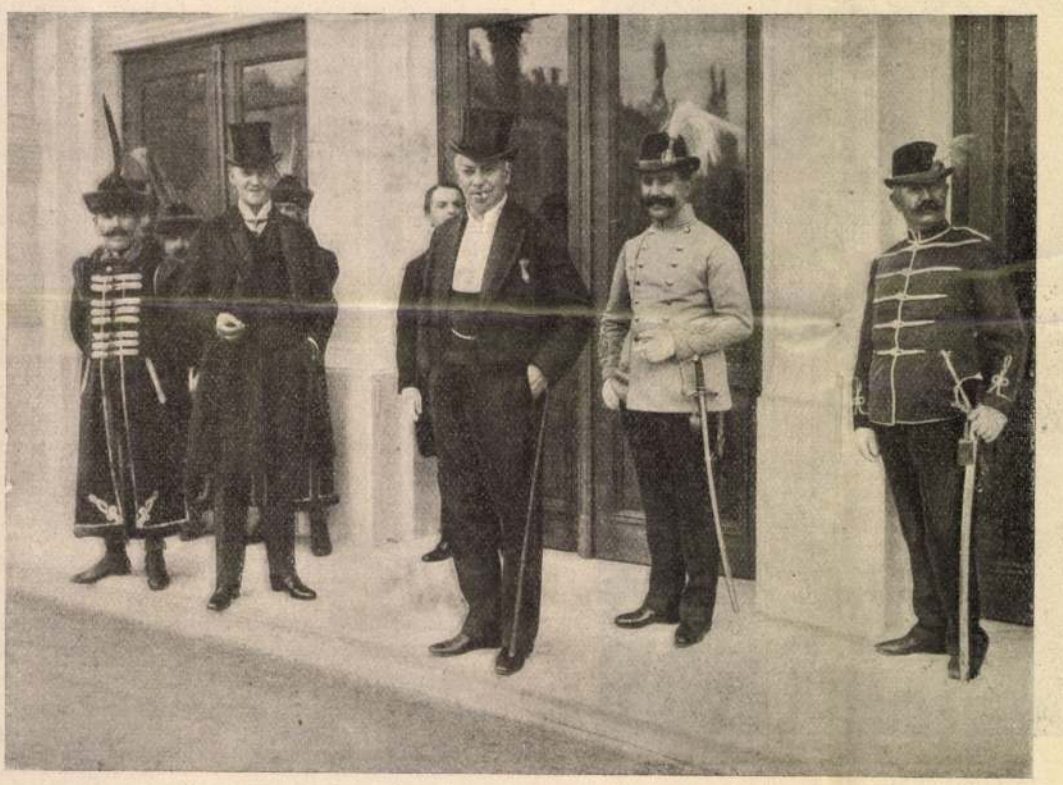

UJHÁZI EDE A KOLOZSVÁRI ÚJ SZINHÁZ ELŐTT. — Jelfy Gyula fényképei.

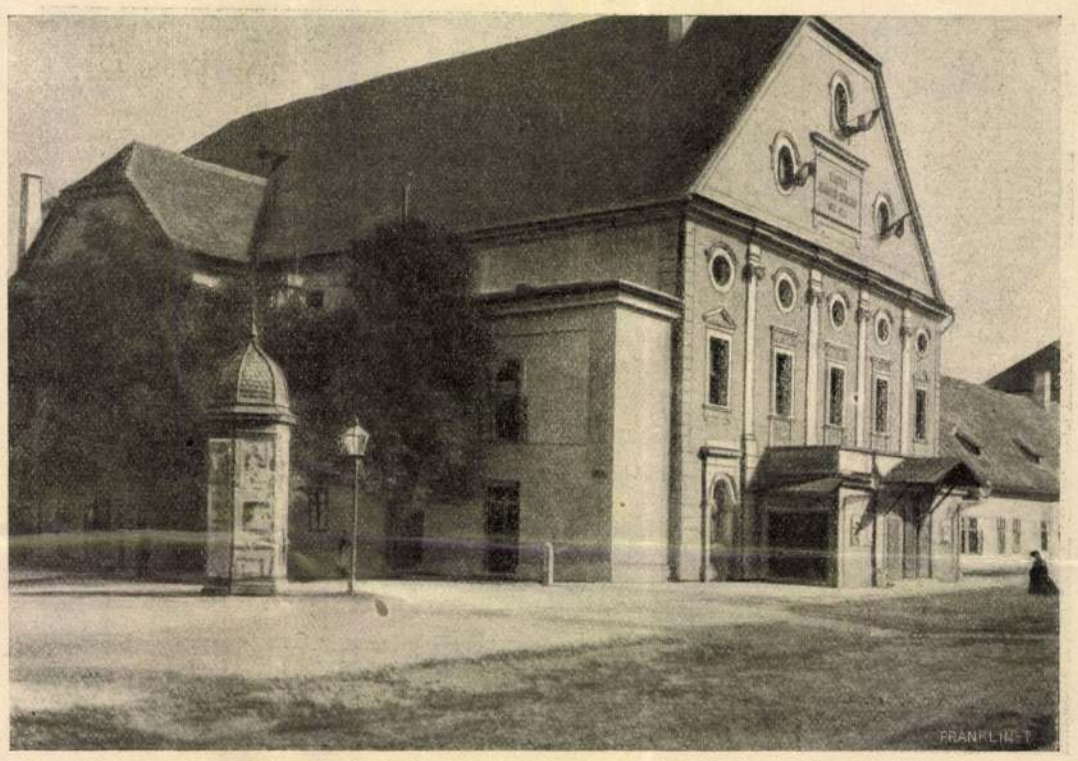

A KOLOZSVÁRI RÉGI SZINHÁZ.

SZELLEMI ÉLET A HAJDANI PESTEN.

A nemzeti irodalomtörténet azoknak a hatásoknak a rendszeres előadása, melyeket egyes kiváló elmék gyakoroltak a nyelv kimüvelésére és a közgondolkozásra. De ez nem tünteti fel a tömegek átlagos műveltségét, nem adja mértékét az eszmék általános szinvonalának. A közszellem ismerete, a felvilágosultság elterjedése azoknak a lelki szükségleteknek a terjedelmétől függ, mélyekkel egyes időszakokban a közönség nagy rétegeinél találkozunk.

Mit olvastak a régi Pesten? Ez a kérdés már mindenesetre jobban megközelíti a kulturális állapotoknak kulcsát. És bármily sötétnek lássuk is alkotmányos életünk szempontjából Mária Terézia és II. József korát, ebből nem szabad igazságtalan következtetéseket vonnunk. A reakczió, a németesítés politikája nem érintette sem a szellemi haladás, sem az anyagi fejlődés föltételeit, sőt ellenkezőleg, ha a terjedő felvilágosodás kezd már ez időben nálunk is behatolni a nép alsóbb osztályaiba, ezt sok tekintetben köszönhetjük épen annak a kormányzati rendszernek, mely független állami létünk intézményeire halálos csapást készült mérni.

A pozsonyi *Benedikt* volt az, a ki Pesten legelsőnek állitott fel egy úgynevezett «Lese-kabinet»-et az egykori gabona-piaczon. *Gleixner* János vezette ezt, a ki *Benedikt*-től 10% engedménynyel kapta a könyveket, körülbelül 86 frt értékben. De minő silány férczművek voltak ezek! Az akkori idők irodalmi izlésének ismeretére jellemző a nagyobbára olcsó német kiadványok egyik-másikának czímét felsorolnunk. Ott volt a többek közt a «Marokkanische Briefe», a «Tausend und ein Thorheit», a «Briefe aus Rom», «Neue Legenden», «Maskaraden», «Maskirte Heirath», «Leiden der jungen Wertherin» (valószinűleg Göthe halhatatlan művének parodiája), «Eduard Prinz von Wales», «Geschichte eines Afrikaners», «Alexander Masaniello», «Spitzbart», «Der Pilgrim», «Glücklich gewordener Bauer», «Er erschoss sich nicht», «Glücklich gewordener Soldat», «Zehn Briefe aus Österreich», «Leben einer reisenden Wienerin», «Robinson Crusoe», «Schöne Zigeunerin», «Geschichte einer Tänzerin», «Sermoni (sic!) latini», «Gott und Satan», stb.

Ezek voltak a régi pesti polgárok szellemi táplálékai ezelőtt másfél századdal. Benedikt vállalata, a mint látszik, a kis polgári osztály csekélyebb szellemi szükségleteinek kielégítésére számított s nem akart versenyezni a nagyobb pesti bibliopolokkal, a milyen volt már akkor *Trattneren* kivül a «*Weigand és Köpf*» czég is, kik közül Weigandnak Bécsben volt a fő üzlete.

Ez a czég már nagyobb kiadványokkal is megpróbálkozott. Így kinyomatta a 80-as években Landerer budai nyomdájában *Palma* «Historia Hungariae» czimű nagy művét. Mennyi költséggel járt, mi hasznot eredményezett ez az üzlet, érdekes volna tudnunk, de nincsenek rá adataink. Ellenben tudjuk azt, hogy midőn a czég egyik tagja, *Köpf* elhalálozott, Landerer özvegyének még 428 frt hátralékos követelése volt a nyomdai számlából folyólag a czég ellen,

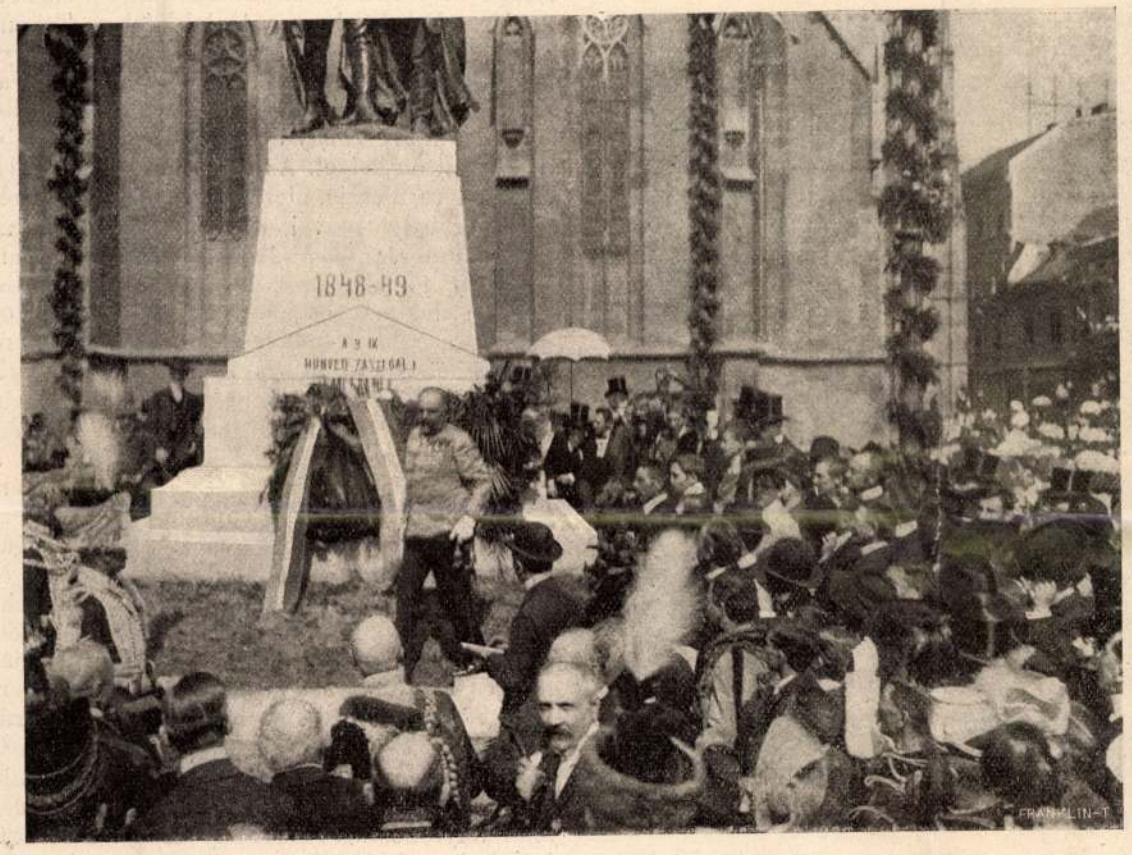

JEKELFALUSSY HONVÉDELMI MINISZTER LETESZI A KORMÁNY KOSZORÚJÁT.

A HÉTRŐL.

Ócska könyvek. Megkezdődtek az iskolák, s a tanuló ifjuság csapatokban özönli el az antikvárius boltokat, hogy ott vásárolja be a szükséges tankönyveket. Mert hát a könyv drága, az iskolában sok könyvre van szükség, s a magyar emberen már gyermekkorában kiüt az a nemzeti virtus, hogy a könyvért nem szivesen adja a pénzt. Már pedig az antikváriusnál fele ára ha van a könyvnek, mint a könyves boltban. Ha a könyv erősen piszkos, akkor még olcsóbban is kapható. Azzal pedig kevés szülő s még kevesebb gyermek törődik, hogy az a könyv ragadós betegségek mikrobáit tartalmazhatja lapjain. Minél piszkosabb a könyv, annál többet. Ha ragadós betegségben szenvedett az a gyermek, a kitől ez a könyv az antikváriushoz került, majdnem bizonyos, hogy a betegségét okozó baczillusok bele kerültek a könyv lapjaira. Ha másként nem, azon az úton, hogy volt tulajdonosuk megnyálazta az újjait, midőn a könyvnek lapjait forgatta. Az, a ki e könyvet megveszi, ép igy forgatja majd a lapokat. Megnyálazott ujjaival érinti a lapot, s ezenközben a baczillus ujjához tapad. Aztán fordítni akar egyet megint, ajkához — vagy ép nyelvéhez — érinti az ujját, s a baczillus ott marad. S bejut a szervezetbe, a hol a rombolás munkáját kezdi meg. Kimutatták kisérletileg, hogy például a tüdővész, a difteritisz meg a torokgyik baktériuma hónapokon át nem veszti el életképességét a piszkos könyvnek a lapjain, s azonnal elszaporodik, a mint onnan az emberi szervezetbe plántálják át.

Megindítottuk a küzdelmet az emberiségnek legátkosabb betegsége, a tüdővész ellen. De nyugodtan nézzük, hogy e betegségnek valóságos tenyésztői a beteg embereknek elhasznált könyvei, melyeket száz számra vásárolnak ilyenkor az iskolás gyermekek. Tehát ép azok, a kik e betegség iránt a legfogékonyabbak. Ha eltiltanák a piszkos iskolai könyvek árulását, sok szegény tanuló nem adhatná el az iskolai év végén elhasznált könyveit, s drágábban venné az újakat az iskolai év elején. Megdrágitanánk ezzel a tanulást. De nem nagyobb baj-e az, hogy igy meg sok zsenge életet szolgáltatunk ki a halálnak? S ha már nem tiltjuk is el az ily könyveknek az árusitását, nem lehetne-e legalább dezinficziálni azokat?

*

Egy főuri esküvő. Néhány nap előtt a magyar arisztokracziának egy előkelő leány tagja, Andrássy Maricza grófnő esküdött örök hűséget egy osztrák főúrnak, Liechtenstein herczegnek. Lakodalmukat rég látott fénynyel ülték meg Budapesten. Annyi osztrák előkelőség csak nagy országos ünnep alkalmával szokott megjelenni a magyar fővárosban, mint a mennyi erre az esküvőre lejött. S van ebben némi örvendetes momentum. Igaza volt annak az osztrák úrnak, a ki ez alkalomból azt hangoztatta a pohárköszöntőjében, hogy a két állam között kevesebb lenne az ellentét, ha jobban összeházasodnának az előkelő családok.

Mi magyarok, századok óta más felfogást vallottunk. Nemzeti szempontból nem vettük szivesen, ha gazdag magyar leány külföldi vőlegénynek nyujtotta kezét. Mert sok magyar birtok került igy idegen kézre. Ámbár az is igaz, hogy sok idegen származásu család magyarosodott meg ezen a módon.

Ebben a mostani esetben azonban van valami egyéb is, a mi azt érdekessé, egyszersmind pedig közérdeküvé teszi. A vőlegény bátyja ugyanis sógora a leendő magyar királynak Ferencz Ferdinánd főherczegnek, mert annak a hugát birja feleségül. Igy tehát e frigy által egy magyar család sógorsági viszonyba jut a leendő uralkodóval. Ez eddig a legritkább esetek közé tartozott. Magyarországon csak egyetlen mediatizált család létezik, míg például Németországban azoknak száma egész légió. Szorosabb viszony az uralkodóház tagjai és a magyar családok között ép azért nem is igen létesülhet, — csakis kivételképen. Pedig csak is ily viszonyoknak bensősége teheti azt, hogy igazi mivoltában ismerjék meg a magyar karaktert és a magyar lelket, azokban a körökben, a hol a nemzet sorsa fölött döntenek.

*

A SZOBOR A LELEPLEZÉS UTÁN. — Horvay, Szamovolszky és Pogány szobormüve.

A KASSAI HONVÉDSZOBOR LELEPLEZÉSI ÜNNEPÉLYE.

RENDŐRSÉGI SZEMLE A MERÉNYLET SZINHELYÉN.

Jászberény. A magyar parlament csodálatos gyorsan koptatja el az egyes képviselőket. Alig egynehány olyan tagja van a mai képviselőháznak, a ki már huszonöt esztendő óta volna valamely mandátum birtokában. Másrészt meg magok a választókerületek is hamar őrlik meg azokat, a kiket elválasztott a helyi népszerűségnek változó kegye. Talán Madarász apó kerülete az egyedüli, a mely egy negyed századot meghaladó időn át ugyanazt a férfiut küldte a parlamentbe. Mindjárt utána Jászberény következik, a mely huszonöt esztendő óta kitartott hűségesen ugyanannak a férfiunak, gróf Apponyi Albertnek oldalán. Kitartott pedig jó és rosz, — de inkább rosz mint jó — napokban egyaránt, s kitartott azon a hosszu uton, melyet ez a nagy tehetségü államférfiu, mindég jobban közeledve a nemzet szivéhez, a b. Sennyei Pál táborától egész a Kossuth Ferencz táboráig hátrahagyott. E hűséges ragaszkodás érdeme nemcsak a választó közönséget illeti, hanem a megválasztottat is. Ne keressük, hogy melyiknek érdeme nagyobb, az illető felek se vetették fel ezt a kérdést egymás között. S ha felvetették volna is, csak azért tették volna, hogy a *másik* számára vindikálják az oroszlánrészt. Mert ép az, hogy mindegyik igy gondolkodik a másik felől, leghatalmasabb tényezője az eredménynek, s ez tette egyszersmind oly bensővé azt az ünnepet, melyet Jászberény mult vasárnap ült.

*

Az eszperanto. A világnyelv kérdése ősi idők óta kedvelt tárgya az utópistáknak. Körülbelül ugyanaz a szellemi világban, mint a mechanikában a perpetuum mobile, ép úgy vonzza az álmodozó lelkeket, ép úgy érdekes elméletben, és kivihetetlen a gyakorlatban s ép úgy a természet törvényeibe ütközik. A nyelv, az ember e legcsodásabb adománya, legerősebb segitője a létért folyó küzdelemben, nem mesterséges, mondvacsinált valami, hanem a természet törvényeiben gyökerező szerves fejlődés eredménye, nem mechanizmus, hanem organizmus, vagy hogy az ókori vita műszavaival éljünk, nem thesis, hanem physis. A nyelvek különbözősége is nem egyesek, vagy nemzedékek elhatározásán múlik, hanem természetes, szükségszerű differenciálódás, a melyet az okok ezernyi sorozata idézett elő; az eredeti dispositió, az éghajlati, geographiai, életmódbeli, történeti okok nagy sokasága. S ha az életben sokszor nehézségeket okoz is, a nyelvek különbözőségére szüksége van az emberiség fejlődésének mindaddig, a mig nemzetekre, népfajokra tagolva él, sőt talán azután is. Mert a nyelv a nemzet egyéniségének kifolyása és jellemzője, minden nemzet a maga nyelvén fejtheti ki legjobban a maga egyéniségét. Ezért nem lehetett sikere az olyan fáradozásnak, a milyent kifejtettek a volapük s egyéb letűnt «világnyelvek» hivei s az ő sorsukra fog jutni Zamenhof, a lengyel orvos találmánya: az eszperanto is. Hiába rendeznek Genfben nemzetközi kongresszust, ott lehetnek az összes európai népek képviselőin kivül a hinduk és a japánok is, de nincs ott az életképesség. S hasztalan büszkélkednek az eszperanto nyelvű eredeti és fordított irodalommal, hasztalan rendeznek szini-előadást eszperanto nyelven, soha nem lesz sem eszperanto-irodalom, sem szinművészet. A nemzetek nem fogják elvetni nemzeti nyelvüket az új nyelv kedveért, de még közvetítő nyelvül sem fog érvényesülni, még oly mértékben sem, mint az ókorban a görög, később pedig a latin. Ha közvetítő nyelvre lesz szükség, vagy el fogják fogadni a létező nyelvek egyikét, vagy magától, a dolgok természetes útján fejlődik ki valami ilyen nyelv, mint a hogy a Csendes-oczeán partvidékein kifejlődött az angol, hindu és maláji keverék-nyelv, a pidgeon-english, a melyet ép úgy ért és használ az angol kereskedő, mint a maláji benszülött. Az eszperanto-nyelv lehet szép, lehet elmés és érdekes, de az emberi haladás szempontjából csak annyit ér, mint a sakkjáték. Az is érdekes, szép és elmés, de gyakorlati értéke nincs semmi. Épen csak játék.

PUSZTULÓ EMLÉKEK.

Magyarország fővárosa csak a legutolsó tizenöt év alatt is óriási arányokban változott. A fejlődés hatalmas területét láttuk még ama utczarészekben és kerületekben is, melyek a fejlesztésre legalkalmatlanabbaknak látszottak. Például: a Belvárosban, a budai Várban, Tabánban stb. Ámde, a hol akadálynak látszott egy-egy utczának szük volta vagy görbe iránya, segítségül jött a fejsze és a csákány, mely földig lerombolta őket, hogy újabbnak és czélszerűbbnek készítsen helyet. Az Eskü-tér környékének számos tere, utczája, utczaköze igy tünt el a Belváros szabályozásával, de velök együtt eltünt egy csomó régi pesti ház, eltüntek régi, patriarkális foglalkozások folytatói, mondhatni minden tudományos kárpótlás nélkül. Jámbor siránkozásokkal a fejlődés szellemét feltartani nem lehet, de nincs is szükség erre. Régiségeknek közös sorsa az, hogy elavulnak, ámde, a mit a praktikus élet elavulás alatt ér, sokszor merőben ellenkezője annak, a mit a kulturhistorikus is annak tart. Azért volt kárpótlás nélkül való a millennium idejében kezdett belvárosi szabályozás, mert a miket magával ragadott, azok minden tanulság nélkül el is vesztek. Holott nem mükedvelő ódondászoknak privát ügye a régiségek tudományos és kegyeletes megmentése, hanem a kulturhistóriának és a fővárosnak közérdekü kérdése, mert nem rösteljük hirdetni, hogy a história számára a kövek élete is jelentőséggel bir s annál közvetlenebb az irántuk való érdeklődésünk, minél inkább bizonyságai a történeti fejlődés ama folytonosságának, mely rajtuk keresztül jutott el a mi időnkig.

Tudományos érdek, de a mellett nemzeti érdek is tehát a főváros elmult életének mindenféle vonatkozásokban való ismerete, mivel erkölcsi haszonnal jár. A magyar nemzet lelki világában a főváros sorsa közel másfél század óta, mint a legfontosabb nemzeti ügy él. Szellemi és anyagi erőknek szine-java itt torlódott össze évtizedek óta, innen indultak meg a legfontosabb társadalmi és politikai mozgalmak s szinte minden nevezetes cselekedetnek a főváros volt a szinhelye. Azzal az együgyü naivsággal, de a mellett könnyekre fakasztó benső patriotasággal, melylyel a Gvadányi peleskei nótáriusa megcsodálta hajdanában a szemei előtt feltáruló két főváros pompáit, sok ezer derék polgára ennek az országnak gondol a főváros sorsára. Sok, nagyon sok ezer magyar ember, kiknek fillérei, továbbá elődei, atyjafiai és leszármazói részt vettek a főváros nagygyá tételében, óhajtanák olyan tükörnek látni ennek a hatalmas városnak életét, melyben visszaverődjék mindaz, a mi benne érdekes, tiszteletre méltó és kegyeletre érdemes volt. Ámde az a bökkenő, hogy ez a közszükséglet elégithető ki ma legkevésbbé, mert a főváros multjának professzionatus historikusai nincsenek, a kik pedig voltak, mint Römer Flóris és Rupp Jakab, mint a rengetegben járó utas, csak óvatosan és kis ösvényt taposva juthattak előre. Nagy szerencse azonban, hogy ez is van, hogy ez is megtörténhetett, mert különben ma ott volnánk, hogy a legelemibb dolgok felől sem

A ROBBANÁS ÁLDOZATAINAK HOLTTESTEI A PÉTER-PÁL ERŐDBEN.

A SZTOLIPIN OROSZ MINISZTERELNÖK ELLENI MERÉNYLET.

~~Horvai J.~~

Szamovolszky Ödön

K

Gróf Andrássy Dénesné rozsnyai szobrának pályázatán a 2000 koronás első díjat és a kivitellel való megbízást Horvai János és Szamovolszky Ödön közös műve, a második, 1200 koronás díjat Ligeti Miklós, a harmadik, 600 koronás díjat Andrejka Ferenc kapta.

2
1

Művészet 1904. 130. l.

nincs cód.

P

M.D.K.

Szamovolszky Ede, szobrász

Horvay Jánossal hőrös műve alapján Holló Barnabással, valamint Marcó-Popper szobrászokkal cejidejűleg, a Kassán emelendő honvédszobor pályázaton ujább, szűkebb hőrű pályázatra kapott felszólítást

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

ápr. 6. sz. 7. old.

Horvay János

Szamvolszkyval együtt

vod

Lengyel Menyhért. A Kassai
honvédszobor pályamunkák.

Pas typ. 1904. 2221.

Képpel

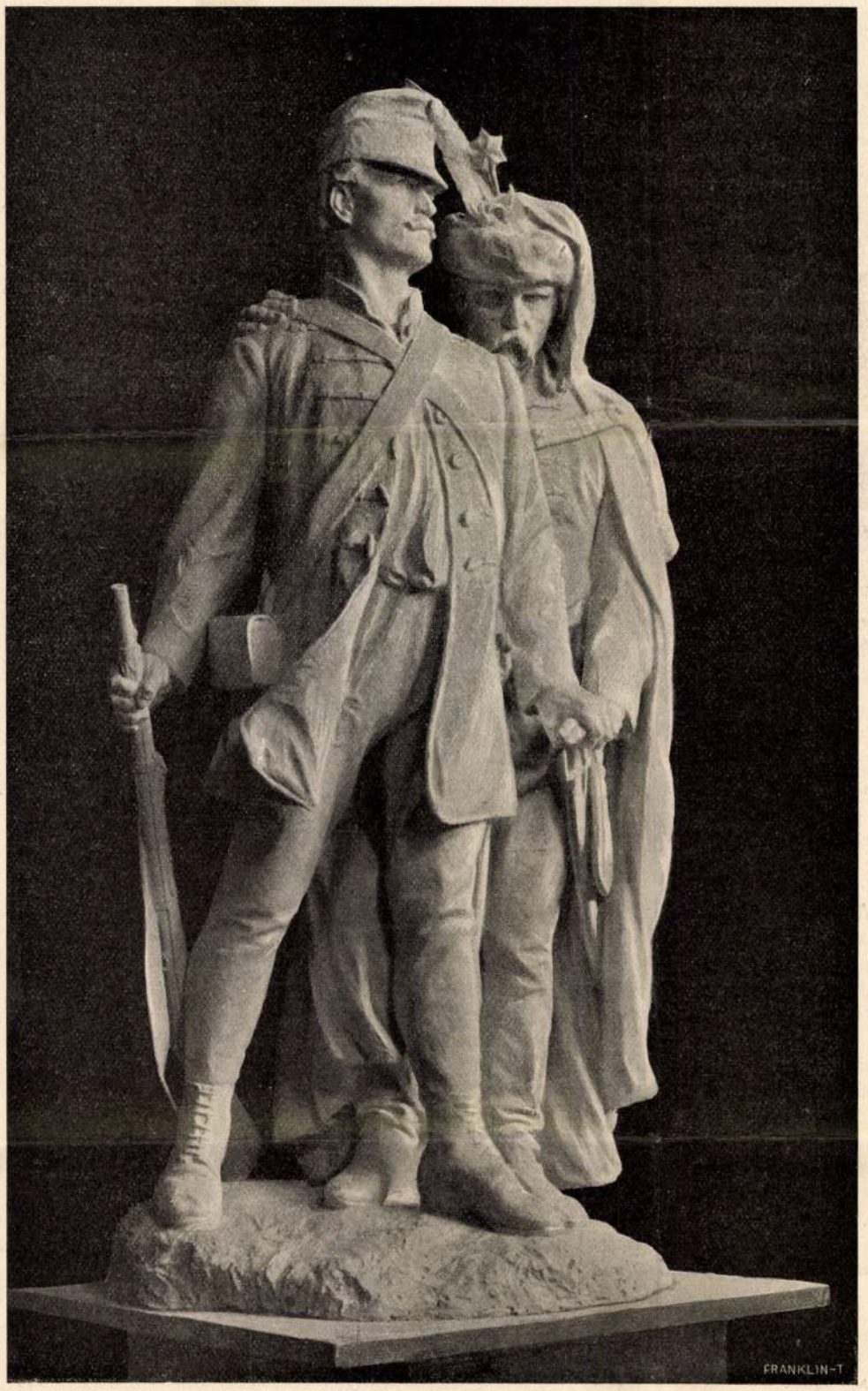

A KASSAI HONVÉDSZOBOR. — Horvai János és Szamovolszky Ödön szoborműve.

Az új miniszterek legnagyobb része nemcsak a politikában kapaczitás. Kettő közülük: gróf Apponyi Albert és gróf Andrássy Gyula *akadémikus* is, Kossuth Ferencz a vasút- és bányaügy terén európai hírű tekintély, és Wekerle Sándor már harmincz esztendős korában az egyetemi katedráról tanította a pénzügyi és közigazgatási jogot. Darányi Ignácz nagy gazdasági reformokat alkotott és Polónyi Géza, mint ügyvéd, az elsők egyike az egész országban.

Erős férfiak állnak az ország hajójának kormányrúdján. Legyen munkájuk és szerencséjük méltó a bizalomhoz, mely őket körülveszi. *Sz.*

A KASSAI HONVÉDSZOBOR.

Kassa város régi kurucz hagyományainak hódolt, a mikor elhatározta, hogy szoborral örökíti meg fiainak, a szabadságharcz hires veressipkásainak hősiességét. A szobor készítésére a megbizást pályázat útján, 21 pályázó közül, *Horvai* János és *Szamovolszky* Ödön szobrászművészek nyerték el, a kik most már teljesen elkészültek munkájukkal. A jellemző, sok erővel mintázott szobor szépen fejezi ki Kassának, az ősi kurucz városnak multját, a melyben összekapcsolódnak a Rákóczi-kor és a szabadságharcz emlékei. Egy fiatal, izmos honvéd áll rajta, kezet fogva egy öreg kurucz vitézzel.

A szoborbizottság, melynek elnöke *Takács* Menyhért jászói premontrei prépost, tagjai pedig *Zala* György, *Benczúr* Gyula, *Bezerédi* Gyula és *Hegedűs* László kitűnő művészeink, — már elfogadta a szobrot s így semmi akadálya sincs annak, hogy a tervezett időben, június 10-ikén leleplezzék.

KOSSUTH LAJOS LEVELE SZÉCHENYIHEZ A LÁNCZHÍDI NYILATKOZAT ÜGYÉBEN.

Gróf Széchenyi István, miután sikerült egy hídnak szükséges voltáról az embereket meggyőznie, megalapította a híd-egyesületet s addig izgatott a gyakorlati kivitel érdekében, míg létre nem jött ez ügyben az 1836. évi 26. törvényczikkely. Ezután a vállalkozás hasznosságát igyekezett kimutatni, nehogy a politikailag nagyon is kiélezett eszme (a nemesség megadóztatásának elve) megbukjék. Nagy fáradsággal s azzal a feltétellel, hogy ő maga 300,000 frt erejéig anyagilag is részt vesz a vállalatban, sikerült báró Sina Györgyöt, a gazdag bankárt az ügynek megnyernie.

1839-ben a híd ügye kedvezően állott, azért Széchenyi nem tartotta czélszerűnek, hogy ő, mint a hídügyi kiküldöttség tagja, ki a Sinával kötendő szerződésre befolyt, az alakulandó részvénytársaságot részvények jegyzésével is támogassa. Elve ugyan az volt, mint később ki is fejtette, hogy a becsületes kereset nem bűn, hanem erény és hogy egyáltalán nem volna becsülete ellen, ha a vállalat által anyagilag gyarapodnék. Mivel azonban azt vélte, hogy a vállalatnak ártana, módosította feltételét s 1839 augusztus 1-én megirta Sinának, hogy a 150,000 forintnyi részvényekről (ennyit kellett volna Sina óhaja szerint jegyeznie) bizonyos okokból lemond.

Mikor azonban 1840-ben a részvénytársaság megalakításáról folyt a szó, Sina Széchenyi fenti levelére adott válaszként (Majláth: Széchenyi István levelei. II. k. 670—671. lap.) szemrehányást tett neki s kijelentette, hogy sohasem vállalta volna magára a híd épitését, ha Széchenyi nem beszélte volna rá és nem ajánlotta volna, hogy kész anyagilag is viselni vele együtt az esetleges nyereség vagy veszteség esélyeit. Kijelenti azt is, hogy most, mikor a dolog nehezebb része csak ezután következik, nem fogadhatja el ajánlatát s megmarad a mellett, hogy 150,000 frt erejéig vegyen részt a vállalatban.

1841 elején tényleg megalakult a részvénytársaság s Széchenyi 320 részvénynyel 160,000 forintig lekötötte magát.

A mit azonban Széchenyi ki akart kerülni, tényleg bekövetkezett. A vállalat kivitelére nemcsak Sina adott ajánlatot. Azok köréből, a kik a szerződésből kirekesztettek, oly pletykák terjedtek el és keringtek Pesten, hogy Széchenyi a vállalatot azért pártolja, mert saját anyagi hasznát akarja a köz rovására előmozditani.

Széchenyit mélyen sértette e gyanusítás s rögtön elhatározta, hogy szóvá teszi az ügyet a nyilvánosság előtt.

Naplója szerint 1841 deczember 13—16 közt megirta «Néhány szó a budapesti Lánczhíd ügye körül» czímű felszólítását, a melyben előadja, hogy részvényt nem akart jegyezni s csak felszólításra vett részt a társaságban anyagilag is. Most a részvények nem nagyon kapósak ugyan, de a vállalat a siker reményével kecsegtet, azért a gyanusításra kijelenti, hogy bárki megveheti a részvényeket, a melyeket e czélra Eötvös Józsefnél három hónapra elhelyez, de azután többé senkinek sem számol el.

Széchenyi előzetesen kikérte erre Eötvösnek beleegyezését, s beszélt Deákkal is, ki a nyilatkozatot jónak, sőt a híd ügyére előnyösnek tartotta. Így azután a nyilatkozat a «Jelenkor» 1841. évi deczember 22. számában meg is jelent.

Mivel Széchenyi czikke végén megemliti, hogy ezt lehetőleg minden ujságban egyszerre közli s mivel Kossuth Lajos, akkor a «Pesti Hirlap» szerkesztője, a nyilatkozatot nem kapta meg, e levelet intézte Széchenyihez:

Méltóságos Gróf!

A «Jelenkor» mai számában olvasván Nagyságod «Nehány szavát a budapesti Lánczhíd ügye körül», annak végén e sorokat találom: «Nehogy pedig ezúttal a nyilvánosságnak egy organuma is elmellőztessék, e sorokat minden honi ujságok által menynyire lehet, egyszerre közlöm.»

E sorokból azt kell gyanitanom, hogy Nagyságod, közleményének minden hirlapokkali közlését méltóztatott irnokának meghagyni, különben a «Jelenkor»-ban nem az idézett sorok állanának, hanem inkább felszóllítás a többi hirlapokhoz, hogy a czikket a «Jelenkor»-ból átvegyék; és így Nagyságod könnyen azon hiedelemben lehet, hogy a «Nehány szó» más hirlapok között a «Pesti Hirlap»-hoz is elküldetett.

Mivel pedig a «P. Hirlap» mai számában nem olvasható, nehogy a közlés elmaradása figyelmetlenségre magyaráztassék, kötelességemnek tartom Nagyságodat alázatosan tudósítani, hogy a kérdéses «Néhány szó» én hozzám nem érkezett; azt tehát csak a legközelebbi Hirlapszámban lehet szerencsém a «Jelenkor»-ból átvéve közleni.

Fogadja egyébiránt Nagyságod kegyesen legmélyebb, változhatlan tiszteletemet, melylyel vagyok a Méltóságos Grófnak alázatos szolgája

Pest, deczember 23. 1841. *Kossuth Lajos.*

Érdekes e levél és némi adalékul szolgál a két nagy férfiú viszonyához; látható belőle Kossuth előzékenysége, de az is, hogy kerülni akart mindent, nehogy félreértes keletkezhessék, mert meg kell jegyezni, hogy ezt a levelét nem sokkal a «Kelet népe» és a «Felelet» után irta.

Széchenyi Kossuth levelére ezt jegyzi naplójába: Kossuth szeretetreméltó levelet ir.

Kossuth Széchenyi nyilatkozatát a «Pesti Hirlap» 25. számában közölte s ott, hol Széchenyi bepiszkoltatásáról szól, megcsillagozza s kifejezi szomorúságát, hogy annyira ment a gyanusítási kórság, hogy Széchenyi Istvánnak

Koller tanár utódai fényképe.

GRÓF APPONYI ALBERT.

Erdélyi fényképe.

DARÁNYI IGNÁCZ.

Életrajzot irni róluk fölösleges lenne ilyen körülmények között. Tudvavaló, hogy az új kormány tagjai a nemzeti akarat hiveinek táborából kerültek ki. E tábor hiveihez tartozott *Wekerle* Sándor is, a ki a közigazgatási bíróság elnöki székéből kerül át a miniszterelnöki székbe: noha ő mostanában nem volt egyik párt kötelékében sem. A *negyvenmyolczas* és *függetlenségi párt* vezéreiből három vállalt miniszterséget: *Kossuth* Ferencz kereskedelmi-, gróf *Apponyi* Albert vallás- és közoktatásügyi- és *Polónyi* Géza igazságügyi miniszter. Az *alkotmány-párt* tagja az új miniszterek közül kettő: gróf *Andrássy* Gyula belügyi- és *Darányi* Ignácz földmivelésügyi miniszter. Gróf *Zichy* Aladár a Felség személye körüli új miniszter a *néppártnak* volt vezére.

Az új miniszterek közül nem mind új miniszter. A kabinetnek három olyan tagja van, a ki már volt a királynak felelős tanácsosa. *Wekerle* Sándor a legtöbbször. Azonkívül, hogy pénzügyminiszter volt Tisza Kálmán és Szapáry Gyula kabinetjében, miniszterelnök is volt, még pedig két izben. Előbb gróf *Szapáry* Gyulának, másodszor — magamagának volt az utódja. Most harmadszor foglalja el az első széket a miniszteri fotelek sorában. Három a magyar igazság. — Miniszterviselt férfiú már *Darányi* Ignácz — a ki a régi székébe tér vissza — és gróf *Andrássy* Gyula, a ki Ő Felsége személye körüli miniszter volt 1893-ban, ugyancsak a Wekerle Sándor kabinetjében.

A korelnökség a kabinetben *Kossuth* Ferenczet illetné, a ki 1841-ben született. A legfiatalabb új miniszter gróf *Zichy* Aladár, a ki szeptemberben lesz negyvenkét esztendős. Kalendáriom szerint három negyvennyolczas tagja van az új kormánynak, de a háromból kettő — hatvanhetes. 1848-ban születtek ugyanis Wekerle Sándor, Darányi Ignácz és Polónyi Géza. Olyan fiatal tagja, a ki az 1867-es kiegyezés dátumát képviselje a maga születése évében — nincsen az új kormánynak. A leghosszabb parlamenti multja gróf *Apponyi* Albertnek van, a ki 1872-ben kapott először mandátumot.

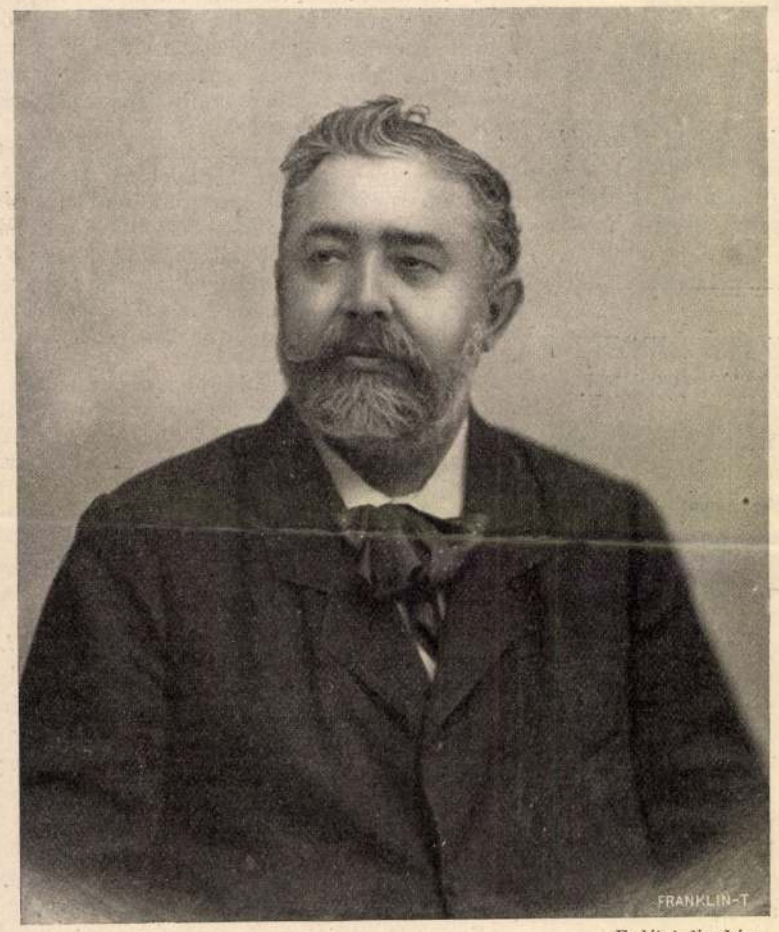

Erdélyi fényképe.

POLÓNYI GÉZA.

Koller tanár utódai fényképe.

GRÓF ZICHY ALADÁR.

AZ ÚJ KORMÁNY TAGJAI.

Szamovolszky Ödön szobrász

Kassai Honvédszobor
/Horvai Jánossal/

M U V E S Z E T
XIII.évf.1914.
83.

MDK

Szamovolszky Ödön

Horvai Jánossal közösen készitette a rozsnyói gróf Andrássy Franciska szobrot és a kassai honvédemléket

Szamovolszky Ödön. E. G. II. 488.1.

Horvay János
és Szamovolszky Ödön

K

A KASSAI HONVÉD-SZOBOR. ♡ Kassa város közönsége a szabadságharcban elesett honvédek emlékére szobrot állit. A szobor, melyet Horvay János és Szamolovszky Ödön szobrászok mintáztak, a Szent Mihály-kápolna előtti térre kerül. A mintát a minap tekintette meg a biráló-bizottság s nagyon sikerültnek és művésziesnek találta. Takács Menyhért jászói prépost, a szoborbizottság elnöke, Kassa városa nevében köszönetet mondott a sikerült alkotásért. A szobor leleplezését országos ünnepség keretében pünkösdkor tartják meg. ♡

Művészi Ipar
1906. 98-l.

P

FÖLDES
HIRLAP LIZOMÁNYOS
PÁSZTÓ

...mtatvány

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

A kassai honvédszobor — Horvai és Szamovolszky műve

A fehér-bluzos leány

Karton skatulában két fehér (új) blúz pihent. Alatta egy fekete alj. Mindenféle fehérneműből — ezekenfölül — egy-egy pár. A ruhák között néhány szál már száraz és féligmeddig elmorzsolódott bazsalikom. E ruhák egy tizennyolcéves leányhoz tartoztak és e leány maga egy harmadosztályos vasuti kocsiban ült, de éppen nem egyedül. Mezei munkából hazájukba visszatérő tótok, két szabadságolt katona, kofák, mesteremberek és mesterembernők és néhány házaló virrasztott a kis nő álmai fölött. Mert ez mégis, ülve is, el-elaludt öt-tíz percre. Amikor ébren volt, a következőképpen gondolkodott magáról:

— Én Tóth Flóra vagyok és megyek egy fehér blúzban, hozzávaló kék aljban — tanítónénak Magyarhon legalsó részébe. Ruházatom itt van mellettem e fehér skatulában. Elégtelen és hiányos, de azt fogom mondani, hogy a többi jön. A többit pedig megveszem, ha fizetést kapok.

A lány kissé izgatott volt, de nem félt. Inkább gyönyörködtette a gondolat, hogy nemsokára, most még előtte merőben ismeretlen, de legalább nyolcvan gyereke lesz, akiket tanítani és nevelni fog. „Az életre

fogom őket nevelni, erre a szép életre!" Az élet tudniillik nagyon tetszett neki és ő is az életnek, mivelhogy friss, nagyon csinos, kedves és ugyancsak kemény kis leány volt. Keveset és halkan sirdogált azért, úgy minden órában egyszer. Nem utazott még soha egyedül, és különösen ily hosszan estétől reggelig. És eszébe jutott, hogy őt, nála fiatalabb leánytestvére, ha ilyen módon utaznának, hogyan szenvednének. Az utasok kissé feltünőnek találták, a gyakorlati hajlamu öregebb nők meg is rótták, mert fehér blúzban vasutazik. A fiatalabb kofa és egy öreg házaló pártolták egyedül. Az előbbi így szólott hozzá:

— Kisasszonykám, bogárkám, hajtsa azt a szöszi fejét az én sokszoknyás jó puha ölembe; aludjék egy keveset.

Az öreg zsidó meg a leány gyönge testét leterítette volna a kopott, de meleg, galléros köpönyegével. A tanítóné azonban, mint a mese nemtudomkája, mindenre csak azt mondotta:

— Nem, köszönöm, nem alszom!

A kofa nem hagyta abba:

— Szentem, összegyűrődik a szép fehér blúza, kikap a mamájától.

— Én nem kaphatok ki semmiért, én kapatok ki már, tanítóné vagyok! — szólott Tóth Flóra ingerülten és bőbeszédűen. A csirke-szedő és gyümölcsárus asszony belé is akaszkodott mindjárt:

— Tanítóné, ej jaj! Tanítson meg engem írnya, adnék magának vagy egy öt forintot! — csörgette a sok ezüstpénzt a nagy vászonzsebében, hogy a nőcskének étvágyat csináljon.

— Hagyjanak, néni, aludni, hagyjanak. Nekem már holnap tanítanom kell, elkéstem!

Hagyták, de nem aludt. Azon tépelődött, hogy útközben elherdálta a vagyonát, megette húsban, gyümölcsben és nyolcvan krajcárt dobált be a vasuti automatába. Vett kölni-vizet, égetett mandulát, csokoládét és gyufát, mind szükséges kellék jövendő háztartásához. A kezdet! Ezenfelül még csak egy koronája maradt a kezdethez.

„Az a kérdés, az a legfontosabb kérdés, hogy a vasuti állomás milyen messze van a városhoz?!" Így gondolkodott magában, a nagy falut, ahová kerül, előre kinevezvén városnak. Egyéb aggodalmai is támadtak. Magyarországon az ősz oly szeszélyes, a három fehér blúza csonttá fagy rajta, ha az idő hirtelen hidegre fordul. Miben jár, miben tanít, hogy tart tekintélyt? Először gondolt arra, hogy sem anyja, aki szintén tanítónő, sem ő, nem praktikus természetűek. Egy tartalék sötétebb, de melegebb blúzzal ha berendezkedik okosabb lett volna.

Az óra elkövetkezett, megint sirdogálnia kellett, a sok köny már egészen átáztatta, át meg átpuhította a szivét. De amikor reggel lett és amikor a vasuti állomásnál egy suszter, meg egy lovas taliga várta: mint egy hadvezér, aki harcolni és hódítani jött, oly kemény volt. Önérzetes, bátor és vidám:

— Ön Köpe, a suszter, akinél kvártélyban leszek? Én Tóth, tanítónő vagyok. (A keresztnév nem fontos.) Friss szalmával, vagy, ha lehet, szénával kell megtömni az ágyam szalmazsákját. Egy órát aludni akarok.

— Azért ne tessen haragudni! — mondotta a suszter.

— Nem haragszom, de én a rendet szeretem, én szigoru vagyok, de igazságos!

A mesterember rábámult a leány lassan, de biztosan mozgó, föltünően kicsiny és az álmatlan éj dacára, sötétpiros szájára; rávágott a talyigás-gebére, mire ez besántikált a faluba. Eltartott vagy egy óráig, amíg a faluba értek és a falu egyetlen hosszu utcáján is eltartott az út vagy egy félóráig. Ezalatt a lány megismert mindenkit, aki nevezetes és a suszter bemutatott mindenkit, mivel már nyolc óra elmult és ébren volt a lakosság színe-java.

— Ez a főbíróné, tessen köszönni, amikor kijöttem a kisasszony elé, mondta: az ablaka alatt, hogy elhajtassak, „ismerni akarom, mielőtt ismerném!" így mondta. Tessen mondani: kezit csókolom!

A hátracsapott fehér ál-panamáját meg se moccantotta az erős leány.

— Aj, aj! — sopánkodott a mesterember. — De most tessék köszönni, leszállani. Az uraság két leánya, megállították a kocsijukat. (Ezek már éhgyomorra sandlaufereznak!) A bátyjuk az, aki kocsisruhában a bakon ül. Milyen szivesen néznek ide. Nem hallja, magáról kiabálnak.

A lány hallotta, amint az egyik úri-kisasszony, az, aki rosszulszabott szürke angol dresszben és cilinderkalapban nagyon elegáns volt, vagy legalább is annak hitte magát, így szólott a másik kisasszonynak:

— Egy leány, fehér blúzban! Abban utazott! Ez csak az új tanítókisasszony lehet!

A két fiatal urinő igen jóizűen nevetett, a bátyjuk, sőt a kocsisuk is velük.

— Uj pesti divat! — tette hozzá, tódította a férfi.

A tanítónő arcát elöntötte a pirosság, de az eszecskéje hideg és józan maradt. Megállította a talyigát, mire a homok-futó fényes sárga kocsi gyorsat fordult, melléje, hogy szinte letiporta. Ugrott egy kicsit, de aztán megállott a hölgyek előtt:

— Parancsukra, én vagyok az új tanítónő, ebben a fehér bluzban. Szándékom volt nagysádéknál vizittelni, de csak akkor, ha már mosakodtam, ha már föltettem a másik — fehér bluzomat. Szíveskedtek megismerni, itt, az utcán. Tehát Tóth Flóra a nevem, állami vagyok. A gyerekekhez szigoru, de igazságos.

Oly nyugodtan beszélt, annyira csinos és kedves volt, hogy a két nő mérgesen — és a melltől el-fele, keresztben — erősen megfogták a kezét, de kénytelenek voltak megrázni, mert ő nyujtotta feléjük. A fiatal férfit nem vette tudomásul, mire az leugrott a bakról, bemutatkozott, szemtelen bizalmaskodással nézett a szemébe, de a lány oly tisztán, egyszerüen, szigoruan, és igazságosan nézett vissza, hogy a gavallér elkapta a tekintetét, amikor elköszöntek egymásnak, hosszan és komolyan utána nézett. Tóth kisasszony tudo-

Dohányszüret Viszneken — A dohánylevél tüzése

Szamovolszky 62
Horvay János

K

Szépművészet
1941. 131. l.

A köztudatban már fogalommá vált kassai honvédszobrot — *Horvay* János és *Szamovolszky* Ödön alkotását — a cseh uralom alatt ledöntötték. Kassa városa a ledöntött honvédszobor újraváló felállításáról gondoskodik és ezért megbízta *Horvay* János szobrászművészt, hogy a régi szobor alapján a felállítandó szobor mintáját készítse el. *Horvay* János a szobor agyagmintáját a napokban mutatta be az Orsz. Irodalmi és Művészeti Tanácsnak és Kassa város kiküldötteinek. A Tanács és a kiküldöttek örömmel állapították meg, hogy a minta kitűnően sikerült és kivitelezésével Kassa városa ismét hozzájut egyik régi díszéhez.

P

~~Horvay János~~ K

Szamovolszky Ödön

Lengyel Menyhért =

A kassai honvéd-
nobor pályanűvek.
Vas. Ujs. 1904. 222. l.
225. l. (képpel).

P

Kálv-téri ref.

191

M.D.K.

Szamovolszky Ödön

Pogány Móricz mellszobrát mintázta meg, melynek repr,-ját hozza a lap.

A müvész Horvai János szobrászmüvésszel együtt kapott megbizást a kassai honvédszobor és gr. Andrássy Dénesné szobrának elkészitésére.
A kassai honvédszobor repr.-ját hozza a lap.

Magyar Salon, Bp. 1904. dec. hó. 41. kötet 247. lap

Szamorolsky

Środ

I dzj. Horvaival

Gf Andrássy Deciesné
Hobra. Vaslys
1904. 124 l. Egypt

Szamovolszky Ödön szobrász

Virágtartó állvány, hengeralaku márványozott szürke stukkóból. Ezen: Öreg koldus férfi gipszalakja. A rozsnyói Francisca szoborhoz volt tervezve.

Mihalik József. A krasznahorkai várban létesitett Francisca ereklyemúzeum lévő lajstroma. Kassa. 1912. 23 lap.

~~Horvay János~~

K

Szamovolszky Ödön

Gróf Andrássy Dénesné rozsnyói szobrának szerepályázatán első díjci kivitel

Vas-Ujs. 1904. 124. l.
(Gróf Andrássy Dénesné szobra.) Képpel.)

P

~~Horvay János~~

Szamovolszky Ödön

K

Szobrok. A Kassán állítandó honvédszoborra hirdetett pályázatnál az első pályázatkor legjobbnak talált három mű újabb versenyén a bizottság egyhangulag a «Hazaszeretet» jeligés pályaműnek ítélte oda a jutalmat s ezt rendeli meg. Alkotói *Szamolovszky* Ödön és *Horvay* János budapesti szobrászok, kik a czeglédi és hajdunánási Kossuth-szobrot és legujabban gróf Andrássy Dénesné Rozsnyón felállítandó szobrát készítették. — *Hódmező-*

Vas. Ujs. 1904. 757. l.

P

Eger, régi vrákos

303

Szamovolszky Ödön

Vad

A Karsai Konvédszobor.

Vaszy. 1904. 770.

Egyet.

Szaniowolszky

środ

A Kassar honvédszabor.

Vas Vjs. 1906. 600-601

l. Eipekkel

Szamovolszky Ödön

Środ

A Kassai honvédszabor. Vas. Nyp 1906.
736 l. Eppel

Szamovolszky Ödön

l.

Wich Kassa tört

422. l.

Szamovolszky Ödön

vród

Wick Kassa tört

218. l _ 222. l.

224. lap mellett
a szobor
képe

M.D.K.

Szamovolszky Ödön szobrászművész

Rozsnyón Franciska grófné hófehér lázi márványból készült mellszobra Horvay és Szamovolsky tervező művészek alkotása. Fénykép a szoborról 724.l.-on.

Markó Miklós: A Rozsnyói Franciska -Szobor.

Vas.Ujság 1905. 52.évf. 45.sz. 724.l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvai János

Franciska-szobor, Rozsnyó

A Mücsarnok téli kiáll. Művészet XIII.évf. 1914.83.l.

MDK

xAM

Szamovolszky Ödön és Horvay János

Gr. Andrássy Dénesné rozsnyói szobrának...
Müvészet 1904, 130. l.

Szamovolszky Ödön

MDK

Gr, Andrássy Dénesné szobra. Vas. Ujs. 1904.
124. l. Képpel.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvai János

Franciska-szobor /Rozsnyó/

A Mücsarnok téli kiáll. Müvészet XIII. évf. 1914. 83,87.l.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRMondó
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776

ZALAI HÍRLAP
Zalaegerszeg

1971 JUL 13

Szamuelly Tiborné

/1021

Hétfőn nagy részvét mellett temették el a Kerepesi temető munkásmozgalmi panteonjában Szamuelly Tiborné Szilágyi Jolán grafikusművészt. A sírnál Kelen Béla és Olcsay-Kiss Zoltán búcsúztatta.

(MTI-fotó — Szebellédy Géza felv. — KS)

ek!

Hírlap

EI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

Ára: 80 fillér

1971. július 13., kedd

gyar—egyiptomi tárgyalások

ott hazánkból

lahmud Riad

a Hotel Duna Intercontinentalban

Szamuelyné, Szilágyi Yolán

festőművész

MEGHÍVÓ

PROGRAM

Az avatás helye:
Budapest, XI. kerület Bocskai ut 16.

Az avatás ideje:
1977. március 21-én 11 órakor.

Avatóbeszédet mond: dr. BOZSÓ LÁSZLÓ
a Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kerületi Bizottsága első titkára

A müvész pályafutását méltatja: OELMACHER ANNA
müvészettörténész, a Nemzeti Galéria tudományos munkatársa

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
XI. KERÜLETI BIZOTTSÁGA
ÉS A MAGYAR KÉPZŐMÜVÉSZEK SZÖVETSÉGE
MEGHIVJA ÖNT A

Szamuelyné SZILÁGYI JOLÁN

EMLÉKTÁBLA AVATÁSÁRA

Az 1971-ben elhunyt kommunista festőművésznek, a politikai grafika kiváló művelőjének állit emléket a Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kerületi Bizottsága és a Magyar Képzőművészek Szövetsége.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

A köztudatban már fogalommá vált kassai honvédszobrot... Szépmüvészet 1941, 131 l.

MDK

Szemovolszky Ödön és Horvay János

A kassai honvédszobor. Müvészi Ipar 1906, 98. l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

a kassai honvédszobor

Uj Idők 1906, XII. 38.sz. 269. l. kép.

MDK

Szemovolszky Ödön és Horvay János

Lengyel Menyhért: A kassai honvédszobor pályamüvek.
Vasárnapi Ujság 1904, 222. l. ~~226~~ 225. l.
Képpel

MDK

Szamovolszky Ödön - Horvai János

Kassai Honvédszobor

Művészet, XIII.évf. 1914, 83.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvai János szobr.

az alanti szobor, repr.

A kassai honvédszobor. Vas. Ujs. 1906. 15.sz.

236. l. kép.

MDK

Szamovolszky Ödön szobrász és
Horvay János "

Kassai honvédszobor pályázatán legjobb pályamü

Szobrok. Vas. Ujs. 1904. 757. l.

Kasta: Honvédszobor
Horvai Janosci
Szamovolszky Ödön 1906.

Művészet V. évf. 1906. 422. l.

Műészi díj: Kassai honvédszobor pályázat

Szamobolszky Ödön

Műészet III. cóf. 1905. 405-406. l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

a kassai honvédszobor, repr.

Vasárnapi Ujság 1904, 45.sz. 763 l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János és Pogány

a kassai honvédszobor. Vasárnapi Ujság, 1906.
37. sz. 6ol. l. Kép

MDK

Szamovolszky Ödön szobr.

Vasárnapi Ujság 1904. 45.sz. 770 l. A kassai honvédszobor.

MDK

Szamovolszky Ödön

A kassai honvédszobor. Vas. Ujs. 1906. 15. sz.

236. l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

Kassai honvédszobor

Magyvereske III. 284 l.

MDK

Szamovolszky Ödön és Horvay János

20 évvel ezelőtt döntötték sárba a kassai Szabadság-
szobrot. Felvidéki magyar hirlap, 1939, márc. ~~19.~~
19.

i március . . .hó .21. . .én. A

amér Lajos s.k. miniszteri tanácsos.

los másolat hiteléül:

iszteri iroda s.tiszt.

vábbi eljárás céljából másolatban megküldöm.

Budapest, 1931. március hó 21-én.

A miniszter rendeletéből:

Dr. Tihamér Lajos s.k.

miniszteri tanácsos.

A kiadvány hiteléül:

miniszteri iroda s.tiszt.

MEGHÍVÓ

PROGRAM

Az avatás helye:
Budapest, XI. kerület Bocskai ut 16.

Az avatás ideje:
1977. március 21-én 11 órakor.

Avatóbeszédet mond: dr. BOZSÓ LÁSZLÓ
a Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kerületi Bizottsága első titkára

A müvész pályafutását méltatja: OELMACHER ANNA
müvészettörténész, a Nemzeti Galéria tudományos munkatársa

A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT
XI. KERÜLETI BIZOTTSÁGA
ÉS A MAGYAR KÉPZŐMÜVÉSZEK SZÖVETSÉGE
MEGHIVJA ÖNT A

Szamuelyné SZILÁGYI JOLÁN

EMLÉKTÁBLA AVATÁSÁRA

Az 1971-ben elhunyt kommunista festőművésznek, a politikai grafika kiváló művelőjének állit emléket a Magyar Szocialista Munkáspárt XI. kerületi Bizottsága és a Magyar Képzőművészek Szövetsége.

SZAMUELYNÉ, SZILÁGYI JOLÁN

Szamuely Tibornè Szilágyi Solán

Mint a Szocialista Művészcsoport

tagja - neve emlitve

Pestmegyei Hirlap 1971 szeptember 5

4. old.

SZAMUELLY TIBORNÉ, grafikus

Kapuvári Rábaközi Múzeum.-1970-ben Kiállitás.-Szamuelly Tibornévall a múzeum igen jó kapcsolata volt.Igy a/ Szamuellynénak a Nemzeti Galériában megrendezett kiállitásának egy válogatását a kora tavasz folyamán lehozták Kapuvárra kiállitásra.-Szamuellyné egészségi okokból ezen nem vehetett részt. 232.old

FARAGÓ SÁNDOR: A Rábaközi Múzeum alapitás és első tiz éve, 219.old

Soproni Szemle, Helytörténeti Folyóirat, XXVII.évf. 1973.3.szám

SZAMUELLY TIBORNÉ, SZILÁGYI JOLÁN, grafikus

1970-ben a Rábaközi Múzeumban Szamuellyné, Szilágyi Jolán forradalmi grafikáiból kiállitás nyilt meg./A Magyar Nemzeti Galéria rendezésében/. 236.old

FARAGÓ SÁNDOR: A Rábaközi Múzeum alapitása és első tiz éve 219.old

Soproni Szemle, Helytörténeti Folyóirat, XXVII.évf. 197.. 3.szám

Szamuely Tiborné

Szilágyi Iván

Jóm

A nev hetyesen
úgy irandó.

és nem két l-lel.

ELEFÁNTCSO

DOBOZ,
szalagfonatos dísszel és vas zárral.
Délolasz munka, X. század.
Részben pótolva.
Elefántcsont, 14×26×19 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prím vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Eg házművészeti Lap, V., 1884., 363. l.

DOBOZ,
festett állatalakokkal és három bronzverettel.
Arab munka a XIII. századból.
Elefántcsont, 5·8×11·7×7·5 cm.
A kölni Schnütgen-gyüjteményből Simor prím vásárolta, 1884.
Keresztény Múzeum Esztergomban. Eg házművészeti Lap, V., 1884., 363. l.

SERLEG,
antik jelenet domborműben, aranyozott ezü foglalatban.
Augsburgi munka, XVII. század.
Elefántcsont, mag. 29·5 cm.

SERLEG,
római harcosok domborművével.

Szammelly Tzborne Szilágyi Jolán

grafikus

A Lenin emlékérmet nyerte el a magyar-szovjet barátság képalásá-ban kifejlett tevékenységéert.

— : —

Művészet, 1970. november - 11 lap.

1 ·ii

Szamuely Tibornéi Szilágyi Jolán

Az NDK Képzőművészeinek
Szövetsége „Közös harc, közös
győzelem" érdemérem
tüntette ki.

Szocialista Művészetért 1971 II.

Szamuelly Tibornie Szelágyi Jolán
grafikus

A „Körösharc, körös győrelem" érdem
érem kitüntetést nyute el.

— : —

Müvészet, 1970. november – 11 lap.

MDK

Szamuelyné Szilágyi Jolán, Jestő,
grafikus

200 ismert plakáttervéből, karikatúrájából kiállítás nyílt meg Nyíregyházán.

–: Kulturális hírek 7.

Bp. 1970. márc.

Népszabadság. 10.

Szamuely Tiborné

MDK

Szilágyi Jolán ? festőművész

Kernstok növendéke volt A Haris-közi iskolában

131.e.

ZOLNAY LÁSZLO/szerk/: A Tanácsköztársaság napjai Esztergomban. Bp. 1960.

M.D.K.

Szána Pál

ötvösmester

cca 1771-1774 között felállított statisztika szerint Losoncon működött. Már 1765-ben kérte felvételét a rimaszombati céhben, melynek tagjaként tovább is Losoncon dolgozott. Tanítványa volt a rimaszombati Horváth Gábor, aki 1780-ban lépett be Rimaszombatban.

S. Mihalik: Versuch einer Zentralisierung des ungarischen Punzierungswesens im 18.Jahrhundert. Acta Historiae Artium, 1961. Tom.VII. Fasc.3-4.

273. old

SZANA Gáspár egri kőmüves. Egerben 1785-ben szerepel az adózók között.

A Hevesmegyei Topográfia adatgyüjtéséből. Voit.

M.D.K.

Szana Gáspár, egri kőműves

Egerben 1785-ben szerepel az adózók között.

Heves megye müemlékei I. irta Voit Pál,
Magyarország müemléki topográfiája VII.köt.
Szerk.: Dercsényi Dezső.
Bp. 1969. Akadémiai Kiadó, 406. old.

Szaut Jakab
építőmester

M.D.K.

1876 júniusában jelentést tesz a Kálvária állapotáról.

Radó László: A gyöngyöi templomok története 141 l.
A Kálvária templom története.

Szána Pál, ötvös. 1765–1774-ig a rimaszombati ötvöscéh kebelébe tartozó, Losoncon élő vidéki mester volt.

Mihalik Sándor: A rimaszombati ötvöscéh. Bpest, 1919. 58, 93. l.

Szána / Pál

1765–1774. Losoncon
ch.

58. l.

Sabaria h. n. II. 197.

M. D. K.

SZANA Péter épitész

Kétszobás kőműves lakóépület irodai helyiséggel MNOT 118-56

MNOT katalógusa 1958. 97. l.

M.D.K.

SZANA Péter építész

100-600 férőhelyes süldőnevelő szállás

Nyitott sertésszállás 100 süldő vagy 50 koca részére

200 férőhelyes sertésszállás

MNOT 107-56, 108-56, 106-56

Mnot katalógusa 1958. 178-180. l.

M.D.K.

Szana Tamás

festő

Bánátságban volt Greguss Imrével.

Tompa Gabriella: Greguss Imre.

13 l.

SZABÓ Tamás
192,216

Oltványi 1991

A borospohár

A bor vételére szolgáló
tette a szentlőrinci gyüleke
aranyozott ezüst, hengeres t
alsó harmadánál osztógyürü t
találjuk rajta, mint a meste
/illetve tányérjai peremén/.
is hasonló. A pohár szájrész
füzött virágok sorjáznak. A
majdnem egész körivnyire kit
mustát szimmetrikus elrende
tett, szimmetrikus diszitmén

Szana Tamás, iró-művritikus.

Száz év a magyar művészet történetéből. Bp.1900.

Leforditotta Benvenuto Cellini önéletirását. 1890-91
2.kiadás, átdolgozta Éber László. Bp.1921.

E.G. II. 488.1.

MDK

Szana Tamás

Szana Tamás: Magyar képek az őszi kiállitáson.
Magyar Salon. 1888. 278.l.

MDK

Szana Tamás, művtörténész
író

a hazai képzőművészettel foglalkozó munkái azok, melyekkel megbecsülést szerzett munkásságának köleg. Állandó kapcsolatot tartott fenn a közönség és a képzőművészeti mozgalmak között.

1844.jan.1.Én szül. Atyja Heves m. alispánja Sz.Pál, anyja Nagyoroszi Farkas Terézia, nagy befolyást gyakorolt fia irói hajlamainak kifejlesztésére.

A Kisfaludy-Társaság uj tagjai.

Vas.Ujs. 1901. 48.évf. 6.sz. 89.l.

MDK

Szana Tamás,

"Munkácsy Mihály" című munkájából külön kiadást rendezett a Révai irod.és könyvkiad. cég. Tartalmazza M.M8mak saját rajza után készült arczképének és több vázlatának reprodukcióit, több festményét rézkarcban metszetben és fénynyomatbyn mutatja be.

Szana Tamás:"Munkácsy Mihály"
Vas.Ujs. 1900. 47.évf. 2o.sz. 331.l.

MDK

Szana Tamás, iró-műkritikus.

Jankó János élete és munkái. Bp.1898.
Markó Károly és a tájfestészet. Bp.1899.
Egy amateur naplójából. Bp. 1899.

E.G. II. 488.1.

MDK

Szana Tamás, iró-művkritikus.

Tiszafüred. 1844. jan.1. - megh. Bpest 1908.
Művészeti tárgyu fontosabb művei:
Magyar Művészek. 2 köt. Bp. 1886-89.
Izsó Miklós élete és munkássága. Bp. 1897.

E.G. II. 488.1.

Szamuelyné Szilágyi Jolán, grafikus

3

1.) fiatalkori fényképe

s'

2.) mostani fényképe.

Szabó László: Öten emlékeznek 9.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. márc. 21.

MDK

Szammelyné Szilágyi Jolán, grafikus

MDK

2

Vissza emlékezései ben Szammelyről, annak moszkvai útjáról, Leninnel való találkozásáról és a Tanácsköztár ra ség bukása után a szörnyű élményekről beszél.

Szabó László: Ötven emlékeznek 9

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1969. m. a. 21.

MDK

Szammelyné Szilágyi Jolán, grafikus

1

Szilágyi Jolán grafikát tanult.
Szakszervezeti vezető, később,
a Tanárszöktársaság idején
Szammely titkár nője.

Szabó László: Ötven emlékeznek 9

NÉPSZABADSÁG! Bp. 1969 m. árc. 21

Szamuely Tibornie Szilágyi Jolán

grafikus

M.D.

A Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 50 évfordulója alkalmából a Munka Érdemrend arany fokozatát nyerte el.

— : Kitüntetés.

Művészet, 1969. január – 40 kap.

MDK

Szammely Tibor, grafikus

A Munka Érdemrend
arany fokozatát kapta.

– : Kitüntetések az évforduló
alkalmából 1

ESTI HIRLAP. | Bp. 1968. nov. 23

08

Szamuelly Tiborné

Szilágyi Jolán

grafikus

Világ. 1948. dec. 11.

SZAMUELLY TIBOR ÖZVEGYE

Szilágyi Jolán, hűszévi szovjet-oroszországi tartózkodás után visszaérkezett Budapestre. Szilágyi Jolán a tizenkilences forradalom után először Németországban dolgozott mint grafikus és plakáttervező, majd Moszkvába ment. Az Izvesztijában, az Ogonyokban és számos más lapban jelentek meg antifasiszta karrikaturái és mozgalmi rajzai.

13 Ft.

ság javára eső részesedés levonás
ga terhére még 32.373.496 K tarto

Felhivja evvel

hogy ezt az I.-5.naplóban 151. té
valamint a Magyar Általános Takar
cég részéről küldött 49.060.000 K
V.fejezet Rendkivüli előirányzatá
nyitott külön cim javára számolja

Felhivja végül

Testvérek / céget,hogy az elszámo
dány után még be nem fizetett rés
fizesse be,

Erről a tanács

a Müemlékek Országos Bizottságát
rek / céget értesiti.

Kelt Budapester

julius hó 23.napján tartott ülésé
[illegible] kormány hiteléül;
Budapest, 1[illegible]5.augusztus 11.

Közp. nyomt. XXVI. cs. 1/a sz.

Hörvéth
k. fotiszt

Szana Tamás

Palaestra Calasanctiana. A piaristák doktori értekezései 1932-től. 6—7. sz. Bp.: Kalazantinum (IV. Váci u. 33.; Élet ny.) 1934. 8-r.
6. Magyar István. Szana Tamás.

Magyar István. Szana Tamás = *Palaestra* Calasanctiana 6.

stb.kifejezésére.

Legnagyobb elterjedtség örvendett az arckép terén,de nagy szerepe volt a tájábrázolásban,az archeológiai reprodukcióban,a folyóiratok és könyvek illusztrálásban,a karikaturában,stb. is.A réz és fametszést a kereskedelmi és ipari grafika összes területeiről kiszoritotta.A század első felében egyetlen vetélytársra az acélmetszet volt,de jelentősebb szerepet ez nem tölthetett be a diadmasan térthóditó litográfia mellé. Az ötvenes évektől kezdve azonban a fényképezés tökéletesedése folyamassankint elveszti jelentőségét,

Szana Tamás

Művészeti lexikon 753 l.

műtörténeti író és esztétikus,

szül. 1844 I. 1. Tiszafüreden, megh.

1908. II. 11. Budapesten. Ügyvédi

okleveket szerzett, de Budapesten egészen

az irodalomnak élt. Több művei:

A Két Kisfaludy (1876), Molière

élete és művei (1879), Magyar mű-

vészek (1886-89), Izsó Miklós élete

és munkái (1897). Jankó Janos élete

és munkái (1898) Madró Károly és

a tájfestészet (1899), Száz év a

magyar művészet történetéből (1900).

A Petőfi Társaságnak alapítása óta

fötitkára volt.

DECEMBER

18

Szana Tamás

Vas-Lyó. 1900. 713. l.

A közoktatásügyi miniszter Szana Tamáshoz. Dr. *Wlassics* Gyula vallás- és közoktatásügyi miniszter a következő levelet intézte *Szana* Tamáshoz, a Petőfi-társaság titkárához:

«Tisztelt Barátom! Abból az alkalomból, hogy «*Száz év a magyar művészet történetéből*» című munkád a könyvpiaczon megjelent, nem mulaszthatom el, hogy téged, tisztelt barátom, ki e könyvbe egy fogékony lélek lobogó lelkesedését öntötted és egy küzdelmes pálya értékes tapasztalatait raktad le, ne üdvözöljelek. Munkád nemcsak szép és érdekes, de egyúttal valóban tanúságos és művészettörténeti irodalmunkban igazán hézagpótló. Épen ezért nekem, ki az állami kormányzatban a szépművészetek érdekeinek ápolására is hivatva vagyok, egyenesen kötelességem, hogy kitartó munkásságod e legfrissebb s talán legérettebb gyümölcsét ne csak észrevegyem, de méltányoljam is. Szeretem hinni, hogy könyvedet olyan érdeklődéssel fogja a közönség olvasni, mint a milyen szeretettel te megírtad, — s tanúlni fog belőle annyit, mint a mennyi fáradsággal te az anyagot összegyűjtötted, elrendezted és formába öntötted. Tiszta szívemből kívánva, hogy a művészeti irodalom terén még sokáig munkálkodhassál, kérlek, fogadd őszinte nagyrabecsülésem kifejezését, a melylyel vagyok kész híved: *Wlassics* Gyula.

EGYETEMI NYOMDA

AUGUSZTUS

31 nap — 32. hét

6 Vasárnap	
7 Hétfő	
8 Kedd	
9 Szerda	
10 Csütörtök	
11 Péntek	
12 Szombat	

A HÉTRŐL.

A vasrács. Irják az ujságok, hogy Temesvárott törvény elé került Gáspár Magdolna. Orgazdasággal vádolták. Vásárolt valamit — egy halottnak, a mit — egy másik halottól loptak el. Egy vasrácsot, a mivel a módos halottak sírjait kerítik körül, egyrészt, hogy a hantot megvédelmezze az emberek csizmasarkától, másrészt meg, hogy a tehetős ember nyugvóhelyének rangot adjon a halottak birodalmában. Mert lehet, hogy a sírok mélyén csakugyan meg van a teljes egyenlőség, de a sírok tetején bizony nincs meg. Van szegény sír, gazdag sír, van rideg és van pompázó, van virágos és van bozótos. Az egyiknek büszke, ragyogó fehér márvány az ékessége, a másikon szegény, mohos, korhadó fakereszt. Gáspár Magdolnát ez a nagy különbözőség vitte bűnbe. Ő világosan érezte, hogy ha volt a föld kerekségén valaki, a ki megérdemelte, hogy gyönyörű, ékes legyen a sírja: az az ő szegény, porladó édesanyja volt. Gáspár Magdolna, szegény leány létére össze is kuporgatott annyit, hogy nem korhadó fa, hanem kemény, fényes, tartós márványkő került jelnek az anyja sírjára. De Magdolna érezte, hogy ez még nem minden. Szabad sír — szabad út, minden járókelő megtaposhatja azt a földet, a mely alatt az ő szegény édesanyja pihen. Kerítés is kellene, még pedig vasrácsos, lehetőleg olyan, a melyiknek a rácsa hegye meg van aranyozva. De kinek van annyi tenger pénze, hogy ilyet, újat tudjon csináltatni. De ócskások meg nem árulnak sír köré való vaskerítést. A ki ilyet szánt a halottjának, annak bizonyára telik újra. De hátha lehetne üzletet csinálni a — halottakkal. Gáspár Magdolna tehát körülnézett a temetőben. És talált is kedvére valót. A Polacsek Katalin nevelőapjának a sírját ölelte, óvta ez a vaskerítés. Magdolna tehát szóba állott a temető gazdájával — a csőszszel. Ezt mondta neki:

— Az édesanyja mégis csak többet érdemel a gyermektől, mint a nevelőapja. És nekem az édesanyám sírja köré kellene ez a vaskerítés. Adja el nekem!

A temetőcsősz meg ráállt az alkura. Neki mindegy, akár itt van ez a kerítés, akár odébb egy-két dülővel. Hát mért ne adná el, mikor — nem is az övé. Harmincz koronát kért érte, de mert méltányolta a Magdolna szegénységét, odaadta végre is — huszonhétért. Így jutott vasrácsos, előkelő sírhoz egyidőre a néhai öreg Gáspárné. De csak egy időre. Mert rájöttek a dologra, nagy baj lett belőle: a szép kerítést visszavitték a jogos tulajdonosához, a temetőcsőszt bezárták és Magdolna is törvénybe került. A temesvári biráknak van lelkük. Gáspár Magdolnát fölmentették. De ha már az élet ilyen szépen megcsinálta ezt románczot, bizony csinálhatna neki még teljesebb befejezést. Ha úgy valahogy, a jó Isten a tudója, hogy miképen, de — mégis csak kerülne egy vasrácsos kerítés az öreg Gáspárné sírja köré... Hadd érezné Gáspár Magdolna, hogy — odafönt se haragszanak rá a bűneért...

*

Szélhámosok. Megint a börtönbe vittek Budapesten vagy egy fertálytuczat «bankárt», a három Kardost, a ki mind «igazgató» volt, nagy úr, az egyik törvényhozó is akart lenni, holott otthon a bankjában azzal foglalkozott, hogy a hol lehetett, kijátszotta, a hol nem lehetett, megsértette a törvényt, becsületes emberek becsületes pénzét becstelenül elmanipulálta. Hogy a derék urak így jártak el, az nem csoda, hiszen immár kiderült róluk, hogy erkölcs dolgában való nagy fogyatékosságuk adta kezükbe a vándorbotot, mikor valahonnan a Felvidékről Budapestre jöttek. A csudálni való, az érdekes az, hogy ime akadt nekik mivel manipulálniuk, ebben a bizalomban és pénzben egyaránt szegény fővárosban tudtak maguknak bizalmat is, pénzt is szerezni, hogy azzal is, ezzel is visszaéljenek. Sajátos egy jelenség az, hogy míg Budapesten ezernyi becsületes, tisztességes munkás boldogulásra törekvő vállalkozó akaratnak meg kell fuladnia a bizalmatlanság fojtó ködében, a melybe előle minden pénz burkolódzik: addig a svihákok számára mindig akad pénz, még pedig annyi, hogy ha ez mind a munkát táplálná, a becsületes vállalkozást emelné: gyönyörű föllendülését tudná produkálni gazdasági életünknek. Mi az oka, magyarázata ennek a visszás, szomorú, sőt megdöbbentő jelenségnek? A magyarázat nagyjában kettős. Az egyik — a kapzsiság, a mely mindenütt megvan, a hol van ugyan valamelyes tőke, de ez nem épen nagy. A kis tőkéjü embernek elemi vágya, hogy minél busásabb hozadékot szerezzen vele. A vállalkozás nem kamatozik roszul, de mindig jár vele valami koczkázat és tulajdonképen csak egy olyan mesterség van, a melyben minden laikus is szakértőnek vagy legalább is hozzáértőnek képzeli magát: a pénzzel való bánás mestersége. Ezért a legkönnyebb pénzt szerezni olyan vállalkozáshoz, a mely a *bank* előkelő czégérét akasztja az ajtaja fölé, mert az tudott dolog, hogy semmi se lehet olyan keresett portéka ebben a városban, mint a pénz, tehát semmit se lehet olyan busásan megfizettetni, mint ezt. A másik momentum meg az, hogy a tisztességgel nem jár mindig együtt az a nevezetes és hatalmas tulajdonság, a mi a szélhámosnak már mesterségbeli eleme: *az élelmesség*. Régi közmondás: a tolvaj a sötétben is lát! Ezek a legények ki tudják szimatolni a legelrejtettebb pénzt is és ha már nyomon vannak — meg is csípik. Ha a tisztességes emberek megtanulják az élelmesség művészetét; a svihákok egyszeriben el fogják felejteni a leghatásosabb tudományukat.

*

Ártatlan vagyok! Sajnos, [a héten volt részünk a legfélelmetesebb és legcsúfabb szenzáczióban: akasztottak. A földi igazságszolgáltatás a maga legvégzetesebb hatalmát gyakorolta egy gonosztevőn, a ki ártatlan embereket pusztított el gyáván és kegyetlenül. Ez a Husz Ábrahám tele volt gonoszsággal, de a siralomházban — mint a lapok igen bőségesen megírták — úgy viselkedett, mint egy jámbor, istenes ember és még az akasztófa alatt is egyre ezt hajtogatta:

— Ártatlan vagyok! Ártatlan vagyok!

Egy ember, a kinek homlokán a halál árnyéka sötétlik, még a siralomházban is alkalmas az emberi részvét megmozgatására; de megtévedése ennek a részvétnek, ha az elitélt ember viselkedéséből akarja megkonstruálni a fölfogását a karakteréről. Már Heine megírta, hogy az emberek sehol se olyan jók, mint — a siralomházban. Úgy vannak ott a becsülettel, a jósággal, az erkölcscsel, mint a nagy beteg az egészséggel. Egyszerre ráeszmélnek a hasznára meg az értékére és tele vannak az eltökéltséggel, hogy ha még egyszer módjuk lesz hozzá, igazán meg fogják becsülni. A halál küszöbén mindenki igyekszik rendbehozni a lelkét: mennél bünösebb, annál nagyobb buzgósággal. Az ártatlanság hangoztatása is általános az elitélt embereknél. Kriminálisták tudják, hogy a büntettért halálra ítélt emberek kilenczven százaléka még akkor is az ártatlanságát erősítgeti, mikor a hóhér ráteszi a kezét, tehát az objektiv logika szerint már túl van minden reménységen. Hogy egy nagy bűnért elitélt gonosztevő magát bűnösnek ismerje el, ehhez az erkölcsi itélőképesség, a becsület energiájának valamelyes megmozdulása kell, tehát olyan erőé, a melyből az ilyen emberek közül csak vajmi kevésnek jutott. A túlnyomó nagy részüket a tagadáshoz szögezi egyrészt a teljes erkölcsi tompultság, a mely a maga cselekedetét sehogy se hajlandó bűnnek elismerni, másrészt — a reménykedés, a mely csak a lélekkel együtt száll ki az emberből, de benne reszket még akkor is, mikor a hóhér már a nyakára tette a kötelet. És van még egy momentum: az erkölcsileg fejletlen lelkeknek egy naiv és beteg ravaszsága, a melynek minden meghatározásnál világosabb képét adja Csehov egy novellája. Egy muzsikot, a ki megölt és kifosztott egy utast, halálra ítélnek. A bűnössége kétségtelen, öt tanu is látta, de az elitélt még a siralomházban is tagad és

HÁZTŰZNÉZŐ. — Egerváry P. Ágost rajza.

SZANA TAMÁS.

esküdözik, hogy ártatlan. Végre is a pópa megöleli és így szól hozzá:

— Ivanovics Iván, hiszen neked már minden mindegy: miért tagadsz még mindig?

A mire Ivanovics Iván ezt mondja:

— Neked megsugom, atyuskám, mert tudom, nem árulsz el. A tanuk, a kik rámvallottak, itt maradnak a földön, odafönt én egyedül leszek. *Minek vinném tehát föl a magam szavát ellenem tanunak.*

*

Én. Dumas maga írta meg az ő híres esetét egy bretagne-i városka polgármesterével, a ki mikor bemutatták neki, ezekkel a szavakkal fejezte ki az elismerését:

— Olvastam a könyveit uram és igazán szédítő, hogy egy ember ennyi rengeteget tudjon — *összehazudni.*

A mire Dumas, — az öregebbik — a ki indulatos ember, így felelt:

— Akkor hát bizonyára elhiszi nekem, kedves polgármester úr, hogy még — soha se beszéltem okosabb emberrel önnél.

De azért akármennyire röstelli is a poézis a csúnya atyafiságot, az bizonyos, hogy rokonságban van a — hazugsággal. És egy igen jeles német kriminálista megírta, hogy ez az atyafiság néha tragikusan szorossá válik. Vannak emberek, a kiket tisztára a képzelőtehetségök nagyon erősen, de beteges egyoldalúsággal kifejlett volta visz a börtönbe. A szélhámosság alapja a hazugság, nem létező dolgok hirdetése és elhitetése: de a hazugság igen sokszor, vagy legalább is nem ritkán, nem tudatos bázisa a szélhámosságnak, csak szándéktalan eredendősége. Az ilyen módon szélhámosságba esett emberek sorsának a forrása a képzelő erő és mesélő kedv óriási szubjektivitása. A mit kigondolnak, annak cselekvő vagy szenvedő hősei mindig ők maguk és ezeknek a kigondolásoknak másokkal való elhitetése annál is inkább könnyen sikerül nekik, mert maguk is hisznek a meséjükben. Az ilyen hitnek pedig roppant szuggeráló ereje van. Ime a példa, a mi jeles honfitársnőnk, Tihanyi Irma «bárónő», a ki mint Sturdza grófnő került a berlini rendőrség fogságába. Soha se volt se bárónő, se grófnő, de lehetetlen annak a megvallására rábirni, hogy — hazudott. És a hányszor «töredelmes vallomást» tett, folyton még szédületesebb termékeit produkálja a képzeletének. Ez az asszony csak egyet kért a fogságában. Engedjék meg neki, hogy — irhasson. Regényt akar irni, mert neki okvetetlenül kell írnia. A bíróságnak az *orvosok* tanácsolták, hogy adja meg az engedelmet. Mert a fogoly ezuttal — igazat mondott. Nem élhet meg a nélkül, hogy a fantáziáján valahogyan ne könnyítsen. A míg szabad volt, hazudott szóval és csinálta az élete regényeit. A börtönben ezt már csak irásban teheti. És a diagnózis helyességének dokumentuma, hogy a regénynek, a mit Tihanyi Irma a börtönben írt: *Én* a címe, a mit benne elmond, úgy mondja el, mintha vele történt volna. És már hajlandó is százszor megesküdni rá, hogy a mit írt, az — az utolsó szóig igaz. Nem regény, — hanem memoár. Különben a könyv nagyon rosz, de épen ebben a természetében is — harmónikus. Hiszen Tihanyi Irma azt mondja magáról, hogy ő — írónő. Természetes tehát, hogy — ez se lehet igaz.

SZANA TAMÁS.

1844—1908.

Az öreg Szana Tamás is meghalt; nem jár többé a műkiállításokba, régiségkereskedésekbe, az Uránia-szinházba, többi kedves helyeire. És nem beszél az ő szapora, de nyugodt módja szerint művészetről, Velencze és Firenze szépségeiről, nem irja többé czikkeit és könyveit, melyeket nem az egyéniség lenyügöző ereje vagy a tudományos képzettség imponáló hatalma, hanem a belőlük kiáradó szeretet és lelkesedés melegsége tett vonzóvá és kedvessé. A fiatal iró- és művésznemzedék már nem ismerte annyira, mint a régiebbek, mert az egyszerű külsejű, tiszteletreméltó öreg úr már évek óta nem járt az irodalmi társaságokba s a sajtóban is mind ritkábban hallotta szavát. A régieket azonban, a hetvenes és nyolczvanas évek nemzedékét, sok közös emlék, a közös törekvések, közös érdeklődés, közös mulatságok emlékei fűzik hozzá s ezek fájdalmas szeretettel emlékeznek meg róla halálakor.

Derék ember volt és derék iró; egy téren pedig úttörőnek is lehet mondani. A sajtóbeli műkritikának talán első komolyabb képviselője volt nálunk, a hol az összes kultur-területek közül a képzőművészet volt az utolsók egyike a közönség érdeklődésének fölkeltésében. Szana Tamás fiatalkorában megvolt ugyan Henszlmann Imre, de inkább archæologus és műtörténész volt, mint a modern művészet ismerője, kritizált Kelety Gusztáv, de éles itéletét és polemikus erejét erősen bénitotta egyoldalú akademikus felfogása; a sajtóban az akadékoskodó hozzá nem értés szól a művészetekről. Szana Tamás legalább szerette a művészetet, sokat foglalkozott vele, ha nem is mélyen, de fogékonysággal, tőle telhetőleg beleélte magát az élet művészi elemeinek értékelésébe. Sokat látott, főleg Olaszország régi és új művészetét igazán jól ismerte és érezni tudta a művészi dolgok szépségét. Művészetről ha beszélt, mindig lelkesedett, élvezni tudott mindent, a miben művészi elemek vannak. Kritikája nem volt éles, izlése nem volt szigorú; abban a korban nevelkedett fel, a mikor a művészekről a jóindulatú pártfogás hangján kellett beszélni.

Irodalmi kérdésekkel is foglalkozott, könyvet irt Csokonairól, Szendrey Juliáról, ezek a könyvek annak idején kedves olvasmányok voltak, alkalmas népszerűsítői az irodalmi kritikának. A kit a mélyebb járatú kritikusoktól elijesztett az a magaslat, melyen fölötte állanak, annak jó volt a Szana kritikája, a mely úgyszólván egy szinvonalon mozgott az átlagos olvasó eszejárásával. Az olasz föld s főleg Velencze és Firenze volt szerelme legfőbb tárgya, évtizedek óta alig volt év, hogy meg ne fordult volna e két városban, melyeknek minden zegét-zugát ismerte. Kedves egyéni tulajdonságainál fogva nagy szerepet vitt a hetvenes-nyolczvanas évek irodalmi társas-életében s egyik főembere volt annak a mozgalomnak, a melyből 1876-ban a Petőfi-társaság alakult ki. Ennek a társaságnak Szana munkaereje javát szentelte, titkára volt kezdettől fogva a legutóbbi időkig, a mikor aztán betegeskedése miatt el kellett hagynia helyét.

Szép, nyugodt, harmonikus életet élt. Nem voltak sem nagy igényei az élettel szemben, sem viharos élményei, anyagi szükségleteit fedezte szerény vagyonkájából, a nélkülözés bénító és egyuttal sarkaló hatását, a család terheit és örömeit nem ismerte, talán kissé egyhangú is volt az élete, de ő jól érezte magát benne, az irodalom és művészet szeretete pótolt nála mindent. Afféle szép lélek volt: a szép dolgok iránt szinte ösztönszerűen érdeklődött, eszthetikai epikureus, a kinél az élet lényege a művészetben való gyönyörködés. Más kulturákban az ilyen emberekből válik a művészet és irodalom legjobb publikuma, a mi szűkös kulturviszonyaink között íróvá lett. A mit írt, abból ma már kevés él, de a maga idején a helyén volt s szolgálatokat tett a kulturának.

KIS EMBEREK RÉGI VILÁGA.

REGÉNY. (Folytatás.)

Irta **Fogazzaro Antonio.** — Fordította **Bezerédj István.**

V. FEJEZET.

Az ördög munkában.

Másnap reggel Pasotti, miután megitta tejeskávéját és fél 11 óráig elmélkedett vadászati tervén, behívta Barborin asszonyt, a ki más szobában aludt, mivel az ellenőrnek, — ő alázatosan így nevezte — terhére volt az ő hortyogása.

— Igaza van neki, — mondta a szegény süket asszony — nagyon csúf hiba ez az enyém.

Idősebb volt férjénél, második házasságban ment hozzá, szivbeli vonzalomból, néhány garast hozván neki, melyeket ez most kiélvezett. Az ellenőr szerette őt a maga módja szerint, kényszerítette látogatásokra, kirándulásokra hajón, sétákra a hegyekben, a mi mind kínszenvedés volt számára, kinevette süketségéért, kint selyemmel és tollakkal ékesítve járatta s a házban dolgoztatta, mint egy szolgálót. Mindennek daczára az asszony tisztelte és szolgalta az «ellenőrt», mint egy rabszolga, nagy félelemmel és mégis nem szeretet nélkül.

Pasotti taglejtéssel megparancsolta neki, hogy vegyen ki a szekrényből egy tiszta inget, a ruhatárból egy félig parádés öltözetet, egy fiókos ládából egy pár csizmát s mikor az asszony végre előkészített mindent, Pasotti kidugta lábait az ágyból és így szólt:

— Tessék!

Barborin asszony letérdelt előtte és elkezdte felhúzni a harisnyáit, mig az ellenőr kinyujtván kezét az éjjeli asztalkára, elővette a tubákos-szelenczét és két ujját a tubákba mélyesztve, folytatta előbbi elmélkedéseit. Szándéka volt néhány felfedezési látogatást tenni, de minő rendben? Abból, a mit felesgazdája mondott neki, úgy látszott, hogy Puttini Giacomo úr Mariannájának s talán magának Giacomo úrnak kell valamit tudniok don Franco felől: s valamit bizonyára tudhatnak róla Castellóban is.

Mialatt Barborin asszony megerősítette második harisnyakötőjét, Pasottinak eszébe jutott, hogy kedd van. Giacomo úr minden kedden bement néhány barátjával a luganói vásárra, vagy helyesebben a bordói vendéglőbe azzal a czélzattal, hogy mindennapi Grimelli-borát hetenkint egyszer felváltsa egy pohár igazi borral; s gyakran igen vidám és őszinte hangulatban tért onnan haza. Tanácsos volt tehát későn menni hozzá 4 és 5 óra között.

Felhúzván és begombolván fél órai munka után a kabátját, komolyan így kiáltott fel:

— Teringette, minő fáradság! — s a tükörhöz ment. — Felesége ekkor odébb akart állani s félénken kérdezte:

— Mehetek már?

Pasotti haragos képpel megfordult, ujjával parancsolón intett neki, hogy jöjjön közelebb és fölébe és köréje rajzolt négy taglejtéssel egy kalapot és egy sált. Az asszony nyitott szájjal nézte, nem értette; mutató ujjával megbökte mellét, kérdezve szemeivel, felhúzott szemöldökkel, mintha kételkednék, hogy ezekre a dolgokra férjének lehetne szüksége; mire Pasotti ugyanoly módon, három ujjmutatással felelt: «te, te, te!» Majd kinyujtott kezével vágó mozdulatot téve, értésére adta az asszonynak, hogy ki kell vele mennie. Ez meglepetésében és ellenkezésében összerezzent, szertelen

SZANA *Tamás*, író, * Tiszafüred 1844 jan. 1, † Budapest 1908. Művészeti tárgyú fontosabb művei: Magyar Művészek (2 köt. Budapest, 1886—89), Izsó Miklós élete és munkái (u. o., 1897), Jankó János élete és munkái (u. o., 1898), Markó Károly és a tájfestészet (u. o., 1899), Egy amateur naplójából (u. o., 1899), Száz év a magyar művészet történetéből (u. o., 1900). Lefordította Benvenuto Cellini önéletírását (u. o., 1890—91, 2. kiadás, átdolgozta Éber László, u. o., 1921).

E-G II. 488 l

K.

M.D.K.

Szana Tamás

"A Petőfi Társaság történetéből" c./1876-1901/ beszámoló után a lap Szana Tamás munkásságáról ir: A Petőfi Társaság főtitkára. Müvészettörténeti müvei: "Magyar müvészek", "Magyar müvészet századunkban" /1890/, "Izsó Miklós élete s munkái" /1897/, Jankó János élete és munkája" /1898/, Markó Károly és a tájfestészet"/1899/.

Magyar Salon, Bp. 1902. jan. hó. XXXVI. kötet 354-356. lap

Pesti magyar színház.

Augustus 22. 1837.

ÁRPÁD ÉBREDÉSE.

Előjáték a' magyar színház megnyitása' ünnepére. Vörösmartytól.

Árpad	Lendvay ur.	Napszámos	Telepi ur.
Sirszellem	László ur.	Apa	Udvarhelyi Miklós ur.
Költő	Egressy Gábor ur.	Fiú	Telepi Máli.
Színésznő	Lendvayné assz.	Öreg	Bartha ur.
Első hölgy	Dérinė assz.	Irigység	Szigligeti ur.
Második hölgy	Laborfalvi Róza.	Csáb	Hetényi ur.
Hölgyek	Barthané assz.	Részvétlenség	Hubenay ur.
	Egressyné assz.	Rágalom	Kovácsné assz.
	Szentpéteryné assz.	Gúny	Fáncsy ur.
	Szathmáry Carolina.	Kajánság	Egressy Benj. ur.
Első ifju	Szerdahelyi ur.	Megvetés	Havi ur.
Ifjak	Molnár ur.	Éhhalál	Szilágyi ur.
	Daragi ur.		

A Vörösmarty Árpád ébredése című előjátékának első színlapja

vannak beállítva, de a főalakok olyan üresek, hogy nem is alkalmasak egy becsületes drámai bonyodalom előkészítésére. Nem is emberek, hanem csak buborékok, milyeneket a legegészségtelenebb társadalmi élet és az önmagával meghasonlott színműírás hozhat csak fölszínre.

Az első fölvonás külső sikert aratott, hála a klak működésének, a másik kettő megbukott. Még a klak sem tudta megmenteni. A szerző többször megjelent: vajjon mit mondanak majd ehhez „a meg nem jelenők" Bécsben székelő egyesületében? *T. R.*

Száz év a magyar művészet történetéből.

Szana Tamás nagy és díszes könyvben írta meg a magyar művészet legutóbbi száz esztendejének történetét. Ez a korszak a mi művészetünknek legérdekesebb része, sőt ha figyelembe vesszük, hogy régibb időből alig maradt ránk műtörténeti fontosságu emlék, bátran mondhatjuk, hogy ennek a századnak a története egyúttal műtörténetünk nagyobbik fele. Igaz, hogy ezt sem ismertük ez ideig. Szana az első, aki egybegyüjtötte az idevonatkozó összes adatokat, ami rengeteg munkát jelent. Más országokban bőséges monografia-irodalom áll a kutató rendelkezésére. Egy-egy művészünkről akadunk nálunk is monográfiára, ilyenek Markó, Izsó, Jankó életrajzai, a szerzőjük ugyancsak Szana Tamás. Itt van még Zsilinszky Kupeczky Jánosa, Malonyay Munkácsyja, rövidebb lélegzetü tanulmányok Zichyről és Lotzról, de ezzel aztán körülbelül fölsoroltuk a használható, önálló kötetekben megjelent hazai műtörténeti munkákat. Szanának föl kellett kutatnia száz év hirlapirodalmát, a nagyobbára fölületes és kritikátlan ismertetésekből ki kellett hámoznia a pozitiv adatokat, utaznia kellett ide is, oda is, át kellett kutatnia memoireokat és levelezéseket. Mindennek a sok évi munkásságnak a gyümölcse az a szép nagy könyv, amely az imént jelent meg az Athenaeum kiadásában mintegy harmadfélszáz képpel és műlapokkal.

Szomoru időkről szól a mű nagyobbik fele. A művészek, töretlen utakat találtak: még a legelemibb ismereteket sem sajátíthatták el idehaza. A korrajz, amelylyel Szana a könyvét bevezeti, majdnem sivár. Egyetlen valamire való művésztehetségről sem tudunk a század első évtizedeiből. Tucatfestők és tucatszobrászok dolgoztak itt is, ott is, sok köztük a Bécsből és Olaszországból ideszakadt éhenkórász. Csak a szabadságharc izzó levegőjében tűnik föl, egy-egy nagyobb tehetség, nevezetesen Markó. Az ő nyomát követték egy ideig a magyar festők: tanulni Bécsbe s azután Olaszországba mentek. A kép, amit ennek az időnek közéletéről és társadalmáról Szana elénk vetít, élénken illusztrálja, minő küzdelmes munkájába kerülhetett akkor egy-egy tehetségnek, hogy a teljesen nyárspolgárias Pesten érvényesüljön. Tulajdonképpen a hatvanas évek utolsó háborui után és a kiegyezés megteremtésekor kezdett alkalmasabbnak mutatkozni a magyar társaság a művészetek befogadására. A közízlés megfinomítását nagyban elősegítette az immár szabad sajtó, a kor legkitünőbb magyarjai lassanként visszatértek száműzetésükből, külföldi bolygásaikból s modern levegőt hoztak magukkal. A hatvanas évek első jelentősb képei a magyar történelemből valók. Nemcsak azért, mert a közelmult évek nagy eseményei temérdek alkalommal kinálták a históriai analógiákat, hanem azért is, mert Münchenben, festőink tanuló-éveinek színhelyén, éppen akkor uralkodott a mindenható Piloty s vele a históriai festészet. Ennek hatása még a mi napjainkba is belenyúlik. Piloty tanítványainak sorából kerültek ki azok a művészek, akik azután Budapesten a művészeti oktatást vezették. A Pilotykorszaktól kezdve Szana Tamás mint kortárs és szemtanu irja meg a magyar művészet alakulásait, a magyar művészek küzdelmeinek és sikereinek történetét. Alig van nevesebb művész, akit személyesen jól ne ismert volna s ha ez a körülmény olykor meg is szelidíti egy kissé itéletét, viszont megvan az a nagy becse, hogy közvetlen és hiteles adatokat mond róluk és közvetlen forrásból meríti jellemrajzait. Ez a körülmény a fontos műtörténeti forrásmunka magaslatára emeli ezt a művet, amely különben vonzó és érdekes előadásánál fogva kellemes olvasmányszámba is megyen. Mindenképpen jelentős ez a szép nagy könyv, még kiállításánál fogva is, amely a szerző művészi ízlését bizonyítja. A mű a közoktatásügyi kormány támogatásával jelent meg. *L. K.*

A pesti úr

Gárdonyi Géza legújabb könyve

Göre Gábor bíró úr nem pihen babérjain. Miután áthajókázott a nagy oceánon is és mint Robinzon gazdagodott tudásban és tapasztalásban, mohón folytatja megint szemlélődéseit. Ezuttal egy pesti úrral akadt dolga, aki eljön az ő falujába nyaralni és ott sok kalandos élményen megy keresztül. Természetes, hogy azokban Göre Gábor bíró úr segíti: hol kisegíti a bajból, hol meg beleviszi. Bő alkalom nyilik a bölcs bírónak, hogy elmondja a maga véleményét a fővárosiakról, kiket afféle kétlábu furaságnak tekint, melyet megtapasztalni ugyan érdemes, de nem való arra, hogy az ember tanuljon tőle. A könyvben szerepel azonfelül a Kátsa cigány, a Durbincs sógor és a többi ismeretes, jóizü alak, de szerepel — s ez a fődolog — Göre

A Műcsarnok téli tárlata — Telts Ede szobormüve

Mikor én még legény voltam

Gábor pompás humora is, mely megadja az egésznek ízét, borsát-savát.

A könyv teljes címe: „A pesti úr. Evvel kezdődik oszt ebbe van a zöreg Tátrán szörzött tapasztalat is. Másszóval ebbe a könyvbe is van mindenféle mint a többiben." A bíró úr alapos ember és szereti ha már a címben meg vagyon adva az irásának egész tartalma. Nem marad tehát adós azzal sem, hogy hol szerezhető be az ő legújabb müve: „Nyomtatták ebbe a zesztendőbe, Singer és Wolfner könyves boltjába kapkodható." De nemkülönben érdekes a könyve végén az útbaigazítás: hogyan kell elolvasni a bíró úr könyveit. Afféle „hátuljáró" beszédben mondja el:

— Arrul is vót mán szó, hogy hogyan köll a zén könyveimet olvasni? Hát úgy köll olvasni, ahogy én szoktam olvasni minden könyvet, vagyis fönnhangosan. Aki tsak a a szömivel olvas, annak vagy a foga fáj, vagy nem magyar embör. Mert a magyar embörnek akkor is mozog a szája, mikor könyv nélkül imádkozik.

Ami pedig az árát illeti, gondoskodik róla bíró uram, hogy mindenki megtudja, milyen mélyre kell belenyulni az erszénybe:

— Ára akármijik könyvnek 2-t korona, a közönségösnek, a fájin táblásnak 3 korona 60 fillér. —*c.*

—◈—

Keller művei. A müncheni Bruckmann-cég kiadta díszes albumkiadásban *Keller* Albert festőművész munkáit, húsz pompás fénynyomatu lapon. Keller fölkapott festője a délnémet előkelő világnak, először Münchenben tünt fel, mintegy tíz éve, Jairus lányának föltámasztása című művével. Előadása, különösen az arcképeken, fölötte hasonlít Munkácsyéhoz, akinek ősereje azonban hiányzik belőle. A Bruckmannék nagy fényüzéssel kiállított albumkötetében is főképp mint arcképfestő szerepel, aki már a beállítással is stilizálja arcképeit. Az album különben mintája az egyszerü ízü, de mégis pazar elegánciának.

—◈—

Mikszáth Kálmán összegyüjtött munkái.

Ujabb három kötet.

Valamely kritikusa elnevezte Mikszáthot a magyar Dickensnek, még abban a tizenöt vagy húsz év előtti időben, mikor szokás volt minden magyar írót egy külföldihez hasonlítani. Ő maga mulatott legjobban rajta. Mert jól tudta, hogy épp oly kevéssé magyar Dickens, mint Dickens nem volt soha angol Mikszáth. Egyszerüen Mikszáth Kálmán, valamint a tokaji bor tokaji bor és nem pezsgő.

Azért említem föl ezt a dolgot, mert összegyüjtött munkái borítékának egyik lapján megint olvasom, egy valószínüleg régen készült kiadói értesítőben, hogy „Mikszáth Kálmán, akit joggal neveznek a magyar Dickensnek, a modern magyar irodalom egyik kimagasló alakja". Amilyen igaz, ennek a mondásnak második része, épp annyira távol esik az igazságtól a bevezető része. Ismétlem: Mikszáth nem Dickens, hanem csakis és a legnagyobb mértékben Mikszáth.

Oly annyira magyar, hogy egyetlen idegen vonás sincs benne. Témái, levegője, és stílusa elütnek mindentől, ami a külföldről szakadt a nyakunkba. Az a gyönyörüség, melyet munkái olvasása közben érzünk, elsősorban abból a tudatból származik, hogy minden ízében magyar és a mienk. Úgy vagyunk vele, mint Arany Jánossal, kit jóformán el sem tudunk képzelni más viseletben, mint csakis a nemzetiben. Ha lefordítják, olvassák és szeretik a külföldön, ez azért van, mert a magyar lélek megnyilatkozását látják benne, azért mégis mindenekfölött magyar marad.

A most megjelent három kötet egyik novellája: A németke, mintha csak őt magát jellemezné. Szó esik benne egy fiuról, kit mesterségesen német szóra nevelnek. A gyermek

A Műcsarnok téli tárlata — **Esteledik** — Katona Nándor festménye

SZANA TAMÁS.

A KISFALUDY-TÁRSASÁG ÚJ TAGJAI.

A Kisfaludy-Társaságban megüresedett két helyet február 6-ikán töltötték be két érdeme iróval.

Szana Tamás az egyik, kinek nevével lapokban, önálló kötetekben évtizedek óta találkozik a közönség. Különösen széptannal és műtörténelemmel, továbbá a hazai képzőművészetekkel foglalkozó munkái azok, melyekkel közbecsülést szerzett munkásságának. Csak kevesen vannak, a kik annyira az irodalomnak élnek s a kik oly kitartással buzgólkodnak a közizlés fejlesztésén s a művészetek iránt való érdeklődés ébresztésén és ápolásán. És szintén csak kevesen vannak, kik a képzőművészeti mozgalmak és a közönség közt oly állandó kapcsolatot tartanak fenn, mint Szana. Nem fiatal ember már (1844 január 1-én született Tisza-Füreden), de testileg, lelkileg fiatalos erőben van. Atyja Pál, Hevesmegye alispánja volt, anyja Nagyoroszi Farkas Terézia, finom lelkű nő, ki nagy befolyást gyakorolt fia irói hajlamainak fejlesztésére. Szana Tamás egészen ifjú korában kezdte meg irodalmi munkásságát. Még debreczeni tanuló volt, mikor már irogatni kezdett a fővárosi lapokba, leginkább széptani dolgozatokat. 1866-ban ezekből «Szünórákra» címmel egy kötetre valót gyűjtött össze és adott ki. Ez volt első önálló könyve. Az ügyvédi diplomát megszerezte ugyan, de soha sem ügyvédkedett, mert csak iró akart lenni. A kiválóbb lapok számára dolgozott. Eleintén leginkább kritikát és irodalomtörténeti dolgozatokat irt; majd a művészetek felé fordúlt, s idegen nyelvekből is sokat fordított, mert időközben több nyelvet alaposan megtanúlt. Szerkesztett folyóiratokat, lapokat. Nagy tevékenységet fejtett ki a *Petőfi-Társaság* megalapításában is. 1876-ban alakúlt meg ez a szépirodalmi társaság és Szana azóta mint titkár viszi ügyeit.

Önálló könyvei: «*Csokonai élete*» (1868), «*Nagy szellemek*» (külföldi költők jellemrajzai 1870), «*Vázlatok*» (kisebb széptani, kritikai munkák 1875), «*A két Kisfaludy*» (1876), «*A művészet filozófiája*» (Taine művének fordítása 1878), «*Molière élete és művei*» (1887), «*A könyv régen és most*» (1888), «*Ujabb elbeszélők*» (1889), «*Petőfiné Szendrey Julia*» (1890). Újabb időkben a műtörténelem művelésére adta magát, s «*Magyar művészek*» címmel 1886—1889-ben két kötetes nagy illusztrált díszmunkát bocsátott közre, a legjobb magyar festők és szobrászok jellemzésével. Műtörténeti dolgozatai következő czímekkel jelentek meg önállóan: «*A magyar művészet századunkban*» (1890), «*Az örök emlékek*» (1892), «*Olasz földről*» (1896), «*Izsó Miklós élete és munkái*» (1897), «*Markó Károly és a tájfestészet*» (1898), «*Jankó János élete és művei*» (1899), «*A sajtó felszabadulása*» (a magyar szabad sajtó története 1898.). Csak néhány héttel ezelőtt hagyta el a sajtót «*Száz év a magyar művészet történetéből*» című könyve, mely a hazai festészet kezdetét, fejlődését és erősödését ismerteti, s rendszeresen feldolgozza az idevágó adatokat. A nagy illusztrált munka sikeréhez Wlassics közoktatásügyi miniszter a szerzőhöz intézett levélben fejezte ki elismerését.

A felsorolt könyvek korán sem merítik ki Szana írói munkásságát. A lapokban, folyóiratokban aktuális művészi kérdésekhez szól hozzá, a műkiállításokról, szobor-pályázatokról kritikákat ir. Fordításai közt nevezetesebbek: Benvenuto Cellini önéletrajza (két kötet 1890—91), Ovidiustól a «Szerelem művészete», s franczia és olasz szépirodalmi művek. Szerkesztette a hatvanas évek végén a «*Szépirodalmi Közlöny*» című hetilapot, a hetvenes években a «*Figyelő*» című irodalmi és kritikai szemlét, később a Petőfi-Társaság «*Koszorú*» című folyóiratát, 1893—94-ben pedig a «*Fővárosi Lapok*» szépirodalmi napilap szerkesztője volt. Külföldi lapokba több ismertetést írt a magyar irodalomról, művészetről; némely dolgozatát olasz és svéd lapok is közölték; így a Szendrey Juliáról szólót egyik előkelő svéd napilap.

Időnként sokat utazott. Mostanában is gyakran időzik Olaszországban; firenzei tartózkodása alatt gyűjtötte össze a nagy tájfestőről, Markóról az adatokat, a néh i művész családjától. A külföldről több kitüntetésben részesült.

Az elismeréssel most a hazai legelső szépirodalmi testület is kitüntette.

Pekár Gyula, a Kisfaludy-Társaság másik új tagja, szépirodalmi iró, s még a fiatal gárdából való. 1867-ben született Debreczenben, hol atyja, Imre, a jeles közgazda, akkor az István-gőzmalom igazgatója volt (jelenleg a Leszámitoló bank igazgatója). Középiskolai tanúlmányait Budapesten a református főgimnáziumban kezdte és végezte, kivévén a VI-ik osztályt, melyet Bostonban végzett, hová egy évre úgy került, hogy atyja a magyar kormány által közgazdasági tanúlmányútra Amerikába küldetvén, ritka testi és értelmi fejlettségű fiát is magával vitte s ott egy kiváló gimnáziumba adta. A Bostonban töltött egy év alatt megtanúlt angolúl s egyúttal iskolai tanúlmányait is folytatta.

Eleinte festőnek készült, de már igen korán irogatott tárczaczikkeket a lapokba. Még amerikai időzése alatt írt a «Vasárnapi Ujság»-ba is. Mikor elvégezte egyetemi tanúlmányait, s már a jogtudományi tudori diplomát is megszerezvén, a pestvidéki törvényszéknél gyakornokoskodott, még mindig habozott a pályaválasztásban, s egy ideig a diplomácziai pályára készült. Sok nyelvet tudott már, s összeköttetései sem hiányoztak. Ekkor, 1891-ben ismerkedett meg a korán elhúnyt Justh Zsigmonddal, a ki megszerettette vele az irodalmat, melynek aztán egész nem közönséges erejét szentelte. Rendes munkatársa lett több hirlapnak és sűrűn jelentek meg tárczaczikkei, elbeszélései. 1893-ban hosszabb külföldi útra indúlt, bejárta Spanyolországot, Marokkót. Aztán 1896 őszéig Párisban lakott, hol az írói és művészi körökben igen szivesen látták a megnyerő fiatal embert. Eljárt előadásokra a Collége de Franceba, a Sorbonneba, mert a műtörténelemben és az eszthetikában akarta

Vas. Ujs. 1901. 8 l.

Pertik Béla úr adta az ezeket föltüntető rajzokhoz a magyarázó adatokat.

Az egyik rózsaszinű, festett és hímzett crêpe de Chineből készült ruha. Tablierje himzett crêpe de Chine. Az elől alacsony, hátrafelé tunika-alakban emelkedő, fényes satin crêpe de Chine-plissét egyes óriás, festett chrysanthemok zárják le. Az alj keskeny szegélyét selymes nyustfarkak adják. A hátul kapcsos derék en coeur kivágása köré valódi csipke simúl. A szívalakú csücsköt ivoir selyem-tüllránczok töltik ki. A vállat csakis egy keskeny nyusztsáv képezi: a baloldalon két nagy százlevelü rózsa rezeg. A derék ránczos, egész szövetjén négy nagy chrysanthemmel.

Másik képünk egy fölötte elegáns toilettet mutat. A szoknya fent egész sima, apró ránczokba rakott, melyeknek mindegyike sűrű, pontozott dessinben van aranynyal kivarrva. A tablier ivoir satin libertyből van, ugyancsak a fent emlitett mintával himezve szegélye crème pointe plat entre-deux. E fölött ugyanilyen két betét fut még az aljon körül, lefelé hajló ivekbe ereszkedve. A 30 centiméter széles szegélyt aranysárga pannebársony adja, melyet szintén felfelé irányított pointe-platt csipke körít. Az aljat keskeny nyusztprém szegi. A derék csipkebolerója alatt sárga panne-bársonyból szabott, magas svájczi öv feszül. A derék kivágása csipkeszegélyes, rajta hat tüskéskék bársonypántot tart ugyanannyi aranygomb. A tüskéskék bársonykihajtókat keskeny nyusztprém szegélyezi. A kecses csipke-jabot-t két aranygomb tartja.

Sárosi Bella.

IRODALOM ÉS MŰVÉSZET.

A Budapesti Szemle most megjelent kötete nagyobb dolgozatot kezd meg *Keleti* Ödöntől gróf Kálnoky Gusztáv néhai közös külügyminiszterről, a ki tudvalevőleg nem a legszerencsésebb vezérpolitikus volt, s gróf Andrássy Gyula külügyi politikájának örökségét úgy kezelte, hogy összeütközésbe jutott a magyar kormánynyal, s helyéről távoznia kellett. A dolgozat, melyből ezúttal az első közlemény jelent meg, egy német életrajzíró, Friedjung Henrik értekezését használja föl, s azt több észrevétellel kiséri. Gróf Kálnokynak folyton hibája maradt, hogy sokáig külföldön élvén, — mint pétervári követ, — nem értette meg a 67-iki kiegyezés szellemét, s bizonyos belső meghasonlást látunk egész külügyi politikájában. Később mint szláv érzelmű osztrák feudális is meghasonlásba jutott hivatalos állásával.

A füzet további tartalma: *Berzeviczy* Albert folytatja olaszországi útja művészi benyomásainak leirását. Mostani czikkének czíme: «Rimini és San Marino». *Haraszti* Gyula czikke következik: «Főúri élet Versaillesban» czím alatt XIV. Lajos ragyogó udvaráról, melyet Saint-Simon emlékiratai megörökítettek. *Vértesi* Arnold folytatja «A szerencse fia» czímű regényét. *Csengeri* János bő részt ad sikerült fordításban Aischylos «Perzsák» czímű tragédiájából. *Grósz* Emil «University extension» czímű czikkében a felső oktatás nemzetközi kongresszusán, Párisban tartott tanácskozások alapján szól ez intézménynek a külföldi államokban való alakulásáról. A könyvismertető «Értesítő» Szabolcska Mihály legújabb költeményeivel, Makai Emil verses kötetével, Szana Tamás «Száz év a magyar képzőművészet történetéből» munkájával s még nehány szépirodalmi könyvvel foglalkozik. A Budapesti Szemle előfizetési ára egész évre 24 korona, félévre 12 korona.

A Magyar államjog alaptanai. Irta dr. *Balogh* Arthur egyetemi m. tanár. A magyar államjog kézikönyvét bocsátotta közre a Franklin-Társulat a fenti czím alatt. A mű a közjogi kézikönyvek sorából kiválik azzal, hogy nemcsak a közjogi tételek száraz előadását találjuk meg benne, hanem mindenütt ki van emelve a magyar jog specifikus vonása, sajátossága; az egyes közjogi intézmények jelentősége közérthető módon meg van magyarázva. Ez az, a mi a művet előnyösen megkülönbözteti e nemben eddigi előzőitől. Érdemül kell betudnunk azt is, hogy nem zárkózik el a kényesebb közjogi kérdések taglalásától sem. Mai nap, midőn a közjogi kérdések a napi sajtóban, publiczisztikában, parlamentben minduntalan fölmerülnek, nemcsak a jogtanulók, hanem az egész művelt magyar közönség is nagy haszonnal forgathatja e művet. Ára fűzve hat korona.

A zsidók története Budapesten. Irta dr. *Büchler* Sándor. A nagy szorgalommal megírt, terjedelmes munka, a legrégibb időktől kezdve 1867-ig tárgyalja a budapesti zsidóság viszontagságos történetét. Kitünik ebből, hogy már első királyaink alatt laktak a főváros területén zsidók, kiket századok folytán sokszor kiűztek ugyan, de csakhamar ismét visszatelepedtek. Sorsuk sokszor sanyarú volt, máskor ismét igen jó. Igy pl. mikor Hollós Mátyás Székes-Fejérvárra indult, hogy megkoronáztassék, a budai zsidók is elkisérték, s a «hires és gazdag» Mendel 16 fényes öltezetű csatlóssal lovagolt Mátyás előtt; mikor pedig 1476-ban Mátyás Budára hozta nejét, Beatrixot, a város kapuinál 32 zsidó lovas fogadta a királyi párt. A zsidók két vezére kezében drága kard villogott s a kardok markolatára egy-egy kosár volt erősítve, mindenikben tiz font ezüsttel, ajándékúl az új párnak. A bíbor ruhás lovagok csoportja után egy nagy vörös zászló alatt 200 turbános zsidó következett, kik nagy örömrivalgással fogadták az érkező királyi párt. A munkát, melyet a Franklin-Társulat szépen állitott ki, az izr. magyar irodalmi társulat jutalomdíjjal tüntette ki.

Évkönyv. Kiadja az Izr. magyar irodalmi társulat, szerkeszti *Bánóczi* József 1901. Franklin-Társulat nyomdája. A 438 oldalra terjedő, csinos kiállitású kötetben sok érdekes dolgozat foglal helyet, melyek közül általánosabb érdeküek *Ágai* Adolf régebbi naplói, *Mandl* B. kimerítő ismertetése a magyarországi zsidók tanügyéről II. József alatt, *Alexander* Bernát tanúlmánya a «Velenczei Kalmár»-ról, *Kecskeméti* A. értekezése a «minim»-ről, stb., stb.

Keleti Utazás. Irta *Mocsáry* Béláné, *Fáy* Mária. Második bővített kiadás, 269 szövegképpel és 32 műmelléklettel. Ifj. Nagel Ottó bizománya. A szerzőnő beutazta Egyiptomot, a Szentföldet, Indiát, Ceylont s az itt látottakat, tapasztaltakat irja le élénk tollal, friss közvetlenséggel. Különösen az Indiára és Ceylonra vonatkozó rész sikerült, de általában az egész élvezetes olvasmányt nyújt az útleirásokat kedvelőknek, minek bizonysága már az is, hogy a munka rövid idő alatt második kiadást ért. A díszes kiállitású s szép képekkel élénkített kötet ára 7 korona.

«Az a szamár Domokos, meg a másik.» Regény irta *Malonyay* Dezső. A nem épen szerencsésen megválasztott czimű regény egy félszeg nevelésű fiatal báró történetét mondja el, ki nevelője keze alatt a világgal teljesen ismeretlen szobatudóssá fejlődött. Mikor azonban meghal az atyja, ki világfi létére fiával soha sem törődött s csak «szamár Domokos»-nak nevezgette, — végre az önállóságra jutott fiatal Domokos megemberedik, majd szerelmes lesz egy szegény lányba s azt el is veszi, együgyü nevelője, Torbágyi úr pedig kötelességének tartja példáját követni s ő meg elveszi a leány vén angol nevelőnőjét. Az élénken irt regényben több mulatságos részlet van. Singer és Wolfner kiadásában jelent meg, ára 3 korona.

A mi vármegyénk. Irta *Zsedényi* Aladár. A szerző csak a múlt évben adott ki egy kötet bácskai történetet, mely a közönségnél kedvező fogadtatásra találván, most a fenti czím alatt egy másik kötet követi az elsőt. Ebben is bácskai dolgokról ír Zsedényi Aladár, kedélyesen. Munkája Lampel R. könyvkereskedésében jelent meg, ára két korona.

Az állatok világa. Brehm nagy munkájának magyar kiadásából megjelent a 12-ik füzet, mely nagyobbrészt a tigrissel foglalkozik s egész más világításban tünteti fel a hatalmas ragadozót, mint a milyen fogalmaink eddig róla voltak. A vad és házi macskáról is sok érdekest olvasunk a füzetben. Egy-egy füzet ára a Légrády-testvéreknél 80 fillér.

Állatok regevilága. Irta *Krenedits* Ferencz. A 320 oldalra terjedő munkában a madarakra, háziállatokra vonatkozó mindenféle mondát, hitregét, mesét, babonát, példabeszédet, stb. gyűjtött össze nagy szorgalommal és dolgozott fel a szerző. Még azokat a magyar népdalokat is összegyűjtötte, a melyekben vonatkozás van az állatvilág egyikmásik tagjára, valamint a csak képzeletben élő rémekről, csodákról is megemlékezik. Az említett mondákban, hitregékben stb. pedig felölelte nem csak a jelenkort, hanem a legrégibb időket is, kezdve az ó-egyiptomiaktól és görögöktől. A terjedelmes könyv Vesselényi Géza kiadásában jelent meg Budapesten, II. Zsigmond-utcza 11—15. sz. Ára négy korona.

Pulykatenyésztés. Irta *Hreblay Emil.* A korábban kevésbe vett baromfitenyésztésnek mindinkább kitünik nagy nemzetgazdasági fontossága, a mi nem is csoda, hiszen csak tavaly 60 millió koronát vettünk be a külföldre szállított baromfi termékekért.

szettől, ha kitárja előttük, hogy vannak a művészetnek marodőrjei is. S mily nehéz, szinte lehetetlen lett volna a felkészületlen publikummal világosan megértetni, mi a jó, mi a helytelen, mi az őszinte munka, mi a maszlag? Egész propaganda-munkáját kockáztatta volna, ha egy minden szükséges ismeret nélkül szűkölködő közönséget finom művészeti disztinkciókra szólít fel. Ez akkor kaviár lett volna a népnek.

Olvassuk el újra az ő „Száz évét". Mennyi művészt ismertet benne! S mindegyik számára van jó szava. Szinte beajánlja a teljes létszámot, személyválogatás nélkül, a derék, a jó, a nemeskeblű publikumnak Hogy ez nem kritikai eljárás, azt tudjuk, de legelső sorban tudta Szana is. Kérdés azonban, több jót cselekszik-e művészetünkkel, ha éles kritikai munkát végez. Ha szabad e pontnál véleményünket hangoztatnunk: habozás nélkül Szana pártjára állunk. A szorosan vett kritika, amelyet mindenkor tisztelünk, gyakran olcsóbb az efféle munkánál. Az élő művészetre, annak kialakulására azonban távolról sem hat annyira, mint a propaganda. Ez megteremtheti a művészet számára a létfeltételeket, amaz a legkedvezőbb esetben is csak egyes művészek létfeltételeire lehet befolyással. A szorosan vett kritika egy-egy művész mellé szegődik s jóhiszeműn kimutatja annak erényeit. De ha véletlenül téved, még ez a szűkkörű munkája is kárba vész. Az a munkásság, amelynek két évtizeden át Szana volt képviselője, igaz, hogy érdemesnek s kevésbbé érdemesnek egyaránt juttat, de — kivált a mi körülményeink közt — kérdés, nem-e helyesebb száz igaztalannak megkegyelmezni egy igazért. Főképp, miután az utóbbinak kiderítése úgy sem végezhető a matematika biztosságával.

A magyar közönség is, a magyar művészek is hálásak lehetnek, hogy Szana effajta munkássággal töltötte el életét. Művészeti nézeteit ma így, holnap amúgy mérlegelheti a kritika. De ő több volt a rideg nézet-embernél, ő cselekedett is. Nehéz és eredményes munkáját nem lehet kitörölni művészetünk történetéből.

GLATZ OSZKÁR VÁZLATKÖNYVÉBŐL

HAZAI KRÓNIKA

A „DIE WERKSTATT DER KUNST“ című művészeti folyóiratban egy lelkes hangú felhívást olvastunk, amelyben a Német Szobrászok Szövetsége arra szólítja fel a német művészeket, hogy támogassák a Szövetséget egy széles alapon megindított, nagyfontosságú akciójában, amelynek célja a német művészetnek külföldön és legelső sorban Amerikában piacot teremteni.

A felhívás értékes adatokat közöl a mozgalom geneziséről s ezenkívül tanulságos dokumentumokkal szolgál arról az őszinte és gyakorlati értékű érdeklődésről, amellyel Németországban a kormány és a társadalom minden rétege a művészet ügyei iránt viseltetik, nemkülönben arról az emelkedett szellemről, amellyel a művészek minden egyéni és elvi ellentéteken felülemelkedve, magasabb és közös célok érdekében egyesülni tudnak.

Elmondja a felhívás, hogy a Német Szobrászok Szövetsége a mult év elején indította meg alapos tanulmányok kapcsán a mozgalmat, melynek propagálására bizottságot is alakított. Ez a bizottság mindenekelőtt a német szobrok Amerikába való kivitelének a kérdését tette tanulmány tárgyává és már 1907. évi július 7-én terjedelmes memorandumot nyújtott át a birodalmi kancellárnak amelyben a németországi művészeti viszonyok tárgyalása kapcsán újabb külföldi piacok teremtésének a szükséges voltát fejtegette és ehhez az állam támogatását kérte.

A memorandumra már július 24-én, tehát alig 17 nap alatt megjött a kimerítő válasz, amelyben a birodalmi kancellár a legnagyobb készséggel hajlandónak nyilatkozott a nagy horderejű vállalkozás támogatására s egyúttal közölte, hogy megbízza a belügyi államtitkárt, hogy a Szövetség és a porosz és a birodalmi központi hatóságok, a külügyi hivatal, a belügyi és a kultusz-kormány közt az ügy érdekében szükséges érintkezésnek az útját egyengesse.

Ezen a széles alapon azután a festőművészet és az iparművészet bevonásával már 1907 november 16-ikán megalakították a német művészet külföldi propagálására szolgáló egyesületet. Az új egyesület tagjainak a száma az eredeti 35-ről hamarosan felszökött 200-ra és a tagok sorában a művészeken kívül ma már az irodalom, a tudomány, az ipar, a kereskedelem, az arisztokrácia és a pénzvilág kiválóságai is képviselve vannak. Maguk a művészek pedig, minden néven nevezendő ellentétek félretételével, siettek a vállalkozás támogatására, úgy hogy a névsorban például Begas mellett ott látjuk Liebermann, Knaus mellett Leistikov és Olbrich stb. nevét.

A felhívás annak az — előzmények után teljesen jogosult — reménynek a hangsúlyozásával végződik, hogy a német művészek most, amikor a maguk elhatározásából első ízben vonulnak ki a külföld meghódítására, teles nemzeti egyértelműségről (nationale Einmütigkeit) fognak tanúságot tenni, mely az igazi sikerek egyedüli biztosítéka!

A fönnebb ismertetett felhívás tulajdonképpen maga helyett beszél. Azok a viszonyok, amelyek ezt a mozgalmat Németországban létrehozták, nálunk is megvannak. Nálunk is évről-évre sürgetőbben merül fel a művészet számára új piacok teremtésének a szükségessége, mert a művészi túltermelés — amelynek legkiáltóbb bizonyítéka az, hogy Budapesten 1907 szeptember 8-ikától 1908 március 8-ikáig nem kevesebb, mint huszonkilenc művészeti és iparművészeti kiállítás nyílt meg! — hovatovább teljes csőddel fenyegeti művészi éle-

SZANA TAMÁS

1844 január 1—1908 február 11

Lezárhatjuk a könyvet, amely Szana Tamás élete művét tartalmazza. — Hosszú munkásságát áttekinthetjük, most, miután annak folytatása nem lesz többé. Betegsége jó ideje, hogy lehetetlenné tette neki a művészetekkel való foglalkozást s ez talán még jobban gyötörte, mint a fizikai fájdalmak, amelyektől február 11-ikén váltotta meg a halál. A tisztelet és becsülés koszorújával állunk friss sírjánál.

Szana Tamás az irodalom több ágát művelte s irodalmi tisztségeket is viselt. Munkásságának egészét méltatták s méltatni fogják az erre hivatott fórumok. Minket benne a műkritikus érdekel. Neve, szereplése, fáradozása összefügg az újabb magyar művészet sorsával, mert kétségtelen, hogy a hetvenes és nyolcvanas években nemcsak egyik jelentős irányítója volt közönségünk ízlésének, hanem lelkes propagálója Mészöly, Munkácsy, Bihari s a magyar Piloty-kör művészetének. Az alatt a két évtized alatt, míg e nevek adtak jelleget hazai művészetünknek, Szana volt irodalmi tolmácsuk. Mikor aztán művészetünkben más áramlatok keltek szárnyra, amelyekkel sem kedvenc művészei, sem ő nem vállhattak közösséget, hallgatagon félreállott, nem elegyedett a napi harcokba, hanem szorgalmasan belemélyedt abba a művészetbe, amely nekünk már multat, neki azonban még élő jelent, minden élményeinek élesztőjét, táplálóját, hevítőjét jelentette. Újra elővette jegyzeteit, elszórtan megjelent cikkeit s összefoglaló munkában mutatta be a magyar festészet és szobrászat legutóbbi száz esztendejének történetét és monografiákban adta ki e történet néhány neki kedves hősét, Markót, Izsót, Jankó Jánost. Így élesztgette maga körül új életre azt a művészetet, amelyről ösztönszerűen érezte, hogy hamvadófélben van, így elegyedett újra benső, meghitt tereferébe azokkal a mesterekkel, akiknek műhelyzugában oly gyakran üldögélt, akiknek ízlésével annyira egyezett az ő ízlése, akiknek művészetét — s ez természetes — inkább kedvelte, mint az épp életre kelő legújabb művészeti hitvallásokat. Nem mindenki cselekedett volna így az ő helyében. Ha vére hevesebb, ha temperamentuma láza-

Művészet 1908.

FÉRFI-SZOBA

sabb, ha belátása és tapintata kisebb: bizonyára ő lett volna az első, aki hévvel síkra száll a művészet új eszméi ellen, amelyek szükségszerűen idegenek voltak neki s ő lett volna az utolsó, aki a harcteret otthagyta volna.

De Szana Tamásnak nem kellett a porondról visszavonulnia, mert fel sem vette a harcot. És nem vette fel azért, mert ő, az olasz művészet lelkes amatőrje, Taine fordítója, nagyon jól tudta, hogy az ilyen harc megokolatlan és sikertelen volna. Aki évtizedeken át tanulmányozza a renaissance művészetét, abban vérré válik az a meggyőződés, hogy a művészet szakadatlan átalakulásokon megyen át s hogy a ma művészete nem egyezhetik a tegnap vagy a tegnapelőtt művészetével. Hol van az az erő, amely ezt az alakulást megfagyasztani, örökre megrögzíteni képes? S ha akad ilyen, vajjon mi szolgálatot tesz vele a művészetnek?

Beszélgetéseink közben egyszer, valamely szerkesztőségi szobában, a szecesszióra tértünk. Az új volt akkor s nem értettek alatta az emberek valamely különleges stílust, mint ma. Szana nagyon jellemzőn tolmácsolta nekem állásfoglalását:

— A szecessziót nem szeretem, mert nem érzem és nem értem. Távol állok tőle és nem akarom ezt az új divatot egyszerűn magamra ölteni, mint annyi más. De ennek a szecessziónak (a münchenit értette) meg kellett történnie. A bolondságai majd lehámlanak róla, s ami benne művészi értékű, majd nagyobbra fejlődik. Ellene dolgozni nevetséges. Éppen annyi volna, mint ha a gótikus építkezés első kísérletezőinek megtiltotta volna valaki, hogy kísérleteiket folytassák. Mily kár volna, ha ennek következtében az emberiséget megfosztotta volna a gótikától.

Így beszélt, de tettei sem cáfoltak rá. Akkor egy nagy magyar napilapnak művészeti rova-

AZ EBÉDLŐ

tát szerkesztette. S ebben az ő rovatában, amelynek összeállítására csak neki volt befolyása, más kéztől eredő egész sor oly művészeti cikket nyomatott le, amelyek ennek a „szecessziónak" elveit, eszméit propagálták, termékeit ösmertették.

Nemcsak tapintata nyilvánult ebben, hanem az a jellemvonása is, hogy nem szeretett a harc tűzvonalában állani. Egész kritikai munkásságából hiányzik az élesen megszabott állásfoglalás. Nem kritikusnak érezte magát, hanem amatőrnek. S ilyennek is aposztrofálta magát egyik könyve címlapján. Végigjárta a műhelyeket, végig a kiállításokat: ha talált valamit, ami szivéhez szólt, sietett a többi emberrel közölni, felhívta rá a közönség figyelmét, igyekezett megkedveltetni, örömét másokba is átplántálni.

Műkritikai tevékenysége tehát a propaganda jegyében folyt. S akkor, amidőn Szana Tamás kezében volt a gyeplő, erre és éppen erre volt szükség.

Voltak a hetvenes-nyolcvanas években is embereink, akik törődtek a művészettel. Voltak, akik áldoztak is érte. A baj azonban éppen abban rejlett, hogy csakugyan áldoztak, azaz a művészettel szemben a fenkölt pártfogók szerepét vállalták. Nem szükséglet volt a műtárgy: megszerzése inkább az önként vállalt nobile officium kifolyása volt. A mecénás és a művészet ilyfajta viszonyának magyarázatát megkapjuk, ha az akkori magyar társadalom szervezetét tartjuk szem előtt. A művészet azonban, ha részt akart vállalni a kulturmunkában, nem maradhatott ebben a cigányprímási sorban. Hogyan szabaduljon belőle? Egy mód kinálkozott rá: szélesebb rétegeket kellett iránta fogékonnyá tenni.

Erre a művészet egymaga rövid idő alatt nem képes. Az ecset és véső segítségére sie-

tett azonban a toll. S valamennyi tollforgatónk közt Szana Tamás végezte e téren a legeredményesebb munkát.

Nem kérdjük s nem keressük, hogy mily művészet számára csinált hírlapokban és folyóiratokban, felolvasásokban és könyveiben propagandát. Ha oly művészet volt is az, amelynek fejlődésképességében mi történetesen nem bízunk: mégis művészet volt. S ez a döntő. Valaki azt mondta egyszer, hogy nem baj, ha az emberek rossz képeket vesznek, mert az a tény, hogy egyáltalában vesznek már, haladást jelent. Ma túl vagyunk ezen az állásponton, de nem volnánk túl rajta, ha Szana néhány évtizedre terjedő munkássága nem tétette volna meg a közönséggel ezt az első, talán legnehezebb lépést. Igazságot kell azonban szolgáltatnunk neki e részben is. A jelentékeny tehetségek a hetvenes és nyolcvanas években Szanában mindig meggyőződéssel teljes, szives szavú tolmácsra, terjesztőre, magyarázóra találtak. Fáradhatatlanul forgatta nevüket a nyilvánosság piaczán, írt róluk, amatőröket gyűjtött köréjük. S e sürgő, buzgó munka közepette lágy szívvel megkegyelmezett azoknak is, akiknek csupán cégér volt a művészet. Nem látta szükségesnek kritikai éllel elkülöníteni az igazat a hamistól. Talán személyes bonhommiája tartotta vissza ettől a keserves munkától. De talán volt ennél fontosabb oka is. Mily könnyen ingathatta volna meg az effajta munkával az imént fáradsággal megszerzett amatőröket. Mily könnyen kelthetett volna tétovázást, gyanút nemcsak a lekritizált festőkkel, hanem egyáltalán a művészettel szemben. Gondoljuk meg, hogy naiv, tájékozatlan, ingadozó közönséghez beszélt, amelyet talán elijesztett volna a művé-

MDK

Szana Tamás, iró
1844-1908

A sajtóbeli mükritikának talán első komolyabb képviselője volt nálunk, mondhatnánk úttörőnek is. Henszlmann Imre Szana fiatal éveiben megvolt, de inkább archaeologus és mütörténész volt, Kelety Gusztáv, de -bár a modern művészet ismerője volt, akademikus felfogással akadékoskodott. -Szana T. szerette a művészetet, sokat látott, Olasz o. régi és uj művészetét igazán jól ismerte, mindig lelkesedett, ha művészetről beszélt. A kulturának szolgálatot tett.

Vas. Ujs. 1908. 55.évf.7.sz. 130.l. Fényképe.

9./ MDK

Szana Tamás, iró-műkritikus.

A jelentékeny tehetségek a 70-80-as években öbenne mindig meggyözödésteljes tolmácsra, magyarázóra találtak. Forgatta nevüket a nyilvánosság piacán, amatöröket gyüjtött köréjük. Nem végzet éles kritikai munkát, ezzel elijesztette volna a nehezen megszerzett, ingadozó közönséget.

Nehéz és eredményes munkáját nem lehet kitörölni müvészetünk történetéből.

Meghalt 1908 febr. 11-én.

Szana Tamás.- Müvészet. 1908. 123.1.

MDK

8.%

Szana Tamás, iró-mükritikus.

Nem az ő álláspontja volt: nem baj, ha az emberek rossz képeket vesznek, mert az a tény, h. egyáltalában vesznek már, - haladást jelent. - Szana megtudta tenni néhány évtizedre terjedő munkásságával, h. ma már tul vagyunk ezen az álláspontor.

Szana Tamás, - Müvészet.1908. 119-123.l.

MDK

Szana Tamás, iró-műkritikus

7./

Műkritikai tevékenysége tehát a propaganda jegyében folyt. Éppen erre volt szükség az ő idején. Szerinte a művészet, ha részt akar vállalni a kultúrmunkában, szélesebb rétegek fogékonyabbá tételében tud megvalósulni. S tollával Sz T. végezte legeredményesebben e téren a munkát.

Szana Tamás. Művészet. 1968. 119-123.l.

6./ MDK

Szana Tamás, író és műkritikus.

A szecesszió idején a nagy magyar napilapnak volt művészeti rovat-vezetője, melynek összeállítására csak neki volt befolyása, más kéztől ered egész sor oly művészeti cikket nyomatot le, melyek ennek a "szecesszió"-nak elveit, eszméit propagálták. Tapintata állt ebben, nem szeretett a tűzvonalban állani. Két jellemvonása.

Szana Tamás. - Művészet. 1908. 119-123.l.

MDK

5/§

Szana Tamás, iró és mükritikus.

Tudta, h. a ma művészete nem egyezhet a tegnap és t tegnapelőtt művészetével, mert a művészet szakadatlan változáson megy át. - A szecessiót nem szerette, de /a münchenit értve/ - meg kellett történnie. Bolondságai majd lehámlanak, ami benne művészi értékü, majd nagyobbra fejlödik. Ez volt a véleménye.

Szana Tamás. - Művészet. 1908. 119-123.l.

4./ MDK

Szana Tamás, iró és mükritikus.

Monográfiákban adta ki /Száz év története/ néhány kedves hősét: Markót, Izsót és Jankó Jáncsit. Ha tapintata kisebb, ő lett volna az első ki sikra száll zuuj müvészetek ellen, de félreállt, s azokkal foglalkozott akiknek izlésével annyira egyezett az ő izlése. - Ő az olasz müvészet lelkes amatőrje, Taine fordítója tudta, h. ez a harc sikertelen volna.

Szana Tamás. - Müvészet. 1908. 119-123.l.

Szana Tamás, iró."mükritikus"
1944.jan.1.- 1968.febr.11.

Más áramlatok idején nem kedvenc müvészei, nem Sz.T. nem vallhatott közösséget, félreállt, ujra elövette jegyzeteit, s elszórtan megjelenö cikkeit összefoglaló munkában mutatta be a magyar festészet és szobrászat legutóbbi száz esztendejének történetét.

?: Szana Tamás.

Művészet. 1968. 119.- 123.l.

Szana Tamás, író."műkritikus"
1844.jan.1.- 1908.febr.11.

Lelkes propagálója Mészöly, Munkácsy, Bihari és a magyar Piloty-kör művészetének.

Azalatt a két évtizedes alatt, míg e nevek adtak jelleget hazai művészetünknek, Szana volt irodalmi tolmácsolójuk.

?: Szana Tamás.

Művészet. 1908. 119.- 123.l.

1./ MDK

Szana Tamás, iró."mükritikus"
1844.jan.1.- 1908.febr.11.

Betegsége lehetetlenné tette számára a művészetekkel való foglalkozást, s ez fizikai fájdalmainál is jobban gyötörte. - Szerepléce összefügg az ujabb magyar művészet sorsával.Aa 70-80-as években jelentős irányitója volt közönségünk izlésének.

?: Szana Tamás.

Művészet. 1908. 119.- 123.l.

MDK

Szana Tamás, müv.történész.

"A hatvanas évek első jelentősebb képei a magyar történelemből valók. Tanulni a magyar festők, Bécsbe, XX Olaszországba mentek, s Münchenbe, hol akkor a minden-Piloty s vele a historiai festészet uralkodott. Innen visszakerült festőink vezették aztán Budapesten a művészeti oktatást. ..."
Sz.T. nagy és szines könyvében mindenről számol be. Mütörténeti forrásmunka magaslatára emeli e könyvet az a körülmény, h. közvetlen és hiteles adatokra mond művészeinkről, kiknek legtöbbjét személyesen ismerte.

L.K.:Száz év a magyar művészet történetéből.
Uj Idők. 1900. VII.évf. 10.sz. 223.l.

SZANDAHÁZ testvérek

Miskolc, Kálvária kápolna 1859

DOBROSSY István - KÁRPÁTI László: A miskolci kálvária-domb és épitményeinek története. = A Miskolci Herman Ottó Muzeum Közleményei, 27 (1991) 51.p.

Szana Tamás művészettörténész

Magyar Életrajzi Lexikon

SZANA TAMÁS

Rippl-Rónai 1899 szilveszterén Lyka Károlyhoz irt levelében igy emlékezik meg róla: "Már tiz évvel ezelőtt meg mertem törni a jeget, mikor még magamra voltam hagyva sokáig... Szana, akkor még illetékes biró, elszörnyüködve, félve intette az ifjuságot, hogy véletlenül ne térjenek erre a veszedelmes utra..."

Lyka Károly: Rippl-Rónai néhány levele Franciaés Oroszországból. - Magyar Müvészet. 1949. 16. évf. 1. sz. 33. l.

1/. MDK

Szana Tamás, müv.történész.

A XIX.sz. első évtizedeinek művészi szempontból sivár képét adja: sok éves munkával fel kutatva száz év hirlapirodalmát , utazva ide-oda, memoárokat, levelezéseket buvárkodva tudta bizonyitani, h. t.k. a 60-as évek utolsó háborui után és a kiegyezés megteremtésekor kezdett a magyar társaság , alkalmasabbnak mutatkozni müvészetek befogadására.

L.K.:Száz év a magyar müvészet történetéből.
Uj Idők. 1900. VII.évf. 10.sz. 223.l.

SZANA Tamás

Szurmay Emő: Szana Tamás irodalomkritikai és irodalomtörténeti munkássága. = Jászkunság, 40, 1994, 5. 21–25.

Fűvessy Anikó: Szana Tamás művészettörténeti munkássága. Uo. 26–28.

MOK.

Stanczel Ferenc
nyomdász

Tervezése „Kerámia reklám" Ábra a
42. lapon"

÷ Följegyzések. Melléklelemek

Grafikai Szemle 1939 évf 2 sz 50 l

Szana Tamás (Tiszafüred, 1844. jan. 1. -- Bp., 1908. febr. 11.): író, művészettörténész, kritikus. Debrecenben jogot hallgatott. 1867-ben Pesten ügyvédi oklevelet szerzett, de nem folytatott ügyvédi gyakorlatot, hanem kizárólag az irodalomnak élt. A Petőfi Társ.-nak alapitásától, 1876-tól főtitkára. 1901-től a Kisfaludy Társ. tagja és az Uránia tudományos szinház ig.-ja. 1871--75 között a Figyelő, 1875--76-ban az Otthon, 1876-ban a Regélő, 1877--78 között a Petőfi Társaság Lapja, 1879--85-ben a Koszoru szerk.-je. Ezekben és más korabeli lapokban a polgári haladás igényét tükröző nagyszámu cikke jelent meg. Különösen jelentősek képzőművészeti tanulmányai. Képzőművészeti kritikáit részben Scriptor és Turul álnéven irta. -- M. Csokonai életrajza (Debrecen, 1869); A két Kisfaludy (Bp., 1876); Tóth Kálmán életrajza (Pozsony, 1885); Magyar művészek (I--II. Bp., 1887--89); A magyar művészet századunkban (Bp., 1890); Petőfiné Szendrey Julia (Bp., 1891); Izsó Miklós élete és munkái (Bp., 1897); Markó Károly és a tájfestészet (Bp., 1898); Jankó János élete és munkái (Bp., 1899); Száz év a magyar művészet történetéből, 1800--1900 (Bp., 1901). -- Irod. Mikszáth Kálmán: Sz.T. (Bpesti Napilap, 1877. nov. 25.); Magyar István: Sz.T. (Bp., 1934).

Szanda vára

Az Arpádházi királyok idéjében keletkezett.
1595-ben pusztult el.

l.

Chobotvác 177 l.

A szandai rk. régi templom 1727-ben már romokban hevert.

n. o. 178. l.

Varrone, J:
Osztrák festő, XIX. század: Salzburg
látképe. Vászon, olaj. 54 × 74 cm.
Jobbra lenn jobbra: J. Varrone, 1878.

Maarlaghy II. 455. szám.

Szandavár

Nógrád vm.

1766

Luk Podm

I. K. 486. l.

hogy a szobrászati monumentalitás
számtani, nem is köbmértani kérdés,
b szerepet játszik benne a stílus nagy-
a tartalmi elgondolás tolmácsolásának

lönös meghatottsággal hagytuk el a
ást. Éreztük benne a visszatért vidék
ső magaslati levegőjét, tisztult művé-
rét. Elismerésre késztet a kiállítás szín-
lepetésekkel nem is szolgált. A művé-
ge, törekvéseiknek tisztasága ragadott
. Nem rutinból élnek. Tiszta naturalista
, mélyebbre szállanak. Egyik-másiknál
ogyatékos, a szalónfestészet felületes
úgy megvetik, mint az idegenből im-
t formulákat. A könnyű siker után nem
formulázzák meg, olykor még akadozva
kat, s abban szentül hisznek. Fő erejük
magukkal szemben, a hűség szűkebb

retetünket, figyelmünket, gondoskodá-
lemlik. Ezek a befelé élő művészek
ra hagyatva, szerény keretek közt,
kül dolgoznak. Biztosra vesszük, hogy
m akad el az első vidéki nemzeti kiállí-
sés kezdeményezésével. A segítésnek
volna a nagyobb vidéki centrumokban

Szandavárrom Nógrád

Kőjöbi 1890.

1/ alapraz eskét oldalnézet 2 cm = 10 m

5.

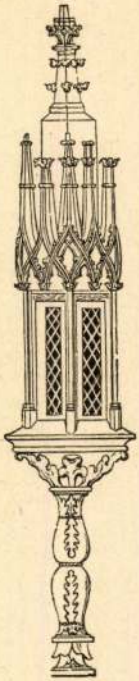

16.

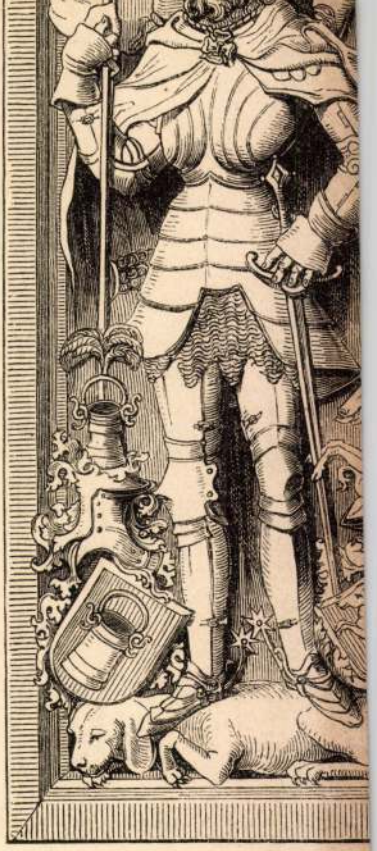

17.

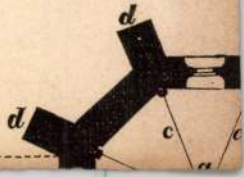

Szandavára

Fordító

SZANDA

Vár

Ozobor Béla: Magyarország középkori várai.
Századok, XI–1877, 611.

Szandai várrom

(Nógrád vm)

Bar Bpestbalp

105. l.

képpel

109. l.

képpel

OLVASD EL ÉS ADD TOVÁBB!

Loholsz, futsz új javak után...

Loholsz, futsz új javak után, kifúj a szél, megázol,
És a meglévő holmidra vajjon, miért nem vigyázol?
Még törekvő emberek is sokszor sárba ragadnak,
Hogy ha ezer dolgod is van, szakíts időt magadnak!
Biztosításod van már rég (jobbat nem is tehetnél),
De manapság **e kis pénzért** mondd, hogy mit is vehetnél?
Ezt az ügyet nem is lehet más oldalról szemelni,
Az értéket nagy sietve jó lesz ma felemelni!!

"Pátria" r.-t. Budapest — 435418

Szandai várom

SZANDA

Vár

Szendrei János: Váraink rendszere és fölszerelése a XVI. és XVII. században. Hadtörténelmi közlemények, I – 1888, 89 l.

Szanadon várrom

SZANDA

Várrom

Czobor Béla: A műemlékek Országos Bizottságának működése. AÉ, X-1890, 357 l.

Szandai várrom

SZANDA

Várrom

Nagy Iván: Magyarországi képzőművészek a legrégibb időktől 1850-ig. Budapest, VIII– 1874, 94 l.

ADMIT

Szandai várom

SZANDAVÁR

Várrom

Szendrei János: Az Országos Régészeti és Embertani Társulat... AÉ, VIII – 1888, 443 l.

SZANDAI ISTVÁN: KONTYOS NŐ.
István Szandai: Frau mit Knoten. — István Szandai: Donna con pettinatura.

MIKUS SÁNDOR: MEZÍTLÁBAS NŐ.
Sándor Mikus: Barfüssige. — Sándor Márkus: Donna a piedi nudi.

BODA GÁBOR: A POSTÁS
POSTÁSÜ
*Gábor Boda: Denkmal der P
holungsheim der Postbeamten. -
del postino. Villeggiatura de*

SZANDAVÁR (Nógrád)

Szandavár

Nem község!

Csepkát

VÁRROM: sziklára épült középső torony és szomszédos épületrészek.

Állítólag III. Béla építette, sok nemes családé (Szécsy, Csetneki, Rozgonyi, Kompolthy, Zábatlan, Szécsény (Bátkány, Rónyay)) volt, közben Zsigmond feleségéé és leányáé. 1544-ben a török foglalta el, 1551-ben a magyarok visszavették.

Szandai csúcsív

Jatemplom

(Máramarosmegye)

Cserna Károly rajza

Repr

Om V. § 111. l.

SÜMEG

Kisfaludy Sándor háza

Képe VL 1859, 53 l.

1021

HAGYOMÁNYOK

Keze nyomán saját életre kelnek a tárgyak

Szandai Sándor munkássága képzőművészetünk sokszínű palettáján külön is figyelemre méltó: abból a szempontból, hogy benne milyen békésen, alkotó egységben fér meg egymás mellett a figuratív és a nonfiguratív plasztikai megfogalmazás; az a tény, hogy az egyik, egy életművön belül is mennyire kiegészítheti a másikat, „Minden alkotásnak alapanyaga a körülötte elterülő anyag és a társadalmi élet" — vallotta.

1903. március 7-én született a Szolnok melletti Szandaszőlősön. Édesapja szolnoki építkezésekre jár be dolgozni, s a pár hold föld jelenti szerény megélhetésük alapját. A gyermek Szandait a szülők erejükön felül is taníttatják, a szolnoki alsóbb iskolák után a mezőtúri gimnáziumba kerül.

A nagy gazdasági pangás idején, a század harmadik évtizedének végén Szolnokon keres munka- és önkifejezési lehetőséget. 1928-tól (kezdeti festészeti próbálkozásaival felhagyva) az irodalom kelti fel érdeklődését. Ebben az időben, a harmincas évek elején ismerkedik meg Kassák Lajossal, s az ismeretség később barátsággá mélyül. Az életre szóló barátság mélyen hatott művészeti szemléletére s talán a hazai avantgarde „nagy apostola" is közrejátszott abban, hogy érdeklődése a nonfiguratív, konstruktívista kifejezésforma felé fordult. Bár irodalmi tevékenységével nem hagy fel teljesen, egyre inkább a szobrászat, a plasztika izgatja, 1935-től tagja a Képzőművészek Új Társaságának és 1937-ben már önálló kiállítását rendezi meg a Tamás Galéria. Autodidakta művész, kisplasztikáinak paraszti fafaragásra jellemző báját s expresszív formavilágát a gyermekkori emlékekből, szülőföldjéről hozza magával. „Kisplasztikáim summája a groteszkség szemléletében jött létre, de mindig a mozgás dinamikájával és kihangsúlyozott emberi karakterrel" — vallja önéletrajzában. Az új hang, a leegyszerűsített, szinte kubisztikus megfogalmazásmód sikert hoz számára. 1944-ben a Magyar Modern Képzőművészet című átfogó vándorkiállításra hívják meg. A kiállítás Bern után Párizsba és Londonba kerül. 1957-ben plasztikái részt vesznek a Stockholmi Állami Tárlaton. Számtalan itthoni és külföldi szemle következik, többször szerepel Franciaországban is csoportos tárlatokon. 1958-ban a Bernheim-Jeune-Dauberville Galériába hívják meg. A neves párizsi kiállítóterem a XX. század újító, kísérletező művészeit karolja fel s biztosít bemutatkozási lehetőséget számukra. Párizsban Szandai megismerkedik V. Vasarlyvel, E. Hajduval és N. Schöfferrel, kint élő magyar származású művészekkel. A megismerkedésre így emlékezik szobrász özvegye: „Schoffernek kiállítása volt Párizsban, megnézte a férjem is, és el volt ragadtatva. Ott a kiállításon többször összejöttek. Ha kint rendez-

tek, amely kisebb átlakítások után az idősek békés találkozóinak helye lehet. Ezzel az intézkedéssel régi gondunk szűnik majd meg, és a panaszok egy része is orvoslást nyer.

— A másik, ismét csak sürgető teendő, hogy ezen a környéken, a „város peremén" a mai kornak megfelelő tágas szociális otthont kellene építeni. Ez egyébként azért is közös érdek, mert az esetleges kiköltözések révén sok olyan lakóház szabadulna fel, ahol most egy-két, otthonba kívánkozó idős ember él. A város illetékes vezetői e szempontból is mérlegelhetik a helyzetet, amikor a tennivalókról döntenek. Úgy tudom, már körvonalazódtak a tervek, ám hogy mikor lesz a tervekből valóság, az egyáltalán nem mindegy. Már csak azért sem mert sokat próbált, a mai világért küzdő emberek életéről, körülményeinek javításáról van szó.

— Az öregek jogos igényeit nem vitatja senki — mondja Jakatics Árpád, a szolnoki városi pártbizottság titkára. — Szükség van a napközi otthonra és a szociális otthon bővítésére egyaránt. Ezenkívül sok-sok törődésre, hiszen ha valakik megérdemlik, hogy figyelemmel kísérjük sorsukat, akkor ezek az elvtársak feltétlenül közéjük tartoznak. Ami a konkrét javaslatot illeti: a régi orvosi rendelő valóban ott állt kihasználatlanul, a tanács vizsgálatának eredménye után viszont semmiképpen se lehetett a felújítása mellett dönteni. Ott van azonban az új Temető úti orvosi rendelő, ahol bizonyos átszervezéssel megoldható egy 25—30 férőhelyes öregek napközi otthonának kialakítása. Jelenlegi ismereteink szerint erre 1981-ben feltehetően sor kerül. A feltételezés akkor válik kijelentéssé, amikor sikerül biztosítanunk a teljes pénzügyi hátteret is.

— A város időskorú lakóinak segítésére a VI. ötéves terv elképzelései között szerepel egy 200 személyes szociális otthon építése is, a régi mellett. Jelenlegi elgondolásaink szerint ebben is helyet kapna egy öregek napközi otthona. Ötletként felmerült, hogy a lakásépítési fejlesztési tervben kapjon helyet a régóta kívánságlistán szereplő idősek garzonháza. Amennyiben sikerül megteremteni az építkezés anyagi feltételeit, akkor ez az épület is a mostani szociális otthon környezetében áll majd.

A városi pártbizottság titkárának igaza van: a mai szűkösebb lehetőségeink között fejlesztésről, beruházásról beszélni meglehetősen kockázatos dolog. Ezért a sok feltételes mód, legalábbis addig, amíg az elképzelések letisztázott, anyagi háttérrel is megtámogatott tervekké nem válnak.

A gondoskodásnak viszont addig se csupán olyan lehetőségei vannak, amelyekhez feltétlenül pénz kell, sem Szolnokon, sem másutt.

BRAUN ÁGOSTON

nek egy kiállítást, akkor a művész reggeltől estig ott van, fogadja az érdeklődőket. A beszélgetések, viták során hatnak rá a kialakuló új művészeti irányzatok: az op-art, a kinetikus művészet. A hatások termékeny talajra találnak, hiszen ismeri Kassák munkásságát, s az új irányzatok nagy részben a századelei konstruktív művészeti irányzatokat fejlesztik tovább. Kialakuló új plasztikai szemlélete a nonfiguratív megfogalmazás felé indítja. „Az építészet új társművészete" névvel jelöli munkáit, felismeri, hogy a gombamód épülő modern lakótelepek házaira és tereire, azokkal harmonizáló, egymást kiegészítő díszítő plasztikára van szükség. Műveivel sohasem az elembertelenítést, az elgépiesítést, hanem a modern környezet szürkeségének játékos forma- és fényhatásgazdag feloldását szolgálja.

Önmaga készítette fa és csont szerszámaival először a vörösrézlemez alakításának határait vizsgálja, bekarcolással, filcnyomással, kalapálással. Fölfedezi a vékony rézlemez nyomásával létrejövő tektonikus, gyűrődéses formákat. Az esetlegesnek ható, de igen elmélyült és előre megtervezett munkát kívánó „tektonikus lapok" az őstermészet formáit juttatják eszünkbe. A lemezek primer megjelenésén túl fényhatásokkal is operál. A művek különböző oldalú megvilágítása során újabb és újabb formákat, variációkat fedezhetünk föl. A XX. SIECLE BILAN DE L'ART ABSTRAIT DANS LE MONDE című francia album így ír Szandai művészetéről: „Fémből készült vagy színezett domborműveit úgy komponálja meg, hogy az ott visszatükröződő fény lényeges elemük lesz, tehát a formák megsokszorozódnak és a tárgy saját életre kel."

Közben mobil jellegű térplasztikákat is készít. Ezek hol tömbszerűségükkel, hol áttört formáikkal: a szögletes és a gömbölyű szellemes variációival hatnak ránk. Új, keményebb s fényesebb anyag után kutatva talál rá az alumíniumra, a darualumíniumra és az alpakkára. Az alpakka rugóacél keménységű anyag, alakítása során szögletes, éles formajátékokkal próbálkozik. A da-

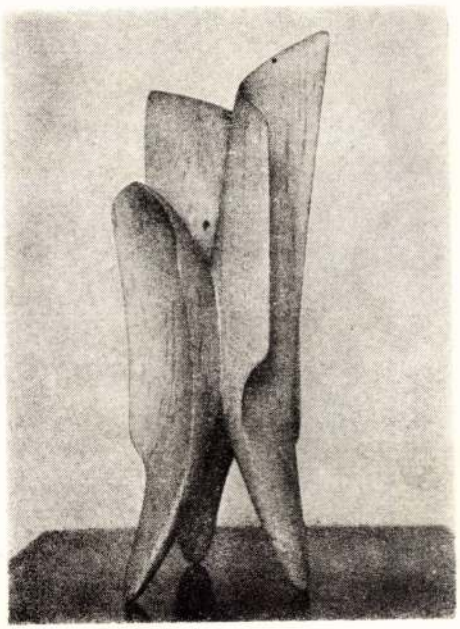

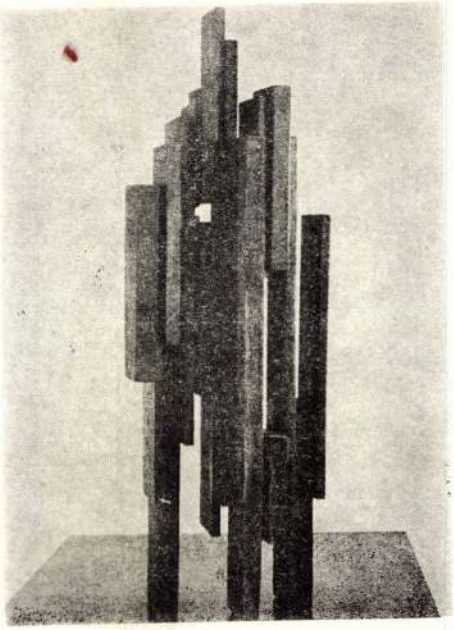

rualumínium és az alpakka felülete csillogóbb, a fényt a különböző síkok visszaverik, s így jön létre a minden nézetből más hatású kép. A fény-árnyék játékokat még inkább kiemeli, mikor hidegzománcot visz a felcsiszolt felületre, így alakítva ki a kompozíciót. Legtöbbször fekete-fehér (ezüst) ellentétpárral dolgozik, színes zománckompozíciói talán kissé erőltetettebbek. A színek, a természet tiszta színei inkább csurgatásos „képein" élnek igazán tüzesen. Ezeket szemlélve elébünk tárul az a kép, melyet mikroszkópba nézve látunk, ha egy érdekes sejtcsoportot vagy mikroorganizmusokat vizsgálunk. „Tagadhatatlan, hogy ezt a műfajt Szandai Sándor állította fel, és emiatt lett tagja az előkelő művészeti rangot adó párizsi Berheim Jeune Dauberville Galériának" írja Ikvai Nándor egyik kiállítását méltatva. Nem nagy titokról van itt szó: „Az anyag is segít — mondja a művész. Egyik forma, ahogyan ujjaim segítik életre kelni hideg húsukat s lendületbe mozdulni, meghatározza a következő ritmusok igazságát."

A kivívott rang a legnagyobbak közé emelte. 1967-ben a már említett francia kiadvány méltatja munkásságát. 1968-ban az antwerpeni „Van Goghiana" című kiadványban jelenik meg négy darabból álló Van Goghot mintázó vörösréz plakett sorozata. 1958-tól időről—időre visszatér Párizsba, ahol szerződéses művészként dolgozik. A szocialista országok közül a Szovjetunióban, Csehszlovákiában és Jugoszláviában szerepel műveivel. Itthon részt vesz minden jelentősebb szemlén, tárlaton (Műcsarnoki kiállítások, Szegedi Nyári Tárlat, Pécsi Kisplasztikai Biennálé, stb.) 1967-ben Cegléden mutatkozik be, és 1968-ban a Szolnoki Damjanich Múzeum rendezi meg gyűjteményes kiállítását. 1974-ben az Ernst Múzeum mutat átfogó képet a Szandai életműről.

Az építészet új társművészetének szánt térplasztikák, reliefek nagyobb méretű kompozíciók talán kevéssé nyerték meg az építők, tervezők tetszését. Pedig néhány elhelyezett munkája bizonyítja, milyen sikeresen oldotta meg feladatát az intim vagy a monumentálisabb térképzésben. (Szeged, Móra F. iskola, Mikroszkóp Színpad reliefje, Francia Műszaki Könyvtár díszítő kompozíciója). Kalocsán ovális-tükrös „életfa" jellegű térplasztikája áll, talán a rárakódott patinától megtisztítva többet mutatna fénytükrözéseivel.

A nonfiguratív alkotások mellett nem hagy föl a figurális művek készítésével sem. Nagy szeretettel mintázza író, költő ismerőseit, példaképeit. Mintegy harminc portréja, aktja, egészalakos kompozíciója bizonyítja: alkotójuk megőrizte és továbbfejlesztette realisztikus-expresszív formavilágát. Ezekből a szobrokból a játékos kedv (Tersánszky portré) és a nagy írók, költők szellemisége (Jókai, Petőfi, Mikszáth, Csokonai) sugárzik.

Számos díjat, pályázatot nyert. 1973-ban a Munka Érdemrend arany fokozatát, 74-ben pedig a Munkácsy-díj I. fokozata kitüntetést kapta meg.

Nem gyártott hangzatos elméleteket, minden póz nélkül küszködött naponta meg-megújuló erővel az anyaggal. Rákényszerítette akaratát a kemény fémre, miközben őt is alakította, formálta az.

1978-ban halt meg. Halála előtt három évvel, az Új Írásban ő maga így summázta művészetének értelmét és tartalmát Beszélgetés az anyaggal című írásában:

„Munkáim végis vannak, lesznek. Ezért nem vagyok egyedül. Szépek? Igazak! Őszinték. Századunk hangvételéhez tartoznak.

S azokra a fiatalokra, akik társadalmunk forradalmi korszakába születtek bele.

MENYHÉRT LÁSZLÓ

KASSÁK

Portrék és írók

„Szandai Sándornak, a szobrásznak a híre-neve ma már Európa szerte ismert a szakkörökben, irodalmi munkásságáról azonban itthon sem esett szó, pedig művészi kiteljesedésének szerves részét képezik az indulás éveinek szépirodalmi próbálkozásai."[1]

M. Pásztor Józsefnek igaza van: az életmű szépprózai része is megismerésre érdemes. Nem szeretnénk ugyan Szandai Sándor novelláit túlbecsülni, de írásainak értékeit, színvonalát talán a Nyugatban[2] való megjelenése is sejteti. Azért is érdemes komolyan vennünk Szandai szépírói munkásságát, mert ő maga is komolyan vette. Szandai Sándorné így beszél erről:[3] „Kassák nagyon sokra becsülte Szandait, mint képzőművészt. Nagyon sokra becsülte Szandait, mint írót. És mint embert. Emlékszem, a férjem megint kezdett volna irodalommal foglalkozni Kasinak a közbenjárására. Egyszer kint voltunk Békásmegyeren, és akkor azt mondta Kasi: Szandai, maga szedje össze a régi írásait! Azt mondja a férjem, hogy ó azokat le kellene gépelni! Hát majd a Duci legépeli! — mondta Kasi. És tényleg, akkor a férjem összeállította a könyvet, és én minden novellát legépeltem neki. Megbeszélték Kasival, hova lehetne elvinni. Nem emlékszem már hová, de Kasi valahová szólt, hogy Szandai viszi az írásait. Ott aztán azt mondták, hogy jó, de tessék legalább egy mai novellát beleírni. De ő nem tudott volna 1950-ben olyat írni, ami viszi a könyvet. A Kasi is mondta, hogy egy frászt!" Ettől kezdve Szandai Sándor nem foglalkozott novelláinak kiadatásával, munkásságában a szépíró teljesen háttérbe szorult, hiszen 1958-ban már Párizsba ment, és egészen 1963-ig, többszöri megszakítással ugyan, de hosszabb időt töltött ott. Sikeres esztendők voltak ezek, Szandai elmélyülten dolgozott, kialakította sajátos, tektonikus plasztikai világát, s ezekkel a műveivel méltón szerzett hírnevet Európa kiállítótermeiben. Kapcsolata mégsem szakadt meg az irodalommal, hiszen nagyon sok barátja volt, akikről így ír:[4] „Elözönlötték házunkat, műtermemet, máskor mi mentünk ki művészbarátainkkal a szabadba, a természetbe. Nagy Lajos, Tersánszky Józsi Jenő, Aba Novák Vilmos, Szőnyi István, Iványi Grünwald Béla, Domanovszky Endre, Kerényi Jenő és még hány barátom, művésztársam, vagy csak egyszerűen: embertársam jó emlékét, a velük való találkozások, játszadozások, viták és ünneplések örömért hordozom azóta is magamban." Nagy szerencsénk, hogy Szandai Sándor nemcsak magában hordozta e barátságok emlékét, hanem barátainak arcát anyagba mintázta és ezzel továbbadta a jövőnek.

Alighanem fiatalon, esetleg már gyermekként bensőséges kapcsolatba kerülhetett az irodalommal, és maradt is élete folyamán mindvégig. Az a szeretet, az az eszménykereső nyugtalanság, amivel ő kortárs barátain kívül újra és újra a klasszikusok felé fordult, kétségtelenné teszi, hogy személyisége kialakításában, művészi kiteljesedésében az irodalom megkülönböztetett szerepet játszott. Megmintázta Jókai Mórt, többször megmintázta Petőfi Sándort, Krúdy Gyulát, Móricz Zsigmondot és másokat. „Különös érzéke van karakterizálásra. Ez a képessége azonban nem csak a portré műfajában érvényesül, de valahány plasztikai művében. Magától értetődő, hogy arcmásain érhető tetten leginkább stilizáló hajlama, a szobrászi jellemző erő találékonysága. Huszonhat éve egy egész kiállításra való portré-sorozattal lépett a közönség elé, a többek között Tersánszky J. Jenő, Kassák Lajos, Gadányi Jenő, Mezey Mária, Csanák Béla,

Szenkár Dezső stb. szobrával, mindegyik az átható megfigyelés, árnyalatos formaérzék, meggyőző művészi kifejezés példája."[5]

Szandai Sándor későbbi portrészobraihoz az „átható megfigyelés"-t valószínűleg már Szolnokon elkezdte, amikor fiatal, kezdő íróként és lapszerkesztőként próbálgatta erejét. „Festőként indultam, majd novellákat kezdtem írni. Először újságok: a Magyar Hírlap, a Kis Újság közölte írásaimat. Szolnokon éltem és önálló irodalmi folyóiratot akartam indítani. Négyszer kértem rá hivatalos engedélyt, de nem adtak. Megjelent írásaimon észrevették, hogy lázadó hangot használok, s ezért nem bíztak bennem."[6] Szolnok irodalmi folyóiratával, az Irodalmi Kurír rövid történetével már színvonalas dolgozatok foglalkoztak,[7] Szandai folyóiratszerkesztői erőfeszítésének értékelése ezúttal nem feladatunk. Most mindössze annyit jegyzünk meg, hogy kegyes túlzásnak érezzük azt a véleményt, mely szerint „. . . az Irodalmi Kurír vidéken működő, de nem „vidéki" folyóirat, benne él az országos, a haladó irodalom sodrában."[8] Szandai Sándor még akkor sem fogadott el gyenge verseket a folyóiratába, ha pénzt ígértek a publikációért, inkább neves íróktól kért kéziratokat: ez valóban igényes, tiszteletre méltó magatartás. Mégsem szabad túlértékelni az Irodalmi Kurírt, hiszen tudjuk, hogy azok a bizonyos neves írók már megjelent műveket adtak Szandainak, így a szolnoki folyóirat csak másodközlések révén élt, „az országos, a haladó irodalom sodrában". Persze, ez sem kevés, de leginkább talán a közművelődésben betöltött szerepe a figyelemre méltó. Nem tudjuk azonban, hogy mennyire lehetett hatékony, mennyire jutottak el a progresszív írások a szolnokiakhoz, inkább csak sejthetjük abból a lehangoló képből, amit az éles szemű Nagy

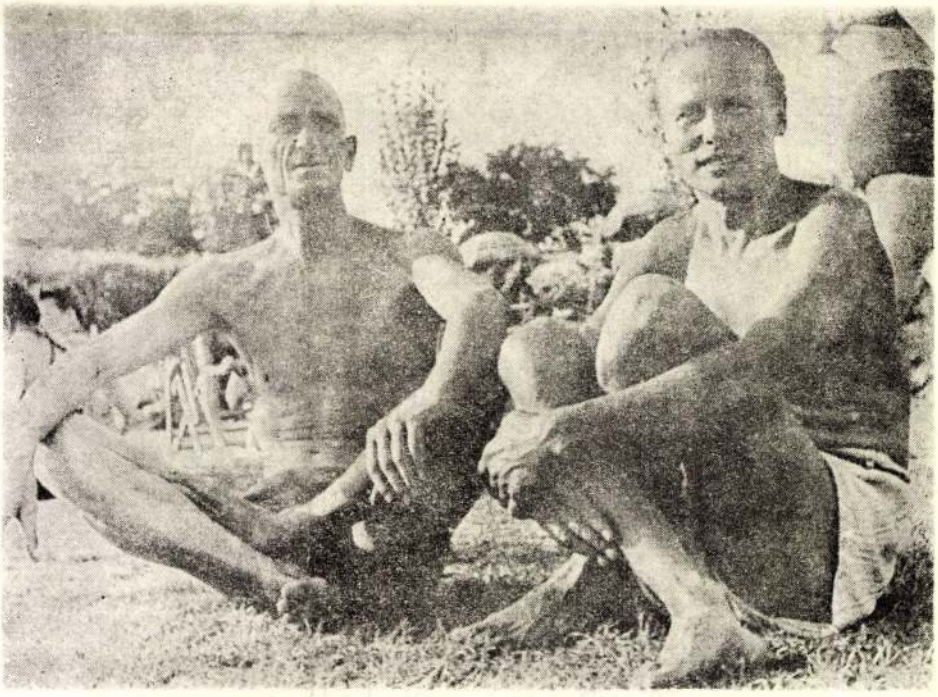

Szandai Sándor (jobbról) Tersánszky J. Jenővel

Lajos festett a városról, annak társadalmi, gazdasági, művelődési viszonyairól.[9] Az azonban bizonyos, hogy Szandai ekkor került kapcsolatba jeles írókkal, amiről sok levél[10] tanúskodik. Ekkor ismeri meg Nagy Lajost is, aki említett szociográfiájában így láttatja Szandait: „... egy kis magyar nyelvű füzetet olvasott figyelmesen: O. Molotov: a második ötéves terv..."[11] Egy-egy Kurírszám megjelenése után becitálják a rendőrségre, így nem csoda, hogy „életem vágányát is inkább a szobrászat művelése felé irányítottam ezután."[12] Az 1932-es szolnoki szociofoto kiállítás alkalmából letartóztatott Kassák és Lengyel Lajos mellett a rendőrség érdeklődése Szandai Sándorra is kiterjed.[13] „Az 1933-as évmásodik felétől Budapesten lakva napjainkig elsősorban szobrászként tartottam a kapcsolatot az irodalmi élettel. Az írók egész soráról készítettem portrét vagy lemezen kalapáltam ki arcélüket."[14]

Az igazi bensőséges barátságok ebben az időszakban születnek. Rendkívül intenzív baráti kapcsolatokat alakít ki Szandai az írókkal, s ezek a kapcsolatok nagyon fontosak lesznek a szobrász élete végéig, különösen azok a hatvanas évek elejéig-közepéig. Szandai ekkor mélyül el a nonfiguratív plasztika kutatásában, évekkel később pedig már betegsége választja el a barátoktól.

Még a mezőtúri Református Gimnáziumból ismerte Tamkó Sirató Károlyt; itt mindketten diákok voltak. Tamkó később Franciaországba került, majd hazajövetele után felújították a barátságot. „Akkor elég sokat összejöttek. Volt a Siratónak ez a dimenzionizmusa, aminek Párizsban csinálta a manifesztumát: mindig erről beszélgettek. Meg a régi diákemlékekről... Ilyesmiről. Sirató elmondta, hogy milyen nehezen tudja az írásait publikálni. Ő sokáig abból élt, hogy jógát tanított... Kezdett akkor irogatni ilyen népszerű... az űrkutatással, ezzel-azzal kapcsolatosan. Akkor kezdték őt elfogadni. Akkor úgy örült Sándor is, azt mondja: Na látod, megtaláltad az utadat. Aztán nem is tudom hogyan, de megszakadt a barátság közöttük."[15]

Móricz Zsigmonddal az Irodalmi Kurír engedélyeztetése körüli húzavonák során kerül kapcsolatba Szandai Sándor. A nagy író levelében a lap indításához ad tanácsokat.[16] Kapcsolatuk később, amikor már Szandai is Budapesten élt, erősödött. „Sokszor találkoztak. Sokszor. Még terveik is voltak, hogyan lehetne ezt a művésznyomort megszüntetni. Zsiga bácsinak is volt valami elképzelése, a férjemnek is volt elképzelése. A Zsiga bácsit nagyon szerette."[17] Ezt a szeretetet tükrözik az elkészült Móricz-arcmások.

József Attilát már a fővárosban ismerte meg Szandai. A költő portréját tízesztendővel annak halála után, 1947-ben készítette el. „Ismerte. Még sakkozott is vele. Azt mondta, nagyon mérges természetű volt József Attila. Például a férjem megverte sakkban és ezt sehogysem bírta elviselni. A Japán kávéházban találkoztak. Elég sűrűn. De baráti viszony nem alakult ki a férjem és József Attila között. A portréját azért készítette el, mert szerette a költészetét. Mint művészt értékelte. Mint ember, elég tüskés volt József Attila."[18]

Egy nagyszerű Tersánszky-portré dokumentálja Szandainak az íróval való barátságát. Ez a barátság aztán igazán bensőséges volt! „Szandai komám családi körben velem ramslizott filléres alapon, ha ez ér valamit otthon, szívesen bizonyítom. Tersánszky Jenő." Cigarettásdoboz szétbontott tetejére íródott az... engem kimentő pár sor. Azt hiszem, hogy a feleségem nem hitte el a segítő szándékot Tersánszkynak. Főként azért nem, mert én nem tudok ramslizni."[19] „Majdnem minden nap kint voltak a Palatinuson. Egy nagy gyerek volt a Tersánszky. Ha valahol összejöttünk vele: hát akkor most ne menjünk haza, hanem

menjünk sétálni! És akkor mentünk. Ters
den kocsmába be kellett menni és inni egy
sétáltunk. Legalább olyan jóba voltak, mint Kassákkal. Csak a Tersánszky
zserebb ember volt, éppen ellentéte Kasinak. A férjem is szerette a vidámságot, szeretett jókat nevetni, hülyéskedni. Tersánszky ragyogó figura volt. Nagyon szerette a nőket, mindig tele volt nőügyekkel. Csuda fopa volt.[20]

És végül a mindent meghatározó Kassák-barátság! A magyar avantgarde apostoláról készített portré remekmű. „Harmincöt éves barátság volt közöttük. A férjem mindenkinél többre becsülte Kassákot... Nagyon sokat jártunk ki hozzájuk Békásmegyerre. Nekünk is volt ott egy kis berkünk, de amikor már nem volt, Kassákékhoz akkor is kimentünk minden vasárnap. A művészetről és az irodalomról beszéltünk. A Kasi mindig mérges volt, mindig haragudott, mindig megvolt neki a maga véleménye... Telefonáltak Kasiék: Jöttök a Luxorba? Jöttök a Japánba? Egy héten legalább háromszor-négyszer összejöttünk Kassákékkal. Mind a két embernek örömet okozott. A férjemnek is, Kassáknak is... Úgyhogy mindkét embernek nagyon fájt, hogy a barátság megszakadt."[21]

Semmiképpen sem feledhetjük el, hogy Szandai Sándor plasztikai életműve jelentősebb, híressé vált nonfiguratív vonulatának árnyékában ragyogó portrészobrászatot művelt. Az irodalmár külön öröme, hogy portréinak többségében írókat mintázott meg Szandai Sándor.

Az élet így rögzült a Szandai Sándor halálával immár lezárult életműben. Az életmű tekintélyes, lenyűgöző. Méltó helyét keresi, hogy kiállítva mindenki számára hozzáférhetővé váljék, mindannyiunk közös kincse legyen. S ebben elsősorban a szülőföld, Szolnok tehetne sokat.

KÖRMENDI LAJOS

JEGYZETEK

1. M. Pásztor József: Irodalmi folyóirat Szolnokon 1932-ben. Magyar Könyvszemle, 1970. 315—328. 2. Szandai Sándor: Otthagytam a falut. Nyugat, 1932. aug. 1—16. XXVII. évf. 14—15. 3. Körmendi Lajos—Menyhért László: Beszélgetés Szandai Sándornéval. Kézirat. 4. Szandai Sándor: Röpdöső fenyőfaforgács. Új Írás, Pályám emlékezete. 1977. január. 124—125 old. 5. Pogány Ö. Gábor: Szandai. Az Ernst Múzeum kiállítási katalógusa. 1974. III—IV. 6. Szandai Sándor emlékezése. Búvó patakok. A Petőfi Irodalmi Múzeum és a Népművelési Propaganda Iroda közös kiadványa, Bp. 132. old. 7. M. Pásztor József: i. m. Kaposvári Gyula: Irodalmi Kurir — 1932. Jászkunság, 1968. február, 44. old. 8. Kaposvári Gyula: i. m. 9. Nagy Lajos: Magyar város 1932-ben (Három magyar város, Kis Kosmos Kiadás, 1933. 1.). 10. Kaposvári Gyula: i. m.; M. Pásztor József: i. m. 11. Nagy Lajos: i. m. 12. old. 12. Szandai Sándor emlékezése Búvópatakok. 133. old. 13. Idézett dolgozatában M. Pásztor József megjelöli ennek nyomát: MSZMP Párttörténeti Intézeti Archivuma BM VIII. res 1932—5595. 14. Búvópatakok. 133. old. 15. Körmendi Lajos—Menyhért László: Beszéletés Szandai Sándornéval. Kézirat. 16. Kaposvári Gyula: i. m. 17. Körmendi—Menyhért i. m. 18. Uo. 19. Szandai Sándor: Röpdöső fenyőfaforgács, uo. 20. Körmendi—Menyhért: i. m. 21. Uo.

Szandai Sándor

szobrász

Kiállításán szereplő műveinek, különböző a technikai megoldásuk. Vannak lemezek hidegzománc festéssel, fehéte szinnel, de gyakori a tölbszínű megoldás is.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Muzeumban.

Művészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

szobrász

Kiállításán szereplő plaszlikai anyagot egy és több-színű wasco rajzok, továbbá pasztellek és grafikai lapok egészítik ki.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Muzeumban.

Művészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

szobrász

A kiállítás sokszínű anyagban és technikában. Semmifile új műbeszéti irányzathoz ez a plasztika, festészet és grafika nem rokonul. Teljesen egyéni.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Muzeumban.

Művészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor szobrászmüvész

Retrospektiv kiállitását rendezték meg az Ernst Muzeumban a hetvenegy éves müvésznek. Pályáját autódidaktaként kezdte.
Vadas József: "Megtalált illuziók" cimmel ir -több tárlat ismertetése mellett- a müvész munkájáról. A néhány évvel fiatalabb Illés Árpáddal hasonlitja össze. Közös vonásként emliti, hogy mindketten a realisztikus formanyelvből érkeztek az elvont formák világába. Említést tesz arról is, hogy valamikor Dési Huber Istvánról és Kassák Lajosról mintázott "expressziv lendületü és érzékenyen megformált arcképeket."
Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 16.
XVIII. évf. 11. sz. 13. lap.

Szandai Sándor
szobrász

Kiállításán szereplő műveinek
különböző a technikai megoldá-
sok. Vannak mintázott, öntött,
kalapált, domborított darabok stb.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Muzeumban.
Művészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

Az elmult évtizedekben alapvetően megváltozott a müvész stilusa, -mondja kritikájában Vadas József. Dekorativ fémlemezein nem talál semmi utalást a tárgyi világra, de azt sem lehet mondani, hogy csak a felhasznált anyag "önmagában rejlő szépségét mutatja fel." Szobrászata fantáziál, játékos formáival képzeteket kelt a nézőben. A modern szobrászat egyik legvonzóbb irányzatát müveli a mesterember mügondjával." Világa egyéni.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. márc. 16.
XVIII. évf. 11. sz. 13. lap.

Szandai Sándor
festő-

PAP GYULA

FESTŐMŰVÉSZ

ÉS

SZANDAI SÁNDOR

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLITÁSA

(1943 ápr. 11 – 22.)

4.

ALKOTÁS MŰVÉSZHÁZ

Ára 50 fillér

CSENDÉLET NAPRAFORGÓVAL

PAP GYULA

komoly és tiszta hangon szólaltatja meg az ember és a föld bensőséges kapcsolatát. Hallgatag és elnehezült parasztjai eggyéforrnak a mély, sötétegű tájjal. A széles, nagy vonalak higgadt tudatosságával foglalja egybe a látható világot, de sötét tónusain átdereng az élet fájdalmassága s az egyszerű, zárt formakezelésben feltárul a földhözkötött ember nagy és súlyos élményvilága. Mondanivalóinak határozottságát őrzik ezek a szilárd, nagy ívű formák. Érzelmi gazdagságát mélytüzű színekbe önti s ebből a csöndesen izzó koloritból hangsúlyos plaszticitással emelkedik ki a szépentagolt, arányos kompozíció.

Impressziók helyett valamennyi képén az erőteljes konstrukció ragadja meg a szemlélőt. Az **Aratók,** az **Anya,** a **Faluvége** mind egy-egy monumentális megszólaltatása a kemény emberiségnek. Zárt, megváltozhatatlan jellegük a kifejezés nemes szűkszavuságában rejlik.

Fejlődésének ebben a szakaszában Pap Gyula tovább mélyíti a tömör egyszerűséget, törekvéseinek leszűrt és kiforrott szintézisét. A kubisztikus térmegoldások és szürrealista víziók tanulságai megbonthatatlan egységben egyesítik a természet sokféle arcát. Képein néhol fojtott feszültség üt át, de súlyos levegőjükkel mindenkor kibékít a színek és formák harmónikus, gazdag világa.

Az olajfestmények, a pasztellek és a szénrajzok egyaránt tükrözik a művész biztos formakezelését és alapos megfontoltságát s nagyarányú festői produkciót jelentenek, — a szemlélőt pedig komoly elmélyülésre szólítják fel.

DR. MÁNDY STEFÁNIA

			Pengő
1.	Virágcsendélet I.	olajtempera	800.—
2.	Nyárfák	„	650.—
3.	Déli pihenő	olaj	900.—
4.	Virágcsendélet II.	olaj	800.—
5.	Ivóban	olaj	800.—
6.	Szentendrei táj	pasztel	350.—
7.	Aratók	olaj	2.000.—
8.	Napraforgók	pasztel	800.—
9.	Balatoni táj	pasztel	400.—
10.	Virágcsendélet III.	olajtempera	600.—
11.	Halascsendélet	olaj	800.—
12.	Anya gyermekével	olaj	mgt.
13.	Barack-ág	olajtempera	650.—
14.	Napraforgóscsendélet	olaj	800.—
15.	Kisvirágcsendélet	olajtempera	400.—
16.	Gyermek	pasztel	350.—
17.	Faluvége	olaj	900.—
18.	Anya	olaj	1.800.—
19.	Szentendrei táj	olaj	800.—
20.	Virágcsendélet IV.	olajtempera	800.—
21.	Kelenyesi házak	olajtempera	650.—
22.	Szántóvetők	pasztel	800.—
23.	Női fej I.	pasztel	250.—
24.	Kőrajz		40.—
25.	Női fej II.	pasztel	250.—
26.	Női akt I.	szénrajz	120.—
27.	Borozó	szénrajz	150.—
28.	Tusrajz		60.—
29.	Két fej	pasztel	300.—
30.	Női akt II.	grafit	100.—
31.	Férfi akt	szénrajz	150.—
32.	Vén napszámos	színeskréta	150.—
33.	Tökvirág	pasztel	400.—
34.	Öreg kertész	szénrajz	150.—
35.	Női akt III.	szénrajz	150.—
36.	Gyümölcsöstál	pasztel	300.—
37.	Szőlőtőke	pasztel	300.—
38.	Kernstock Károly	szénrajz	150.—
39.	Tányérvirág	pasztel	350.—

SZANDAI SÁNDOR

az egyéni meglátások mintázója. Mindjobban eltávolodva a groteszk és vaskosabb formáktól, eljut a lényegábrázolás őszinte plasztikai megoldásaihoz. Ez a formakezelés nem jelent könnyedséget, csupán egyszerűséget és nem jelent felszínességet, hanem lezárt, kerek felületeket. A mozgás helyett már a mozdulat érdekli és az egyes megjelenési lehetőségek mögött megszólal és formává kristályosul a maradandó mondanivaló.

Portréin összecseng a mintázó és a mintázott egyénisége; a szobrász, a modell sajátos tulajdonságain túl egy magasabbrendű művészi individualitást ad a fejnek. Mindamellett a portrék jellegüket tekintve megoszlanak. Egyeseknek bizonyos ideálisabb megfogalmazása mellett, másokon a realizmus erőteljes vonásai uralkodnak.

A portrék egyéni formavilágától egyenes út vezet az ötletgazdag kisplasztikához. A kis méretek távolról sem zárják ki a nagy témákat s valóban ezekben a munkákban ismerkedünk meg legjobban Szandai Sándor alkotó készségével, aki nem merül el aprólékos részletekben, hanem az alapmotívumot erős kézzel megragadva, egységes, zárt és meglepő figurákat ad. A szobrok a kiérlelt főnézet mellett minden oldalról gazdag meglepetést nyujtanak. Kicsinységében is nagyvonaluak az **Anya gyermekével, Táncoló, Kendős lány** c. kompozíciói.

Egyetlen életnagyságú szobra, a **Labdázó fiú** egy muló mozdulatnak térben való megoldása. Ennek ellenére a fiatal test zártságában hiven tükrözi a halk, gyöngéd formák mögött megbúvó, kibomlatlan gyermeki lelket.

DR. MÁNDY STEFÁNIA

			Pengő
1.	Labdázó gyermek	bronz	2.800.—
2.	Mezey Mária portré	bronz	mgt.
3.	Önportré	bronz	1.200.—
4.	Kalapos nő, egyespéldány 1937.	terac.	1.600.—
5.	Kontyosnő	bronz	1.200.—
6.	Nőifej	terac.	600.—
7.	Fiúfej 1936.	terac.	600.—
8.	Leánykafej 1936.	terac.	600.—
9.	Parasztasszony, diófa 1937.		4.000.—
10.	Emberpár 1937.	bronz	1.000.—
11.	Parasztleány	bronz	800.—
12.	Dajkáló	bronz	700.—
13.	Anya gyermekével I.	bronz	600.—
14.	Anya gyermekével II.	bronz	600.—
15.	Anya gyermekével III.	bronz	600.—
16.	Almáttartó nő 1936.	bronz	600.—
17.	Falusi leány 1937.	bronz	600.—
18.	Tövishúzó, egyespéldány 1936.	terac.	600.—
19.	Táncoló	bronz	800.—

ANYA
GYERME-
KÉVEL

ALKOTÁS MŰVÉSZHÁZ
BUDAPEST, VII., ERZSÉBET-KÖRUT 19 I.
IGAZGATÓ: BENDE JÁNOS. TEL.: 426-904

Andrási József nyomda, Budapest

1021

SZANDAI SÁNDORNÁL

A magyar szobrászat jelentékeny és köztiszteletben álló alakja, elmúlt már hatvanéves, de sokan a nevét sem ismerik. Számos állami megbízást kapott, a X Magyar Képzőművészeti Kiállításon is részt vett két szép kisplasztikai művével — egyiket megvásárolta az állam — mégis, valahogy nagyon nagy csend van körülötte. Ezért is látogattam meg most a műtermében, erről kérdezem először.

— Csönd? Néhány éve kaptam egy dokumentációs kérdőívet. Egyik kérdésükre becsületesen összeszámoltam, hány kiállításon vettem részt. Magam is meglepődtem: 200-szor szerepeltem. Igaz, hogy egyéni kiállításom — itthon — tizenhét évvel ezelőtt volt utoljára, de 1959-ben önállóan állítottam ki a párizsi *Bernheim-Jeune* galériában (ezt a galériát 1795-ben alapították).

Idead egy csomó katalógust. A Bernheimnél rendezett tárlat leporellója mellett találok egy szovjet kiadású katalógust (1958), benne a kevés számú reprodukció között Szandai Dési Huber szoborportréja; 1958 — Salon Populistben; 1960 — a párizsi Indépendantes tárlaton; 1964-ben Pozsonyban és Prágában; 1965-ben a zágrábi biennálén szerepelt Szandai Sándor — csak a legújabb szereplőseket említem —, mindig több plasztikával. Az előkelő zágrábi katalógust éppen beszélgetésünk közben hozta a postás.

— Persze a sok kiállítási adattal nem cáfoltam semmit, valóban csönd van körülöttem. Pedig dolgozom. Sokat. Hogy a csönd megtörjön, még többet kellene dolgoznom, de épület-dekorációs jellegű feladatot még nem kaptam, pedig mostanában ez érdekel a legjobban — a lemezdomborítás. Nem panaszkodom, mert szobormegbízásokat kapok; tizenhat munkám van felállítva az országban, köztéri szobrok, díszkutak, domborművek. Most készül egy kétalakos kőszobrom Miskolcra. Én ugyanolyan igénnyel és művészi hittel fogalmazom meg a figuráimat, mint az épületek dekorálására szánt lemezdomborításokat. Csak akkor ér valamit egy mű, ha alkotója őszinte hitvallással vallja azt, amit csinál. Az alkotónak elsősorban önmagát kell a munkája hasznosságáról meggyőzni.

— Hogyan indult el a művészpályán?

— Novellákat írtam. A Nyugatban, az Újságban, a Magyar Hírlapban és a Népszavában jelentek meg írásaim. Irodalmi Kurir címmel folyóiratot (1931—32-ben) szerkesztettem Szolnokon.

A két évfolyam megmaradt Szandainál, szépen bekötve, a munkatársak között Kassák, Radnóti, Gelléri Andor Endre, Nagy Lajos, Bányai Kornél nevét látom.

— Csak 1933-ban kezdtem szobrászkodni.

— Képzőművészeti főiskolát nem végzett?

— Nem. Autodidakta vagyok, sehol sem tanultam. Rajzolni is csak annyit, mint bárki más a középiskolában. Az a véleményem, hogy a művészetet nem lehet *megtanulni*. Költőiskola sincs. Ezt mondom a tanítványaimnak, már húsz éve. Angyalföldön vezetek képzőművész kört. Arra megtaníthatom őket, hogyan rakják föl az agyagot, mik az arányok. De az a fontos, hogy valaki a körülötte levő életet, a társadalom igényeit tudja látni, és — ha művész — meg tudja fogalmazni kora művészetét. Nem tagadom én az akadémiai képzés szükségét sem, hiszen ez a tagadás is dogmatizmus volna.

Szandai figurális szobrászatában főleg nőalakokat mintáz — a klasszikus hagyományok szerint. De a szabályos kánonok szépségének a rendjéből kilép, belső kifejezés a célja. Expresszivitásának lázadása persze nem tűr konvenciót, mégis felhasználja a hagyományokat. Csak egy lépéssel mozdítja el alakjait, de ezzel a mozdulattal már mást közöl — a saját mondanivalóját. A szobrászat tradicionális nyugalma helyett mindent megmozgat; a torzítás árán is — bíráló és javító éllel — dinamikus. Plasztikai alakításnál — legyen az kő, vagy bronz — alkalmazza a fényesen sima felület hatásait, de az elnagyolás rusztikus összefoglalását is, mindig az adott tárgy szerint.

— Mikor kezdte a lemezdomborítást?

— Nyolc éve. Az ilyen plasztika, mint társművészet hasonul a jelenkori architektúrához. Konstruktív jellegű formamegoldásokra törekszem. A XX. század emberének mind kevesebb lesz az ideje, pontosabban olyan irányú az érdeklődése, hogy már az első látásra tudomásul akarja venni a művészet által sugallmazott szépséget. Számára a tetszés, nem-tetszés állapotát az dönti el, hogy vizuálisan örömet okozott-e neki. Ennek a szükségszerűségét abban látom, hogy a jelen építőművészetet és a jövő óriási stílusbeli fejlődését a képzőművészetnek is érzékelnie kell. Hogy a két művészet megférjen egymás mellett. Az én lemezdomborításaim tervek, modellek, belsőterekbe — előcsarnok, mozi, kultúrterem stb. —, de épülethomlokzatokra is felszerelhetők, mert a fém esőálló, ha kap valami patinát, annál jobb.

Hármat említek Szandai lemezdomborításai közül, mindegyikük egy csoportot képvisel. A korábbiak közé tartoznak a „ritmusgyűrődések", anyaguk vörösréz, puha hatású hullám. zó felületet adnak, ezt a művész néha drapériaszerűen megcsavarja. Szabályosabb, keményebb ritmust ad a geometrikus, fekete—fehér alumínium dombormű. Az alumínium természetes ezüst-fehér színét hidegzománccal festett fekete pálcikák szakítják meg, mindig pontosan megismétlődő arányokban. Engem a zongorabillentyűk sorára emlékeztetett ez. — A legújabb friz — melyben már az eddigi eredmények is bennfoglaltatnak — alapja enyhén bordázott ólom, a domináns részt pedig vörösréz lemezekből kalapálta a művész. A formák — élekben található rendszerek, mint a kristályok — mintha emberi alakok fűzérének leszkematizált jelzései volnának. Itt nem lehet a logikát megcsalni, nem szabad tévedni, mert ez a rendszer műszakilag sem bírná el a megoldatlanságot, az élek nem találkoznának a kellő helyen, vagy a vékony rézlemez eltörne. Friz terve ez, tehát a modelltábla mindkét oldalán folytatni lehetne a sorozatot, ritmikus, de most nem ismétlődő, hanem variált, de egymásra ható alakzatok — mintegy figurák — sorozata. Ez a mai, modern dombormű mégis érezteti — lényegében, mert felületi hasonlóságnak persze nyoma sincs — a görög építészet ugyancsak strukturális jelentőségű részét: a képszéket, az antik frizt.

Frank János

élnek, mert befejezettek.
lmozódott erő többé nem

Csohány Kálmán: Látogatás

lenül és olcsón nem lehet
mi érdemlegeshez.
hát az arcok is. Ahogy el-
nint egy Giacometti-szobor
itott feje. Ahogy rézkarc-
zettekké keményedtek. S
k tört fényéből biztatóbb
gárzik, mint hajdan a tö-

szet, még a realista igényű
yekszik a közvetlenül látha-
nóniáin és egy megszenve-
iáért küzd. A zene új rend-
és átköltött skálák lépcsőin
y megfrissített zenei orga-
.

azonban saját teste az
esték, ez a márvány, innen
— nem a régi, buja és te-
fényes, nem a tegnapi fu-
egy rekedtesebb, tompább
. Miként a szem, miként az
t.
töretett. Scofieldet egy régi
egáldott szinigazgató sose
nvivánnak. Gábor Miklós
zhatna Hamletet: a ráncok
ak a Hamletéi. A mi ko-

színpada, az Erzsébet-kor-
te a középkorú férfiak és
küzdő mindig ifjú volt, a
eg. Harminc, negyven esz-
etlen Shakespeare-drámá-
tni.

Mi viszont Júliát nem tudjuk csitrinek elképzelni. A tizennégy éves Júlia manapság színpadi képtelenség. De a húszéves Hamlet is az.

A dráma világa, mondtam, a felnőtteké lett. A megélt és kiküzdött tapasztalatot keressük szemünkkel a színpadon. A szenvedés vonásokká rendezett harmóniáját. Básti szép színész volt, hódító. Ma, az évekmarta jegyekkel az arcán: szebb. És szép Sinkovics Imre, harcsabajusznyi ránccal az orra tövétől a szája sarkáig. Kálmán György pengearca, aszkéta-feje hőst sejtet. Majoré is. Darvas Iványról is lehámlott a született elegancia. Az iszonyatnak és az örömnek éppúgy helye van rajta, mint Mensáros Lászlón.

Még nem hullott le a függöny, még el se kezdődött a darab, s egy tisztító katharzis csillagtüze ott fénylik a szemekben. A karvezető mondja az Elektrában:

Fogadd meg hát szavát. Nagyobb kincs
nem terem
Ember számára, mint a józan értelem.

Ez az, amit a szemek sugároznak. Nem a könnyű diadalt, az ingyen adott pályabért, a szenvedetlen jussot.

A keresés, viaskodás, küzdés igazi, értelmes jutalmát.

Ezért ítéltetett itt szebbnek a tört szem, mint a ragyogó.

Mezei Dénes

1021

Szandai Sándor kiállítása

Abban az életkorban, amikor a szükség által kényszerítve, vagy a társadalmi illemszabályok tiszteletében a fiatalok pályát választanak, *Szandai Sándor*nak esze ágában sem volt, hogy szobrász legyen. Lehetetlenebb feladatra vállalkozott: egy fillér nélkül a zsebében avantgarde folyóiratot szerkesztett aluszékony szülővárosában, ahol akkortájt aligha akadt száz rendszeresen olvasó ember, könyvvásárló pedig talán a fele sem. Nem a hirtelen született, s még hirtelenebbül kimúló orgánumok számát akarta szaporítani, azt szerette volna, ha folyóirata táborhelye lesz azoknak, akik a magyar társadalom nyavalyáinak, a nép életének valóban korszerű, az izmusok eszközeitől nem idegenkedő kifejezést adnak. Novelláinak láttató erővel ábrázolt helyszínei, plasztikus figurái mintha képvagy szobor-leírások lennének; legértőbb olvasóját, Kassákot, nem is lepte meg, mikor írás helyett rajzzal, szoborral jelentkezett.

Már első kiállítása ösztönös és erőteljes tehetségéről, s nem autodidakta voltáról tanúskodott. Annak ellenére, hogy első szobrainak modellálása félreérthetetlenül irodalmi eredetű: utilitárius szándékát drámai beállítással és gesztusokkal igyekszik hangsúlyozni. Néhány év múltán, 1937-ben, a Tamás Galériában bemutatott szobrai már nagyvonalúan egyszerűsítettek, formáik a konstruktív sémákhoz igazodnak, bár Kassák megfigyelése szerint, a formák jelentését, plasztikai hatását továbbra is nemegyszer külsőségesnek látszó lélektani motívumokkal fokozza. A mű önérvényűségét gyakran etikai és esztétikai meggondolások korlátozzák; művészi egyénisége kibontakozásának mégis ezek a „korlátok" voltak a feltételei, amikhez az ellenvetéseket meghallgatva ugyan, mégis mániákusan ragaszkodott.

Szobrainak érzelmi jelentését gazdagabbá és tartalmasabbá tevő lélektani motívumokat szerette volna, mint az emberi létezés alapképleteit kifejezni, de tisztában volt vele, hogy a plasztikai kifejezésnek a 19. századtól örökölt eszménye ezt a szándékot legfeljebb ha megközelíteni engedi. S ha hosszú idő múltán is, de bekövetkezett a nagyszerű mesterségbeli erényeket mutató dekoratőr, a sikeres és keresett szobrász pályáján a döntő fordulat. Akadémikus kérdés, milyen szerepe volt e változás bekövetkeztében annak a hatásnak, amit Kemény Zoltán, Hajdú István nevével jellemezhetünk, hiszen nem eredményezett mást, mint a közvetlen hagyományoktól való elszakadást, s a visszatérést a természethez, az európai szobrászat kezdeteinek formavilágához.

A modern szobrászat története ennek a visszatérésnek, s újbóli nekirugaszkodásnak a krónikája, de azt a generációt, amelyhez Szandai is tartozik, már nem az abszolút, az egyértelműségében is tökéletes forma megteremtése izgatja, mint a hőskor mestereit, Brancusit és Arpot. Szandai réz-relifjei egyetlen forma alakulásának, öntörvényű átváltozásának elbeszélései, a forma, mint egy drámai elbeszélés szereplője, különböző helyzetekben jelenik meg előttünk a legegyszerűbb emberi érzelmek, lét-állapotok jelképeként. A kompozíció a zenei felépítés szabályaihoz igazodik, jelzi és kibontja a fő témát, mint egy szimfónia, gazdagon hangszerelt, s elragadóan melodikus melléktémák kíséretében. S a formák önfeledt játékát kiegészíti a fényé és a színé; domborművei a természet színjátékának tudatos és kemény munkával kidolgozott, plasztikus megidézései. Alumíniumból, nikkelből csinált reliefjei nem természeti, hanem geometriai idomokból épülnek. A négyzetek, téglalapok ritmikus ismétlődése bonyolult térviszonyokat és formakapcsolatokat teremt, s nemegyszer a gótikus festményeken látható idealizált városképek hangulatát idézi, egyszerre keltve a közel és a távol perspektívájának érzetét.

Szandai a múlt formavilágának felidézésében nem lépett túl a Parthenon lovain, formái és szerkezetei, az európai képzőművészeti örökség ma is érvényes, korszerű tartalmakat kifejezni képes elemei és sémái. Szépek, mert az élet erejének és a legyőzhetetlen energiájába vetett bizalomnak kifejezései, mert nem valami befejezett, lezárt, hanem állandóan mozgásban levő és újjászülető igazságot közvetítenek.

A művész *hetvenedik születésnapját* ünneplő kiállítás fiatalos és ma is folyton változó, fejlődő életművel ismerteti meg a látogatót.

SÍK CSABA

SZÍNEZETT LEMEZ RITMUS

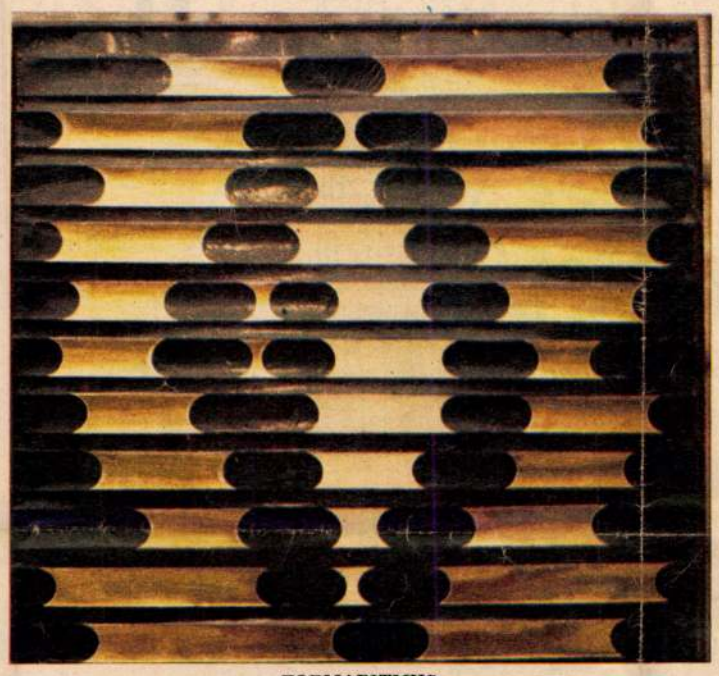

FORMARITMUS

LÁBTÖRLŐ

RITMUS

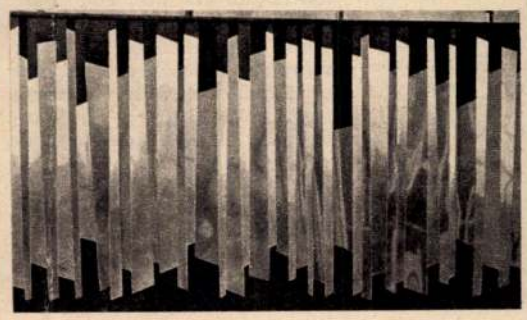

VASLEMEZ HIDEGZOMÁNC FESTÉSSEL

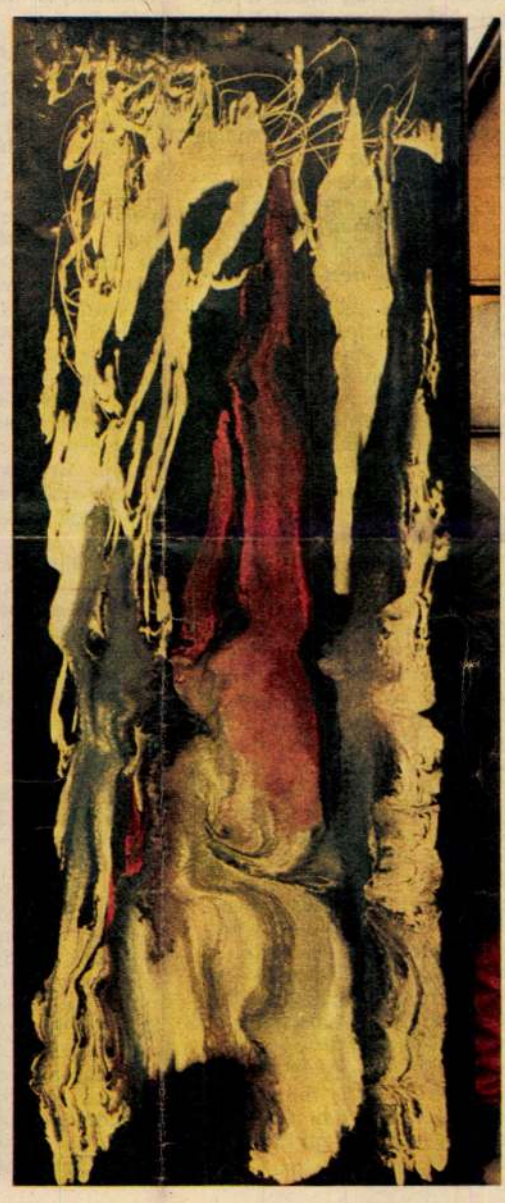

Major Ottó

A nép ellensége

A klasszikusok minden kornak küldenek fényjeleket; műveiknek éppen ez az opalizáló természete teszi halhatatlanná őket. Az ibseni életmű is kimeríthetetlen fényforrás. Csak éppen fel kell fogni és meg kell érteni üzenetét. *A nép ellensége* nagy és közvetlen hatású műve Ibsennek; ma talán innen küldi legtisztább és legerősebb sugarait. A *Katona József Színház* obszervatóriuma ezeket a fényjeleket fogta fel, ha némi fénytöréssel is — *Arthur Miller* prizmáján keresztül.

A nép ellensége 1882-ben íródott, és nemcsak a modern dráma történetében, hanem Ibsen munkásságában is különleges helye van. Az individualizmus tragédiái (Brand, Peer Gynt) után, a realista drámák (Nóra, Kísértetek) szomszédságában, de még a tragikomédiák, az ibseni fatalizmus drámai remekei előtt született. A nép ellensége megtisztító erejű *tragédia*. Hőse, Tomas Stockmann — tragikus hős, a modern drámairodalom egyik legszebben megrajzolt jelleme. Kisvárosi fürdőorvos, aki harcot kezd a szennyezett, mérgezett víz megtisztításáért. A fertőzés és a szenny forrása azonban maga a városi tanács és ennek első embere, az orvos fivére, Peter Stockmann polgármester. A tragédia elkerülhetetlen. A kisvárosi dráma hatalmas jelképpé nő, amit maga az orvos — az eredeti műben — így fogalmaz meg: *„... Ez már nemcsak a vízmű és a csatorna kérdése. Az egész társadalom megérett a tisztulásra, a dezinficálásra."*

Stockmann nem „polgári Don Quijote", mint itt-ott olvasom, éppen nem tragikomikus figura. Harca nem szélmalomharc; nagyon is reális és félelmetes ellenfél, a pénz hatalma, az egyéni önzés és a hivatali bornirtság ellen küzd. És az emberi ostobaság, meg a kisszerűség ellen is. Tragikomikus alakká legfeljebb akkor válhatnék, ha nem bírná a küzdelmet jellemerővel; ha engedne a nyers erőszaknak, az erkölcsi megfélemlítésnek, a hízelgéseknek, a zsarolásnak, a megvesztegetésnek. De Ibsen hőse nem törik meg. Állásából, otthonából eltávolíthatják, a nép ellenségévé nyilváníthatják, rágalmazhatják és benyálazhatják; a manipulációkkal félrevezetett csőcselék kövekkel zúzhatja be ablakait, gyermekeit megszégyeníthetik, egész családjával együtt bojkottálhatják — ő akkor se adja meg magát. Mert — Ibsen írja ekkor levelében Brandesnek — *„igaza annak van, aki a legszorosabb szövetségben áll a jövővel"*.

Az Ibsen-kutatás felderítette — főként életrajzi adatokra, Ibsen leveleire, nyilatkozataira hivatkozva —, hogy drámái a napi valóságban gyökereznek, képzeletét megtörtént események, valóságos tények és alakok táplálják. A nép ellensége témáját például egy rendőri hír sugallta; tragikus hevét, hőse jellemét pedig saját élettapasztalata diktálta. Ez időben, leleplező erejű drámája, a Kísérteték miatt — mint hősét, Stockmannt — hazájában, Norvégiában teljes bojkott alá vették. S ő ugyan külföldön élt, de, akár korábban Brandról, Stockmannról is elmondhatta volna: *„Magam vagyok ő, legjobb pillanataimban."* Számkivetett forradalmárnak, egyedül küzdő harcosnak érezte ekkor magát, ki *„magányos franctireurként akar állani, künn az őrsökön"*. S hogy franctireur-magánya mint kötötte mégis a tömegek harcához, azt később, 1890-ben fogalmazta meg egyik levelében: *„... Ki emberi karakterek és embersorsok rajzolását választottam első és legfőbb életfeladatomul, meglepődtem amikor láttam, hogy, ha nem is akarva és közvetlenül, de mégis sok mindenben ugyanazokra az eredményekre jutottam, mint a szociáldemokrácia morálfilozófusai a maguk tudományos kutatásainak az útján."*

A *Katona József Színház* — mint már említettem — *Arthur Miller* átdolgozásában mutatta be A nép ellenségé-t. Talán mert modernebbnek, időszerűbbnek érezte, mint az eredetit, vagy mert Miller nevétől várt nagyobb közönség-érdeklődést. Az átdolgozás mértéke, látszatra, csekély. *Vajda Miklós* fordítása is frissen hat és kitűnően mondható. A színház döntését mégis vitathatónak érzem. Nemcsak, mert az eredeti mű minden tekintetben tökéletes: tömör, színszerű és ma is eleven; Hajdú Henrik fordítása is hiteles, valósággal követeli a színpadot. Hanem, mert a milleri változtatások, amelyek talán praktikus, helyi célt szolgáltak Amerikában, éppen nem gazdagították Ibsen remekét. A norvég színeket levették róla, s helyébe itt-ott amerikai stílusfordulatok kerültek. A küzdelem és az alakok társadalmi karaktere is — amit Ibsen oly nagy gonddal fest — elmosódik.

A legfontosabb dramaturgiai változtatás, Morten Kill alakjának előrehozása, komikus felduzzasztása a tragédia egész hangütését megváltoztatja, a tragikomédiák, a későbbi Ibsen-drámák atmoszféráját idézve, melyektől — mint tudjuk — a drámaíró Miller is sokat tanult. És megváltozott a dráma végkicsengése is. Az eredeti mű, záróakkordként, a törhetetlen harcos, a magára maradt franctireur lobogóját emeli föl, bukott hősként is küzdelemre bíztatva, s a bizakodással teli végszót az orvos leányával, Petrával mondatja ki. Ibsen tragikus optimizmusát azonban Miller talán sekélyesnek, vagy idejétmúltnak vélte, mert ő Stockmann szavaival, így fejezte be a drámát: *„... Az igazságért harcoltok, ezért maradtok magatokra. És ettől vagytok erősek — mi vagyunk a legerősebbek a világon ... (a tömeg moraja növekszik). És az erőseknek meg kell szokni a magányt."* Ibsennél a magára maradt igazság ereje a küzdelemben van — Millernél abban, hogy magára marad. Ez bizony, nem csupán stilizálás, vagy dramaturgiai csiszolás. Ez — ne restelljük megmondani — bármilyen jószándékkal történt legyen: Ibsen megmásítása.

Szinetár Miklós rendezése és a színészi játék azonban, úgy érzem, Ibsenből indul ki, az ő szellemét erősíti, noha az említett „millerizáláson" természetesen nem teheti túl magát. Az előadás nagy élménye: Stockmann szerepében: *Kállai Ferenc*. Neki köszönhető mindenekelőtt, hogy az ibseni próza-dráma oly nehezen megfogható poézise betölti a színpadot, átszellemítve az egész együttes játékát. Nagy alakítást a harsányan kivetített szorongás is hozhat — példa rá az ő Revizora is —, de mennyivel több színe, hangja, árnyalata van, menynyivel szívszorítóbb ereje a halk szónak, a csöndnek. Kállai egész művészete, egyénisége nemesedik meg tőle. Asszonyaként *Mészáros Ágit* látjuk olyannak ismét, aminőnek, alkalmas szerep híján, régóta nem láthattuk: művészete teljében, átélten asszonynak, virágszerűen meghatónak, szenvedőnek. A polgármestert, diabolikussá stilizálva *Őze Lajos* játssza. A két szemét-ember újságírót *Sztankay István* és *Benedek Miklós* formálja, amennyire lehet elevenné. Morten Kill, a milleri változatban eltorzított, de hálás szerepét *Rajz János* kapta; kicsit még rá is tesz felduzzasztott figurájára. Aslaksen epizódjában, a tételes alakból élő karaktert formál a kitűnő *Horváth József;* az előadáshoz fanyar fiatalságával, kissé még félszegen, friss színt ad a főiskolás *Velez Olívia*. S a hiányzó északi levegőt, a norvég couleur locale-t is behozza egy-egy jelenet tartamára bölcs és nagyszívű Horster kapitányában *Egri István*. A színpadkép — *Csányi Árpád* díszlete, *Vágó Nelly* jelmezei — és a beethoveni örömódából variált színpadi kísérőzene, inkább az átdolgozó Millert illusztrálja, mint Ibsent — de hozzáértéssel és sok invencióval.

Az előadás, végül is, szép és hatásos — bizonyosan közönségsiker. Némely színházunkat talán még arra is ösztönzi majd, hogy magát az eredeti művet mutassa be.

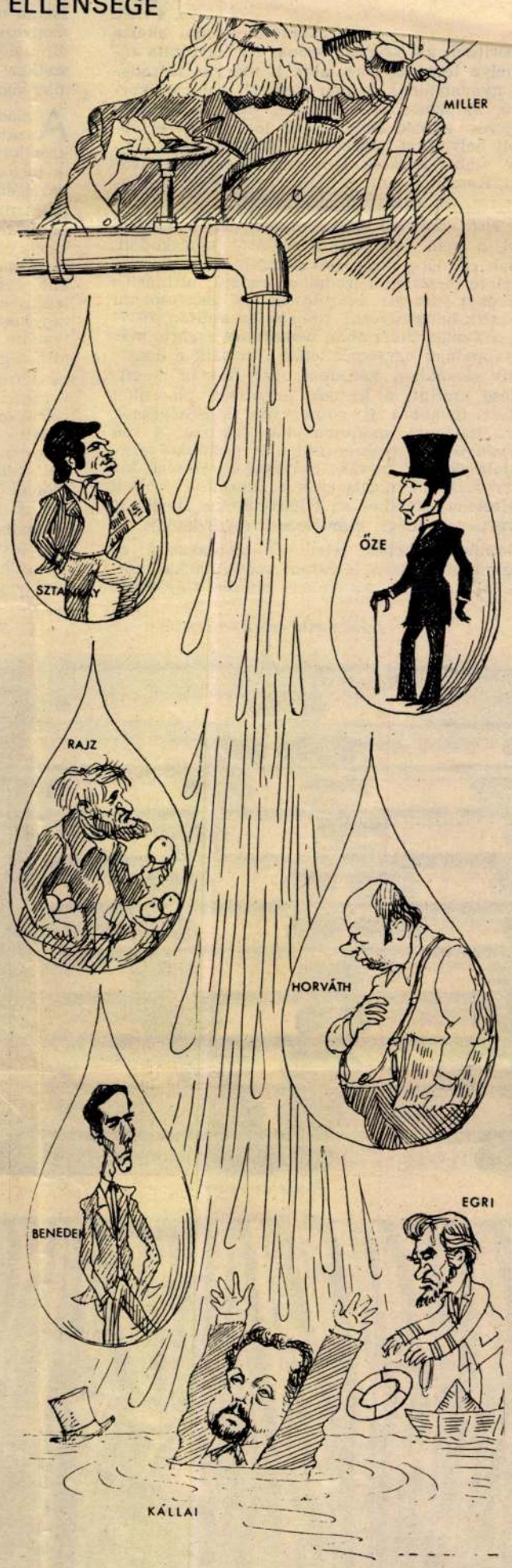

SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1971. FEB. 26
Színházi Szalon
TÜKÖR

JUN 19
610

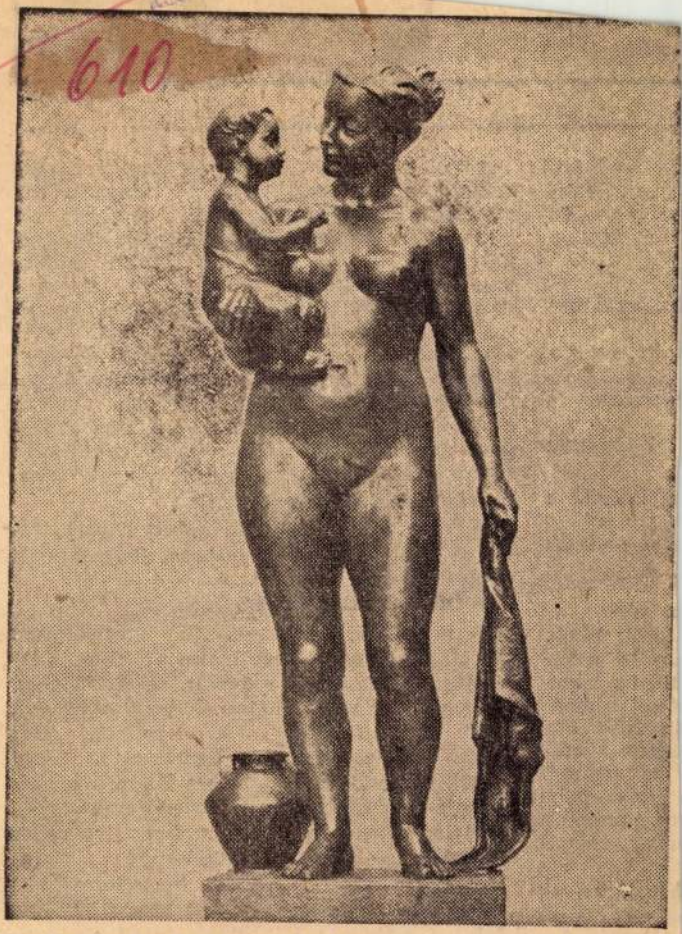

Szandai Sándor kútfigurája (a Nagy Lajos utcai lakótelepnek)

ell indulni.
z, kikukucs-
az égen. Az
fák közt, a

bajuszát be-

be, legyen

savarta.

jó idő lesz

adzaggal, a
asztotta.
dja meg az

a várost, az
hullt a hó.
őrült, ordít-
Tintha kaca-
ná a nyomo-
lviszlek oda,
agyot sóhaj-
egy embert.
az arcába
t mondaná:
edet szétszó-

askrisztusnak
róbált elin-
ereje. úgy
estéhez, a zi-
tudott tájé-

kozódni.

krisztus, a szél pedig sivalkodott tovább. Itt, ott térdig ért a hó, de semmit sem lehetett látni. Már a lábát is alig birta emelgetni. Felfohászkodott: Oh csak egy kazalt látnék, ahova bedughatnám a fejem. A vihar leszaggatja képemről a bőrt. A könny és az izzadság ráfagyott borostás arcára. Bajuszáról jégcsapok csüngtek, de csak ment lihegve, pihegve. Ugy tünt, hogy egyhelyben topog, nem halad tovább. Pedig ment, de folyton csak egy kört járt. A szél a sűrű havat, mint apró üvegszilánkot vágta arcába, szemébe, s majd megfojtotta, alig kapott levegőt. Tehetetlenül nyögött, nyöszörgött.

Egyszer csak megint odakerült a vaskrisztus elébe. Ujra el akart indulni, ám a hó már a térdénél is feljebb ért.

— Nem birom tovább...

Térdreroskadt a vaskrisztus előtt. Rövid pillanatra elvonult még előtte az élete. Mégegyszer látta, hogy könyékig feltűrt ingben kovácsolja a vasat. Látta az apró szikrákat, amik úgy röpködnek a levegőben, mint szentjánosbogarak nyári estéken... Majd másik kép villant az agyába: Kilép a kórház kapuján, s bámulja a jövő-menő embereket... Hirtelen megint másik: hatalmas vaspadon formálja, alakítja a vaskrisztust... A többiek pedig nézik, bámulják, hogy formálódik keze után a megszenvedett arc, a lekókadt fej...

A szél ordítva, vinnyogva száguld és beborítja hóval a nyomorult embert...

1021

Szandai Sándor: Súlykoló

1966 JUN 4
ÉLET ÉS IRODALOM
Magyar Hírdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

— Diplomá
jó interjú n
jük.

Hogyan

— A köl
övezi. Az
Hogyan s
Hogyan l

— Hát
már: „H
ni?" M
met. Mi
tek udvariatlan,
hogy az ihletre és a kon
nyesülésre vonatkozó kérdések nekem mindig gyanúsak. Titkos poétát sejtetnek. Nem hiszem, hogy bárki is tudná, hogyan születik egy szuverén, tehát megismételhetetlen művészet. A tehetség adomány, a sorsa pedig oly sok mindentől függ, hogy valójában megfejthetetlen. Azt persze elmondhatom, hogy a magam versei a majdnem mindig szövegtelen hangulatból, néma lelkiállapotból születnek. Hogy mikor és hogyan érik bennem a mondanivaló, azt nem tudom, legfeljebb utólag rekonstruálhatom. Mikor a verset érezni kezdem, lassan kialakul a szöveg. Egy szó. Vagy egy versszor. Az utolsó, vagy az első. Sirály című versem ebből a négy szóból nőtt: „Vak szemgödör. Halott sirály".

Az igazán nagy költők mindegyike: legnagyobb

— Hogyan alakult ki a költészete? Kiket tart mestereinek?

— Nem hiszek az úgynevezett fölfedezésben. Majdnem mindig véletlen, hogy melyik idősebb mester nyújt kezet a járni kezdő fiatalnak. Illetve, ha nem véletlen, akkor rendszerint a tanítvány választja ki fölfedezőjét. Igy választottam én tizennyolc éves koromban Kassákot, a Világanyám című kötetének hatására, melyet a szatmári Munkásotthonban kaptam egy nálam négy-öt évvel idősebb fiatalembertől. Addig csak Ady volt számomra a költő, s ha egy ideig értetlenül lapozgattam is Kassák rímtelen, meghökkentő verseit, egyik napon azon kaptam magam, már nem Ady-s, hanem Kassákos verset írok. Vas István ír önéletrajzának még nem közölt részében egyidőben történt „árulásunkról". Összeakadtunk az utcán s megmutattam neki első rímes verseimet, melyeket néhány perce adtam át Babitsnak a Nyugat szerkesztőségében. Vas István bevallotta, ő is elárulta az avantgardot, ő is hagyományhű verseket

nem fogad el me

hálá

ma Sz
ég és

— Elebb
mának a születéséről
születésnapján — am
kor egy akadémikus
— megszületett a m
szet „Sztálini műszak
tán könnyű, nekem
könnyű mondani: elé
megszületett. A műsz
szem, jól látom verse
hatását abban az időbe
magyar nyelven talán
sosabb Sztálin-verse
őszintén, szenvedélly
semmi okom megtag
dom képzelni, hogy e
— mint az a művész
sokszor megtörtént —
modelltől s önállóan ít

**— S ami rákövetkez
szembefordulás?**

— Nem szembeford
földrengés következett.
temben olyan erejű
amilyen csak a hívő e
ben pusztíthat.

**— Ma is szocialistának,
nak tartja magát?**

— Igen. Kamaszkor
radalmárrá, szocialistá
szegényekkel és az
való együttérzés. Elf
számomra minden
rendszer, ahol ember
alárendeltje lehet s ah
tik meg az érvényesü
kinek. Beismerem: ér
dalmár vagyok. Az ily
gyobbat bukhat s jo
heti magát, mint aki
nulta.

**— Nem hiszem, hogy
az érzelem konfliktusá
mekkorát bukhat. A vil
ítél. De fogalmazása r
dományos.**

— Költő vagyok, r
kus. Az én szemembe
tulajdonság a hűség.
természet, ha egyszer
ményre tette életét,
önpusztításig, vitázh
választotta eszmény
hűtelen soha. Nem a
penyét, akit — hisze
lágban él — elfog
ság, vagy éppen a

1021

1968. május 16, csütörtök

Szandai Sándor kiállítása Szolnokon

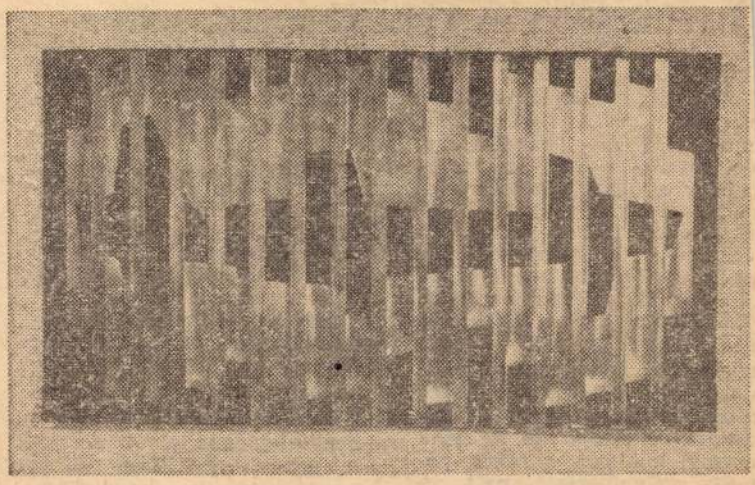

Formaritmus (alumínium).

Szandai Sándor március 7-én múlt 65 esztendős. Jubileumi gyűjteményes kiállítását a szolnoki Damjanich Múzeum rendezte meg. Régen esedékessé vált ez a kiállítás, miután hosszabb idő óta csak tavaly láthattunk Cegléden kisebb tárlatot a munkáiból. (Pedig külföldön — főként Párizsban, de Moszkvában, Prágában, Zágrábban is — csaknem minden esztendőben szerepelt kiállításokon.)

Művészi tevékenységére a legjellemzőbb, hogy minden területen, minden megnyilvánulásában a korszerűt kutatta. Az 1920-as években ezt az irodalomban vélte megvalósíthatónak.

1933-ban hátat fordít az irodalomnak, és plasztikával kezd foglalkozni. Egy év múlva már kiállít a Munkácsy-céh tagjaival. 1935-től a KÚT — Képzőművészek Új Társasága — keretében dolgozik, s két év múlva a Tamás Galériában rendezi első önálló kiállítását. Kisplasztikái ízes parasztti erővel formált életteli figurák. Egyéni módon alkalmazza a groteszk elemeket, suta kedvességet kölcsönözve vérbő alakjainak. Portréiban keveredik a szecessziós vonalvezetés érzelmessége és a karakter iránti igényesség.

Az *épületplasztika*, a térkompozíció eddig is izgatta, több figurális köztéri szobrot, dombormüvet készített állami megbízásra. Érezte azonban, hogy a modern építészet megváltozott anyagai, esztétikai igénye más díszítőelemeket is kíván. Kereste a formát, az eszközöket, az „új építőművészet megfelelő társművészetét". Az ötvenes évek végétől mind több örömet nyújtott számára a ritmikusan tördelt alumínium lemez fényjátéka, a vörösréz lemez gyűrődésének izgalma, a geometrikus formák ismétlődése. Szandai Sándor kompozíciói, merész ívű térplasztikái korszerű beton-, üvegépítmények díszítményéül, csarnokok, hatalmas belső terek művészi társául szolgálnak. (A most kiállított munkák kicsinyített léptékben mutatják a tetszés szerinti méretben készíthető kompozíciókat.) A látványöröm, forma- és színélmény érvényesül grafikáiban és hidegzománc-kompozícióiban is.

Szandai nem kendőzi művészetét bonyolult filozófiai magyarázatokkal. Konstruktív vagy lírai színjátékaival, puha meleg formáival „vizuális örömet" akar szerezni. S ezt a hatást kompozíciói hiánytalanul kiváltják. Művészete az építészet társaként napjainkban bizonnyal mind nagyobb szerephez jut.

E. M.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÉPSZABADSÁG

100 literes bárfrizsider – Lesz elég autoszifon

Tudósítónktól.)

A Hűtőgépgyár kiállítást rendezett a RAVILL Lenin körúti bemutatótermében. Ez alkalomból a vállalat vezetői elmondották, hogy a Lehel hűtőszekrényeladnak rövidesen új tagjai jelentkeznek meg a piacon. Az 50, 125 és 150 literes hűtőszekrények már most is korlátlanul kaphatók és *az év második felében forgalomba kerülnek a 175 és a 200 literes hűtőszekrények is.* Még az idén megjelenik a boltokban *a 210 literes befogadóképességű kéthőfokos hűtőszekrény is.* Ennek a frigidernek két ajtaja van, az egyik a normál hűtőtéré, a másik pedig egy mélyhűtőrészt nyit. A mélyhűtőrészben mínusz 18 fok hőmérséklet és mirelit árukat lehet benne tárolni. Ez a korszerű gép 7800 forintba kerül majd. A másik újdonság: *a 100 literes bárfrizsider,* amely valóban korszerű, ízléses bárszekrényhez hasonlít. Ez a típus külföldön már sikert aratott, több százat exportáltak Hollandiába. Itthon a második félévben kerül forgalomba 4200 forint körüli áron. Jó hír, hogy jelentősen *növelték az autoszifon-gyártást* is, körülbelül 600 ezer darab készül még az idén. A vállalat vezetői elmondották, hogy március közepén, az 500 ezredik hűtőszekrény elkészítésekor sorsjegyeket hoztak forgalomba. Két hónap alatt 30 ezer hűtőszekrény kelt el és ennyi jelenleg a sorsjegytulajdonos is. *A sorsjegyek húzása május 26-án lesz* és a nyertes ugyanolyan típusú hűtőszekrényt kap, mint amilyet annak idején vásárolt, de kívánságra pénzben is megkaphatja a hűtőszekrény ellenértékét.

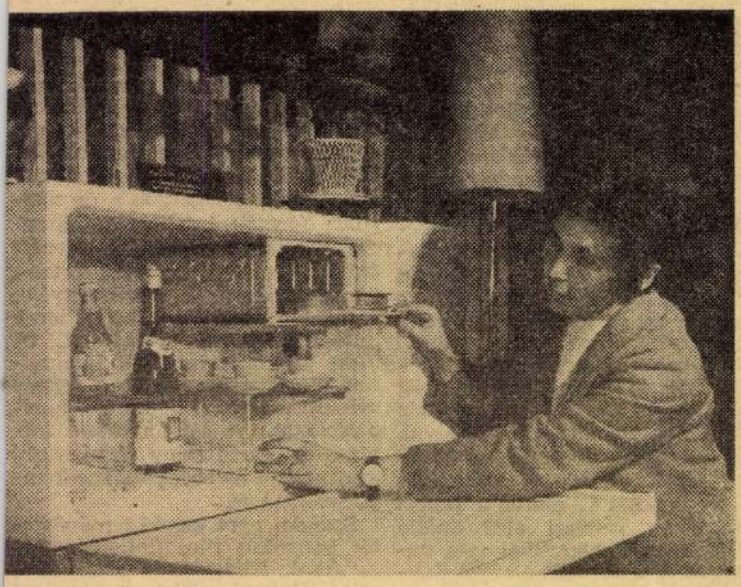

A kiállítás egyik érdekessége a 100 literes Lehel hűtőbárszekrény, amely hamarosan az üzletekben is kapható lesz.

(Bánhalmi János felvétele.)

A RÁDIÓ ÉS A TELEVÍZIÓ MAI MŰSORÁBÓL

KOSSUTH RÁDIÓ

8.18: Népdalok, népi táncok. 9.00: Versenyművek. 10.10: Tánczene. 10.50: esztrádzene. 14.45: Puccini: Pillangókisasszony. Szerelmi kettős. 15.00: Csak fiataloknak! 15.45: Világirodalmi

Szendai Sándor szobrai

1903 - 1978

157/I-1-126/27

Rákoskeresztur

MTAK Kézirattár Ms 4590/37.

Két kéz irása, a dátum alatti c

Cimzés: Nagytiszteletü Dr Fülep

Zengővárkony Pécsvárad Ungarn

Feladó: Tolnai Heidelberg. Land

½ sv)

1. A levél nem maradt fenn.
2. A Mannheimnak szóló levél se
3. A cikk valószinüleg a Die Ha
   Buonarroti. = Münchener Jahr
   377-473. Az első Die Handze
   Vaticanus cimen a Repertori
   157-2o5. jelent meg.
4. Mannheim Károlyné Láng Julis
5. FL nem utazott Heidelbergbe.

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

[illegible]

SZANDAI SÁNDOR
1903 - 1978

Szobrász, festő, Munkácsy-díjas. Kezdetben irodalommal foglalkozott, írásait a Nyugat, a Munka, a Magyar Hírlap, Az Újság jelentették meg. 1933 óta kiállító művész. A két világháború között tárlatai voltak a Műbarátban, a Tamás Galériában. 1935-től tagja volt a KÚT-nak.

A hatvanas, hetvenes években Cegléden, Miskolcon, szülővárosában Szolnokon, az Ernst Múzeumben jelentkezett alkotásaival. Számos köztéri alkotása található az ország különböző városaiban (Budapest, Pécs, Miskolc, Győr, stb.). Két ízben, 1959-ben és 1971-ben Párizsban mutatkozott be műveivel.

PIROS TÉR, 1964
papír, karton, pasztell, 445x615 mm.
j.b.l.: S. Szandai 1964.X.
j.l.: 64.X.
Ltsz.: K. 85.113.1.

DOMBORÍTÁSOK
rézlemez, domborítás, különböző méretben
j.l.: A.Szandai
Ltsz.: K. 96.90.1. - 96.90.15.

"Portré szobraimnál és ugyancsak akt-figuráimnál is a kor szellemének tettem eleget valami belső karakterérzés hozzáadásával. Kisplasztikáim summája a groteszkség szemléletében jöttek létre; de mindig a mozgás dinamikájával és kihangsúlyozott karakterrel...

1958 óta főképp az op-art szellemében fogalmazom meg munkásságomat. Egyéni hangon. Műfajilag is új megjelenésűek, mert nem tudom sem szobrászatnak, sem festészetnek egyértelműen megjelölni. Hiszem, hogy vizuálisan örömet okozó szellemi kisugárzások" -

Szandai Sándor

IRODALOM

Szandai Sándor: Nem ilyen a művész... Szabad Művészet. 1947. I. évf., 1-2. sz., 18.o.

Artner Tivadar: Szandai Sándor kis plasztikáiról. Műterem 1958. I. évf., 6. sz., 18-19.o.

Szandai Sándor kiállítása. Cegléd - 1967. Katalógus.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor ceglédi kiállítása. Művészet. 1968. IX. évf., 7. sz., 40-41.o.

Szandai Sándor kiállítása. Szolnok - 1968. Katalógus Egri Mária bevezetőjével.

Szandai Sándor kiállítása. Budapest - 1974. Katalógus Pogány Ö. Gábor bevezetőjével.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Múzeumban. Művészet. 1974. XV. évf., 3. sz., 37.o.

„Itthon"

Kettőzött jelentőségű esemény ma egy új magyar dráma bemutatója, hiszen az emúlt félszezonban előadott tizennyolc darab között mindössze egyetlen magyar bemutató (Meller Rózsi: „Egy bála rizs") és egyetlen felújítás (az Ember Tagédiája) akadt, ami igen sivár fényt vet mind drámairodalmunk helyzetére, mind színigazgatóink lelkiismeretére, mind pedig közönségünk igényeire. A tizenkilencedik — s egyúttal az esztendőben az első — bemutató végre Déry Tibor új drámája, az „Itthon", a Nemzeti Színházban. A bemutatót a szerző személye is magas az átlagérdeklődés fölé emeli, hiszen Déry Tibor egyike nem csupán legkitűnöbb, de egyúttal, legkövetkezetesebb, legszilárdabb, majd azt mondhatnám, legszívósabb íróinknak, aki elbeszélő műveiben kiteljesedett elszántságával indult harcba az új magyar dráma megteremtéséért. S mindazok, akik aggodalommal fgyelik a magyar dráma sorsát, szorongva várják e mindeddig meddő küzdelen kimenetelét.

Nem kétséges, hogy a magyar drámának, bármilyen áron is, de meg kell születnie. A színház a legtársadalmibb műfaj s mindig akkor virágzik, amikor egy egységes szemléletű társadalom önmaga kifejezésére vágyik. Új társadalmat alakítunk, mi mindnyájan, demokráciánk társadalmát, de megszületésében csak akkor hihetünk véglegesen, ha az ujjászülető, létezése bizonyságául ujjászüli önmagát a színpadon. Az új magyar dráma megteremtése tehát az új társadalomnak és a társadalom ujjáformálásának egyaránt parancsa. Ezt a parancsot hallotta meg Déry Tibor s ennek a parancsnak engedelmeskedve indult az idegen terület, a színpad meghódítására. Déry, aki — ez egyre inkább kitűnik — mindenekelőtt és mindenekfelett elbeszélő, sokkal inkább kényszerű küldetésnek, mint egyetlen lehetséges kifejezési formának tekinti a drámaírást. Első drámájában a „Tükör"-ben két jelentős eredményt ért el. Lendületes, drámai erejű színpadi nyelvet teremtett s visszaiktatta jogaiba a naturalista dráma által detronizált monológot. Ezeket az eredményeket második drámájába is sikerült átmentenie, ám az „Itthon"-ban már igen kétségessé vált eredményvoltuk. Ami a drámai nyelvet illeti, az gyökerestül elszakadt immár a realitástól, teljességgel lombik-nyelvvé párolgott s a valósághoz már mesterséges kötelékkel, mégpedig a műnyelv zártságából indokolatlan kicsüngő vaskosságokkal kell odakötözni, hogy felröppenve el ne tünjék a zsinórpadláson. Ami viszont a jogait visszanyert monológot illeti, az pontosan úgy viselkedik, mint a trónjukra visszatérő detronizált uralkodók szoktak, vagyis ismét magának akar megszerezni minden hatalmat s túlnő a dráma igazi lényegén a dialóguson, míg végezetül az „Itthon" egymás után következő s egymással csupán lazán összefüggő monológok-sorozatává válik, különösen a második felvonás egyrészében s a teljes harmadik felvonásban.

Déry Tibor azonban sokkal kiválóbb író semhogy ezek a jelenségek kizárólag színpadi idegességéből következhetnének. Ez aránytalanságok oka minden bizonnyal valamely alapvető tévedés, mégpedig alighanem vagy a szerző szándékaiban vagy szemléletében. Nos, szándéka kétségtelenül kimutathatóan s letagadhatatlanul tételes. Három társadalmilag pontosan meghatározott, alakot állít a cselekmény középpontjába s mintegy górcsövön figyeli, min cselekszenek majd megkonstruált alakjai a megteremtett helyzetben. Egyikük a nyugatról hazaérő főhadnagy, másikuk a volt szerszámlakatos spanyol szabadságharcos, jelenleg Pesterzsébeti polgármester, a harmadik a tévedésből holttányilvánított főhadnagy volt s a polgármester jelenlegi felesége. A lombikban mindhárom megteszi a magáét. A polgármester, amint az elvárható, öntudatos, kemény, szilárdjellemű. A főhadnagy mindenáron régi életét keresi az új országban s amikor minden hiába, öngyilkos lesz. Az asszony pedig természetesen ingadozik kettejük között, de végül is helyesen, vagyis a második férje mellett dönt. Az első alak tehát a dolgozó osztályok, a második a hatalmát vesztett uralkodó osztály, míg a harmadik a haladó értelmiség vagy polgárság képviselője, mégpedig meglehetősen sematizált képviselője s az marad minden lélek-analizáló szándék ellenére is, mivel határozottan érezzük, hogy a szerző analizált lelkükkel csupán társadalmi funkciójuk kereteit töltötte ki.

A tételes szándék pedig a tételes szemlélet következménye. 1947-ben, de még 1948-ban sincs szó arról, mintha demokráciánkban végletesen választani kellene. A múlt életfomái még itt láthatók s a visszatérők gyakorta túlkönnyen nyernek bünbocsánatot, még anélkül, hogy is megtérők lennének. Borbíró pesterzsébeti polgármester és Déry Tibor egyaránt tévednek, amikor az új világ könyörtelenségéről szólanak de kénytelenek így tenni, különben a lombikban nem mehetne végbe az előre elhatározott folyamat. Ha egyáltalában folyamatról lehet beszélni. Déry teremt egyelen — az irodalomból úntig ismert — sziuációt: a halottnak hitt katona visszatér s vagyonát, házát, asszonyát más bírja. A szituáció itt annyival drámaibb, hogy a „más" ezúttal már nem csupán egyetlen személy, de egy egész társadalom. A szituáció azonban nem fejlődik, mindvégig változatlan s a dráma valójába végül is egy tömör és feszült egyfelvonásos dráma háromfelvonásra nyújtott változatának tünt, hiszen a harmadik felvonásban mi sem változott az első felvonáshoz képest. S ha Király főhadnagy öngyikossága logikus — aminthogy nem az — úgy erőteljes és hasznos rövidítésekkel már az első felvonás végén meghúzhatná a ravaszt.

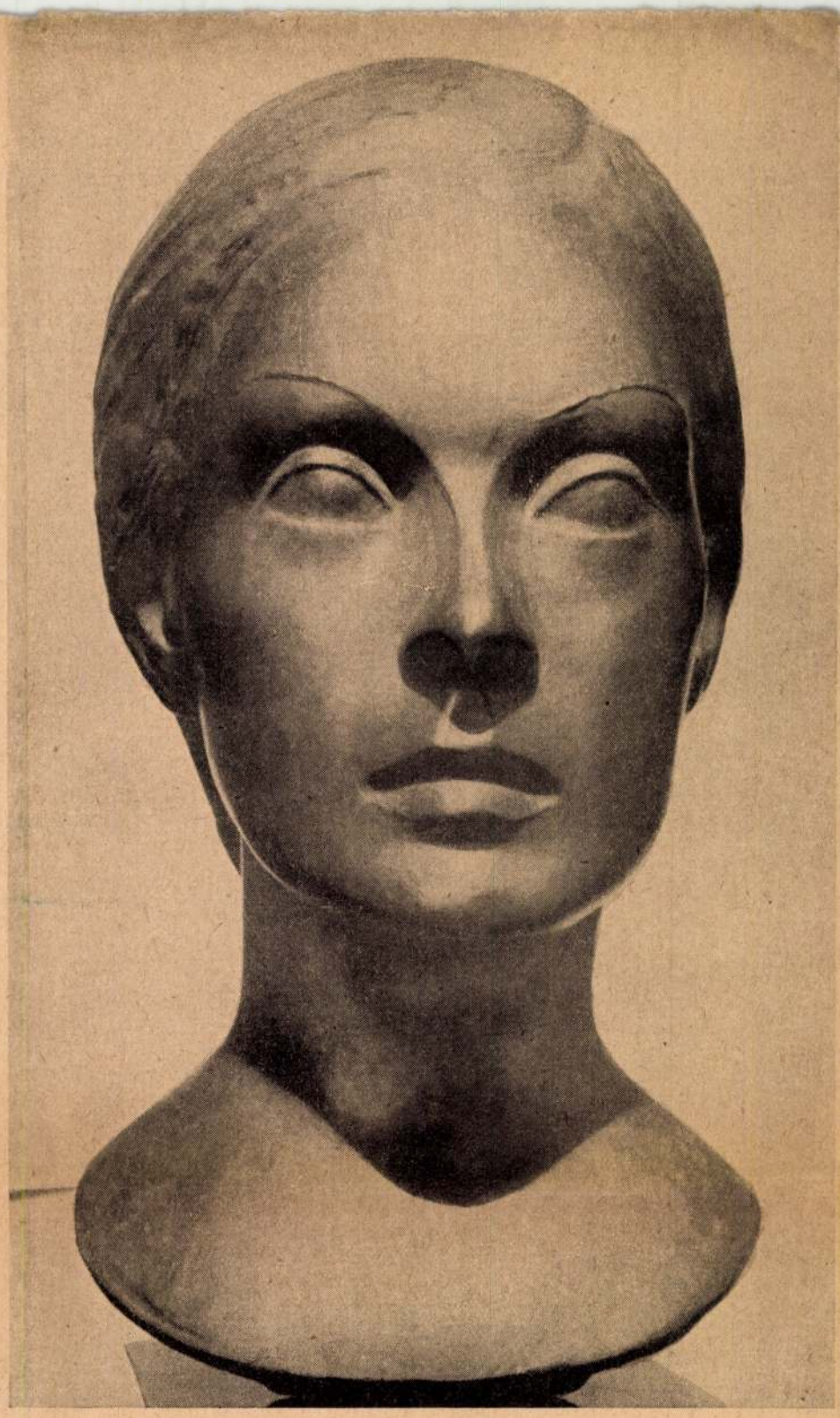

Szandai Sándor *Mezei Mária arcmása*

A zelőadás úgyszólván semmivel sem járul hozzá a drámához. Major Tamás pontosan mondja a szöveget, alakítani azonban nincs módja. Uray Tivadar kitűnően alakít, anékül, hogy lehetősége lenne a szerep belső átélésére. Sulyok Mária nem csupán a két férfi, de a szerep szűk korlátai között is tehetetlenül vergődik. Peéry Piri vénasszonya tiszazugi reminiszcenciákat ébreszt. Bihari Nándor demokratikus Uz Bencéje jobb mint az eredeti, de viszont a színtelen Mányai Lajos és a gyermekszereplő éppoly kevéssé tudja, hogy mi a dolga a színpadon, mint akár a közönség. S végül rendező, díszlettervező és dramaturg közös munkája könnyűszerrel felszámolhatta volna a gyakran zavaró, s csupán egyetlen jelenetben indokolt, osztott játékteret.

HÁRS LÁSZLÓ

Kortárs
1947/48. 8. sz.

A KORTÁRS visszanéz

Böngésszünk csak a százesztendős sajtótermékek között. Mi foglalkoztatta az irodalom munkásait? Milyen kérdések vetődtek fel a rossz termés idején, amikor a „Hazánk" című kereskedelmi és szépirodalmi lap így kiált fel vezércikkében: „Csak egy évi rossz termés! És nézzétek a gabonagazdag Magyarországon százezrek elaszott arcairól miként rínak le éhség és nyomor." Kenyeret követelt a nép és több helyen tüntetett. Ezalatt pedig külföldre szállították a gabonát.

Az ifjú magyar írók éppúgy nélkülöztek, mint a nép zöme. A rendelkezésükre álló sajtóban terjesztették a francia forradalmi írók, tudósok és költők gondolatait. Ha megnézzük a különféle lapok 47-es évfolyamát, már érezzük belőlük az európai politikai feszültség hatását. Apró cikkek, hírek, versek és a humor határán mozgó feljegyzések, elmefuttatások éles fénnyel világítanak a korabeli ember lelkivilágába. Működött a cenzura, akárcsak 1940-ben a második világháború idején, de minél kíméletlenebb lelki és testi szenvedésekkel gyötörték a száz év előtti kortársakat, annál makacsabbul küzdöttek a szabadságért, az emberi jogok megvalósulásáért.

A nép nem szólhatott sorsa intézésébe, a politikát osztrák mintára és parancsra uraink és főuraink irányították. A népet a Habsburg-ház hatalmi érdekeinek védelmében elvitték katonának külföldre. A kényszerkatonák idegen országban pusztultak el s az otthonmaradott pórnép, a föld munkása, nem juthatott kenyérhez. Negyvenhétben ingyen kenyeret osztottak szét, hogy csillapítsák az elkeseredést.

Ilyen körülmények között is remekművek születtek, nem szűnt meg a szellem alkotó munkája, sőt a nehézségek és az akadályok fokozták az irodalom, a sajtó bíráló kedvét. Igaz, némely írói műnek el kellett süllyednie az íróasztalfiókban, mint például Lisznyai Kálmán „Százötven kutya" című költeményének is, amely a száz év előtti közélet kíméletlen kritikája. A cenzurális nehézségek miatt csak a cenzura eltörlése után jelent meg 1848 március 23-án a radikális gondolkozású Pálffy Albert szerkesztette Március Tizenötödike 5. számában.

Százötven kutya

1847-ből

Megdördül a Dunán a gőzös ágyúja,
Kíváncsi nép tolong a bécsi partokon,
S a tengernép közt egy főméltóságos úr,
Sovár szemmel tekint szét a hullámokon.
Rajt vágya úgy repül, mint a halászmadár,
Epedve, nyugtalan kebellel várva vár.

Díszhintaján magyar őscímer tündököl,
Parancsra zsoldosok lesik tekintetét:
Ki ő? — szellemkoldús tengernyi kincs között
Arcának bélyege mint felhő sötét,
De nincsen villáma, a bátor öntudat,
Mely a szem nyilt egéből fényes lángot ad.

S mert szikra fény sincs sötét kebelében,
Az önkény csillámló keresztje függ mellén,
Melyre fölfeszíté a haza szerelmét,
Lelke rabként függvén Metternich kegyelmén.
— Egy ős hazának ő legdúsabb hercege,
Legjobb anyának a legrosszabb gyermeke.

Ki jő a gőzösön? Kit vár oly nyugtalan?
S azt hiszitek talán, kiket rég nem ölelt,
Barátot vagy rokont vár oly örömarccal,
S viszontlátás üdve tölti el e kebelt?
— Nem!... Angolhonbul a köznyomort feledve,
Most százötven vadászkutyát vár epedve!

Hollá! Megérkezett a fényes társaság,
Örömlángokban a hercegnek szíve forr,
Vadkanvadászat lesz az első próba, — mond —
— És míg hazájában országos a nyomor,
Addig lakomát kap százötven angol eb,
Mert a hercegnek ez mindennél kedvesebb!

Ki a közszeretet szép Oroszlányait
A hírt és dicsőséget birhatná zálogul
Tettgazdag életnek, az most nemes, dicső
Kedvét tölteni angol kutyákra szorul.
Ez bűnös kutyaság! s tekintve nyomorod,
Szegény hazám veled ebül megy a dolog!

— Kinek e hon legtöbb jogot, vagyont adott,
Egy fillért sem szentel a szegény hazának,
Külföldön tékozló sybarit, hol önkény
Béreseként szolgál idegen oltárnak,
A haza szerelme, a legnagyobb szentség,
Ez isteni csillag sötét szivén nem ég.

Keresztes kebele kemény érckoporsó
Meggyilkolva fekszik benne szent háromság,
Mit Metternich csábjának orgyilka ölt meg,
A polgárbecsület, jellem és szabadság,
Hogy megvetette a hazát, kapott bérül
Fényes méltóságot, de hatáskör nélkül.

Ki köztünk magasan szálló sas lehetne,
Most egy alávaló honéji denevér,
S ha mindezért végre megveri az isten,
Mint végazilumba, szegény honába tér,
Kit boldog napjain lelketlen elhagyott,
S ő vissza fogadja a bűnös magzatot!

Nem! Hah nem! Ő soha ne térjen vissza már,
Ne fertőztesse szent léged ősi hon, —
Honárulónak nincs bűnbocsánat. S midőn
Legtöbb gyönyört lel a vadkanvadászaton,
Szent bosszúm tüzében kizúgom szabadon:
Ő legyen egy elátkozott új Acteon.

LISZNYAI KÁLMÁN

Hogy élt száz éve

a regénygyártó?

A „Pesti Divatlap" „Külföldi Szemle" című rovatában olvassuk: „Egy regénygyártó szerződésre lépett egy a világban még járatlan berlini kiadóval írandó regénye iránt. A tiszteletdíj ívenkint határoztatott meg, de a szöveg minőségéről, sőt a kötetek számáról szó sem volt a szerződményben. A gyártó elkezd írni, — egyik ív a másikat érte, egyik füzet a másikra halmozódék, — és a tiszteletdíjt húzta, s húzná maig, sőt talán még 3 nemzedéken át is, ha a kétségbeesett kiadó fizetését meg nem szünteti, megmentendő különben fölemészteni fogott vagyonát. Azonban a regénygyártó nem tágított s a szerződvény betűjéhez ragaszkodva bepanaszolta kiadóját. — Valljon kinek ítéltetik igazság?!"

a színműíró?

Szintén a „Pesti Divatlap"-ból vesszük ezt a jellemző cikket, amely a „Budapesti Szemle" című rovatban jelent meg:

„A jó eredeti művekben olyan meddő Nemzeti Színháznak legújabban két megváltó jelszava a: Báró és Bankár! és: Benyovszky! Egyik dráma Hugotól, a másik opera Doppler-től; mindkettő rendkívüli tetszést vívott ki. Mi mindig mondtuk, hogy Hugo Károly geniális drámaköltő, hogy nagy nyereség irodalmunk — s színpadunkra nézve, s igen örvendünk, hogy állításunk valóságát nemcsak a berendezkedni szerető kritika, de a nagy sokaság is mindinkább megismeri. A valódi érdem, ha eleinte félreismertetik, vagy épen gunyoltatik is, elébb-utóbb diadalt ünnepel. Csak aztán a szellemin kívül anyagilag is kellően jutalmaztatnék nálunk a hervatag tapsvirágokkal koszoruzott színpadi költő. Hasztalan mondja a „Budapesti Hirharang", miszerint most már a legujabb diadal után Hugo elégült lehet. Mintha bizony a puszta dicsőség levegőjéből megélhetne az ember. Hugo egyedül irataival keresi kenyerét és ha évenkint 3 jó drámát s ezért csak 300 pengő forintot kap a színháztól, ugyan nem a legnyomorubb, nem a legszégyenitőbb alamizsna-é ez a jó és fáradságos munkáért? Hiszen ennél egy urasági kocsis vagy egy színpadi lámpagyujtogató is becsületesebben díjaztatik. Mi már gyakran mondtuk és ezentúl még gyakrabban mondandjuk, hogy a mostani negyedrészes potom jutalmazás helyett a két előadás jövedelmének fele részét kell a drámaköltőnek átadni, mégpedig úgy, hogy a bérletekből is részesüljön. Avagy legalább minden jóravaló színiköltő — ugy mint Czakó és Szigligeti — kárpótlásul bizonyos havi fizetéssel volna biztosítva. Míg e tekintetben célszerű javítás nem tétetik, addig ne csodálkozzék senki, hogy oly jeles talentumok, mint Hugo Károly, hazája, e mostohaanya kebeléről idegen földre vágyódik, hol magasratörő szellemével legalább mindennapi kenyerét biztosan megkereshetné."

(Hugo Károly több nyelven írt s az említett „Báró és bankár" című darabját ismerte el az irodalmi kritika a legsikerültebb munkájának.)

a közgazdász?

A „Hazánk" című kereskedelmi és szépirodalmi lap kioktatja a szemforgatókat: „Zsibvásár" rovatában:

„Liszt Fridriknek, a híres közgazdásznak tiszteletére egy óriási emlékoszlopot készülnek állítani, mely 200.000 forintba kerülend. — Liszt Fridrik taval, mivel nem volt miből élnie, egy golyóval szakaszta véget életének. Ha akkor ezen emlékköltségnek legalább negyedrészét neki adták volna, bizonyosan most is élne!"

Szandai Sándor

A Kerepesi úti új lakótelep házainak kapubejárata fölé mintegy 30 művészi dombormű kerül. Ezek közül az egyiket: Szandai Sándor kedves, hangulatos reliefjét mutatjuk be

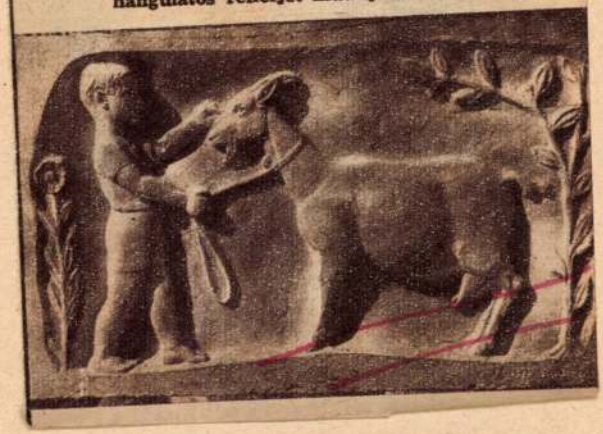

Ország-Világ 1958 VIII. 22.

MDK

Szandai Sándor

szobrász müvész Nagy Lajos kir. uti lakótelep parkjában "gyermeket fürdető anya" szobrát állitják fel.

A lakótelep Henk Vilmos épitőmüvész tervezése.

Esti Hirlap 223 sz. 1957. szept.24. 2 old

M.D.K.

Szandai Sándor

A Budapesti Képzőművészek Szabadszervezetének 1946.évi pécsi kiállitásán "Munkásasszony"cimü müve is szerepelt. 2950. 2950.

Sarkadiné Hárs Éva: A pécsi képzőművészeti élet 20 éve/1944-1963/.

A Janus Pannonius Múz.Évkönyve,1963.Pécs,1964

MDK

Szanday Sándor

Ruszin paraszt, bronz

M.Képzőművészek ~~Ki~~ grafikai és kisplasztikai kiáll.
1960. jun. Csók Gal.

Szandai Sándor

kísérve ment elol . . .

A szép aktszobor — Szandai Sándor alkotása — alig néhány éve díszíti az újjáépült Király-fürdő udvarát. A zárt körfolyosó múltszázadbeli, klasszicista, a félholdas kupola a XVI. század derekán épült. Budavár elfoglalása után a törökök virágoztatták fel a város fürdőkultúráját. A nők is jártak fürödni, sőt ez volt az egyetlen hely, ahol fedetlen arccal, kisérő szolgáik nélkül mutatkozhattak. Ezért, ha új török asszony érkezett Budára, nem a társaságba, hanem a fürdőbe vezették be. A 150 éves török uralom után ispotályt (kórházat) is építettek mellé. Egyszerű fürdő volt, közrendű betegek és egészségesek számára. Királynak is csupán azért hívták, mert idők folyamán akadt egy König nevű tulajdonosa is

X

Nők Lapja
1962 jun. 2.

GARA GYÖRGY:

Bá

Forgó párok a parketten,
lárvaarcok, kiapadt kutak.
Figyelem hosszan, élesen
a fényben mozgó viaszbábukat.

Szól a zene. Lehunyja a szemét
s ernyedtem simul párjához a lány;
a fiú ránéz, bávan, szótlanul,
s nem érdekli, hogy ki ül oldalán.

Mi marad ebből ma
amikor életeddel ke
csak azt nem találo
a tánc után, s egysz

Aki neveden szólít
s magadra ismersz
Kialszanak a fények
szemedbe tükröz és

Én

lezte

hogy

d és
már
ndig

a
kről
ndta
ből

szo-
dott.

ves
nál

lat-
tán
élt.

Bekapcsolták a rádiót. Katalin latolgatta, megszidja-e Lacit, vagy sem? Kellemetlent nem szeretett mondani.

— Néha vannak csacsiságaid... — mondta. — Mozart zenéjét kornyikálásnak nevezed, az én szekrényeimet parasztszekrénynek tartod és ez is, amit Julival műveltél...

— Hallgathatok. De ha beszélek, akkor azt mondom, ami a véleményem.

Igen, fanyalgott, amikor arról volt szó, hogy Katalin szekrényei átkerülnek a házakba. A lány gyönyörű biedermeier bútoroknak tartotta őket; Laci azonban kijelentette, hogy ilyen holmikat a parasztházakban látni.

Már megkezdődött a Szív-küldi műsor. Ismét csengett a telefon. — Juli beszólt Katalinért.

Vali telefonált: ne haragudjék az utcai sietség miatt, azóta sem volt megállása, csak most lesz egy szusszanásnyi ideje. Tréfásan azt tanácsolta Katalinnak, hogy sose menjen férjhez. Megkérdezte, komoly ügy-e ez a mostani? Jóvágású a fiú. Meg-

ALUMÍNIUM-SZOBOR. Szandai Sándor szobrászművész új díszkút szobrának patinázás előtti előkészítését ellenőrzi a Képzőművészeti Alap Iparvállalat Jász utcai öntőműhelyénél. A díszkutat a Kábel- és Műanyaggyár sportuszodájában állítják fel tavasszal. A mű érdekessége, hogy alumíniumból készült metall lappal vonták be, amit ugyanúgy patináznak, mint a bronzszobrokat

(MTI Foto — Horvát felv.)

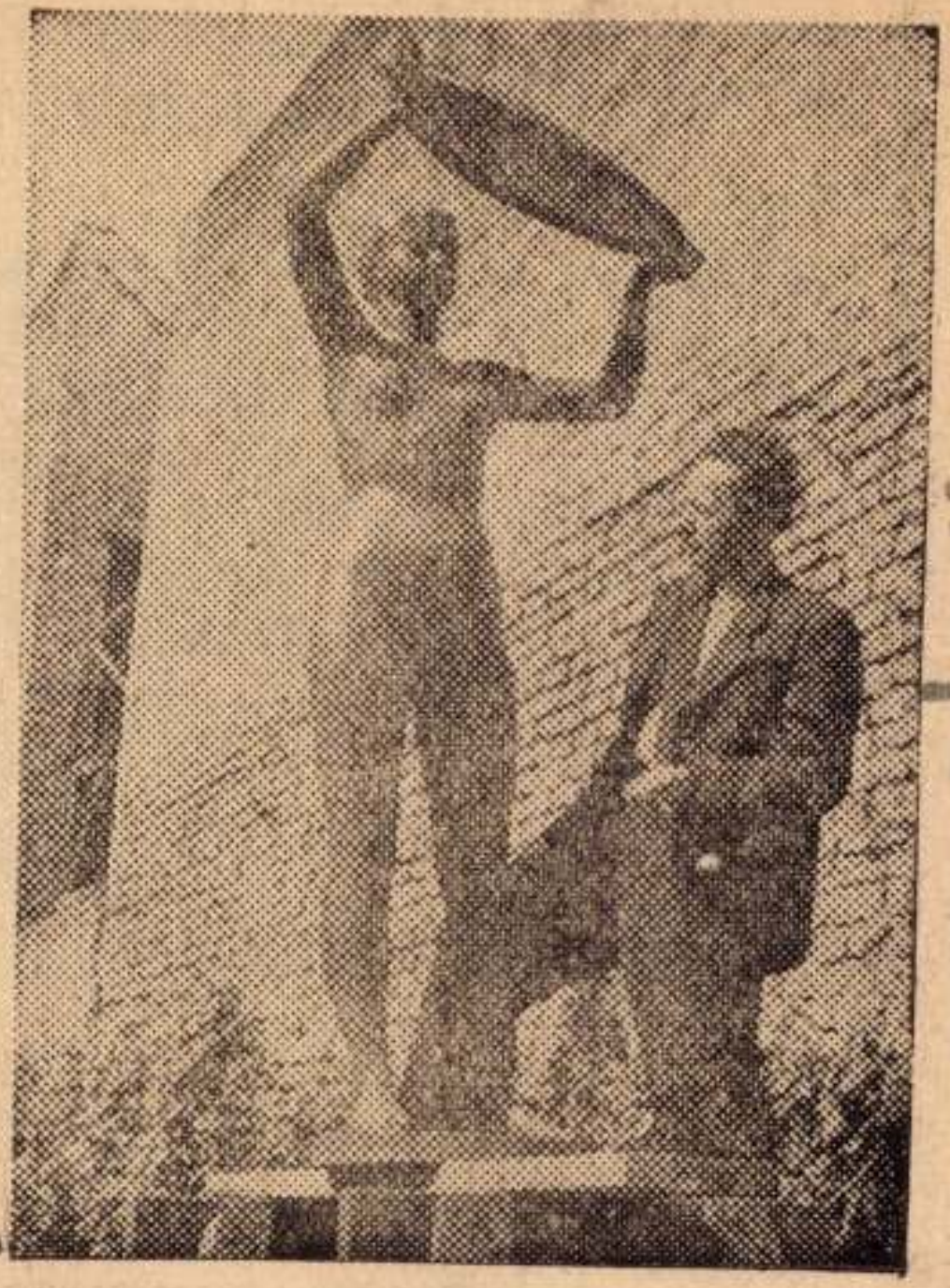

Népakarat 1957 okt. 2.

K

Szandai Sándor

és

SEGÉD-MUNKÁSOKAT

Vidékieknek szállást ingyen, ebédet 3.— Ft-os áron biztosítunk. Jelentkezni lehet:

HÍDÉPÍTŐ VÁLLALAT

ÉPÍTÉSVEZETŐSÉGÉNÉL

Erzsébet-híd, budai hídfő

Szobafestő, mázoló szakmunkások és segítők felvétetnek, magas órabérrel »Szakember 21« jeligére. Felszabadulás téri Hirdetőbe.

Kender, Juta és Textilipar, Budapest, XIII. ker., Váci út 189. — Felveszünk: fonó, fonótanulókat, csévelő, csévelőtanulókat (15 évtől) asztalost, széntoló és anyaghordó férfi segédmunkást.

MÉRNÖKÖKET

legalább 2—3 éves

MÉLYÉPÍTÉSI ÉS GEODÉZIAI

gyakorlattal

Hatvan és Ózd környéki munkahelyünkre

A pályázatokat írásban az eddigi munkahely és működés megjelölésével

KOTRÓ ÉS VASÚTÉPÍTŐ VÁLLALAT

BUDAPEST, XII., Böszörményi út 24.

címre kérjük beküldeni

Acélöntő és Csőgyár felvesz 1 fő festő és mázolót és férfi segédmunkásokat. Jelentkezés: Munkaügyi osztályunkon, — Budapest, XIII., Váci út 83—85.

---

gye keres — jól j vedelmező — vidé üzletébe olyan társa aki jól ért hajvágásho borotváláshoz. Dau nem fontos, lehet kezd is, férfi vagy nő, esetle örökbe fogadom. Cím Özv. Molnár Jánosn Kővágóörs.

Leinformálható háztart si alkalmazottat ker sek. Dózsa György 102. II. 4., este fél 7-t 8-ig.

LAKÁS

Budán, Lánchídnál szobás utcai összkom fortos házfelügyelősé gem elcserélem megfe lelő lakásért. Bp., I. Jégverem u. 1.

Elcserélném szoba kony hás lakásom (Bpest III., Fő u. 61. Nagy) Békásmegyerit pestire

---

Elcserélném Lenin kör úti utcai, 3 szoba össz komfortos lakásoma hasonlóra vagy na gyobbra. 422—481.

M. D. K

SZANDAY Sándor szobrász

A győri új lazóteleg részére élet-
nagyságu lányalak
A párizsi Bernheim-Jeune-Dau-
berville Galeriában az őszi tárlaton
szobrai nereszettek

Magyar Nemzet 1960. (XVI.) 269. sz. 7. l.
nov. 12

SZANDAI SÁNDOR

GY 2/2000

FOLYÓ IRAT

Szonday Sándor

(1913) Leányakt, 1955, bronz, 200 cm

Királyfiirdő

Anya gyermekkel, 1955, alum. 235 cm.

Nagy dajos király úti lakótelep

A felszabadult Budapest művészete.

Budapest 1960. 241

Kiállítás-katalógus.

MDK

Szanday Sándor

Leányakt, br.

Anya gyermekkel, alum.

Felszabadult Bp művészete N.Szal. 1960

MDK

Szabday Sándor szobrász

Jelentős m.müv.siker Párisban. Népszava, 1958,jun.18. 4.l.

A szobor, háttérben az új lakótelep
(Érdekes Újság — Mészáros Ferenc felv.)

Egy új budapesti szobor

Csak örülni lehet annak, ha Budapest különböző terein felállítanak egy-egy szobrot.

Sajnos, az örömbe néha üröm is keveredik.

Mert mi történt például a Nagy Lajos király úti lakótelepen? Az egyik kis térségen felállították Szandai Sándor szobormüvét, mely bronzból készült s az egyébként értékes szobor egy anyát ábrázol, aki egyik kezében gyerekét, másik kezében pedig egy kendőt tart. A kendőt azért kell hangsúlyozni, mert mindössze csak ennyi ruhadarabot adott neki alkotója.

Mindenekelőtt vitatható: helyes-e, ha egy ilyen téren akt-szobrot állítanak fel? A lakótelepen ugyanis, természetszerűen, sok a gyerek, akik a házak közti kisebb tereken játszadoznak. Ott szaladgálnak naphosszat a szobor körül.

Elég az hozzá, a szobrot felállították azzal, hogy megépítik a talapzatán a díszkutat is. A szobrot tartó oszlopot bevonták drága vörösmárvánnyal, a kútnak azonban se híre, se hamva.

Hogy mi lesz a víz sorsa, az csak a jövő zenéje, de hogy mi lesz az értékes vörösmárvány sorsa, az már nem kétséges. Rövidesen tönkremegy. A gyerekek ugyanis ezen a márványon tanulják meg a betűvetés tudományát. Összevissza vésik, rongálják, csúfítják.

Ott áll hát a szobor a porban és a homokban, mert a szobor körüli parkosítást sem végezték el. Ez a nagy sivárság még jobban hangsúlyozza, hogy ezt a szobrot nem ide kellett volna elhelyezni.

m. f.

csen, intő t[illegible] ság-
gal forgó [illegible]

Már most nem volt mit tennie a mi Dácskánknak, mint hogy kibontsa batyuját és várjon. Így is cselekedett. És csakugyan — mint erről már szóltam — nem kellett sokáig várnia, mert csakhamar kopogtatott nála az első fiú, aztán a második, aztán sorba-sorba annyi, hogy számát se tudta.

És Dácska mindannyiszor megkérdezte a szívét. És a szíve mindig csak azt dobogta: majd, majd, majd! És az esze meg kérdezés nélkül azt duruzsolta: meglátjuk, megnézzük, megfontoljuk!

És hogy telt-múlt az idő, Dácska egyre többet olvasott, tanult, egyre okosabb, tapasztaltabb lett, és mindennek következtében igen nagyon józan, de olyan annyira józan, hogy lassan-lassan kezdett kételkedni abban, hogy létezik is egyáltalában az a Szerelem, vagy micsoda.

— Mert ugye — morfondírozott magában olykor — a messze csillagok pályáját

(Raszler Károly rajza)

ki lehet számítani, a bárányhímlőt a kiütésekből meg lehet állapítani, csodálatos masinákat lehet szerkeszteni, csak épp a szerelem lenne ilyen titokzatos micsoda? Áh! Nincs is szerelem, kitaláció az egész!

Alig jutott Dácska erre az eredményre, amikor egy nyárba lépő tavaszi napon, éppen a ködlő alkonyatban találkozott egy legénnyel. Ezt a legényt jóformán meg se igen nézte. Úgy, hogy mikor elköszöntek, csak épp a hangja maradt a fülében, meg a tekintete a szemében. Azután ráborult a vidékre az éjszaka. S ezen az éjszakán bekandikált egy fényes csillag Dácska ablakán, és a józan kislány nem arra gondolt, hogy annak a csillagnak pályáját ki lehet számítani, hanem a csendet fülelte és a szívét kérdezgette.

— Ahá! Ahá! Ahá! — dobogta a szíve.

— Hohó! Hohó! Hohó! — intette le az esze.

És Dácska elaludt és amikor hajnalban fölébredt, már nem tudta, hogy miről álmodott, de azt tudta, hogy első gondolata a legény volt, és a szíve ettől olyan hango-

Szanday Sándor szobrász

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 1. sz. 29. - 30. o.

Kiállítások. A dolgozó nő és anya a magyar Képzőművészetben.

Szandaisándor

A „Művész-sétány"-on felállítandó Balyay János szobor megtervezésére kapott megbízást.

Magyar Nemzet, 1951. Máj. 3.

TÁRLATVEZETÉSEK

a kiállításon

Április 18-án, hétfőn délelőtt 11 órakor:
dr Pogány Ö. Gábor

Április 24-én, vasárnap délelőtt 11 órakor:
dr Fehér Zsuzsa

★

KÉPZŐMŰVÉSZETI ELŐADÁSOK

a kiállítóhelyiségben
vetített képekkel

Április 13-án, szerdán délután 6 órakor:

»MŰVÉSZET ÉS TÁRSADALOM«
I. A RABSZOLGATÁRSADALOM MŰVÉSZETE
Előadó: **dr Dobrovits Aladár**

Április 20-án, szerdán délután 6 órakor:

»MŰVÉSZET ÉS TÁRSADALOM«
II. A FEUDALIZMUS MŰVÉSZETE
Előadó: **Szegi Pál**

Április 27-én, szerdán délután 6 órakor:

»MŰVÉSZET ÉS TÁRSADALOM«
III. A KORAI KAPITALIZMUS MŰVÉSZETE
Előadó: **dr Pogány Ö. Gábor**

Belépés díjtalan

★

KÖVETKEZŐ KIÁLLÍTÁS

MÁRFFY ÖDÖN

festőművész
kiállítása

1949 április 30-tól május 15-ig

Felelős kiadó: dr Faludi János
Budapest nyomda NV., Közp. városháza — 122821
Felelős vezető: Horváth Béla aligazgató

Szanday Sándor
Szobotka Imre
tovább

A FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSAI

VII., Rákóczi-út 30, félemelet

XXIX.

SZOBOTKA IMRE

festőművész

és

SZANDAY SÁNDOR

szobrászművész

kiállítása

1949 április 14-től 1949 április 27-ig

✦

A katalógus díjtalan

Szobotka Imre

Hangos hírverés és tevékeny érdekszövetség nélkül nőtt nagy mestereink közé. A következetes munka, a műgond és alaposság nevelték képességeit, s az alkotó tudatosság tette gazdaggá életművét. Példamutató lelkiismeretessége elvezette a szakma minden problémájának ismeretéhez, nem volt mesterségbeli kérdés, aminek utána ne járt volna. Különösen nagy teljesítmény ez az elmúlt évtizedek folyamán, amikor a képzőművészet elemező és kísérletezgető törekvések megoldására összpontosította erőit. Szobotka Imre készségesen elfogadta a stíluskeresések által eléje állított feladatokat, s legjobb tudása szerint igyekezett tisztázni a formai zavarokat. Mindamellett azonban szilárdan tartani tudta magát a festészet alapvető törvényszerűségeihez, kutatásai közben nem siklott az ábrázolásellenes anarchia vágányára.

Új képei méltán sorakoznak az előzményekhez. A mester érett művészetének példái, melyek az egyéni sajátságok mellett a festői értékek helyes alkalmazásáról tesznek tanubizonyságot. Mint régebben, ezúttal is a jelenségek színe, atmoszférája érdekelte a festőt, a tájak, az emberek, a helyzetek és tettek előadásában a tónusok szépségét, a fények harmóniáit kereste. Különös jelentősége pikturájának az a ragaszkodás, amivel minden művénél elsősorban a színezés lehetőségeihez kötötte munkáját. Nem volt az az alaki ötlet, analitikus feltétel vagy technikai újítás, amiért lemondott volna a festőiség elsődlegességéről, vagy amiért elvonttá spekulálta volna a természetben nyerhető optikai élményeket. Észszerű munkamódszere és körültekintő józansága mellett mindig maradt festményeiben valami a színek érzéki közvetlenségéből, a megvilágítás hangulati elemeiből. A most kiállításra kerülő anyagában is uralkodójelentőségű a színek világa, különösen zöldjeinek sokoldalúsága, finom változatossága. A pasztelleljárás még külön is módot nyujtott számára gyengéd részleteket, érzelmi hatásokat kialakítani.

Tévedés lenne azt hinni, mintha Szobotka Imre öncélúvá válna a festőiség tökéletesítésében. Kísérletező készsége megmentette őt attól, hogy a magyarországi impresszionizmus korlátlan oldottságának legyen áldozata, szakmai felelőssége megerősítette benne a szilárd ábrázolóformák használatát. S mivel egész pályáját a művészi hivatás megingadhatatlan tisztelete jellemzi, most is tudomásul vette képzőművészetünk központi problémáját, a szocialista építésnek a kultúrához való viszonyát. Az utóbbi években készült művei a munkát igyekeznek művészileg kifejezni, kifinomult festői eszközeikkel a somsályi bánya életét tolmácsolni. A tanulság figyelemreméltó ez erőfeszítésekből, kiderül, hogy a legfejlettebb festői kultúra se mond ellent a valóság ábrázolásának. Sőt: nemcsak a realista témák nyernek a magasrendű művészi hagyományok jelenlététől maradandó megfogalmazást, de a legigényesebb mesterségbeli gyakorlat is teljesebb megnyilatkozásra tehet szert az emelkedett eszmék, a szocializmusért folyó harc vállalalásával.

Szanday Sándor

A fiatalabb szobrászok között egyike a legproblematikusabb egyéniségeknek. Művészetében van valami az elégedetlenkedők nyugtalanságából. Egyik eredményét se tekintette véglegesnek, még sikereit is föláldozta azért, hogy valami újat kezdhessen. A mintázást nemcsak a szoborkészítés eljárásának tekinti, de elvi szempontokat is le kíván szögezni segítségével. A plasztikai alakítás módszereit, azoknak mind számosabb változatát kutatja, hogy a felületek, tömegek révén a jelentést tökéletessé tegye. Kisebbfajta laboratóriumnak tekinthető a műterme, ahol a szobor tulajdonságait, keletkezésének folyamatát, tárgyi feltételeit vizsgálgatja a művész. Különösen a ritmus összetevőivel és lehetőségeivel foglalkozik sokat Szanday Sándor, azért, hogy a szobrászati ábrázolás belső törvényszerűségeihez közeledjék. Mint minden műalkotásnak, a szobornak is a véglegesítés, a sűrítettség, a tömörség az alapvető ismérve. Ami ezúttal az egyértelmű képzetekhez szükséges körvonalakat, zárt formákat, zavartalan összképet igényli.

Szanday Sándor műveiben főként a jellemzés eszközeit keresi, kiemeli azokat a vonásokat, melyek egy-egy alaknak vagy motívumnak a lényegét adják. A hangsúly elhelyezése a szobor szerkezetében mindig különös gondot okoz a számára. Látszik az egész ténykedésében az átgondoltságnak és célzatosságnak a szerepe, a minta fölépítésének a fokozatossága, mely a látszat helyett a fontosat ragadja meg. A karakterizálásnak ez a hajszolása, persze, bizonyos veszélyeket is rejt magában, bizonyos részleteket eltúloz, a jellemzésért olykor torzít, a valóság szerkezetét önkényesen megváltoztatja. A tanulság ilyenkor se marad el, hiszen a tipikus elemek megközelítésére sok irányú tájékozottságra van szükség. Mégis meg kell állapítani, hogy Szanday stílusában a hangsúlyozásnak ilyetén gyakorlata igen hasonlatos az előttünk járt nagymesterek stilizáló tendenciáihoz. Legföljebb kevesebb mechanizmussal és a díszítményező elemek elhagyásával készül. Inkább a groteszk felé mutat, bizonyos fanyar kritika vagy kedves fintor formájában jelenik meg. Ez a groteszkség Szanday pályáján végig húzódva, tartalmi vonatkozásai mellett sajátosan stiláris üggyé vált, ami szaktársait termékeny megfigyelésekre ösztönözheti. Képzőművészetünk fejlődő realizmusa útjelző tábláit és tilalmi jeleit Szanday Sándor ténykedése alapján állíthatja össze.

Pogány Ö. Gábor

SZOBOTKA IMRE KIÁLLÍTOTT KÉPEI

1.	Megszűnik a sorompó	1.200 Ft
2.	Szénelosztó	1.600 «
3.	Bányafarakodás	1.000 «
4.	Salaktéglaverők	1.000 «
5.	Szénrakodás	1.200 «
6.	Fatelep	1.600 «
7.	Indulás a tárnába	1.600 «
8.	Somsályfő	1.200 «
9.	Bányásztelep	1.200 «
10.	Somsályi táj	1.200 «
11.	Őrház	1.200 «
12.	Faluszéle	1.200 «
13.	Vasút mentén	1.200 «
14.	Hegyoldal	1.500 «
15.	Zebegényi utca	1.200 «
16.	Lelátás a Dunára	1.400 «
17.	Zebegényi táj	1.000 «
18.	Cseresznyefa	1.000 «
19.	Kertrészlet	1.000 «
20.	Őszi fák	1.000 «
21.	Sárospatak	1.000 «
22.	Kilátás a Rákóczivárból	1.600 «
23.	A Rákóczi-vár	1.400 «
24.	Pataki park	1.400 «
25.	Bodrogpart	1.200 «

SZANDAY SÁNDOR SZOBRAI

1.	Parasztasszony (diófa) 1938	eladó
2.	Munkásleány (márvány) 1949	6.000 Ft
3.	Simonyi-fej (bronz) 1949	4.000 «
4.	Andriska-fej (bronz) 1948	4.000 «
5.	Konytyosnő (bronz) 1938	4.000 «
6.	József Attila-fej (terrakotta) 1949	2.000 «
7.	József Attila kisfej (bronz) 1949	400 «
8.	Párnatánc (bronz) 1948	2.200 «
9.	Kakasos-akt (bronz) 1948	2.500 «
10.	Sulykoló-akt (bronz) 1947	Föv. Képt. tul.
11.	Bőgős-akt (bronz) 1946	2.200 Ft
12.	Lovagló-akt (bronz) 1936	4.000 «
13.	Hídépítő (vázlat, gipsz) 1949 bronzban	2.000 «
14.	Bányász (vázlat, gipsz) 1949 bronzban	2.000 «

Rónay Mária

Szandai Sándor: Fiufej, bronz

SZABAD MÜVÉSZET

1949.máj.5.sz. 212.l.

/Fenyő A.E.: Kiállitások/

Szanday Sándor MDK

Sulykoló, br.

Képzőművészetünk a felszab. óta. Szfv. Képtára

50. kiáll. 1947. okt. 7 l.

MDK

Szanday Sándor

részt vett a Kortárs első kiállításán.

Kassák L.: Az első műv.kongresszus köszöntése.
Kortárs, 1947. 5.sz. 132. l.

M.D.K.

Szanday Sándor

Szobrával szerepel az Ernst Muzeum kiállitásán
amelyet "Képzőművészek a hadifoglyokért" cimmel
rendeztek a "Siess Adj Segits" akció keretében

Szinház, Bp. 1947. jan. 8-14 III. évf.
2. sz.

M.D.K.

Szanday Sándor

Szobrával szerepel az Ernst Muzeum kiállitásán
amelyet "Képzőművész a hadifoglyokért" cimmel
rendeztek a "Siess Adj Segits" akció keretében

Szinház, Bp. 1947. jan. 8-14 III. évf.
2. sz.

Szandai Sándor

szobrász

a Láng-gyár művész-képző iskolájának szobrász tanára –

Irod

Képes Világ. 1948.

okt. 10. (Ny. É.: Látogatás két gyár művészképző iskolájában. Kejekkel.)

Irod

Szabad Művészet

1948. 393. P.

EYBOLD, CHRISTIAN (német festő, 1703—1768) KÖVETŐJE

reg férfi
reg nő

pír, pasztell, egyenként 56·5×43 cm.
San Marco-gyüjteményből.
Gerevich PA, 263. l.

TEINLE, EDUARD (német festő, 1810—1886)

adonna Jézussal és Ker. Szent Jánoskával

, olaj, 79×100 cm.
lezve lent balra: STE 1883.
mor prímás rendelte a művésznél.

Maszlaghy II., 449. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916., júl. 20., 4. l. — Gerevich: A prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. (Képe 827. l.) — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 249. l. — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 8. l. — Lepold—Lippay 56. l.

TRASSGSCHWANDNER, JOSEF ANTON (osztrák festő, 1826—1881)

sidás

szon, olaj, 25×31 cm.

Szandai Sándor

cród
1

Vargha Balázs

Uj magyar Hobrányat
Bp. 1948. 30. tábla -

Bőgős.

Egy gusztustalan, tá-
molygó női akt nagy-
bőgővel.

g irodai költségeinek és vegyes házi-
13. évi 34.892. sz. itteni rendelettel
dve, az állami költségvetésben e czél-
om, vagyis évi 500 K elszámolás köte-
oztatott.

r. t. által a folyó év I. felében
szállitott papirneműek és irodai czik-
llér összegről kiállitott és a t. Orsz.

Szanday Sándor

Szobotka Imre

Lap: Élet és Jövő

Megjelent: 194[illegible] APR 23

MŰVÉSZET

SZOBOTKA IMRE ÉS SZANDAY SÁNDOR KIÁLLÍTÁSA

(Rákóczi-út 30)

Szobotka Imre pasztellképei csupa fény, szín, derű — első látásra gondtalan naturalistának is nézhetné valaki. De nem az, mert ábrázolásában nem a fényképszerű pontosság a lényeges, hanem értékel, válogat motívumai közt s csak annyit vesz be témájául, amennyi egy-egy fény- és színeffektus kiértékelésére alkalmas. Így még impresszionistának is gondolhatná valaki, de nem az, mert Szobotka képein bármilyen szerepe is van a fénynek, de nem minden, nem oldódik fel a táj a fény áradatában, a kontúrok nem folynak össze a fény párázatában, sőt igen erősen érzik a ragyogó és párás színek mögött a tárgyak testisége, körvonala. Kubista multjából annyi maradt Szobotkának, hogy tiszteli a rajzot, a biztos vonalakat. Szanday Sándor, a szobrász, jó megfigyelő, biztos szemű művész, aki meglátja alakjaiban a jellegzetest, a kiemelnivalóan érdekest. S erre teszi a hangsúlyt a plasztikai alakításnál, a jellegzetességek kidomborodnak, hangsúlyozottak, a többi rész inkább elhanyagolható. Ez karrikatura-szobrászatra vezethet, mert gúnyoros modorában van hajlam Szandaynak rá. Itt-ott kissé szertelen és groteszkül hat a különben tehetséges szobrász.

Z. L.

Költségvetési cím:
Intézet v. hivatal:
Fizető pénztár:

I.	II.
Sor-szám	Név és minőség.
1.	Meiszner Miklós tulkár
2.	Dr Ebor László előadó

A m. kir. vallás és
[illegible] szám [illegible]
Budapest 1908
Budap[illegible]

Szanday Sándor MDK

Kassák Lajos portréja, terrakotta

Műcsarnok 1944 Szőkefőv.Képtár Jub. Kiáll.

MDK

Szandai Sándor, szobrász.

Egyetlen életmagyarázó szobra:
Labdázó fiu.

Dr.Mándy Stefánia: Szandai Sándor.

Pap Gyula festőm.és Szandai Sándor szobrászm.gyüjt.
kiáll.-a. -Alkotás Művészház. - 1943 ápr.11.-22. K

Szandai Sándor
~~nobrász~~

Szód

Despian-t
vallja mes-
terének és
Donatellot

702/1943

Murányi-Kovács Endre:
A portré-nobrászat.
Kortárs. 1948. ápr. 1.
380, 381-l. Két kegyel

Fenti pályáját
csókent hezdte.

Jellemzésénel
lásd ezt a cikket.

54.690/1943. szám.

III/1.

Tárgy: utiszámla kiegyenlitése.

A Müemlékek Országos Bizottságának
Budapest.

Folyó évi julius hó 20-án 475/1
sz.alatt kelt felterjesztésére tudom
vétel végett másolatban megküldöm.
Budapest, 1943.évi augusztus hó 7-én.
A miniszter rendeletéből:
dr.Balogh László s.k.
miniszteri tanácsos

Szandai Sándor

A tészek művészcsere-intézmény ~~[illegible]~~ Finnországba küldi tanulmányútra.

NU 1939. I. 13.

Szandai Sándor

Megemlítik a Fénet Clubban
rendezett modern riállítás

P. N. 936 I. 17

Szandai Sándor MDK

Wágner-fej.

Műcsarnok 1936. máj. jun. Jub. kiáll.

Szandai Sándor

Szerepelt a lakást diszitő művészetet bemutató kiáll.-on. Tamás Galéria.

Kat.1935.Szept.26.-Okt.10.

M.D.K.

Szanday Károly

"Csortos siremlékpályázat a Fészek Klubban" cimmel a müvész szobrának repr.-ja

Szinház, Bp. 1946. január 15-21. II. évf. 3. sz. 18. lap

Szandai Sándor, szobrász

Táncoló fiatalok

Szandai Sándor Munká-

mások

mások

mások

Szandai Sándor, nebrán

A Postás Mův. Központban
Kiállítják kisplasztikáit.

—: Műgyűjtők és műbarátok műsoros
találkozója 8,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. máj. 22.

Szanday Sándor, nobrász

Kétfigurás bronzplasztikáját

a XVIII. ker.-ben állították fel.

Havas Lovin: Alkotók — nobrok —
— mecénások 7,

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. márc. 1.

Szandai Sándor
szobrász

Szegeden március 29-én
avatják fel Csokonai Vitéz Mi-
hály szobrát. Szandai Sándor
alkotását.

— : Mürészet
Tükör, 1974. márc. 26-7 lap.

Szandai Sándor szobrászművész

Az Ernst Múzeumban Illés Árpád festővel együtt volt kiállítása rendezve. A művész fő erőssége a funkcionális plasztika: szabályos élekben harmonikázó lemezdekorációi épületek számára készültek, akár a különféle festékekkel különféle anyagú (főleg alumínium) lemezekre készült síkdíszítményei. Szobrai, portréi és kisplasztikái – ellentétben a dekorációkkal – festői hatásúak, lágyan formáltak (emlétve).

Miklós Pál: Képzőművészeti Krónika.
Jelenkor, Pécs, 1974. 6. 547. old.

Szandai Sándor szobrai

(Műbarát)

A legtöbb szobrán vannak olyan kisebb részek, amelyek arról tanuskodnak, hogy Szandai tud mintázni. Épp ezért nem értjük, miért nem él készségével bővebben, miért mond le a gazdagító mintázás öröméről s miért kérkedik szobrainak fukar fölszínével? Ezek a kezeletlen síkok még jobban túlhajtják az eléggé gyakori aránybibákat s annál kirívóbbak, mert Szandai arányérzéke úgysem áll nagyon erős lábon. A művész kitűnő szobrászi ötleteket fecsérel el s elcsenevészesíti őket azzal, hogy kibúvik érzékletesebb megmunkálásuk alól. Az egyhangú felszín folytán veszít elevenségéből, sőt hellyel-közzel lanyhán hat az ellentétes mozdulatok egyébként találékony tagolása azokon a kis bronzokon is, amelyeknek a művész egységesen *Női mozdulatok* címet adott. Pedig Szandai leleményessége épp kis szobrainak furcsa taglejtésében lappang. Kiviláglik ez abból is, hogy például a 21. és 22. számú női és férfiakt groteszkül roggyant testtartása értelmessé válik a szépítgető, tűrelmesebb kidolgozásban. Mosolyra derítő báj van tetemesen kicsinyített terrakotta arcmásaiban. Ezek közül a 12. sz. kislányfej a legjobb, a *Tavasz* című természetes nagyságú női portré pedig a kiállítás legkiemelkedőbb szobra. Hanyagabb, restebb felfogás terpeszkedik meginl a *Ruszin* c. bronzon. Kár, mert az a gondolat, hogy a nagy síkokkal feszesített testet miként rázza életre a kezek aránylag kis tömegének fanyar mozdulata, határozottan érdekes, az elnagyolás miatt azonban az egész szobor ebben az

Magyar Nemzet
1944. febr. 23.

Sikerültebb a *Pancho*, bár a lebegés és a szilárd állás közötti táncmozzanatnak ilyetén megmerevítése a fényképfelvételek nagyon is hű s épp ezért művészi értelemben élettelen sutaságát juttatja eszünkbe. Az ehhez hasonló ötleteket *Beck* András fejlettebb érzékkel s azt kell mondanunk, nagyobb szobrászati tapintattal használja fel műveiben

Oltványi Imre

goldet, an der

ng. Augsburg,

Gabel, Löffel,

ffeekanne, Sil-

Dekor. Türkisch, XVIII. Jh.

kerek, bogláros és kis állatalakokkal diszitett talap-
ető fején korona. P. R. mesterjegy. Nagyszeben,
Silber vergoldet. Auf rundem, mit Bockeln und
er Adler mit ausgebreitete Arme. Am herabnehm-
en. Nagyszeben, Anf. XVII. Jh.

Illusztr. XXXVII. tábla.

disszel. Fekete fafüllel. Bécs, 1837. — Teekanne,
850 gr.

om hajlott lábon áll, fekete fafüllel. M. S. mester-
lber, die birnförmige Leibung auf drei geschweifte
1784. 930 gr.

830 k. — Zuckerzange, Silber, mit zwei Hermen.

MDK

Szandai Sándor

"Fürdőző nő", bronz
"Leánykafej", terrakotta

Magyar művészhetek reprezentativ képzőművészeti kiállitása v.Ernst Múzeum.

Katalógus 1947 jan.4-26-ig.10.o.

M.D.K.

Szanday Sándor

A békásmegyeri müvésztelep tagjai a volt Ernst Muzeumban kiállitást rendeztek, amelyen szerepeltek a müvész alkotásai.
A lap elismeréssel ir a kiállitott müvekről

Szinház, Bp. 1946. dec. 11-17. II. évf. 48. sz.

.

Szanday Sándor szobrászművész

1974. március 10. Petőfi 11,53 /11/ KGyné

Láttuk, hallottuk

- A kiállitó termekben.

- Adásunkban négy tárlatról számolunk be. Elsőnek hallgassák meg Major Máté ismertetését Szanday Sándor szobrászművész Ernst Múzeum-beli kiállitásáról.

- Szanday Sándor betöltötte már 70-ik évét is,igy művészi pályafutása is több, mint 50 esztendős.Érdekes és változatos ez a pályafutás. Előbb, csak ugy magánuton festőnek készült, aztán átpártol az irodalomhoz, hogy végülis szobrásszá legyen.
Mint iró 1932-ben szülővárosában Szolnokon lapot is alapit és szerkeszt Irodalmi Curir cimmel.Nemcsakhelyiek, hanem Gelléri Andor, Endre, Kassák, Nagy Lajos, Radnóti Miklós, Solt Béla közremüködésével. Ómaga a publicisztikát és az irodalmat egyaránt müveli. Irásai a fővárosi lapokban is helyet kapnak,novelláit olyan folyóiratok közlik, mint Kassák Munka-jáé és Babits Nyugat-ja. Bár még 1939-ig ir a Népszavába, már 1933-ban visszatér a képzőmüvészethez. Első társas kiállitására 1934-ben kerül sor.1935-ben pedig már, mint a KUT, a Képzőmüvészek Uj Társasága tagja.- állit ki és ez akkor rangot jelentett.
Első, önálló kiállitása viszont 1937-ben a Tamás /?/ Galériában volt látható. Ilyen, a mostani előtt itt Pesten,utoljára 1949-ben volt, vagyis negyedszázada. De ez tartalmában és hangsulyában a Fővárosi Népmüvelési Központ falai között müvészi fejlődésének nyilván csak egy közbülső, még bontakozó állapotát képviselhette. Igy ezt az 1974-es kiállitást az Ernst Múzeumban átfogó, életmü jellege miatt bizvást tekinthetjük Szanday bemutatkozásának a magyar közönség előtt.
Bemutatkozás 70 évesen.. kissé furcsa dolog, de nem a müvész

1974. március 10. Petőfi 11,53 /11/ KGyné

Láttuk, hallottuk

- A kiállító termekben.

- Adásunkban négy tárlatról számolunk be. Elsőnek hallgassák meg Major Máté ismertetését Szanday Sándor szobrászművész Ernst Múzeum-beli kiállításáról.

- Szanday Sándor bemöltötte már 70-ik évét is, igy művészi pályafutása is több, mint 50 esztendős. Erdekes és változatos ez a pályafutás. Előbb, csak ugy magánuton festőnek készült, aztán átpártol az irodalomhoz, hogy végülis szobrásszá legyen.

Mint iró 1932-ben szülővárosában Szolnokon lapot is alapit és szerkeszt Irodalmi Curis cimmel. Nemcsakhelyiek, hanem Gelléri Andor, Endre, Kassák, Nagy Lajos, Radnóti Miklós, Solt Béla közremüködésével. Omaga a publicisztikát és az irodalmat egyaránt müveli. Irásai a fővárosi lapokban is helyet kapnak, novelláit olyan folyóiratok közlik, mint Kassák Munka-jáé és Babits Nyugat-ja. Bár még 1939-ig ir a Népszavába, már 1933-ban visszatér a képzőmüvészethez. Első társas kiállitására 1934-ben kerül sor. 1935-ben pedig már, mint a KUT, a Képzőmüvészek Uj Társasága tagja.- állit ki és ez akkor rangot jelentett.

Első, önálló kiállitása viszont 1937-ben a Tamás /?/ Galériában volt látható. Ilyen, a mostani előtt itt Pesten, utoljára 1949-ben volt, vagyis negyedszázada. De ez tartalmában és hangsulyában a Fővárosi Népmüvelési Központ falai között müvészi fejlődésének nyilván csak egy közbülső, még bontakozó állapotát képviselhette. Igy ezt az 1974-es kiállitást az Ernst Múzeumban átfogó, életmü jellege miatt bizvást tekinthetjük Szanday bemutatkozásának a magyar közönség előtt.

Bemutatkozás 70 évesen.. Kissé furcsa dolog, de nem a művész

vétke. A kiállitás egyébként világosan két részre tagozódik. Az elsőrész, a bemutatott müveknek mintegy ötöde figurális mü. Szép portrék, Ady, Kassák, Désy H. és mások arcmása és Szanday önarcképe, jó kisplasztikák, expresszivek és groteszkek, s csupán nagy fotóban néhány köztéri szobor, pld. a Király fürdő udvarán álló nő- figura. Ez a figurális rész.

Ennek a darabjai általában 1960-ig készültek. A második rész, a négyötöde a müveknek viszont ugynevezett nem figurális alkotás és 1958-tól vannak. Néhány körplasztika, emlékmü, szökőkut modeljei kivételével a müvek többsége rölief, vagy éppen grafikaszerü megoldás.

Szandayit is, mint a legtöbb fejlődni tudó müvészt megejtette az anyagok varázsa, közvetlen szépsége, önmagában rejlő kifejező ereje. Szerszámmal domborit, vagy éppen kézzel gyür réz, aluminium, alpaka lemezeket, ritmikusan elrendezett formákba, a texturák, szinek érvényre juttatásával, a fény és árnyék játékok kihasználásával hideg zománc, főleg feketefestékek kontrasztálásával.

Ezek az alkotások pedig igen komoly esztétikai élvezeteket hozhatnak, annak, akik a képzőmüvészettől nem irodalmat várnak.

A figurális és a nem figurális müvek azonban - és ezt Szanday tudja - nem jelent feltétlenül ellentmondást egy müvész életmüvében még akkor sem, ha esetleg a kettőt párhuzamosan csináljuk. Mindkettőnek meg van a maga funkciója. Az egyik, ha kell közvetlenül akar hatni és ezzel mozgósitani a tényleges társadalmi célokért küzdő, vivandó küzdelemre, a másik csupán gyönyörködtetni akar, de nem lár pour lár' hanem a közmüvelés nevelése, fejlesztése érdekében.

Az elsőnek produkálása, hogy nagyszerü müvészettörténeti előz-

vétke. A kiállítás egyébként világosan két részre tagozódik.

Az elsőrész, a bemutatott műveknek mintegy ötöde figurális mű. Szép portrék, Ady, Kassák, Désy H. és mások arcmása és Szanday önarcképe, jó kisplasztikák, expresszivek és groteszkek, a csupán nagy fotóban néhány köztéri szobor, pld. a Király fürdő udvarán álló nő- figura. Ez a figurális rész.

Ennek a darabjai általában 1960-ig készültek. A második rész, a négyötöde a műveknek viszont ugynevezett nem figurális alkotás és 1958-tól vannak. Néhány körplasztika, emlékmű, szökőkut modeljei kivételével a művek többsége rölief, vagy éppen grafikaszerű megoldás.

Szandayit is, mint a legtöbb fejlődni tudó művészt megejtette az anyagok varázsa, közvetlen szépsége, önmagában rejlő kifejező erője. Szerszámmal domborit, vagy éppen kézzel gyűr réz, aluminium, alpaka lemezeket, ritmikusan elrendezett formákba, a textúrák, szinek érvényre juttatásával, a fény és árnyék játékok kihasználásával hideg zománc, főleg feketefestékek kontrasztálásával.

Ezek az alkotások pedig igen komoly esztétikai élvezeteket hozhatnak, annak, akik a képzőművészettől nem irodalmat várnak. A figurális és a nem figurális művek azonban - és ezt Szanday tudja - nem jelent feltétlenül ellentmondást egy művész életművében még akkor sem, ha esetleg a kettőt párhuzamosan csinálja. Mindkettőnek meg van a maga funkciója. Az egyik, ha kell közvetlenül akar hatni és ezzel mozgósítani a tényleges társadalmi célokért küzdő, vivandó küzdelemre, a másik csupán gyönyörködtetni akar, de nem lár pour lár' hanem a közmüvelés nevelése, fejlesztése érdekében.

Az elsőnek produkálása, hogy nagyszerű művészettörténeti elő-

mények után , roppantul nehéz, közhely veszélyével jár.
Gondoljunk sok köztéri szokroka.
A másiknak produkálása esetén roppant lehetőségeket hordoz és nem fenyeget azzal a veszéllyd,mint az előbbi, az eredmény nem fordulhat szembe a céllal, amiért megszületett.
Szanday kiállitása jól alátámasztja, amit az előbbiekben mondtam, érdemes megnézni és elgondolkodni a látottakon.

mények után , roppantul nehéz a közhely veszélyével jár.

Gondoljunk sok köztéri szokrotra.

A másiknak produkálása esetén roppant lehetőségeket hordoz és nem fenyeget azzal a veszéllyel, mint az előbbi, az eredmény nem fordulhat szembe a céllal, amiért megszületett.

Szanday kiállítása jól alátámasztja, amit az előbbiekben mondtam, érdemes megnézni és elgondolkodni a látottakon.

Szandai Sándor

Zuhanó forma, szúnes grafika

XV. Szegedi Nyári Tárlat

Szandai Sándor

szobrász

Kiállításán találhatók fejek, figurák, absztrakt kompozíciók, közteri szobortervek, épület dekorációk, amelyek külső vagy belső építészeti díszként, vagy lakásban alkalmazhatók

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.

Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

szobrász

Kiállításának anyagában szere-
pelnek szobrok, dombormüvek,
festmények, rajzok, zománcmun-
kák és a legkülönfélébb anyagok-
ból kompozíciók.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.
Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

nobrász

Szandai mostani kiállítása
gyűjteményes kiállítás, amelyen
régebbi realista felfogású munkai
mellett monfiguratív művei is
láthatók.

Horváth Béla: Két művész az Ernst Muzeumban.
Művészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

szobrász

1928-tól írásokkal is próbálkozott Szandai, novellái jelentek meg a Nyugatban, majd lapot alapított és szerkesztett Szodalmi Kurír címen.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.

Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

a Miskolci Galériában 1968-ban épületplasztikai munkái szerepeltek.

Benedek Miklós: a Galéria két éve
meg a harmadik.
Élet és Irodalom, 1968. dec. 31.

Szandai Sándor

Az Ernst Múzeumban nyílt február 22-én Szandai Sándor és Illés Ár-pád kiállítása.

-----: Kiállitási naptár.

Művészet, 1974.február - 48.oldal

Szandai Sándor

nobrán

Tiredik önálló kiállítása ez a Munka Érdemrend arany fokozatával kitüntett művésznek.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.

Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

Nobran

A művészt állandó szerződéshoti
külföldhöz, a párizsi Bernheim-
Jeune-Dauberillekhez, és egy bülni
galéria is állandó vásárlója.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.
Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor
szobrász

Szandait nem csak válunk
ismerik, hiszen 25 köztéri szobra
áll az országban, hanem kül-
földön is jól ismert alkotó műzen.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.
Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

Szobrász

Jelentősebb külföldi szereplése közül
említenünk kell a párizsi Mennicé-
pal d'Art Modern-ben rendezett 17
szobrot magában foglaló kiállítását

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.
Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

nobrán

Jelentősebb külföldi szereplései közül
meg kell említeni a cannes-i, a
párizsi, a prágai, a pozsonyi, a zágrábi
csoportos kiállításakon való szereplésett

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.

Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor

szobrász

A fővárosban 1949 óta nem rendezett kiállítást anyagával vidéken szerepelt, Cegléden, Szolnokon, Miskolcon ahol szobrokat, építészeti díszítő alkotásokat és grafikákat állított ki.

Horváth Béla: Két müvész az Ernst Muzeumban.

Müvészet, 1974. március - 36. oldal

Szandai Sándor, szobrász

Művét: Csokonai mellszobrát szegeden a Dóm téren helyezték el.

– : Hír 8,

Népszabadság, Bp. 1974. márc. 30.

Szandai Sándor szobrászmüvész

A "Munkácsy Mihály-dij I. fokozatával" tüntették ki, -közli a lap: "Dijak, kitüntetések - 1974" cimmel.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 6.
XVIII. évf. 14. sz. 2. lap.

Szandai Sándor

„Nő galambbal" bronz 24 cm
„Törülköző akt" bronz 24 cm

Balatoni Nyári-Tárlat 1976

Balatoni Múzeum, Keszthely

Szandai Sándor

Vidám formák III. 41 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat

Szandai Sándor

Tömör ritmus repr.

vörösréz, 37 x 53 cm

Angyalföldi képző- és iparművészeti

kiáll. Műcsarnok 1974

Szanday Sándor szobrász

Az Ernst Múzeumban Illés árpád festővel egyidejűleg, de külön teremben nyílt meg kiállítása. Szobrászata kétrétű: a már-már naturalizmusba bajló realizmus és a formai improvizáció és a majdnem következetes szigorral szerkesztett dekorátív-optikai hatású munka.

h.: Képek, szobrok az Ernst Múzeumban.

Magyar Nemzet, 1974. márc. 7.

Szandai Sándor

Kétfigurás szobor (alumínium)
1. sz. Szakközépiskola előtt, 1965.

Miskolc, 1971.
Kulturális Tájékoztató, 63. l

Szandai Sándor

Szerepelt az I. kisplasztikai biennálén. Számos müvét a Nemzeti Galéria és a Modern Magyar Képtár és a Damjanich muzeum őrzi. Bemutatott müvei: Forgó három forma,1963 acéllemez és Fény és Ritmus 1966.

Romváry Ferenc: II. országos kisplasztikai biennálé, Pécs, 1969.

Szandai Sándor 1./

1903. március 7-én született Szolnokon. 1934 óta állit ki. Külföldi kiállitásai: 1959 Párizs, 1965 és 1969 Zágráb. Önálló kiállitásai: 1937, 1941, 1942. 1944. 1948 Budapest és 1968. Szolnok.

Romváry Ferenc: II. Országos kisplasztikai biennálé Pécs, 1969.

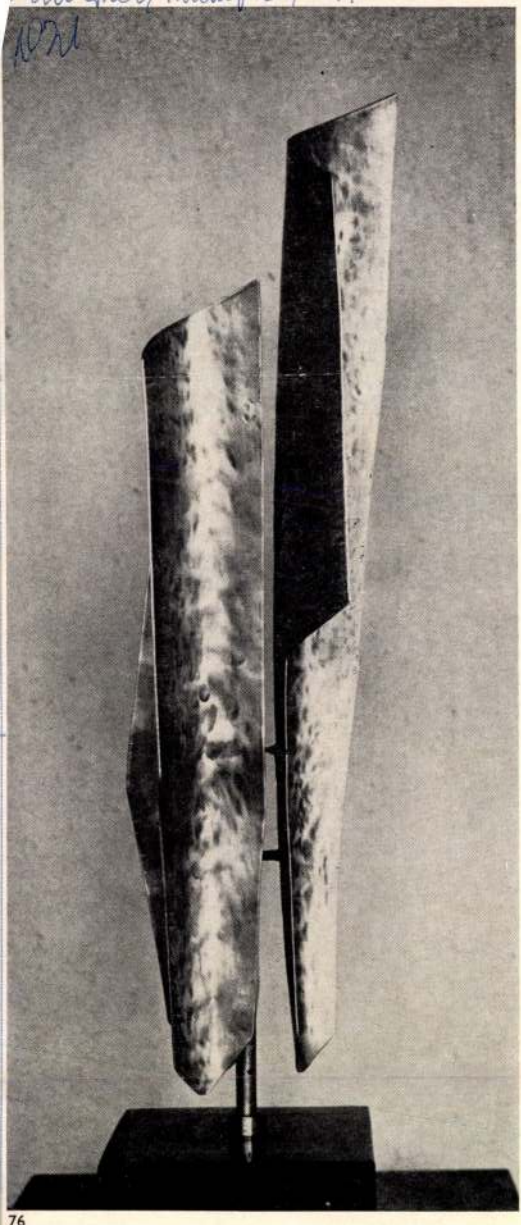

76

73. Illés Árpád: A Lilith és az Embrio, 1970
74. Illés Árpád: Változat a Tojás témára, 1973.
75. Szandai Sándor: I-es, 1965
76. Szandai Sándor: „Tériforma", 1965

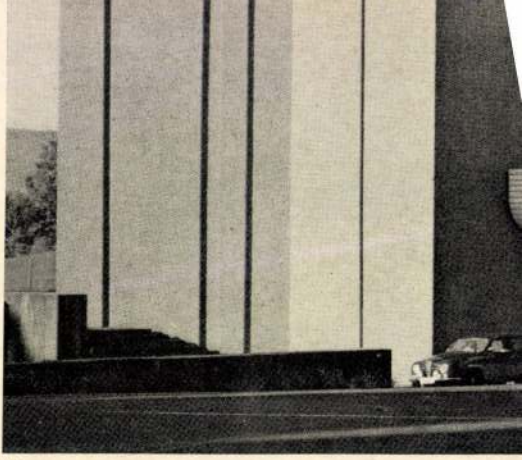

77

Modern múzeumok Norvégiában

Néray Katalin

77. Sonja Henie–Niels Onstad Alapítvány és Művészeti Központ
78. A létesítmény madártávlati képe
79. Részlet a kiállítótermekből
80. A létesítmény alaprajza

Szanday Sándor

Délmagyarország, Szeged, 1973. dec. 16.

1024

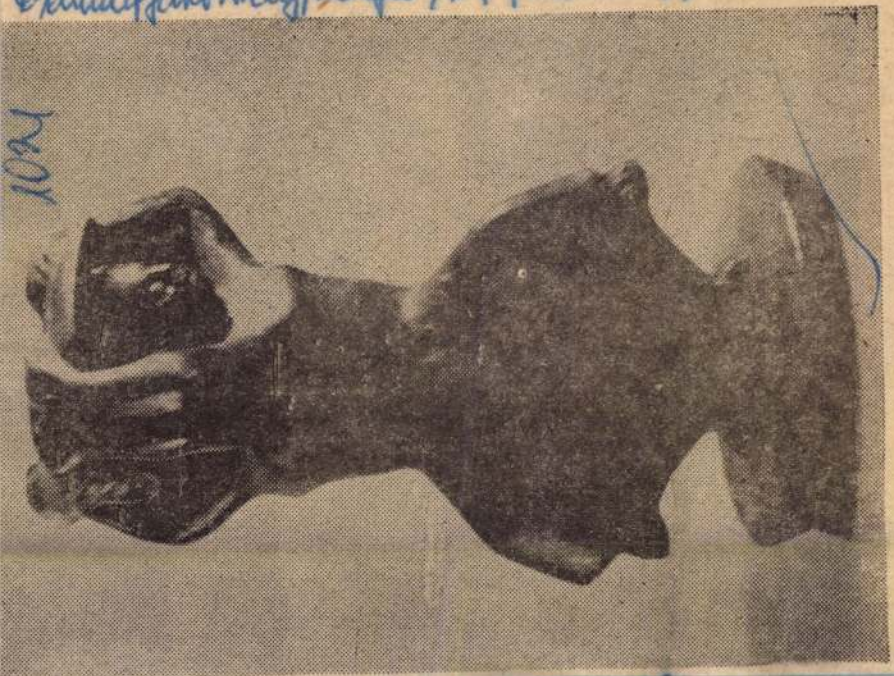

Szanday Sándor

Vasas Károly

Szandai Sándor MDK

Csanak Béla arcképe, bronz
Buci, bronz
Önarckép, bronz

Ernst Muzeum 1946. dec. Csoportkiállitás.

MDK

Szandai Sándor

Madaras akt, terakotta

I.Művészeti Kiáll.Kat.1946.júl.7.-júl.28.-ig.
14.lap

Szandai Sándor, szobrászm.

Szandai Sándor, mint szobrász az egyszerü, tömör kifejezésmódban rokona Pap Gyula festészetének.
Kisplasztikáin itt-ott hajlamos a modorosságra, de annál őszintébb, közvetlenebb tanulmányfejein.

Fiu fej.
Mezei Mária arcmása.
Öregasszony-tanulmánya.

/f.j./ :Szandai Sándor szobrai az Alkotásban.
Pesti Hirlap. 1943.ápr.14.
Koll.kiáll. az Alkotás müvészházban 1943.ápr.

MDK

Szandai Sándor

Labdázó fiu és leány

/Z.P.A./: Téli tárlat és a Műbarát-kiállitás. Magyarország 1944. febr. 5.

3./ MDK

Szanlai Sándor, szobrászm.

A 21 és 22. sz. férfi- és női akt groteszkül rogyant testtartása értelmessé válik a szépitgető, türelmesebb kidolgozásban.

Mélyre ható báj van tetszetősen kiszinyitett terrakotta arcmásaiban. Legjobb ezek közül a 12. sz. kislányfej. A kiállitás legkiemelkedőbb szobra a Tavasz. c. természetes magyarságu női portré.

Oltványi Imre:
Szanlai Sándor szobrai. - Műcsarnok kiállitása.

Magyar Nemzet. 1944. febr. 23.

MDK

Szandai Sándor, szobrászat.

Kisplasztikája Maillol és Ferenczy Béni vonalán haladva kubista jellegü, erös torzitásokkal.

Keserü és pesszimista világszemléletet árul el látásmódja.

/T.D./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiáll.-a Esti Ujság. 1944.febr.11.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Portréi inkább naturalista jellegüek. Kitünö megfigyelö készségről tanuskodnak.
Dési Huber István remekbekészült portréja.

/T.D./: Szekotka Imre és Szandai Sándor kiáll.-a
Esti Ujság. 1944.febr.11.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Még kinző ellentétekkel küzd. Szobrain különböző stiluselemeket figyelhetünk meg. De ezeken belül értékes mondanivalói vannak számunkra.

/T.D./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiáll.-a
Esti Ujság. 1944.febr.11.

Szandai Sándor, szobrászm.

Megtagadni látszik az emberi arc - és testmozdulatok érzelmi kifejezésének lehetőségét s inkább a tömeghatás problémái érdeklik.

/T.D./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiállitása. Esti Ujság. 1944 febr.11.

1021

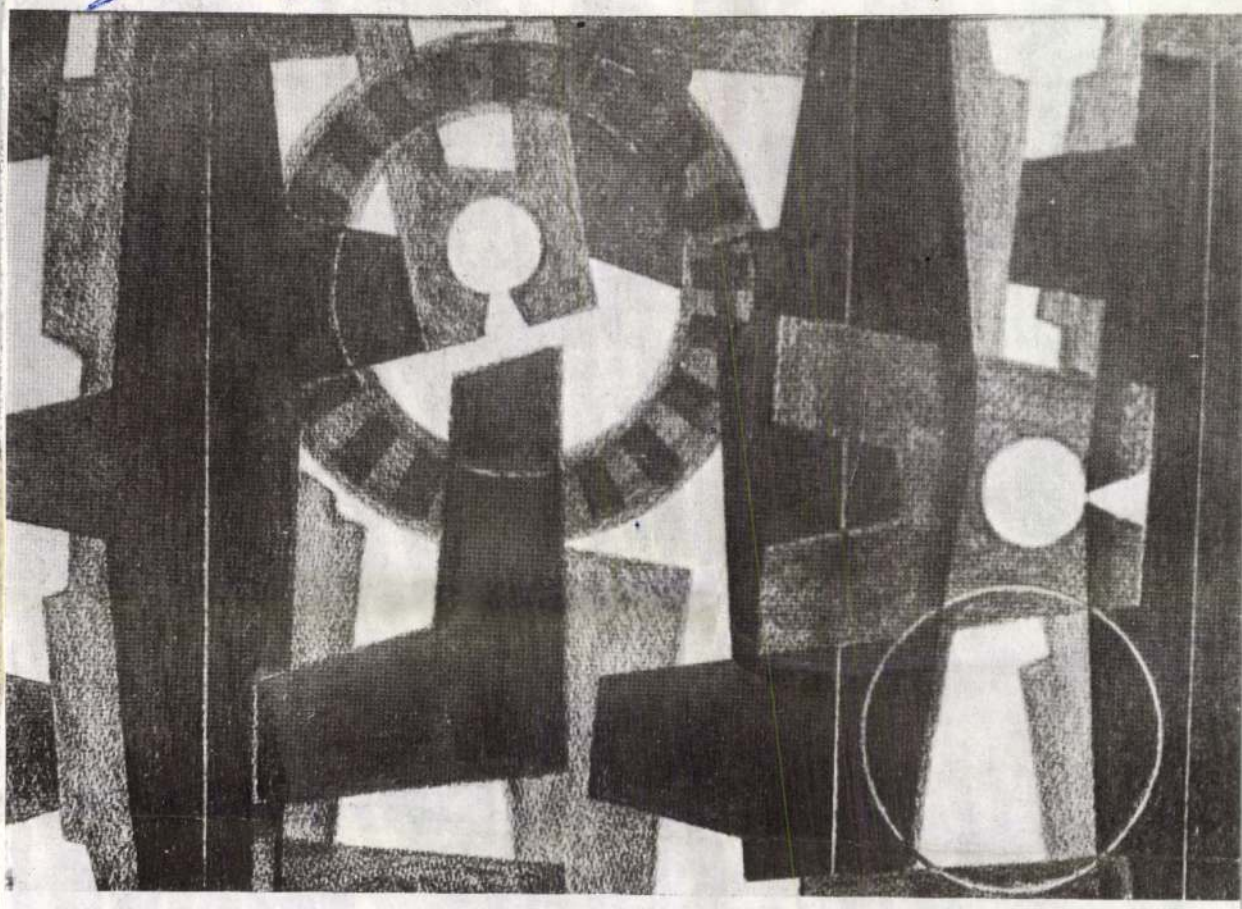

Szandai Sándort szereti az anyag. Szandai Sándort rettegteti az anyag. Szandai Sándort gyűlöli az anyag. Szandai Sándort gyötri az anyag. Szandai Sándort keresi, kéri, követeli, hívja, várja az anyag. Szerelmesen. És Szandai Sándor szereti az anyagot. Szandai Sándor rettegi az anyagot. Szandai Sándor gyűlöli az anyagot. Szandai Sándor gyötri az anyagot. Szandai Sándor keresi, kéri, követeli, hívja, várja az anyagot. Szerelmesen. Mert ők, az Anyag és Szelíd Formálója egymás szerelmesei! Az *anyag* húsával, lényege szerkezetével és lénye eszméletével, *anyaga* dühével, akaratával, csöndjével és látomás-lehetőségével; s az anyag formálója, indulatosan-szelíd *megvalósítója: beszélő kezével,* az anyagot beszéltetni tudó kezével, az anyagot, a *tömény, tiszta valóságot* megszólaltatni tudó kezével és töprengése erejével. Szandai Sándornak, az anyagtól-rettegőnek, az anyag álmodójának *visszaszól* csöndje szigorából, homálya tömöttségéből a halandó anyag, s ő, a szobrász-költő, a mosolygó szelíd ember-nagyság: legyőzve gyötrelmei rettegését és rettegése anyag-gyötrelmeit megvalósítja *a végülis engedelmes anyagban,* a megszelídített, betört, megszelidült anyagban: az anyag, a szervetlen anyag, vagy a szerveitől már kihamvadt anyag, a vas, a fém, a kő, a kristály, a fa, a márvány alap-gondolatait, elemi törvényeit használva és tudva, himnuszi szépséggel kimondja az anyag végtelen teljességét és erejét, dühét, tüzét, komor gyászát és halhatatlanságát. Akár létük tudokletével az öröklétet, a halhatatlanságot a csillagok.

Fuhász Ferenc.

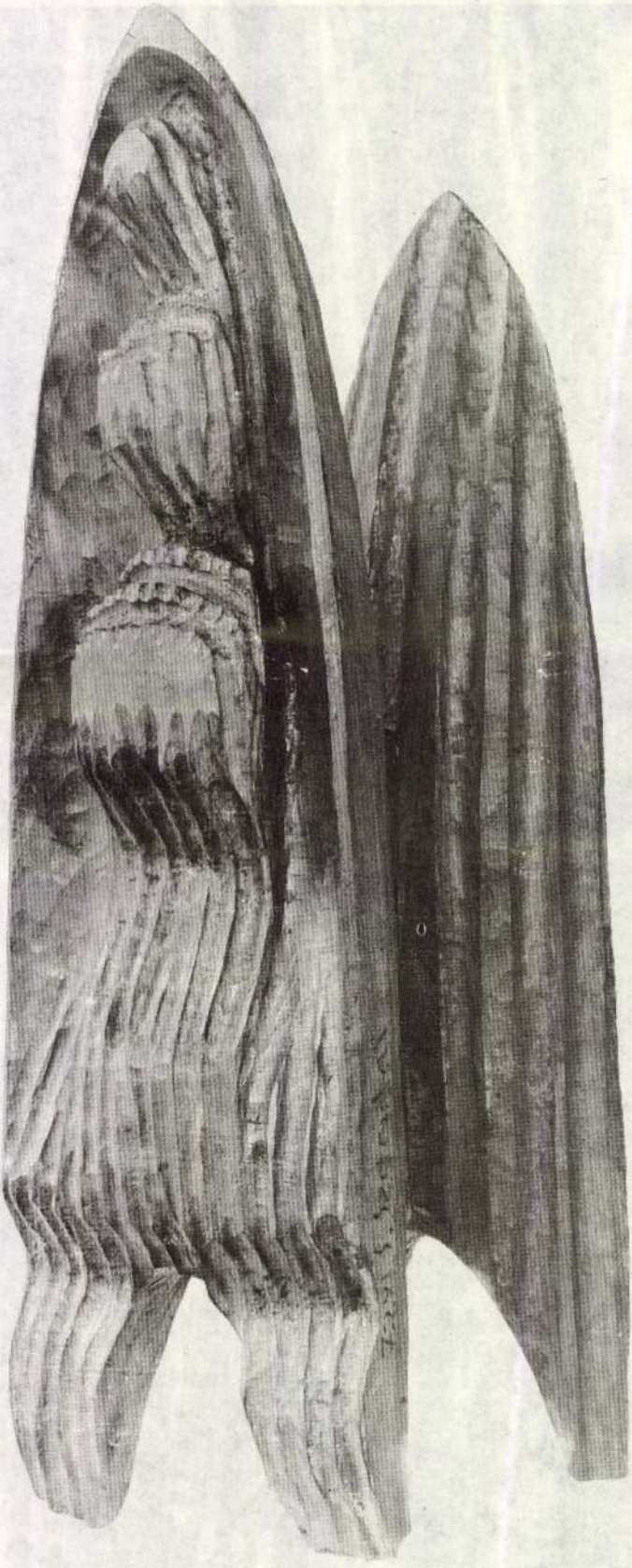

SZANDAI SÁNDOR

Beszélgetés az anyaggal

Munkáim előtt állok.
Írok.
Ezekből a munkáimból az olvasó néhányat fotón lát.
Hiszek bennük. Ezért csinálom.
Így igazak.
Látni kell.
Elibük állni.
Akkor beszélnek a nézőkhöz.
A körülöttem fejlődő életnek egészséges parancsa, hogy munkáim létrejöhetnek.

Nemcsak magam indítottam el.
Legfeljebb az itt látott formák az én agyamban rendeződtek így.
Ez lehet érdemem vagy vitatható mozdulatom.
Létre akartak jönni.
Most már vannak.

Úgy érzem, hogy munkásságomnak ez a része beletartozik abba a megemelt egységbe, ahová a XX. század tudományos fejlődése is tartozik.

Ennek a nagy erejű, gyors ritmusú fejlődésnek eredményeivel ma már milliós embertömegek élnek. Megtörténhet, hogy az én formáim hangjával is megbarátkoznak.

Amíg gondolkozom, látok, és az anyagot kezemmel beszédességre hajlítom, addig létem kiegyensúlyozottságát is élvezem.

Pedig a jelentkező látszat azt példázza, hogy ezekre a „művekre" senkinek nincs szüksége.

Akik pedig ezt így is vallják, valóban hiányérzet nélkül fogják életüket ezek nélkül is végig élni.

Munkáim mégis vannak. Lesznek.
Ezért nem vagyok egyedül.
Szépek?
Igazak!
Őszinték.
Századunk hangvételéhez tartoznak.
S azokra a fiatalokra, akik társadalmunk forradalmi korszakába születtek bele.

Nincsenek emlékeik a múltról, mindjárt a nagy technikai átalakulás alatt mozgó fejlődésben találják meg helyüket.

Munkáimnál építőművészetünk alkotásaira is gondolok. Társai azoknak.
Én a négy fal között is megértem létük igazságát.
Absztraktok?

Nem jobban, mint azok a több ezer éves képzőművészeti kincseink, amit a mesterek koruk természeti szépségeiről fogalmaztak műveikké.

Azok a művek nem a természet valóságos részei, és alkotásokká válva, a Mester szellemében átlényegülnek, új életű szépséget sugároznak a világ társadalmának kultúrfejlődésében.

Így születtek „új életek" a természetben.

„Így születnek" új életek, új formákkal a társadalmunkban.

Ezek a munkák nemcsak a természetre sandítottak hasonlatosságukkal, hanem egyértelműleg az alkotó szellemének sajátságos átlényegülése van. Absztrakttá.

A földön született ember együvé tartozik a földből termett természettel. Nem kerülhetik ki egymást. Az anyag hatása közvetve érinti az alkotót. Mert messzebre nézve, ma még hiányosabbak ismeretei. Minden alkotásnak alapanyaga a körülötte elterülő anyag és a társadalmi élet.

Innen származnak kifejezési lehetőségei.

Itt született meg a hite is, hogy beszéljen arról, amit érdemesnek tart közölni.

Nekem is, másoknak is.

Az anyag akkor is szép, ha még nem kerültek bele a gondolatok. Az alkotó dolga és gondja az esztétikai rendezés.

Hinni kell az alkotóban.

Fehér, tiszta síkja van a papírnak.

Sima, csillogó fénye van az alumínium lemeznek.

Aranyszín, barna árnyalatig terül el a vörösréz lemezen.

Nyersanyagok, de már élnek.

Karom és ujjaim mozgása tükröződnek fényükben.

Hitemnek kell lenni ahhoz, hogy síkjából kimozgassam az anyag szépségét.

Lelkem örömével és ujjaim simogatásával, gyönyörködöm még az anyagban A tiszta életben. Nem szabad erőszakot alkalmazni rajtuk.

Mielőtt elibük ültem, már tudtam, hogy milyen mozdulatokkal fogom őket hangra bírni.

Azt is értettem már, amit beszélni fognak.

Tudtam, mert ismerem az anyagok nagy családját.

Mégis oly nehezen fogok hozzá, hogy megbontsam őket, született egységükét.

Még várok.

Már nemcsak a testem visszatükröződését látom.

Előre érzem a fénybe vibráló formák örömét.

A vizuális érték is sejteti magát a formák ritmusában.

Érzelmem és értelmem zaklatnak, hogy kezdjem.

Őszinte rohamuk elől nem lehet kitérni. Tudom.

Mégis várok.

Amiért az anyag felé fordultam, hogy érzelemben és szellememben változtassak rajtuk, felelősségteljes a mozdulat.

Homlokomon kiver a veríték.

Minden bizonytalanságérzetemnek el kell múlnia.

Gondolataimnak plasztikai formáit tisztán és határozottan kell az anyagba gyűrnöm.

A legkisebb bizonytalanság haszontalanná tenné az anyag szűzi síkját.

Ha bizonyossági mozdulatomból kilengek, hamis mozgások jönnek létre. Fénytörésük is zaklatottá tenné a kompozíció egységét.

Ha nem a meghatározott helyen töröm meg az anyag síkját, többé nem lehet kisimítani.

Büszke anyag. Kényes műfaj.
Merjek?
Mégis, hozzákezdek.
Egyik forma mozdul a másik után.
Már nem tudok kívülről érezni és gondolkozni. Eggyé váltam az anyaggal.
Amit elgondoltam ritmusban, hátukra veszik a formák. Az anyag is segít. Egyik forma–ahogyan ujjaim segítik életre kelni hideg húsukat s lendületbe mozdulni –, meghatározza, a következő ritmusok igazságát.
Vizuális örömök mellett a zene is hangot követel magának.
Mikor úgy érzem, hogy készen van, kimerülök.
Nagy boldogság vele lenni.
Megtelítődtem a „széppel", amit a munkában érzek.
Feltöltődtem azzal a nemes érzéssel, ami még lelkemben maradt, de a legközelebbi lemezben az is új életbe kezd.
Hiszek bennük.
Ezért csinálom.
Látni kell, hogy beszéljenek.

SÁNDOR IVÁN

A szavak sorsa

Füst Milánnal akkor még nem találkoztam. 1964 tavaszán írtam Boldogtalanok-járól, ősz végén a Henrik-ről. M. egyszer mondta, „Tegnap Milán bácsi magát említette", meg másokat is, gondoltam, kit nem említünk szívesen, aki szívünk-szerint-dicsérettel ír drámánkról, könyvünkről, nem értettem, hogy a „magát említette" üzenet, restelltem volna ilyen hívásra jelentkezni. Ha addig nem adatott meg, hogy Füst Milántól közvetlenül tanulhassak, minek törleszkedjem a tanítványai között már régen szétosztott padokba.

Szilveszter estéjén kilenc óra körül csengett a telefon, az első szó, az Ararát felett kettényílt ég mennydörgésének visszhangja, az utána következők, a résen kipillantó igehirdető távoli zsolozsmája: „Hát! Szervusz fiam, jóestét."

A Negyedik Henrik király utolsó mondatai közben háromszor kiált be egy névtelen hang a színfalak mögül: „Már este van..." „Az őr..." – mondja Henrik és folytatja: „A szépet szerettem, de szerettem a rútat is, – s ha most meglökne még egy jó vihar, – még lángban állnék ám..." Mintha a színpadról hallott szavakat folytatná a telefonban, hosszan, meghökkentően fűzve mindenféle üzenetet a beszélgetésbe, kijelöltetett az időpont, amelyben vár.

Január 14-én este érkeztem, recsegő hóban. Átvezettek a sötét szobákon.

Félhomályban ült, fején a kislámpa csontfénye. Drámakötetét beteg kezével keményen véste a betűket.

Később azt mondta:

– Meg se nézed, mit írtam bele? Miért nem nézed meg?

„Barátságunk jeléül, szívem szeretetével", és a dátum, és az aláírás állt nevem mögött. Sok volt ez, túlzottan adakozó, kincsét mohón szétszóró, jobban örültem volna, ha az első találkozásnál nem mutatkozik rögtön késznek birodalma szétosztására. Mindenkinek ezt írja, gondoltam, mutatványíze lett a pillanatnak.

Meg is kérdeztem tőle, jártak-e nála mások is, akik a két bemutatóról írtak. Újra kinyitotta a kötetet, de most saját előszavánál, válaszként olvasni kezdett egy-egy részletbe belekapva, másokat elhagyva:

„Nagyon sokat kellett akkoriban dolgoznom a kenyérért, de annyira sokat, hogy hetenként csak két napom maradt a művészi munkára, s én ezt a két napot úgy használtam fel, hogy egyfolytában huszonnégy órát dolgoztam. Megírtam egy darabot, semmit se törődve azzal, hogy a közönségnek kell-e ilyesmi, vagy nem kell. Hogy tehát a színigazgatónak kifizetődik-e ilyesmit előadnia, vagy sem. A kedvem szerint írtam, akkori művészi meggyőződésemnek és életfelfogásomnak megfelelően, csakis arra törekedvén, hogy magam meg legyek elégedve vele...

Ma már úgy vagyok régi munkáimmal, hogy azokat nem is én írtam. Ma már én csodálom és irigylem azt a fiatalembert, aki a Boldogtalanokkal akarta kezdeni drámai pályafutását. »Ó, ha még egy ilyet énekelni tudnék« – gondolom magamban. És még azt is gondolom, hogy hajlandó volnék érte még egyszer ugyanazokat a szenvedéseket elviselni..."

Feje lecsuklott a kimerültségtől, erőt gyűjtött, pátriárka-hangon folytatta:

„Nagyon rossz időim voltak ezek, majdnem olyan rosszak, mint a többi időim. Egy nap délutánján azzal feküdtem le heverőmre, hogy nem sok kedvem van már ahhoz, ami még rám következik. Mikor is egy rejtélyes hang így szólt hozzám:

– Hogy miért nem dögleszted már meg magad? – Amire én úgy feleltem neki:

– Hja, oly erő ez rajtam, testvér, el nem mondhatom... – S itt elpanaszoltam neki, hogy valaki arra kényszerít engem, hogy mégis csak éljek. S ezzel már ugrottam is fel a heverőről, s neki az íróasztalnak.

– Ez lesz Henrik királyom első jelenete!"

Lihegve kapaszkodott sorai emelkedőjén. Talán az egész darabot felolvassa, rémültem meg. Később eszembe jutott: a Boldogtalanokról szóló írásomat azzal kezdtem, hogy az orvosi gyakorlat pontosan jegyzi, mennyi szükséges a szervezet elpusztításához a különböző altatókból, ezután feltettem a kérdést, milyen erős egy dráma ellenálló-képessége, hány évtizedig viseli el a köréje fonódó csendet, és azzal folytattam, hogy a darabnak a félévszázados némaság sem ártott; a Henrik-beszámolót Guillevic szavával indítottam, amit akkor mondott, amikor lefordította Füst Milán Öregség című versét: „Vannak katedrálisok, amelyek szavakból vannak építve"; és a dráma sorsában egy pályasorsot, remeklésében drámairodalmunk jogfolytonosságát kerestem. Felolvasásából értettem meg, azért hívott, hogy valamilyen formában elmondja: elégtételgyűjteményébe raktározta el soraimat.

Megkérdezte, miről írtam drámát, és volt-e sikerem. Mondtam, hogy Kölcseyről, a háborús lágerekről, ötvenhatról, sikerem ugyan nemigen volt, de legalább nekem se tetszik már, amit írtam.

– Mire készülsz?

Kiböktem, hogy a tiszaeszlári perről készülök drámát írni.

– Sikered nem lesz vele, de arról érdemes drámát írni...

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

NÉPSZABADSÁG

1972 MAR 26.

Szandai Szabó Sándor festő- és szobrászművész

1021

VEZÉRY ÖDÖN:

TALÁLKOZÁSOM PETŐFIVEL

1932-ben — Irodalmi Kurir címmel — folyóirat jelent meg Szolnokon. A lap szerkesztője Szandai Szabó Sándor festő és szobrászművész volt, aki a főváros haladó szellemű írói és költői — mint Kassák Lajos, Nagy Lajos, Radnóti Miklós — mellett a város íróit és művészeit is megszólaltatta. Ezek között volt „a szolnoki újságírás doyenje", a 90 éves Vezéry Ödön is, aki 1889 óta szerkesztette Szolnok város hivatalos lapjait.

A második osztályos „normalista" (elemi iskolás kisgyerek) találkozását Petőfivel több mint 80 év távlatából elevenítette fel Vezéry. Mértéktartóan, szenzációra való törekvés nélkül, jó megelevenítő erővel adott képet Petőfi Nagybányán töltött napjainak egyikéről. A Petőfi-filológia az Irodalmi Kurir irodalomtörténeti bemutatásakor (Magyar Könyvszemle, 1970., 4. sz.) figyelt fel újra Vezéry Ödön emlékezésére.

Rég ideje annak, több mint 80 esztendeje, amikor Petőfi Sándor, a nagy költő Endrődre, Szendrei Júliához járogatott, a főhadiszállást azonban Koltón, druszájánál, őszinte, talán egyetlen önzetlen igaz barátjánál, gróf Teleky Sándornál tartotta. A két Sándor az alig egy órai távolságra levő Koltóról csaknem naponta bejárogatott Nagybányára. Ott Sándor anyjánál, az öreg Teleky grófnőnél egy vendégszoba volt fenntartva, hol a két Sándor a Mária ligetben vagy a külső vendégfogadóban olykor-olykor lezajlott mulatságok után kipihente az éjszaka fáradalmait.

Akkor sokszor találkoztam Petőfivel, ki többször szólított meg bennünket: — No, kis honvédek, hogy vagytok? Mert gróf Teleky Edussal honvéd uniformisba voltunk öltözve. Apró nebulók voltunk, normalisták a második klasszisban, mint elkényeztetett urficskák frekventáltuk az iskolát, úgy, ahogy jólesett. Röszler Antal professzorunk felügyelete alatt, kihez naponta gróf Teleky Edussal privátira is járogattunk, hogy otthon ne alkalmatlankodjunk, hanem gondos felügyelet alatt töltsük a napközi szüneteket.

Röszler Antal, a mi kedves professzorunk pocakos, pápaszemes, kedélyes, bohém bácsi volt, mint zenész, művész egyszersmind annak a működvelő társulatnak direktora, annak a híres nagybányai működvelő társulatnak, mellyel Megyeri Károly is eljátszotta a Peleskei nótáriust, azon alkalommal — amidőn bátyjának, drága jó nagyapámnak — megyeri Stand Pál, Nagybánya szabad királyi bányaváros főbírájának látogatására érkezett Nagybányára és a Felsőbánya utcai kúrián szállt meg.

A nagybányai működvelő társulatnak tehát birtokában volt a „Peleskei Nótárius", még ma is nagyon élvezhető eredeti magyar bohózatnak minden rekvisituma, nevezetesen: a sasiros frakkok és papírosból cachirozott chasseursisakok.

A priváták felügyelet nélküli délutánjain, amikor kissé több szabadságot élvezhettünk, betekinthettünk a működvelő társulat garderobjába, mely a Teleky-háznak egy kis földszinti helyisége volt — ott összekutattunk mindent, a sok lim-lom között leginkább a sasirosok felszerelése iránt érdeklődtünk.

— Jerünk, játsszunk sasirost — indítványoztam én.

— Jó, én leszek a káplár — jelentette ki Edus.

Hozzáláttunk az öltözködéshez. Egy-egy vörös hajtókás kék frakkot, melynek bármilyen rövid volt is a fityegője, a földet érte. Hozzá a sisak, végül a kard, melyet magunk után vonszoltunk.

No most fel az emeletre. A vasrácsokra elhelyezett 20—30 öl hosszú emeleti folyosó deszkapadlózatán toporzékoló léptekkel, lovassági rövid galoppban végigdübörögve, olyan zajt csaptunk, hogy az egész épület csak úgy rengett belé.

Sándor bácsiék a folyosóra nyíló szobában délutáni szieszta szenderegtek, a zajra megrémülve ugrottak fel jóízű álmukból s az ajtót feltárva meglepetéssel bámulták a sasiros invasiót.

— Ördögadta teremtette! Gyerekek, ne csináljatok olyan nagy zene-bonát — az ember nem is alhatik miattatok.

— Egy, kettő lefelé az udvarra, ha nem lesz csend, én intézek attakot a sasirosok ellen! — E szavakkal a szobából egy hosszú lineát kihozva, borzas fejjel, egy ingujjban, fenyegető állásban állta utunkat Petőfi Sándor.

Mi ekkor jóízűen nevetve a folyosó végére visszavonultunk, ők pedig az ajtót magukra zárták. Ismét nyugodni tértek.

— Gyerünk Ödi! Csináljunk még egy attakot. Aludjanak éjjel — bátorított Edus.

— De hátha kikapunk!?

— Oda se neki! Hajrá! Tradra, tradra — rajta.

Megindultunk, még nagyobb dübörgéssel.

Alig haladtunk az ajtóig — amidőn az megnyílt. — Petőfi jött ki a lineával és nekem — ki az arrier gárdát képeztem — egypárszor jól a frakkomra vágott.

— No sasirosok! Úgy-e megretiráltok?!

— Jajajjaj — kezdtem ordítani.

— Menjünk, mondjuk meg a nagymamának! Nekünk ilyen vendég nem kell. Menjenek Koltóra, ott verekedjenek — sírt velem együtt a kis gróf.

Az öreg grófné, a nagy zajra és ordításra ijedten a folyosón termett.

— Na, Kinder ... mi baj?

— Sándor bácsi — a vendég megverte Ödit.

— Ejnye, enyje! Lássátok — miért is csináltok oly nagy zajt?

Így történt az örökké emlékezetes és utolsó találkozásom Petőfivel.

Közli: M. PÁSZTOR JÓZSEF

CIUSI NAPLÓ

la, s azt adta tovább nekünk. Lehetetlenség persze mindent elolvasni; de a másoktól kapott véleményt fogadjuk legalább fenntartással és ne szajkózzuk tovább. Akit és amit nem ismerünk, arról ne mondjunk ítéletet. Se műről, se emberségről.

Fentieket nemcsak írók használatára szántam.

VÁLLALNI — NEM VÁLLALNI. Egyik költőtársamról hallottam mostanában, hogy egy író-olvasó találkozón kijelentette: nem vállalja régi verseit. Igaz-e, nem-e, nem tudom. De az effajta nem-vállalást, úgy is, mint elvet, úgy is, mint gyakorlatot, közvetlen tapasztalatból ismerem.

Érdemes elgondolkozni róla.

Valamiről, amit megtettem, ami látható-hallható-olvasható s főként mások, sokak gondolkodására, jellemére, tevékenységére ható cselekedetem volt életem egy szakaszában, arról vállamat rándítva kijelenthetem-e: nem vállalom? A politikus, aki baklövést követett el, kijelentheti-e: nem vállalom? Az autóvezető, aki elgázolt egy embert; a mérnök, aki hibás tervet készített; bárki, aki valamit valamikor rosszul csinált, kijelentheti-e: nem vállalom? És a költő, akinek legfőbb cselekvésében, verseiben maradt meg egykori személyisége, kijelentheti-e: ezt a személyiséget nem vállalom?

Valóban: ilyen egyszerűen, ilyen könnyen, ilyen olcsón lehet élni? Csodálatos távlatok nyílnak előttem: nem korlátoz többé semmi, bármit megtehetek ezentúl, csupán csak ki kell jelentenem utána: nem vállalom! Nincs többé felelősség, nincs kötöttség, nincs morál, csak a mindent feloldó varázsige: nem vállalom!

Vagy mégsem ilyen egyszerű?

Szerencsére nem. Régebbi cselekedeteimet minősíthetem tévedéseknek, verseimet tarthatom rosszaknak, tartalmukban hamisaknak. Helyesbíthetek, megtagadhatok, másképp csinálhatok sok mindent, mint azelőtt, de soha nem érezhetem, soha ki nem mondhatom, hogy amit megtettem, s aminek társadalmi következményei voltak, nem vállalom. Egyébként hiába is mondanám, hogy nem vállalom verseimet, mert ők bizony vállalnak engem, velem jönnek síromig és hirdetik halálom után azt is, ami jó, azt is, ami rossz volt bennem. S megakadályozzák, hogy a tökéletesség szobrává hamisítsam magam.

A „nem vállalom" mellett van a felelőtlenségnek még egy, sokat hangoztatott formulája, amely alkalmazójának még tágabb lehetőségeket nyújt. Az első ugyanis csak a múltra alkalmazható, a másik azonban a jövőt biztosítja. Így szól: Fenntartom magamnak a tévedés jogát! Sose tudtam eldönteni, hogy azok a kartársaim, akik szóban és írásban fenntartották e jogukat, hová sorolták magukat: a vagyonuk s fegyveres hatalmuk jogán kiváltságos oligarchák diktátorok — vagy a cselekedeteikért felelősségre nem vonható elmebetegek közé? Ott tartunk, ahol az előbb: előttünk áll az az ember, akinek már a „nem-vállalom"-ot se kell kimondania, már eleve fölmentette önmagát cselekedetei következményei alól. (Egyébként — ezt is tapasztalatból mondom — e fenntartók és nemvállalók másokkal nem oly elnézőek, mint önmagukkal; szigorú bírák tudnak lenni mások ügyében.)

Jogom van a tévedésre? Dehogy van jogom. Félek tőle. De dolgozom, s beleszólok az ország, a világ ügyeibe — vállalnom kell hát a tévedés kockázatát.

KÜLÖNÖS HIVALKODÁS. Tavaly az Akadémia stilisztikai és verstani munkabizottsága verselemző vitaülést rendezett egy Kassák- és egy Babits-versről; a vita anyagát most könyvben is kiadták. Ebben olvasom az egyik vitázó hozzászólását, amely a következőképpen kezdődik: „A kitűzött Kassák-mű igen közel áll a szívemhez: több mint két évtizede ez az alkotás volt az, amely először nyitotta ki a fülemet és a szívemet a költészetre; s ... amely ugyanakkor végleg süketté tett az általam addig sem értett Petőfivel és Adyval szemben."

Petőfi és Ady művének megítélésében mindig nagy ellentétek, kibékíthetetlen indulatok csaptak össze. Az ütközet ma is folyik, bár a csatazaj kisebb; de az indulatok nem apadtak el s az indulatokat tápláló nézetek sem. Az esztétikák, az ítéletek különbözőségében és ütközésében ma is, mint azelőtt, ellentétes világnézetek mérkőznek. Igaz, a nyílt tagadás, a Petőfi-revízió és az Ady-revízió mostanság már ritka; a mai tagadók ezt maguk is hiteltelennek érzik, s inkább csak kerülgetik, mintsem kiálljanak vele. De a talajt sokfelől és sokféleképpen készítik elő, gyúrják a közhangulatot az újabb, az eddigieknél sikeresebb revízióra. A legtöbbet emlegetett, ügyes és hangzatos formula manapság Petőfi és Ady követhetetlenségét emlegeti, és kétfelé vág. A világért sem vitatja Petőfi vagy Ady költői nagyságát, csak éppen művüket helyezi múzeumba; hiszen csak az a követhetetlen, az a nem-folytatható, aki nincs jelen, akinek szava nem szól a mi korunkhoz. E formula kitalálói és terjesztői másfelől azokat veszik célba, akik

---

kenysége annyira zsúfolt, annyira feszített, tartalmában oly mértékben expresszszív volt, hogy annak értékelése, méltatása értő tollal megírt nagy tanulmányt igényelne, de ez alkalommal erre nincs lehetőség. Elégedjünk meg ezúttal munkássága főbb mozzanatainak puszta érintésével.

Az említett évek alatt nem látott napvilágot úgyszólván egyetlen illegális, félillegális vagy a párt által befolyásolt

című tanulmányokból — melyek az antifasiszta erők tömörítését sürgetik — Antal János kristálytiszta marxista okfejtésére ismer az olvasó. Szintúgy az *Új harcosban* a Rab János név alatt rejtőzködő Antal János ismételten és állhatatosan az antifasiszta népfront létrehozásának elodázhatatlanságáról ír.

Ha megemlítjük a párizsi *Szabad Szóban* és a kolozsvári *Korunkban* megje-

1021

Táncoló fiatalok

MŰVÉSZET

Néhány hónapja új szobor áll Budapesten.

A város peremén, a XVII. kerületben, a Ferihegyi úti központi vásárcsarnok előtti üzletsoron adták át a köznek Szandai Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész Táncoló fiatalok című alkotását.

Azóta megnéztem néhányszor a szobrot.

Mit megnéztem!? Megcsodáltam! S mennél többször nézem, annál jobban lelkesedem érte. Micsoda könnyed bájjal táncol ez a nyurga fiú és ez a törékeny leány! És ujjaik olyan forrón összefonódnak, hogy nem lehet elképzelni: ne legyenek egymásba szerelmesek. S ahogy szép, tiszta tekintetük összecsillog, az maga a boldogság. S ha lenne olyan csoda, hogy hirtelen emberré lényegülne az anyag, elképzelném, hogy lelépnek a talapzatról, körbetáncolni a várost, az országot, az egész világot. Át hegyeken, tengereken, szakadékokon, járhatatlan erdők sűrűjén, hiszen ez a tánc legyőzne minden akadályt.

Mikor legutóbb láttam őket — lám, már úgy beszélek róluk, mint kedves, ismerős fiatalokról! —, kopár fákat tépázott a szél, komor felhő borult a tájra és jéghideg eső mosta a táncolók frizuráját. Ebben a zord időben jelképesnek láttam a táncukat, szinte sugallta, hogy a fiatalság természetes jókedve dacol holmi apró-cseprő kellemetlenségekkel.

Nézem, most már fényképről nézem a jókedvű fiatalokat. És mégis, emlékezetes táncok ritmusát hallom meg hirtelen.

Még iskolás sem voltam, amikor egyszer apám suttogva közölte anyámmal, hogy vasárnapra elkérte az intéző homokfutóját, s elmennek a szomszéd faluba anyám unokaöccsének a lakodalmára. Azt is kihallgattam, hogy csak ketten mennek, a nagyobbak majd vigyáznak a picire — mármint rám —, hiszen abban a forgatagban csak eltöröd ne szegény. Ám a nevezetes napon, mielőtt a homokfutó elindult volna, kiosontam az országútra és ott egy bokor mögül úgy léptem a kocogó lovak elé, akár egy törpe haramia. Kénytelenek voltak magukkal vinni. De abban igazuk volt, hogy estére alaposan eltöröd tem. Másra már nem is igen emlékszem, csak arra, hogy javában tartott a tánc, amikor egy sarokba tolt ágy feltornyozott dunnájának a tetején felébredtem. Ahogy felnyitottam a szemem, azt láttam, hogy apám és anyám táncol, éppen az ágyam előtt. Gondot, bajt, szegénységet, nyomorúságot félredobva, felszabadultan táncoltak. Most úgy emlékszem, hogy akkor legalább tíz esztendőt fiatalodtak. Akkor láttam őket először és utoljára táncolni. Talán verset is írnék róluk egyszer, ha nem tudnám, hogy Sinka István már megírta e tüneményt. Megírta, klasszikussá tette az Anyám balladát táncol című versében.

A másik emlék nem sokkal fiatalabb ennél. Még a „történelem előtti korban", matyóföldi summások arattak azon a pusztán, ahol gyermekéveimet éltem. Hiszem, hogy ők voltak a földkerekség legdolgosabb és legvidámabb teremtményei. Nem múlhatott el az este, hogy a pajta előtt ne szóljon az egy szál harmonika, s aztán táncra ne perdüljön a banda fiatalabbja. Emlékszem, egy nyúlánk, hosszú hajú lány és egy öles bajuszos legény kezdte mindig a táncot. Tudtam róluk, hogy jegyesek, s ősszel már egy családba kerül a summásrészesedésük. Valami különös gyengédséggel nézte őket a summásbanda. Talán úgy, mint én nézek most a táncoló fiatalokra.

Akkor késő éjszakáig bámultam őket, s most utólag bánom is, hogy nem voltam olyan bátor, mint kölyöktársaim, akik a táncolók közé merészkedtek, s a zene ritmusára jókedvűen billegtették magukat. Ha ezt teszem, később talán megtanultam volna táncolni, még akkor is, ha a költemények ritmusa jobban érdekelt. Így viszont egész életemen át csak a hiányát éreztem a táncnak. De azt nagyon. Fiatalabb koromban különösen nagyon. Hasonló korú társaim között olykor úgy éreztem magam, mint valami testi fogyatékos. Mint a botfülű, aki dalolna, de nem tud énekelni. Vagy úgy, mint aki forró nyáron — mert nem tanult meg úszni — csak gubbaszt, gubbaszt a folyó partján, irigyen-szomorúan bámulva a vidám lubickolókat.

És olykor szégyelltem is a táncolni nem tudást. Úgy, mint aki nem ismer fel például egy alapvető zenedarabot. Nem olvas el egy közismerten fontos könyvet. Nem tud jelentős festményekről, szobrokról.

Nem túlzás ez. Hiszen csak gondoljunk bele, a tánc az emberiség egyetemes kultúrájának igen fontos, maradandó része.

Még ezt is sugallják a Táncoló fiatalok.

SIMON LAJOS

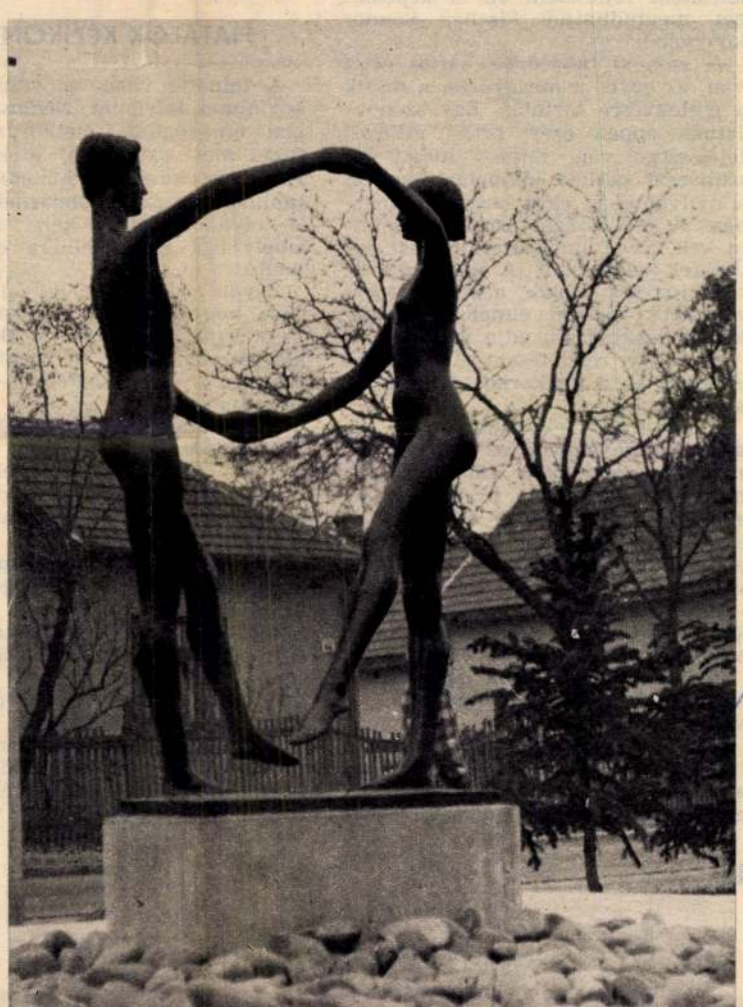

BÖNGÉSZŐ

1976 JAN
IFJÚ KOMMUNISTA
Budapest
SAJTÓFIGYELŐ

FISCHER SÁNDOR: RETORIKA

„Semmi sem múlja felül azt a képességet, hogy valaki emberek gyülekezetét tartja lekötve szavaival". *Fischer Sándor: Retorika* című könyve mottójául ezt a cicerói idézetet választotta, amely a szónoklás misztikumát, a szónoki képesség nagyszerűségét, felelősségét fogalmazza meg.

Mit is nevezünk szónoki beszédnek? Szűkebb értelemben, a nagyobb hallgatóság számára készült, élőszóban elmondott prózai műfajt. Tágabb értelemben minden olyan beszédet, amelyet az ember társadalmi életének gyakorlata alakított ki, és amelyre a beszélő ember előre felkészül, amelynek meghatározott formája és szerkezete van.

Mégsem tekinthetünk mindenkit szónoknak, aki embertársaihoz beszél.

Hogy ki lehet szónok, milyen képességek kellenek hozzá, hogyan lehet tanulással és szorgalmas gyakorlással fejleszteni ezt a képességet, megtudhatjuk Fischer Sándor könyvéből.

A szónoki beszédnek kettős célja van, az egyik a meggyőzés, a másik a cselekvésre bíztatás. Egy szónoklatnak éppen ezért óriási erkölcsi felelőssége van. Ennek tudata feszültséget, gátlást, lámpalázt okozhat a nyilvánosság előtt beszélő emberben. A felelősséget azonban vállalni kell, az általa okozott gátlást pedig fel kell oldani. A feloldás kulcsát a széles látókör, a műveltség és a szónoki beszéd elméleti és gyakorlati elsajátítása adja meg.

A könyv részletesen ismerteti az elméleti és a gyakorlati felkészülés szakaszait.

Az elméleti felkészülés első feladata az anyaggyűjtés, melynek lényegében arra kell választ adnia, hogy mit tartalmaz a beszéd, az előadás tartalmi részét milyen pontos és lényeges adatok támasztják alá, mi legyen az eszmei mondanivaló.

Ha összegyűjtöttük az anyagot, el kell készíteni az elővázlatot, amely a beszéd vonalvezetését teremti meg.

A beszéd anyagának elrendezése során létrejön a kompozíció, a szerkezet.

Mindezek után hozzáfoghatunk a beszéd megírásához, amely során ajánlatos betartani azt a hármas tagolást, amit már az ókor klasszikusai is követtek. A bevezetést, a tárgyalást és a befejezést.

Hasznos ismereteket nyerhetünk a stíluskövetelmények fejezetéből, különös tekintettel a közéleti beszéd stílusára.

A gyakorlati felkészülés alapja a helyes beszédtechnika elsajátítása (légzéstechnika, hangképzés, kiejtés). Fontos a helyes hangsúlyozás és a hanglejtés ismerete is.

A könyv utolsó fejezetében olvashatjuk a szónoklat tudományát (a retorikát) klasszikusan művelők beszédeinek szemelvényeit Démoszthenesztől kezdve Kossuthon át Kádár Jánosig.

Különösen a KISZ-vezetők figyelmébe ajánljuk Fischer Sándor könyvét, kiknek naponta a KISZ-gyűléseken, a vállalati tanácskozásokon, politikai vitakörökben nagyobb hallgatóság előtt kell beszélniök. A beszédekre való könnyebb felkészüléshez, a minél magasabb színvonalú előadáshoz nyújt segítséget a Retorika című könyv. *(Kossuth)*

FIATALOK KÉZIKÖNYVE

A felnőtté válás bonyolult, hosszadalmas folyamat. Nemcsak biológiai érettségünk, életkorunk határozza meg azt, hogy átléptük-e a felnőttség küszöbét, hanem a tudatunknak, a gondolkodásmódunknak is olyan szinten kell mozognia, amely egy érett felnőtt emberhez méltó.

Egyéni életsors, lelki alkat kérdése, hogy ki mikor érkezik el oda, hogy saját magának és közvetlen környezetének életét megfontoltan, reálisan, felelősségteljesen tudja irányítani.

A legjobb tanítómester — szokták az idősebbek mondani — maga az élet. Ahhoz, hogy az életben, a társadalomban eligazodhassunk, sok ismeretre, tapasztalatra van szükség.

Azonban a fiatalság éppen az a korosztály, amelynek a legkevesebb az élettapasztalata, viszont szellemi befogadóképessége maximális. Így egy fiatalnak elsősorban tájékozódnia, tanulnia kell.

A *Fiatalok kézikönyve* éppen ebben nyújt nagy segítséget.

A könyv először népgazdaságunk helyzetét ismerteti. Megtudhatjuk a szocializmus építésének célját, milyen helyet foglalunk el a világban, tása, hogyan zajl... lés, kit tekinthetünk megválasztott képviselőnek, tanácstagnak. A szerzők leírják, mit vár a társadalom az ifjúságtól, mi az ifjúsági törvény lényege, mit kell tudni a katonai szolgálatról, miért van szükség a személyi igazolványra.

Majd a tanulás, a szakmai képzés tudnivalóival ismerkedhetünk meg.

A következő rész a munkaviszonnyal kapcsolatos tudnivalókat tartalmazza. Mi a munkakönyv, ki vállalhat munkát, mi a próbaidő, mi a munkaidő, mi a pihenőidő, mi a munkaközi szünet, mit jelent a fegyelmi felelőssége, milyen kedvezményben részesülnek a dolgozó nők, hogyan segítik elő a munkahelyen a fiatalok beilleszkedését.

A továbbiakban a jövedelemről, a juttatásokról, a családpolitikai, az egészségügyi és szociális tudnivalókról olvashatunk.

Az utolsó fejezet a politikai és társadalmi szervezeteket mutatja be. Olyan kérdésekre kaphatunk választ, ki lehet az MSZMP tagja, mit jelent a párt vezető szerepe, mik a szakszervezetek, mi a KISZ feladata, hogyan kell értelmezni a KISZ jogait, mi a kommunista műszak, ki lehet újító. *(Kossuth)*

F. A.

KLUBVEZETŐKNEK

Hasznos segítséget adnak az ifjúsági klubok programjának összeállításához, műsorok megszerkesztéséhez, a szakköri munka színesebbé tételéhez a *Népművelési Propaganda Iroda* alkalmi és sorozat kiadványai. Ezúttal a *klubvezetők kiskönyvtára sorozat* közelmúltban megjelent füzetei közül ajánlunk.

Hidy Péter: Klub és közélet. A fiatalok közéletiségre való neveléséhez, a klubok közéleti fórummá válásához javasol kipróbált módszereket.

Kópiás Sándor: Vita a klubban. Az ifjúsági klubok egyik kedvelt foglalkozási formája a vita. A különféle vélemények tükröztetésének, exponálásának, a vita megindításának módját a legjobban dolgozó klubok vezetői már ismerik. Hiányosságok inkább a vita irányításában, egyértelmű lezárásában mutatkoznak. Ehhez ad — több éves gyakorlatból leszűrt — hasznos ötleteket a szerző.

K. L.

Szabadi Sándor

ÁRA 8 FORINT

1021

új írás

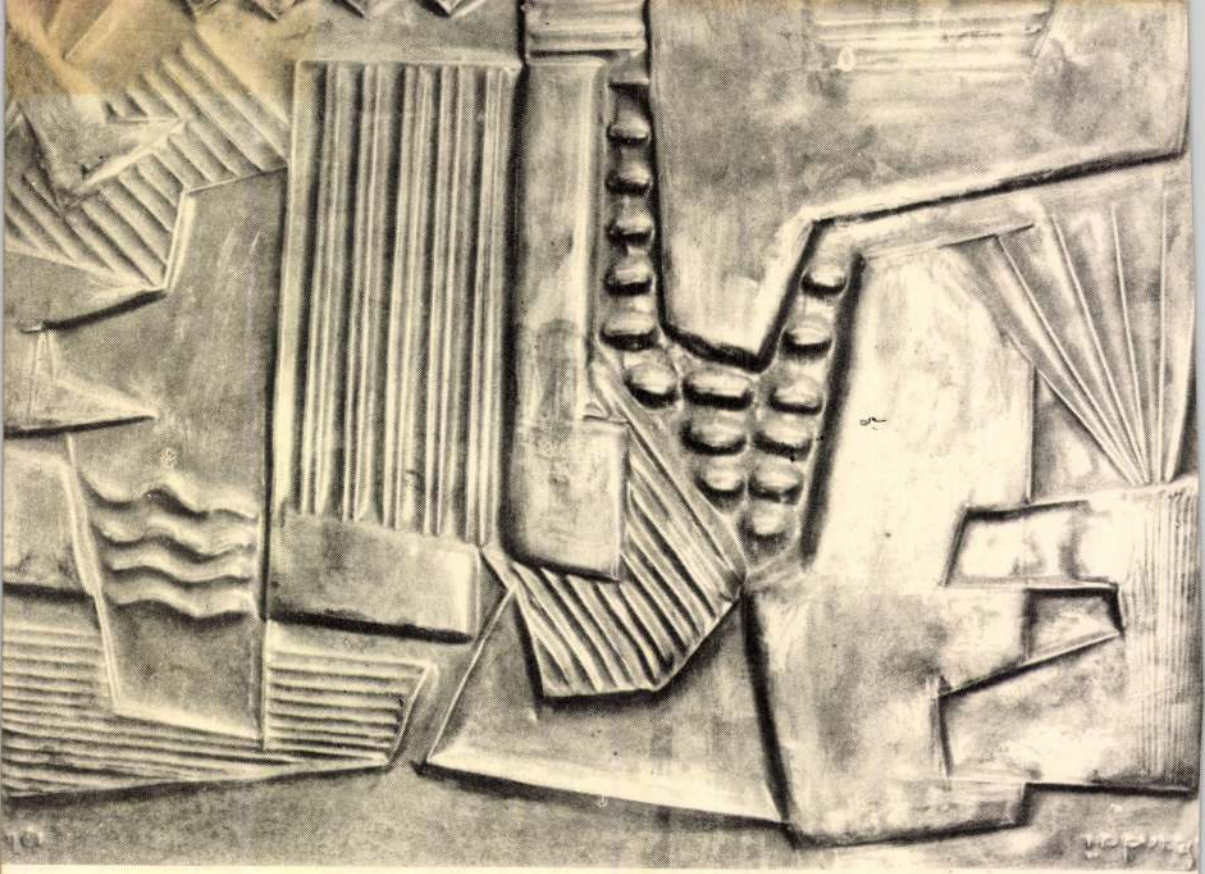

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÚJ ÍRÁS
Budapest

1021

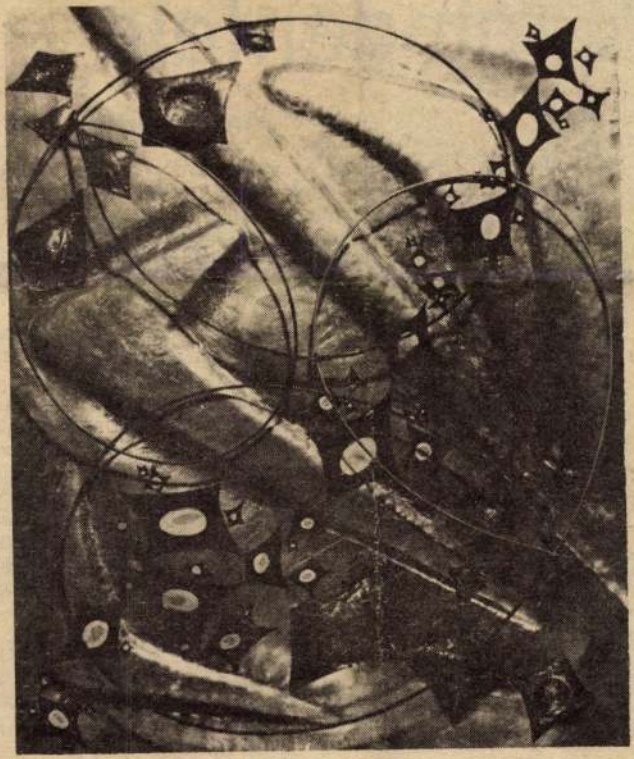

Irodalmi mellékletünkben Szandai Sándor plasztikáit közöljük.

SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP
1980 NOV 16
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
MTI SAJTÓFIGYELŐ

ONSÉGIG

ek mind

zoktatás ma odern szem- nélkül. Az s egy ik leg- épszerűbb — ismeretter- szórakoztató különbözőbb

„csator zönségi vitás, l sokat azonban azt tekintettük át, hogy közművelődési intézményei, iskolái hogyan élnek, élhetnek-e a kisfilmek nyújtotta lehetőségekkel?

pedig ritkán érkeznek. Egyrészt, mert a filmkészítés igen drága, ezért a vételár is meglehetősen magas, az állománygyarapításra fordítható összeg viszont az árakhoz képest alacsony.

— Az intézetnek éppen ezért nagyon jól meg kell gondolnia, mire fordítja az évi 40 ezer forint filmbeszerzési keretet — mondja az igazgató. — A bevételekből ugyanis lehetetlen működtetni a filmtárat. A kölcsönzési díj mindössze tíz forint. Szükségszerűen nagy a leselejtezett filmek száma is, a technikailag és tartalmuk szerint is elavult filmek csak a leltári tételeket gyarapítják.

Könnyen előfordulhat tehát, hogy a megyei filmtár

adó Intézet a közelmúltban átadta a Pedagógus Továbbképző Intézetnek hatvan filmet tartalmazó állományát. Az SZMT a munkavédelmi filmeket a Szolnok megyei Moziüzemi Vállalat kezelésébe bocsátotta. A Kossuth Kiadó által készített, politikai oktatást segítő filmek viszont a MOKÉP szolnoki keskenyfilm kirendeltségén találhatók. A furcsa ez esetben csupán az, hogy a MOKÉP a Moziüzemi Vállalat megkerülése nélkül nem forgalmazhat sem politikai tárgyú, sem pedig más jellegű filmeket. Ha tehát népművelőnk itt kopogtat...

... átküldik
a vállalathoz

Szandai Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész

-- --

- dr.Menyhért László: Szandai Sándor. Az 5 évvel ezelőtt 75 éves korában elhunyt szobrász igy fogalmazta meg ars poeticáját. Munkám során nemcsak a formákkal, a szinekkel is komponálok. Elsősorban a filmek fénytükrözését használom föl. Ugy hiszemmunkásságomnak ez a fénykomponálás az alapvető lényege. Ahol a formák mozognak is ott még tovább halmozódnak a fényjátékok. A reneszánsz mesterekhez hasonlóan maga készitette szerszámaival meg-megujuló erővel küszködött szobrainak anyagával, a vörösrézzel, bronzzal, aluminiummal, krómacéllal, épp ugy mint a márvánnyal és a fával. Mindkét müvet a Képzőművészeti Kiadó jelentette meg.

Mai könyajánlatunk.
A Könyvkiadók és Könyvterjesztők tájékoztatója.
1983. VII. 28. Kossuth 18.25 /Gné/.

1021

1983. SZEPTEMBER 25. SZOLNOK

Szandai-tárlat Karcagon

A karcagi Déryné Művelődési Központ nagytermében nézhetik meg az érdeklődők Szandai Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész kiállítását.

Szandai életműve önmagáért beszél, a méltatás helyett inkább örömünkről szólunk: a mester: alkotásaival, végre és kitörülhetetlenül visszatér szűkebb hazájába. Megjárták ugyanis művei a fél világot, míg a szandaszőlősi nincstelen, kétkezi ember művésszé érett fia, pontosan egy évtizeddel halála előtt önálló kiállítással (1968) tisztelegheteti szülőföldjének. Az 1980-as szolnoki tárlat sajnos már emlékkiállítás volt. De ez az év már Szandaié, Szolnok után most Karcagon vernek gyökeret alkotásai. A fogadóhely méltó az alkotások nagyságához, aligha van más olyan termünk, ahol annyira érezné a látogató a hely varázsát. A Szabó István és Papi Lajos kiállításakor is feltűnt, hogy — értő rendezéssel — a díszterem ódonba hajló szépsége, a világítási viszonyok, a tér lehetősége szinte kiállt a szobrok, kisplasztikák után.

Negatív forma (1976)

A Szandai-életmű keresztmetszete remekül illeszkedik a helyhez. A nagyobb színdinamikát kívánó munkák, a mester utolsó két évtizedének terméséből, a fénnyel szemben lévő falakra kerültek, így nagyszerűen érvényesülnek a különböző anyagok tér- és képi hatásai. A *Gyűrött ritmusok* (I—II.), az *Elvont formák* különböző színes fémjei valószínűleg úgy funkcionálnak ebben az elhelyezésben, megvilágításban, ahogy azt alkotójuk elképzelte. Kétségkívül vonzzák a szemet, megmozgatják a fantáziát ,ezt annak is el kell ismernie, aki inkább Szandai korábbi szobrászatának híve. A művész gazdagsága a hagyományosabb ízlésű látogatókat is gyönyörködteti: az 1935-ben készült *Kaszakalapáló* és az 1938-as *Kontyos nő*, a *Groteszk tánc* mellett láthatjuk az *Önportrét* (1946), a *Kőművest* (1949), a *Kakasos* figurát (1948), s más, az 1940-es évektől készült, már klasszikus értékűnek minősíthető, alkotást.

Önportré (1946)

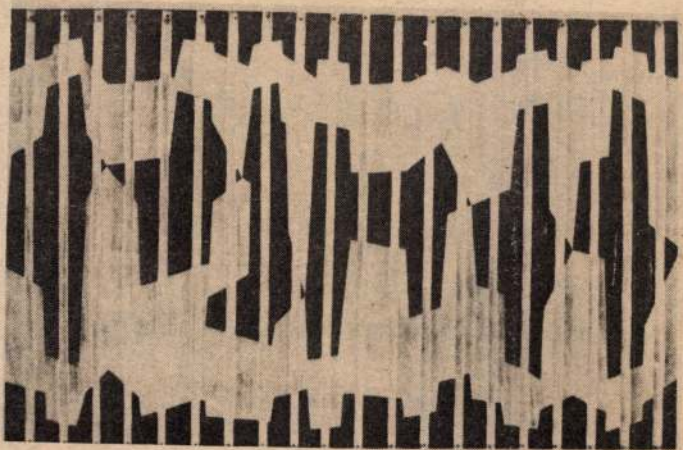

Elvont formák (1963)

Szandai későbbi remekei megismeréséhez a kiállítást megnyitó L. Menyhért László könyve vezetheti a látogatót. Valószínűleg igaza van a kismonográfia szerzőjének, abban, hogy Szandai, amikor megújította szobrászatát, nem kívánt semmiféle divatos művészeti irányzathoz kötődni, s kortalan akart maradni. Vasarelyhez fűződő barátsága viszont nem múlt nyomtalanul művészetében sem, jónéhány kompozíciójával egyenesen a piktúrához közeledett. Ezt a tendenciát a Karcagon kiállított munkái közül talán a *Lila figurák* és a *Színesfém, képekkel* című munkái érzékeltetik.

— ti —

zerelem" jel- kiadóba.

167 cm ma- g, erős test- nem italozó gismerkedne hozzállló, la- rendelkező ázasság cél- inden fény- evélre vála- „Szerencse" a mezőtúri . (8929)

162 magas, jól szituált férfi vagyok. Amit keresek, az a szerelem, család, megértés. Ezt szeretném én is nyújtani, s ezért várom hasonló adottságú, kedves, érzelemcentrikus, nem dohányzó, teltkarcsú vagy molett hölgy fényképes levelét 42 éves korig, kölcsönös vonzalom esetén házasság céljából. Egy gyermek nem akadály. „Virágeső" jeligére a kiadóba. (9018)

A TÖRÖKSZENTMIKLÓSI BAROMFIFELDOLGOZÓ VÁLLALAT felvételre keres felsőfokú közgazdasági végzettséggel és számviteli, valamint ellenőrzési gyakorlattal rendelkező munkatársakat vezető beosztásba. Lakásmegoldásban segítséget nyújtunk. (8531)

TISZAMENTI VEGYIMŰVEK Szolnok, Tószegi út azonnali belépéssel alkalmaz vegyipari, lakatos, hegesztő, elektronikai műszerész szakmunkásokat, turbinagépészt vagy turbinakezelőt, kazángépészt vagy kazánkezelőt, érettségivel rendelkezőket betanított munkára, kocsirendezőket, 8 általános iskolával rendelkező nőket, férfi segédmunkásokat és takarítónőket. (H. 2088)

SZOLNOK MEGYEI SÜTŐIPARI VÁLLALAT felvesz: szolnoki kenyérgyárba fűtőt (nyugdíjas is lehet), kunszentmártoni üzemébe takarítókat, kunhegyesi üzemébe sütőipari szakmunkásokat, betanított munkásokat, jászberényi kenyérgyárába sütőipari szakmunkásokat, betanított munkásokat, lakatost, fűtőt, jászárokszállási üzemébe sütőipari szakmunkásokat, betanított munkásokat. Jelentkezés mindenütt a telephelyen az üzem- vagy gyáregységvezetőnél. (H. 2087)

A SZOLNOKI FŰRÉSZ GYÁREGYSÉG felvételre keres villanyszerelő, lakatos, autóvillamossági szerelő szakmunkásokat, targoncavezetőket, férfi és női segédmunkásokat, éjjeliőröket, felírókat és adminisztrátort. Jelentkezni lehet Szolnok, Vörös Hadsereg út 23. (H. 2086)

Gyors- és gépírásban jártas, lehetőleg érettségizett munkatársat keresünk adminisztratív munkakörbe okt. 7-i belépéssel. MAHIR Jászkürt út 1. sz.

A KOSSUTH NYOMDA azonnali belépéssel felvesz anyagkönyvelőt, forgalmi könyvelőt, bérelszámolót, állóeszköz-felelőst. Vidékieknek szolgálati férőhelyet biztosítunk. Érettségizett fiatalok jelentkezését várjuk. Jelentkezés személyesen a Kossuth Nyomda munkaügyi osztályán Budapest, V., Alkotmány u. 3. sz. alatt, vagy a 117-298/

Vas- és Faipari Szövetkezet felvesz középnyomású bizonyítvánnyal rendelkező kazánfűtőt, valamint anyagkönyvelőt, gépkönyvelői gyakorlattal rendelkező előnyben. Jelentkezés: Szolnok, Ostor út 1. (H. 2070)

Ipari mérlegképes könyvelői képesítéssel rendelkező dolgozót könyvelési csoportvezetői munkakörben alkalmazunk. Jelentkezéseket az SZMT Vasipari Vállalat személyzeti és oktatási osztályára kérjük. Címünk: Szolnok, Hunyadi J. út 4. (H. 2069)

A Szolnok-Millér telepünkön folyami kavics kapható

1 köbméter gépkocsira rakva: 239 Ft.

Kérésre házhoz szállítjuk.

Megrendelhető: a Volán-irodában és a Fészek Áruházban, a Piroskai úton.

FOKA
Tiszai
Vízépítési
Üzemigazgatóság

(2438.)

Új szolgáltatás!

Szolnok megyei Fényképész Szövetkezet

— KÖZPONTI ÜZEMHÁZÁBAN — SZOLNOK VÁRKONYI TÉR 20. I. EM.

FÉNYMÁSOLÁSI MUNKÁT

VÁLLALUNK

ÁRAINK:

A/3—A/4 méretről A/4 méretre: 3,50 Ft/db
(Irodai kisív = 21x29 cm)

A/4—A/5 méretről A/5 méretre: 2,50 Ft/db
(Kisalakú levélpapír = 14x21 cm)

* * *

RÖVID ELKÉSZÍTÉSI HATÁRIDŐ!

1021

Szandai Sándor jubileumi kiállítása

Március 7-én töltötte be 65. életévét Szandai Sándor. Ismerik nevét Európa jelentős galériái, kiállított többek között Svájcban, Zágrábban, Stockholmban, Moszkvában, Párizsban. Az utóbbi tíz esztendő alkotásai munkásságát századunk legfrissebb művészeti törekvéseihez kapcsolják. A technika századának új építészeti anyagai, a megváltozott funkció és az ezt követő monumentális formák, a modern építészet számára új társművészetet, díszítő elemeket követelnek. A korszerű épületplasztika, belső térkiképzés megváltozott igényeire válaszol Szandai Sándor legújabb művészete.

Szolnok szülötte. Alkotó tevékenységét festészettel kezdte, amelyhez az utóbbi időben ismét visszavisszatér. 1928-tól irodalommal is foglalkozott, novellái több napilapban láttak világot. 1931—32-ben Szolnokon saját kiadásában és szerkesztésében jelenik meg az Irodalmi Kurir, amelyben többek között Radnóti Miklós, Gelléri Andor Endre, Nagy Lajos, Kassák Lajos nevével találkozunk.

1933-tól a plasztika nyelvén fogalmaz. Karakteres, a kor szellemében fogant portréit, népi ihletésű, ízes groteszk kisplasztikáit méltán fogadja elismeréssel a kritika. 1935-től a KÚT-nak, a Képzőművészek Új Társaságának tagja, a csoport kiállításain kerülnek először közönség elé munkái. Első önálló bemutatkozását 1937-ben rendezi meg a Tamás Galéria. Ettől kezdődően majd minden esztendőben kiállít egyéni és csoportos tárlatokon. Jelentős állami megbízásokat kap, övé az első Petőfi szobor, amelyet felszabadulásunk után rendel az állam Dunavecse főterére. Több írónak állít emléket, többek között Jókai Mórnak és Mikszáth Kálmánnak.

1958 óta jobbára külföldön állít ki. Munkásságát a párizsi Bernheim — Jeune — Dauberville galéria olyan nagyra értékeli, hogy szerződéses művészként alkalmazta. Az utóbbi években már a hazai közönség is találkozhatott új szellemben alkotott munkáival.

A Damjanich Múzeum jubileumi kiállítása néhány reprezentáns alkotáson keresztül Szandai Sándor sokrétű művészeti tevékenységét kívánja bemutatni. Irodalmi munkásságát, a harmincas évektől folytatott tematikus szobrászatát, az utóbbi tíz esztendő op-art szellemű forma és ritmus kompozícióit, nonfiguratív grafikai és szín-, folthatásra épülő festészeti alkotásait. Szolnok város közönsége eddig nem igen találkozhatott kiállításainkon a modern képzőművészet nonfigurációs törekvéseivel, ezért a rendezés szándéka azt is bemutatni, hogy a fém-hidegzománc kompozíciók, térplasztikák hogyan társulhatnak modern épületek külső, belső kiképzéséhez. Szeretnék az anyag bemutatásával együtt a felhasználás lehetőségeire is felhívni a figyelmet.

Szandai Sándor jubileumi kiállítása április 21-én nyílik meg a Damjanich Múzeum földszinti kiállítóhelyiségében.

Egri Mária

Várandós (1944)

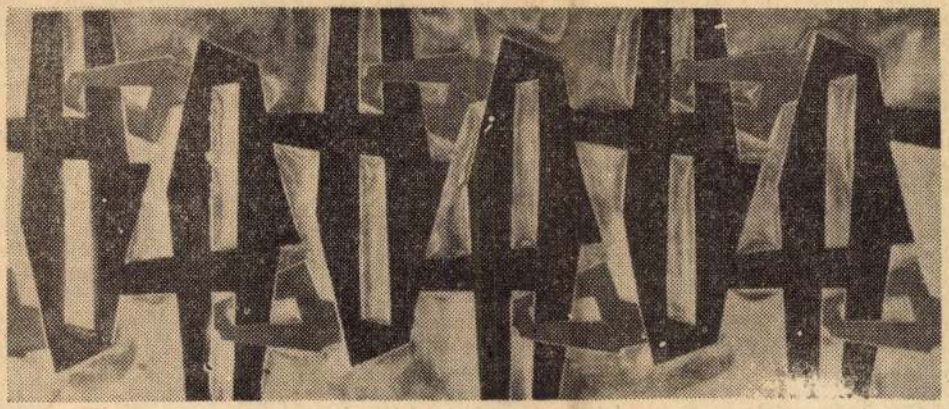

Friz ritmus (1963)

az, hogy levetette a ruhát. Az én ünneplőmet.

— Gondolod, hogy nem tudta, vagy elfelejtette, hogy ez a ruha a tied volt?

— Tudta, de elfelejtette. Ahogy Mudrony is tudja, hogy az az ünneplő nem az övé, nem is felejtette el, de hordja.

— És te hagyod?

— Hadd hordja. Előbb utóbb majd csak kihízza... aztán meg... nézz ide!

Kinyitottam a ruhásszekrényemet. Sorban, akasztón lógtak új ruháim. Nem is egy ünneplő, amit a szürke, dolgos hétköznapokkal szereztem.

KATONAGYEREK

Csupa föld volt, meg csupa sár,
Meg csupa fegyver és alaktalanság
Elriasztotta a kisdedeket. De csak addig,
Amíg dalt nem kezdett, olyat, amiből már csak

Félsorokat tudott,
mert könnyű elfeledni a
Földrészynyi csaták zajában. Hogy nem lőttek

Többet, hogy a béke első napja volt, kisfiú
Lett megint, csupa föld és sár, csupa fegyver
És mégiscsak kisgyerek, aki megtalálta első
Játszótársait, mintha háború nem is lett volna.

Darázs Endre

— Tűnt ifjúságom sirálya,
nézd a
társát fö
S négy
S négy
Hat ke
két ké
két ké
két ké
...s

friss kezemmel

Nincs pihenés. Nincs pihenés.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP
1963 APR

Harang és ágyú

A pesti Múzeumkertben, a múzeum egyik csendes udvarán ül és sütkérezik két sor hosszú betonlócán huszonnégy öreg harang. Miként a kertben is, a betonlábú padokon a megöregedett, magányos férfiak.

A bulcsi itt a legidősebb. Mihály mester öntötte 1468-ban, egy kolostor romjai temették maguk alá, úgy menekült meg a töröktől. A kétszáz évvel is fiatalabb pozsonyi, eperjesi mesterek alkotásai is, a falusi kis harangok, amelyeket a nép „a Török Háborúban a Bakonyba hordozta s rejtegette"; együtt öregedett meg a kismartoni várkastély bronza a lázadó, ellenálló sasfészkek vihart jelző harangjaival, a harminc-negyven mázsások a négy-öt mázsásokkal. Mind fekete.

Huszonnégy öreg, feketére érett bölcs ül itt Pollack, időben, fényben álló nyugodt falai között, az egyikük mellett betontálban muskátli lángol, a falak mellett a még messzibb idő sírkőágyai, kőemlékei, egy légionárius katona szarkofágja, aki dák tolmács volt Brigetióban, vagyis Szőnyben és apa es lánya: Tiberius Julius Facundus és lányának, Antonia Octáviának síremléke, akik itt nálunk, az első században, Kékkúton pihentek meg örökre. Megkocogtatom az egyik fekete harangot: zümmögve, álomból óidőkből zeng, megszólal a bronz.

Öntötték őket — „öntött engem" — magisterek, mesterek, mindig a jövőnek, messzi nagy időknek, hogy legyen ébresztő, békéltető, figyelmeztető, vészre, lármázó, hírmondó. A szegényeknek így szólt: „Nem volt itt kincs, csak fakilincs", a gazdagoknak mélyen: „Sok volt, sok volt: csak volt". Évszázadoknak készültek. És mégis — egymáshoz feketedett öregek, utolsó hírmondók, ezt mondják itt a múzeumkertben nem maradt meg belőlük csak kevés, a XI—XII. századból egy sem, a középkorból is csak mi egynéhányan. Pedig bronzból vagyunk.

De az ágyú is. Harang és ágyú. Mi a harang? Érckeverék. Réz és ón. Hetvennyolc százalék réz és huszonkét százalék ón. És az ágyú? Réz és ón. Csak a keverékszázalék hajszálnyi különbségével.

Évszázadok és elmúlt tegnapok: a harang szavát az ágyú szava nyelte el. Olvasom az öreg harangok felett, a múzeumkönyvtárban Weiss Manfréd báró 1918. augusztus 18-án írt elszámoló jelentését: „A csepeli tölténygyárba a különböző gyűjtőállomásokról 25 509 mázsa harang érkezett. A legnagyobb 326? kiló, a legkisebb három kiló. A Műemlékek Országos Bizottsága összesen 26 harangot, 3124 kilót mentett fel." De a Magyar Önművek nagytétény-diósdi telepén 1918. szeptember 8-ig kétmillió 800 ezer kilogramm harangot olvasztottak be és csak 29 darabot mentettek fel. És ez csak egy háború...

Harangból ágyú, ágyúból harang. A debreceni öreg Rákóczi-harangot a fejedelem Gyulafehérvárott öntette a Rakamaznál elfogalt ellenséges ágyúkból. A miskolciaknak is küldött egy ágyút, hogy öntsenek belőle harangot. A harangszóért is meg kell harcolni. A karancsságiak napóleoni időkből való harangján a latin versezet: „a németeknek a franciákat legyőző fegyvereiből". Az óbecseiek harangját Perczel és Damjanich ágyúinak bronzából öntötték. Vers is övezte: „Ágyú volt azelőtt s immelett béke harangja — Mint ágyú sírást okozott, most sír a halottakért". 1916 augusztusában leszerelték a 25 mázsás harangot. Perczel és Damjanich bronza ismét harcba vonult.

Dél van, a Múzeumkertben, a múzeum udvarán huszonnégy öreg, egymáshoz feketedett harang hosszú betonlócán ül, sütkérezik. Haranggszó száll a kert felett — békességes — a szomszédból, a Kálvin térről szól. Ezt a harangot az 1827-ben Navorinál elsüllyedt hajók ágyúiból öntötték, amelyeket — harang, ágyú és üzlet — trieszti kereskedők emeltek ki a tengerből.

Kőbányai György

1968 MÁJ 12

„Érthető-e" az absztrakt képzőművészet?

Gondolatok Szandai Sándor kiállításán

Napilapokban, irodalmi és művészeti folyóiratokban szinte állandó téma a művészet és a közönség kapcsolata. Az örök kérdés: a művészetnek kell-e kielégíteni a közönség igényét, avagy a közönségnek kell vennie a fáradságot, hogy megértse korának művészetét? Ez a dilemma vonatkozik képzőművészetre, irodalomra, filmre, zenére egyaránt, s a különféle megoldási kísérletek aszerint változnak, hogy a vitatkozó melyik oldalról közelíti a problémát. A közönségéről vagy az alkotókéről.

A téma bonyolultságát fokozza, hogy mindkét fél álláspontja sok igazságot tartalmaz. Egy azonban biztos. A művészet mindig előbbre járt a kor komplex összetevőinek érzékelésében, mint az átlag-tudat. A művészet szinte azonnal reagál a világ politikai, társadalmi mozgásaira, tudományos, technikai eredményeire egyaránt. Már a kor problémái iránt felelős művészet. S mint ahogy a fizikai, kémiai tudományok meghódított területei, az űrkutatás, a kibernetika legújabb eredményei csak bizonyos idő után válnak köztudottá, úgy a korszerű művészet is csak késleltetett fázisban válhat az átlag-tudat számára elfogadhatóvá.

Hangsúlyozni szeretném, nem egyes emberek vagy szűkebb körök elutasítása vagy műpártolása lényeges ebből a szemszögből, hanem az átlag-tudat befogadási szintje. S kitérőként hadd említsem meg az ismeretterjesztés, a népművelés — mint az alkotások és a közönség között álló fórumok — nagyjelentőségű szerepét. Rájuk hárul a feladat, hogy az állandóan fejlődésben, mozgásban lévő irodalmi, zenei, művészeti produktumokat az átlag-tudat sajátjává tegyék. Ez a feladat különösen jelentős a képzőművészet esetében, mivel az iskolai oktatásban a művészettörténet mostohagyerek, s így még az érdeklődő közönség is az önképzésen kívül csak a népművelés fórumaira támaszkodhat. Ennek a feladatnak a súlyát csak az érzi igazán, aki fel tudja mérni, milyen sokrétű és gyors ütemű századunk képzőművészetének képe, s milyen rendkívüli nehézségekbe ütközik ennek elfogadtatása olyan közönség számára, amelynek művészettörténeti ismerete lehangolóan alacsony.

Szűkítve a problémát, szeretnék néhány szót szólni az absztrakt képzőművészetről, a Damjanich János Múzeum új kiállításának apropójáról.

A tárlat jelentős része foglalkozik Szandai Sándor nonfiguratív kompozícióival. Egy részük e modern építészet díszítő művészeteként, a korszerű építészet „társművészeteként" jelentkezik. Fémből, lemezekből hajlított és zománccal festett geometrikus frizek, ritmikusan ismétlődő formák, magas esztétikai értékű, különböző alapanyagból készített térplasztikák. Tulajdonképpen minden kompozíció kicsinyített mű, egy egység egy esetleges épületre kerülő, belső vagy külső falterületet díszítő monumentális munkához. A rendezés bemutat néhány kiállított munkát, valamely elvi falfelületen, úgy, hogy az eredeti mű mellé helyezi egy épület fotóját, vagy egy fiktív enterieur képét, bele komponálva a kiállított alkotás fotóját. Ezzel érzékelteti, hogy milyen felhasználási lehetőségei lehetnek a bemutatott munkáknak. Rokonszenves művészet, nem kíván más lenni, mint ami. az építészet új fogalmazású murális díszítménye. S mint ahogy a XX. század építészete mind technikai kivitelezésében, mind esztétikai megjelenésében merőben más a megelőző korok építészeténél, szobrászati, festészeti kísérői sem lehetnek csak hasonló szellemben fogantak.

Szandai fémkompozícióinak elfogadásánál nincs is különösebb probléma. Az értetlenség általában az utolsó teremben jelentkezik, amikor a művész ugyanezen nonfiguratív inspirációban, de viszonylag hagyományos módon mutatkozik be; táblaképpel és grafikával. A megszokott külső formában, falra helyezett színes alkotás előtt szinte egyöntetűen az az első kérdés: mit ábrázol. Évszázados konvenciók bilincse köti az átlag közönséget, s ha egy jottányit eltér az alkotás a természeti valóságtól, a látványtól — ösztönösen hibát érez. A „mit ábrázol" kérdésével tárgy nélküli, absztrakt műalkotásnál aztán végleg kátyuba jut. A kiállított művek között ugyan helyet kap az absztrakt művészetet magyarázó szöveg, néhány útmutató mondat arról, hogyan lehet közel kerülni, élvezni egy nem látványra támaszkodó műalkotást, de a nézők nagy része — sajnálatos módon — olvasni már nem hajlandó. Holott Szandai Sándor művészete a közönség számára születik. — Nem magyarázza alkotásait bonyolult filozófiai eszmékkel, egyértelműen nyilatkozza műveiről: „hiszem, hogy vizuálisan örömet okozó szellemi kisugárzások". Színekkel, formákkal azok esztétikai összecsengésével akar örömet adni. S a befolyásnak engedő, figyelmes szemlélődő megkapja ezt az örömet. A színek vidám csengése, a játékos vonalak, puhatelt formák különböző hangulatba ringatnak, átsugározzák azt az élményegyüttest, amely a művészt alkotás közben érte. Csak oda kell figyelni, s engedni, hogy a mű önmagáért beszéljen. Szandai Sándor művészete társművészet, célja, hogy környezetünket, hétköznapjainkat vizuális esztétikai örömmel gazdagítsa.

Szárszóként egy örömteli tapasztalat. A Pedagógus Klub nyugdíjas tanárai, akik között többen maguk is rajzolnak, festenek, minden hónap utolsó csütörtökjén immár hagyományosan képzőművészeti vitára gyűlnek össze. Természetszerűen kötődnek a konvenciókhoz, s Szandai Sándor művészetével való ismerkedés első fázisában ők is értetlenül álltak a művész absztrakciójával szemben. A kiállítás megnyitása, s az elmélyültebb, többszöri szemlélődés után szinte mindannyian felfedeztek a műalkotások között legalább egyet, amelyet megszerettek, sajátjuknak éreznek, amely „nem ábrázoló volta" ellenére esztétikai örömöt, élvezetet nyújt.

Egri Mária

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
SZOLNOK MEGYEI
NÉPLAP

Magnósok klubja

A szolnoki Ságvári művelődési ház egyik félreeső szobájában, az öltözők tőszomszédságában szoktak összejönni. Ha mindenki eljön, tizenketten vannak, pedig április 27-én, az alakuló gyűlésen még csak nyolcan határozták el, hogy közösen fognak munkálkodni.

Becslésük szerint a városban körülbelül ötszáz magnókészülék van, s ha ezt tekintjük, nagyon kevés a tizenkettes létszám. Egyelőre még ahhoz is kevés, hogy a művelődési ház szakköreként működjenek. Ahhoz is legalább tizenöt tag kellene. Eddig hetenként egyszer jöttek össze, júniustól azonban heti két foglalkozást terveznek.

Eddigi munkájukat még nagyon röviden össze lehet foglalni. Készítettek egy keverőasztalt, amelynek segítségével egy lejátszó magnoról egyszerre többen is fel tudják venni a kívánt számot, mikrofon nélkül. Főleg beat számok gyűjtésével foglalkoznak, s átjátsszák egymásnak azokat, amelyek még hiányoznak egyikük-másikuk gyűjteményéből. Ezt vidékieknek is szívesen megteszik, ha beküldik a hiánylistát és közlik velük a magnójuk típusát.

Soltész András, a klub vezetője a tervekről elmondotta, hogy a taglétszámot legalább százra szeretnék növelni. Ebben az esetben szekciókat lehetne alapítani az opera, könnyűzene, kabaré stb. kedvelőinek. Csoportos utazásokat terveznek, jelentős zenei rendezvényekre, műsorokat szeretnének összeállítani a különböző felvételekből. Ehhez természetesen nagyobb létszám szükséges, bíznak azonban abban, hogy a magnósok kapcsolatba lépnek velük. Egyes foglalkozásokon vendégeket is szívesen látnak, akik egy bizonyos belépődíj ellenében felvehetik bármely számot, amely megnyeri tetszésüket.

Kezdő magnósoknak technikai tanácsokat adnak, sőt a kisebb hibákat szívességből meg is javítják a klubtagoknak.

Vár állott

Beszélgetés a mú

A vártemplom környéke régészetileg védett terület Szolnokon. Oda építeni csak a terület feltárása után lehet. Értesüléseink szerint időszerűvé vált ez a munka, ezért felkerestük Kaposvári Gyulát, a Damjanich Múzeum igazgatóját, s érdeklődtünk a várbeli ásatásokról.

— Az olajbányászok százötven lakást akarnak építeni oda, a vízikapu melletti területre. Ez teszi aktuálissá a kutatást — kezdte a múzeumigazgató. — A feltárás nagy munkát igényel. A vártemplom mellett húzódó út csatornázása közben négy és fél méter mélyen szép bronzkori edényt találtunk. Ez is arra vall: a várban nagy a földfeltöltés, tetemes földtömeget kellene megmozdítanunk. Erre a célra tízezer forintunk van, de legalább százezer kellene. A hiányzó összeg biztosítását az olajbányászoktól várjuk.

— *S mi történik a feltárt leletekkel?*

— Eredetileg romkertszerű megoldásban akartuk a vár alapfalainak maradványait bemutatni. Tekintve, hogy oda lakóházak kerülnek, ezt a megoldást elvetettük. A leletek kiállítás formájában a helyszínen is bemutathatók lennének, ha pillérekre építenék az egyik épületet. Idegenforgalmi és várostörténeti szempontból is előnyös lenne ez, hiszen a lehetőség adott ott egy szép Tisza-parti sétány kialakítására.

— *Ismeretes, hogy a régi várból úgyszólván semmi sem maradt. Minek alapján kezdik a kutatást?*

— A múlt század elején még megvoltak a régi vár maradványai. [illegible] csetet például 1820 után bontották le. Akkor még megvoltak az ablakai, repedezett boltozatai. Ma viszont az arrajáró idegent semmi sem emlékezteti arra, hogy valamikor erődítmény volt azon a helyen. Nekünk több metszet áll rendelkezésünkre a szolnoki várról. Egyik sem teljesen megbízható azonban, mert készítőik szubjektivitásától sok függött. Egyikük például még hegyeket is rajzolt a város fölé. Van viszont egy nagy becsben tartott régi katonai térképünk, melyen bécsi ölekben mérve a vár egésze fel van tüntetve. Arról pontosan meg lehet határozni, hogy hol volt a lőportorony, a templom, a laktanya, s a vár többi épülete, merre húzódtak a várfalak. Nem vaktában, hanem pontos adatok birtokában kezdenénk tehát a feltárást.

— *Mikor lehet számítani az ásatás megkezdésére?*

— Ha a tervezőktől megkapjuk a beépítendő terület helyszínrajzát, s meglesz a pénzügyi fedezet is. Nem rajtunk múlik tehát.

— *A várra vonatkozó egyéb távlati tervek vannak-e?*

— Igen. A MÁV-kórház felőli oldalon maradtak meg legtovább a várfalak. Parkosítással együtt azt a részt lehetne rekonstruálni. Távlati tervek erre is vannak. Legtávolabbi lehetőség pedig délnyugaton a bástyák helyreállítása. A régészeti kutatással és a részbeni rekonstrukcióval szeretnénk egy kicsit visszaadni a szolnoki vár történelmi hangulatát.

S. B.

GORKIJJAL TALÁLKOZOTT

„Most a forradalmas Oroszország nagy költője, lelki vezére küldött biztató és buzdító üzenetet nekünk, az új magyar szovjet köztársaságnak. Gorkij Maxim üzent nekünk, aki a háború alatt sebesült magyar katonákat ápolt és vigasztalt, Tolsztoj utóda, aki mint Oroszország intellektuális vezetője nemrég csatlakozott Leninhez, szolidaritást vállalva a forradalommal, amely egy világot akar megváltani a fehér rabszolgaságtól...”

Így írt Juhász Gyula cikkében, mely 1919. április 2-án jelent meg. [illegible]

kor kitört az első világháború. Önként jelentkeztem katonának, mert az öregek azt mondták, ha előbb nem, később úgy is rám kerül a sor. Gondoltam, jobb előbb túlesni rajta. Fogságba kerültem 1915. március 22-én. Sokadmagammal Szibériába vittek. Egy ideig lágerben voltunk, aztán néhányad magammal a csitai bőrgyárba kerültünk dolgozni. Így azután szabadon járhattunk a városban is. Egyszer egy ismerősömmel találkozót beszéltünk meg az állomás előtti téren. Amint odaérek látom, ám, hogy nagyon so-

Szandai Sándor

1021

Látogatás Szandai Sándor műtermében

Szandai Sándor szobrászművész most, 7-én volt 64 éves, 1903. március 7-én született Szolnokon. A középiskolát is itt és Mezőtúron végezte el. Művészi pályáját mint festő kezdte, 1928-tól írással is foglalkozott, novellái jelentek meg a napilapokban és a Nyugatban, a Munkában. 1931 és 32-ben saját kiadásában és szerkesztésében Szolnokon Irodalmi Kurir címmel évenként tízszer megjelenő folyóiratot ad ki.

1933-ban kezdett szobrászkodni, 1934-től rendszeresen kiállít.

☆

A Fürst Sándor utcai VII. emeleti lakás ablakai a Dunára néznek. Innen a magasból már meglepően absztrakt panoráma tárul a szemem elé: vonalak, síkok, szín- és fényfoltok.

Szandai Sándor szobrászművész, bár egy jól körülhatárolható életművet mondhat már magáénak, itthon jobbára csak a benfentesebb művészbarátok körében ismert. Műveivel azonban nap mint nap találkozhat a nagyközönség is. Huszonhét plasztikai alkotása díszíti köztereinket, új lakónegyedeinket, a különböző intézményeket.

1958 óta elsősorban külföldön, főképp Franciaországban állítja ki műveit. Legutóbb 1965-ben a zágrábi *Nouvelle Tendace* 3-on szerepelt. Ennek a kiállításának a hatására kérte meg személyi adatait a *Velencei Bienalé* igazgatósága.

A realizmus talajáról kiindulva, túllépve az avangard mindent tagadó antitézisén egy új művészi szintézis lehetőségeit kutatja Szandai Sándor. Ez az út letagadhatatlanul benne van minden mai alkotásában is. Megmagyarázhatatlan kvalitatív tényező, de lényegileg igaz *Picassónak* az a gondolata, hogy egy fehér lapon egyetlen fekete ceruza vonal is árulkodóan igazolja tehetséges alkotóművész vagy dilettáns húzta-e.

A művészi hitvallás szerint megfogalmazott nonfiguratív műveket is ilyenfajta kvalitatív tényezők különböztetik meg a kalmár szellemű koklerek dömping áruitól.

Szandai Sándor legutolsó, nonfiguratív korszakára is ez a művészi hit a legjellemzőbb.

— *A hit a legfontosabb. Azt tartom, hogy hit nélkül nem létezhet semmiféle alkotás. Én feltétel nélkül hiszek abban, amit csinálok, hiszem, hogy a művészet jövőjének útját járom és munkám egy elkövetkezendő, de feltétlenül bekövetkező kor igényeit elégíti majd ki. Szeretem a fiatalokat, akik részesei lesznek majd e kornak és megértem őket, megértem megváltozott életritmusukat, a fejlődés, a változás száguldó iramát. Tisztelem a régi korok eredményeit, már régen túl vagyok azon az avangard túlzáson, hogy meg kell semmisíteni mindent, ami az emberiség kultúrtörténetéhez kötődik. A tudomány azonban többet fejlődött az elmúlt harminc évben, mint az azt megelőző évezredekben. Memóriám nem olyan, hogy lexikálisan ismerjem ennek eredményeit, de értem a lényegét. Szeretném, ha az én hitem is megértenék.*

Zavarba jövök és megakadok, ha arra gondolok, hogy szavakba kell öntenem a látványt, amelyben a művész lakásán részem volt. Hiszen az 1958 óta készült műveknek éppen az az egyik közös lényegük, hogy szakított bennük alkotójuk a fogalmi gondolkodásmóddal, mindennel, ami a képzőművészetben „irodalmi" tartalom — tiszta és egyértelmű vizuális képletek. Plasztikus képek, festmények és grafikák.

Ez a fajta művészet különösképp murális funkciójú. A modern építkezésben eddig szinte még fel nem mért dekorációs lehetőségei vannak. Funkciójuk azonban nem pusztán a díszítés, ennél sokkal magasabbrendű vizuális igényeket is kielégítenek.

— *Nagyon sok portré szobrot és kisplasztikát készítettem. Portréimban és ugyancsak kútfiguráimnál a kor szellemének tettem eleget, valami belső karakterérzés hozzáadásával. Kisplasztikáim summái a groteszkség szemléletében jöttek létre, de mindig a mozgás dinamikájával és kihangsúlyozott emberi karakterrel. Mostanában sokan a dimenzionisták közé sorolnak és bár 1958 óta az Op-Art szellemében fogalmazom meg munkásságomat, a hangom egyéni. Jól vagy rosszul, de egyedül csak én vagyok képes így alkotni. Műveim műfajilag is új megjelenésűek, mert nem tudom egyértelműen sem szobrászatnak, sem festészetnek megjelölni. Hiszem, hogy vizuálisan örömet okozó szellemi kisugárzások.*

Beszélgetés közben néhány festményt, grafikát mutat. Festménynek, grafikának vagyok kénytelen jobb pontosabbkifejezés híján nevezni ezeket a műveket. Figyelem magamon hatásukat. Próbálom rokonítani az alkotót az ismert nyugati nonfiguratív irányzatokkal; a „zengával" a gesztus festészettel. Valamin azonban mindig fenn akadok. Nem érzem azokat az idegesítő hatásokat ezekben a művekben, nincs robbanás és romboló erő, mint a pszichológiai automatizmust valló, a tudatalattiból alkotó gesztus festészetben, például *Pollock*-nál.

— Párizsban szinte naponként látogattak el hozzám a neves képzőművészeti kritikusok. Vitatkoztak a műveim előtt. Próbáltak valakihez hozzákapcsolni, rokonítani valakivel. Végülis Seurat-t véltek felfedezni grafikáimban. Azt azonban ők is elismerték, hogy ez csak nagyon távoli hasonlóság. Valóban Seurat is hasonló fakturális hatásokra törekedett grafikáiban, de ő pointilista volt, én pedig nem.

Csak töredékét láthattam a művész alkotásainak, az élményeket, benyomásokat mégis zuhatagszerűen szakadtak rám. Két évvel ezelőtt Rómában, *Emerigo Tót* műtermében éreztem magamat így. Nem is véletlen a hasonlóság. Szandai Sándor és Tót Imre barátok és egy kicsit egy hitet valló alkotótársak.

Az egyik szobában a tervek, modellek mellett két építészeti tervet fedeztem fel. A pozsonyi hajóállomás és a híd tervét. Ez Szandai Sándor legújabb megbízatása. A hajóállomás csarnokának és a hídon levő kilátó-presszónak a belső szobrászati díszítését kell elkészítenie.

Akaratlanul megint Tót Imre és a *Termini pályaudvar* márvány frize jutott eszembe.

Már késő este volt, amikor kiléptünk a ház kapuján. A művész is lekísért bennünket, ő dolgozni indult a másik műtermébe. A búcsúzásnál arra gondoltam, jó lenne, ha Szandai Sándorral és műveivel Szolnokon is találkozhatnánk. 1968 első negyedévében rendezik meg önálló kiállítását az Ernszt múzeumban. Ezt az anyagot itt, Szolnokon is érdemes lenne bemutatni.

Rideg Gábor

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
SZOLNOK MEGYEI NÉPLAP

— *MÉG a kötelező téli sorseprési munkákat végzik a kéményseprő vállalat dolgozói, de már megkezdték az égetést és aknaszedést is. Áprilisban az egész megyében megkezdik a lakóházak kéményeinek kötelező, ötévenként sorrakerülő füsttömörségi vizsgálatát.*

— A HAZAFIAS Népfront budapesti bizottsága és a KISZ budapesti bizottsága felkéri az 1942-ben a Petőfi-szobornál rendezett tüntetés résztvevőit, hogy a március 15-i ünnepségen vegyenek részt. Gyülekezés részükre március 15-én 9.30 órakor a Pesti Barnabás utcában.

— DÍSZES emléklapot készített a KISZ kisújszállási bizottsága, amelyet a szavazás alkalmával nyújtanak át az először választó fiataloknak, egyben meghívják őket a városi ifjúsági nagygyűlésre, amelyet március 21-én rendeznek.

— *JÁRÁSI szavalóversenyt rendeznek és bemutatják az 1966. december 1-én meghirdetett irodalmi pályázatra beérkezett anyagok legjobbjait március 19-én a tiszafüredi művelődési otthonban.*

— *HÁZHELY céljára kívánja kiosztani a kunhegyesi községi tanács a jelenlegi vásárteret, így 1968-ban Kunhegyesen már nem tartanak országos vásárt.*

— ISMÉT Szolnokon rendezik meg május elején az országos vízügyi újító kiállítást. Ezzel a Középtiszavidéki Vízügyi Igazgatóság újítóinak kiemelkedő munkáját ismerik el. Szolnokon alakult meg különben az országban elsőnek a vízügyi újítók klubja.

HÍREK

Március 12 Vasárnap Gergely

A Nap kél: 6.04 h-kor, nyug.: 17.44 h-kor. A Hold kél: 6.49 h-kor, nyugszik: 19.04 h-kor.

IDŐJÁRÁSJELENTÉS

Várható időjárás: Felhőátvonulások, többfelé, elsősorban nyugaton átfutó eső, egy-két helyen zivatar. Mérsékelt, időnként élénk, néhány helyen megerősödő délnyugati, nyugati szél. A nappali felmelegedés gyengül. Várható legmagasabb nappali hőmérséklet 10—15 fok között.

— ELKÉSZÜLT a vízmű Kuncsorbán. Az új létesítményt mélyfúrású kút táplálja. A kút és a vízmű együttes építési költsége közel egymillió forint. A lakosság nagyértékű társadalmi munkával segítette elkészülését.

Választási gyűlések ma

Jászfényszaru, művelődési otthon, 15 óra, Breczki Lajos; **Jászfelsőszentgyörgy**, mozihelyiség, 9.30 óra, Vékes Sándor; **Jászfelsőszentgyörgy**, Kerekudvar, 9.30 óra, Németh Miklós.

— A MEGYEI társadalombiztosítási bizottság gondoskodik arról, hogy az üzemekben megfelelő legyen a társadalombiztosítási és egészségügyi propaganda. Tavaly 39 üzemben készítettek beszámolót, melynek feladata a társadalombiztosítási szolgáltatások ismertetése, elemzése volt.

— *VESZÉLYESSÉ válható tűz keletkezett csütörtökön Pórteleken Micsei Pálék tanyáján. A kéményből kipattanó szikra meggyújtotta az istálló nádtetejét. A tűz alkalmával Micsei Pálné elsőfokú égési sérüléseket szenvedett. A tetőtüzet a jászberényi parancsnokságról kivonult tűzoltók fékezték meg.*

— HETES névadóünnepséget rendeznek ma munkatársaik gyermekeinek a törökszentmiklósi mezőgépgyár dolgozói. Az üzemi KISZ és szakszervezet ezúttal negyedszer szervez ilyen kedves ünnepséget, s a maiakkal együtt már huszonkét apróság névadásának ünnepélyességéről gondoskodtak.

A márciusi és áprilisi bérfizetések rendje

A március 27-i, az április 4-i és a május 1-i munkaszüneti napokra való tekintettel a pénzügyminiszter a SZOT-tal egyetértésben szabályozta a márciusi és áprilisi bérfizetések időpontját.

A március 24-én és 25-én esedékes béreket 23-án, a március 26-án és 27-én esedékes béreket 24-én fizetik ki. Az egyébként április 2-án, 3-án és 4-én járó béreket április 1-én, az április 29-i, 30-i és a május 1-i béreket április 28-án fizetik.

A bérfizetés többi időpontja változatlan. Nem változik az állami építőipar március 24-i részfizetési napja sem.

LOTTÓ

A lottó jubileumi sorsolásán a következő nyerőszámokat húzták ki:

1, 8, 53, 71, 89

A Sportfogadási és Lottó Igazgatóság közlése szerint a 10. játékhéten öt találatos szelvény nem érkezett. Négy találatot 50 fogadó ért el, nyereményük a nyereményilleték levonása után egyenként 75 437 forint. Három találatot 4871 fogadó ért el, nyereményük a nyereményilleték levonása után egyenként 387 forint. Két találatot 136 423 fogadó ért el, nyereményük egyenként 17 forint. Az adatok tájékoztató jellegűek.

-én indul
zelő-akciója

Mai műsor

RÁDIÓ • TV • MOZI • SZÍNHÁZ

MOZI:

Szolnok: Vörös Csillag: A hóhér, matiné: Ki volt dr. Sorge?, hétfő: Intim megvilágításban, Tisza: Autót loptam, hétfő: Vasárnap 6 órakor, — MÁV: Utánam gazfickók. **Jászberény:** Lehel: Pipák, matiné: Magas fal, hétfő: Betyárok. — **Karcag:** Déryné: Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, matiné: Max Linder társaságában, hétfő: Néma barikád, — **MEDOSZ:** Egy magyar nábob, Kárpáthy Zoltán, hétfő: Egy asszony járt itt. **Kisújszállás:** Ady: Élet a kastélyban, matiné: A halál ösvényein, hétfő: Robin Hood új kalandjai, — **Kunhegyes:** Szabadság: A tökéletes bűntény, Rákóczi hadnagya (KISZ előadás), hétfő: Nem szoktam hazudni. **Kunszentmárton:** Körös: Hölgyek és urak, Éljen a Köztársaság (délután), hétfő: A kisasszonyok később jönnek. **Mezőtúr:** Béke: Házasság olasz módra. Bátor emberek (délutáni), hétfő: Vérrel megpecsételve, Dózsa: Intim megvilágításban, — matiné: Kötélen, hétfő: Csipkerózsika, Szabadság: Utószezon, hétfő: Utánam gazfickók! **Tiszafüred:** Tisza: Elmaradt vallomás, matiné: Egyiptomi történet, hétfő: A Mona Lisa tolvaja, Rákóczi hadnagya (KISZ előadás), **Törökszentmiklós:** Dózsa: Betyárok, matiné: Riói kaland, hétfő: Pipák. **Túrkeve:** Vörös Csillag: Büdösvíz, matiné: A pásztorkirály, hétfő: Utószezon.

SZÍNHÁZ:

A szolnoki Szigligeti Színház **Szolnokon** délután 3 és este 7-kor: Hogy látva lássanak.

TELEVÍZIÓ:

BUDAPEST

8.55: Iskola-tv. — 9.40: Támadás a király ellen. — 10.00: Üdvözlet barátainktól. — 10.45: Rajzfilm gyerekeknek. — 11.00: Ki miben tudós? — 14.23: A fotomodell. — 14.30: Csipogó 001. — 15.00: Vizek, halak, emberek. — 15.30: II. Fedettpályás európai atlétikai játékok. — 17.00: A Magyar Hirdető műsora. — 17.10: Kukkantó. — 17.50: Poly V. — 18.20: Napló. — 18.25: A tv könyvesboltjában. — 19.25: Ivanhoe X. rész. — 19.50: Esti mese. — 20.00: Tv-híradó. — 20.20: Választ az ország. — 20.45: Stúdió Uno. — 21.35: Sporthírek. — 21.45: Leopold Stokowski Budapesten. 22.20: Tv-híradó — 2. kiadás.

BRATISLAVA

9.00: A filmgyártás kulisszatitkai. — 10.00: A Nagy Október nyomdokain (gyermekműsor). — 11.30: Kamarazene. — 12.30: Síverseny. — 15.50: Nemzetközi atlétikai viadal. 18.25: Filmriport. 19.00: Tv-híradó. — 19.20: Sporteredmények. — 19.50: Gólem (romantikus zenés revü). — 22.00: Mit szeretnének olvasni?

BUKAREST:

7.30: Háziasszonyok műsora. 8.15: Iskolások műsora. — 9.30: Faluműsor. 17.00: Tv-magazin. 18.30: Tv-híradó. 18.45: Szórakoztató zene. 21.30: Telesport. 21.50: Tv-híradó.

Szolnok megyei
NÉPLAP:
A Magyar Szocialista Munkáspárt Szolnok megyei Bizottsága és a Megyei Tanács lapja
Főszerkesztő:
Varga József
Kiadja a Szolnok megyei Lapkiadó Vállalat
Igazgató:
Fülemen Lajos
Telefon: Szerkesztőség: 20—93, 23—20, 20—69
Kiadóhivatal: 20—94
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Szolnok, I. sz. Irodaház

Index-szám: 25 068

Szolnok megyei Nyomdaipari Vállalat
Felelős vezető:
Mészáros Sándor

Szendai Sándor

Parasztlány 1939.
Kalapos alt 1948
Szinésznő 1943.
Fény és formaritmus. Kemény alumínium és hidegzománc 1968.
Fény és ritmus. Kemény alpaka. 1966.
reprodukálva.

Magyar Építőművészet 1969. 1.12. 53. l.

szobrászművész portréin a tudatosság, apró figuráin a művészi ösztönösség lép előtérbe. Látszólag két külön világ ez, az előbbi a naturális, tehát a külső valóságokhoz szorosabban simuló megoldások világa. Az utóbbi eltér az egyszerű reális látástól, hogy elmerüljön valami ösztönös emlékezésbe, amely egykor a művészettel ajándékozta meg a világot. Szandainál ez a két kifejező forma közös tőből ered, művészetét általában erősen intuitívnak, érzelmien ösztönösnek, érezzük, ezért, ha portréi naturálisak is és, mint ilyenek, teljesértékűek, előtérbe itt is a belső ábrázolás lép, nagy szuggesztív erővel. Így Dési Huber István festőművész fejmása sugárzóan kifejező, eszme, élet lobog belőle, egy művészlélek roppant erőfeszítése, hogy a gondolatot a valóságba átteremtse. Hasonlóan jellemezhetnők Madách és Kassák reliefjét. Általában pedig valamennyi egyéb portréja belső kifejezésre törekszik. Két síremléke tartozik még ebbe a kifejezési körbe. Az egyik egy kevéssé tagoltan kőbe faragott ülő női akt, amelynek zárt, feszült, nagyerejű önmagábaroskadása valóban tragikusan hat. Egy másik síremléke régi római síremlékre emlékeztet. A figura nyilván a síremléket férjének állító asszonyt szimbolizálja: zártan, nagy ívekben, ritmusosan mozduló női alak, amely a vállán gyümölcsökkel megrakott kosarat cipel. Kisebb figurálisai, de nagyobb kivitelű labdázó fiú- és lábdázó leányaktja, miet már jellemeztük, valami tömör őserőt szólaltat meg. A „primitívség"-nek azt a hangját, amely a súlyt a lényegig való leegyszerűsítésre veti, tehát arra, amit a mű kifejezni akar. Lehetnek itt mozgásproblémák, a tér kompozíciós kitöltésének kérdései, valamennyien, természetesen, annak a végső, művészi célnak a szolgálatában, hogy az *embert* jellemezzék. Kifejező a négy kis bronzvariációja női mozdulatokról, „Kaszakalapáló"-ja, „Szoptató"-ja és mindenekelőtt egy zártan mozgatott „Lovas" című lovaglóaktja.

14

SULLA MIA C
Fu povero mag
fu poeta, fu n
ei vivere non s
sebbe solo cor

Néprajza 1944. febr. 4.
(N. N.: Szobrász Szandai Sándor.)

Ricaddi sulla *dormeuse* nella mia camera a subaffitto, nella solitudine desolante e fredda di una nuova camera a subaffitto. In una camera . . . vicina . . . o lontana? . . . chi? . . . erano note di un pianoforte . . . il vecchio, nostalgico Czerny: do, mi, do, mi, sol, mi, do . . . Ma le note arrivavano staccate, una sull'altra, sole, sperdute . . . Anche loro, povere note, chiusa ciascuna nella sua camera a subaffitto.

Quante volte mi erano arrivate attraverso i muri, in altre città, in altre camere a subaffitto . . . a Roma? . . . a Firenze? . . . a Genova? . . . in Italia? . . . in Ungheria? . . . in Germania? . . .

Ormai tutto era avvolto nell'ombra. Mi parve di non poter distinguere più nulla, di non riuscire a fissare, a legare le immagini: ogni cosa era isolata, sperduta, vagante . . . come quelle povere note. Volli alzare le braccia per stringere forte la testa, per sorreggerla, poiché mi turbinava in modo strano; ma non mi riuscì . . . Le mani non si movevano. Anzi . . . mi pareva di non averle più, di averle dimenticate sperdute in una qualche altra camera a subaffitto. Dove mai potevano essermi cascate? Le braccia . . . le mie braccia . . . dove potevo averle dimenticate? . . . In Ungheria! . . . Sì, per lo sgombero dei territori perduti . . . dopo Trianon. Che orribile ricordo! Il cielo del-

Szandai Sándor

SAJTÓFIGYELŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

DÉLMAGYARORSZÁG

Szeged

Szeged szobrai

1921

Halak

(222.) A Kolozsvári téri általános iskola falát díszíti a Halak című épületdísz. Szandai Sándor rézdomborítását 1960-ban szerelték fel.

— Na en ezt megkörnyékezem, szevasz öreg, ne haragudj, de tudod, sok a pótolnivalóm.

És elviharzott, egy Belami fejtartásával csapázva a tünemény nyomdokát. Orrát, melyet az operáció óta szekszepiljének tart, büszkén előreszegezte.

Semmi kétség — állapítottam meg, — ezt a derék Piszét férfivé operálták. Úgy látszik, ilyesmi — így is lehetséges. Hm, fűztem tovább gondolataimat, — és mi az, hogy pótolni?

Mikor egy ízben újra összefutottunk, fogalmat alkothattam erről is. Na nem, egyelőre köt a titoktartás! Csak a következő éretségi találkozónkon, akkor is csak éjfél után fogok mind erről beszámolni barátaimnak: nagy a tudomány, valamint a Pisze orra címmel.

gondol, itt csak önki
az is csak tízig tart
gondoltam, de most
dok, nem megyek
rosba, most járok i
jó ég tudja, kapok-
szafelé, mert ha ne
találok ide, az isten
ahová ezt a Turist
nagy szállót építtét

A fiú nem sokat
zal, hogy elégedetle
válaszával, egy o
kezdett társalogni a
jára könyökölve, a
kihajolt, balra néze
mondta, most már v
variasabban.

— Ott van az ön
lépcsőkön kell föl
nyitva van még.

Megköszöntem és
Megtaláltam a lépc
csapóajtó vezetett a
rembe, azt se zárták
már hűlő ételszagok
az orromat, benyom

Szandai Sándor

Szandai Sándor szobrász

A Tamás Galéria kiállítása

Szandai Sándor szobrász az idomok hullámos változatait azzal hangsulyozza, hogy megnöveli a részek tömeghatását. Ugy látszik, ez a groteszkül ható figurális előadás a tenorja, mert kompozicióí, tanulmányai mind ilyen barokkosan dustömegüek. Ha nem karikatura a szándéka, aminthogy portréinak tiszta vonalvezetése és őszintesége éppen ennek az ellenkezőjét mutatja, akkor modorosságba sekélyesedik *Szandai* plasztikája, amit azért fájlalnánk, mert igen tehetséges szobrász. *(b. m.)*

Esti Kurir

1937. dec. 7.

nente di un "burgus" /Salva/ del
a III nella seconda metà del secolo
e il palazzo dei suoi avi. Gran
, con molte sculture e poche pittu-
zione. Lo stile dell'architettura e
strette relazioni colla Francia me-
che quelle colla Lombardia. Però le
dono un sopravvento nel Trecento e
te alle pitture murali.
ono state scoperte nella cappella e
eschi della cappella sono abbastanza
medaglioni le figure delle Sibille
i resti molto danneggiati di composi-
nto. Le Sibille, i Profeti ed i fram-
iorentino molto elegante de Trecento.
pitture murali fu un italiano, un
gna, che sta molto vicino alla maniera
alizzando gli elementi di questa maniera
umenti storici, troviamo che il maestro
lò di Tommaso, che lavorò anche a Napoli

o abbiamo trovato l'affresco delle
iera di Filippino Lippi.Nel Museo
i trova un càmice lavorato secondo
Mattia Corvino gli commise di dipin-

Szandai Sándor

szobrász

Koll. kiáll. a Műbarátban

Szandai Sándor figurális szobrai szinte harmóniába csendülnek Harmos kisérteties pikturájával. „Parasztasszonyán" és „Parasztleányán" a nyomort, elesettséget és groteszkséget erőteljesen érezteti, míg „Aratója" frissen megfogott pózt mutat. Sok realitásérzéssel és bátran tulozza el a fejek karakterét portrészobrain, míg a fiatal nők arcának frisseségét és üdeségét határozottan és egyszerűen foglalja össze. Néhány tehnikailag is érdekes kisérlete finoman hangsulyozza az arcok stilizálását. Sz.

Uj Magyarság

1941. dec. 21.

BERNDORFI
FÉMÁRUGYÁR KRUPP ARTHUR R.-T.
MAGYARORSZÁGI FIÓKTELEPE

857

*Budapest, 19*41 IV 19

Szállitó-levél.

Nagy

T. Dr Szentmányi Gyula

részére szállitott következő árukról: urnek

Mennyiség	Megnevezés	Szám	Minőség	Egységár Pengő	Egységár fill.
	Lágmányosi u		16		
1	csomag fémáru				

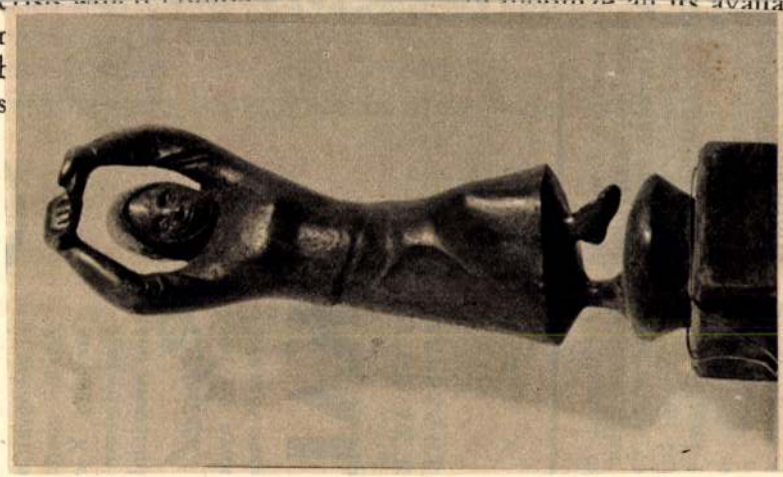

Szandai Sándor: Táncoló lány

Szandai Sándor

Hid. 1942. júl. 15.
(A Corvin új kiállítása.)

The provisions of the Bill are mainly financial in character and provide the funds necessary for the social reforms. The annexe attached to the bill shows the care with which the Ministry approached the problem. The principles are clearly evident from the Order which accompanied the Act.

The Act means a final break with the methods based on the charity and the distribution of relief-payments, and regards self-help as the only means for improving the economic conditions of the distressed. The main instruments of the scheme will be the Social Funds administered by the authorities, however making the best use of the help of other organisations and cooperative societies.

The Funds provided are very considerable. For the remaining half of 1940 the Act provided 48 million pengős and the sum for financing the scheme will ultimately be raised to 66 million pengős a year. This sum is larger than the budget of any of the Ministries and seems to be ample for organizing the work properly.

Szandai Sándor

koll. kiáll. az Alkotás
Művészházban 1943.
ápr.

Szandai Sándor szobrászművész új dolgaival ugyancsak eljutott az egyéni szemléletben fogant *lényegábrázolás* tömör plasztikai megoldásához. Lezárt, kerek felületeket összefoglaló mozdulatok elevenségét kifejező szobrai *(Labdázó, Parasztasszony)* épúgy meggyőző bizonyságot tesznek elmélyült tehetségéről, mint finoman mintázott portréi és kisplasztikai dolgai.

Esti Magyarország
1943. ápr. 15.
(Két kiállítás.)

KIRÁLYI MAGYAR EGYET
BUDAPEST. VIII. MÚZEUM

Dr. Szentivanyi

XI. Lágymányosi-u

Szandai Sándor

— *Szandai Sándor* szobrász eredetileg ujságiró volt, ezelőtt tiz évvel tért át a szobrászatra s azóta szorgalmasan dolgozik. Formanyelve még nem alakult ki teljesen: egyszer leegyszerüsitett formákat látunk tőle, majd ismét formagazdagságot; némelykor meglepően naturalista, másutt ismét finoman stilizált alakjai és dekorativ megoldásai keltenek figyelmet. Kecsesen ábrázol „női mozdulatokat", siremléktervében pedig monumentális művet igér. Az érdekes kiállitás február 9-ig tekinthető meg. (s. l.)

Pesti Hírlap
1944. febr. 4.
(s. l.: Kettős kiállitás a Műbarátnál)

200. kép. *Hardy : Dina. Viasz.*

Építész

Gitározó nő

Szobrász

1021 Chandor Sándor

Két kútszobor

Lőrinczy György felvételei

Köztéri szobraink galériájából megejtő szépségével üdítő oázisként tündöklik fel két modern budai kútszobrunk. *Ferenczy Béni* alkotta az egyiket. Ez a mű a budai *Krisztinaváros* régi *Horváth*-kertjében, míg a másik, *Szandai Sándoré* a Fő utcai *Királyfürdő* kertjében áll. A kettőt azért kapcsoljuk össze, mert anyaguk, technikai megjelenésük, funkcionális szerepük rokon. Mindkettő egészalakos női akt; fém, kő-posztamentumon. Mindkettő előtt éltető víz fakad.

Ferenczy Béni ülő nőalakja szelíd, félig hunyt tekintetével szinte a panteizmus vallásos áhítatát kelti. E halk bálványban valahogyan a megszült, vagy a méhében hordozott gyermeket érezzük. Gyermekhangok csilingelnek e bronz-asszony körül, — csakúgy, mint a virágos Horváth-kert való világában is. Az arc kozmikus melankóliáját a termékenység plasztikus feszítő erői ellensúlyozzák.

Szandai Sándornak a Fő utcai Király fürdő parkjában felállított kútszobra: álló leány akt. A sudár ifjú test, a földgolyót idéző talapzaton szilárdan megvetett lábával: *leány a talpán*. Égnek szökő karjai mintha magát a napkorongot tartanák. Az életörömnek, az egészség felét jelentő tisztaságnak himnikus szépségű alakja ő. Az ódon s már a török által is kedvelt Királyfürdő fái között Buda török dalnokának, az 1640 körül itt élt *Vüdsudi Mehmednek* rajongó szavát idézik Szandai Sándor szobrának lágy harmóniái:

„. . . Buda fürdőinek sehol sincs mása,
Brussza hévize — pocsolya őhozzája.
Ha meg vizében fürdik Buda szép leánya,
Bánatos szerelmessé válik, aki csak
meglesi, látja.
Vize a világ-tükör, teli asszonyi széppel,
A holdat, napot látod abban, ezernyi
csillag-néppel . . .”

Zolnay László

talok

tudhatja, kinek neveli a lányát. Ez az asszonyok sorsa és ez az igazság.

Aztán persze engem kiiktattak a dologból. Miért is ne! Pláne ha még az apja is arra biztatja: a mai fiatalság önálló! Ezt tanítják már az óvodában is. Ezt tanítják az iskolában, ezt hirdetik az újságok, a rádió, a tv, minden ezt hirdeti. Hát erre aztán sikerült megtanítani őket.

Így történt, hogy az én drágalátos Katikám titokban esküdött meg a fiúval.

Egy esztendeig nem mertem társaságba járni, még színházba sem, még moziba sem. Strandolni is inkább kijártam Csillaghegyre. Újjal mutogattak rám az emberek.

— Egy nyomorúságos albérleti szobában laktak. Laktak? Tengődtek, a tanári fizetésből. Tanári fizetés? Mi az? Annyi mint a semmi.

De milyen az anyai szív. Az mindig jó bolond. Jó bolond, az biztos. Az mindig megkönyörül a megtévedt gyermekén. Én magam mentem el hozzájuk. Nem bírtam nézni tovább a kínlódásukat.

Gyertek — mondom — nálunk van úgyis négy szoba, lakjatok nálunk.

Meg kellett tennem, ezt parancsolta valami itt belül, ezt parancsolta a csupa önzetlenség, még akkor is, ha tudtam, hogy egy olyan embert viszek a házamba Katival együtt, akit ki nem állhatok.

Kati a nyakamba borult, megölelt és sírt.

— Megyünk anyukám — mondta.

Az a tuskó férje meg képzelje mit mondott:

— Kati, te csak menj szépen, én majd megleszek magamnak.

Már első pillanatban ellenszenves volt ez a fiú nekem, hát most beigazolódott minden: csak ezzel is gyötörte Katit, hogy nem akart hozzánk költözni.

Szegény kislányom lefogyott, átsírt napokat, beteg lett.

Nem is csodálom. Hogy egy férj azt követelje egy feleségtől, hogy csak maradjon a piszokban, a nyomorúságban, hát ebben bele is lehet betegedni, az biztos!

Végre a férjem ment el értük. Mint később megtudtam, képzelje az a tuskó mit mondott:

— Költözünk Sándor bácsi, de csak a maga kedvéért.

Hogy valakit egy dohos szobából egy ragyogó négyszobás lakásba úgy kell erőszakkal beköltöztetni! Hát megáll az ember esze!

Pista. Na látja, most mondtam ki először a vejem nevét. Ő sohasem mondta, hogy anyuka, egyszerűen Kati néninek titulált. Az udvariatlanság netovábbja!

Szóval Pista úr gőgösen járt-kelt a lakásban. Nem szólt egy szót sem. Semmi ajándék sem Húsvétra, semmi ajándék Karácsonyra, semmi a névnapokra, csupán csak a születésnapokra.

— Mondom a lányomnak: te a Pista neked sohasem vesz ajándékot? Kati meg csak mosolygott. S azt mondta: nem baj anyukám, Pista más[illegible]
Másként? Neve[illegible]

Én tudtam, h[illegible]
Katit. Egy férj, aki még csak ajándékot sem vesz a feleségének!

Ha szóltam ezért Pistának, gorombán felelt. Nekem, aki négyszobás lakásba hoztam a nyomorúságból.

Mindennel elláttam őket, de a hála, az sehol. Azaz hogy volt hála: Pista nem beszélt hozzám. Bezárkózott önmagába. Nem szerette az otthonát. Későn járt haza. Hát hova jár egy férfi késő estig, ha nem jön haza. Biztosan nem a gyerekeket tanítani az iskolába.

Katikám meg egyre csak fogyott, fogyott. Megint olyan lett, mint az ujjam. Gyakran kaptam azon, hogy sír. Előttem ugyan le nem tagadhatta, hogy sírt, hisz látszott a szemén. Egyszer aztán nem bírta tovább a szenvedést, a nyakamba borult:

— Anyukám, azt hiszem, Pista megcsal engem.

— Azt hiszed?! Te bolond lány. Te naiv. Én biztos vagyok benne!

Nem tudom érti-e, az ilyesmit az ember megérzi előre. Én megéreztem. Egy este aztán minden bebizonyosodott: Pista egy nővel, olyan barnácska cica volt, együtt andalgott az utcán.

Kati szegény elájult.

Hiába bizonygatta Pista úr, persze nem nagyon meggyőzően, hogy egy kolleganőjével találkozott véletlenül, semmi az egész. Persze véletlenül már nem tudom hányadik este későn jött haza. Azt meg ne magyarázza, hogy nem bírja a légkört a családban. Légkört. Ha pedig nem bírja, annak valami okának kell lenni. Az ok pedig ott volt: a csinos kolleganő.

Akkor nagyon összevesztek Katival. Egykét szavam persze nekem is volt. Pista úr pedig fogta magát és csomagolt. Egyszerűen elköltözött.

Kati idegrohamot kapott. Szóltunk az orvosunknak. Kész volt a lány, csak reszketett, mint akit a hideg lel.

Aztán én cselekedtem! Elmentem az egyik ismerős ügyvédünkhöz.

Ha valami elromlik, jobb annak minél hamarabb véget vetni. Örök igazság ez. Nem igaz? Az ember nem hagyhatja egyetlen lányát benne a bajban. Nem kényszerítheti arra, hogy éljenek házasságban, amely elromlott. Pláne olyan emberrel, aki nem hozzávaló, és minden finomság hiányzik belőle. Igen ám, így gondoltam én. De Kati, az nem!! Mert a mai fiatalság önálló. Nem kell már a mai fiatalnak a szülői gondoskodás, a szülői szeretet. Rohan a vesztébe, egyedül, ész nélkül, makacsul.

Mert Katinak egy szép napon hűlt helyét találtuk. Elköltözött Pista úrhoz.

Féléve ennek. Mondják, hogy azóta turbékolnak, mint a galambok, de én tudom: nem lesz jó vége ennek. Érzem én, az én érzéseim sohasem csalnak.

— Hát ezt tette Kati. Mert a szülői gondoskodás semmi nekik. Erre tanítják őket az óvódában, az iskolában! Erre tanítja őket a rádió, a tv, meg az újságok is: a hálátlanságra. Ezt írja meg.

Fazekas János

1021

. . . születtem a Szolnok melletti Szandán, a szandai szőlőben, nagyszüleim négyszobás, tornácos, padlós házában. Világra jöhettem volna saját, apró, földes szobás lakásunkban is, de nagyanyámék háza a mi kis lakásunktól csak kétszáz méterre volt, s tanácsosabbnak látták, ha anyám, a szülés időpontjára – mégiscsak a zsindelyes ház adja a nagyobb nyugalmat! – átköltözik hozzájuk. Édesanyám tizenhét éves volt, apám huszonkettő, amikor egybekeltek. A sors különös véletlenje, hogy három éves koromig legtöbbször a nagyszüleimnél tartózkodtam. Mintha az ő életüknek lettem volna része: ott étkeztem, ott laktam. Minden, de főként a nagyudvar kiismerhetetlen zegzuga hozzájuk vonzott.

. . . Első elemibe jártam, amikor meghalt az apám. Az apám aki nevetni tudott mindenen, aki annyit dolgozott, hogy fölvállalhatta volna az Isten munkáját.

Édesapám nem ismerte a betűt, de a fafaragás után maradt fehér pelyhekkel, az ide-oda röpdöső fenyőfaforgáccsal teleírta a szobát. Teknő, mángorlófa, asztal, bölcső, nekem és a kishúgomnak játék, került ki a keze alól. Édesanyám sokáig siratta a férjét és szereteténél csak makacssága volt nagyobb. Reggeltől estig dolgozott, hogy tisztességgel fölnevelhessen bennünket. Kiválóan okos asszony volt. Azzal dicsért bennünket – és ebben tellett legnagyobb öröme is –, hogy tekintetes urat nevel a fiából, mert iskoláztatni fogja. Szegénynek akarata olyfelé csorbult, hogy a gimnáziumon kívül én többnyire csak az élet iskoláját jártam. Magamtól vettem kezembe a tollat és saját fejem után próbálkoztam meg a mintázással is. De az élet iskolájához az erőt, a minden munkához szükséges tisztaságot tőle kaptam. Kemény akaratú asszony volt az anyám.

(Részletek Szandai Sándor Röpködő fenyőfaforgács című visszaemlékezéséből. Új Írás, 1977. január).

ÁRA 7 FORINT

Szandai Sándor, szobrán

Részlet vizsaemlékezéseiből.

Szandai Sándor: Rönködő fenyőfatorgács (részlet.) Barátó 4.

Jászkenság, Szolnok, 1980. szept. XXVI/3.

SZANDAI Sándor

ARS HUNGARICA
XIX.évf.1.sz. 1991 79,80

TANULMÁNYOK
Hegyi Lóránd: Kalligráfia, absztrakt expresszionizmus, informel Magyarországon 1958–1970 között 3
Keserü Katalin: Pop art Magyarországon 15
Hegyi Lóránd: Struktúraelvű és geometrikus művészet Magyarországon 1968–1980 között 29
Andrási Gábor: A Zuglói Kör (1958–1968) 47
Mezei Ottó: A Szürenon és kisugárzása 65

DOKUMENTUM
Molnár Sándor: A festői elemek analízise (1962) 85
(Sajtó alá rendezte: Andrási Gábor)
Dokumentumok a Szürenon és kisugárzása című tanulmányhoz 111
(Összeállította: Mezei Ottó)

SZANDAI SÁNDOR

1903. március 7-én született. Első kiállítását 1937-ben rendezték meg, ezt számos követte. Sok szobrát állították fel köztereinken (Budapest, Kecskemét, Győr, Kalocsa, Szeged, Komárom stb.).

Lakcíme: Budapest XIII., Fürst Sándor u. 47.

Törölköző akt, 1941, bronz, 24 cm

Magyar vonányati kiállítás Bp. 1978. V. 5 - 28. Műcsarnok

Szandai Sándor Munkácsy-díjas szobrászművész

"Szocialista szobrászunk 1919-1945" címmel látható a hónap végéig a felújított Szabadka Múzeumban, Szombathelyen. A rendező bemutatja mindazokat a szobrászati alkotásokat, melyek szellemükben és formálásukban rokonai a magyar művészet szocialista ágának: Szandai Sándor Dési Huber-portréját. /említve/.

Heitler László: Szobrászatunk szocialista öröksége.
Csongrád Megyei Hírlap, 1981. febr. 8.

SZANDAI SÁNDOR (Szandai

TÁNCOLÓ FIATALOK

Budapest legnagyobb kiterjedésű kerülete a XVII., az egykori Rákoskeresztúr, Rákoscsaba, Rákosliget és Rákoshegy. 43 festő- és szobrászművész dolgozik itt, és alkotásaik közül 35 mű díszít közterületeket és intézményeket. Szendei Sándor Munkácsy-díjas szobrász Táncoló fiatalok című munkája a vásárcsarnok előtt áll.

UJ TÜKÖR 1982. XIX. évf. 44. sz. 43. o.

kulcsszám, megnevezés:

havi törv. munkaidőnek megfelelő szem. a

3. A dijazás számitásánál alapulvett munkaidő:

4. A jogviszony tartama: -tól

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte,

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv. adó és kö levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott

MINTA!

M.D.V.

Szandai Sándor

szobrász

1932-ben még a fiatal Szandai Szolnokon a sajat szerkesztei ú Irodalmi Kurirt irja. És dolgozik a Nyugat és Munka folyóiratokba.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor ceglédi ki állítása

Művészet, 1968. július – 40 kgs.

M.D.4

Szandai Sándor
szobrász

Ceglédi bemutatott anyagát
Szolnokon, majd Miskolcon
állította ki a művész.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor ceglédi kiállítása
művészet, 1968. július – 40 lap

M.D.

Szandai Sándor
nobrász

A művész törekvéseinek reprezentálása volt az eglédi Kossuth Múzeumban bemutatott Szandai kiállítás.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor eglédi kiállítása
Művészet, 1968. július – 40 lap

M.D.K.

Szandai Sándor
szobrász

Tárlatán bemutatott nyomda festékkel készült monotypiákat is. A párisi Bernheim-Jeune galériának lett a tagja.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor ceglédi kiállítása
Művészet, 1968. július - 40 lap.

Szandai Sándor

szobrász

MDK

A „Mikroszkóp szinház" lépcsőházában találkozhatunk egy rej falidíszével.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor cegléd-i kiállítása

Művészet, 1968. július – 40 lap.

M.D.K.

Szandai Sándor
szobrász

Kerdeti szobraimal sajátos grafeszk-
ség jelentkezik pl. a „Váiandós"
a „Pámatánc", a „Sulyholónő"!

Ikvai Nándor: Szandai Sándor cegléd mi alkotása
Művészet, 1968. július – 40 kep.

M.D.

Szandai Sándor
szobrász

Pörtré szobrai a „Szassák fej", a „Szüvésznő", figurái a „Labdáró gyerekek" a műtárás haladott mertéret mutatja.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor cegledi kiállítása.
Művészet, 1968. julius – 40 lap.

Szandai Sándor
Séta az új szombathelyi kiptárban

Magyar Nemzet 1985. 11. 23.

Magyar Nemzeti Galéria, 1983. október.

A HÓNAP MŰTÁRGYA

Szandai Sándor: Kassák Lajos portréja, 1935

A szobrászművész, akire születésének 80. évfordulóján emlékezünk, pályakezdő éveiben irodalommal is foglalkozott, publikált a Nyugatban, valamint a Kassák szerkesztette Munka c. folyóiratban. A portré korai alkotásainak egyike.

A jellegzetes arcvonások – mélyen ülő, messzire figyelő szem, finom vonalú orr, szigorú száj – és a boltozatos koponya nagy összefoglaló felületei az egyéni karakterisztikumot plasztikai eszközökkel megformálni képes jellemábrázoló erőt és mintázó kedvet mutatnak.

Szandai Sándor, Munkácsy-díjas szobrászművész

Szandai Sándor

A m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter a Műbarát kiállítóhelyiség kiállításáról megvásárolta *Szandai* Sándor: „Kontyos nő" c. bronzszobrát.

Szépművészet

1942. 66. l.

Association Hongroise des Affaires Etrangères et pour la Société des Nations: Questions mises au concours par le Séminaire de Politique extérieure. — Conférences. — Revue des journaux par la Commission des Balkans. — Groupe de la Jeunesse.

15 éves a Magyar Könyvbarátok

Évi előfizetés 4 kötetre 20 pengő
Minden előfizetőnek ingyen jár a

DIÁRIUM

havonta megjelenő irodalmi lap

Kérjen ismertetést a

Királyi Magyar Egyetemi Nyomdától
Budapest, VIII. Múzeum-krt. 6.

Szandai Sándor

Művészet.

Pest. 1944. febr. 1.

(– vp –: Két kiállítás.)

A kiállítás másik résztvevője, *Szandai Sándor*, a korszerű törekvésű fiatalabb szobrásznemzedék egyik legtehetségesebb tagja, ugyancsak jelentős, kiforrott művekkel szerepel. Különösen szépek apró bronzfigurái, amelyek a női test jellemző mozdulatait érzékeltetik, a pillanatnyi benyomás közvetlenségével és szuggesztív elenvenségével, a lényeges formák sűrített, plasztikus összefogásával. *(Táncoló, Lépő nő*, az utóbbi diófa-faragás.) Két nagyobbméretű *Labdázó gyereke* elragadóan természetes s szobrászilag tökéletesen megoldott. Éppúgy, mint néhány karakteres portréja, egy sírkőterve és nagyvonalú mozgást kifejező, érdekes *Lovasa*.

Szanday Sándor festő. MDK

Megemlítve. a többi kiállító között

Nikelszky Géza: „Bpesti és pécsi képzőmű-
vészek gyűttes csoportkiállítása"

Dunántúli Népszava. 1946. II évf. dec. 8. 8. l.

MDK

Szandai Sándor

bronzból készült szobormüvét, amely gyermekét tartó anyát ábrázol, a Nagy Lajos király úti lakótelepen állítottak fel egy kis téren. (repr.)

m. f.: Egy új budapesti szobor. Érdekes Ujság, Bp. 1957. október 5. 15. l.

MDK

Szandai Sándor

reliefje a Kerepesi úti új lakótelep házai egyikének kapubejárata fölé került. (repr.)

Új szobrok Budapesten.

Ország-Világ, Bp. 1958. augusztus 27. 10-11.l.

Szandai Sándor MDK

A Pécs-i uránérc bánya lakótelepének szobrászati diszitésére megbizást kapott.

Müterem 1958 I. évf. I. sz. 44. o.

Szandai Sándor MDK
szobrász

mint külön meghivott müvész 17 szobrával a francia müvészek közé sorolva szerepelt a párizsi Salon Populiste kiállitásán.

Müterem 1958 I. évf. 9. sz. 44.o.

Szandai Sándor

M.D.K.

A Gheorgiu-Dej hajógyár kulturtermében rende
zett kiállitason résztvesz

Magyar Nemzet, 1959. julius 5.
Napló.

9l.

M. D. K.

SZANDAY Sándor Szobrász

Ruszin parasztt (Kisbronz)

Magyar Nemzet 1960 (XVI.) 147. B. 4. l.

(a. m.) Grafikai és Kisplasztikai kiállítás

M.D.K

Szandai Sándor
szobrász.

„Anyá"-ja

Révész Imrása: Uj szobrok hétköznapjai
Művészet, 1960. szeptember.

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Táncoló leány, bronz.
Nöi fej, terrakotta.

Corvin Áruház IV. Mézőművészeti bemutatója, 1941. Nat.

2) Szanolai Sándor

Vörösvéz dombovitások, gyűrődéses kemezpolitikák, alumínium, más ovinos fémek, beton, üveg és egyéb építőanyagokból kénítettek munkát.

Énakmagyarország 1968 jún. 4.4.

1) Szandai Sándor
szobrai

műveiből kiállítást rendeznek Miskolcon a galéria falán.

Emlékplakettjai, grafikái és szobrai szerepelnek a kiállításon.

65 éves a művész.

Élet és Irodalom 1968. ~~máj. 2.~~ jún. 2. 8.
4. 4.

Szanszkai Sándor

1. Forgó hávan forma, 1963 acél 64 c
2. Fény és vitmus, 1966. alpakka 33x68 c

II. Országos Kisplasztikai Dizemiale
Pécs 1969.

Szanday Sándor, szobrász

Tamás Henriknek, a pécsi Tamás Galéria volt tulajdonosának gyűjteménye, 102 darab, /36 művész/, 1959-ben került a Pécsi Modern Magyar Képtár tulajdonába. A szobrok, így Szandayé is, csak 1960-ban. 223.old. 31.jegyz

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

SZANDAI Sándor

Relief a Tudomány és sport sorozatból,1952

PRAKFALVI Endre: A budapesti földalatti gyorsvasút tervei és épitése.= Pavilon 6(1991)
67.p. képe

et és hódolat
Nagyasszonyának

dapesten az Akadémián

. . .

pápa a Magyar
kadémián őszin-
ssel és mély tisz-
ar nyelven kö-
egybegyűlt tudó-
eket, a magyar
t kiválóságait.

Szandai Sándor

szobrász

M.D.K.

„Anya gyermekével" c. műve

„szerepel a tárlaton.

Szilágyi Dezső: Kiállítás Sátoraljaújhelyen

Művészet, 1966. szeptember - 47 lap

Szanday

szobrocskája

Dutka Mária: Szobrok, kis-plasztikák az állami vásárlás kiállitásán.

Magyar Nemzet, 1967. VII. 20. 4. o.

Szandai Sándor, szobrász M.D.K.

1932-ben szerkesztője volt a második évfolyamába lépett Irodalmi Kurir c. lapnak, mely a Szolnoki Művésztelep 30 éves jubileuma alkalmából, a műterem kiállítást rendező művészeket „Anket a testészet jövőjéről" címen sorra megszólaltatja. Mivel ez a lap még az Cern. Széchényi könyvtárban sem található, a Jászkunság lehőrli a Szolnoki Muzeumban őrzött példányból (II. évf. 6. sz. 23. old.) több neves művés nyilatkozatát.

JÁSZKUNSÁG, Szolnok, 1966. XII. évf. szept. 107-112. old.

M. Dk

Szandai Sándor

szobrász

Kiállításán bemutatta: a „Sulykoló nő", a „Kakasos akt", ennő műveit, valamint Kassák fej portréját.

Frank János: Szandai Sándor

Élet és Irodalom, 1967. julius 1 - 9 lap

Szandai Sándor

Szobrász

M.D.K

A kiállításban nem csak
körplasztikákat mutatott
be, hanem lemezdomboritásokat, fali plasztikákat.

Frank János: Szandai Sándor
Élet és Irodalom, 1967. julius 1-9 lap

Szandai Sándor
szobrász

M.D.K

A párizsi Bernheim-galériában volt tárlata, most Cegléden, majd a szobrász szülővárosában Szolnokon mutatja be műveit, 1968-ban Budapesten rendez kiállítást.

Frank János: Szandai Sándor
Élet és Irodalom, 1967. julius 1-9 lap

Szandai Sándor
szobrász

MDK.

A cegléd Kossuth Múzeumban
rendezett kiállítást szobrairól,
plasztikáiról.

Frank János: Szandai Sándor
Élet és Irodalom, 1967. július 1 - 9 lap

Szandai Sándor

nobász

Most készül egy hétalakos hó-
szobra Miskolcra. A művész
autodidakta, csak 1933-ban
kezdett el szobrászkodni.

Frank János: Szandai Sándorival
Élet és Irodalom, 1966. május 14 – 8 lap

M.D.K.

Szondai Sándor

Dobrán

Eddig 200-nál nagyobb kiállításon, 1959-ben önállóan állított ki a párizsi Bernheim-Jeune galériában. — 16 munkája van az országban felállítva.

Frank János: Szondai Sándorról
Élet és Irodalom, 1966. május 14 – 8 lap

Szandai Sándor

szobrász

M.D.K.

1960-ban a párizsi Indépendantes tárlaton vett részt. 1964-ben Pozsonyban és Prágában; 1965-ben a zágrábbi biomalen szerepelt Szandai.

Frank János: Szandai Sándorról

Élet és Irodalom, 1966. május 14 - 8 kap

Szandai Sándor

M.D.K

szobrász

1958-ban a Sz.U.-ban tartott tárlatot, a többi között bemutatta Dési Huber szobor portréját. Ugyanebben az évben a „Salon Populistben" is szerepelt.

Frank János: Szandai Sándornál

Élet és Kodalom, 1966. május 14-8 lap

Szandai Sándor, nobrán

MDK

Szerepel (Budapeshon).

– : Szabadtéri szobrokiállítás 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1968 aug. 13.

Szandai Sándor, nobrán (2)

MDK

Kisplasztika, portré, épületplasztika – térkompozíció, köztéri nobrok, domborművek egyként vannak művei között.

Alumíniumból készült

formaritmus c. műve.

Repr.

E. M.: Szandai Sándor kiállítása

Szolnokon 7. l.

Népszabadság, Bp. 1968. máj. 16.

MDK

Szandai Sándor, retrói

1

A 65 éves művész előbb az irodalommal foglalkozott, 1933-tól kezdve foglalkozott plasztikával. 1934-ben a Munkácsy-céh tagjaként, 1935-ben a KÚT keretében állított ki, majd a Tanú Galériában.

Külföldön jól ismerik (Párizsban, Monacóban, Zágrábban, Prágában stb. állított ki).

E. M.: Szandai Sándor kiállítása Szolnokon 7

Népszabadság 1968. máj. 16.

09

M.D.

Szandai Sándor
Szobrász

Van Gogh arcképeinek négy darabból álló lemezdomborítás sorozatát kérjetette el. „Plakett" (repro)

Szabó Imre: Van Gogh ábrázolások
Műrészet, 1968. szeptember – 20 lap.

MDK

Szandai Sándor szobrász

állami megbizások:

Jókai Mór, mészkő, Komárom

Női akt gyermekkel, diszkuttal, Bp.

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

állami megbizások:

Női akt tállal, Bp.

Mikszáth Kálmán mellszobra /2 db./

Pollack Mihály " Bp.

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

Szandai Sándor

új kompozícióját Pereceseu állítják fel.

Magyar Nemzet 1968. ápr. 9. 4.o.

MDK

Szandai Sándor szobrász
állami megbízások:

Három dombormü Kerepesi uti lakótelep
" " samott, Pécs

Női akt vizöntő tállal, Bp. diszkut

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

állami megbízások:

Vörösréz kompozició, Szeged

Nő galambbal, fém ezüsttel, Győr

Női akt díszmedencével, Bp.

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Mus.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

állami megbízások:

Táncoló fiatalok, Balatonfüred
Szalvai Mihály mellszobra, Kecskemét

Diákok, Miskolc

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.
1968.

Szandai
Nobrain

1943-ban a Tamás galériában
Sugár Andorral rendezett közös
kiállítást.

Soós Klára: Sugár Andor.
Művészet, 1971. augusztus - 32.oldal

Szandai Sándor

Női fej, bronz

Nemz Parasztpárt DÓZSA
K. áll. Katalógus 1945 jún.

Szandai Sándor
festő és szobrász MDK

szerepelt a bratislavai Kis Színpad előcsarnokában rendezett tárlaton.

Bárkány Jenőné: Magyar festők képei.

UJ SZO /Bratislava/ 1964. jun 26.

MDK

Szandai Sándor szobrász

állami megbizások:

Petőfi Sándor, br.szobor, Dunavecse

Földalatti ind.állomás, körcsarnok 28 figurás friz

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

Szandai Sándor

Lantos nő, bronz, 30 cm.
Lányfalépmás, samott, 45 cm.

Budapest Műcsarnok kiállítása 1957
kat. ner. kisdéjiné Kisimi Irén.

19.

Szandai Sándor
nobrán

M.D.K

„Kressák Lajos" (repro)

Ikvai Nándor: Szandai Sándor aglidi kiállítása
Művészet, 1968. július – 40 lap.

MDK

Szandai Sándor
szobrász

Kiállítása vizuális élmény,
modern térbelsőink, építészetünk
díszítőelemének tárháza.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor ceglidi kiállítása
Művészet, 1968. július – 40 kap

Szanclai

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 3. sz. 31. o.

a II. Szabad Szemzeti kiállítás. (S.S.)

Szandai Sándor

nobrász

l. Arv. Csam. 99. aukc. Eat.

Szandai.

Meyer Minnet.

1948. X. 21., 3. old.

(:Benémos:)

Szandai Sándor

Jókai Mór mellszobra, gipsz

Nyári Tárlat. Ernst Múz. 1954. jul. 11 l.

MDK

Szandai Sándor

Dutka M: 4. Magy. Képzőmüv. kiáll. szobrai.
Magy. Nemzet, 1954, jan. 10. 7 l.

Tihany

Barátlakások, három barlang, egyi
rom oltárasztal. Remeték lakták, á
sége, Anasztázia orosz hercegnő h

(Remete József: A tihanyi barlangla
LXXXII–LXXXIV. tábla – Kampis Antal
40.l)

MDK

Szandai Sándor, szobrász.

Művészfej. gipsz

Mücs. – Tavaszi tárlat a Mücs.-ban. Hősök tere.
1952 máj. 10. – jun. 4. Jegyz. 15. l.

MDK

Szandai Sándor, mobrák
egy értéres művel szerepel.

Ernst Mur. - Arckép kiáll. - MN. 1952 jul. 2. - S. l. Dutka M.

MDK

Szanday Sándor

B.J. portréja, gipsz

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug.

12 l.

MDK

Szanday Sándor

B.J. portréja, gipsz

Arckép kiáll. Ernst Muz. 1952. aug. 12 l.

Szandai Sándor szobrász

d: Paál László Társ. kiáll. Kis Újság, 1950 /7/
jan. 12. 5 l.

Szandai Sándor

Anya gyermekkel, bronz
Parasztasszony, b "
Parasztfiu, "
Anya gyermekével, "
Kaszakalapáló, gipsz

Főv. Képtár XXXV. kiáll. 1948. ~~xmx~~ ápr. 18 l.

~~Főv. Képtár XL. kiáll. 1948. okt.~~ 1.

MDK

Szandai Sándor, szobrász.

Színésznö. Bronz.
Tersánszky Józsi Jenö. "

Száz magyar müvész. Föv.Képtár kiállitásai.XL.
Budapest.1948.okt. Kat.11.1.

MDK

Szanday Sándor

Hárfázó, bronz
Akt bőgővel, bronz

Magy. Képzőmüv. ujabb irányai. K.Szsl. 1948,
jan. 15 l.

Szandai Sándor kobrán M.D.K.

Szinésznő Brosz. kův. tul.
Tersánszky Józsi Jenő " Föv. képt. tul.

Szám magyar művén. kiállítás kat.
Bp. 1948 11

Szandai Sándor

Színésznő, bronz
Tersánszky Józsi Jenő, bronz

Főv. Képtár XL. kiáll. 1948. okt. 11 1.

MNK

Szandai Sándor
Petőfi, gipsz
Leánykafej, bronz
Fiu fej, "

Rippl-Rónai Társ. kiáll. N.Szal. 1948. dec.

lo 1.

Szandai Sándor,
Mozdulat, bronz

Alkotás Müvészház XXXV. kiáll. 1947. jun.

Szandai Sándor

Önarckép, bronz
Sulykoló nő, "
Női fej, "

Ötven művész kiáll. N.Szal. 1947. jun.
2, 8 l.

MDK

Szandai Sándor

Anya gyermekkel, bronz
Szenkár Dezső, terr.

M. Képzőmüv. Szab. Szerv. tav. tárlat,
1947. máj. 8 l.

Szanday Sándor
Parasztasszony

M.Képzőm. Szob. Szervezete I. kiáll. Pécs, 1946, dec.

MDK

Szandai Sándor

Madaras akt, terr.

Magyar Képzőművészetért. 1. kiáll.
Ernst Muz. 1946. jul. 14 l.

MDK

Szandai Sándor
Amazon, bronz

Szoc. dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Muz.
kiáll. 1945. okt. 9 l.

Szandai Sándor
Labdázó lányka, bronz

Szoc. dem. párt képzőművészeinek társ. Ernst Mus. kiáll. 1945. okt. 9 l.

Szandai Sándor

nobrán

stul. 1903.

Svájci magy. kiáll. Eat.

1944.

41. l.

Europa Film. Kontyleryenta v

Budapest

Visegrádi u. 36

Szandai Sándor

Rideg Gábor: Látogatás Szandai Sándor műtermében. - Szolnok Megyei Néplap, 1967. márc. 12.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

79. l.

Szondi Sándor

Az antverpeni Pesé Ziadó dec.-ben „Van Goghiana IV" címmel könyvet adott ki, melyben Kösli Marc Edo Tralbaut-nak, az antw.-i Van Gogh archivum vezetőjének írását, Köstlin „Van Gogh az éremművészetben" címmel. A Tralbaut tanulmányában magyar éremművész is szerepelnek, Köstlin S. S. a mi fejlépéseig.

Ujabb Van Gogh ábrázolást, 500 Jahre Münzkunst, 1968 szept.

20-21

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Dési Huberről készült
portréja: Repr.

(Angyalföldi kiállítás.)

– : Emlékezés forradalmár képző –
művészeinkre 7.

Népszabadság. Bp. 1968. dec. 3.

Szanstai Sándor

Említve

Egri Mária: Képzőművészeti „újszer-
zemények"...
Szolnok megyei Néplap, Szolnok 1970. jún. 16.

SZANDAY SÁNDOR, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjteménynek 1960-ban megnyilt, bővitett kiállitásán szereplő müvek jegyzéke:

SZANDAY SÁNDOR: "Fiúfej". Terracotta szobor. Mag:85 cm, Jelzés, hátul lent: Szanday Bp.1937. Ltsz:59.134. 187.old

SARKADINÉ, HÁRS ÉVA: A Modern Magyar Képtár, Forgács Hann Erzsébet Emlékgyüjtemény 181.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1961. Pécs, 1962

1890
1980

MEGHÍVÓ

SZANDAI SÁNDOR

Stettner Béla linómetszete

Kilencven évvel ezelőtt, 1890. július 29-én halt meg VINCENT VAN GOGH holland festőművész. Ugyanabban az esztendőben született FERENCZY BÉNI, a magyarországi első Van Gogh-érem alkotója.

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA Igazgatósága meghívja Önt
az évforduló alkalmából rendezett

VAN GOGH-DOKUMENTUMKIÁLLÍTÁSRA.

Megtekinthető a klubban, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5. sz. alatt
1980. december 5-től 19-ig, naponta de. 10 órától este 20 óráig.
Szombaton, vasárnap zárva.

Ez alkalommal kiállítjuk a magyar művészek Van Gogh-érmeit, időrendben

FERENCZY BÉNI
MARTSA ISTVÁN
KISS NAGY ANDRÁS
ENGELSZ JÓZSEF
KISS KOVÁCS GYULA
CSÉRI LAJOS
KUNVÁRI LILLA
SZANDAI SÁNDOR
NAGY ISTVÁN JÁNOS
LÁZÁR SÁNDOR
HERCZEG KLÁRA
RENNER KÁLMÁN
Sz. EGYED EMMA
LÓRÁNT ZSUZSA
KOROSÉNYI TAMÁS

alkotásait.

Kamarakiállításunkon magyar kiadványok mellett bemutatunk több ritka külföldi könyvet, katalógust a könyvtárnyi Van Gogh-irodalomból, a meghívó hátoldalán közöltek szerint.

Van Gogh-kiállítás Magyarországon? – kérdezheti joggal csodálkozva a látogató, akinek tudomása van arról, hogy a művésznek hazánkban jelenleg egyetlen festménye sem található. Nem mindig volt így, mert századunk elején még Van Gogh három igen jelentős olajképe szerepelt neves magyar műgyűjtők tulajdonában. Sajnos, ezek évtizedekkel ezelőtt külföldre kerültek. Igy a holland mester egyre jobban értékelt életművét Szépművészeti Múzeumunkban a Majovszky-gyűjtemény három híres rajza képviseli csupán.

A magyar képzőművészetnek van azonban olyan területe, mely világszerte érdeklődésre tarthat számot Van Gogh egyre növekvő népszerűsége miatt. Ez a művész emlékére készült érmek sorozata, mely Ferenczy Béni 1936-ban mintázott Van Gogh-érmével kezdődött, s amelybe napjainkig szobrászatunk több jeles mestere lépett be alkotásával.

Dr. Tralbaut belga művészettörténész Antwerpenben 1967-ben a Van Gogh-ábrázolásokról kiadott tanulmányából tudta meg a nemzetközi művészeti közvélemény, hogy a világ első Van Gogh-érmét magyar művész, Ferenczy Béni mintázta, egy évtizeddel megelőzve ezzel a holland honfitársakat és egyéb európai, ázsiai országok művészeit.

Igy a Van Gogh-érmek kiállításával egyben tisztelgünk a 90 évvel ezelőtt született és 1967-ben elhunyt Ferenczy Béni mester emléke előtt is, aki úttörő alkotásával egyik elindítója volt Van Gogh világszerte növekvő megbecsülésének.

KATALÓGUS:

A dokumentumkiállítás anyagát a következő témák szerint csoportosítottuk:

1. A Szépművészeti Múzeum Van Gogh-rajzai. (Reprodukciók)
2. Az egykor magyar tulajdonban volt festmények. (Dokumentumok)
3. Van Gogh levelei – magyarul. (Kiadványok)
4. Néhány kötet a Magyarországon megjelent irodalomból.
5. A magyar művészek Van Gogh-érmei. (15 művész 21 alkotása)
6. A magyar érmek első külföldi méltatója, M. E. TRALBAUT munkássága.
7. A „Van Goghiana" kiadványok. (P. PERÉ, Antwerpen)
8. Kiállítási katalógusok a világ minden részéből. (Moszkva, Varsó, Tel Aviv, Tokió, Ottava, Párizs, München stb.)
9. Az amszterdami új Van Gogh Múzeum.
10. A hollandiai Neunenben működő Van Gogh Dokumentációs Központról. (TON de BROUWER munkássága.)
11. Néhány szép könyv a világszerte megjelent monográfiákból.

A kiállítást – gyűjteménye anyagából – rendezte: Dr. SOÓS IMRE.

Építők Rota – C: 396.

SZANDAI SÁNDOR

MEGHÍVÓ

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA Igazgatósága meghívja Önt

SZANDAI SÁNDOR

(1903–1978)

MUNKÁCSY-DÍJAS SZOBRÁSZMŰVÉSZ
EMLÉKKIÁLLÍTÁSÁRA

Megtekinthető:

1980. november 4-től 28-ig, délelőtt 10 órától este 20 óráig.

Szombaton, vasárnap zárva.

ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA, Budapest V., Petőfi Sándor utca 5.

Telefon: 185-406.

SZANDAI SÁNDOR szobrászművész mostani emlékkiállításával klubunkban a kamarakiállítások új sorozata kezdődik. Ezeken megemlékezünk egy-egy elhúnyt munkatársunkról: építészekről, képzőművészekről, akik ismeretterjesztő munkánkban egykor részt vettek, körünkben tevékenykedtek és eltávozásukkor az egyetemes magyar kultúra számára maradandó értékű életművet hagyományoztak.

SZANDAI SÁNDOR 1903-ban született a Szolnok melletti Szandaszőlősön és 1978-ban halt meg Budapesten. Fiatal korában eredményesen próbálkozik novellaírással, később folyóiratot szerkeszt. 1933-tól számítja művészi pályáját.

Kamarakiállításunkon SZANDAI SÁNDOR szobrászi életművének csak egyik feléből adunk ízelítőt látogatóinknak. Mellőzve most a meggyőző portrészobrok, a groteszkségbe hajló kisplasztikáinak ragyogó sorozatát, ez alkalommal olyan fémből domborított, elvont jellegű faliképeiből, valamint ezek vázlataiból mutatunk be kisebb gyűjteményt, melyek szoros kapcsolatban állnak az építészettel. Életében, számunkra igen tanulságos klubbeli tevékenysége idején, több ízben szerepeltek nálunk ilyen alkotásai. A most kiállított darabok azonban még nem szerepeltek kiállításainkon.

Fémplasztikáinak megalkotásánál a művész a nemes anyagok gazdag változatait, bronzot, vörösrezet, aluminiumot, alpakkát használt fel. Műveit terekre néző falakra, középületek belsejébe szánta, így az Építők Műszaki Klubjában ezek az alkotások nagyon is „otthon vannak". Halála miatt, sajnos, nem annyi került ezekből kivitelezésre, mint amennyit az életmű megérdemelt volna. Így kiállításunknak – a kegyeletes megemlékezésen kívül – az is a célja, hogy e tekintélyes hagyatékra a szakma figyelmét felhívjuk, s ezzel SZANDAI SÁNDOR gazdag életművének jobb megismerését is elősegítsük.

DR. SOÓS IMRE

A MŰVÉSZ MUNKÁSSÁGÁRA VONATKOZÓ IRODALOMBÓL:

Szandai Sándor: Beszélgetés az anyaggal. ÚJ ÍRÁS 1975. január.

Szandai Sándor: Pályám emlékezete. ÚJ ÍRÁS, 1977. január.

Umbro Apollonio: Vizuális művészeti törekvések Kelet-Európában. (Francia nyelven) „XXe SIÈCLE", Paris, 1967. június.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor kiállítása Cegléden. MŰVÉSZET, 1968. július.

Pogány Ö. Gábor: Katalógusi előszó Szandai Sándor kiállításához. Ernst Múzeum, 1974. február-március

M. Pásztor József: Búvópatakok. Petőfi Irodalmi Múzeum, Bp. 1976.

Dr. Soós Imre: In memoriam Szandai Sándor. MŰVÉSZET/78. évkönyv, Corvina Kiadó, Budapest, 1979.

Menyhért László–Körmendi Lajos: Szandai Sándor, a szobrász. Tanulmány a Megyei Művelődési Központ kiadásában, Szolnok, 1980.

Műterem:
1136 Budapest XIII.,
Fürst S. u. 47.
Telefon: 494-280.

Építők Rota – C: 364.

SZANDAY SÁNDOR :

246. Kassák Lajos portréja. - Szobor, terr. Mag.: 28 cm. Jelz.h.a nyakon: Szandai 1935".

Székesfőv. képt. jub. kiáll.
1944.

Szanday Sándor

IVÁNYI GRÜNWALD BÉLA / 1867 - 1940 / :

116. Cigánysátor. - Olajf., v. 187 x 170 cm. Jelz.a.j.s.: "Grünwald B."

117. Zivatar után. - Olajf., v. 60 x 50 cm. Jelz.l.j.:"Iványi Grünwald 1916/?/".

JASZUSCH ANTAL :

118. Garany. - Olajf., v. 99 x 80 cm. Jelz.l.b.: "Jaszusch".

JÁLICS ERNÖ :

119. Szobor, br. Mag.: 50 cm. Jelz. h. b. old.: "Jálics E."

SZANDAI SÁNDOR szobrászművész

1903-ban Szolnokon született. Középiskolái után, mint író és ujságíró 1933-ig fővárosi lapoknak dolgozott. 1933-tól művészetének kifejezéséül a plasztikát választotta formanyelvnek. 1935-től állandóan kiállít a Képzőművészek Új Társaságával. A K. U. T.-nak valamint a Paál László Társaságnak tagja. Kollektív kiállításai voltak: 1936-ban Tamás Galériában, 1940-ben Műbarátnál, 1934-ben az Alkotás Művészházban és most ez a negyedik. 1933 óta minden évben különböző beküldéses, valamint csoport-kiállításokon és külföldi kiállításon is részt vesz. Állam és a Fővárosi képtár szobraiból több alkalommal vásárolt. 1938-ban finnországi ösztöndíjat kapott.

1/a.	Labdázó fiú, bronz	4880 P.
2/a.	Labdázó, bronz	4800 P.
3/a.	Síremlék, gipsz, mt.	
4/a.	Madách relief, bronz	1250 P.
5/a.	Lovas, bronz	2000 P.
6/a.	Síremlék-terv, márvány	800 P.
7/a.	Tavasz, B. L.-né portré, bronz mt.	
8/a.	Erzsike, portré, terakotta	1400 P.
9/a.	Dési-Hubert I. portré, terakotta	1250 P.
10/a.	Férfifej, portré, terakotta	800 P.
11/a.	Női fej, portré, terakotta	600 P.
12/a.	Leányka fej, portré, terakotta	600 P.
13/a.	Kassák L., relief, horgony	400 P.
14/a.	Női mozdulatok I., bronz	1200 P.
15/a.	Nő mozdulatok II., bronz	1200 P.
16/a.	Női mozdulatok III., bronz	1200 P.
17/a.	Női mozdulatok IV., bronz	1200 P.
18/a.	Táncoló, bronz	1400 P.
19/a.	Ruszin, bronz	1400 P.
20/a.	Kaszakalapáló, terakotta	600 P.
21/a.	Női akt, bronz	800 P.
22/a.	Férfiakt, bronz	800 P.
23/a.	Lépő nő, diófa	800 P.
24/a.	Szoptató, bronz	1400 P.

A Műbarát 55. kiállítása a „Szobotka Imre festő- szobrászművész, Szandai Sándor szobrászművész" Bp 1944 jan 29 — febr. 9.

A KATALÓGUS ÁRA 80 FILLÉR

F. k.: Kriváts Szűts György Springer-nyomda

A Tanács Galéria
90. kiállítása

Szandai Sándor szobrai:

		Pengő
1.	Pásztorleány (bronzban)	1800.—
2.	Férfi mellszobor (teracotta)	500.—
3.	Női mellszobor „	500.—
4.	Kalapos nő „	400.—
5.	Férfifej „	350.—
6.	Gyermekfej „	350.—
7.	Nőifej „	350.—
8.	Leányfej „	Fővárosi képtár tulajdona
9.	Kontyos nő „	300.—
10.	Plakett (fémötvözet)	150.—
11.	I. Kisplasztika (bronzban)	200.—
12.	II. „ „	200.—
13.	III. „ „	200.—
14.	IV. „ „	200.—
15.	V. „ „	200.—
16.	VI. „ „	200.—
17.	VII. „ „	200.—
18.	VIII. „ „	200.—
19.	IX. „ „	200.—
20.	X. „ „	200.—

Ára 50 fillér.

Szandai Sándor

Nobrain

Szandai Sándor

Női portrait

KUT kiáll. N.Szal. 1934. dec. 6 l.

Szandai Sándor

nebrán

l.

A Pe Madách

8		26. Görög: Istsz. Mária	—
Csütörtök 9		Katholikus: Julián Protestáns: Julián 27. Görög: Istv. fődiák.	Izraelita naptár: 5679. Sebbath 4. január 5.
Péntek 10		Katholikus: Vilmos Protestáns: Pál remete 28. Görög: Több ezer vt.	Sobeb. bj. 8. január 9. Sab. Bo 10. január 11.
Szombat 11		Katholikus: Higin Protestáns: Fruktuóz 29. Görög: Aprószentek	

2-ik hét. December 31-ig marad 51 hét.

Január 5—11.

M.D.K.

Szandai Sándor
szobrász

Párizsban van kiállítása.

Napló. 7 l.
Magyar Hírlap, 1959. dec. 10.

N.D.M

M.D.K

Szandai Sándor

Szobász

Művészről

Magyar Nemzet, 1959. nov. 29.

Dretta Mária: Munkáselet a képzőművészet tükrében.

8 l.

Szandai Sándor MDK

"Tűzbelépő"
"Paraszttáncosok"
"Sulykoló" repr. 18.o.
"Ülő nő" repr. 18.o.
"Gitározó nő"
"Anya gyermekével"
"Tálas akt"
"Kakasos nő" repr. 19.o.
"Parasztasszony" repr. 19.o.

Artner Tivadar: Szandai Sándor kisplasztikáiról.
Müterem 1958. I. évf. 6. sz. 18-19.o.

Szandai Sándor
szobrászmüvész MDK

1958 május B Káldor Rózsával együtt Párizsban több müvét kiállitotta /Musée Municipale de l'Art Moderne/.

Artner Tivadar: B Káldor Rózsa szobrairól.
Müterem 1958 I évf. 7. sz. 30-31.o.

Szandai Sándor MDK

Az angyalföldi József Attila kulturotthon szobrász szakkörének vezetője.

Müterem 1958 I. évf. I. sz. 45 o.

Szanday Sándor MDK

" Dési Hüber István " Repr.
11. o.

Mihályfi Ernő: A magyar forradalmi művészet
kiállitása Moszkvában.
Müterem 1958 I. évf. 3. sz. 10-13 o.

MOL

Szandai Sándor [szobán]

Évekig hiszóltezett jej anyagon, a samotton.
Kőtéri szobrok készítésére kiválóan alkalmas,
olcsó, nyers előállítású

Foto: Leányfej

Szobor-samottból

Nyt. Hirlap, II. évf. 204. sz. 1957. szept. 1. vas.
2. old.

MDK

Szandai Sándor [szobrász]

Szandai Sándornak

Pollák Mihályról készitett,

bronzba öntött szobrát a városligeti müvész-sétányon állitják fel.

Kisfaludi Stróbl Zsigmond ...

Esti Hirlap, II.évf.229.sz. 1957.okt.1.kedd
2.oldal

MDK

Szanday Sándor, [Szobrász]

A városligeti sétányra 4 uj szobormü elhelyezését tervezik, melyeknek még csak gipszmintájuk van készen.

Kisfaludy Stróbl Zsigmond : Izsó Miklós

Segesdi György : Stróbl Alajos,

Szanday Sándor : Pollack Mihály,

Kocsis András : Zichy Mihály - ról.készitett

mellszobrai várják felállitásukat.

G.J. Uj szobrokat, emlékmüveket, diszkutakat kap Budapest.

Esti Hirlap, II.évf.128.sz. 1957.jun.4.kedd
3.oldal

Szandai Sándor, [szobrán] MDL

„Lantos nő c. kiplantikája a terem kiemelkedően legszebb, eleven konstrukciójú alkotása."

Artner Tivadar: A Tavaszi Tárlat szobrairól-

Esti Hirlap, II.évf.1o3.sz. 1957.~~ápr~~ máj.5.vas.
2.oldal

Szandai Sándor, [szobrán] MDK

„akitől az utóbbi években igen szép realista kutfigurákat láttunk, most az absztraktok termében állított ki modern felfogású műveket.

Artner Tivadar: A Tavaszi Tárlat szobrairól.

Esti Hirlap, II.évf.1o3.sz. 1957.máj.5.vas.
2.oldal

SZANDAY Sándor Szobrász

Genti Pál: Anyaföldi jegyzetek

Művelt Nép, 1955, VI. évf. 13. n. március 27. 3. old.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Főv. Közművelődési Közp. Munkaterv. 1947. nov.

MIK

Szanday Sándor szobrász

Szab. Művészet. 1949. ápr. 164 l.

Szandai Sándor

MDh

„Munkásasszonyja" komoly alkotás.

„Művészet"

Új Dunántúl. 1946. III évf. dec 15. 3.

KMD K

Szandai Sándor

Ceglédi kiállitásána kritikája

Müvészet 1968 7.p.41.

ZETVÉDELMI HIVATAL
GYETEM TÉR 5.
: 385-179

Tárgy: _____

Ügyintézőjük: _____

Hiv. sz.: _____

Mell.: _____

Szandai Sándor

Frank János. Szandai Sándornál. - Élet és Irodalom. 1966. 10. évf. 20. sz. 8. l.

Az 1966. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. /Művtört.Ért. 1969. 3.sz. 243-284.l./ 263. l.

Szandai Sándor

grafikus

Részt vett a tárlaton

Kovács Gyula: Az Országos Kisplasztikai Biennale

Művészet, 1970. február - 36 lap.

Szandai Sándor

Nobrain

M.D.K

Sóos Klára, Gondolatok a Tanácskötársaság 50.évford.
Müvészet 1969 aug 43.lap

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS
KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Szandai Sándor

M.D.K.

szobrász

„Fongó három forma" Cimú
„plasztikai műve szerepel.

Ridly Gábor: Második országos kisplasztikai
biennálé

Vépszava 1969 szt. 12.

Iktatószám:
Ügyintéző:
Tárgy:

Szandai Sándor

Szerepel az alábbi táslaton Pévsen

N.N.: Szóz Liáhitó a II. országos
Lisplasztikai biennálén

Dunántúli Napló 1969 VII. 6.

M.D.K.

Szandai Sándor
grafikái

1958 óta – párizsi tartózkodása
hatására – az opart szellemében
fogalmazza meg művészeti mon-
danivalóit.

Ikvai Nándor: Szandai Sándor
legújabb kiállítása.
Művészet, 1968. július – 40 kép.

Szandai Sándor

nobrász

M.D.K.

A Sportkorhár hütfigurája-
nak alkotója. —

Novák Károly: Korhár is képzőművészet
Művészet, 1968. aug. - 12 lap

MDK

Szandai Sándor

Kiállitási hir

Szocialista müvészetért 1968 jun.

MDK

Szandai Sándor

Kiállitási hir

Esti hirlap 1968 aug.13.

Ügyiratszám:

Ügyintézőnk:

Budapest, 196

ORSZÁGOS TE
BUDAPEST,
TELI

4081 66. - FNYV. 9. t. - (N)

MDK

Szandai Sándor

Kétfigurás kompozició

Szabad Föld 1968 ápr.21.

Szandai Sándor

képzőművész kiállítása ma nyílik a Cegléd
Kossuth Múzeumban.
Bevezetőt mond: Soós Imre művészettörténész.
Szobrai, grafikái és építészeti művei.

Lovagló akt - bronz szobor - fotó

Ma nyílik meg Szandai Sándor kiállítása
Pertmeszi Hilda (Cegléd) 1967. jún. 18.

Szandai Sándor

bronzszobrai (2 db)
Labdázó gyerekek
Fényképi

Pestmegyei Hírlap, 1967. aug. 12. (Cegléd)

Szandai Sándor

képzőművész szobr.- grafikai és építményalkotó műveiből vasárnap kiállítás nyílik a ceglédi Kossuth Múzeumban.

Pestmegyei Hírlap, 1969. jún. 16. 6. o.

Szandai Sándor

, képzőművészeti kiállítása nyílik ápr. 21-én a szolnoki Damjanich Múzeumban

Magyar Nemzet 1968. ápr. 23. 4.o

Szandai Sándor szobrász

Szövőnő c. portréval (ezüst.)

szerepel az alábbi Tárlaton

Ugyan: Az anyyalföldi képzőművészek
ünnepi kiállítása

Magyar Nemzet 1969 IV. 4

MDK

Szandai Sándor szobrász

bronz szob.:

Kőmüves

Sulykoló nő

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor

Dr.G.K., br.

11. M. Képzőm. kiáll. Mücs. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Formatanulmány I.

" II.

Alulac

Szandai Sándor kiá.. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Frizritmus

Tört formák ritmusa I.

"" II.

Szandai S. kiáll. Szolnom, Damjanich Muz.1968.

MDK

Szandai Sándor ~~az~~ obrász

Eloxált zománcritmus

Baglyok

Gyürött formák

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Ritmus II.

Színes zománcfriz

Fekete-sárga kompozició

Szandai S. kiáll. Szolnom, Damjanich Muz.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Frizformák

Gyürődéses lemezplasztika I.

" " II.

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.1968.

SDK

Szandai sándor szobrász

Térforma I. alum.

" II. vörösréz

" III. alum.

" IV. duralum.

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Mus.1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

grafikák:

Fekete-fehér ritmusok I-X.

Szinek és formák I-V.

Szandai Sándor kiá.. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

repr.:

Sulykoló akt

Várandós

Szandai S.kiáll. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

Szandai Sándor

Műve szerepel a párizi lisplasztikai biennálén - amlitve.

Népszava 1969 október 12
7. old.

Kandai Sándor

Paraszt leány, bronz

Nemz Paraszt Párt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún

Szandori Sándor

Kossak Lajos portré;
terrakotta

Nemz Paraszt Párt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún

Szandai Sándor

férfiakt, bronz

Nemz Parasztpárt DÓZS/
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

Szendei Sándor

is szerepel a Tanács köztársaság 50. évfordulójára, a József Attila Művelődési házban megnyílt „Nyugatföldi képzőművészek III. kiállításán. (70 művész, majdnem 150 alkotás). Szendei egyben a Művelődési ház szobrász és ötvös szakkörének vezetője is.

Nyugatföldi kollektív társulat (fr.)

Magyar Hírlap, 1969. március 29. 9. l.

Kandai Sándor

Madarak okt, terrakotta

Magyar Képzőművészeti
I. Kiáll. Katalógus 1946.

Szamolai Sándor

Női akt, bronz

Nemz. Parasztpárt DÓZSA
Kiáll. Katalógus 1945 jún.

MDK

Szandai Sándor szobrász

repr.:

Kassák portrék

Képkompozició III.

Térplasztika

Szandai S.kiáll. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

SZANDAI SÁNDOR

117 Női portrait 200.— peng

Nemzeti Szalon 1934. dec

Kut

CENTENARIUM
1839
1939

MDK

Szandai Sándor

Gervay Marica portréja, bronz
Parasztasszony, diófa
Falusi lány, bronz

KUT kiáll. N. Szal. 1943. okt. 7 1.

MDK

Szandai Sándor

-p-: Téli tárlat a Mücsarnokban. Pest, 1943. nov. 2o.

MDK

Szandaj Sándor

Gervay Marica portréja, bronz
Parasztasszony, diófa
Falusi lány, bronz

KUT kiáll. N. Szal. 1943. okt. 31.

Szandai Sándor

nobrán

Vkuninkiáll. 1943

Kontyos nő, bronz

MEGHIVÓ

a MAGYAR-OLASZ TÁRSASÁG

f. évi április 27-én,
szombaton délután 6 órakor
az Iparművészeti Múzeum (IX., Üllői-út 33—37.) dísztermében

és

f. évi április 29-én,
hétfőn délután 6 órakor
a TESz (V., Falk Miksa-utca 1.) dísztermében tartandó

NYILVÁNOS ÜLÉSEIRE,

amelyeken

P. FACCHINETTI VITTORINO
a milánói Szent Szív egyetem tanára

tart előadást

szombaton:

„DUE FULGIDE GLORIE DELLA SANTITÀ ITALIANA"

címmel (vetített képekkel),

hétfőn: **„LA RADIO IN VOLO"** címmel.

AZ ELNÖKSÉG

Vendégeket a Társaság szívesen lát.

SZANDAI SÁNDOR

44. Férfi akt, bronz	....	480.—
45. Női akt, bronz	....	480.—

Alkotás Művészház
I. coop. kiáll
1942. nov.

Szandai Sándor

nobrás

137 - 141. n.

lásd

Alkotás Művénhaz

II. csop. kiáll.

1942. dec

delle abitazioni; nombre des habitations;

74.256
06.467
12.215
14.418 (kiszámítva ; ausgerechnet ;
20.644 calcolati ; calculé ;
27.854 calculated)
34.915

mmer ; numero delle camere normali ;

0.261
5.152

(kiszámítva ; ausgerechnet ;
50.228 calcolati; calculé; calculated.)

ett. In den Jahren 1925—1929 hat die
llt ; il Municipio di Budapest costrui
cipalité a bâti 7540 nouvelles chambres ;
new dwelling-rooms.

szahl der leerstehenden Mietwohnungen;
habitations vacantes; average number

(0·004%)
(0·003%)
(0·05 %)
(0·09 %)

Szandai Sánsor

Anya gyermekkel, bronz
Paraszt asszony, bronz
Női fej, bronz

KUT kiáll. N.Szal. 1942. nov.

Szandai Sándor (?)

szobrász

Koll. kiáll.

Műbárát - XVI. kiáll.

1941. okt. 19 - nov. 2.

könyvtáramban

Szandai Sándor

Tersánszky J.Jenő képmása, bronz
Táncoló, bronz
Parasztlány, bronz

KUT kiáll. N.Szal. 1941. nov.

Szandai Sándor

Dési Huber István arcképe, terrakotta
Parasztleányka, terrakotta

KUT kiáll. N.Szal. 194o. nov.

Szanday Sándor

Vak leányka, terrakotta

Mai magyar kisplasztika kiállitás, 1940.
Tamás Galéria katalogusa 1ap

KDK

Szandai Sándor

Férfi fej, bronz
Almás nő, terr.

Tamás-Galéria 92. kiáll. 1938.

Szandai Sándor

nobrán

Részt vett a bpesti
Madách-nobor első
pályázatán
1938 febr.

Szandai Sándor

Hobrász

koll. kiáll.

Tamás Galéria 90 sz

1937. dec.

Scossa Dexso° IX. 146.

Szandai Sándor

Wagner-fej,
nobornin
Repr-
Szinházi Élet
1936. 20 n.
28. l.

Szandai Sándor

Nobrán

Műcs. kiáll, 1936 tól.
Pipics 120. l.

Szandai Sándor

109 Férfi portrait fekete terrakotta 250.–

Nemzeti Szalon 1936.
Kut febr. márc

Nemzeti Szalon Művészeti Egyesület

1943. április 17—26.

Szandai Sándor

Férfi portrait, fekete terrakotta

KUT kiáll. N.Szal. 1936. febr. 5 l.

Szandai Sándor

rod
3

Pester Lloyd. Mor-
genblatt. 1943. ápr. 10.
(†Julius Pap und †
Alexander Szandai.
Ausstellung im
Künstlerhaus Allotér.)

† e. k.:

september 12-én.

~~atak~~ Medréből ~~[illegible]~~ kövek állnak ki,
~~[illegible]~~ lévő fák tükröződnek vissza. A háttért
ombjain átszürkedő ~~[illegible]~~ ungarai vetődnek a
~~KHNOPFF.~~ KHNOPFF. 4

ki 26802 sz. leirattal 1200 ~~[illegible]~~án.

1903: III. 21-én az 1047 szvsz. leirat.

14-én. (791-902.)

Szandai Sándor

Hobrán

Koll. kiáll. az Alkotás Művészházban 1943. ápr.

Uj Magyarság.

1943. ápr. 18. (Kiállítás az Alkotás-művészházban.)

1912.

73 junius 23-án.

gróf ~~plaquette-je~~,

elölapján és sima karmiájú plaquett~~en~~ mélyi

ordultan, ~~és~~ arczélben van ábrázolva. ~~-~~

~~át, kinek~~ Hátrafésült haja hosszú,

a és szakálla pedig leberetvált. Öl-

allérral, nyakkendő és köpeny. Jel-

rammképen: ~~[illegible]~~, BFÖ 4

ezüstutánzatú dombormű, méretei

0.-- Az 1911 évi római művészeti

ának, Miklós Ödönnek ajándéka 1912

K.-- Az adomány elfogadtatott 1912

Sz.n. 282-912

Át.lelt.8480

195-912-9.

347

1880

Szandai Sándor

erőd

Ujság. 1943. ápr. 21.
(e.a.: Papp Gyula és Sz. S.)

Kassa:

A várost vizzel telt árok, nyeri a vizet, kettős kőfal s szá épületeiből a „La Cattedrale" (A. látható, kiknek egyike a jobbra fekv nuoui" (C) terülnek el, melyek ép -többen járkálnak. Jobbra a „Mol térben elterülő hegyekből a „Hernaul nál (H) „Vn braccio del fiume luogo doue si fa il Mercato"-n (F. lebegő szalagon:

„Cassovia"

s alól magyarázat olvasható: „A.L fejezéssel.

Rézkarci, méretei a vonalke

L'Vngheria Compendiata do

pag. 37.

Ltsa T-4166.

Szandai Sándor

Erod

8 Órai Ujság

1943. ápr. 19.

(Az Alkotás Művészház kiállítása.)

dr. K. m.:

Kanizsa:

A kőfalakkal s bás
a „Fiume Canissa" (E) v
go della Città" (A) négy fo
a város épületei fölött a
uralkodnak. Balra a „P
di Seminar" (D) félkör
A háttérben hegyek hullá
Alba Reale" (H) s a „M
Felirata a lebegő szalagon:
kató: „A. Borgo della Città"
Alba Reale" befejezésével.

Rézkarc, mérete a
20.5 cm.

L'Ungheria Compen
na 1686. pag. 81.

Ltha T. 4162

Szanday Sándor

Nobrász

Szód
2

Magyarság

1943. apr. 18.
(Szanday S. kiállítása.)

kolt. kiáll.
Alkotás Művészházban
1943. ápr.

Pap Gyulaés

tlen művész.

zázadból.

arczélben és sima karimájú
va. Rövid hajat, kipödrött
ltözete : biretum, reverenda
melkedett perem s a gyöngy-
:TRVS. S. R. E. CARDINALIS.
bíbornoki kalappal diszített
)PVS. STRIGONIENSIS.«.
nzat, átmérője 3·5 cm. — Lelt.
911 évi római nemzetközi kiállí-
Ödönnek ajándéka 1912 január
ott 1912 április 23-án (195–912).
15-én (465–913).
ip külön-külön darab.

Szandai Sándor

l.

Szépmüvészet

1944. 104. l.

Szondai Sándor

~~szobrász~~

Tersánszky Józsi Jenő

képmása.

Alkotás Művészház II.

csop. kiáll. 1942. dec.

Rejor -

Délibáb 1942. dec. 12

4. ar repr.

Film Színház Irodalom

1943. 1. szám

daillonban van ábrázolva. Fejét
, melyen jobbját pihenteti, a pár-
lhajtott karimája piros. Hosszú
rna. Köntöse felett palástot hord.
suk: »*Roboam avtem genvit*

60 : 60 cm. — Lelt. sz. 1079. —
n 261·70 K-án. — Kifizettetett az
at alapján (177–93). — Elszámol-
— Az elszámolást elfogadta az
sz. határozat (1–95).

Szandai Sándor

cród
z

Függetlenség

1943. ápr. 18.
(Képkiállítás.)

Herkulesfürdő

A két oldalról emelked
völgyben, hol a Cserna pata
lepet, melynek küepén ki
sétány terül el s jobbra a
„Die Hauptansicht De
s alól balra:„ Gedr. im L
Könyomat, méretei 18.

Szandai Sándor

erőd
z

Nemzetőr.

1943. ápr. 16.

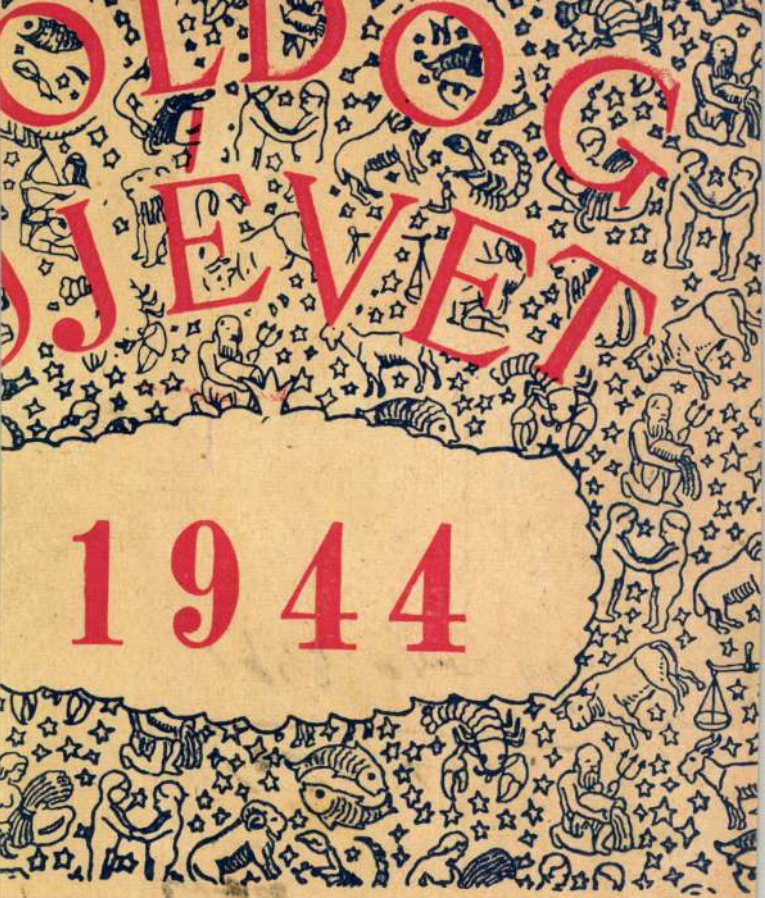

1944

Ó görög

1944 JANUÁR 31 nap

1943 Dec. 1.
Bonifác

MDK

Szandai Sándor szobrász

repr.:

Aluminium friz

Gyürt formák

Szandai S.kiáll. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

bronz szob.:

Leány-fej

Labdáz ó fiu

Labdázó

Szandai Sándor kiá.. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Mosakodó nő

ülló kövek

Három forma hideg szinekkel

Szandai Sándor kiá.. Szolnok, Damjanich Muz. 1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

bronz szob.:

Lovagló akt

Kakasos akt

Almás akt

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.
1968.

MDK

Szandai Sándor szobrász

bronz szob.:

Emberpár

Várandós

Párnatánc

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich Muz.
1968.

ADK

Szandai Sándor szobrász

bronz szob.:

Kassák fej

Színésznő

Női fej

Szandai S. kiáll. Szolnok, Damjanich múz. 1968.

Szandai Sándor
szobrász

M.D.V.

„Női akt" – (repro)

Novák Károly: Korhár és kép zőrmű veszet
Művészet, 1968. aug. – 12 lap

Szandai Sándor, szobrász M.D.K.

Fő utcai Király fürdő parkjában felállított művét, egész alakos, álló leányaktot ábrázoló szobrát nagy elismeréssel ismerteti és képét közli:

BUDAPEST, 1968. VI. évf. 9. sz. 11. old.

52 ANDAI Sándor

159, 183-184, 216

Oltványi 1991

ivészet remekei, Bp. 1972.
o. - Katona, I.: A magyar
978. p. 59. - Katona, I.:
yve, Bp. 1983. Szerk.: Voit

- d. - e.

Szandai Sándor

Hobrán

Kok. kiáll. az Alkotás Művészházban 1943. ápr.

Pest 1943. ápr. 12
(Négy kiállítás.)

Szandai Sándor

ród

Hétfő. 1943. ápr. 12.

(b. j.: Alkotás Művészház.)

XI., L

Szandai Sándor

stód

=

Film Szinház Irodalom

1943. 16. szám.

(Képekkel.)

Önarcképe, repr.

Mezey Mária

portréja repr.

1211. Antonio del Pollajuolo
Sz. 1429-ben v. 1433-
Bertalan apostol.

Egész alak, áll va és kissé j
szemöldöke, bajusza és hosszú
eresztett jobb kezében azt a ⊥k
azon okból, mert az ősi vallás
dig saját bőrét fogja, melyet

Fa, méretei 89: 57 cm
Vétetett E. Costantin
Elszámoltatott 1895:
Az elszámolásra nézve
1894: XII. 18-án Szal
a vételhez hozzájárultak.

Lsröke.
⊥ kés

904:IV-25.

Szandai Sándor

vód

Népszava. 1943. ápr. 16.

(ϕ Egy festő és egy szobrász.)

ϕ Sz. S.:

Q helyesbet el.

wban.

;al és szentekkel.

Madonna és (összetett kezekkel imádja az
nyakán és jobb kezén vörös-fehér gyöngy-
lemelvén tartja. A trontól balra SIVVENA-
S. AGVSTINVS és S. IEROLIMVS áll teljes
tt, a négy angyal közül, kettő keresztbe
meg fehér rozsát hoz tálczán. A tró-
Az egyik hárfán, a másik guitáron ját-
fény veszi körül, de Jézusában vörös ke-
trón emelvénye mintázott kövel padlózott
a a már idézett neveken kivül, alól kö-

15 130
7565

cm.
től 1895: VII. 4-én 16700 lirán. (1865 frt. 10 k)
III. 31-én (246/95.)
lásd az 54347/95 min. számot.
y J., Zala Gy., Schickedanz A. és Lotz K.

Szandai Sándor

Hobrán

Szód

3

Délibáb. 1943. ápr. 17.

(Gy.: Három művész-
kiállítás.)

Hatvan:

A „La Città"-t (A) és a
dökkel s örtornyokkal ellátott
a kereszt diszlik s a városban
bagno alla Chiesa Cathedrale
ról két katona közeledik a „
szétdarabolt holtteste fekszik
tördelve elfut s jobbra a „L
meggyilkoltnak társa a várfe
a „Regenbach fiume" (F) folyik
uora Rame ~~et~~ te Ferro" (H) s a
Felirata a lebegő szalagon:

„Hatwan
s alól magyarázat olvashat
si lauora Rame ~~et~~ te Ferro" b

Rézkara, méretei a vonalk
L'Vngheria Compendia
Modona. 1686. pag. 57.
Ltsa T. 4161

Szandai Sándor

l.

Szépmüvészet

1943. 112. l.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

Szandai Sándor

vobrair

l.

Szépmüvészet
1942.45.l.

Szandai Sándor

festő

koll. kiáll. a Mű-

barátban -

irod

Művészet

1942. 43. sz. 16. l.

Szanday Sándor

Kasrát kalapáló Gipsz
szobra, kiállítva az
Alkotás Művészházban,
repr.

Magyar Erő. 1942.
dec. 11. (17. szám.)

Szanday Sándor

z obrázy

Irod.

Film Szinház - Irodalom

1942. 28. sz. archeppel és Tancoló lányci z obrázak reprodukció (cwal.)

Szandai Sándor

Szobrász

szód

Szépmüvészet

1942. 21. l.

Szandai Sándor

Hobrász

koll. kiáll. Mübarát

Irod

2

Ujság 1941. dec. 23

(e. a.: Harmos Károly

és Sz. S.)

1036. *II. Miksa.*

Egész alak, balrafordul
kezével a faragott lábú as
noki pálczának végét fogja,
piros bélésű brokátpalástjá
Nehéz vértje felett az arany
piros szalagon. Rövid haja
vegyült, szemöldöke és sze
réteges, derekát szolgálati
egyenes kard lóg. Balról, a
a német-római császári jog
háttérben pedig oszlop é
figyelmünket.

Vászon, méretei 221 : 11
Értéke 400 K. — Az 1906 febr
és az 1907 február 17-iki 19
leirat (253–907) alapján, mi
átvétetett 1907 május 2-án. —
(45–908).

Jegyzet. A belügyminister
megkeresése és a vallás- és
deczember 9-iki 151809 sz. l
márczius 28-án a belügyminis
képen adatott vissza (671–91
44206 sz. határozat vett tud
a belügyministerium 1912 ápr

Szandai Sándor

szobrász

koll. kiáll. a

Műbarát-ban.

B.B.M. A Műbarát kiállítása.

Nemzeti Újság

1941. dec. 21.

VASÁRNAP
14
Kat. Nikáz pk.
Prot. Szilárdka
Ó-g. 1. Dec. Nahum

N. k. 7 ó. 40 p. N. ny. 16 ó. 9 p.

HÉTFŐ
15
Kat. Valér
Prot. Johanna
Ó-g. 2. Habakuk

Ikr. 25. Khanukah kezdete

KEDD
16
Kat. Etelka cs.
Prot. Albina
Ó-g. 3. Szofoniasz

SZERDA
17

Szandai Sándor

Vobruba

Irod

Pesti Napló

1937. dec. 5. (Két kiállítás.)

Szandai Sándor

szobrász

koll. Kiállítása

a Tamás Galeriában

Magyarország

1937. dec. 4. n

N–

Szandai Sándor

nobrázt

sód

Pesti Hirlap

1937. dec. 5.

(Egy festő és egy nobrázt a Tamás Galériában.)

Meghalaya

MDK

Szandai Sándor szobrai

Szolnokon kiállítása
nyílt meg.

– : Kulturális hírek 7

Népszabadság, 1968. ápr. 23.

MDK.

Szandai Sándor

Van Gogh plakettjéről

Magyar Nemzet 1967 febr.18.

Szandai Sándor

Lemezdombortásról (repr.)

Magvető-almanach 1967/1. 124-5. l.

MDK

Szandai Sándor

Épület forma, vörösréz plakett

Kozmikus tér, " "

1. Orsz. kisplasztikai biennálé, Pécs 1967.

Szandai Sándor

Képzőművész szobor, grafika és
építmény díszítő műveiből rendez
kiállítást a ceglédi Kossuth Múzeum

Magyar Nemzet, 1967. VI. 18. 12. o. Napló.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1967 JUN 18

Szandai Sándor képzőművész szobor-, grafika- és építménydíszítő műveiből rendez kiállítást a Kossuth Múzeum Cegléden. A tárlatot június 18-án délelőtt 11-kor nyitja meg dr. Soós Imre.

MDK.

Szandai Sándor

Kiállitási kritika

Élet és Irodalom 1967 juli.1.

MDK.

Szandai Sándor

Kiállitási kritika

Élet és Irodalom 1967 juli.1.

MDK

Szandai Sándor, szobrász.

A Nagymező utcai Mikroszkóp Színház

Julain Szandai Sándor

szobrászművész lemezdomborításai A is

elhelyezik.

– : Hová kerülnek új képzőművészeti 7

alkotások?

NÉPSZABADSÁG Bp. 1967. aug. 8.

Szandai Sándor

Pogány Ö.Gábor: A Müvész Galéria XI. kiállitásának katalogusa./Előszó/.1948. márc.27-ápr.7. /Bényi László és Szandai Sándor gyüjt.kiáll./

Vevő 500.—

AZAZ szóval ötszáz pengőről, mely tornyán végzett ácsmunkák fejében tól, Schulek János müépitész, bizo zetésképen mai napon kézhez vettem Budapest, 1927 Julius hó 2-án.

ngőről, mely összget a visegrá-

ák fejében a müemlékek országos

ész, bizottsági tag ur utján rész

ttem.-

Brandai Sándor

grafikusművész kiállítása. Cegléd, Múzeum.
Ism: Frank János, Élet és Irodalom,
1967. júl. 1.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

94. l.

Szandai Szabó Sándor

Önálló, retrospektív jellegű kiállítása a szolnoki múzeumban. (Korábbi plasztikák és nyabb ornamentális művek):

Kiállítássól kiállításra (Ridey Gábor álla)

Magyar Hírlap 1968 május 28 9 l.

Szandai Sándor

1958-59-ben pesti kiállításon vesz részt.
A sajtó nevint Daumier és Degas
hatott rá.

Mezei Ottó: Szandai Sándorról
Magyar Építőművészet 1969. l.n. 52.l.

Szandai Sándor

nagyméretű domborítást készített a Francia Műszaki és Tudományos Tájékoztatási Központba (Dunna-u.)

Mezei Okó: Szandai Sándorról
Magyar Építőművészet 1969. 1 sz. 52. l.

Szandai Sándor

Tancoló akt, Tűzbelépő, Kendős leány, Sulykoló, Lovas akt, Kabasos akt peranti jellegű bisplantitási említve

Mezei Ottó: Szandai Sándorról
Magyar Építőmüvészet, 1969. 1. a. 2. l.

Szandai Sándor

munkái az utóbbi években Cegléden, Szolnokon, Miskolcon is kiállításra kerültek.
Munkái elsősorban modern építészeti törvényszerben teljesedhetnek ki.

Mezei Ottó: Szandai Sándorról
Magyar Építőművészet 1969. 1. n. 52. l.

Szanday Sándor, Festő

1967-ben a Pécsi Modern Magyar Képtár megszerezte dr. Tompa Kálmán nemzeti érdekű gyüjteményét. A 19.-20.sz. magy. képzőművészetének keresztmetszete. 388 mü, 180 művés: Szanday három művel szerepel. 228.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története Uj szerzemények I. 219.old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Szanday Sándor, szobrász

1967-ben a Képzőmüv. Alap táblaképfejlesztésből 27 festményt, kisplasztikai vásárlásból 28 szobrot adott a Pécsi Modern Magyar Képtárnak. Szanday egy művel szerepel. 225. old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története és Uj Szerzemények I. 219. old

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, 1967. Pécs, 1968

Szang

Szandai Sándor

A hagyományos szobrászkodás után az 50-es évek végén kezd lemezt domborítani v.n. peinture-objet-ket konstruálni, különböző témlemezekből és huzalokból. Egébként megmaradt a kisplanti kézál és a portrénál. Donatellot és Despiant vallja mesterének. (1948-ban)

Mezei Ottó: Szandai Sándor plantiká: ról.
Magyar Építőművészet 1969. 1. sz. 52. l.

BNyV

meghívó

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK
ÉS A MISKOLCI GALÉRIA
TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

Szandai Sándor

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

ÉPÜLETDÍSZÍTŐMŰVÉSZET
ÉPÜLETPLASZTIKA
KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSÁNAK
MEGNYITÓJÁRA
1968. JÚNIUS 2-ÁN,
VASÁRNAP DÉLI 12 ÓRÁRA

MEGNYITJA:
HECKENAST PÉTER
YEL-DÍJAS ÉPÍTÉSZ

MISKOLCI GALÉRIA * DÉRYNÉ U. 5. *

~~Bényi László~~

Szandai Sándor

Nemzet

Kiállítások

A *Művész Galériában Bényi* László festő és *Szandai* Sándor szobrász alkotásai lepik meg a szemlélőt. A festő akvarelljeinek és paszteljeinek színbősége túlszárnyalja a félhomályos kiállítóhelyiség kissé lehangoló atmoszféráját. *Bényi* László remek és érett festő, akinek a színek sokszerűsége igazi eleme; a természetábrázolás nála a színek meglepő elemzése és alakítása, a jelenségek és formák merész és elmés kezelése közepette jelentkezik. Feltétlenül gazdag és nemes egyéniség, odaadó és önfeledt lélek, eleme a tájak és színek gyönyörűsége és remegő szépsége, egyetlen és mégis tág formája a színek analizisén túl összeálló egység, melyet nem is akar formulává és dogmává leszűkíteni. — *Szandai* Sándor szobrai: komoly és értékes meglepetés. Portréi a bronzfelületek önálló és szellemes alakításán túl ritka klasszikus és realista erővel tündökölnek az arányérzék és a valóság-hűség olyan nehéz és éppen a portrénál olyan lehelletnyi határvonalán. Nem mintha portréi tárgyára ráerőszakolná önmagát; éppen ez a szabadsága, önálló bátorsága és biztonsága az, ami olyan felsőbbséges egyéniséggé teszi; ábrázol és mégis egy-egy portréjában — művészek, írók, szereplő emberek képmásai — az ábrázolás emberi jellegzetessége és hűsége fölött megjelenik a művész összefoglaló energiája. Erős és kemény művész, aki bízik erejében és éppen ezért engedi oly szabadon önmagát, vagyis rábízza alkotásai lényegét arra a természetre, melyet szinte a régi etruszk és római szobrászok realista pontosságával ismer és szuverén módon mégis oly megnyugtatóan kezel. (*Pogány* Ö. Gábor rendezése.)

Ecikk vezetője
Gyogolák Lajos
Magyar Nemzet 1948. ápr. 8.

Szatmár vármegye alispánja.

4511 szám.

19

Müemlékek Országos Bizottsága

Hőgyes Endre u 10

Budapest

1426 Hivatalból

dII átalányozva

SZATMÁR VÁRMEGYE ALISPÁNJA

41 V. 7. 17 1 V 8

BUDAPEST 41 V. 10. 18 62 V BC

nepetyes alatfásai meg. Vi-
Sztálin generalisszimusz, *Vi-
sinszkij* és *Zorin* külügyminisz-
terhelyettes, finn részről *Enckell*
külügyminiszter, *Svento* kül-
ügyminiszterhelyettes, továbbá a
finn kormányküldöttség többi
tagjai.

Molotov külügyminiszter hang-
súlyozta az aláírás alkalmával,
hogy a szerződés célja a német
támadás megismétlődésének
meggátlása, a két állam baráti
kapcsolatainak előmozdítása és
az európai béke megerősítése.
Pekkala miniszterelnök megál-
lapította, hogy a szerződés
újabb nagyfontosságú esemény
a két állam közti kapcsolatban

Szandai Sándor

gyűjt. kiáll. a
Művész Galériában
1948. márc
Könyvtáramban

177

Gyüjten

A hely neve	A tárgy megnevezése	
Beszterczebánya Zólyom m.	Beniczky ház emeleti terme	

~~Bényi László~~

Szanday Sándor

Berend Ilona: Kiállitások.

Bényi László festményei és Szanday Sándor szobrai, ~~képezik a Müvész Galéria első kiállitásának anyagát stb.~~

Színház 1948. 14. sz.

Sz. Bizottságának
Budapest

...érteseti az erdőhivatal, hogy a
...l a Zrinyi bajtársi Egyesület
...ngedélyt 20-P.- kedvezményes
...tt a Salamontoronyba való
...odásra.
...csétjével és olvashatatlan
...rással van ellátva. -
...élius hó 3 á-n.

b. Tenaitty

m. kir. erdőmérnök

Pénteki uozaik

PERCENKÉNT ÖTSZÖR CSERÉLŐDIK A VÉR AZ AGYBAN

Gustav Nylin svéd professzor kutatócsoportja megállapította, hogy az agysejtekben percenként öt-hatszor cserélődik a vér, s a test egész vértartalmának mintegy 15 százaléka áthalad az agyon. Rádióaktív izotópok segítségével vizsgálták 11 egészséges ember vérkeringését és a kapott eredményeket szabályosnak minősítve, megállapították, hogy egy óra alatt egy liter vér halad át az agyon. A legérdekesebb eredményt 12 olyan betegnél kapták, akiknél agysejtmegbetegedés bénulást eredményezett. Míg röntgensugarakkal nem tudták felderíteni az agysejtek elváltozását, rádióaktív módszerrel kideríthették, hogy az agysejtekben lassúbbá vált a vérkeringés.

— DR. SIK ENDRE külügyminiszter üdvözlő táviratot küldött Adam Rapacki lengyel külügyminiszternek 50. születésnapja alkalmából.

— Csehov születésének 109. évfordulója alkalmából, amelyről a Szovjetunióban 1960 januárjában mindenütt megemlékeznek, a szovjet filmstúdiók a nagy orosz író hét művét filmesítik meg.

— A SZÁJRÚZSNAK jelentős szerepe van a néphigiéniában Crosbyi angol város egészségügyi hivatala szerint. Amióta nők rúzst használnak, a lokálokban sokkal tisztában tartják a poharakat, mert a rúzs nyomait igen nehéz eltüntetni, s így gondosabb pohármosásra van szükség.

Kertészek, vagy katonák

A japán császár 244 holdas parkját minden évben négy napon át a hadsereg 325 ezer közlegénye gondozza. Jutalom: császári áldás és néhány cigaretta.

A rákkutató hagyatéka

Emil Grubbe chicagói tudós a napokban 85 éves korában meghalt. Végrendeletében 158 000 dollárt és ingatlan vagyonát egy rákkutató intézetnek adományozta. Grubbe 64 éve foglalkozott a rákkutatással.

× **Halálozás.** Dr. Pfeifer Zsigmondné december 24-én váratlanul elhunyt. Gyászolja lánya Walger Jánosné, veje, unokája, rokonai és ismerősei.

VILLANÓFÉNY

Hóhérok vagyunk mi, férfiak. Bizony, mondom, kevés kivétellel mind azok vagyunk. Ne tiltakozzék senki!

Karácsonykor kegyetlen gyilkosokká tesz minket a sors és az asszonyok. Mert, kérem, ilyenkor halat kell enni. Ez törvény. (Csak tudnám, hogy miért?) De a hal él, mozog, lélegzik és ficánkol. Hogy rántott állapotba jusson, agyon kell ütni. S a gyenge szívű nők gyengéd mosollyal közlik: — Szívem, te vagy a férfi.

S ütni kell mozsártörővel, kés fokával, kalapáccsal és a jó csoda tudná még megmondani, hogy mivel.

Az éjjel már rosszul aludtam. Nagy, randa halszemével egész éjszaka bámult rám a hal. Az én áldozatom. Enkezemmel öltem meg. De lesz még karácsony! Fogjunk össze, mi halölők!

Én megfogadtam, kezem ilyen szándékkal halra többé nem emelem, inkább rántottát eszem karácsony este. Annál is inkább, mert tiszta szívemből utálom a halat. (dl)

— AZ OPERAHÁZBAN a hagyományoknak megfelelően Szilveszter este a Denevér előadása kerül sorra. A főszerepeket a többi között Székely Mihály, Gyurkovics Mária és Neményi Lili énekli. Az Erkel Színházban — mint közöltük — a Bihari nótáját játsszák, énekes betét-koncerttel, amelyben Házy Erzsébet, Melis György és Réti József is fellép.

— Több mint száz láb magasságban áll a hó az Egyesült Államokban Dakotától a Nagy Tavakig. Ilyen erősségű havazásra még nem volt példa decemberben. Dél-Franciaországban viharos esőzés volt, amely sok helyen áradásokat okozott és elszigetelte egymástól a falvakat.

— UGORJON FEL CIPŐ NÉLKÜL 10 centi magasra, s fiatal marad. Ez az új sportörület Franciaországban és Olaszországban honosodott meg, amely állítólag jelentősen serkenti a vérkeringést.

Ki mosogat?

A karlsruhei bíróság ítéletében kimondta: ha a feleség hivatalba jár és a férj munkanélküli, a mosogatás a férj kötelessége.

Naponta 8000 napilap jelenik meg

Az UNESCO kimutatása szerint 30 000 különféle újság jelenik meg a világon. Az összeállítás szerint a világ napilapjainak száma 8000 és 250 millió példányban jelennek meg.

— A DÉL-AFRIKAI Velkon Orange egyik aranybányájában metángázrobbanás történt. Az eddigi jelentések szerint 24 bányász meghalt.

A LOPOTT PÉNZT TAKARÉKBA TETTE — KÉT ÉS FÉLÉVI BÖRTÖNRE ÍTÉLTÉK

Ditzmann Károly munkahelyét önkényesen elhagyta és sorozatos bűncselekmények elkövetéséből tartotta el magát. Kiskorú öccsével betört a Villamosgép- és Kábelgyár kultúrházába, nagynénjük lakásába, egy gárdonyi víkendházba és még számos más helyen kíséreltek meg hol sikeres, hol sikertelen betörtést. A pénz egy részét Ditzmann elvásárolta, négyezer forintot pedig a takarékpénztárban helyezett el. Ditzmann Károlyt kétévi és hathónapi börtönre ítélte a Központi Kerületi Bíróság. Kiskorú öccsét egyévi időtartamra próbára bocsátotta.

Gergely-Szűr: A NAP REVÜJE

PÉNTEK, december 25.

A Nap kél 7 óra 31 perckor, nyugszik 15 óra 58 perckor.

A nap kérdése:

— Miért nem kérdezted meg tőlem, hogy hányas számút hordok?

Pénteki konferansz

Jó reggelt kívánok! Olvasom a Népszavában, hogy Romániában nemrég forgalomba hozták az Urszon nevű műszörmét, amely jobb, mint a valódi medveszőrme. Most azon tűnődöm, hogy ha medve volnék, el lennék-e emiatt keseredve. Vannak pillanatok, amikor úgy érzem, hogy nagyon. Érzékeny ember vagyok, nyilván medvének is érzékeny volnék. »Ha elgondolom — dörmögném bánatosan —, hogy fiatal koromban még az én bőrömre szoktak az emberek előre inni... Csak azt szeretném tudni, hogy ha az én bőröm kimegy a divatból, mire isznak majd előre. Bármilyen remek az a híres műszörme, nem pótol engem, mert az emberek nehezen szoknak le arról, hogy igyanak a medve bőrére...« Bizony így dörmögnék, mint sértődött, passzimista mackó, szidnám a világot, az embereket, a szőrmeipar fejlődését, amely ilyen helyzethez hoz egy derék mackót. Bánatosan emlegetném a régi jó időket, az előkelő ságoromról mesélnék büszkén, aki egy gróf szolgálatában állott, mint bunda, s a másikról, aki jelenleg is egy főerdészen bundáskodik. Így telnének az évek dohogással, dörmögéssel, morgással. Aztán — ahogy én ismerem magamat — egyszer csak becammognék a városba, a boltba s ha valamelyik kollégám — például egy mókus — megkérdezné, hogy mi járatban vagyok, pirulva felelném:

— Én is műszőrmét veszek, öcsém. Azt mondják, jobb és olcsóbb, mint a valódi.

— Hallotta,

hogy a lottónyeremények közül 1959-ben a többi között két autóért sem jelentkezett senki?

— Ne mondja! Ennyire megjavult a villamosközlekedés?

Budapesten tartják az idei utolsó lottósorsolást

Az év utolsó, 52. játékheti lottó sorsolását december 25-én, pénteken délelőtt 10 órai kezdettel Budapesten, a Pesti Barnabás utcai Egyetemi Színpadon tartják. Itt döntik el azt is — ugyancsak sorsolással —, hogy a decemberi játékhetek közül melyik hét szelvényei vesznek részt a január 1-én sorra kerülő tárgynyereményhúzáson.

— EGYETLEN GRAMM SZÁNTÓFÖLDBEN — egy nyugat-európai laboratórium számításai szerint — 9 millió apró rovar él.

— Ózd, Tiszapalkonya, Kazincbarcika környékén továbbfejlesztik kertészeteiket a termelőszövetkezetek. A borsodi iparvidék nagyüzemi kertészetei fejlesztésére 15 millió forintot fordítanak.

— HEMINGWAY irodalmi díjat alapított a legtehetségesebb lengyel prózaírók kitüntetésére. »Afrika zöld hegyei« című műve lengyel kiadásának egész jövedelmét és még ezer dollárt fordított erre a célra.

Legszebb ajándék a fóka

Egy sanfranciscói hirdetés olyan férjek számára, »akiknek mindene megvan«, potom 125 dollárért élő fókát ajánl karácsonyra ajándékul. A fókának semmi egyébre nincs szüksége, mint egy medencére és naponta négy és félkiló halra.

VAKON VEZETTE AZ AUTÓT

Szabálytalanul közlekedő gépkocsit állított meg Kairóban a napokban a rendőr. Meglepődve látta, hogy az autó vezetője vak. Amikor bekísérte és ki akarták szabni a büntetést, a gépkocsivezető szabályos hajtási igazolványt mutatott fel, és azt állította, hogy jó néhány éve vezet már vakon és eddig egyetlen kihágást sem követett el. A vezetésben ugyanis a kisfia segít neki, aki előre megmondja, mikor kell kerülni, mikor van valamilyen akadálya a szabad hajtásnak.

SÍRHATNAK AZ AUTÓGENGSZTEREK

Nyugaton az utóbbi időben elterjedt az autós gengszterizmus. A gépkocsivezetők már alig mernek éjszaka távoli utat vállalni, mert félnek, hogy az utas megtámadja, elhagyott helyen kidobja őket kocsijukból és megszökik az autóval. A gépkocsivezetők ünbizalmát nyilván nagymértékben fokozza majd egy lausanne-i szaktársuk találmánya. Ez ugyanis lehetővé teszi, hogy mihelyt a vezető a megfelelően elhelyezett tükörben megpillantja, hogy utasa le akarja ütni, lábának egyetlen mozdulatával üzembe helyezhet egy szerkezetet, amely könnyfakasztó gázzal telt tartályt vág a bandita arcába. Az ártatlanná tett gengszter ezután könnyezve borul az előhívott rendőrök karjaiba.

— Száz vagon zellert és tormát exportáltak az idén a hajdúsági termelőszövetkezetek.

VILLANÓFÉNY

12-es autóbusz, december 24, délután.

A kocsi csordultig van csomagokkal, közben-közben egy-egy ember bepréselve. Induláskor az ajtó nem csukódik, mert odaszorult öt hatalmas csomag, köztük valahol egy férfi. Föntről-lentről taszajgatják a csomagokat, cipelőjük izzadva vergődik.

Javaslatunk: legalább december végén szereljenek a kocsik tetejére embertartót, hogy az ilyen zsúfolt időszakokban ne törődjenek azok a szegény csomagok. (v. gy.)

— SZANDAI SÁNDOR szobrászművész párizsi kiállításáról elismerő hangú beszámolót közöl az Humanité. A lap megemlíti, hogy a magyar művész kiállított már Moszkvában, Londonban és Stockholmban is.

— A TIT december 27-én, vasárnap délelőtt 11 órakor »Vallomás« címmel előadást rendez a magyar és a világirodalom legszebb szerelmes verseiből a társulat budapesti székházának előadótermében (VIII., Múzeum utca 7). Bevezetőt mond Pálmai Kálmán főiskolai tanár, közreműködik Mikes Lilla, Keres Emil és Egressy István.

— A KIMSZ MEGALAKULÁSÁNAK 41. ÉVFORDULÓJA alkalmából december 29-én délután 5 órakor ünnepséget rendez a KISZ budapesti bizottsága a Néphadsereg Központi Tiszti Házában. Az emlékestre meghívták azokat az idősebb harcosokat is, akik valaha a KIMSZ tagjai voltak.

— Virágzik a trópusi karácsonyi csillag a szegedi Füvészkertben. Az idei enyhe december különösen kedvez a kényes délszaki növényeknek, ezért pompázik most élénkpiros színben a sokágú csillaghoz hasonló ritka virág is.

Tűzevő a londoni operában

A londoni Covent Garden operaház színpadán a Bajazzók előadásán egy vásári tűzevő is szerepel. A tűzrendészet megengedte, hogy az egyik jelenetben a színpadon lángokat »nyeljen«. Megjegyzendő, hogy a Covent Garden operatársulat most a harmadik operaházban működik. Az első kettő leégett.

— NYUGAT-NÉMETORSZÁBAN 1959-ben 14 százalékkal csökkent a mozilátogatók száma, saját statisztikájuk szerint.

× **A MOM Művelődésházban** december 29-én, kedden 5 órakor az »Állatok ösztönélete« címmel dr. Wiezinger Márton zoológus tart előadást. Film: Kati és a vadmacska.

× **Danuvia Gorkij Kultúrház,** XIV., Angol u. 13 este fél 8-kor Shakespeare: Makrancos hölgy c. 3 felvonásos vígjátéka. Jegyek a helyszínen kaphatók. Tel: 497—530.

Sólyom László:

A telefonügyeletes

Farkas Péter tegnap este úgy érezte, elérkezett a pillanat, amikor Fekete Pali barátját végre fel kell hívnia telefonon. Ugyanis két-három évenként, ha összefut az utcán a hajdani jóbaráttal, mindig megígéri. Legutóbb is 1957 augusztusában mondta Siófokon, hogy nyaralás után »komolyan jelentkezik«, s íme alig telt el két esztendő és néhány hónap, ujja határozottan forgatja a tárcsát.

— Halló — szól a vonal másik végén egy határozott hang.

— Halló, kivel beszélek? — kérdezi Farkas.

— Fekete lakás — mondja az előbbi hang.

— Farkas Péter vagyok — kerüli meg az illendőséget, majd kis szünet után, hogy nem reagált a drót másik vége, hozzáteszi —, Pali barátja.

— Ő nincs itthon! — mondja a hang most gyanús rekedtesen.

— Bocsánat, kivel beszélek, személy szerint? — kérdezi most már egyenes szóval a lényeget.

— Hányszor mondjam még, hogy nincs itthon az apukám!

— Vagy úgy! — nevet föl Farkas. — Te a fia vagy apukádnak. Hogy hívnak?

— Fekete András.

— Jársz már iskolába?

— Járok hát!

— Hanyadikos vagy?

— Első bés!

— Akkor tudsz már írni, igaz?

— Tudok hát!

— Írjad hát föl a nevemet és mondd meg apukádnak, hogy kerestem.

— Nem fontos. Nem jelejtem el, hogy... izé... meg szoktam mondani.

— Mit mondasz tehát?

— Apu, keresett valami... izé... Róka?

— Nem róka. Farkas vagyok. No látod, jobb, ha fölírod!

— Fölírhatom — adja meg magát Andris —, tessék várni, hozok papirost, meg ceruzát. Az új nyomós ceruzámmal írom föl. Jó?

— Jó, csak hozzad! — válaszol Farkas és vár türelmesen.

— Tessék akkor diktálni!

— Farkas — tagolja értelmesen Farkas.

— Ne olyan gyorsan!

— Várj csak! Mondom betűnként. Jó?

— Írhatom nyomtatott nagy betűkkel?

— Írhatod. Tehát: Eff, érted? — fö!

— Fö — ismétli Andris és hallani a dróton keresztül, hogy ugyancsak dolgozik. — Aztán?

— A!... Fa...

— A — nyújtja nyögve a gyerek.

— Er, vagyishogy rö... rrr!

— Tessék? — kiáltja idegesen Andris.

— Er. Rö betű! — ismétli meg Farkas.

— Azt még nem tanultuk — válaszolja Andris avval a hangsúllyal, hogy »nagyon sajnálom, de...«

— Akkor hagyd ki!

— Nem, inkább írok helyette jöt. Mikor kicsi voltam, akkor úgyis mindig jöt mondtam a rö helyett.

És hallani, hogy már írja is a jöt. Majd leírja a köt is és újra az A-t. Az S-nél azonban végleg megakad, mert ahelyett nem tudja leírni a szöt, amit kiskorában mondott.

— Köszönöm, Andris, elég lesz ennyi, apukád ennyiből is tudni fogja, hogy ki kereste. Igaz?

— Igaz! — hagyja rá fáradtan a gyerek.

— No, szervusz, Andris!

— Jó estét kívánok — köszön vissza öntudatosan dörmögve Andris.

Alig óra múlva haza megy Fekete. Andris éppen csak köszön, s már dugja orra elé a papírt.

— Ez a bácsi keresett!

— Fajka — olvassa Fekete és kérdőn néz fiára —, ki az a Fajka?

— Jaj, Apu — csóválja a fejét Andris, akit mindig kihoz sodrából a felnőttek értetlensége —, hát az az állat!

ÚJDONSÁG a HORTOBÁGY bonbon
ÁRA 13.- Ft
Kapható minden csemege- és édességboltban

A tűzveszély nagymértékben csökkenthető, mert az
ÚJSZEGEDI KENDER-LENSZÖVŐ V.
megoldotta a
LÁNGMENTESÍTETT TEXTILIÁK GYÁRTÁSÁT
Közvetlenül a gyártó üzemnél, vagy a „Lenker" V. útján igényelhetők lángmentes-impregnált ponyvák, szabó-kárpitoskellékek, szőnyegek, műszaki szövetek, különleges textilcikkek

Öreg ház a Ferencvárosban

Tizenegy család három karácsonya

Öreg ház áll a Lenhossék utcában. Megkopott falai, mélyen lehajló eresze hosszú évtizedek óta őrzi tizenegy munkáscsalád életét, álmait. Ha egyszer beszélni tudna, mily sokat regélne régi karácsonyokról... valahogy így:

...Szabóék a négyes lakásban laknak. Csöndes asszony Szabóné, reggelente még járdán ül a köd, amikor már munkába indul a Remix Gyárba. Emlékszem, *1944 karácsonyán is felkerekedett* délután. Mire hazajött, a szomszéd házat bomba érte — *rohantak mindannyian az óvóhelyre.*

Óvóhely és kiscica

Aztán ott maradt a tizenegy család — *fel sem jöttek januárig.* Egy kis *fenyőgallyat* szereztek valahonnan, *égették* s az *olajmécses* lángja furcsa, groteszk fénybe öltöztette arcukat. *Az idősebbik Kovács* — mert az udvaromban két Kovács család is lakik — a hat gyereket csitította — folyvást sírtak szegénykék és kérdezgették: *»Idén nem lesz karácsony? Mondd anyu, most már soha többé nem lesz karácsonyunk?«*

Szerettem volna a fülükbe súgni: várjatok, reméljetek. *Tanhoffer*, a lakatos mondta is néha, hogy nem lesz mindig így — karácsony estén kiment a szilánkzáporos, elsötétített utcába és láttam: vég nélkül sétál fel s alá, dörmög, káromkodik. Aztán valahonnan egy sovány *kismacskát* szedett fel: *»Leviszem nekik, hátha megörülnek a gyerekek. Hiszen karácsony van, ilyenkor ünnepelni szoktunk.«*

Milyen régen volt. Emlékeimben 110 évre lapozhatok vissza — de *ez volt a legszomorúbb* karácsonyunk...

1950-ben hósapkás fejjel köszöntöttem a karácsonyt és sorra pillantgattam be az ablakokon: »Ünnepeltek-e, örültök-e, kedves lakóim? Hát minek tagadjam, egészen *jól összeszedték magukat.*

„Most már ünnepelhetünk"

Elnéztem az *ifjabb Kovács* házaspárt. Az asszony a Klement Gottwald Gyárban dolgozik, szakmunkás és úgy készült a karácsonyra, mint egy kis gyerek. Abban az esztendőben vettek először nagy fenyőfát — *két méternél is hosszabb volt* — és került játék is a kis rokongyerekeknek. Csak nekik nem jött a pici baba, pedig de nagyon várták. Így *a »kölcsönkért« picik örültek a nagy babának, társasjátéknak* s az ember odasóhajtotta a fenyőillatú levegőnek: *»Pedig most már módunkban lenne jól tartani a miénket is.«*

Bekukucskáltam a kamrákba, szobákba, loppal figyeltem a többi kis otthont — és igazat kellett adnom nekik: *jobban élnek.* Lám, *Martinekék* otthonában akkor kapott helyet a *nagy új rádió*, szaladt is csodájára a ház, mondogatták, hogy az idős házmesterné megérdemel végre egy kis szórakozást.

Bettike és a balettiskola

Öreg ház vagyok. De akkor, azon az ünnepen mélyet szippantottam az udvarra szállingózó illatokból: *két lakásban már kacsa került az asztalra*, bár hallottam, hogy *halat aligalig lehetett kapni* a csarnokban, mérgelődtek is az asszonyok.

Idén késik a hó. Pedig várom már — a puha takaró lágyan simítja el sebeimet s a gyerekek hóembert gyúrhatnak az udvar sarkában, visongásuk felveri az öreg Ferencvárost. Az 1-es lakásban testvérkét kapott már a kis Katus és Kovács Lajosné Bettikéje — a nagyon várt, késői kisgyerek — *négyéves már.* Négy esztendeje, karácsonykor érkezett s most *születésnapját* is ünneplik. Láttam, Kovácsné *háromméteres fenyőt* hozott tegnap és roskadozva cipelte az ajándékokat: *kis bölcsőt, civóbabát, mesékönyvet, színesceruzákat.*

A sütés-főzésről már alig merek beszélni. Napok óta folyvást parázslik a szén a tűzhelyekben, s *Novákéknál nyolc emberre való bájgli, torta, sütemény... Szabó néni tucatnyi vendégre süt-főz* — esztendők során egyedül maradt, de jönnek a szomszédok, ismerősök és tudom, hogy nem lesz magányos az ünnepen.

Fülelem szavukat: mit mondanak ma, 1959 karácsonyán? Tanhoffer bácsi a *nyereségrészesedést* firtatja — mennyi új kifejezést kell megtanulnom öreg fejjel —, Novákéknál sok szó esik arról, hogy milyen szép karácsonyt rendeznek *a gyár nyugdíjasainak*, no meg *a negyedévi jutalom* is beszédtéma. Ifjú Kovácsné meg hallom, elújságolta Martinek néninek, hogy a pici Bettit *balettiskolára íratja* jövő esztendőben. Jó kedvvel figyelem őket — úgy érzem, *boldogabbak, mint eddig és sok-sok régi kívánságuk teljesült.*

...Öreg ház áll a Lenhossék utca 27-ben. Ha egyszer beszélni tudnának megkopott falai — mily sokat regélnének régi és új karácsonyokról.

Várkonyi Margit

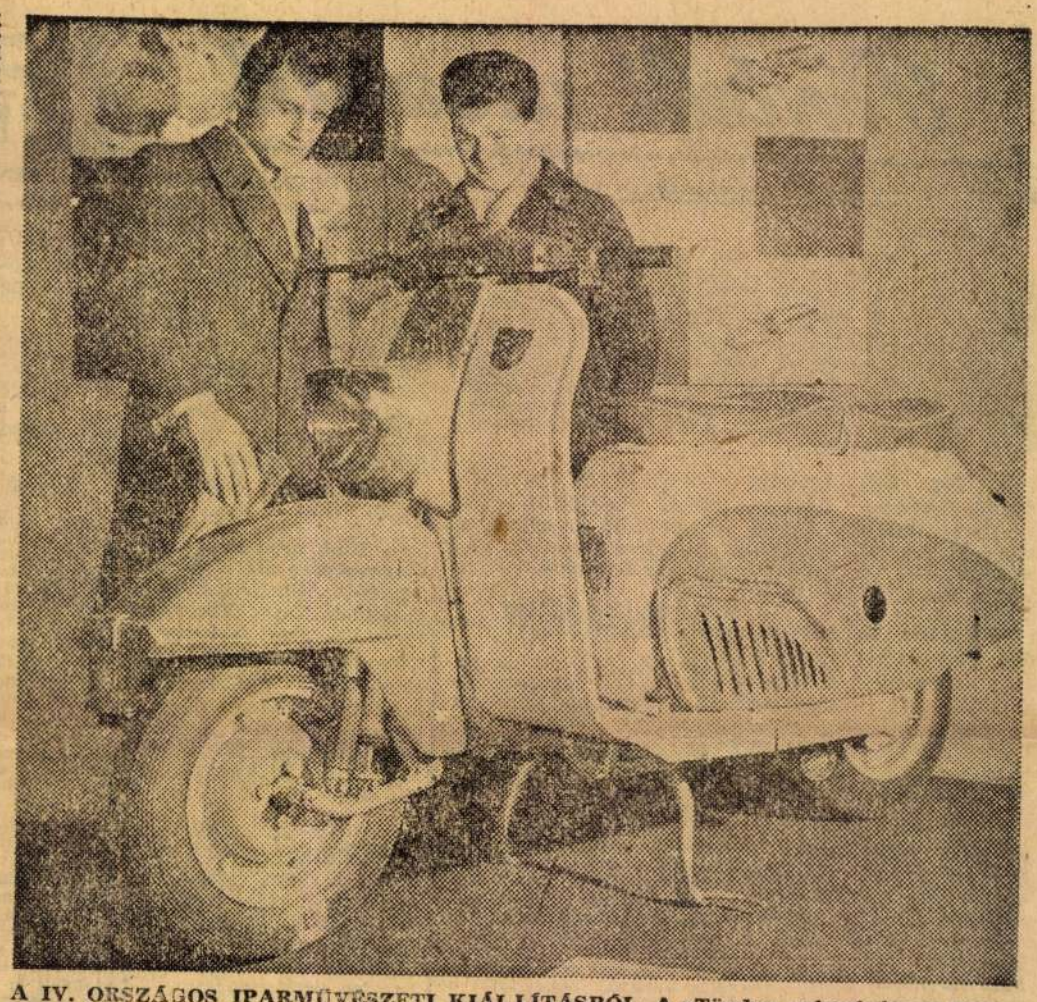

A IV. ORSZÁGOS IPARMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSRÓL. A »Tünde« robogó újvonalú karosszériáját Dózsa Farkas András tervezte *(Gonda György felvétele)*

Fogyasszunk több fehérjét és vitamint

Az *Élelmezéstudományi Intézet* munkatársai gondosan tanulmányozták: milyen élelmiszerből mennyit szándékoznak forgalomba hozni a kereskedelem a második ötéves tervben. Néhány megjegyzéssel, javaslattal kiegészítették a tervet és tanácsot is adtak, hogyan lehetne nemcsak több, hanem »egészségesebb« élelmiszert biztosítani az ország lakosságának, hogy *ne csak a kalória, hanem a vitamin és a fehérjefogyasztásban is az elsők között legyünk.*

Növényi olaj és margarin vagy állati zsiradék

Felhívták az élelmiszerkereskedelem figyelmét az utóbbi öt-tíz év orvosi kísérleteire, amelyek (ha még nem is alakult ki végleges vélemény e tekintetben) *az állati zsiradék fogyasztása és az érrendszeri megbetegedések közötti összefüggésre utalnak.* Helyes volna — hívja fel a figyelmet az ÉTI —, ha a második ötéves tervben a zsiradékfogyasztásban előre törne a növényi olaj és a margarin. Jó, hogy egyre több előrecsomagolt zsír kerül forgalomba, meggondolandó azonban: *a zsírszalonna forgalmának fokozása.*

Íme, ésszerű javaslat a húsfogyasztásra: szorgalmazni kell a kiváló minőségű szarvasmarhák nevelését és törekednünk arra, hogy akárcsak világszerte — *Magyarországon is megváltozzék a sertés- és marhahús fogyasztásának aránya.* Inkább nagyobb *fehérjetartalmú marhahúst* együnk, mint sertéshúst, amelynek több mint egyharmada a rostok közé lerakódott zsír, fogyasztása pedig felér egy enyhe hízókúrával. Ajánlják a baromfi és a hal forgalmának növelését is.

A cukorka az étvágy és a fogak ellensége

A kereskedelem cukorfogyasztási terve reális, helytelen azonban a *cukorkák* túlzott propagálása. A fogorvosok és a gyermekgyógyászok máris harcot kezdtek *az egészségre inkább káros, mint hasznos,* a fogat és az étvágyat egyaránt rontó, *koncentrált édesség* ellen. Az ÉTI javasolja az óvodák és a bölcsődék vezetőinek, hogy sok *tejet* és *gyümölcsöt* adjanak, mert gyermekeink sem fogyasztanak elég *állati fehérjét és vitamint.* Nem lehet eléggé hangsúlyozni: *a tej a szervezet egyik legfontosabb védőtápláléka.* Egy liter tejben 36 gramm fehérje, 35 gramm zsír és 48 gramm szénhidrát van. Nem hizlal és nagy a tápértéke. Kár, hogy a tervezetben nem szerepel *teljes tejpor*, valamint *sűrített tej* forgalombahozatala, holott néhány évvel ezelőtt bebizonyosodott, mennyire kedveli a lakosság. A *vajfogyasztás* az utóbbi három évben rohamosan emelkedett, még fokozottabban kell számolni ezzel a második ötéves tervben.

Tejjel dagasztott kenyér

Az *ÉTI* munkatársai megjegyezték: a kétkilós kenyerek mellett több *egykilós cipót* is kell süttetni és helyes volna, ha a félfehér és fehér kenyereket kevés *tejjel* dagasztanák. Ismét örömmel fogadná a lakosság a *köménymagos* és a *burgonyás* kenyeret. Ez utóbbi tovább frissen marad, a burgonyában levő magasabb értékű fehérje pedig növeli a búza fehérje, alacsonyabb biológiai értékét.

Az *ÉTI* munkatársai úgy gondolják, hogy ha a dobozos *konzervek*, a *hűtött és gyorsfagyasztott élelmiszerek* minősége az eddigi ütemben javul, a második ötéves tervben nemcsak kétszeresére, hanem egyes konzerveknél ennek többszörösére is emelkedik a kereslet, hiszen a *kész- és félig kész ételek* a nők legjobb segítőtársai a háztartásban.

Az ipar és a kereskedelem szakemberei ankéton beszélték meg az *Élelmezéstudományi Intézet* munkatársainak javaslatait. Megígérték, hogy azokat megszívlelik és hasznosítják. *(á)*

Apró bosszúságok búcsúztatója

Érdemes volt felülni a „vesszőparipára" — Kímélő ételek a diétásoknak „Terülj asztalkám!" a dolgozó nőknek — Félig kész öltönyök az „extráknak"

Még jól emlékszünk a csepegő vízcsapokra, amelyekhez hiába hívtuk a szerelőt, az ereszekre, amelyeken csak egy-egy rozsdás pléhdarabka emlékeztetett, hogy hajdanában esőlevezető szerepét töltötték be. És bár még akad a városban lyukas eresz, a kitört ablaküvegünk bevágását is csak két hétre vállalta a *Nagy Lajos király úti ktsz*, mégis, ha visszafelé lapozunk az újságokban, sok olyan hírre bukkanunk, amelyek igazolják: *kevesebb az apró bosszúság.* A múlté már sok olyasmi, amit még nemrégiben is — szóvátettünk.

Írjunk talán az anyákról, akik sokszor hiába járták le lábukat gyermek-tréningruhákért? Hébe-hóba tornyosult a polcokon, olykor azonban a pult alól került elő egy-egy — egyenesen a csomagolóba. Most minden méretben vásárolhatjuk.

»Régi vesszőparipánk, hogy gyártsanak végre nálunk is úgynevezett *harisnyanadrágot kisgyerekeknek.* Addig ostorozzuk az illetékeseket, amíg csak meg nem kezdik a szériagyártást.« Egy mama régebbi leveléből idézzük ezeket a sorokat. Örömmel tapasztaltuk, hogy az *Úttörő Áruházban* a karácsonyi vásár megkezdésekor két színben vásárolhattuk ezt a hasznos gyermekholmit. Érdemes volt hát erre a »vesszőparipára« felülni.

Az elmúlt évben ez idő tájt garmadával érkezték panaszos levelek, miért nincs *háromnegyedes gyermekzokni.* Ma ebben sincs hiány.

Hányszor kifogásolták olvasóink, hiába ír az orvos elő diétát, nincs egyetlen bolt, ahol a *kímélő ételeket* beszerezhetnék. Az idén ezt a problémát is megoldották: *Delikátboltok* nyíltak, ahol szénhidrátszegény, sószegény és egyéb diétás ételeket vásárolhatunk.

A múlt év őszén volt a premierje a közértekben az *élelmiszer házhozszállításnak* és azóta egyre több háziasszony válláról veszik le a bevásárlás gondját, mentesítik őket a napi fél-háromnegyedórás elfoglaltságtól. Sok értékes időt rabolt el a dolgozó nőktől a *vacsorakészítés*, aztán jöttek a félkészételek és — győztek. Ha pedig valaki még ezzel sem akar bíbelődni, »terülj asztalkám!« módjára *házhoz is viszik a vacsorát.*

Emlékszünk, még tavaly is vagy túlkemény volt a *fogkrém*, hamar beszáradt; vagy olyan híg, hogy ha megnyomtuk, szinte az egész tubus tartalma kifolyt. Ma már jobb összetételű fogkrémet árusítanak — egy bosszúsággal ismét kevesebb.

Az életlen, sokszor pedig a szakállal együtt a bőrt is lehúzó *borotvapenge* szinte le sem került a *»Vidám színpad«* műsoráról. Ma a *»Figaró«*-val úgy borotválkoznak a férfiak, hogy még a *»Sevillai borbély«* sem borotválhatott jobban.

»Hiába, nem illik alakomra *konfekció*, pedig mennyivel olcsóbban lehet öltözködni. Csináltatnom kell a ruhát, pedig másutt is volna helye a pénznek.« — Ez a sokat hangoztatott bosszúság is megszűnt. Megjelentek az üzletekben a *félkészöltönyök, konfekció árban.* Csupán a ráigazításért számítanak fel néhány forintot.

*

A napi élet sűrűjéből, innen-onnan, találomra ragadtuk ki a fenti példákat, amelyek biztató előjelek, hogy egyre kevesebb a bosszúság, egyre zavartalanabb az élet. És — amint ilyenkor, újév előtt szokásos — azt kívánjuk: jövőre még több apró bosszúságot hagyjuk magunk mögött. Mert egy és más azért marad még jövőre is...

Ábel Olga

Nótát küld négy nemzedék

Borbála-napkor öt gyerek, harminckét unoka, tizenhat dédunoka és egy ükunoka küldött nótát a hetvenéves anyának, nagyanyának, dédanyának, ómamának — akit Borcsának hív a falu, s úgy is becézte István, a gazdasági cseléd, amikor megkérte ötvennégy évvel ezelőtt.

Azóta persze sokan jöttek gratulálni, s így nem is csodálkozik, amikor meglátogatom.

(»Megmondta az unokám, a Mari, meglásd nagymama, kiírnak téged még az újságba is!«)

Mind az ötvennégyükre természetesen nem számítottam, de útközben találgattam, hány szív él vajon a küldők közül a címzett mellett?

Apró ház, inkább házikó. Egy pillanatig tehetetlenül állok a kapu előtt, nem találom a csengőt. Nincs. Sehol egy lélek. De felfedez a fehér kutya, és az ugatásra előjön a bekötött fejű Borcsa asszony.

Kicsi, sovány, fürge, mosolygós.

(»Dehogy vagyok én egyedül, lelkem! Az öcsém lakik itt, az tart engem, amióta megözvegyültem. Igaz, siketnéma szegény, de azért dolgozik. Itt, nem messze, az Élelmezési Ellátóban. Meg az unokám is itt lakik, az, akit én neveltem. Mert a legkisebb lányom özvegy, elég annak három gyerek is. És ő is keres már, az unokám. Meg titkár is a KISZ-ben.«)

Egy lépésnyi előtér, hogy ne essen be az eső. Kis konyha, valamivel nagyobb szoba. Friss meszelés, tisztaság, rend.

(»Három éve építettük a házat. Én magam vertem ki a vályogot. Egyik-másik gyerek ide is szaladt olykor, földet hányni. A legtöbbször a Rozália lányom, akivel addig együtt laktam. De aztán eladluk a házat, adott nekem az árából, úgy építettem a magamét. Jobb így. Nem dirigál senki. A héten meszeltem. Abban is segített a Rozália.«)

Ő a legkedvesebb lánya.

Mind az öt gyereke lány. Nyolc gyerek volt összesen, három meghalt.

Hát a harminckét unoka és a tizenhat déd közül hány a fiú? Mondogatni kezdi a neveket, de nem érünk a végére.

(»Pedig amikor a KISZ-titkár unokám feladta a »Szív küldi«-t, összeírtuk ám mind a negyvennyolcat. A negyvenkilencedik, az ükunokám, az még csak egyéves. Terus unokám jött összeszámolni, aki gépírónőnek tanul. Jó tanuló volt ám mindig, csakúgy vitte haza az ötösöket, de amikor nekem dicsekedett velük, én csak nevettem. Mert amikor én jártam, az ötös volt a legrosszabb, az egyes meg a legjobb. Megfordult a világ.«)

Megfordult a világ.

Ebben a faluban született mind a két gazdasági cseléd. István húszéves volt, Borcsa tizenhat, amikor összeházasodtak. Hat év múlva Istvánra rámosolygott a szerencse: kihordói állást kapott egy pesti dohánytőzsdében. De alig szokott bele az asszony a pesti életbe, kitört a háború. Innen vonult be az embere, 4-es tüzérnek. Haza is jött szerencsésen.

(»Akkor is elkezdték, hogy kommunizmus lesz, de aztán nem lett. Napszámoltunk a szegénysorban. Nem mondom, jó ember volt a vitéz Fizessény nemzetes uram. A felesége még most is él, de már öreg. Nyolcvanéves. Disszidáltak a gyerekei ötvenhatban. Tetszik tudni, akkor, októberben. Most aztán sír utánuk. Hogy az enyéim? Nem bolondok azok, kérem! Dolgoznak azok, tudják, honnan jön a kenyér... Régen is dolgozni kellett, most is, nem igaz?«)

István csak a régi világban dolgozott. 1941-ben meghalt, szívasztmában.

Az öt lány közül egy postás, egy gyárimunkás, egy takarítónő, kettő háziasszony. Az unokák tanulnak, iskolában vagy a környékbeli üzemekben. Mind itt laknak a faluban vagy a szomszédban. Egy-kettő származott csak el Pestre. Az unokák legtöbbje is keres már.

S mégsem segítik semmivel? Egy gyerek, egy unoka sem ad semmit?

(»Miből adnának? Mind sokan vannak, kell a fillér is. És öregeket is eltartanak, de hány helyen! Az egyik após például — melyik is?... Ja igen, a legöregebbik unokáméknál... hetvenhat éves. Sok baj van az olyannal. Én meg friss vagyok, tetszik látni. Én etetem a két malacot meg a baromfiakat is. Beteg meg nem voltam gyerekkorom óta. Egyszer voltam orvosnál, most tavaszon. Huzatot kapott a fejem.«)

A siketnéma öccs — velük együtt volt cseléd —, az hazaad minden fillért.

De Borcsa asszony nem mondana egy rossz szót sem semelyikükről, akárhonnan kérdezem.

(»Mind egyformán kedves. Mind az én ágamból szakadt. Mind engem pumpol.«)

Végül csak kiböki, hogy egy rossz unoka azért van. Iszik. Bele is betegedett. Már egy éve betegállományban van.

(»Így jár, aki nem fogad szót. De a nóta is azt mondja, hogy minden jó családban kell egy rossznak lenni...«)

A nóta?

Melyik nótát is küldte a KISZ-titkár unoka?

(»Nem ő küldte. Mind az ötvennégy család nevében küldte. Azt, hogy ‚Megkondult a kecskeméti öregtemplom nagyharangja'. Az uramé volt. Az uram nótája.«)

Karácsonykor?

(»Most, az ünnepen csak kettesben leszünk az öcsemmel, az természetes. Hanem majd Szilveszterkor! Tavaly is ide jöttek, akik a közelben szilveszteréztek, jöttek újévet köszönteni! Csakúgy zengett tőlük a ház!«)

De ő az év minden napján maga mellett érzi dinasztiáját, mind az ötvennégy tagját és azokat is, akik már nem élnek.

Vándor Györgyi

Szandai Sándor nobtász

Szöveryben említet mű: Látát tőtlő akt

Tibély Gábor: A X. Kiállítás nobtai

1966 feb. Művészet

Szunday Sándor

Damjanich János Múzeum

Meghívó

SZ. NY. V.

A DAMJANICH JÁNOS MÚZEUM RENDEZÉSÉBEN 1968. ÁPRILIS 21-ÉN, VASÁRNAP
11 ÓRAKOR NYÍLIK MEG A MÚZEUM FÖLDSZINTJÉN

SZANDAI SÁNDOR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSA

ÜNNEPI MEGNYITÓT MOND:
KAPOSVÁRI GYULA MÚZEUMIGAZGATÓ

A KIÁLLÍTÁS MEGNYITÁSÁRA TISZTELETTEL MEGHÍVJUK

DAMJANICH MÚZEUM

Szandai Sándor

Felvételi szám: 1106/1933

Schalk László: B.L.és Szandai S.kiál
litása. Müvelt Nép.1948.ápr.2.

2	Születési éve, hónapja és napja:	1879 [illegible]
4	Születési helye (megye, ország), budapesti születésűnél a kerület is:	
5	Foglalkozása (állása): Eltartójának neve:	a[illegible]
6	Állampolgársága:	
7	Hol lakik és mióta (pontos lakcíme és 5 évre visszamenőleg):	[illegible]
8	Családi állapota: Elváltaknál az ítélet kelte és száma: Házasságkötés helye és kelte:	[illegible]
9	Házastársának neve (a feleség leánykori neve), foglalkozása és lakcíme:	[illegible]
10	Gyermekeinek neve, esetleges utóneve, kora, foglalkozása és lakcíme:	
11	Ápolt atyjának és anyjának neve (az utóbbinak leánykori neve), foglalkozása és lakcíme:	Atyja: [illegible] Anyja: [illegible]

[illegible] BIZOTTSÁGA
309/1933

Betegfelvételi jegyzőkönyv másolata

Törzskönyvi szám: 8806

1933

A Műemlékek Országos Bizottsága

~~biztosítóintézetnek~~

Budapest.

VI. Krúna út 41.

Legyen szíves a bent megnevezett ápoltnak ápolásához a 9090/1931. M. E. rend. 15. §-a és az 1300/1932. N. M. M. eln. számú rendelet értelmében hozzájárulni.

Budapest, 1933 évi aug hó 22 n.

Szandai Sándor

Népszava.1948.márc.27./sz.a.: B.L.és Szandai S.kiállitása./

Az 1933. évi október havi javadalom kiutalása.

melléklet száma: 0

A Műemlékek Országos Bizot

ságának,

Budapest.

Tudomás végett másolatban azzal adom ki, hogy az utalványozot

tatásügyi miniszternek jelen kelet és
. VII. és Csekkosztályhoz intézett

Számadási ág: "Művészeti célok támo-
ágos Bizottsága. Rovat: 4. Alrovat:2.
. Lerovandó bélyegilleték: nincs.

m, hogy a Műemlékek Országos Bizott-
arékpénztárnál vezetett 16.136.számu
ottság 1933. évi október havi java-
szegeket utalja ki elszámolás kötele-

M.D.K.

Szandai Sándor

Van Gogh -érem

A világ első Van Gogh érme Ferenczy Béni munkája

Magyar Nemzet 1967. jan. 5. 4.l.

A Margitsziget „panaszkönyvébe"

Zajos vurstli, vagy a pihenés szigete?

„A tölgyek alatt szeretek pihenni, Hova el nem hat város zaja semmi..." Nyolcvanegy esztendeje írta Arany János e sorokat a Margitszigetről — a Margitszigeten. Ott, ahol két hónap alatt többet alkotott, mint a megelőző huszonöt évben... De vajon mit szólna ma, ha élne, s egy nyári vasárnap, úgy estefelé, felkeresné ismét kedves tölgyeit?

Úgy érzem, most nem ülne ott sokáig. Pedig talán szívesen elhallgatná ő is Verdi vagy Leoncavallo muzsikáját, mely az Operaház szabadtéri színpadán csendül fel; de ugyanez, a Sziget-moziból áthallatszó filmszöveggel és zenével, valamint a Palatinus strand hangszórón közvetített üzeneteivel keverten, már aligha nyerné meg tetszését. A „tamburás öregúr" bizony felállna, s elindulna nyugalmas zúgot keresni... Sétája végeztével pedig alighanem — kérné a panaszkönyvet...

Mit nyújt egy körséta a mai Margitszigeten? *Nem kevés gyönyörűséget.* Az aranyhalas tó, a két éve ielesült vadaskert, a fényűzően berendezett Nagyszálló, a virágágyak ezer színben pompázó szőnyege valóban *méltó* arra az elragadtatásra, mellyel az itt járt külföldiek a szigetet öt világrészben emlegetik: *„Édenkert"... „Tündérország"... „A szépség és nyugalom szigete"...* De találunk itt egyet-mást, aminek

sehogysem lenne helye

a szépség és nyugalom szigetén. Ilyen a *Majakovszkij színpad* vásári külsejű, s évezredes romok feltárását gátló építménye; a *Vörösmarty színpad*, melyet — bár tetszetősebb kivitelben — a Fővárosi Tanács engedélye nélkül építettek; a nemzetközi teniszstadionba telepített *mozi.* Ilyenek a Római-partról idetévedt vállalati és minisztériumi *klubházak*, a hozzájuktartozó *sportpályákkal*, melyek indokolatlanul foglalnak el nagy területeket a szigeten (s akadályozzák pl. a vesszedelmesen túlzsúfolt Palatinus strand bővítését). A híres zenélő kút ma is *néma.* A sziget főútvonalát Pestről Óbudára tartó autók, sőt teherautók is nagy számban használják kényelmes, gyors *átjáróul.*

Nyári vasárnapokon mintegy kétszázezer ember fordul meg a szigeten. Sokan közülük olyasmit keresnek itt, *amit a Városligetben, a budai hegyekben, a Hűvösvölgyben, a Római-parton, sőt részben*

a Nagykörúton is meg alálnak:

szórakozási és sportlehetőséget, a versenyt rikoltó hangszórók zenés kavalkádját, a sétálók színes, látványos forgatagát. Közben rózsabokrok, muskátlitövek tucatjait tépik ki a földből, ezer négyzetméterszámra tapossák le a gyepet, külön kétlovas kocsi hordja el naponta a parkok sétányain elszórt különféle hulladékot. A pesti ember ma úgy megy a Margitszigetre, *mint akármelyik kőztérre:* a megilletődésnek, büszkeségnek szikráját sem érzi, amint a sziget földjére lép, mely messze földön híres dísze, ékessége a mi szép Budapestünknek. *Kincs*, amelyért egykor az állam József főhercegnek tizenegy millió pengőt adott, de amely nekünk annál is *sokkal többet ér!* S ha a Körúton tilos» jelzésnél áthaladó járókelővel a *helyszínen* meg lehet fizettetni a bírságot, vajon nem érdemli-e meg ugyanezt az is, aki ágakat tör le a sziget olajfáiról, vagy este, zseblámpával, aranyhalra vadászik a tó vizében?!...

Végre is: *kié a Margitsziget?* Hajdan egy főherceg birtoka volt, majd egy részvénytársaságé, mely a látogatóktól belépődíjat szedett. Ma a népé — s ez

nem ok arra, hogy kevésbé becsüljük!

Ellenkezőleg: most kell ene azzá válnia, amivé régen nem lehetett: *a dolgozó emberek pihenő-parkjává.* Ahová csendért és üde virágillatért jönnek az emberek a világváros zajos-poros kőrengetegéből. S ahol a külföldi is talál látványosságot, de olyat, ami többet mond neki az országról, a népről, mint az egykori Polo-bár és a Parisien Grill exkluzív pompája.

Mi kellene ehhez? Például néhány *szökőkút.* Több, sokkal több *szobor* a parkokban. A Szabó Ervin könyvtár újtípusú fiókja: amolyan *„olvasókert". Margitsziget-múzeum* a hétszáz éves kolostor-romoknál, a sziget múltjának emlékeivel és Budapest történetének kivonatos ismertetésével. *Emléktárgyakat* árusító pavilon a külföldieknek. Esetleg egy reprezentatív *cukrászda,* a városligeti Gerbeaud „utóda". És *több játszótér* a gyermekeknek, *több park,* még több fa, fű, virág, pad és — *csend* (még a Palatinus hangszóróinak elnémítása árán is) a pihenni vágyóknak, a költőknek és a szerelmeseknek. Olyan csend, hogy a ma még kerítés mögé zárt *pávák és fácánok is nyugodtan, szabadon korzózhassanak* a gyepen...

Mindez nem merő ábránd. A Fővárosi Tanács végrehajtó bizottsága már 1955-ben

határozattal foglalt állást

amellett, hogy a Margitsziget zajos vurstli helyett mindenekelőtt *pihenőpark* legyen; hogy az oda nem való intézményeket a város más pontjaira kell áttelepíteni. A határozatot szavakban mindenki helyeselte, de a gyakorlatban ki-ki körömszakadtáig védelmezte a sziget ősparkjából a *maga* számára önkényesen „civilizált" földdarabot. (Amelyért még *bérleti díjat sem* fizetnek, noha ebből máris jóval több pénz jutna a sziget fejlesztésére.) Velük szemben a *sziget megvédéséhez* a halastó melletti épületben székelő felügyelő, de még a Fővárosi Tanács ereje is kevésnek bizonyult. Nagyobb erőre van hát szükség: *a társadalom erejére.* Hasznos lenne egy olyan szervet életrehívni, amely ezt az erőt is képes mozgósítani. S ez a feladat, úgy gondoljuk, elsősorban a *Hazafias Népfrontra* várna.

A fentiekkel csupán felvetni kívántuk a kérdést. Megnyitni — Arany János helyett és nevében is — a Margitsziget panaszkönyvét. A következő lap már az illetékesek és mindazoké, akik észrevételeikkel, javaslataikkal segíteni akarják a Margitsziget védelmének ügyét.

Berényi György

Moszkvától — az Akropolisig

Milyen műsorokon szórakoztak a nyáron Európában?

Cikkünk címe alapján azt kérdezhetné valaki, kit érdekel az ősz kezdetén, hogy mi zajlott le nyáron a színpadokon? Inkább arra figyeljünk, mi készül az évadra... Igaza volna, ha többéves tapasztalatunk nem azt bizonyítaná, hogy nagyon idejében kell szólni egy-egy gyakorlat megváltoztatása érdekében. S mi azért adjuk közhírré a nyári európai sikereket, hogy a közönség és hazai rendezőszervek okuljanak belőlük. Mert a magyar közönség semmivel sem igénytelenebb, mint a bolgár, a görög, vagy a német.

SZOVJETUNIÓ

Moszkvában, Leningrádban, Ukrajnában, a Balti-tenger mellékén, a Kaukázus vidékén és Távol-Keleten klasszikus orosz drámákból rendeztek ünnepi bemutatókat. Előadásra kerültek Dosztojevszkij: Félkegyelműje, Gribojedov: Az ész bajjal jár című pompás vígjátéka, Gogol, Tolsztoj, Puskin.

NÉMET DEMOKRATIKUS KÖZTÁRSASÁG

A keleti-tengeri hetek alkalmából a Rostocki Volkstheater nemzetközi ünnepi színházi hetet rendezett. A német színházak Strindberg, Shakespeare, Brecht, Rachmanov, Edoardo De Filippo, Figueiredo-darabokat játszottak.

Érdekes, új technikájú szabadtéri színpadot nyitottak meg ez év nyarán a kramlaui kastélyparkban, Weisenborn: Nevető ember balladájával. Első kísérletként százszemélyes, forgatható, szétszedhető, összeállítható *nézőtéremelvényt* állítottak be. A technikai újítás, ha túlnő a kísérleti méreteken, lehetővé teszi, hogy a darab kívánta környezetbe egyszerűen elszállítsák a nézőteret. Az NDK más vidékein szikla-színpadokon tartottak Wagner-opera előadásokat.

SPANYOLORSZÁG

Sevillában annak a dohánygyárnak az udvarán rendezték meg a Carmen előadását, amely Mérimée regényének hiteles helyszíne.

OLASZORSZÁG

Veronában a Római Arénában Shakespeare tragédiáit, s vígjátékait adták elő, Nervi-ben Nemzetközi Táncfesztivált rendeztek, Palermóban Gyermekek Világfesztiválját szervezték meg, amelynek során — többek között — fiatal táncosok mutattak be gyermekek számára alkotott balettet.

BULGÁRIA

Magyar turisták is tanúskodhatnak róla, milyen nagy sikerrel zajlott le a szabadtéri színpadok opera-seregszemléje. A plovdivi opera Bizet: Carmenjét, Offenbach: Hoffmann meséit, Dargomirszkij: Russzalkáját, D'Albert: Hegyek alján című művét játszotta.

GÖRÖGORSZÁG

Athénben a Herodes Atticus Színházban, az Akropolis lábánál opera, klasszikus drámai, balett előadásokat rendeztek. (Ami azt illeti, nekünk is van amphiteatrumunk...)

Lehetetlen számot adni valamennyi igényes, a nyári hőségnek fittyet hányó, klasszikus és modern előadásról. S az igazság az, hogy mindenütt akadnak nyári bolondságok, esztrád-műsorok is, s ezekre is szükség van. A művészi igényességnek olyan mértékű „nyári vakációja" azonban, mint amilyet a mi rendezőszerveink tartanak, sem szocialista, sem kapitalista államban nincs.

Ez évben a Körszínház Antigonéja és Oidipusa megmentette a becsületünket, bár a tíz-tíz előadás kevésnek bizonyult. Jövőre pedig álljunk neki a nyári nívó-versengésnek, mert legalább olyan tiszta erkölcsi és anyagi haszon lesz belőle, mint a bevált „háromórás önfeledt kacagtatás"-ból.

(nyerges)

„Ne nevess korán!"

Szombat este, a gyermekműsor és a bosszantóan gyatra kísérőszöveggel ellátott sportfilm után, másfélórás társasjátékkal szórakoztatta közönségét a Magyar Televízió. Az ideiglenes stúdió játékteremmé változott, s a Dej Hajógyár, a TRANSVILL, az Egressy klub és a nyomdászok két-két tagú csapata különféle feladványok megoldásával versengett a győztesnek kitűzött jutalomért. A játékot *Verebes Károly* vezette, nagyobb zökkenők nélkül. A feladványok közt volt néhány szellemes, mulatságos és egyben televízió-szerű ötlet (felismerni drámai hősök maszkjait, tisztába tenni egy kaucsuk-babát, keringőt járni söröspalackok között stb.) a zenés számok beépítése egy kivétellel zavartalanul sikerült.

Értesülésünk szerint a közönség örömmel fogadta a műsort és érdeklődéssel várja a következőt.

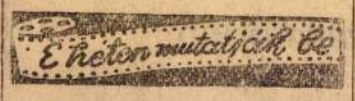

A tizenkettedik órában

Moszkvai diákok mai története. A bonyodalmak közös forrása nálunk is *élő probléma:* mi legyen azzal, akit *nem* vettek fel az egyetemre? Aljosa, a munkában edződött falusi fiú sutba dobja agronómusi álmait, s visszamegy az építkezésre dolgozni. A „jó házból való" Vagyim protekciót vesz igénybe. Csak Andrej, a faragatlan modorú, kissé cinikus, de alapjában jószívű és becsületes fiatalember nem találja helyét az életben. Andrej — hús-vér figura, a kitűnően megírt szerepben *Haritonov* végig szellemes és hiteles alakítást nyújt. Szellemesek, frissen pergők a film dialógusai is (ami a magyar színkron művészeit is dicséri). Kár, hogy a film túlságosan is a párbeszédekre épül.

Bálint úr boltja és Kenneth Klára világhíre

Ismerik *Kenneth Klára* nevét? Nem? Eláruljuk: négei szobalánya van, New Yorkban, a Central Park közelében lakik és *világhírű.*

Önök azt mondják, hogy ez mind igaz lehet, de miért tartozik ránk?

Ránk tartozik, mivel *Kenneth Kláráról* a Kanadában megjelenő *Magyar Nők Lapja* című sajtóorgánum mint honfitársunkról állítja a fentieket, egyik legutóbbi számának első oldalán megjelent nagy, fényképes riportjában.

Az írásból — egyebek között — kiderül, hogy *Kenneth Klára* 1956 decemberében hagyta el Magyarországot, aztán gyorsan nyilatkozott a *New York Times*-nak mint világhírű írónő, letette a megfelelő politikai obulust s a lap riportere — ha lúd, legyen kövér! — ott helyben, rögvest *magyar Margaret Mitchell*-nek nevezte.

Ennyire tékozolnánk nagy nemzeti értékeinket, hogy külföldi lapból kell megismernünk szeniális honfitársnőnk nevét?

Szó sincs róla. *Kenneth Klára* írói nevét, ha nagyon kevesen is, de ismerik Budapesten. Hiszen a „világhírű" magyar írónő a felszabadulás előtt *Clair Kenneth* néven valóban írt *két vagy három ponyvaregényt*, amely megjelent Budapesten és csendes unalmat keltett.

Az „írónő" azt mondja a riportban: „Leírhatatlanul sokat szenvedtem, az első író voltam, akit elhallgattattak, akinek könyveit indexre tették 1948-ban".

Sajnos, nem tették indexre. Olyannyira nem, hogy a mai napig is ott porosodnak a válogatás nélkül minden kiadványt őrző nagy könyvtárak polcain.

A riport a *Magyar Úriaszszonyok* lapjára emlékeztető stílusfordulattal fejeződik be: *„... Ebben a pillanatban nem világhírű írónő, nem ragyogó, társaságbeli dáma, csak anya..."* (Már mint Kenneth Klára.)

Kábult megilletődöttséggel lapozunk tovább az újságban, s egyszercsak az utolsó oldalon jókora hirdetést pillantunk meg:

„... Megjelent — Ejszaka Kairóban... Kenneth Klára regénye... filmszerűen lüktető történet egy szép magyar asszony és egy angol gárdatiszt életéről... megrendelhető: Bálint könyvkereskedésben, 272 Spadina AVE., Toronto".

Majd a lap úgynevezett impresszumára téved tekintetünk: Felelős kiadó: *Bálint Kálmán.*

Tehát *Bálint úré a lap, Bálint úré a könyvkiadó vállalat, Bálint úré a könyvkeresdés,* tehát Bálint úr a saját lapja első oldalán nagy riportot írat arról, amit az utolsó oldalon kötetenként 3 dollár 60 centért megvételre kínál.

Nem túlzás, hogy mindezek érdekében a magyar irodalom nyakába akarja varrni ezt a társaságbeli dámát?

F. J.

Ez évben még 15 eredeti hangjátékot mutat be a Rádió

Irodalmi lapjainknak összesen sincs akkora közönsége, mint a rádió irodalmi adásainak. Éppen ezért figyelemreméltó, hogy október derekától az eddiginél sokoldalúbb, elevenebb lesz az irodalmi műsor.

A nap különböző óráiban hallhatunk majd önálló műsorszámként elhangzó verseket. S ha egy-egy hangverseny szünete elnyúlik, a szünetjel, vagy a nem mindig stílusos hanglemez betét helyett, a zene hangulatának megfelelő költeményt élveznek majd a hallgatók.

Pénteken délutánonként új irodalmi rádió-hetilap félórás terjedelemben közöl nyomtatásban még meg nem jelent rövidebb írásokat. Új műsorszám lesz az írók, költők beszámolója olvasmányaikról. Havonta háromszor, szombat délutánokon, a magyar és világirodalom legszebb novelláit olvassák fel. Tervbe vették az Irodalmi Színpad és az Egyetemi Színpad egy-egy szép estjének a közvetítését is.

A Kommunisták Magyarországi Pártja megalakulásának 40. évfordulója és a Tanácsköztársaság kikiáltásának évfordulója közötti időszakban a korszak gazdag irodalmi anyagát ismertetik a hallgatósággal.

Az év hátralevő hónapjaiban még tizenöt eredeti hangjátékot mutat be a rádió, s ezek között három olyan mű is szerepel, ami a máról szól.

Új bibliofil könyvek

A szép könyvek kiadójánál, a Magyar Helikonnál bibliofil kiadásban készül *Erasmus* „A bolgaság dicsérete" című nevezetes munkája. *Goethe*: „Római elégiák" című kötete és albumalakú díszkiadásban *Madách* „Az ember tragédiája", *Zichy Mihály* klasszikus rézkarcaival. Kiadják *Dickens* „Karácsonyi történetek" című elbeszéléseit, *Aragon* „Befejezetlen regény"-ét és *Gárdonyi Géza* alig ismert verseinek gyűjteményét. Szépkiállítású *Andersen*-képeskönyv is kiadásra kerül a karácsonyi könyvvásárra.

A HÉT KÖNYVEI

Mikszáth Kálmán összes művei. Szerk. Bisztray Gyula, Király István. 6. köt. Regények és nagyobb elbeszélések. 6. 1894. Beszterce ostroma. Függelék: Nyílt levél Nagy Miklóshoz, a „Vasárnapi Ujság szerkesztőjéhez. (Akadémia Könyvkiadó.) Kötve 25,— Ft.

Dang Tran Con—Doan Thi Diem: A katonahitves siralmai. Névtelen: A számkivetett panasza. Költemények. Kötve 11,— Ft.

A gonosz királynék. Kásmiri népmesék. Vál. és jegyz. írta M. Tóth Edit. (Európai Könyvkiadó.) Kötve 14,50 Ft.

Budapesti séták. Szerk. a Fővárosi Idegenforgalmi Hivatal. Fűzve 16,— Ft.

Kosáryné Réz Lola: Leányfurfang. Regény. (Móra Ferenc Könyvkiadó.) Kötve 12,50 Ft.

Darvas József: Elindult szeptemberben. Regény. Kötve 23,50 Ft.

Győre Imre: Zuhogj csak ár. Versek. Kötve 10,— Ft.

Nagy Lajos: Képtelen természetrajz. Karcolatok. (Szépirodalmi Könyvkiadó.) (Olcsó Könyvtár, 1958. 32.) Fűzve 3,— Ft.

Laktyionov: Az Északi-sark meghódítása. 415 l., 20 t. Kötve 32,50 Ft.

Nagy Ernő: Helikoptermodellek tervezése és építése. 120 l., 3 t. (Kis technikus könyvtár.) (Táncsics Könyvkiadó.) Fűzve 4,— Ft.

Magyar szobrász jelenti a Rivieráról...

Tehetséges művészünk, Szandai Sándor szobrász Franciaországban tartózkodik tanulmányúton. Élményeiről levélben számolt be.

Legutóbb Monacóban járt. Kőből és vörösrézlemezből készített síremléket, valamint portrékat mintázott.

Cannes-ban — ahol nemrég Vértes Marcell aratott nagy sikert finomrajzú, kulturált színezésű munkáival — a „Galerie 65" Szandai három munkáját vette meg kiállításra.

Nyáron a Riviera a francia művészeti élet központja. Egymást érik itt a képzőművészeti kiállítások. De — „... errefelé nincs könnyű dolga a művésznek" — írja Szandai. — A tehetség nem elég; igen sok másra is szükség van melléje. Először is: nagyon jó, ha az ember francia; másodszor pedig: kívánatos, hogy sok pénze legyen. Meghívtak például a cannesi „Galerie Europa" legközelebbi tárlatára. A részvételi díj: — munkánként 1500 frank. Nagyon meg kell gondolnom, hány szobrot küldjjek be."

Fiatalok válaszúton

Magyarul beszélő szovjet film

Bemutató:

szeptember 4.

*

Azokra gondolt a Szövetkezeti Divatüzlet (Váci út és Kristóf tér sarok), akik az egyenes vonalat megszokni nem tudják. Képünkön a Divatüzlet tweed őszi kiskosztümjét mutatjuk be.

*

A népgazdaság és a külkereskedelem igényeinek figyelembevételével alakítjuk át iparunk szerkezetét

Már az idei tervben kedvezően jelentkeznek az átalakítás eredményei

Iparunk szerkezetének megváltoztatása az új hároméves terv, de általában egész gazdasági életünk fontos problémája. Az ipari struktúra átalakítását — kapta a felvilágosítást a H. H. — a gazdasági életünkben korábban tapasztalt aránytalanságokon kívül népgazdaságunk és külkereskedelmünk megváltozott igényei is szükségessé teszik. Ez az átalakulás nemcsak a hároméves terv perspektíváiban, hanem már az idei 1958-as tervben is megmutatkozik.

A fogyasztásra költött összegek az 1955. évi 81-ről az idén 89 százalékra növekednek. Így több jut a lakosság igényeinek kielégítésére, de kevesebbet költhetünk beruházásokra. Az ipar szerkezeti átalakításának két fő módja van: *a termelőkapacitások jelenlegi összetételének és a gyártmányok összetételének* megváltoztatása. Csökkentjük, illetve megszüntetjük az energia-bázis és az energia szükséglet; az alapanyagtermelő és a feldolgozó ipar; a munka- és az anyagigényes gyártmányok közötti aránytalanságot.

Az idei éves terv termelőképességünknek teljes kihasználásával fokozza az energiatermelést, az alapanyaggyártást és az export cikkek készítését.

Az 1955. évi 52 százalékról az idén 54 százalékra növekszik az ipar teljes termelésében *a nehézipar részesedése.* Ezen belül azonban lényeges szerkezeti eltolódások mutatkoznak. Amíg az erősáramú ipar, a híradástechnika és a finommechanika termékeinek gyártását erőteljesen fokozzuk, a szerszámgépipar nehezebben értékesíthető gyártmányainak termelése éppen csak hogy eléri a három év előtti szintet, az anyagigényes tömegcikkipar termelése pedig annak alatta marad.

Az ipari struktúra átalakítása befolyásolja a nemzeti jövedelem arányait is.

Hároméves tervünkben például a nemzeti jövedelem 13 százalékos növekedését a szocialista ipar termelésének 22 százalékos emelkedése, az önköltség 6 százalékos csökkentése, a mezőgazdasági termelés 12 százalékos növekedése biztosítja.

Az ipar szerkezeti átalakítása

kedvezően hat ki a munkások foglalkoztatására is.

A gyáripar munkatermelékenységét a hároméves terv 15 százalékkal emeli, ezalatt ugyanakkor *az összes foglalkoztatottak száma is 2 százalékkal növekszik.*

Hazai iparunk szerkezetének átalakítása

a külkereskedelem igényei alapján is történik.

Külkereskedelmi tervünk egyik fő célkitűzése, hogy a hároméves terv idején kivitelünket 1957-hez viszonyítva *40 százalékkal fokozza, a behozatalt 8 százalékkal csökkentse.* A kivitel fokozására a termelés növelése és az ipar szerkezetének átalakítása ad lehetőséget, különösen gépipari, híradástechnikai, finommechanikai, mezőgazdasági és élelmiszeripari termékeink előállításánál. A behozatal csökkentése azért lehetséges, mert 1957-ben jelentős anyagtartalékaink képződtek. Itt olyan anyagokról van szó, amelyek behozatalát csökkenthetjük anélkül, hogy a jelenlegi anyag-ellátottság színvonalát lerontanánk. Lehetőségünk van emellett olyan termékek gyártásának fokozására — koksz, vasérc stb. —, amelyeket korábban kisebb mértékben termeltünk.

Az ipar szerkezetének átalakítása szempontjából

jelentős, hogy a villamos energiatermelés három év alatt 40 százalékkal növekszik.

Ez azt jelenti, hogy az előző évek beruházásainak megvalósításával a hároméves terv idején energiaellátásunk biztosítja az egész népgazdaság és a lakosság megnövekedett energiaigényének kielégítését.

A népgazdaság egész életére és felépítésére kiható strukturális ipari átalakulás természetesen *hosszabb időt vesz igénybe.* A hosszabb távlati tervek kidolgozása — a *Hétfői Hírek* korábban ismertette a 15 éves távlati tervet — ehhez a nagyarányú munkához szükséges.

Dömötör László

Barlang-szanatórium

Újsághír: A Békebarlang klímája 3000 méter magasság klímájának felel meg, a tervek szerint Európa legkorszerűbb légzőszervi gyógyszanatóriumát létesítik itt.

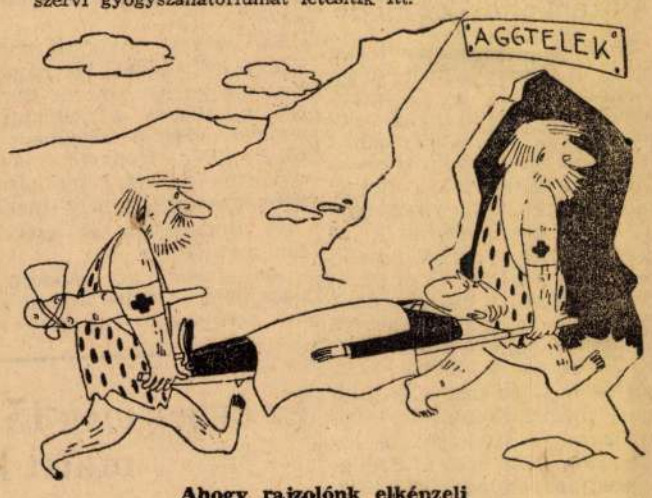

Ahogy rajzolónk elképzeli

A 150 éves Erdőmérnöki Főiskolát ünneplik a soproni ünnepi heteken

Szeptember 3-án kezdődnek a soproni ünnepi hetek, melyet a Hazafias Népfront és a városi tanács rendez. A szeptember 28-ig tartó ünnepségsorozat *első napján emlékeznek meg a nagy múltú Erdőmérnöki Főiskola fennállásának 150. évfordulójáról.*

Az ünnepi hetek során a városba látogatók megismerkedhetnek Sopron munkásmozgalmának emlékeivel, kiállítás mutatja be a soproni iparosok és kisipari szövetkezetek remekeit. A zenei események közül kiemelkedik *Fischer* Anni szeptember 6-i zongorahangversenye. A hangversenyen a 30. évfordulóját ünneplő soproni *„Liszt Ferenc"* szimfónikus zenekar fog közreműködni.

A MÁV és a GYSEV 50 százalékos vasúti kedvezményt biztosít az ünnepi hetek alatt Sopronba látogatóknak. A tanács és a Népfrontbizottság által kiadott meghívók alapján az illetékes rendőrkapitányság engedélyezi a határsávba való belépést és az ottartózkodást. A meghívókat az igénylő személy vagy család pontos címének megadásával a Hazafias Népfront soproni titkárságától kell kérni.

Magyar iparcikkek sikere Londonban

AZ IDEÁL HOME londoni kiállításán nagyon megtetszett a látogatóknak a magyar ipar elektromos háztartási cikksorozata: főzőlapok, vasalók és kenyérpirítók. A magyar külkereskedelem különben már 42 országba exportál elektromos háztartási készülékeket.

A Westerplatte és Wroclaw

A Westerplatte apró kis félsziget Gdansk és Gdynia között. Ilyenkor augusztus végén már tarajos, szürke hullámokat hajt pirkadatkor a hűs északi szél a sárgásan csillogó homokdünák felé. A 185 katona, az őrszemek kivételével, nyugovóra tért már. Fiatal nőtlen emberek mind, parancsnokuk, Sucharski őrnagy már napokkal előbb eltávolította a helyőrségből a családosokat. Hosszú köpenyét vállára vetve az őrnagy szokás szerint még egyszer végigjárta az őrszemeket. Az ágyúknál virrasztó tüzérek időről-időre szemükhöz emelték távcsövüket, de az omlós sötétségben semmit sem láttak. Csak a tenger morajlott körös-körül.

1939. szeptember 1-én hajnali 4 óra 45 perckor eldördült a Schleswig-Holstein cirkáló négy 200 milliméteres ágyúja. A nehéz lövedékek, a második világháború első gránátjai vijjogva, fültépő reccsenéssel csapódtak be a Westerplatte földjébe.

19 esztendeje ennek.

A támadót, a világuralom agyrémének megszállottját öt év és kilenc hónap elkeseredett, könyörtelen harcában megsemmisítették, de 19 esztendő után ismét kísért a támadás szelleme, a világuralom tébolyult terve. A név és a lobogó változott ugyan. A Schleswig-Holstein helyett ma a Földközi-tenger keleti medencéjében a 6. amerikai flotta egységeinek ágyúi szegeződnek az arab országokra, a Csendes-óceánon pedig a kínai partokról lehet látni a riadókészültségbe helyezett 7. amerikai flotta kéményeinek füstjét.

De ha e fenyegető jelek hasonlatosak is, a helyzet gyökeresen megváltozott 19 esztendő alatt. Ma nemcsak a békére törekvő népek szervezett erejének ellenállásába, hanem a legnagyobb és legjobban felszerelt hadseregek gránitfalába is beleütközne minden olyan kísérlet, amely 1939. szeptember 1-ét próbálná újra a világra zúdítani. A béke ma nem hűvös és szenvtelen diplomaták politikai alkudozásának tárgya, hanem százmilliók gondolatában és akaratában gyökerező valóság, korunk legnagyobb történetformáló ereje. Ha a második világháború szörnyű bűneinek és szenvedéseinek könyvében Westerplatte az első oldal, akkor hadd tegyük hozzá, hogy a béke megőrzésének világokat átfogó csatájában ugyancsak egy lengyel város neve jelzi az első diadalt: Wroclaw. Éppen 10 esztendővel ezelőtt született meg Wroclawban az a mozgalom, amely az egyszerű emberek elszántságának téglából épít áttörhetetlen gátat a háború szökőárjával szemben.

Westerplatte óvatosságra int, Wroclaw reménységet nyújt.

De mindkét név komoly figyelmeztetés azoknak, akik még 19 esztendő után sem vonták le 1939. szeptember 1. tanulságát.

(pt)

Csak akarni kell...

Miért volt oly sürgős? — tettük fel a kérdést néhány héttel ezelőtt lapunk hasábjain, azzal kapcsolatosan, hogy az Óbudai Gázgyár felszólította az Építőanyagipari Kutató Intézetet: haladéktalanul szállítsa el a gyár egyik elhagyott üzemrészében felállított perlitkészítő üzemét. A Kutatóintézet azonnal csomagolt és elköltözködött, az Óbudai Gázgyár azonban még hetek múltán sem kezdte használni a megürült üzemrészt. A kérdést az Óbudai Gázgyárnak címeztük. Onnét azonban nem érkezett válasz. Az 1. számú Épületelemgyár viszont közben vállalta a hazai építőipar és export számára fontos perlitkészítő üzem elhelyezését. Hétfőn az Építőanyagipari Kutató Intézet már át is szállítja a hetek óta összecsomagolt gépeket az 1. számú Épületelemgyár területére és átmenetileg ebben az üzemben kezdi meg a baráti és nyugati országok által annyira várt — és szerződésben lekötött — perlit feldolgozását.

Íme, így is lehet segíteni, csak akarni kell. Köztudomású, hogy az 1. számú Épületelemgyár sem bővelkedik a helyben, ebben a gyárban is szükség van minden négyzetméterre, hiszen ez a gyár fejlődött az elmúlt évek során a legnagyobb épületelemgyártó gyárrá. Kevés a helyük, de addig összehúzzák magukat, amíg a Kutató Intézet fel nem építi a perlitkészítő üzem végleges épületét. Mert az Épületelemgyár vezetői tudják, hogy az új építőanyag, a perlit gyártása fontosabb, mint egyes gyárak sovinizmusa.

(b. t.)

Nagy jelentőségű új megállapítások a Tejút-rendszerről és a Marson levő életről

35 nemzet 900 csillagászának moszkvai kongresszusán

A napokban ért véget Moszkvában a Nemzetközi Csillagászati Unió kongresszusa, melyen a 900 tudományos munkatárs között magyar küldöttség is képviseltette magát. A három évenként összeülő csillagászati kongresszus legérdekesebb eseményeiről Detre László, a Budapesti Csillagvizsgáló Intézet igazgatója, a magyar küldöttség vezetője a következőkben tájékoztatta a Hétfői Hírek munkatársát:

— A moszkvai kongresszuson 35 ország legkiválóbb csillagászai vettek részt. Itt is bebizonyosodott, hogy az elmúlt néhány esztendő alatt rendkívül nagyot fejlődött a csillagászat. Bár ismertük nagy eredményeit, mégis meglepő volt a szovjet csillagászat hatalmas fejlődése és a szovjet obszervatóriumok páratlannak mondható felszerelése. A tucatjával épülő obszervatóriumokat mind saját gyártmányú és igen kiváló műszerekkel szerelik fel. Különösen érdekes a pulkovói csillagvizsgáló 100 méteres óriási rádió ívteleszkópja, mely a maga nemében a világ leghatalmasabb berendezése. Nagy eseménye a szovjet csillagászatnak egy most készülő

4 méteres hatalmas tükörteleszkóp, melynek segítségével a távolabbi csillagrendszereket is megfigyelhetik.

— Meglepő *Kína* hatalmas előretörése is. A *nankingi* csillagda után — mely körülbelül hasonló nagyságú a mienkhez — most *Peking* közelében építenek egy új rendkívül modern csillagvizsgálót.

Külön kell szólni az egyiptomi csillagászatról. Kairótól délre különösen értékes megfigyeléseket végezhetnek majd, mert itt gyakorlatilag évente 365 derült éjszaka áll a csillagászati megfigyelők rendelkezésére. Több mint 35 év után fejlesztik a magyar csillagászatot is és hamarosan megkezdik

a mátrai új csillagvizsgáló építését,

ahol lényegesen kedvezőbb körülmények között folytathatjuk majd munkánkat.

„Híradás" 10 milliárd fényév távolságról

— Kétségtelen, hogy a csillagászat ugrásszerű fejlődését a rádióteleszkópok felállítása tette lehetővé, melyeknek segítségével éjjel-nappal, az időjárástól függetlenül végezhetünk megfigyeléseket és olyan távoli csillagok rádiósugaras „híradásait" is felfoghatjuk, melyeket egyébként a hatalmas távolságok miatt szabad szemmel nem láthatunk. A

rádióteleszkópok segítségével egyes speciális csillagrendszereket 10 milliárd fényév távolságban is vizsgálhatunk.

A rádióteleszkópok segítségével vált lehetővé a körülbelül 100 milliárd csillagból álló és 25 000 fényévre levő *Tejút* teljes rendszerének megismerése is. Ezelőtt csak sejtettük, de most már be is bizonyíthatjuk, hogy a Tejút felépítése hatalmas spirálrendszerű szerkezet.

Ugyancsak a rádióteleszkópok segítségével sikerült behatolnunk a Tejútnál is sokkal távolabb levő külső csillagrendszerbe, melynek legközelebbi pontja is 200 000 fényévre van tőlünk. Sikerült megállapítani, hogy ezek a csillagok sokkal nagyobbak, mint ahogy optikai műszerekkel láttuk és kiderült, hogy *a csillagok közötti teret hatalmas összefüggő gázfelhők töltik ki.*

Élet a Marson

Rendkívül érdekes előadás hangzott el a *Mars* vizsgálatairól is. A rádióteleszkópos megfigyelésekkel bebizonyosodott, hogy a Mars felületét oxidált vaspor réteg lepi el és ezekre a marsi tavaszkor egész alacsonyrendű élőlények, algák, gombák települnek. A megfigyelések szerint tehát — ha igen alacsonyrendű is — *de van élet a Marson.*

Igen érdekesek voltak a Hold-kutatásokról szóló beszámolók és elsősorban az a tény, hogy a rádióteleszkópokkal megállapíthatták, hogy a Hold körül egészen minimális légkör található, amely több milliószor ritkább, mint a Föld körüli légréteg.

N. L.

Magyar—belga viadal a kilenclyukú hídnál

Éppen hogy csak feltűnt a láthatáron szeptember, s már elbúcsúztak a Hortobágytól az őszi vadkacsázás első külföldi vendégei. A belga Marcel Cluck feleségével és fiával, valamint fiának barátjával, Georges Remy tanárral szép napokat töltött a pusztán. A belga familia négy esti és négy reggeli húzáson próbált szerencsét és összesen 200 kacsát ejtett. Emellett lőttek szárcsákat és más vízi madarakat is.

Remy tanár úr nemcsak eleven madarakra duplázott, hanem versenyen kívül részt vett a Kilenclyukú hídnál rendezett hagyományos agyaggalamb-lövő bajnokságon is. Nem vallott szégyent. Tíz galambból nyolcat eltalált és holtversenyben a második lett. Megelőzte Rőt István, a hortobágyi halastavak vadőre. Nincs ebben semmi csodálatos, hiszen ő egész évben hivatalból hordja a puskát és a ragadozó madárirtás is a szakmájához tartozik.

„Untauglich"-ok az USA-ban

A *Salzburger Nachrichten* beszámolót közöl a Colorado-Springs-i (USA) repülőakadémia felvételi vizsgájának körülményeiről. A vizsga rendkívül szigorú. Még azok sem lehetnek biztosak felvételükben, akik már kiállták a megerőltető fizikai próbákat és szerencsésen átestek a bonyolult ideg-vizsgálatokon. Ezután következnek ugyanis az általános műveltséget érintő kérdések. Ha a jelölt a rafináltan összeválogatott kérdések nagyrészére megfelel — azonnal kiszurepálják. „A kultúra hátrányos a harciszellemre" — ez a jelszó és akinél némi kulturális érdeklődést állapítanak meg, azt könyörtelenül „untauglich"-nak jelentik ki.

Őszintén szólva nem lehet csodálkozni az amerikai hadsereg sorozási rendszerén. Egy olyan országnak, amely katonáit Kubától Libanonig a nép akaratának elfojtására, nem kulturált katonákra, hanem a parancsokat gondolkodás nélkül végrehajtó gépekre van szüksége.

R. P.

Hétfőn kezdődik Vajdahunyad-várában a nagyszabású nemzetközi borverseny

Hétfőn kezdődik a hazánkban először megrendezésre kerülő nagyszabású nemzetközi borverseny. A **Vajdahunyad**-vára román termében délután 3 órakor az ünnepélyes megnyitó után a bizottság megkezdi kilencnapos — sokak által irigyelt — munkáját.

Az erős nemzetközi mezőnyben 288 külföldi és 340-féle magyar bor indul. **Albánia** 8, **Algéria** 1, **Ausztrália** 12, **Bulgária** 30, **Ciprus** 17, **Csehszlovákia** 20, **Franciaország** 17, **Görögország** 3, **Marokkó** 1, **Nyugat-Németország** 10, **Olaszország** 12, **Ausztria** 28, **Románia** 51, **Spanyolország** 4, **Svájc** 2, **Szovjetunió** 69, **Jugoszlávia** pedig 3 féle bort küldött a versenyre. A világhírű mágyar borok a külföldi szakértők véleménye szerint is jó helyezésre számíthatnak.

A nemzetközi borversennyel egyidejűleg megnyílik a nagy szőlőnemesítő **Mathias** János emléket megörökítő kiállítás.

Bugaci csárda — a hatodik emeleten

A kecskeméti híres Beretvás-szállodát lebontották. A százéves épületet már nem lehetett megóvni az összeomlástól. A helyén szép park lesz, s már ott szorgoskodnak a kertészek, hogy színes, illatos virágokkal telepítsék be a Beretvás-alapzatot.

De lesz új szállodája Kecskemétnek. Szebb és nagyobb, mint a Beretvás volt. A hároméves terv keretében új, hatemeletes, 110 szobás szálloda építkezését kezdik meg 1959 tavaszán, a Széchenyi téri öreg templom mellett. A hatodik emeleten rendezik be a nevezetes Bugaci-csárdát, amely bizonyára hamarosan kedvelt helye lesz a hazánkba látogató külföldieknek.

Az új szálloda 20 millió forint költséggel épül.

ERKEL SZÍNHÁZBAN

Szeptember 15-én, hétfőn este 7 órakor:

ŐSZI-TÉLI

divatbemutató

A

RUHÁZATI BOLT

rendezésében

Fellépnek:

FELEKY KAMILL, Kossuth-díjas, érdemes művész
BILICSI TIVADAR — MEDNYÁNSZKY ÁGI
HOLLÓS ILONA — SZABÓ MIKLÓS
KAZAL LÁSZLÓ — VÁMOSI JÁNOS
LEHOCZKY ÉVA — ZSOLNAI HÉDI

CHAPPY revütánczenekara

Konferál:
BRACHFELD SIEGFRIED

Jegyek 5—32,— forintos áron az Állami Operaház közönségszervezési osztályán, Népköztársaság útja 20., az Erkel elővételi pénztáránál, Lenin körút 30., az üzemi közönségszervezőknél, valamint a Rákóczi út 62., Lenin körút 70., Felszabadulás tér 4. szám alatti RUHÁZATI BOLTOKBAN

BÚTORT IRODAIT IS BÚTORT
KESZPÉNZÉRT VÁSÁROLUNK
Telefon: 341—746. 423—538
HASZNÁLTCIKK KSZ

MDK

Szandai Sándor

Élet és Irodalom. 1958. jan. 31.

Uj művészeti folyóirat.

Szandai Sándor

Szobrász

Artner T: Sz. S. kisplasztikáiról. Műterem. 1958. jun. 6. sz. (képekkel.)

---

25 éve lett írából szobrász. Alföldről származik 1930-as években tűnt fel kisplasztikáival és portréival köztéri kút figurák: Anya szermekével" és „Tálas "akt".

Többszöri irányváltozások

F 381.l.

MDK

Szanday Sándor

Uj szobrok a fővárosban.
Pollák Mihályról készit szobrot

Esti Hirlap 270 sz. 1957. nov. 17. 8 old.

NDK

Szanday Sándor

szobrászmüvész uj samott anyagból készíti a pécsi bányászszakszházak lakóházakat diszitő dombormüvet.

Esti Hirlap 281 sz. 1957. nov.3o 2 old.

M.D.K.

Szandai Sándor

Szobrászmüvész uj diszkut szobrát készíti.
felv.

Népakarat 1957. okt. 2. 8.old. 230.szám.

Szandai Sándor

Kassák Lajos, bronz

Műcsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

Szandai Sándor MDK

Dési Huber István portréja, terrakotta

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

Szandai Sándor

MDK

Sulykoló, bronz

Műcsarnok 1957 Magyar Forradalmi Művészet

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Lantos nö.	Bronz.
Lánykaképmás.	Samott.

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat.1957. Kat.19.1.

Szandai Sándor

kiállított művei:

Lantos nő, bronz, 30 cm.

Lánykaképmás, vakolt, 45 cm.

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kiállítása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

19. l.

Szandai Sándor MDK

repr.:

Dási-Huber István portréja

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

MDK

Szandai Sándor

Sulykoló, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Műcs. 1957.

nalen Amerikanistenkongress. Ss.

ien.

at-braziliai nambikuara-indiánok nép-

Szandai Sándor MDK

Dési Hubert István portréja, repr.

Mücsarnok 1957 Magyar Forradalmi Müvészet

MDK

Szandai Sándor

Kassák Lajos, br.

MNG. Magyar forradalmi művészet. Mics. 1957.

kedés - Teherhordás

konzerváló szereket nem ismernek, azon-
ségével táplálékukat ho szabb-rövidebb
ssá teszik. A raktározást

MDK

Szanday Sándor

szobrász müvész uj anyaggal kisérletezett.
/samott/ A képen samottból készült "leányfej"

Esti Hirlap 2o4 sz. 1957. szept 1 2 old.

Szandai

Az angyalföldi József Attila
művelődési Ház szobrász és ötvös
szakkörének vezetője

Nejmara 1965 nov. 7

MIK.

Szandai Sándor

Kritika

Népmüvelés 1965 6.lap 34.

Szandai Sándor

1946-ban szerepelt egy
pécsi kiállításon

Jelenkor, 1965, 4 sz., 379 old.

Szandory Sándor

M.D.K

A XIII. kerületi művészek
találkozóján vett részt.

F. J.: A XIII. kerületi képző művészek
Élet és Irodalom, 1964. május 30 - 8 lap

Szandai Sándor M.D.K.

szobrász

„Nő galambbal" c. szobra
szerepel a XIII. kerületi művészek
tárlata.

Körösi László: A XIII. kerületi képzőművészeink
kiállítása

Művészet, 1964. junius – 40 kap.

MDK

Szandai Sándor

Kassák Lajos portréja, bronz

Műcsarnok 1962. IX. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Szanday Sándor

szobrokkal szerepel a tárlaton.

Heitler László: Modern magyar grafikai és kisplasztikai kiállitás Pápán.

NAPLO/Veszprém/ 1962. jun. 14.

MDK

Szandai Sándor

Kassák Lajos portréja, br.

IX. Magyar Képzőm. Kiáll. Mücs. 1962. 30.l.

M.D.K

Szandai Sándor
rajzai

Akt rajzai a Király fürdő
udvaráról.

— : Régi és uj képek Budapest fürdőiről
Nők Lapja, 1962. június 2 — 12 lap

Szandai Sándor

Kanaegyengető. (repr.)

Munkásélet. Kiállitás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959., 48 l., ill.

42.l.

Szandai Sándor (1903-)

Kazánegyengető. (1935.) Bronz, 16 cm.
Szerepelt a kiállításon.

Munkásélet. Kiállítás. Legujabbkori Történeti Muzeum. Kat. bev. Kiss Sándor. Bp. 1959., 48 l., ill.

18 l.

MDI

Szandai Sándor
szobrász

A Gheorghiu-Dej Hajógyárban képzőművészeti kiállitáson részt vesz.

Esti Hirlap 153 sz. 1959. jul. 2 2 o.

M.D.K

Szandai Sándor

szobrász

„Lábtörlő akt" – ját mutat-
ta be a tárlaton.

Pibély Gábor: A X. kiállítás szobrai.
Művészet, 1966. február – 18 kep

MDK.

Szandai Sándor

Kiállitási kritika

Kisalföld 1966 febr.18.

Szandai Sándor

szobrász

M.D.Y.

A X. Magyar képzőművészeti Kiállításon részt vett két kis-plasztikai művével. – Szántos állami megbízást kapott már.

Frank János: Szandai Sándornál

Élet és Irodalom, 1966. május 14-8 kap

Szandai Sándor M.D.Y

Szolvász

Nyolc éve kezdte el a lemendomboritást.

Frank János: Szandai Sándorról
Élet és Irodalom, 1966, május 14 - 8 lap

Szandai Sándor

M.D.K

szobrász

„Sulyholó" (repro)

Élet és Irodalom, 1966. június 4 - 11 lap

Szandai Sándor MDK

Anya gyerekkel, bronz

Lábát törlő akt, terrakotta

Mücsarnok 1965. X. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK.

Szandai Sándor

Müveinek pécsi szerepléséről

Jelenkor 1965 ápr.379 lap.

MDK

Szanday Sándor

szobrászmüvész a pécsi bányász lakóházak diszitésére samott reliefet készit.

Esti Hirlap 53 sz. 1958. márc 4. 2 old.

Szandai Sándor MDK

szobrász

Artner T.:Sz.S.kisplasztikáiról.
Müterem. 1958. jun. 6.sz. képekkel.

MDK.

Szanday Sándor

Utalás franciaországi sikereire

Magyarország 1965.52.lap 2o.

Szaudai Sándor.

Szobrász.

Kiállítás 1948 címmel a Nemzeti Szalonban.

Emlékmű.

Népművelés, 1965. 6. sz. 34. old.

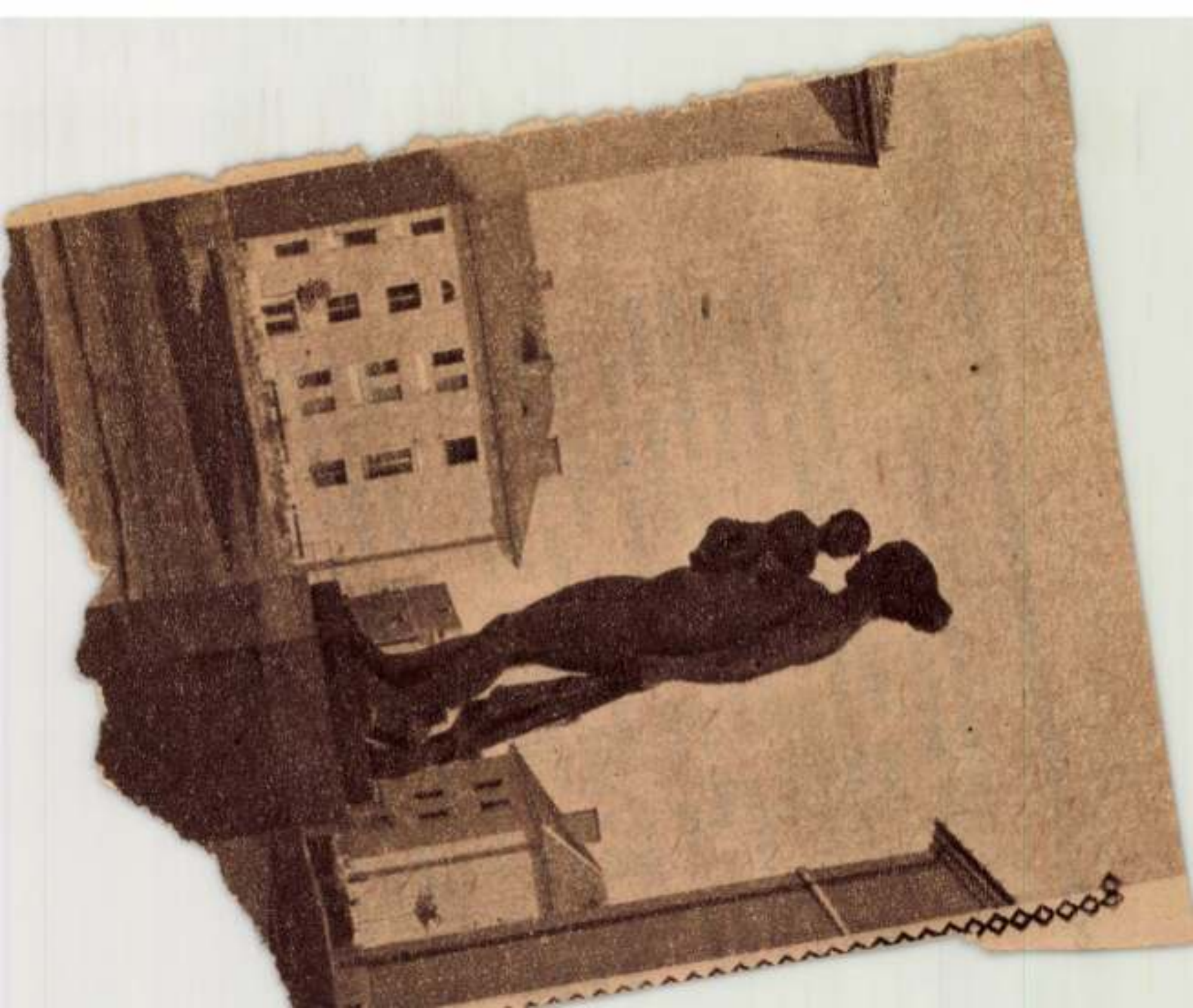

csen, intő tilalommal a komoly méltóság-
gal forgó kerekek.

Már most nem volt mit tennie a mi Dácskánknak, mint hogy kibontsa batyuját és várjon. Így is cselekedett. És csakugyan — mint erről már szóltam — nem kellett sokáig várnia, mert csakhamar kopogtatott nála az első fiú, aztán a második, aztán sorba-sorba annyi, hogy számát se tudta.

És Dácska mindannyiszor megkérdezte a szívét. És a szíve mindig csak azt dobogta: majd, majd, majd! És az esze meg kérdezés nélkül azt duruzsolta: meglátjuk, megnézzük, megfontoljuk!

És hogy telt-múlt az idő, Dácska egyre többet olvasott, tanult, egyre okosabb, tapasztaltabb lett, és mindennek következtében igen nagyon józan, de olyan annyira józan, hogy lassan-lassan kezdett kételkedni abban, hogy létezik is egyáltalában szerelem, vagy micsoda.

...ve — morfondírozott magá-
...messze csillagok pályáját

szobor

Egy új bud

A szobor, hátte

(Érdekes Újság — Mes

...het annak, ha Budapest
...felállítanak egy-egy
...kevere-

...aszler Károly rajza)

ki lehet számítani, a bárányhímlőt a kiütésekből meg lehet állapítani, csodálatos masinákat lehet szerkeszteni, csak épp a szerelem lenne ilyen titokzatos micsoda? Áh! Nincs is szerelem, kitaláció az egész!

Alig jutott Dácska erre az eredményre, amikor egy nyárba lépő tavaszi napon, éppen a ködlő alkonyatban találkozott egy legénnyel. Ezt a legényt jóformán meg se igen nézte. Úgy, hogy mikor elköszöntek, csak épp a hangja maradt a fülében, meg a tekintete a szemében. Azután ráborult a vidékre az éjszaka. S ezen az éjszakán bekandikált egy fényes csillag Dácska ablakán, és a józan kislány nem arra gondolt, hogy annak a csillagnak pályáját ki lehet számítani, hanem a csendet fülelte és a szívét kérdezgette.

— Ahá! Ahá! Ahá! — dobogta a szíve.

— Hohó! Hohó! Hohó! — intette le az esze.

És Dácska elaludt és amikor hajnalban fölébredt, már nem tudta, hogy miről álmodott, de azt tudta, hogy első gondolata a legény volt, és a szíve ettől olyan hango-

Csak örülni [illegible]
különböző terein[illegible]
szobrot.

Sajnos, az örömbe néha üröm is [illegible]
dik.

Mert mi történt például a Nagy Lajos király úti lakótelepen? Az egyik kis térségen felállították Szandai Sándor szobormüvét, mely bronzból készült s az egyébként értékes szobor egy anyát ábrázol, aki egyik kezében gyerekét, másik kezében pedig egy kendőt tart. A kendőt azért kell hangsúlyozni, mert mindössze csak ennyi ruhadarabot adott neki alkotója.

Mindenekelőtt vitatható: helyes-e, ha egy ilyen téren akt-szobrot állítanak fel? A lakótelepen ugyanis, természetszerűen, sok a gyerek, akik a házak közti kisebb tereken játszadoznak. Ott szaladgálnak naphosszat a szobor körül.

Elég az hozzá, a szobrot felállították azzal, hogy megépítik a talapzatán a díszkutat is. A szobrot tartó oszlopot bevonták drága vörösmárvánnyal, a kútnak azonban se híre, se hamva.

Hogy mi lesz a víz sorsa, az csak a jövő zenéje, de hogy mi lesz az értékes vörösmárvány sorsa, az már nem kétséges. Rövidesen tönkremegy. A gyerekek ugyanis ezen a márványon tanulják meg a betűvetés tudományát. Összevissza vésik, rongálják, csúfítják.

Ott áll hát a szobor a porban és a homokban, mert a szobor körüli parkosítást sem végeztek el. Ez a nagy sivárság még jobban hangsúlyozza, hogy ezt a szobrot nem ide kellett volna elhelyezni.

m. I.

Szandai Sándor MDK

Lantos nő, bronz

Leánykaképmás, samott

Műcsarnok 1957 Tavaszi tárlat

MDK

Szandai Sándor szobrászmüvész

Aluminiumból készült diszkut szobra a Kábel és Müanyaggyár sportuszodájában. Fénykép repr.

Népakarat 1957 okt. 2.

Szandai Sándor

festőművész

Szabad Művészet

1957. 396. l.

...lása czeljavoj ...
...z urat.. Minthogy a mai na-
...intézkedés nem történt,
...tisztelettel, hogy szivesked je-
...i s beünnket erről rövide-

...zatos tisztelettel
...osnémeti ref. egyház nevében

Dr Kiss Lajos

ref. lelkész.

Szandai Sándor MDK

Jókai Mór mellszobra, 1954, gipsz

Micsarnok 1955 Képzőművészetünk tíz éve

MDK.

Szandai Sándor szobrász

"Fürdőző anya gyermekével" /aluminium/
"Leánykafej" /terakotta/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Mucsarnok,1955. 47.l.

MDK

Szandai Sándor

Fürdőző anya gyermekével	aluminium	2.30 m
Leánykafej	terrakotta	50 cm

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Mücsarnok.
1955.Kat. 47.1.

VI. Magyar Néprajzi Társaság Vándorgyűlése. Miskolc.
1955. Aug. 27-31.

Szandai Sándor MDK

Fürdöző anya gyermekével, alumínium

Leánykafej, terrakotta

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Kirimi

Szandai Sándor szobrászmův.

Művelt Nép, 1954. apr. 25. 6. old.

-1- M-D.U.

SZANDAI Sándor szobrász

szül. 1903.–

1660. Dési Huber István portréja (1938)

Ltsz.: 56.621-N.

1661. Férfi fej (1937) Ltsz.: 9086.

1662. Kassák Lajos portréja (1935.)

Ltsz.: 56.622-N.

./.

A M.N. Galéria ámagjegyzése T.IV. rész

Bu.-1959. 222-223. l.

-2.- M. D. K

SZANDAI Sándor Szobrász

1663. Leányfej Ltsz.: 57.2-N.

1664. „Madarat tartó nő"
Ltsz.: 56.623-N.

1665. „Önportré" Ltsz.: 56.624-N.

1666. „Sulykoló" (1947.) Ltsz.: 56.626-N.

-/-

A M. N. Galéria ánagyegyzéke T./V. rész
Bp. 1959. 223-225. l.

 M.D.K.

SZANDAI Sándor szobrász

1667. „Parasztasszony" Ltsz.: 56.625-N.

1668. „Táncoló nő" Ltsz.: 56.627-N.

1669. „Tersánszky Józsi Jenő" (1941)
Ltsz.: 56.628-N.

A M.N. Galéria állagjegyzéke T. 16. rész
Bu. 1959. 225-226. l.

MDK

Szandai Sándor

Jókai Mór mellszobra 1954 gipsz Műv.t.

Képzőművészetünk tiz éve.Műcsarnok.
Kiállitott művek jegyzéke. 18.1.

Badál

Szandai Sándor: Jókai Mór /szobor/

Müvelt Nép
1954.ápr.25./V.évf.7.sz./6.l.

/A komáromi Jókai-szobor szüetése és felavatása/

Szandai Sándor

MDK

Tudomány és sport, gipsz dombormü

Műcsarnok 1953-54 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Tudomány és sport. Gipsz domborm.

Műcs.-IV.M.Képzm.Kiáll.1954.jan.-febr.Kat.21.l.

Plasztika Szanday Sándor:
Petőfi. (bronz fej.)

Dunavecsén az ifjú Petőfi
szobra előtt.

Szabad Nép. 1948. máj. 16.–13o.–

Szandai Sándor.

Az Ernst Múzeumban rendezett
szobrászkiállításon portréja volt
kiállítva.

Magyar Nemzet, 1952. Júl. 2.

Szandai Sándor

MDK

Müvészfej, gipsz

Mücsarnok 1952 Tavaszi Tárlat

Szanday Sándor.

A földalatti vasút ~~két~~ állomásának kupolacsarnokaiban felállítandó domborművön Barta Lajossal együttesen dolgozik

Világosság, 1951, Okt. 5.

Szandai Sándor.

A földalatti gyorsvasút állomás-épületek csarnokába tatai kőből faragott dombormű tervezésére kapott meghívást.

Magyar Nemzet, 1951. Aug. 9.

Grandai Sándor.

A feldalatt gyorsaut állomás-
épületek vasmohába tatai kőből
faragott dombormű terrazzóra
kapott megbízást.

Magyar Nemzet, 1957. Aug. 9

Szanday Sándor

a földalatti gyorsvasút állomásépület belső csarnokában elhelyezendő domborművű frízek pályaművét elfogadták.

Magyar Nemzet, 1951. Szept. 21.

Gyadnai Sándor

szobrászművész

a III. VIT-re szobrot készít.

Magyar Nemzet, 1951. máj. 25.

Szandai Sándor

		Nobrair
		Szabad Művészet
		1951. 239. l.

Budapest, 19 35. március 9.-én.

GVETÉS

s Bizottsága

r kezeihez

Budapest.-

	Ár		Összeg	
	P	F	P	F
zeum épületében				
üves munkára.-				

Szandai Sándor szobrász

Szabad Művészet. 1950. IV. 1-2. 71.

Végvári dajos: a Pál dörzlő Társaság
jubileumi kiáltása

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Portré.

Végvári Lajos: Első Magyar Képzőművészeti Kiállitás. Szobrászat. - M.N.1950 szept.lo. 7.1.

MŰVÉSZETTÖRTÉNETI DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV., Dózsa György út 41

szövarch.51.17.6

Szandai Sándor.

Ispánki József életrajza.
feldolgozta:Kopp Jenő 1950.

Szandai Sándor MDK

Uj értelmiség, gipsz

Műcsarnok 1950.I. Magy. Képzőm. Kiáll.

Szandai Sándor Szobrász

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 1. sz. 30-32. o. Kiállítások.

Ripp-Rónai Társaság kiállítása a Nemzeti Szalonban.

Szandai Sándor szobrász

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 190. o. - kiállítások. -

MDK

Szandai Sándor

Petőfi, gipsz bronzban.
Leánykafej, bronz.
Fiú fej, bronz.

Rippl-Rónai Társaság kiáll.Nemzeti Szalon
Művészeti Egyesület 1948.dec.12.-dec.26.
Kat.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Egyéni zamatu kisplasztikái"-t kiemeli Berend Ilona: "Kiállitások" c. beszámolójában a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásról.

Szinház, Bp. 1948.juni. 22-28. IV. évf. 26. sz.

NDK

Szandai Sándor, szobrász

119. Akt bőgővel. Bronz.

12o. Andriska. "

Nemz. Szalon.-Kilencven művész kiállitása. 1948.jun. 12-27. Kat.

MDK

Szandai Sándor

Akt bőgővel, br.

Andriska, br.

9o művész kiáll. N.Szal. 1948.jun.

MDK

Szandai Sándor

360- Ft vásárlási előlegben részesült

90 művész kiáll. N.Szal. 1948. jun.

M.D.K.

Szanday Sándor

Önarcképét, feleségének arcmását, valamint Mezey Mária és Szenkár Dezső portréit emeli ki Berend Ilona: "Kiállitások" c. beszámolójában a "szinház Szeme Füle" c. rovatban.

Szinház, Bp. 1948. márc. 30.-ápr. 5.
IV. évf. 14. sz.

M.D.K.

Szanday Sándor

Berend Ilona: "Kiállitások az uj esztendőben" cimmel a Nemzeti Szalonban rendezett kiállitásról és kiemeli a müvésznek az ott szereplő müveit.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1948. jan. 13-19. IV. évf.
3. sz.

M.D.K.

Szandai

A békásmegyeri müvészek sorából emliti meg a müvész nevét Berend Ilona: "A Kortárs kiállitása" c. beszámolójában azok között, akik dicsőséget hoznak szükebb müvészi pátriájukra

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1947. nov. 25.- dec. 1.
III. évf. 48. sz.

MDK

Szanday Sándor

Madarat tartó nő, br.

Képzőművészetünk a felszab. óta. Szfv Képtára 30. kiáll. 1947. okt.

9. 1.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Sulykoló"-ját kiemeli Berend Ilona- "Három kiállitás" c. beszámolójában a Fővárosi Képtárban rendezett kiállitásról.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1947. okt. 28.-nov. 3.
III. évf. 44. sz.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Anya és gyermeke" c. szobrát kimagasló értékü müként emliti Berend: "Esztergomi kiállitás" c. beszámolójában a Városháza mütermében a Képzőmüvészek Szabadszervezete által rendezett kiállitásról.

"Szinház Szeme Füle" c. rovat

Szinház Bp. 1947. szept. 2-8. III. évf. 36. sz.

M.D.K.

Szanday Sándor

Az Alkotás Müvészházban szereplő szobrait dicsérettel emliti meg Berend Ilona: "Heti kiállitások" c. beszámolójában.

A "Szinház Szeme Füle" c. rovat
Szinház, Bp. 1947. juli. 1-7. III. évf.
27. sz

M.D.K.

Szandai Sándor

A Szabadszervezetben bemutatott szobrai figyelmet keltenek,- irja Berend Ilona: "Tavaszi Tárlat" c. beszámolójában.

Szinház, Bp. 1947. május 27. juni 2. III. évf. 22. sz.

M.D.K.

Szandai Sándor

A.K.: "Hat szobor keres egy zsürit" cimmel ir a Csortos emlékmü pályázatról és beszámolójának keretében bemutatja az elkészült szobrok repr.-ját.

Szinház, Bp. 1947. jan. 29. -febr. 4. III. évf 5. sz.

M.D.K.

Szandai Sándor

A.K.: "Hat szobor keres egy zsürit" cimmel ir a Csortos emlékmü pályázatról és beszámolója ak keretében bemutatja az elkészült szobrok repr.-ját.

Szinház, Bp. 1947. jan. 29. -febr. 4. III. évf. 5. sz.

Szandai Sándor szolrász

Szabad Nép
1946. 4. 4. – 4. l.
5. 29. – 4. l.

Szandai Sándor rokrász

Szabad Nép
1946.12.18. – 4. l.

Körplasztika. Szandai Sándor:
Kontyos nő.

Bányi László festő és Szandai
Sándor szobrász

Szabad Nép 1948 ápr. 13.–6.

Szanday Sándor Tanár

Láng-gyári munkások képző-
művészeti kiállítása.

Szabad Vép 1947 dec. 23. -40.-

Szandai Sándor

nobrair

l.

Szabad Művészet

1948. 5 n. 190

191. l.

Szandai Sándor

Dési Huber István

képmása

terrakotta

rgy.

Szabad Művészet

1948. 2. sz. 54. l.

Ismeretlen festő.
A XVIII. századból.

424. I. Mátyás.

Vállon alól és kissé jobbra fo
ja, szemöldöke, gyér bajusza és hegyes szakálla v
köntöse alatt fodros galléru korczos i
ja pedig piros. Felirata fölül balra

NATVRALIS AC V
RISSIMA MATTHIA
1. REG: HVNG:
EFFIGIES.

Vászon, méretei 62: 495 cm.
Báró Mednyánszky Dénes aján

4

904: V.2.

Szandai Sándor

Szabad Nép. 1948.márc.27./F.A.E.:

B.L.festő,Szandai S.szobrász./

Szandai Sándor

nobrán

l.

Szabad Univerzet

1948. 212. l.

mennyezetképekkel, oltárképekkel és

Az utolsó nagy korsti az Egyház müvészetpártoló szerepe. A ismétlései helyet kaptak templomépi egyaránt. Ez a kor azonban már n körébe hiszen a müsoron szerepel ajczay Ján licizmus és a modern müvészet kérdés nyulnak le.

Hangsulyozom ez a té legpompásabban diszitett oldalait al S ne gondoljuk azt, hogy itt csak pá helyet a legkisebb parókia plébánosá ledkeznünk, mert az is átérezte, hog kell disziteni, ékesiteni. Ahelyett, tessék meg nekem, hogy szükebb studi szóljak a magyar müvészet és az Egyh nak érzem ma ezt a témát. Magyarorsz likus Egyház jelentős kiváltságokat anyagiakban egyaránt. Szeretnék rávi szük kis munkaterületemen, hogy ezek

Szandai Sándor

Hobrán.

Mezei Mária arc-
mása, mellszobor
repr.

Korlátos. 1948.
jan. 15. 233. l.

ges költségvetés

gház-u.20.számu épület

épitéséről. Egységár. Összeg.
Forint.

nelék elszállitásával..240 m^3 25. 6.000

ittel javitott mészha-

7*80 m^3/11.50 meg 4.40

=78.90x4.00x0.50.. .. 4.00

ben kinyitni to open kinyitni to open

do tenni to do tenni to do tenni to do

close becsukni to close becsukni to close

ezni to put tenni helyezni to put tenni

a-be into ba-be into ba-be into ba-be into

an-ben ba-be in-ban-ben-ba-be in in in in

ni to take venni vinni to take venni vinn

ki out ki out ki out ki out ki out ki

..ból out of ki..ból out of ki..ból out

után after után after után after után

után after után after után after után

e lesson lecke lesson lecke lesson lecke

ni to come jönni to come jönni to come

here itt ide here itt ide here itt ide

go menni járni to go menni járni to go

Szandai Sándor szobrász

Kiaplasztikai kiállítás

Szabad Nép 1948 VI. évf. 4sz. jan. 6.

60

Szandai Sándor grafikái

Reményi László festő, Szandai Sándor grafikái

Szabad Nép 1948 aug. 13.-6.-

Szandai Sándor MDK

szobrász

Szabad Művészet 1948. 4.sz. 147.o.

MDK

Kiállitások

Szanday Sándor

Szabad Művészet 1949. 1.sz. 30.o.

MDK

Szandai Sándor

Rippl-Rónai Társaság kiállitása a Nemzeti Szalonban. Szabad Művészet, 1949.1.sz.31.o.

Szanday Sándor
Szobotka Imre

MEGHÍVÓ

A Fővárosi Népművelési Központ

tisztelettel meghívja

Szobotka Imre *festőművész és*

Szanday Sándor *szobrászművész*

gyüjteményes kiállításának

a Fővárosi Népművelési Központ Képzőművészeti Kiállításai helyiségében

(VII., Rákóczi-út 30, félemelet)

1949. évi április hó 14-én, csütörtökön délután 5 órakor tartandó megnyitására

★

A kiállítás megtekinthető 1949 április 27-ig, naponta 10—5 óráig, rasárnap 9—2-ig

Belépés díjtalan

BUDAPEST SZÉKESFŐVÁROS POLGÁRMESTERE
FŐVÁROSI NÉPMŰVELÉSI KÖZPONT

IV. KER., SZÉP-UTCA 5. SZÁM, TÁVBESZÉLŐ: 387—129

...yi Dezső
...ögyes Endre-u. M.O.B.

949-App-

úrnőnek
úrnak

BUDAPEST

Hivatalból közszolgálati ügyben

Díjátalányozva

F. k.: dr Faludi János — Budapest nyomda N.V., Közp. városháza — 122626 — F. v.: Horváth Béla aligazgató,

Szabadi Sándor szobrai

A Magyar Valóság kiállítása

Szabad Nép 1948 ápr 21 4o

Plasztika Szandai Sándor

A magyar valóság kiállítása.

Szabad Nép 1948 ápr 21 40

Szanday Sándor

Szobotka Imre

tovább

Gyűjteményes kiállítás a Népművelési Központban

Szobotka Imre képzeletét egész pályáján a festői kérdések foglalkoztatták és a problémákba elmerülve, fejlődött *párisi* tanulmányai után a finom festőiségű tájképek egyéni látású és kifejezésű mesterévé. A fénynyel áthatott levegőnek, a villogó napfénynek, a napfényes világításnak a színekre gyakorolt hatását figyelte és vitte vásznaira. Tájképein sajátságos enyhe színeiben és halk tónusokban — különösen a rózsaszín és a zöld uralkodó tompított színösszhangjaiban — lírai hangulatot ad képeinek, anélkül, hogy a valóhű természetábrázolástól elszakadna. Zöldjének változatosan finom árnyalataiban és a színek értékelésében a *barbizoni* hagyományok természetmegfigyeléseinek és festői eszközeinek tovább érlelődése érződik. *(Lelátás a Dunára, Somsályi táj, Vasút mentén, Hegyoldal.)* Noha Szobotka Imre hű maradt festői egyéniségének természetéhez, több most kiállított képén munkaábrázolásai és ezek környezet-rajzai látszólag új célok, új megoldások elé állították, valójában pedig ugyanazokkal a festői módokkal dolgozott, mint tájképein. *(Indulás a tárnába, Szénrakodás, Megszűnik a sorompó.)* Bizonyságul, hogy *a festő számára a szín, a fény, a forma az élmény*, nem a kép novellisztikus tárgya.

Szanday Sándor, a fiatalabb szobrász-nemzedék e határozott egyénisége igazán távol áll attól, hogy a szobrászat belső és külső forma-kérdéseit megoldottnak, az alkotási módot megállapodottnak tekintse. Műveiből, — melyek ezt élesen érzetetik — a túlfeszítettségnek szinte robbanó ereje mutatkozik. A ritmus lendülete (a *Lovagló akt* mozgás-iramában), a jellemzés egyszerűsítő tömörsége (a *Munkáslány* márványfeje, a bronz *Kontyosnő*) és a jellemzés fokozása a kalandosan torzbahajló furcsa hajszolásával *(Parasztasszony, Bögös és Kakasos akt)* a művésznek a kifejezés teljességét kereső nyugtalanságát hangsúlyozza. Kár, hogy mivel a szobrász műve szabadban, épületen, teremben vagy szobabelsőben más hatások elérését kényszerül figyelembe venni, az oly apró szobrok, melyek nem szobadísznek készülnek, nem adhatnak igazi képet arról, hogy kivitelben milyen hatásuk volna. *(Párnatánc.)* Szanday Sándor 1936 és 1949 közt készült szobrai egyaránt nem mindennapi művész alkotásai.

L.

Ügyel

Hsop 1949

Opt. 22.

Sz: 27-1904

A műemlékek orsz

(

Mélyen tisztelt ors

A HIRLAP XXIX. sz.
„HOL KEZDJEM"
rejtvényszelvénye

Név:

Lakás:

Őrizze meg a fenti szelvényt, m
ez már a vasárnap megjelenő XX
keresztrejtvényünk megfejtésére sz
gál. 503 forintos készpénzjutalo

Szanday Sándor

Szobotka Imre

tovább

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296-534

Lap: .....

Megjelent: 1949 APR. 22.

74.98

93

Gyüjteményes kiállítás a Népművelési Központban

Szobotka Imre képzeletét egész pályáján a festői kérdések foglalkoztatták és a problémákba elmerülve, fejlődött *párisi* tanulmányai után a finom festőiségű tájképek egyéni látású és kifejezésű mesterévé. A fénynyel áthatott levegőnek, a villogó napfénynek, a napfényes világításnak a szinekre gyakorolt hatását figyelte és vitte vásznaira. Tájképein sajátságos enyhe szineiben és halk tónusokban — különösen a rózsaszín és a zöld uralkodó tompított színösszhangjaiban — lírai hangulatot ad képeinek, anélkül, hogy a valóhű természetábrázolástól elszakadna. Zöldjének változatosan finom árnyalataiban és a szinek értékelésében a *barbizoni* hagyományok természetmegfigyeléseinek és festői eszközeinek tovább érlelődése érződik. *(Lelátás a Dunára, Somsályi táj, Vasut mentén, Hegyoldal.)* Noha Szobotka Imre hű maradt festői egyéniségének természetéhez, több most kiállított képén munkaábrázolásai és ezek környezet-rajzai látszólag új célok, új megoldások elé állították, valójában pedig ugyanazokkal a festői módokkal dolgozott, mint tájképein. *(Indulás a tárnába, Szénrakodás, Megszünik a sorompó.)* Bizonyságul, hogy *a festő számára a szín, a fény, a forma az élmény,* nem a kép novellisztikus tárgya.

Szanday Sándor, a fiatalabb szobrász-nemzedék e határozott egyénisége igazán távol áll attól, hogy a szobrászat belső és külső forma-kérdéseit megoldottnak, az elkotási módot megállapodottnak tekintse. Műveiből, — melyek ezt élesen éreztetik — a túlfeszítettségnek szinte robbanó ereje mutatkozik. A ritmus lendülete (a *Lovagló akt* mozgás-iramában), a jellemzés egyszerűsítő tömörsége (a *Munkásfény* márványfeje, a bronz *Kontyosnő*) és a jellemzés fokozása a kalandosan torzbahajló furcsa hajszolásával *(Parasztasszony, Bőgős és Kakasos akt)* a művésznek a kifejezés teljességét kereső nyugtalanságát hangsúlyozza. Kár, hogy mivel a szobrász műve szabadban, épületen, teremben vagy szobabelsőben más hatások elérését kényszerül figyelembe venni, az oly apró szobrok, melyek nem szobadísznek készülnek, nem adhatnak igazi képet erről, hogy kivitelben milyen hatásuk volna. *(Párnatánc.)* Szanday Sándor 1936 és 1949 közt készült szobrai egyaránt *nem mindennapi művész alkotásai.* **f.**

R. sz. 149B. Rigler J. E. r.-t. Budap

Folyó sz.	Tárgy	M Folyó mtr.
2.	Egyszerű szimpla ablakok, befelé nyitók, szuhafából, üveggel, ablaktokkal 10 drb	
3.	2 db. gombvégződés horgany bádogból rajz szerint	
4.	Villamháritó 2 szivó csúscsal ó t	

Egyéb munkák

Előre nem látott m

Előirányzat

Budapest, 1907. Október

„Elfogadtatik".

O R Hálók, komb. berendezések, konyhák olcsón, nagy választékban. Kinizsy-utca 18. Ráday-u. sarok. Fizetési kedverm.

Ebédlőbutor komplett, szép, modern eladó. Sallai Imre-utca 15-a. IV. 3. 3—4 között.

szónkhenc. 1. 5. 2 fon 427—281.

Gép, műszer

IRÓGÉPET, számológépet ma áron vesz: FUNK JÓZSE V., Csáky-utca Tel.: 129—420.

A HIRLAP XXIX. sz.
„HOL KEZDJEM"
rejtvényszelvénye

Név:

Lakás:

Őrizze meg a fenti szelvényt, m ez már a vasárnap megjelenő XX keresztrejtvényünk megfejtésére sz gál, 500 forintos készpénzjutalo

Szanday Sándor

tovább Szobotka Imre

Magyar Nemzet

Péntek, 1949 április 22

Művészeti élet

A *Fővárosi Népművelési Központ* kiállítási helyiségében *Szobotka* Imre festőművész és *Szanday* Sándor szobrász munkáit láthattuk. *Szobotka* Imre hajdan nem állott távol bizonyos expresszív és avantgárdista törekvések absztraháló módszereitől; ám már régen visszatért a természetes kifejezésmód szelíd őszinteségéhez; legfeljebb egy-egy mozdulata árulja el hajdani elkötelezettségét. Mindenesetre meglehetősen finom, néha lirizálóan lágy és nemes művészet az övé, ahogy igen áttetsző és üde zöld, kék, halvány sárgás színeivel és teljes festői látással és áhítattal közeledik a természet felé. Tájképei megvesztegetők is lennének, ha nem éreznénk bennök bizonyos halvány monotoniát; de mintha tudatosan is vállalná a korlátokat, a változatosság némi hiányát. Valóságérzését eleven és üde ösztönnel házasítja össze elmosódásra hajlamos festői látásával; őszintén sajnáljuk mégis, hogy nem érezzük benne eléggé a fejlődés lendületét, — nem feltétlenül pár képe kis vizenyősségére gondolunk itt legelőbb, ami elvégre a szemléletmód kérdése is e kifejezési eszközökben bővelkedő művésznél, de igenis gondolunk arra, hogy pár év előtt látott alkotásai és a mostaniak közt nem érezzük a fejlődésnek azt az egyenes és friss irányát, melyet csodálni pedig olyan szívesen óhajtanánk.

Szanday Sándor szobrairól nemcsak rokonszenvvel, de elragadtatással szólhatunk. Feltétlenül küzdelmes egyéniség, aki töprengések és kétségek során juthatott el kifejezésmódja biztos tömörségéhez és nem egyszer klasszikus zártságához. De nem egyedül a klasszikus biztonság és plasztikai érzés (remek pár portréja kiváltsága), egyetlen erénye; határozott ösztöne van a mozgás és a mélység iránt is. Egy szinte középkori keresztény szobrok bensőségét és realizmusát idéző műve, a diófából faragott «Parasztasszony» tanuskodik erről; a munkásélet egy-egy mozzanatát megörökítő kisplasztikája ízzik a mozgás mélyről jövő feszültségeitől; lovagló-aktja hasonlóképpen egészen kiváló és felsőbbséges alkotás.

Gogolák Lajos

mus pásztorlevelet, melyet Bánass László intézett még a budapesti irgalmas kórház betegágyáról egyházkerületének papjaihoz és híveihez. Azóta a betegágy halottasággyá változott. A püspök teste a halál martaléka lett, azonban a lelke magasan és fenségesen szárnyal a halál sötét mélysége felett abban a pásztorlevélben, melyet most a veszprémi káptalani helynök közreadott.

Ennek a posthumus pásztorlevélnek külön története van. És ezzel a külső történettel és mélyértelmű belső tartalmával bizonyára mérföldjelző állomás lesz a szociális, haladó irányzatú magyar katolicizmus történetében. A püspök halála okozta, hogy az általa tervezett időpont előtt került nyilvánosságra. Bánass László eredeti akarata az volt, hogy *május elsején* a vasárnapi miséken olvassák fel pásztorlevelét.

A dátumot betegágyán választotta ki. A levél tartalmát már a túlvilág felé révülő szemmel, fájdalmak és lázak közben,

Szanday Sándor
Szobotka Imre

Tovább

Magyar Nemzet

Péntek, 1949 április 22

Művészeti élet

A *Fővárosi Népművelési Központ* kiállítási helyiségében *Szobotka* Imre festőművész és *Szanday* Sándor szobrász munkáit láthattuk. *Szobotka* Imre hajdan nem állott távol bizonyos expresszív és avantgárdista törekvések absztraháló módszereitől; ám már régen visszatért a természetes kifejezésmód szelíd őszinteségéhez; legfeljebb egy-egy mozdulata árulja el hajdani elkötelezettségét. Mindenesetre meglehetősen finom, néha lirizálóan lágy és nemes művészet az övé, ahogy igen áttetsző és üde zöld, kék, halvány sárgás színeivel és teljes festői látással és áhítattal közeledik a természet felé. Tájképei megvesztegetők is lennének, ha nem éreznénk bennök bizonyos halvány monotoniát; de mintha tudatosan is vállalná a korlátokat, a változatosság némi hiányát. Valóságérzését eleven és üde ösztönnel házasítja össze elmosódásra hajlamos festői látásával; őszintén sajnáljuk mégis, hogy nem érezzük benne eléggé a fejlődés lendületét, — nem feltétlenül pár képe kis vizenyősségére gondolunk itt legelőbb, ami elvégre a szemléletmód kérdése is e kifejezési eszközökben bővelkedő művésznél, de igenis gondolunk arra, hogy pár év előtt látott alkotásai és a mostaniak közt nem érezzük a fejlődésnek azt az egyenes és friss irányát, melyet csodálni pedig olyan szívesen óhajtanánk.

Szanday Sándor szobrairól nemcsak rokonszenvvel, de elragadtatással szólhatunk. Feltétlenül küzdelmes egyéniség, aki töprengések és kétségek során juthatott el kifejezésmódja biztos tömörségéhez és nem egyszer klasszikus zártságához. De nem egyedül a klasszikus biztonság és plasztikai érzés (remek pár portréja kiváltsága), egyetlen erénye; határozott ösztöne van a mozgás és a mélység iránt is. Egy szinte középkori keresztény szobrok bensőségét és realizmusát idéző műve, a diófából faragott «Parasztasszony» tanuskodik erről; a munkásélet egy-egy mozzanatát megörökítő kisplasztikája ízzik a mozgás mélyről jövő feszültségeitől; lovagló-aktja hasonlóképpen egészen kiváló és felsőbbséges

Folyó sz. | Tárgy | Folyó mtr.

676/1907. sz.

Mosolat.

Kőltség

a olunofölvári csonkatoron

I. Bontások

1. Beréplespedes és rakatozás

$2\left(\frac{7.50+2.00}{2}\right)\times 4.60+(6.80)2\times\frac{4.60}{2}=$

2. A melléképületen egy kötögerenda kivöltása az új munkával átalány

3. Sólaspinti bontások 17.60×2.80×0.30 régi válaszfalak kibontása anyagest

Bontás öspesen

II. Kőmives munkál.

1. Belső latarozás kifalazások elhelyezésekkel, átalány

2. Fedélszék alatti falerősítés helyenkint öspesen kőb

3. Smitott portl. cement padló

náss László intézett még a budapesti irgalmas kórház betegágyáról egyházkerületének papjaihoz és híveihez. Azóta a betegágy halottasággyá változott. A püspök teste a halál martaléka lett, azonban a lelke magasan és fenségesen szárnyal a halál sötét mélysége felett abban a pásztorlevélben, melyet most a veszprémi káptalani helynök közreadott.

Ennek a posthumus pásztorlevélnek külön története van. És ezzel a külső történettel és mélyértelmű belső tartalmával bizonyára mérföldjelző állomás lesz a szociális, haladó irányzatú magyar katolicizmus történetében. A püspök halála okozta, hogy az általa tervezett időpont előtt került nyilvánosságra. Bánáss László eredeti akarata az volt, hogy *május elsején* a vasárnapi miséken olvassák fel pásztorlevelét.

A dátumot betegágyán választotta ki. A levél tartalmát már a túlvilág felé révülő szemmel.

Szanday Sándor
Szobotka Imre
tovább

„FIGYELŐ"
UJSÁGSZELVÉNY VÁLLALAT
Budapest, XIV., Nürnberg-u. 42.
Telefon: 296—534

Lap: VILÁG
Megjelent: 1949 ÁPR. 21.

93

Szobotka Imre és Szanday Sándor kiállítása

Két ellentétes művészegyéniséget állít egymás mellé a Népművelési Központ legújabb kiállítása, mindkettő megbecsült alakja a modern magyar művészetnek. *Szobotka Imre*, a festő, aktív részt vett a kísérletező, elemző problémák tisztázásában, józan mérséklettel mindig elkerülve a veszélyes útvesztőket. Az utóbbi évek termésében a felszabadultság s lágyan ömlő líraisága kap hangot. Gyengéden érzelmes festményeiben annyira jellemző erélyes zöldjei feloldódtak s meghitt rózsaszínekkel párosulva a zebegényi táj és a somlyaféli bányászvidék megkapó poézisét zengik. — *Szanlay* Sándor még nem jutott túl a problémákon, talán éppen ez a legjellemzőbb művészetére, hogy heves temperamentummal folytonosan leckéket ad fel magának. Hajlama a torz és a torzítás iránt szinte végigvonul munkásságán és azt a benyomást kelti, mintha szépségideálját a willendorfi Vénusz arányaiban látná. De Szanday szobrászata távolról sem ilyen egyértelmű és egyoldalú. Groteszk ritmusaiban, arányainak meglepő fordulataiban rendkívül sok mondanivaló, mély kifejezés sűrűsödik s hogy a klasszicitás sem idegen terület számára, arról meggyőz a Kontyos nő s egyéb portréinak férfiasan mintázott bensőséges megoldása. **d. m.**

II. JÓZSEF,
mellszobrocska.
Bécsi munka, XVIII. század.
Bronz, mag. 20 cm.

PUTTÓ,
lovon áll.
XVIII. század.
Bronz, mag. 11 cm.

GYERTYATARTÓ,
szára török alak.
XVIII. század.
Réz, mag. 12 cm.

KERESZT,
XVIII. század.
Bronz, mag. 5 cm.

KERESZT,
Balkáni munka, XVIII. század.
Bronz, mag. 7·5 cm.

...TUS-TEST,

KOR
áttört
Balká
Réz,

PES
öt da
iratta
XVI
13, 1

MA
doml
XVI
Réz,

MÉ
körz
1800
Réz,

LÁ
függ
Törö
Átm

ME
suga

19 hét

1949 V. HÓ MÁJUS

Izr. S. Ambrus Kiadásán

31 nap

Kat. Szaniszló
Prot. Napoleon
Új-g. Sz. ker. mi.

SZOMBAT
7

Kat. János ap.
Prot. Frida
Új-g. Jób

PÉNTEK
6

Kat. V. Pius p.
Prot. Gotthard
Új-g. Iréne rt.

CSÜTÖRTÖK
5

Kat. Mónika
Prot. Flórián
Új-g. Pelágia

Hold: első negyed

Szandai Sándor

Szobrász

Lap: RÁKOSPALOTA

Megjelent: 1948 DEC 11

93

Szandai Sándor a rákospalotai Munkás Képzőművészeti Szabadiskola szobrászművész tanára 1903-ban született Szolnokon. Irói pályára készült, majd a szolnoki művésztelepen megismerkedett a képzőművészettel. Felhagyott az irodalommal, ezentúl csak a szobrászatnak élt. Műveiben minden pátosz nélkül az emberi magatartás bensőségessége nyilvánul meg Baloldali magatartása miatt kellett Szolnokot elhagynia és a fővárosban telepedett le. Az elmult rezsim minden üldözése sem tudta megtörni a fiatal művészt, akinek realista művészetére az egész világ műértő közönsége felfigyelt. A Szépművészeti Múzeumban és a Székesfővárosi képtárban éppenúgy megtalálhatók művei, mint a külföldi híres gyüjteményekben.

A Munkás Képzőművészeti Szabadiskola kérdését a demokrácia vetette fel. A multban nem sokat törődtek azzal, hogy a művészetet kedvelő dolgozók miként fejleszthetnék adottságaikat. Ma már szabadiskolák sora várja a munkásosztály gyermekeit, hogy bevezesse őket a művészet világába.

SZANDAI SÁNDOR:

A szabadiskola feladata

A szabadiskola legfőbb célkitűzése az, hogy a munkapad mellett elfáradt dolgozóknak megmutassa, hogy miként találhat örömet a képzőművészet megismerésében.

Az iskolának nem a művészképzés a célja, nem a képzőművészet teljes szakmai gyakorlatát kívánja nyujtani, hanem módot ad arra, hogy az önálló alkotás iskoláján keresztül közelebb hozza a dolgozókat a műalkotások kiértékeléséhez és élvezéséhez.

A tárlatlátogatások, melyek az iskola programmjának szerves részét képezik, az alkotás elemeit ismerő hallgatóknak nagyobb élményt jelentenek, mint azoknak, akik nem ismerik a mesterség apró fogásait. Alaposabban tudják maguk számára hasznosítani a látottakat és nagyobb látókörrel terjesztik majd a dolgozó tömegek közt a haladó művészet szeretetét.

Természetesen az iskola nem kíván a haladásban gátat vetni azoknak a növendékeknek, akiknek képességei az átlagos fölé emelkednek és foglalkozásuknak választják a művészi pályát.

A Láng-gyárban kifejtett munkám tapasztalata is meggyőzött arról, hogy komoly művészi tehetségek lappanganak a dolgozók között, akiknek magasabb iskolában van a helyük és ma oda is kerülnek. Ezek a munkássorsból kikerülő akadémisták kiválóan megállták a helyüket és büszkék lehetnek rájuk dolgozó társaik.

Az iskola a manuális gyakorlat nyujtása mellett arra is ügyel, hogy a növendékek haladó szellemben képezzék magukat. Rákosi Mátyás rádióbeszédében rámutatott arra, hogy ezen a téren még sok tennivaló van.

— Nem tudtunk eredményesen harcolni az irodalom, színház, képzőművészet terén megnyilvánuló burzsoá „nyugati" befolyással szemben — mondotta a magyar dolgozók bölcs vezetője.

Valóban, ezen a téren is rengeteg a tennivaló. Különösen nagy súlyt helyez ezért az iskola arra, hogy megfelelő művészettörténeti órák legyenek a tanrendben. Ezeket az órákat nyilvános előadássorozat keretében szándékozunk megrendezni, melyekre a város művészbarát közönségét meg fogjuk hívni. Az előadás utáni viták minden bizonnyal a hallgatóság művészi látókörét fogják tágítani.

Figyelmet fordítunk arra is, hogy a hallgatók megfelelő politikai tudással is rendelkezzenek. Nem is lehet jó művész, de még művészbarát sem, akinek nincs kialakult haladó világnézete. A politikát pedig éppen úgy, mint a véső kezelését el kell sajátítani. Az a növendék, aki előtt tudatos a szocialista világ építése, más szemmel nézi a művészetet is mint az, aki csupán időtöltésből foglalkozik az alkotással.

Felhasználva a RÁKOSPALOTA hasábjait ezúton is felhívást intézek szabadiskolánk vezetősége nevében a szép iránt érdeklődő dolgozókhoz, hogy keressék fel iskolánkat, nézzék meg, hogy mint dolgozunk és vegyenek részt abban a kiváló munkában, mely a gazdasági életszínvonal emelkedése mellett a magasabb szellemi szint elérését tűzte ki maga elé.

külözés enyhítése lenne a célja. Tisztességes ünneplésre ma mindenkinek módja van. A gyermekek ajándékairól gondoskodik a segély, ezen felüli juttatás a mai helyzetünkben az adott terveink méreteinek túllépése lenne. A szocializmus építésénél a napi problémáinkon túl is kell tekintenünk. Nem szabad, hogy egy-két napos dáridó visszavesse felfelé haladó életszintünket. A karácsonyi kettős fizetés összegéből három Margit-hidat lehetne építeni, vagy 3800 új traktort gyártani. Ez az utóbbi egymagában is több, mint amennyi Horthyék alatt Magyarországon összesen volt. Ebből a pénzből meg lehetne építeni Rákospalota teljes víz- és csatornahálózatát, valamennyi utcát kilehetne kövezni és a fennmaradó összegből hatvan bérházat lehetne építeni 1440 összkomfortos háromszobás lakással.

hogy élelmezési és ruházkodási cikkekre az 1938 évinek négy és félszeresét költjük.

A reakciós propaganda erre úgy érvel, hogy a zsír ára nem négy és félszeres, hanem kereken tízszeres, a baromfihús ára pedig hatszoros.

Sokszor nem is veszik észre a jóhiszemű dolgozók, hogy menynyire félrevezetik őket a rossz tanácsadók. Vajjon 1938-ban a dolgozók kizárólag csirkén és zsíron éltek?

Szó se róla, vannak élelmiszerek, melyeknek ára a háború előtti tízszerese, de olyanok is vannak, melyeknek ára nem egészen háromszoros, így például a kenyéré vagy nem egé-zen négy-

Gyenes Ferencné újmajori gazdán
elsőséget.

A további jó gazdák: a Földbérlő Szöv
(Újmajor), Káplár József (Komárom utca 67), I
Az őszi szántásban a leghanyagabbul v
fekete tábla.

A legrosszabb eredményt Bertók A
utca 8) érte el.

A rossz gazdák további sorrendje: Zs. M
Varga István (Török Ignác utca 17.)

Rákospalota gazdatársadalma nagy ö
hogy a dülőutak javítása, mely a multban c
retek sorában szerepelt, most valóra válik.

A cinkotai út 750 méter hosszú
vítása már be is fejező

A Piócás dülőben is megkezdték a ker
út salakozását.

Nem szabad, hogy a reakció szociáldemagógiája megtévesszen bennünket. Az egy-két napos ünneplés helyett az állandó életszínvonal mellett kell állástfoglalnunk.

Az MDP programm nyilatkozatában leszögezte, hogy az állandóan emelkedő életnívóért harcol. Amit a Párt maga elé célul tűzött ki, azt maradéktalanul végre is hajtotta. Örömmel tapasztalta ezt minden becsületes dolgozó, de látja ezt a rosszhiszemű reakció is.

A Pár
san hála
sza a nép
zésétől
hozza a
gozóra k
Rajtun

fenti számlaszámra hivatkozni.

Szaudai S.

Nagy Tibor: B.L.és Sz.S. .K.U. 1948.
---
márc.29.

MAGYAR RÉGÉSZETI MŰVÉSZETTÖRTÉN
ÉS ÉREMTANI TÁRSULAT
Budapest, Üllői-ut 33-37.

M E (

a Társulat 1952.április 19.-én,
Lóránt Tudományegyetem muzeológ
I.em.13./ tartandó

f e l o l

Tárgy:
dr.H.Zádor Anna: A magyar

Az előadást vita követi.

Budapest, 1952.április 8.

F.k.: dr.Dobrovits Aladár.

Szandai Sándor

Nobrány

Benyi László-val
vanderett Erzösen
gyűjt kiállítás-
Ezzel kapcsolatban
lásd

Benyi László
irodalmát
melyben fenti is
böven szerepel

tovább

Szandai Sándor

Tar Istvánné

Vajda Julia.

Vilt Tibor

Zemplényi Magda

l. Szabad Művészet

1947. 12. n. 247 l.

O N P A N T

N P A N T H

P A N T H

A N T H E

N T H E O N

T H E O N P

Rónay Mária

Szandai Sándor: Dési Huber István portréja /1938/
terracotta

/A Kisplasztikai kiállitásról/

Foto Szász

SZABAD MÜVÉSZET

1948.febr.2.sz. 54.l.

/Murányi Kovács E.: Kiállitások./

Rónay Mária

Szandai Sándor: Csanak Béla képmása, br.

SZABAD MÜVÉSZET

1948.máj.5.sz. 191.l.

/Szegi P.: Kiállitások/

Szalon Lapdárú kisgyerekek

Szondai Sándor

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 190.0. - kiállítások. -

Körplasztika Szandai Sándor:
Mezei Mária portréja.

Bényi László festő, Szandai Sándor szobrász

Szabad Nép 1948. ápr. 13.-6.-

Szobor Mezey Mária portréja

Szandai Sándor

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 190.0. – kiállítások. –

Körplasztika

Kisplasztikai Kiállítai.
Szandai Sándor: kitó fiú

Szabad Nép 1948 II. évf. 4 sz. jan-6.-6.

Szobor

Tersánszky portréja

Szandai Sándor

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 190.o. - kiállításról.

Kořplasztika Szandai Sándor:
Tersanszky J. Jenő

Bényi László festő: Szandi Sándor gyobrász.

Szabad Nép 1948 ápr. 13.-60.-

Kőrplasztika · Szandai Sándor:
Kassák Lajos.

Bényi László festő, Szandai Sándor
szobrász

Szabad Nép 1948 ápr. 13.-60.-

Szalon

Gadányi portré

Szandai Sándor

Szabad Művészet, 1948

II. évf. 5. sz. 190.0. – kiállítások. –

Szandai Sándor szobrász

Szabad Nép 45.4.22. – 2. l.

Kandai Sándor [illegible]

Szabad Nép

1946. 12. 6. – 4. l.

Szobor

Férfi portré

Fráday Sándor

Szabad Művészet, 1979

III. évf. 5. sz. 214-216. o. kiállítások.

Szanday kobrácművék.

Magyar Nemzet.

1947. I. 5.; III. évf. 4. n. 2. old.

(: Riport. :)

Szanday Sándor szobrász

Szabad Művészet, 1949.

III. évf. 4. sz. 164. o. Kiállítási napjai.

Szanday Sándor szobrász

Ju na vaszám az ifju Petőfi szobra
előtt.

Szabad Vip 1948 máj. 16. – Bo. –

Szobor „Kontyos nő"

Szanday Sándor

Szabad Művészet, 1979

III. évf. 5. sz. 214–216. o. kiállítások.

Szobor "Kakaós akt"

Szandasy Sándor

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 5. sz. 214-216. o. kiállítások.

Szanday Sándor festö.

Katol.Szemle,1944.88-89.l.

Kirimi

Szanday Sándor szorzáz

Művelt Nép, 1954. jul. 25. 4 old.

Szanday Sándor festő

Szabad Művészet, 1947

I. évf. 1-2. sz. 21. o.

A Munkáskultúrkövetség és a képzőművészet. / Schalk László. /

Szomday Lándor szokrág

Nagy Kiálikás
Nemzeti Szalon

Szabad Nép 1948 dec. 28.-6.-

Szanday Sándor Kobrán

Szabad Művészet, 1949

III. évf. 5. sz. 214-216. o. kiállítások.

Szandai Sándor

Amazon, br.

Szoc.Dem.párt. képzőművészeinek tárz. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Kuz. 1945. okt.

MDK

Szandai Sándor

Labdázó lányke, br.

Szoc.Dem.párt képzőművészeinek társ. és meghiv. művészek kiáll. Ernst Muz. 1945. okt.

MDK

Szandai Sándor

"Parasztleany" bronz.
"Kassák Lajos portré" terrakotta
"Férfiakt" bronz
"Női akt" "
"Női fej" "

A Nemzeti Parasztpart Kiall. Bpest. 1945.
Jun. 24 - Jul. 8. Kat.

MDK

Szaniai Sándor, szobrászm.

Labdázó lányka. Bronz.
Amazon. "

v. Ernst Muz. - A Szocdem.Párt Képzöm.-nek Társas.
és meghivott müvészek kiáll.-a. 1945. okt.13-28.
Kat.

Szandai Sándor nobrák.

Magyar Nemzet.
1945. VII. 5. I. 52.
(: Bezámolé :)

Szanoki Sándor

Kiállit az "Alkotás" müvészház második csoportkiállitásán.

U.M. 1942.december 12.

Szandai Sándor

Az "Alkotás Művészház" második csoportkiállításán szereplő műveivel

P.H.1942.XII.12.

M.D.K.

Szandai Sándor

Berend Ilona "Nemzeti Kiállitás" cimmel ir a "Szabadság Ünnep" alkalmából a Fővárosi Képtárban rendezett kiállitásról, amelyen müveivel szerepel a müvész.

Szinház, Bp. 1947. márc. 19-25. III. évf. 12. sz.

.D.K.

MD K

Sándor
Szandai~~XXXXXXX~~, szobrász

Akt. Bronz.

Ka ssák Lajos portraitja. Bronz.

Föv.Kpt.-MKSzDz.-II.Sza-bad Nemz.Kiáll.1947.márc.16.-
ápr.6. Kat. 18.1.

Szandai Sándor MDK

szobrász

Hét művész az Ernst-muzeumban.
Magyar Nemzet 1946. dec. 12.

Szandai Sándor MDK

Ady, terrakotta
Fürdöző, bronz
Paraszt nő, bronz
Dózsa, bronz
Gadányi Jenő arcképe, terrakotta

Ernst Muzeum 1946. dec. Csoportkiállitás.

MDK

Szandai Sándor

Csanak Béla arcképe, br.

Buci, br.

Önarckép, br.

Csoportkiállitás. V.Ernst Muzeum. Budapest, 1946. dec.

MDK

Szandai Sándor

Ady, ter.

Fürdőző, br.

Paraszt nő, br.

Csoportkiállitás. V.Ernst Muzeum. Budapest, 1946. dec.

MDK

Szandai Sándor

Dózsa, br.

Gadányi Jenő arcképe, ter.

Csoportkiállitás. V.Ernst Muzeum. Budapest, 1946. dec.

MDK

Szandai Sándor

"Fürdőző nő", bronz
"Leánykafej", terrakotta

Magyar Művészhetek Reprezentatív Képzőm.
Kiáll.1947.Jan.Ernst Múzeum.Kat. 10.1.

Szandai Sándor

Kiállit az "Alkotás Müvészház" 6-án megnyilt második csoportkiállitásán.

Magyar Nemzet 1942.dec.15.

Szandai Sándor

A Corvin Truhán állandó képzőművészeti tárlatának megnyitó bemutatóján szerepelt.

N. ü. 1942. VII. 3.

Szandai Sándor

MDK

Tersánszky J. Jenő, bronz

Műcsarnok 1943 A magyar művészetért c.kiáll.

M.D.K.

Szandai Sándor

Dési Huber Istvánról készült szobor-portréjának repr.-ját bemutatja a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. márc. 9-15
VII. évf. 11. sz.

M.D.K.

Szandai Sán dor

"Siremlék" és "Tavasz B.L.-né portréja cimmel hozza a lap két müvének repr.-ját.

"Képek a Mübarát, az Alkotás és a Nemzeti Szalon kiállitásairól" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. ~~jan~~ febru-ár 3-9. VII. évf. 6. sz.

M.D.K.

Szandai Sándor

Mezey Máriáról készült miniatür szobor-portréjának repr.-ját bemutatja a lap.
A művész elkészitette Kosztolányi Dezső szobrát is.
Repr.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1944. márc. 30-ápr.5. VII. évf. 14. sz.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Gervay Marica portréja" cimmel hozza a lap
müvész szoborportréjának repr.-ját.

"Képek és szobrok a Nemzeti Szalon és a Mübarát kiállitásáról" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. nov. 12-18
VI. évf. 46. sz.

.D.G.I

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

1964 JÚN. 2.

Szandai Sándor

SZANDAI Sándor szobrászművész alkotásaiból kiállítás nyílik m.hó június 2-án, vasárnap déli 12 órakor Miskolcon, a Galériában. A tárlaton nemcsak képzőművészeti, hanem épületplasztikai és díszítőművészeti alkotásokat is láthatnak majd a nézők.

1021

k, bohemel

VILÁG EMLÉKEIBŐL

Szandai Sándor

Kiállit az "Alkotás Müvészház" második csoportkiállitásán

Magyar Nemzet 1942.XII.16.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Táncoló lány" c. szobrának repr.-ját és a művész fényképét bemutatja a lap a Corvin Áruházban rendezett kiállitásról.

Horváth Zoltán: "Remek a negyedik Corvin Tárlat" c.
Film Szinház Irodalom, Bp. 1942. juli 10-16.
V. évf. 28. sz.

Szandai Sándor

Hebrón

1

Szabad Művészet

1950. 71. l.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Színésznő, br.

Női fej, vörösmárv.

Leányfej, samott

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képeim.

Labdázó fiu, br.

" lány, "

Mosakodó nő

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Várandós, br.

Párnatánc, br.

Lovagló akt, br.

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Kőmüves, br.

Sulykoló nő, br.

Emberpár, br.

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képeim.

Hulló kövek

Három forma hideg szinekkel

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Kakasos akt, br.

Almás akt, br.

Kasák fej, br.

Szandai S.kiáll. Cegléd, Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Formatanulmány I.

" II.

Alulac

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Frizritmus

Tört formák ritmusa I.

" " II.

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képsóm.

Frizformák

Gyürődéses lemezplasztika I.

" " II.

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Térforma IV., duralum.

Fekete-fehér ritmusok, grafika, I-X.

Szinek és formák, " I-V.

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Térforma I. alum.

" II. vörösréz

" III. alum.

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Ritmus II.

Szines zománcfriz

Fekete-sárga kompozició

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

MDK

Szandai Sándor képzőm.

Eloxált zománcritmus

Baglyok

Gyürött formák

Szandai S. kiáll. Cegléd Kossuth Muz. 1967.jun.

Szandai Sándor szobrász M.D.K.

Dési Huber baráti köréhez tartozott.
Portrét is készitett Dési Huberről,
Rákosligeten élt, gyakran meglátogatta Csabán Dési Hubert

Dési Huber Istvánné : Dési Huber István
Bp. 1964. 194. l.

MDK

Szandai Sándor

-rp-: Két kiállitás. Pest 1944. febr. 1.

18. Dorog /Komárom meg

19. Esztergom /Komáro

2o. Tata /Komárom megy

21. Muraszemenye /Zala

B. Müemlék kategóriábó

A vizsgálatok során me
felsorolt épületek müv
tészettörténeti tekint
melyet a müemlékektől

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Az emberi értékek nem mulnak el a muló évekkel. Ezt vallották már a régi mesterek is már Donatello óta.

Mostani kiállitásán feltünik a mostan nagybeteg Dési Huber István kiváló festőművészről készitett fejszobra.

/S.V./: Szobotka Imre pés Szandai Sándor kiáll. Esti Kurir. 1944. febr.7.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Sz.nem fényképszerü hitelességre ,hanem a belsö értékek kivetitésére és plasztikai nyelvem való megfogalmazására törekszik. Ilyenfajta müvészetre csak az hajlamos, aki felvevö képes az emberi karakter megitélését illetöen.

/S.V./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiállitása. Esti Kurir.1944.febr.7.

MDK

4./

Szandai Sándor, szobrászm

A Ruszin c. szobron megint rosszabb felfogás terpeszkedik, pedig kezeinek arányos kis tömegének fanyar mozdulata határozottan érdekes. Az elnagyolás miatt azonban az egész szobor csak vázlatos vázlat marad.

Oltványi Imre: Szandai Sándor szobrai.
Műbarát Kiáll. -Magyar Nemzet 1944.febr.23.

5./ MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Sikerültebb a Táncoló, bár kissé fényképszerü a lebegés és a szilárd állás közötti táncmozzanat ilyetén megmerevitése.

Oltványi Imre: Szandai Sándor szobrai.-Mübarát kiáll
Magyar Nemzet. 1944.febr. 23.

2./ MDK

Szanlai Sándor, szobrászm.

Kitünö szobrászati ötleteket elfecsérelazzal, ü. kibuvik érzékletesebb megmunkálásuk alól. Az egyébként találékony ellentétes mozdulatok tagolása igy lanyhán hat.

Női mozdulatok. Kis bronzok. Furcsa taglejtésük Sz. lelemény ességében lappang.

Oltványi Imre:
Szanlai Sándor szobrai. -Mübarát kiállitásai.

Magyar Nemzet. 1944. febr.23.

1./ MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

A legtöbb szobrán vannak olyan kisebb részek, melylyek arról tanuskodnak, h. tud mintázni. Miért kárkedik szobrainak fukar fölszinével? A kezeletlen sikok az eléggé gyakori arányhibákat még csak kirivóbbXXXX bá teszik.

Oltványi Imre:
Szandai Sándor szobrai. -Mübarát Kiállitás.

Magyar Nemzet. 1944. febr.23.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

A Műcs.-ban feltünést keltett legutóbbi Sz.S.-nak Terstánszky Józsi Jenéről készült jellegzetes portréja.

/S.V./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiállitása. Esti Kurir. 1944. febr. 7.

MDK

Szandai Sándor, szobrászat.

Ugyancsak feltünö volt a Föv. Képtár kiállitásán Kassák Lajos fejszobra is a jubiláris kiállitáson.

Szandai most a Bernben megnyilt berni magyar reprezentativ kiállitáson négy szoborral van képviselve.

/S.V./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiállitása. Esti Kurir.1944.febr.7.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Egyéb ujabb szobrain megfigyelhető, h.Sz.nagy sik felületet kevés mozgással igyekszik megbontani. Ruszin férfit ábrázoló bronzszobrán is csak az összelulcsolt kézmozdulata zavarja meg a monumentális nyugalmat.

~~XXXXX~~ /S.V./: Szobotka Imre és Szandai Sándor kiáll. Esti Kurir. 1944.febr. 7.

MDK

Szandai Sándor

T.D.: Szobotka I. és Szandai S. kiáll. Esti Ujság 1944. febr. 11.

M.D.K.

Szandai Sándor

J.B.: Kunsthalle Bern. Ungarische Kunst.

Neue Berner Zeitung 1944.febr.16.

Szandai Sándor

Szab. Ujság. 1944 febr. 11. C. T. D.: Szobrok és Szandai Sándor kiállítása

A másik kiállító, az ugyancsak tehetséges *Szandai* Sándor ezzel szemben még kínzó ellentétekkel küzd. Szobrain különböző stílusokat figyelhetünk meg, de ezeken belül értékes mondanivalói vannak számunkra. Portréi inkább naturalista jellegüek és ki'ünő megfigyelő készségről tanúskodnak. Jellemábrázoló erejének legszebb példája a Dési Hubert Istvánról készült remekbekészült portréja. Kisplasztikája ezzel ellentétben Maillol és Ferenczy Béni vonalán haladva kubistajellegü, erős torzításokkal. Látásmódjának ez a görbetükre keserü és pesszimista világszemléletet árul el. Itt megtagadni látszik az emberi arc- és tes'mozdulatok érzelmi kifejezésének lehetőségét s inkább a tömeghatás problémái érdeklik, valamint a mozgások ritmusának játéka. Tartalmi szempontból pedig erős kritikát fejez ki az emberi esendőséggel és kicsinységgel szemben.

(T. D.)

K

41. A „KAJNA KINCSEBŐL" (A
Vászon (Leinwand). 140—156

Berkes Antal szül. (geb.) 1874.

42. ARÉNA-UTI RÉSZLET (Stra
Vászon (Leinwand). 93×126 c

Bihari Sándor (Alexander), (1856—1

43. A FALU TÉLEN (Das Dorf

ɔbra (Bezeichnet rechts unten): Barabás 866.

„Barabás".
n.

e (Bezeichnung): Basch Andor Scutari 1917.

EJE (Inneres der Stephanskirche in Wien).

ind).

Szandai Sándor

A Műcsarnokban legutóbb feltűnést keltett *Szandai Sándor* szobrászművésznek egyik, *Tersánszky Józsi Jenőről* készült jellegzetes portréja. Ugyancsak feltűnő volt a *Kassák Lajos* fejszobor is, amelyet *most állítottak ki a Fővárosi Képtár jubiláris kiállításán. Szandai a most Bernben megnyilt berni magyar reprezentatív kiállításon négy szoborral van képviselve.* Szandai portrékészítési elve nyilvánvaló: nem a fényképszerű hitelességre, hanem a belső emberi értékek kivetítésére és plasztikai nyelven való megfogalmazására törekszik.

Ezek a belső emberi értékek nem múlnak el a múló évekkel s így történhetik, hogy egy ismert színésznő a multkor így szólt a művészhez: «Nem értem, honnan tudja, milyen voltam gyerekkoromban...» A régi mesterek egyébként ugyancsak ezt az elvet vallották már Donatello óta. *Mostani kiállításán feltűnik a Dési Huber Istvánról, a jelenleg nagybeteg kiváló festőművészről készített fejszobra, míg egyéb újabb szobrain megfigyelhető, hogy Szandai nagy sík felületei kevés mozgással igyekszik megbontani.* Igy ruszin férfit ábrázoló bronzszobrán is csak az összekulcsolt kéz mozdulata zavarja meg a monumentális nyugalmat. *Fejszobrászatáról még csak annyit, hogy erre a fajta, az ember lelki tulajdonságait összegező és közvetítő művészetre csak az hajlamos, aki felvevőképes az emberi karakter megítélését illetően.* (S. V.)

Esti Kurír
1944. febr. 7. (S.V.: Szabotka
Kurc és Szandai Sándor kiállítása.)

sz. első feléből (Kopie nach ihm a. d. I. Hälfte

nau után (nach).
des Soldaten).
<37 cm.
olat (Alte Kopie nach).

ichnet): E. B.

itter mit ihrem Kind). Jelezve (Bezeichnet):

Veissenbruck után E. Illés A.".

—

MDK

SzandaiSándor, szobrász

Terwánszky J.Jenö, bronz.

Műcsarnok. IV.képzőművészeti kiáll. "A Magyar Művészetért."
1943 máj.16-30. Kat. 10.l.

MDK

Szobotka Imre festőm.

Szandai Sándor szobrászm. ÁK

Gyüjteményes kiállitására meghivó.
Megnyitás:.944 jan.29. Zárul febr 9.-én.

A "Mübarát" kiáll. intézet 55. kiállitása.
Igazgató Krivátsy-Szüts György. festőm.-
tanár.

A «MŰBARÁT» KIALLÍTÁSI INTÉZET 55. KIÁLLÍTÁSA

Bpest. V., Mária Valéria-u. 12, Dunapalota mellett. Tel.: 18-16-16. Igazgató: KRIVÁTSY-SZŰTS GYORGY festőművész tanár

KÜLDI: .....

MEGHÍVÓ

SZOBOTKA IMRE

festőművész

SZANDAI SÁNDOR

szobrászművész

GYŰJTEMÉNYES KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÁS: 1944 január 29-én SZOMBATON D. U. ½6–½8 ÓRÁIG

Naponta nyitva: **10-3.** Hétfő, szerda, péntek: **10-½6.** Ünnep, vasn. **10-2.** ZÁRUL: febr. 9-én, szerdán d. u. ½6-kor

Belépődij **1·60** — P. Megnyitáskor és ünnep-, vasárnap, valamint tárlatvezetésen a megcímzett meghívó felmutatójának és kisérőinek **80** f. Bármely napon munkásoknak, diákoknak stb. **30** f. A Műbarát művésztagjainak és családjuknak díjtalan

Tárlatvezetés: febr. 2-án szerdán délelőtt 10 órakor. Előadó: GÁCS GYORGY a Népművelési Bizottság részéről.

Szandai Sándor
92 alkotás

A »MŰBARÁT« KIALLITASI INTÉZET 55. KIÁLLÍTÁSA

Bpest, V., Mária Valéria-u. 12. Dunapalota mellett. Tel.: 18-16-16. Igazgató: KRIVÁTSY-SZÜTS GYÖRGY festőművész, tanár.

Nagyméltóságú
Méltóságos
Nagyságos

_____ úrnőnek
úrnak

Következő kiállításaink:

1944 febr. 10—21:
ELEKFY JENŐ festőművész

1944 febr. 22 – márc. 6:
NOVOTNY EMIL RÓBERT és
GRABER MARGIT festőművészek

BUDAPEST

MDK

Szandai Sándor

Két KUT tag. Független Magyarország 1944. jan. 31.

MDK

Szandai Sándor

G.S.: Két kiállitás. Uj Magyarság 1944. febr. 9.

MDK

Szandai Sándor szobrászm. és
Harmos Károly, graf.

állította ki legujabb müveit.
Sz a fiatal szobrászmemzedék egyik legkitünőbb tehetsége, minden munkája komoly elmélyedésről tanuskodik.

Arató.
Parasztasszony
és egész sor jellegzetes portré.

-rp-.: A Mübarát helyiségében.....
Mübarát helyiségeiben. Kiáll.: Szandai és Harmos.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm

Formakezelése nem jelent könnyedséget, csupán egyszerűséget.

Ötletgazdag a kisplasztikája. Szobrai kicsinységükben is nagyvonalúak:

Anya gyermekével. Repr.
Táncoló.
Kendős lány.

Pap Gyula festőm. és Szandai Sándor szobrászm. gyüjt. kiáll.-a. -Alkotás Művészház. - 1943 ápr.11.-22. K

BDK

Szanlai Sándor, szobrászm.

Leánykafej. 1936.	Terracotta.
Parasztasszony, diófa.1937.	
Emberpár. 1937.	Bronz.

Dr.Mándy Stefánia:Szanlai Sándor.
Pap Gyula festőm. és Szanlai Sándor szobrászm. gyűj
kiállítása.-Alkotás Művészház. - 1943.ápr.11-22. Kat.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Labdázó gyermek. Bronz.
Mezey Mária. Portré. "
Önportré. "

Dr.Mándy Stefánia:Szandai Sándor.
Pap Gyula festöm. és Szandai Sándor szobrászm. gyüjt. kiállitása.-Alkotás Müvészház. - 1943.ápr.11-22. Kat.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Kalapos nő, egyespéldány 1937. Terra.
Kontyosnő. Bronz.
Nőifej. Terracotta.
Fiufej. 1936. "

Dr. Mándy Stefánia: Szandai Sándor.
Pap Gyula festőm. és Szandai Sándor szobrászm. gyü
kiállítása. - Alkotás Művészház, - 1943. ápr. 11-22. Kat.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Paraszttleány.	Bronz.
Dajkáló.	"
Anya gyermekével I.	"

Dr. Mándy Stefánia: Szandai Sándor.
Pap Gyula, festőm. és Szandai Sándor, szobrászm. gyüjt. kiáll.-a. -Albetás Müvészház. 1943. ápr. 11.-22. Kat.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Anya gyermekével II.	Bronz.
Anya gyermekével III.	"
Almáttartó nö. 1936.	"

Dr.Mándy Stefánia:Szandai Sándor.
Pap Gyula, festőm.és Szandai Sándor, szobrászm. gyüjt.
kiáll.-a. -Albetás Müvészház. 1943.ápr.11.-22. Kat.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

Falusi leány. 1937.	Bronz.
Tövishuzó, egyes példány. 1936.	Terrac.
Táncoló.	Bronz.

Dr. Mándy Stefánia: Szandai Sándor.
Pap Gyula, festőm. és Szandai Sándor, szobrászm. gyüjt. kiáll.-a. -Albertáz Művészház, 1943. ápr. 11.-22. Kat.

M.D.K.

Szanday Sándor

"Találkozás a bronzbaöntött Mezeyvel" cimmel rövid beszámoló ir a Tavaszi Tárlatról, ahol a szinmüvésznőről készült szobor szerepel. A lap bemutatja a szobor repr.-ját és Szanday Sándor fényképét is közli a szobor mellett.

Szinházi Magazin, Bp. 1943. márc. 31.-ápr.6. VI. évf. 15. sz. 13. lap

MNK

Szandai Sándor

Mezei Mária portréjat allitotta ki a Műcsarnok 1943/44 évi téli tarlatan.

Pipics Zoltán: Téli tárlat a Műcsarnokban.

Uj Magyarság, 1943.nov.21. 14.l.

Szandai Sándor

Mezey Mária, bronz

Műcsarnok 1943. nov.-dec.
Téli kiállítás

Szandai Sándor

nobrás

Koll. kiáll -

Alkotás Művészban

IX. kiáll

1943

Könyvtáramban

Szandai Sándor

Nobrán

IX.

Pap Gyula festőművész
és Szandai Sándor
nobránművész együt-
tesének kiállítása.
Alkotás Művészház.
(1993. ápr. 11—22.)

A katalógusban
jellemezte dr. Mándy
Stefániától.

19 mű.

2176. Weber Henrik:

Romagnai nő.

A kerités mellett állól
jobbjával a kőfalra támaszkod
alját fogja. Öltözete fehér f
ros ujakkal, zöld szoknya, fe
kendő. A háttérben fák diszle
H. Rom 849.

Papiros, méretei 31.9 :

Perlaky Kálmán hagyomán

Szandai Sándor

Koll. kiáll. az Alkotás művészházban 1943. ápr.

K.

– *Szandai Sándor*, mint szobrász, az egyszerű és tömör kifejezésmódban rokona Pap Gyula festészetének. Kisplasztikáin itt-ott kissé hajlamos a modorosságra, annál őszintébb, közvetlenebb és szűkszavuságában is sokatmondóbb tanulmányfejein. Egy fiufeje, Mezey Mária arcmása és egy öregasszony-tanulmánya kitünő példái, hogyan mondhatja el a szobrász, nemcsak modelljéről, hanem művészetéről is a legtöbbet, a legkevesebb eszközzel. (*f. j.*)

Pesti Hírlap

1943. ápr. 14

(Szandai Sándor szobrai az Alkotásban)

(f. j.:

		festészetben. 4⁰ fűzve.
8.	Drazsnyák Imre	Művészet és vallás. 4⁰ fűzve.
9.	Fazekas József	Szemelvények Esztergom műemlékeiből. 8⁰ kötve.
10.	Fülep Gábor	tordai és litteráti Vágó Pál élete. 4⁰ fűzve.
11.	Fülöp Gabriella	Az olasz festőművészet Krisztus képei lelki ábrázolás szempontjából a XVII. századig. 4⁰ fűzve.
12.	Gergely Mihály	Művészet hatása a társadalomra. 4⁰ fűzve.
13.	Gévai Antal	Amerikai indiánművészet. 4⁰ fűzve.
14.	Gortvai Stefánia	A vonalról. 4⁰ fűzve.
15.	Görgényi Gertrud	Angyalok az olasz renaissance festészetben. 4⁰ kötve.
16.	Horváth Olivér	Thorma János. 4⁰ fűzve.
17.	Kalmár János	Szenvedésábrázolások a barokk korig. 8⁰ kötve.
18.	Katona Kis Ferenc	A Felvidék középkori faszobrászata. 4⁰ fűzve.

Szandai Sándor

MDK

Mezey Mária, bronz

Műcsarnok 1943 Téli kiállitás

MD.K

Pap Gyula, festöm. és Szanlai Sándor szobr.m.

gyüjteménye kiállitása.

dr. Mányi Stefánia: A katalogusban irt jellemzés.
Alkotás Müvészház. 1943 ápr.11.-22.

M.D.K.

Szanday Sándor

Az Alkotás Müvészház kiállitásán szereplő, -Tersánszky Józsi Jenő-ről készült- szobor-portrét az iró fényképével együtt bemutatja a lap.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1943. jan. 1-7.
VI. évf. 1. sz.

MDK

Szandai Sándor, szobrászm.

44.	Férfi akt.	Bronz.
45.	Női akt.	Bronz.

Akvarell Művészház.-I.csop.kiáll. Kat. 1942.nov.8-24.

MDK

Szandai Sándor

Férfi akt, br.

Női akt, br.

Alkotás Művészház első csop.kiáll.Bp.1942. nov.

MDK

Szandai Sándor

Anya gyermekkel, bronz
Paraszt asszony, bronz
Női fej, bronz

Nemzeti Szalon. Kut.1942.nov.

M.D.K.

Szanday Sándor

A Corvin Áruház kiállitásán szerepel müve. "Akvarellek, szobrok és szines repr.-ók kiállitása a Corvinban" cimmel ir a tárlatról a la

Szinházi Magazin, Bp. 1942. juli 8-14. V.évf. 29. sz. 38-39. lap

Szandai Sándor MDK

Parasztasszony, bronz

Műcsarnok 1942 [redacted]

A magyar művészetért c.kiáll.

1

Szandai Sándor MDK

szobrász

Szépmüvészet 1942. 45.o.

Szandai Sándor

1942. 45. f.

Szépművészet

A Műbarát XVI. gyüjteményes kiállításán *Harmos* Károlynak egy tusfestményét és *Szandai* Sándornak „Kontyos nő" című bronzszobrát vette meg a kultuszminisztérium.

cid

1

Szandai Sándor MDK

szobrász

Ujság 1941. dec. 23.

Szandai Sándor MDK

szobrász

Nemzeti Ujság 1941. dec. 21.
A Mübarát kiállitása.

Szandai Sándor MDK

szobrász

A Mübarát kiállitása
Uj Magyarság 1941. dec. 21.

Szandai Sándor

Pest 1941. dec. 22.
(Három kiállítás.)

A *Műbarát* helyiségében *Szandai* Sándor szobrászművész és *Harmos* Károly grafikus állította ki legújabb műveit. *Szandai* a fiatal szobrásznemzedék egyik legkitűnőbb tehetsége, akinek minden munkája komoly elmélyedésről tanuskodik. Nagyméretű *Aratója* éppoly megkapó, mint erőteljes *Parasztasszonya* s egész sor jellegzetes, gondosan mintázott portréja. *Harmos* Károly érdekes kréta- és szénrajzai, vízfestményei és paszteljei többnyire illusztráció-szerűen hatnak. Legnagyobbrészt valami különös víziós-szemléletben fogantak s absztrakt formanyelven szólaltatják meg a mondanivaló gondolati elemeit. Temperái és olajképei sokkal közelebb állanak a naturális ábrázoláshoz.

—rp—

K.

Méltóságos

Dr Szentiványi Gyuláné

nőnőnek

Budapest

Lagúna

~~Harmos Károly~~

Szandai Sándor

A Műbarát kiállítása

Harmos Károly komáromi festőművész ritkán szerepel budapesti tárlatokon, mégis művészetét nem egyhamar felejti el az, aki látott tőle egy-két munkát. Élénk képzelete különös viziókkal népesíti be vásznait, erős dekorativ érzéke a vonalak és formák játékát keresi akkor is, amikor a természetből veszi tárgyát. Kedvét leli egy-egy nehezen konkretizálható tulajdonság ábrázolásában és szinte tapinthatóan vagy érezhetően vetiti elénk pl. a „szárazság" vagy az „érdesség" fogalmát. Amilyen leleményes és mozgékony a legbizarrabb témák kieszelésében, ugyan olyan változatos a technikai kivitelben. Művészete általában grafikus és diszitő jellegü, de vannak gyengéd szinekkel festett vizfestményei, amelyek önmagukban véve is helytállók. Ilyenek például azok, amelyek a tengeri kagylók és csigák artisztikus vonalait, opálos szineit vetitik vissza. Kiállitótársaink, *Szandai* Sándor szobrászművésznek meglehetősen kis számu alkotása nem ad tiszta képet művészetéről. Arckép szobrai mesterségbeli tudással vannak mintázva, nagy méretü ivó férfi alakja komponáló készségről tanuskodik. Legereditebbek kisplasztikái, amelyeknél a torzitástól sem riad vissza a kifejezés fokozásának kedvéért. Szandai még forrásban lévő, kissé dekadens irányu egyénisége itt talál leginkább magára.

B. B. M.

Magyarság, 1941. dec. 21.

BUDAP
941 DEC 1

Szandai Sándor
~~Harmos Károly~~

4

Pesti Hirlap
1941 dec. 23

— **A Műbarát kiállítása.** A Műbarát karácsonyi tárlatán Harmos Károlyban rendkívül érdekes művészt ismerünk meg. Meglepő a témagazdagsága. Feldolgoz történelmi és vallási témákat, misztikus és okkult elgondolásokat, bemutat meseországot és mai furcsaságokat, sőt példákkal szolgál absztrakt művészi törekvéseiből is. E tág eszmekörben Harmos könnyedén mozog az összes festői és grafikai technikák segítségével. Témáinak sokoldalusága Doré, Zichy és Bulac eszmebőségét és dekoráló erejét juttatják eszünkbe. A másik kiállító Szandai Sándor szobrászművész, tehetséges ember; kitünő megfigyelője a formáknak. „Araté"-ja monumentális alkotás. Az érdekes kiállitás két héten át tekinthető meg. (s. l.)

Harmos Károly
Szandai Sándor
Új Magyarság
1941. dec. 21.

A Műbarát kiállítása

A Műbarát kiállítótermében Harmos Károly festőművész és Szandai Sándor szobrászművész mutatja be munkáit. Harmos Károlytól legnagyobbrészt akvarelleket, tuss- és krétarajzokat látunk, ámbár az olajban ugyanúgy megállja a helyét. Ő ma már kissé idegenszerűvé vált szürrealizmusnak hive, amely elvont módon ábrázolja az érzéseket, a lelki vagy a természeti jelenségeket. Bár kissé egyedül áll ma a Komáromban élő Harmos Károly ezzel a művészi beállítottsággal, ennek az iránynak kiváló hazai képviselője. Mély beleérzéssel és kifinomultsággal fogja fel a dolgok „lényegét", ami a dolgok mögött van, vonallal és szinnel akarja absztrakt módon ábrázolni a „gyászt", a „nedveset", a „beteget", a „szárazat", a „pletykát" s néha hátborzongtató elmélyüléssel éreztet meg egy-egy nagy élményt, például az „operációt" — a fehérkötényes alakok, az éteres ködben szétszórt fény, a fojtott csend sejtése — igazi átélő fantáziát és szuggesztiv készségét mutatnak, ugyanígy az „esküvő" és a többi hasonló felfogású kép. Harmos Károly kikapcsolódik a reális valóságból, vagy felnagyítja, eltulozza a lelki jelenségeket, azonban néhány kitünő vízfestményével a valóság ábrázolása terén is egyéni élményt nyujt.

Szandai Sándor

~~Harmos Karoly~~

IX

Koll. kiáll.

Mübarát.

érd.

Újság

1941. dec. 23.

(e. a. H. K. és Szandai Sándor.)

1032. Lehel.

Egész alak, balra
Leeresztett jobb kézébe
vállra-tett gerezd
szú bajusza és rövid s
barna. Öltözete: pikkel
pánczéling, szük ujju p
rú csizma. Derekát öv s
lóg. A háttérit hegyek f
határkövön:

Lé
ö-
Cap
ne

Vászon, méretei 72
Vétetett 1906. dec
30 koronán. (1784-1906)

MDK

Szandai Sándor, szobrász

Tersánszky J.Jenö képmása.	Bronz.
Táncoló.	"
Parasztlány.	"

Nemzeti Szalon. Kut. 1941 nov.-dec. Kat.

Szandai Sándor

szobrász

V. Pozsonyi ut 49

MKSz 1947

Szandai Sándor MDK

szobrász

Pesti Hirlap 1941. dec. 23.
A Mübarát kiállitása

Szanday Sándor

Nobari

l.

Kállai 1948

111 – 112. 24.

Az Országos Term

hó 17.-én /hétfőn/ délután 1

terium I.emeleti 128.sz. tan

amelyre N a g y s á g o d a

Budapest, 1939.

Szanday Sándor

Nobrait

l.

Szabad Művészet

1949. 43. l.

yzése, Szent Ágoston és Jeromos.

Szanday Sándor

Nobrán

szül. 1903

Lajd

Kassákképzm

80, 81. l.

Önportréja repr.

16—

316. Veit, Philipp (német festő, 1793-1877): Szent Anna olvasni tanítja Máriát. Vászon, olaj, 220 × 150 cm. 1867-ből

erevich: PA, 249 l.

eit, Philipp. Öregkori kép 1865-ből.

—

Mászlagy II. 548. szám

—

nay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergem. Ut Műgyűjtő, V – 1931, 8 l.

Szandai Sándor.

Kiállitotta müveit az Ernst muzeom 1936-ban.

Bende J:

A Képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Szandai Sándor.

A Tamás Galéria kiállitásain szereplő müvész.

Bende J:
A képzőművészeti egyesületek története,kézirat.

Szandai Sándor.

A Paál László Társaság tagja.

Bende J:
A Képzőművészeti egyesületek tröténete,kézirat.

Szandai Sándor

Paál László Társaság tagja. 1923. alakult és májusban rendezte első kiállitását a Nemzeti Szalonban.

Rabinovszky Máriusz: Két korszak határán Bp. 1965. 310.l.

MIK

Szanday Sándor, szobrász

Leányfej. Szobor, terr. Jelz. "1936. Szanday S."

Nemz. Szo 1. Müv. Egy.-Székfv. Kpt. és Tört. Muz. uj szerzemé-
nyei 1937/38. 1939 máj.-jun. Kat.

Szandai Sándor

szerepelt a Tamás Galéria nárazik kiállításán.

PH 1938. X. 13.

MDK

Szandai Sándor

Tanulmányfeje, a modern magyar kisplasztika kiáll.-on a Tamás Galériában.

Cikk: Modern magyar kisplasztika.

Pesti Hirlap 1938.jan.9.

Szandai Gándor

Kiállít

Ujság 1938. I. 9.

Szandai Sándor, szobrászm. MDK

Férfi feje érdekes mű.

Tamás Galéria.
Modern magyar kisplasztika. 1938.
Pesti Napló 1938. jan. 9.

Szandai Sándor is fiatal szobrászteheteségeink közé tartozik. Kitünően mintázza az emberi fejet, anyagszerüen s amellett a karaktert is jól kidolgozza. Férfi mellszobra (2.) rendkivül kifejező s amellett szobrászilag is érdekesen felfogott munka. Női mellszobra (3.), Kalapos nő-je (4.), Gyermekfeje (6.) és Leányfeje (8.) jobbnál-jobb arcképszobrok. Kevésbé telt örömünk a művész kisplasztikáiban. Formáikban szerteszobrok; valójában inkább karikaturák, mint szivvel-lélekkel készült szobrászati munkák. Egyetlen egészalakos szobra, a „Pásztorleány" is tehetséges alkotás. Csak a törzshöz tapasztott két kart kellett volna kiszabaditania, legalább annyira, hogy köztük és a törzs között némi hézag keletkezzék.

1837. dec. 4. (e. a.)

712. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, fe
mödorában. Bécs, 1791. — Sch
Landschaft in Gold mit Figuren

713. CSÉSZE ALJJAL, porcellán, ké
itató nőalak. Bécs, 1816. — Schal
in Gold, auf der Stirnseite Fra

Mittel schwebender Putto. Wien

— Pilgerfamilie, farbige Porzellangruppe, in muschel-
u ein Kind. Wien, um 1760.

bor, kecses mozdulatban, álló helyzetben, domboru és
, 1770 k. — Der Citronenhändler, farbige Porzellan-
kosockel. Meissen, um 1770.

, szines porcellánszobrocska, hátán kosárban kalicka,
aendler mintája. Meissen, 1750 k. — Ländlicher Mann
Rücken hat er in einem Korb einen Käfig, mit schwar-
dell Kaendler. Meissen, um 1750.

szobrocska sziklán ülő helyzetben. Kaendler mintája,
arlekin mit Dudelsack, farbige Porzellanfigur, sitzend,

nes porcellánszobrocska, domboru rokokódiszü talap-
— Saturnus mit Kind, farbige Porzellanfigur. Meissen,

n, hengeres testén arany csillagokkal. Kávés- és tejes-
s hat csésze aljjal. Bécs, 1788. — Kaffee- und Tee-
oldsterne. Eine Kaffee-, eine Tee-, eine Milchkanne,
nalen mit Untertassen. Wien, 1788.

két Teniers modoru paraszt. Bécs, XVIII. sz. m. f.
auern nach Teniers. Wien, zw. H. XVIII. Jh.

Szandai Sándor

Kiáhít
1937. XII. 5 – 13 ig

a Tamás Galéria meghívója

Szandai Sándor

Kiáltó

Ujság 1937 XII. 4.

Szendei Sándor

Kiáltás

P. N. 1937. XII. 5.

MDK

Szandai Sándor szobrasz

Szandai Sándor szobrasz művei a Tamas Galéria kiállitásan.

/f.j./: Egy festő és egy szobrász a Tamas Galériában.

Pesti Hirlap, 1937. dec.5.

MDK

Szandai Sándor szobrász

Szandai Sándor szobrai a Tamas Galéria kiallitásán. A kiállitott művek között pasztorlanyfigurája figyelemreméltó.Erdekesek kisplasztikái is.

Cikk: Két kiallitas.

Pesti Napló, 1937.dec.5.

MDK

Szandai Sándor

Kilenc szobrot és gyönyörű kisplasztikai anyagot mutat be a Tamás Galériában. "Pasztorleány" c.szobra a kiállitason.

/dr.d.m./ : Sugar Andor képei, Szandai Sandor szobrai a Tamas Galériaban.

Magyarország, 1937.dec.4.

MDK

Szandai Sándor

-ie.: A mai lakás diszitőművészete. Évadnyitó kiáll. a Tamás Galériában. Pesti Napló 1937. szept. 26.

Szandai Sándor

Szerepel a K. V. T.
kiállításán a Nemzeti
Szalonban

B. H. 936 II/23

MDK

Szandai Sándor
műve:

Wágner-fej.

Az Orsz.Magy.Képzóm.Társ.jubileumi kiáll.
képes tárgymutatója.1936.máj-jun. 35.1.

Szandai Sándor

MDK

Férfi portrait, fekete terrakotta

Nemzeti Szalon 1936. febr.-márc.8.
KUT kiállitás

Szandai Sándor

Wágner-fej

Miccarnok 1936 Jubileumi kiállitás

Szandai Sándor

Szerepel a K.U.T.
kiállításán a Nemzeti
Szalonban

P.H. 936 11.25

Szandai Sándor, szobrász MDK

Leányfej.

Az Ernszt-Muz. kiállitásai. CXLVII. Munkácsy-Céh. VI. sors. egybekötött (repr.) kiáll. Bp. 1934. május. Kat. 13.1.

MDK

Szandai Sándor

részt vett a kiállitson

Bencze László: A K.U.T. kiállitása a Nemzeti Szalon
Képzőmüvészet 1935. 18.l. 80.4. ban.

Szandai Sándor

nobrász

írva Koll. Kiáll. Tamás-
galéria

Ibl Ervin: Két kiállítás -
Bpesti Hírlap. 1937
datum levágva -

MDK

Szandai Sándor

Női fej

/e.a./:A KUT kiállitása. Ujság 1934. dec. 2.

Szandai Sándor

Wobrász

Parasztasszony c.

wobra repr.

Kortárs. 1947. 3. sz.

71. l.

20) Előre nem líth. ki
Abaújszina

Székésfeh. (Soós)
Nagyerese

Kiutalva

Költségvetés

21. Széki ret. tem. (000

MDK

Szandai Sándor

A képzőművészet 1937-ben. Ujság 1938. jan. 1.

Szandai Sándor

Művével hezepel a Neuzeti Szalonban rendezett KUT kiállításra

Kiemelik női fej c. művét

Ujság, 934. XII. 2.

MDK

Szandai Sándor

Ülő akt, szob. ker.

Uj Szalon... karácsonyi kiáll. 1934. dec. 11. 1.

Szandai Sándor

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Szandai Sándor

Munkácsy-díjas szobrászművész, a Munka Érdemrend arany fokozatának kitüntetettje, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagja

1978. október 1-én, 75 éves korában elhunyt.

Temetése 1978. október hó 12-én, csütörtökön délután 3 órakor lesz a **rákoskeresztúri Új Köztemetőben.**

EMLÉKÉT TISZTELETTEL MEGŐRIZZÜK!

Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége

Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

A gyászoló család.

Szandai Sándor
szobrai

Méltatás

Rózsa Gyula: Szobrászatunk 30 esztendeje.
Művészet, 1975. április - 8. oldal

Szandai Sándor

szobász

Vaslemez hidegzománc festéssel
„Lábtörlő"
„Ritmus"
} repro

Sik Csaba: Szandai Sándor kiállítása.
Tükör, 1974. febr. 26 - 14 oldal.

Szandai Sándor

Szobrász

„Szeinezett lemez ritmus"
„Formaritmus"
} repro

Sik Csaba: Szandai Sándor kiállítása

Tükör, 1974. febr. 26 - 14 oldal.

Szandai Sándor

Szobász

Szandai réz reliefjei egyetlen forma alakulásának motivumait tükrözik.

Sík Csaba: Szandai Sándor kiállítása

Tükör, 1974. febr. 26 – 14. oldal

Szandai Sándor

szobász

1937-ben volt Szandai Sándor-
nak a Tamás Galeriában tár-
lata ahol a bemutatott szobrai
már nagyvonalban leegyszerű-
sítettek.

Sik Csaba: Szandai Sándor kiállítása
Tükör, 1974. febr. 26 - 14 oldal

Szandai Sándor

szobász

A művészelső szobrai irodalmi eredetűek.

Sik Csaba: Szandai Sándor hiállítása
Tükör, 1974. febr. 26 – 14 oldal

Szandai Sándor

festő

Szandai első kiállítása öszdönös tehetségről vall és nem autódidakta voltáról.

Sik Csaba: Szandai Sándor kiállítása.
Tükör, 1974. febr. 26 – 14 oldal.

Szandai Sándor.

~~[illegible]~~szobrász

Szandai aluminiumból, nikkel-ből csinált, reliefjei geometriai idomokból épülnek.

Sík Csaba: Szandai Sándor kiállítása

Tükör, 1974. febr. 26 – 14 oldal.

Szandai Sándor

szobász

A művész 70. születésnapjat ünneplő kiállításon ma is folyson, változó fejlődő életművét mutatják be.

Sík Csaba: Szandai Sándor kiállítása, Tükör, 1974. febr. 26–14 oldal.

Szandai Sándor

szobrász

Szandai Sándor nem szobrász-
nak készült, folyóirat szerkesztő
lett.

Sik Csaba: Szandai Sándor kiállítása.
Tükör, 1974. febr. 26 - 14 oldal.

Szanday Sándor
szobász

Dési Huber István ábrázoló
portré (repro)

Balog János: Buda vára.
Tükör, 1975. ápr. 15 - 16 oldal.

Szandai Sándor

müvei

Új Irás 1975/1 boritón és mellékleten

SZANDAI SÁNDOR, szobrász

A Müvészeti Alap vásárlásából esetenként, saját kiválasztással a múzeum birtokába kerülnek festmények, szobrok és grafikák.-Igy az 1970-es év ben Szandai Sándor kisplasztikoája is került a Modern Magyar Képtár gyüjteményébe. 289.old

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története
Uj szerzemények,-III. 287.old

A JANUS PANNONIUS Múzeum Évkönyve,-XVII-XVIII.
1972-73,-Pécs, 1975.

Szandai Szabó Sándor, szobrász,
a művész - R. Kiss Lenke - a felszabadulás után a MADISZ révén kapcsolódott be a közéletbe, a mozgalmi munkából aktív tagja lett a képzőművészeti szabadiskolának. - Szandai Szabó Sándor Turáni Kovács Imre, Kocsis András irányította a szabadiskolát, vezette a fiatalokat.

Hamar Imre: R. Kiss Lenkéről.
Képes Vasvármegye 1978. április 30.

Grandai Sándor szobrászművésznek
az Ernst Múzeumban nyílik
meg kiállítása.

Láttuk, hallottuk.

1944. II. 14. 11.50 N. | 11 | Petőfi

Szandai Sándor szobrászművészt

a Miniszertanács a Munkácsy Mihály-díj I. fokozatával tüntette ki.

Pest Megyei Hírlap, 1974. ápr. 2.

Szandai Sándor

~~[illegible]~~szobrász

Szandai a szolnoki „Szodalmi Kurir"-ban „Anhit a festészet jövőjéről" cimü cikkében Chiovini Ferencet is meginterjuvolja

Laposvari Gyula: Chiovini Ferenc.
Müvészet, 1974. aug. - 21 lap

Szandai Sándor
~~fel~~szobrász

1932-ben Szandai Sándor szobrász szerkesztésében Szodalmi Kurír címen szolnoki folyóirat működött, amelyik a művésztelep 30 éves jubileuma alkalmából cikket írt.

Kaposzára Gyula Chicorni Ferenc.
Művészet, 1974. aug - 21 lap

Brandai Sándor, szobrász

A Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetését kapta 70. születése-napja alkalmából.

— : Kitüntetések

8.

Népszabadság, Bp. 1973. márc. 2.

Szondai Sándor

Bemutatott műve:

146. p. „Női fej", bronz.

Nemzeti Parantpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Szondi

Szondi Sándor

Bejmutatott művei:

138. sz. „Férfiakt," bronz;

139. sz. „Női akt," bronz.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása, Budapest, 1945. VI.

Szandai Sándor

Bemutatott művei:

135. sz. „Parasztleány", bronz;

136. sz. „Kassák Lajos portré", terrakotta.

Nemzeti Parasztpárt kiállítása. Budapest, 1945. VI.

Szendrei Sándor

Gépkonstrukció I. ceruza, 51×36 cm

Gépkonstrukció II. ceruza, 54×38 cm

Magyarországi képző- és iparművészek
kiáll. Műcsarnok 1974

Szandai Sándor

Kalapált forma

vörösréz, 46 x 70 cm

Angyalföldi képző- és iparművészek

kiáll. Műcsarnok 1974

Szandai Sándor

Fény és mozgás II. alpakka 64×48 cm

Fémön ritmus, vörösréz, 37×53 cm

Magyalfalvi képző- és iparművészek
Kiállítása 1974

Szandai Sándor

Kiss Sándor szobrászmüvész,Mikó Sándor iparmüvész,belsőépitész,Szandai Sándor szobrászmüvész a Munkácsy dij első fokozatát kapta 1974.ápr.4ében.

Magyar Hirlap 1974/91 4.old.

Szendai Sándor

neve említve

Művészettörténeti Értesitő 1972

303 old.

Szendai Sándor

neve említve

Művészettörténeti Értesítő 1972

303. old.

Szandai Sándor.

1974-ben a Munkácsy-díj I. fokozatával tüntették ki.

Népszava, 1974. ápr. 2. 102 évf. 77 sz. 3p.

SZANDAI SÁNDOR, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár új szerzeményeinek anyagából.

A közölt képek jegyzéke:

46./.-SZANDAI SÁNDOR,- Nőalak,-mükő,-34 cm.Ltsz. 68.719.-Kunvári gyüjteményből.-Fekete repr. 305.old.

KONVARY PERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 301.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

Szandai Sándor

Művész Gelesége, repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974..
febr - márc

Szandai Sandor

Kantyos nő, repr. 1938.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc

Sándor Sándor

Aby Endre portréja, rajz

Sándor, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc

Szandai Sándor

Kassák Lajos portréje, 1946., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

Parasztlány, 1939., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

Szlyholó, 1947., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

Táncoló parasztlány, 1969.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szondi Sándor

Mobil, 1965., rep.

Szondi, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sándor

Ripp-rapp, regr.
1963.

Szandai, Ernst Mireni, 1974
febr-marc

Szandai Sándor

I. 3. 1965., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr.-márc.

Szandai Sándor

Ritmus VI., 1964., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr.-márc.

Szandai Sándor

Témpritnus, repert
1966,

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr. máre.

Szandai Sándor

Formantinus, repr.

Szándai, Ernst Thizenn, 1944.
febr - máre.

Szandai Sándor

Velem, KISZ-tábor, épületetlisz, foldisz, repr.

Szandai, Ernst Thizenn, 1974.
febr - máz.

Szandai Sándor

XII. 76. 1968., repr.

Szandai, Ernst Thiersen, 1974
febr – mai.

Szandai Sándor

V. 12. 1971., repr.

Szandai, Ernst Múzeum. 1974.
febr - máre.

Szandai Sándor

Gömbölyű forniak, 1964. repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr.–márc.

Szandai Sándor

Teritor, 1960., repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

V. 9. 1962. repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szanolai Sándor

I. 7. repr.

Szanolai, Ernst Museum, 1974,
febr.-márc.

Szandai Sándor

Tény és forma - ritmus, 1968.
repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr_márc.

Szandai Sándor

Épületkonstrukció dísz, 1965.
repr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

G XII. 112. 53 × 39,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1874.
febr – márc.

Szandai Sándor

G XII. 7[illegible]. 1971. 53×38

—"— 78. —"— 58×39,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1874.
febr – márc.

Szandai Sándor

6 XII. 68. 1968. 43 x 30

— " — 69. — " — — " —

Szandai, Ernst Mirem, 1974.

febr - marc -

Szandai Sándor

G XII. 66, 1967. 56×32,5
—"— 67. —"— —"—

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc -

Szandai Sándor

G XII. 108. 1965. 50×35
G XII. 65. 1967. 50×32,5

Szandai, Ernst Miriam, 1974.
febr – marc –

Szandori Sándor

G XII. 63. 1965. 35×50
G XII. 64. —u— 32,5×50

Szandori, Ernst Múzeum, 1970.
febr - márc.

Szandai Sándor

W XIII. 71. 1964. 70×50

G XII. 101. —e—. 35×50

Szandai, Ernst Múzeum, 1976, febr - márc.

Szandai Sándor

G XII. 31. 1961. 52,5 x 37,5
W XIII. 70. 1964. 50 x 70

Szandai, Ernst Múzeum, 1976.
febr - márc.

Szandai Sándor

G XII. 75. 1960. 51 × 36,5
—"— 27. —"— 52,5 × 37,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

G XII. 19. 1960. 51 × 36,5
—"— 21. —"— 51 × 36,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr. márc.

Szandai Sándor

(Wassco viaszíron rajzol = W / G

W XIII. 70. 1960. 50×70

G XII. 6. 1960. 51×36,5

Szandai, Ernst Mizenu, 1974.

febr. márc.

Szandai Sándor

6. XII. 76. 1968. 67,5 x 52

— " — 79. ~~1972~~. 52 x 37

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr. márc.

Szandai Sándor

G XII. 75. 1968. 70×55
—"— 74. —"— 70×50

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr - maic.

Szandai Sándor
Rajzok /G/

G XII. 72. 1968. 51×69
—"— 73. —"— 54×69,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sándor

XV. 11. 43 x 30,5
XV. 14. — " —

Szandai, Ernst Mirzam, 1974.
febr.-marc.

Szandai Sándor

XV. 9. 43×30,5

—"— 10. —"—

Szandai, Ernst Mirzem, 1974.
febr–márc.

Szandai Sándor

Szőnyegtervek

XV. 4. 43 x 30,5

XV. 8. —"—

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.

febr – márc.

Szandai Sándor

XVI. 67. 30×42
— " — 75. — " —

Szandai, Ernst Mirzenn, 1974.
febr.–márc.

Szandai Sándor

XVI. 55 30 x 42
—"— 59 —"—

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr - maic.

Szandai Sándor

XVI. 10. 30×42
XVI. 54. —"—

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sandor

XVI. 5. 30×42
— " — 9 — " —

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr.–márc.

Szandai Sándor

XVI. 3. 30 x 42

XVI. 14 — " —

/XVI.=Nyomtatásztéktel komponált szines és fekete tépet 1966./

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.

febr.–márc.

Szandai Sandor

XI. 23. 1966. 64 × 41,5

I. 53. 1967. 61 × 127

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr.–márc.

Szandai Sándor

XI. 13. 1966. 41,5 x 63,5

XI. 14. — " 43 x 65

Szandai, Ernst Múzeum, 1974,
febr - márc.

Szandai Sándor

XI, 10. 1966. 41,5 x 64

— " — 11. — " — 41,5 x 64

Szandai; Ernst Múzeum, 1974.
febr - mai.

Szandai Sándor

I. 34. 1964. 44,5x67
P. I. 1. 1964. 71,5x102

Szandai; Ernst Múzeum, 1974,
febr – mai.

Szandai Sándor

P I. 2. 1963, 72×92

I. 33, 1964. 44,5×67

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr.-máre.

Szandai Sándor

XVIII. 27. 1971. 30 × 43,5

I. 54. 1962. 65 × 127

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr-márc.

Szandai Sándor

XVIII. 33, 1963, 32,5 x 55,5

— " — 26, 1971, 30 x 43,5

Szandai, Ernst Museum, 1974,
febr. März.

Szandai Sándor

XVIII. 31. 1961. 50x42
— " — 32. — " — 50x41,5

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr - mai.

Szandai Sándor

XVIII. 28. 1961. 74,5 x 30
— " — 29. — " — 56 x 41,5

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr - maie.

Szandai Sándor

XVIII. 6. 1973. 46,5×44
— " — 15. — " — 42×26,5

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr – mai.

Szandai Sándor

XVIII. 47. 1964. 44,4×40

— " — 13. 1966. 40×31

Szandai, Ernst Mizeum, 1974.
febr – maic.

Szandai Sándor

XVIII. 1. 1964. 40x44
— " — 46. — " — 44,4x40

Szandai, Ernst Mizeum, 1974.
febr – maic.

Szandai Sándor

XVIII. 3. 1964. 44,5×40
—"— 2. —"— 40×45

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor.

XVIII. 52. 1960. 52×40
—"— 5. 1964. 45×40

Szandai; Ernst Múzeum, 1974.
febr—márc.

Szandai Sándor

XVIII. 49. 1960. 52 x 40
—"— 50 —"— 52 x 40

Szandai; Ernst Múzeum, 1974.
febr_márc.

Szandai Sándor

XVIII. 12. 1960. 40×26,5
— " 48. — " 52×40

Szandai; Ernst Múzeum, 1974.
febr_márc.

Szandai Sándor

XVIII. 54. 1958. 52 x 40

—"— 11. 1959. 41 x 26,5

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

XVIII. 10. 1958. 40×26,5

—"— 53. —"— 52×40

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

D. V. 14. 1973. 132 e

XVIII. 9. 1958. 40×26,7

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr–marc.

Szandai Sándor

D. V. 12. 1973. 43 cm
D. V. 13. 1973. 22,1 cm

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandor Sándor

D. U. 21. 1971. 9 x 27 + 25

D. T. 11. 1973. 41 cm

Szandor, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sándor

D. U. 2. 1962. 77 cm
D. U. 15. 1968. 112 cm

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr-márc.

Szandai Sándor

D. V. 25. 1965. 45 cm
D. V. 26. 1965. 55 cm

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr. - maire.

Scandori Salvador

D.V. 30. 1964. 29x59,5

D.V. 1. 1965. 97,5 cm

Scandori, Ernst Museum, 1974.

febr - maire.

Szandai Schuster

D. V. 3. 1964. 53 cm
D. V. 4. 1964. 44 cm

szandori, Ernst Museum, 1974.
febr - maire.

Sandor Schnabel

D. V. 20. 1962. 21,5×26

D. V. 24. 1962. 28 cm

Sandor, Ernst Museum, 1974,
febr - márc.

Szandai Sándor

D. V. 17. 1962. 24 cm
D. V. 18. 1962. 20×23

Szandai, Ernst Múzeum, 1974,
febr – márc.

Szandai Sándor

D. V. 27. 1961. 60 cm

D. V. 16. 1962. 27 cm

Szandai, Ernst Museum, 1974,
febr.-márc.

Szandai Sándor

D. V. 9. 1961. 30 cm

D. V. 21. 1961. 20×38

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr.-máz.

Scandai Sándor

D. V. 7. 1961. 41 x 5 cm
D. V. 8. 1961. 39 cm

Scandai, Ernst Nürnberg, 1974.
febr.-márc.

Szandai Sándor

D. V. 28. 1959. 50×36
D. V. 29. 1959. 44×40

Szandai, Ernst Múzeum, 1974,
febr.-márc.

Szandai Sándor

C VII. 23. 1966. 35,5 × 41,5
C VIII. 14. 1967. 62 × 126

Szandai, Ernst Múzeum, 1971.
febr-márc.

Szondi Sándor

CVIII. 17. 1966, 24×60
CVII. 17. 1966. 39×60

Szondi, Ernst Múzeum, 1979. febr-márc.

Szondi Sándor

C VII. 16. 1965. 60×127

C VIII. 6. 1966. 56×62,5

Szondi, Ernst Múzeum, 1979.
febr–márc.

Szandai Sándor

C VIII. 1. 1965. 60×166,5
C VII. 19. 1965. 41,5×59,5

Szandai, Ernst Thiersen, 1974.
fehr-mönc.

Szandai Sándor

c VIII. 4. 1963. 56 × 81

c VIII. 9. 1963. 42,5 × 68,5

Szandai, Ernst Mirenn, 1974.
felv. mánc.

Sándor Sándor

C VIII. 3. 1963. 52 x 84

C VIII. 16. 1963. 55,6 x 82,5

Sándor, Ernst Museum, 1974.

Lehr mine.

Sándor Salvador

C VIII. 15. 1960. 37,5 x 106,5
C VIII. 2. 1963. 46 x 81

Sándor, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Sándor Sándor

C IX. 3. 1967. 46 × 117

C IX. 15. 1967. 53,5 × 91,5

Sándor, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Sándor Sokolov

C IX. 5. 1967. 46×95
C IX. 4. 1967. 102×58

Sándor, Ernst Múzeum, 1974.
febr–márc.

Sandori Schulel

c IX. 11. 1966. 37 × 53

c IX. 2. 1967. 47,5 × 114

Sandori, Ernst Museum, 1974.
febr.-marc.

Sandori Schadel

C IX. 7. 1966. 49 x 77,5
c IX. 8. 1966, 39 x 72

Sandori, Ernst Museum, 1974.
febr.-marc.

Sandori Schadel

C IX. 14. 1964. 36,5 x 44,3
C IX. 9. 1965. 45 x 72

Sandori, Ernst Museum, 1974.
febr.–marc.

Szandai Sándor

c II. 55. 1968. 196 × 97
c I. 32. 1971. 57,5 × 73

Szandai, Ernst Múzeum, 1974,
febr - maic.

Szandai Sándor

C II. 53. 1968. 92 x 194
C II. 54. 1968. 100 x 492

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - maie.

Szandai Sándor

C I. 7. 1965. 100×60
C II. 57. 1965. 61,5×101

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - maic.

Sándor Sándor

C I. 20. 1965. 51,5×87

C I. 21. 1965. 51,5×87,5

Sándor, Ernst Museum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sándor

C II. 58. 1964. 38×62
C I. 2. 1964. 102×198.

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr - marc.

Szandai Sándor

C I. 27 1963. 37,5×61
C II. 59. 1963. 50×53,5

Szandai, Ernst Museum, 1974.
febr. – mác.

Sandori Sándor

C I. 39. 1963. 37×60,5
C I. 28. 1963. 45×63,5

Sandori, Ernst Museum, 1974.
febr.—márc.

Szandai Sándor

C. I. 16. 1961. 38×62
C. I. 17. 1963. 36×62

Szandai, Ernst Museum, 1974,
febr - maic.

Szandai Sándor

Alumínium vitrinsok fényvillózása
– C sorozat (fekete kiskegromanic
festéssel

Szandai, Ernst Múzeum, 1974,
febr – márc.

Szandai Sándor

B. I. 97. Mélyhegedű, 1960. terv
B. I. 59. Lábáttörlő akt, 1973. bd.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

B. I. 84. Nő hegesztővel, 1960. terr.
B. I. 85. Nő lanttal, 1960. -"-

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr.-márc.

Szandai Sándor

B.I. 78. Nő akt, 1960. poliészter

B.I. 83. Nő nagybőgővel, 1960. terr.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
fekv.-mőv.

Szandai Sándor

3. I. 76. Női félalak drapériával

B. I. 77. Női figura drapériával,
1960.

Szandai, Erma Múzeum, 1974.
febr-márc.

Szandai Sándor

B. I. 71. Kalasos akt, 1948. br.
B. I. 75. Női figura, 1960. poliesztér

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr. - márc.

Szandai Sándor

B. I. 61. Hárfázó nő, 1947. b/
B. I. 65. Sulykoló, 1947.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr - márc.

Szandai Sándor

B. I. 35. Táncoló paraszt lány — Tűzbelépő, 1939. br.

B. I. 38. Ruszin paraszt, 1940. br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974. febr – márc.

Szandai Sándor

BI. 19. Lovagló Nőri Art, 1938. br.
BI. 25. Parasztlány, 1939. br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr. - marc.

Szandai Sándor

A I. 78. Simonyi Gézáné portréje, br

B. I. 17. Art almanach, 1937. br

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr. - marc.

Szandai Sándor

A I. 2. Leányrafej, 1949. mázolny

A I. 38. Simonyi Géza portréje
1949. br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974
febr. – márc.

Szandai Sándor

A I. 4. önportré, 1946. br.

A I. 41. – Simonyi Mária portréja, 1948, br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974. febr – márc.

Szandai Sándor

A I. 13 – G.M. szinészmő, 1943. br.
A I. 1. – A műnész felesége, 1945, br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

Szandai Sándor

A I. 19 – Kontyosnő, 1938. br.

A I. 16 – Labdázó fiú, 1942. br.

Szandai, Ernst Múzeum, 1974.
febr – márc.

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

SZANDAY SÁNDOR

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

MAJOR MÁTÉ

AKADÉMIKUS

1974. FEBRUÁR 22-ÉN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

ERNST MÚZEUM

BUDAPEST VI., NAGYMEZŐ UTCA 8.

2524 FNYV I.

Szondai Sándor

Bemutatott művei:

„Dr. G. K.", bronz, 40 cm.

Zala Tibor: XI. magyar képző művészeti kiállítás, Budapest, 1968.

140

Szandai Sándor
[illegible]

„Performák" cimű dombormüve
szerepel a tárlaton.

Urban Nagy Rozália: Útheresés?
Művészet, 1972 január - 38 oldal.

Szondai Sándor

Bemutatott műve:

212. sz. „Madaras akt", terakotta.

Balogh J.: A „Magyar Képző művészetért, I. művészeti kiállítás, Budapest. 1946. VII.

141

Szandai Sándor
szobrász

„Térforma" (szemre)

Földes Anna: Stop műalkotás.
Nők Lapja, 1968. szept. – 38 szám

Szandai Sándor
szobász

Budafokon a szabadban van
elhelyezve Szandai Sándor Ter-
formia" -ja

Földes Anna: Stop műalkotás.
Nők Lapja, 1968. szept. – 38 szám

Szandai Sándor

Mossáka Lajos

Uj írás 1972/1 melléklet

Szandai Sándor

Márciusban kiállítása volt az
Ernst Múzeumban.
Kassák baráti körébe tartozott.
Dévényi Iván ismertetése

Vigília 44/4 778.o.

Szandai Sándor, szobrász

Mű: Repr

Szandai Sándor: fényritmus

Bosító: 3.

XVII

6.

JELENKOR, Pécs, 1974. június

Szandai Sándor, szobrász

Kiállítása ról (Ernst Museum.)

4

Miklós Pál: Képzőmű vészeti Krónika

542–549.

JELENKOR, Pécs, 1974. június XVII/6.

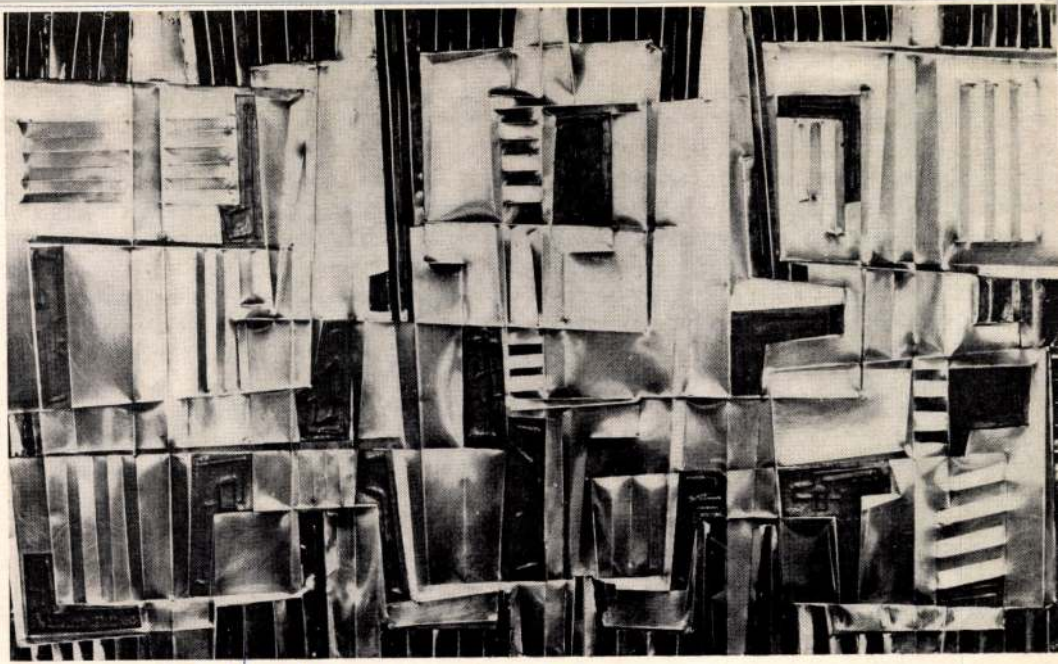

75 Szandai Sándor: „1-es," 1965.

Művészet, Budapest, 1974. 3. 1021

iem e célra épült annak idején.

Skandináviában tehát vannak modern múzeumok, nemcsak épületek, hanem gyűjtemények is. Még csak nem is csupán a fővárosra korlátozódnak, sőt rendszerint a városon kívül, rendkívül szép természeti környezetben kaptak helyet. Ezzel mindjárt teljesítettek egy fontos igényt, kirándulóprogramot, pihentető élményt nyújtanak. Rendszerint késő estig nyitva tartanak, és a képzőművészeten kívül más művészeti ágak rendszeres bemutatására is vállalkoznak. Nincs valamirevaló múzeum étterem nélkül, mely az üzleti szempontok mellett elsősorban az odalátogatók és az ott dolgozók kényelmét szolgálja. Az emberek – és igen nagy számban a fiatalok – látogatják a múzeumokat. Olyan természetességgel mennek kiállításra gyerekekkel megrakodva, mintha bevásárolni mennének.

Norvégiában – miután elsősorban az utóbbi évtizedben speciálisan e célra épült múzeumokat érdemes a magyar közönséggel megismertetni – a Sonja Henie–Niels Onstad Alapítvány norvégiai magángyűjteményét bocsátották rendelkezésre a központ felépítése és működtetése biztosítására. A helyet Baerum város tanácsa ajánlotta fel az Oslo-fjord egyik legszebb pontján Hovikkoden-nél, 12 km-re Oslo belvárosától, ahonnan rendszeres autóbusz- és hajójáratokkal lehet megközelíteni.

Maga az épület 1966–1968 között készült el két fiatal norvég építész, Jon Eikvar és Svein-Erik Engebretsen tervei alapján. A konstrukció szabad, plasztikai elképzelést követ, mintegy legyezőként terül rá a fjord magas partjára. Anyaga beton, felületét mozaikszerűen kirakták kaviccsal, alumínium és üveg. Az öt nagyobb egység magába foglalja a grafikai termet, a színházi, koncert és filmelőadások tartására alkalmas helyiséget, két nagyobb kiállítótermet, a Sonja Henie trófeáit őrző kis szobát, az éttermet és a kávézót a hozzá tartozó konyhával, a hivatali szobákat és mellékhelyiségeket. Természetesen van egy nagyobb hall, ahonnan az egyes szárnyak nyílnak – közvetlen kilátással a fjordra –, és innen közlekedik az

Szandai Sándor

Rip-rap C. VIII. 2.
Feiny és ritmus

XV. Szegedi Nyári Tárlat

Szandai Sándor, violin

szerepelt a XV. Hegedi Nyári Találkozón.

Tandi Lajos: Kiállítások 88-90.

Tiszatáj, Szeged, 1974. október XXVIII/10.

Szudai Sándor
szobrászművész 40. születésnapja
alkalmából érdemeinek elismeréseként
a Munka Érdemrend arany fokozatát
kitüntetést kapta.

Kitüntetések.

Magyar Hírlap 1973/60 old.

Szandai Sándor szobrász

Az Ernst Múzeumban gyűjteményes kiállítása nyílt Illés Árpád festő- és Szandai Sándor szobrásznak. „Parasztlány" – „Sulykoló asszony" c. (említve)

Losonci Miklós: Fővárosi kiállítások. Pestmegyei Hírlap, 1974. márc. 2.

SZANDAI SÁNDOR, szobrász

A KUT Bpesten megközelitően az Ecole de Paris szellemét képviselt. Maga köré tömöritette a fiatal müvészeket, kik Rippl-Rónai és a Nyolcak festői felfogását képviselték, s Párizst megjarva, annak frissen pezsgő szellemi áramlatait hozták. A KUT állandó kiállitói közt, katalógusaiban SZANDAI SÁNDOR nevével mindig találkozunk. 337.old

---

HÁRS ÉVA: Martyn Ferenc és a "Párizsi iskola" /1926.-1940./ Részlet az életmü monografikus feldolgozásából 331.old

A Janus Pannonius Múz. Évkönyve, XIV.-XV. évf. 1969.-1970. Pécs. 1974

Szanday Sándor, kolozsi

febr. 22-én kiállítása nyílik
meg az Ernst Múzeumban.

— : □ Szanday Sándor... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. febr. 21.

Gallday Sándor szobrászművész.
Kiállításának megnyitója febr.
22.-én lesz az Ernst Múzeumban.

Kiállítások.
Élet és Irodalom, 1944. febr. 16.

MTI SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1974 FEB 21

Esti Hírlap

Szanday Sándor szobrászművész.

□ SZANDAY SÁNDOR szobrászművész munkáiból nyílik kiállítás holnap délután 6 órakor az Ernst Múzeumban. Megnyitó beszédet Major Máté akadémikus mond.

Szanday Sándor szobrászművész.
Az Ernst Múzeumban megnyílt a művész tárlata tegnap este.

Reggeli Krónika III.
1914. II. 23. 7.00 N. /11/

Szanday Sándor, szobrász

Részt vett a Szeged-Tarján-szoborpályázaton.

Tamdi Lajos: Lakótelepi esztétika

90-93.

TISZATÁJ, Szeged. 1974. március XXVIII/3.

Szandai Sándor, szobrász

Munkácsy M.-díj I. f.

–: Kiosztották az idei irodalmi és művészeti díjakat

5.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1974. ápr. 1.

Szondi Sándor, szobrász

A Munkácsy M.-díj I. f.

–: Az új művészeti díjazók névsora 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. ápr. 1.

Szandai Sándor, szobrász

Művét: Csokonai mellszobrát
szegeden a Nemzeti Emlékcsar-
nokban helyezték el.
(Márc. 29-én leplezték le.)
—: szerkesztői asztal
Csokonai mellszobrával 112

TISZATÁJ, Szeged. 1974. május XXVIII/5.

Szandai Sándor
szobrász

70. születésnapjára a Munka
Érdemrend ezüst fokozatát
kapta.

-----: A művészeti közélet hireiből.
Művészet, 1973.december - 11.oldal

Szandai Sándor

Andorai Mária mestere

Bojár Juán:

~~Pécsi Mária: Tam~~ Láttuk-hallottuk; Magyar Hírlap, 1970. III. 24. 9. l.

SZANDAI SÁNDOR, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Szobrok, plakettek.
20./.-SZANDAI SÁNDOR,- Dijbirkózó, /1934/, mikó,- 49 cm.-Ltsz.68.718.-310.old.

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története, Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968. Pécs, 1971.

SZANDAI SÁNDOR, szobrász

A Pécsi Modern Magyar Képtár 343 darabból álló Kunvári gyüjteményének jegyzéke.
Szobrok, plakettek.
21./.-SZANDAI SÁNDOR,- Nőalak, /1920/,-mükő,-
34 cm.-Ltsz.68.719.- 310.old. 46. sz. kép

ROMVÁRY FERENC: A Modern Magyar Képtár története,
Uj szerzemények, II. 305.old.

A Janus Pannonius Múzeum Évkönyve, XIII. 1968.
Pécs, 1971.

Szandai Sándor

alkotása a Kerepesi úti lakótelep épületén.

Mezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 13351

5451

Szandai Sándor
nyomán

1974-ben a Munkácsy díj
I. fokozatát nyerte el Szan-
dai Sándor nyomásművész.

----: 1974.év művészeti díjas képzőművészei.
Művészet, 1974. április - 48. oldal.

Szandai Sándor

Vidám formák III. fém, 41 cm

6. Balatoni Nyári Tárlat
Balatoni Múzeum, Keszthely 1977.

C. Zolotow: Mein Teddy
Zolotow Verlag, Berlin 1972.

Szandai Sándor

Lemezplasztika III.

38 x 30 x 34 cm

XIII. Szegedi Nyári Tárlat

1972. júl. – szept.

Szandai Sándor

grafikán

Szandai Sándor grafikusmű-
vész 70. születésnapja alkalmából
a Munka Érdemrend arany fo-
kozatát nyerte el.

------: Kiállitási naptár.

Művészet, 1973. junius - 47.oldal

Szamolai Gyula

Műve szerepel Vattay Ferenc gyűjteményében.

Dévényi Iván: A „fűtés-fotográfus" gyűjteménye; Műgyűjtő, 1973/2.sz. 13.l.

Szandai Sándor, szobrász

Ikü: Repr.

Szandai Sándor: kobra Borító 3.

Jászkunság, kolnok, 1980-nept. XXVI /3.

Szandai Sándor, szobrász

Szívesen dolgozott szerkesztőségekben.
1931-ben a Reklám kurír c. szolnoki
folyóiratot szerkesztette.

Hérész D. – M. Pásztor J.: Amiről a levelek beszélnek 33–46

Jászkunsági szolnok, 1980. nept. XXVI/3

Szandai Sándor, szobrász

SZANDAI SÁNDOR Munkácsy-díjas szobrászművész temetése október 12-én, csütörtök délután 3 órakor lesz a rákoskeresztúri Új-Köztemetőben.

8

– Hl

Népszabadság, Bp. 1978. okt. 10.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Szandai Sandor
1984 JUN 9
MAGYAR HÍREK
szobán en

1021

Kultúra — tudomány

Felavatták Mezei Mária színművésznő síremlékét a budakeszi temetőben. A bronz fejszobor néhai Szandai Sándor alkotása.

MAGYAR HIREK

M

XXXVII. évfolyam
12. szám
1984. június 9.
Ára: 7 forint

Szandai Sándor
festő
/ Szolnok /

Magy. Nemzet 83. VII. 19. n

Szandai Sándor

szobrász
(Szolnok)

◆

Szandai Sándor szobrászművész kisplasztikáiból és grafikáiból nyílt meg emlékkiállítás pénteken Szolnokon, a Helyőrségi Művelődési Otthonban.

Magy. Nemzet 83. VII. 2.

SZANDAI Sándor szobrász

SZANDAI SÁNDOR Munkácsy-díjas szobrászművész kisplasztikáiból és grafikáiból nyílt meg emlékkiállítás pénteken Szolnokon a Helyőrségi Művelődési Otthonban.

Népszabadság 1983. VII. 2.

Szandai Sándor, Munkácsy-díjas szobrászművész

A Művészeti Alap Kiadó a 70-es évek elején indította útjára a Mai Magyar Művészet c. könyvsorozatát. – Már kaphatók Kunvári Lilláról, Szandai Sándorról és Csik Istvánról szóló köteteket.

Láttuk, hallottuk.

1983. IX. 1. Petőfi 10.45 |H.Zs.|

Szandai Sándor szabrászu.

felsorolásban

→ Balint Endre f.
Müveszet 1985/4/14

Szandai Sándor szm

→ Keresztyi Jenő

MŰVÉSZET 1985/júl/19

Mély megrendüléssel tudatjuk, hogy

Szandai Sándor

Munkácsy-díjas szobrászművész, a Munka Érdemrend arany fokozatának kitüntetettje, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapjának tagja

1978. október 1-én, 75 éves korában elhunyt.

Temetése 1978. október hó 12-én, csütörtökön délután 3 órakor lesz a **rákoskeresztúri Új Köztemetőben.**

EMLÉKÉT TISZTELETTEL MEGŐRIZZÜK!

Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége

Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja

A gyászoló család.

Rinca

XII. Agancs út 26-28

1121

Vilt Tibor

XII. Városmajor 96/b

1122

Rácz György

Fillér u 1

1.24

SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HÍRLAP

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Szandai Sándor szobrászművész

1973 MÁR 2

Zalai Hírlap

1021

— **Kitüntetések.** A Népköztársaság Elnöki Tanácsa Sebestyén Mihály nyugdíjas színművésznek 80. születésnapja, Beéky Andor irodalomtörténésznek 75. születésnapja, Szandai Sándor szobrászművésznek 70. születés napja és Bródy Tamásnak, a Fővárosi Operett Színház karmesterének nyugállományba vonulása alkalmából érdemeik elismeréseként a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést adományzta. A kitüntetéseket csütörtökön dr. Simó Jenő művelődésügyi miniszterhelyettes adta át.

— **Nagykanizsai tanár az**

Zalai

rlapban!

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-796

PEST M
HIRLAP
1973 MÁR 2

Szandai Sándor szobrászmű-

KITÜNTETÉSEK

A Népköztársaság Elnöki Tanácsa *Sebestyén Mihály* nyugalmas színművésznek 80. születésnapja alkalmából, *Becsky Andor* irodalomtörténésznek 75. születésnapja alkalmából, *Szandai Sándor* szobrászművésznek 70. születésnapja alkalmából és *Bródy Tamásnak*, a Fővárosi Operett Színház karmesterének nyugállományba vonulása alkalmából, érdemeik elismeréseként a Munka Érdemrend arany fokozata kitüntetést adományozta. A kitüntetéseket csütörtökön dr. *Simó Jenő* művelődésügyi miniszterhelyettes adta át.

...tennállásának 17. évfor-
dulója alkalmából csütörtö-
kön délelőtt kiállítás nyílt a
Magyar Néphadsereg Központ-
ti Klubjában A fotódokumen-
tációs tárlat — amelyet a
központi klub parancsnoka,
Szász Domokos ezredes nyi-
tott meg — bemutatja a de-
mokratikus német állam
nemzeti néphadseregének több
mint másfél évtizedes fejlő-

nyaraival, veszélyes fordulóival. A dráma egy szerelem, illetve egy házasság zűrzavaros története. A szembenálló felek a pofozkodásig szeretik egymást. Sajátos elvezettel merülnek el a veszekedésekben, melyek gyakran értelmetlenek, sőt kicsinyesek. A külvilág igen távolinak látszik: időnként megszólal a telefon — s mint a régi tragédiákban a hírnök — pihegve szól; persze, nem a világrengető csaták pillanatnyi állásáról, nem sorsfordító eseményekről, hanem csupán arról, hogy a férj találmánya hol rekedt meg a bürokrácia útvesztőjében, továbbá, hogy a feleséget melyik eszpresszóban várja boszszúhimjo, azaz a jovialis udvarló.

miért kell nekünk amerikai családi bonyodalmakon megbotránkoznunk, amikor hasonló hazai kamránkból is kitellik? Miért érdekesebb az amerikai álom foszlása saját katarzisunknál? Vagy még a kesergőt is jobban szeretjük, ha importból származik?

A Hubay-darab — ha későn is — elégtételt kapott. A *Dunaújvárosi Bemutató Színpad* remek előadásban újította fel. *Csiszár Imre* rendezésében zárt és tömör előadást láthatunk. A rendező kitűnően érzékelteti a két szerelő lélek dulakodásának keménységét, gyönge iróniával keretezi a közéleti moti-

Szandai Sándor

AKADÉMIÁN KÍVÜL

Éppen Rab Zsuzsa Versek vadvizein című cikkének hetében néztem meg két amatőr képzőművész-kiállítást. A témám ugyanaz tehát, mint az övé, csak más síkon — mert más dolog a költészet, más a képzőművészet — és más előjellel. Az amatőr megjelölés a festők, szobrászok világában is pejoratív; de ugyanilyen kicsinylő az „Akademischer Maler" cím is, az „akadémikus" — egyik jelentése a Magyar Értelmező Kéziszótár szerint — „*Műv pejor.* A 19. sz. képzőművészeti akadémiáinak szellemében fogant, mereven iskolás, maradi." Franciául az *académie* tudományos társaság, de főiskola is, sőt: akt, aktrajz. Nálunk ritkább ez a kettős jelentés, más az akadémikus szó árnyalata, más a főiskolásé, sőt belegyökeresedett már a köztudatba egy olyan tévhit, hogy az a művész, aki kiváltotta a főiskolai diplomáját, a továbbiakban csakis remekműveket alkot már. Ezért kritizálják mostanában annyit a műkritikusokat: ugyan, mi kivetnivalót találnak a csupa remekmű közül? Okleveles művészettörténész vagyok, mégsem tartom magam jobbnak, mint Lyka Károlyt vagy Petrovics Eleket — a Szépművészeti legendás igazgatója volt —, akiknek történetesen nem volt olyan papirosuk, mint az enyém. Írók, költők régente nem végeztek egyetemet, alapigazság: költőiskola nincs, talán csak a véletlen hozta, hogy annyi mai író járt a bölcsészkarra. Keveset beszélünk róla, hogy a Képzőművészeti Főiskola elmúlt évtizedeinek immár klasszikus professzorai közül hányan voltak olyanok, akik sohasem végeztek főiskolát. Névsort is írhatnék, de hát mindenki megtalálja a neveket a Művészeti Lexikon megfelelő köteteiben. A főiskolán volt egy magyar hagyomány — olyan, mint az elsőévesek „tökavatója" —, hogy tanulmányainak szabályszerű befejezése után a művésznövendék nem váltotta ki a diplomáját. Élete végéig sem ment el a rektori hivatalba — és nem azért, mert sajnálta volna a harminc forintot az okmánybélyegre.

Pérsze, amennyire nem abszolutizálom a képzőművészek akadémiai oktatását, megszüntetni sem akarom ezt az intézményt — nem is kérdeztek —, a tanterv elemző bírálata nem az én dolgom, tájékozottságom is hiányos, még a végén azt kívánná az olvasó, írjam meg a Képzőművészeti Főiskola reformját az ÉS-ben. És ha azt mondanám, hogy csakis akadémián kívül lehet valakiből művész, ez ugyanolyan ostobaság volna, mint amikor valaki, bürokratikusan csakis a papírt követelné. Az akadémia egyik, de csak az egyik helyszíne a művész teremtésének. Van jó művész és van rossz, főiskolát végzettben is, autodidaktában is.

Nehéz küldetésem volt tavaly. Szandai Sándort kellett búcsúztatnom a koporsója mellett. Őt idéztem a sírbeszédemben: „Autodidakta vagyok, sehol sem tanultam... a művészetet nem lehet megtanulni... az a fontos, hogy valaki a körülötte levő életet, a társadalom igényeit látni tudja — ha művész —, megfogalmazza kora művészetét." Szandai tudniillik irodalmi folyóirat szerkesztőjéből lett szobrász, Munkácsy-díjas érdemes művész, és három évtizeden át volt az angyalföldi képzőművész kör emlékezetes tanára.

Az autodidakta is tanul; de még mennyit! Ha Rab Zsuzsa azt írta: „... ahhoz, hogy a vers törvényeinek ketrecét szétfeszíthessük, előbb bele kell bújnunk a ketrecbe", azt mondom, hogy az én amatőrjeim bebújtak ebbe, sőt tapasztalatom szerint a rajzolást, geometriát, általában a mesterségbeli tudást, valamilyen — ez saját, házi kifejezésem — jótékony kisebbségi érzetből fakadóan fontosabbnak tartják, mint akárhány akadémikus, akiknél a stúdium mindennapos, meg musz anyag is. (Muszájból gyakorolják.) Hozzáteszem, hogy akkor van baj, ha valaki nagyon jól érzi magát abban a ketrecben, és örül, hogy sikerült egyáltalán bejutnia. Tanulni kell és lehet tanulni, nemcsak az akadémiákon, hanem képzőművész szakkörben, vagy, mint a Szent Lukács céh idején volt, egy mester műhelyében, műtermében — uramisten —, annak fejedelmi udvarában. Ha a növendék szerencsésen jó mesterhez kerül, pontosabban jó művész mellé szegődik, máris jól indult. Hiszen a patrónusa máris helyes irányba terelte az érdeklődését.

Mestert, tanárt azonban nemcsak a rajziskolában, nemcsak a műteremben találni, hanem magántársaságban is. Akad — igaz nem sok — olyan festő, szobrász, aki nem sajnálja az idejét, hogy foglalkozzék a fiatalokkal, akiket tehetségesnek talál. Aztán nemcsak a rajztábla, a festőállvány mellett lehet tanítani, hanem tea, feketekávé mellett is vagy éppen a kocsmában. Az ilyenféle oktatás szigorúbb, mint amikor a hallgató a hivatalos minősítését lesi mindössze, hiszen a patrónus-kliens viszony csak önkéntes itt, akárcsak az élettársak okiratok nélkül kötött egyezsége.

A fiatal amatőrök összejárnak, vitatkoznak, kegyetlenek egymáshoz — akárcsak önmagukhoz —, a fiatalok sohasem elnézők. Ezeken a vitákon nincs katalógusolvasás, nincs ellenőrzőkönyv, besorolás, pontszám. Ennyi sok szabadság: kötelez. A mércét — szerintem — még túl magasra is állítják. Mi, kritikusok sokkal kevesebbel is beérnénk, alighanem az utókor is. Nem baj, így lesznek — *hors concours* — versenyképesek idehaza is meg külföldön is. Ha csak jóslat ez, hát akkor jósoltam. Ők nem függnek a műkereskedelmi piactól, a vásárlások protokoll-listájától. Munkások, adminisztrátorok, pénzügyi előadók, havi keresetük van. Jelen voltam egy vitán; házmesterlakásban folyt le, mert házigazdám a hideg fejjel és a profi sportoló állóképességével alkotó szerény, félszeg, mégis karizmatikus fiatalember történetesen házfelügyelő.

„A költőnek — Rab Zsuzsát folytatom — vajon az írószövetségi tagság a diplomája? Vagy első megjelent kötete a mesterlevele?" Festőnek, szobrásznak könnyebb — és olcsóbb — az első kiállítását megrendezni. Ám ezeknek az új csoportoknak szívós a publikációs ingere, s megjelenéseik sorát a filosz pontosságával dokumentálják, bármily egyszerű katalógus-kiadványokban. Az áttörés nem egyszerű: nehéz a tojásba bejutni. Mégis, az utóbbi évtizedben a csoportos, reprezentatív tárlatokon egyre több akadémián kívül tanult művész alkotását láthattam. Sőt mintha szívesen is fogadnák őket — persze, a legjobbakat —, hadd frissítse a kiállítás összképét ez a pár újdonság, hadd „vigye" az egész emsemble-t.

Az autodidaktának, egy egész világ ellen kezdett harca, számtalan helyzeti hátránya mellett helyzeti előnye is van: négy-öt évvel hamarább mutatkozhat be, mint a főiskolára járó kollégája. Mire az egyik művész oklevelet kap, a másiknak már neve van a szakmában.

Ha valaki nem vette volna észre: nem az amatőröket védtem, tudniillik ezek az „amatőrök" nem amatőrök. Amikor a közönség elé léptek, már nem voltak azok. Arról nem tehetnek, hogy kiállítási lehetőségeiket éppenséggel az amatőr címke árán szerezhetik meg. Rab Zsuzsa vadvizeiről a magam portáján sem akarok tudomást venni. A Sonntagsmalereket — vasárnapi festőket — nem ismerem, nem leszek a gyámjuk soha. Viszont nem mindenki Sonntagsmaler, aki vasárnap is fest. Tapasztalatom — bár megmagyarázni nem tudom, miért —, hogy a tehetségek egyszerre, egy generációban szoktak föltűnni: úgy érzem — most már kitartok az idézőjel mellett —, „amatőrjeim" személyében, csoportjaiban a magyar művészet váratlan tartalékát, a tehetség föltedezetlen tartományát sikerült megtalálnom. A víz életszükséglet, a vadvíz is kincset ér, úgy látszik. Különösen akkor, ha a folyók, folyamok, de talán a tengerek is apadóban vannak, szintjük sekély.

Frank Dániel

Élet és Irodalom, Bp. 1979. ápr. 28.
XXIII. évf. 17. sz. 12-13. lap.
A 13. oldal hátlapján, a 14. oldalon
lásd: Haász István metszeteit.

1979. ÁPRILIS 28.

Haász István

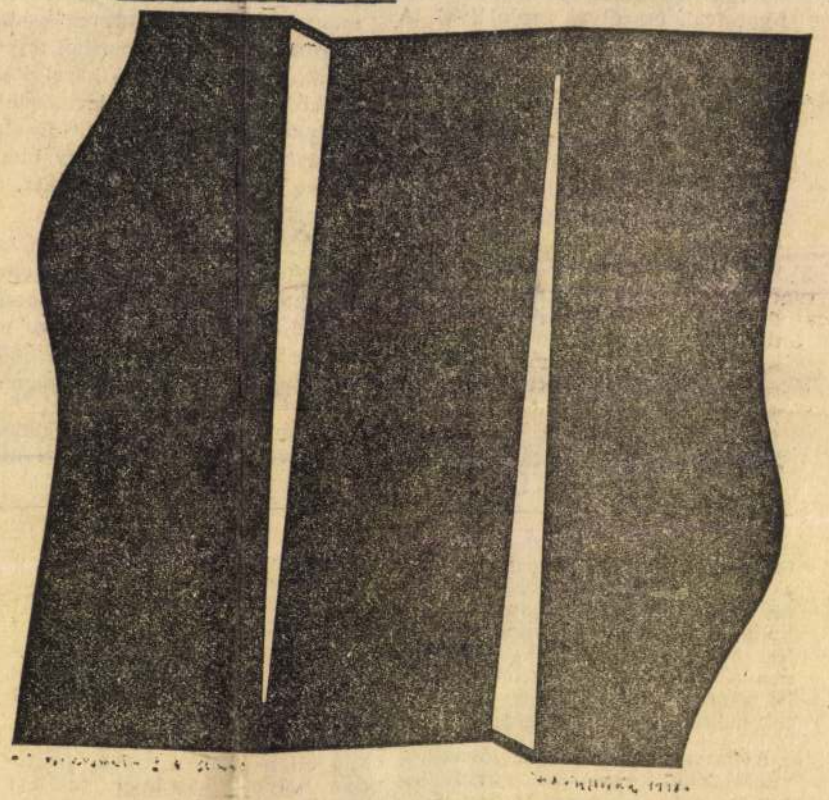

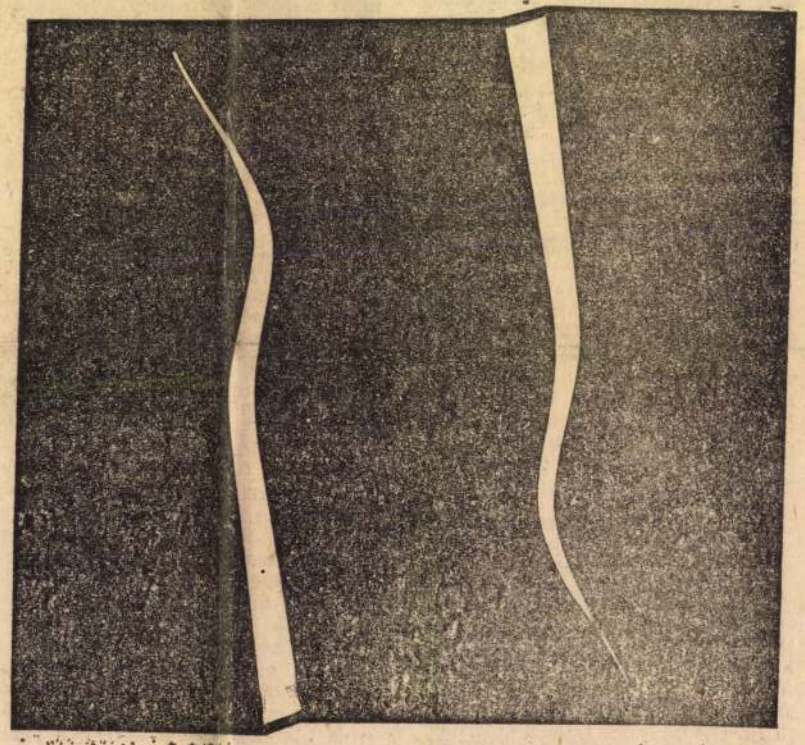

Haász István metszetei

Élet és Irodalom, Bp.
XXIII. évf. 17. sz.
14. lap.
1979. ÁPRILIS 28.

[redacted]

chikai rajzzal, annak
erősebb törvénynek
amely az új élet meg

mellett ez az érzékenység lehet a jövendő legfőbb közösségfenntartó és kultúrateremtő bázisa.

●

Az esszéista Csoóri maga is belátja: „a pontosság mellett megnyúzó pontatlanságok" ütköznek ki írásaiban. A csonkaságokat ellensúlyozni akaró elszántság valóban egyoldalúságokhoz vezet. Ezek közül egyet érzek föltétlenül említésre méltónak.

Szerinte üdvösebb lett volna, ha Ady után a mágikus — József Attila, Tamási Áron és valamelyest Sinka István által meg is rendített — költészet vált volna uralkodóvá irodalmunkban. Gondoljuk meg azonban: a két világháború közötti időszakban égető szükség volt arra a valóságföltáró irodalmi ábrázolásmódra, mely népi irodalmunk javát jellemezte. Az ősibb népi forrásokból táplálkozó művészet kezdeményeivel párhuzamosan a tárgyiasság, az „új tárgyilagosság" lett századunk egyik uralkodó érzékenysége. József Attila nem ebben vagy abban, hanem a mágia *és* a tudományos fogalmakat is költészetté nemesítő objektivitás egyesítésében lett eseménykép. A Csoóri propagálta népköltészeti ihletettség ideje nem is jöhetett volna el előbb korszakosan, mint az ötvenes évek közepén. Amikor már nem a franciás-latinos világosság küzdött az irracionális, „törzsökös" ideológiával és annak „művészi" oldalhajtásaival, hanem az új realizmus — a lelki realizmus — kezdett hódítani a sematizált realista kánon ellenében. Csoóri — saját szavaival szólva — „az idő közepében" éli át az irodalomtörténeti folytonosságot: nem szorul rá, hogy a saját korában érvényes

jukkal mintha a fogát húznák: itt

igazát a felszabadulás előtti múltba vetítve is elfogadtassa velünk.

Gondolatfolyamának kilépésével a mederből épp arra utalnak, hogy ónási gyűjtőterületről táplálkozik. Juhász Ferencet és Nagy Lászlót korszakmeghatározó költőként ábrázolja, akik a történelem kihívásaira remekművekkel válaszoltak. De lenyűgöző teljesítményük láttán is kimondja, hogy velük „az irodalom is inkább csak a maga csodáit álmodja végig, mint helyhez és időhöz kötött szerepét". Vagyis — ezt már én teszem hozzá — vállalkozásuk tisztán irodalmi természetű volt; a lét, a kozmosz egészét felvonultató, ezredévet visszhangzó költői nyelv kevéssé engedte, hogy közvetlen beavatkozást sürgető időszerűséggel szóljanak föl a társadalmi élet hétköznapjaiban. Csoóri a saját dolgát így jelöli ki: „az én küldetésem egyetlen föladatra összpontosul: megszüntetni a távolságot a fölismert igazságuk és a kimondható igazságok között". Közvetítő szerepet is vállalt tehát az elméletírásban a társadalmi forradalom írói — Illyés, Erdei, Veres Péter — és az esztétikai forradalom költői, művészei között.

Elképzelem, hogy az elmúlt másfél-két évtizedben mennyi gyötrődést okozhatott neki az az áthidalhatatlansággal fenyegető távolság, mely esztétikai megújulás és politikai cselekvés között támadt. A *Nomád napló* szépirodalmi értékű elméleti írásaiban eklektikus torzításoktól mentesen létrejött a szintézis népi irodalmunk két fő iránya: a harmincas években kezdődött népi mozgalom realizmusa és az ötvenes évek közepétől kibontakozó mágikus realizmus között. Azzal a morális ráadással,

esetében: *visszavárnunk.*

amit — egyéb írói vívmányaival egyetemben — csak Csoóri tehetett hozzá.

●

Van esszéje, melyben páratlan átéléssel szólaltatja meg a világ szegényeinek ügyét. „A szegénység mindaddig az emberiség közügye marad, míg meg nem szűnik" — szűri le a következtetést a pályaudvari váróteremben egymás vállára csukló fejjel alvók látványából. Ugyanitt szól az erdélyi magyar nemzetiségről. Egyik publicisztikai remeklésében nemzeti történelmünk elmúlt harminc évének legkényesebb kérdéseit érinti: még mindig nem ábrázolta irodalmunk teljes drámájában a koholt perek és az ötvenhatos országégés eseményeit. Tiszta ember kérdez, ellenzékieskedéstől mentesen, de az igazukért parazsat markolók hitelességével: „Élünk egy olyan világban, amelyről (...) sokkal többet tudunk, mint amennyit ebből a tudásból be szabad vallanunk?" Nem a kalandorság mondatja vele, hanem az a felelősség, mellyel egy eszményien közösségivé s demokratikussá lenni akaró társadalomnak adózhat. „A szabadszájúságnak, azt hiszem, sokkal kevesebb köze van az igazmondáshoz, mint a kételkedőknek vagy mint a kérdezőknek (...) Hatásuk csak rövid távon érvényesül. A kérdezők, a kételkedők viszont mindig a legnagyobb ellenállás irányába kényszerítik az elmét, az emberi akaratot és hűséget" — mondja.

Ez a legnagyobb ellenállás irányába kényszerített hűség annyi, mint tettekkel bizonyított ragaszkodás az emberi közösséghez. Az én értelmezésemben ez pedig szocialista forradalmiság.

1021

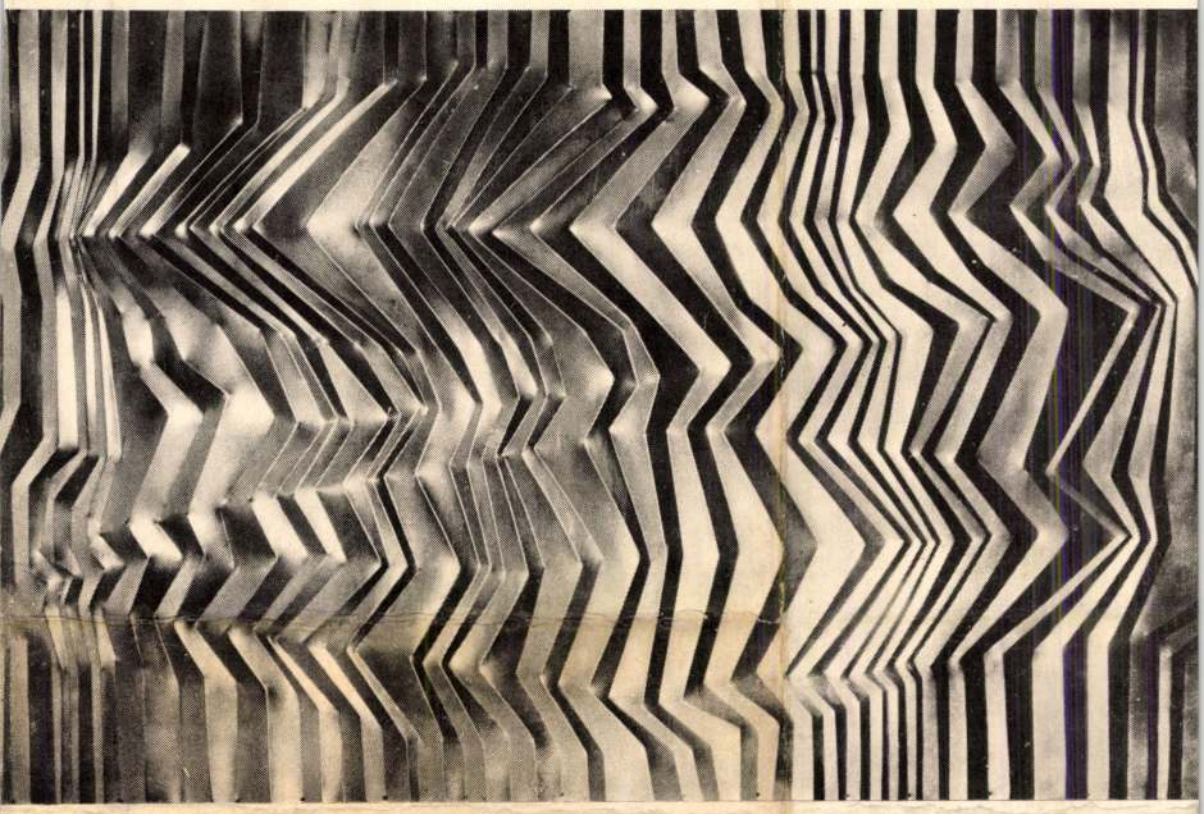

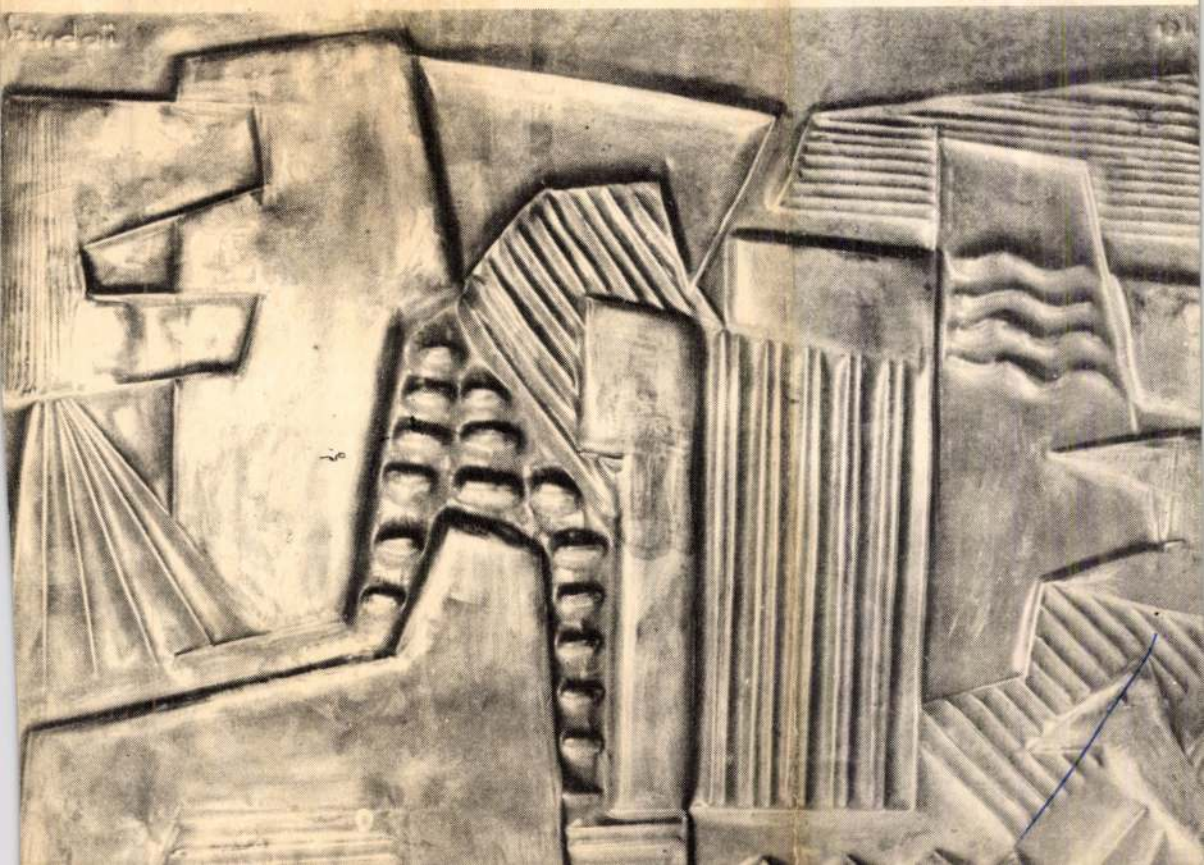

ÁRA 8 FORINT

SZANDAI Sándor

KOVÁCS Péter: Fejezetek a magyar szobrászat közelmultjából. = Életünk, XXVIII. évf. 1990

770,771,774

Szanday Sándor szobrászművész

MEGHÍVÓ

A KIÁLLÍTÁSI INTÉZMÉNYEK

MEGHÍVJA ÖNT

SZANDAY SÁNDOR

SZOBRÁSZMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSÁRA

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

MAJOR MÁTÉ

AKADÉMIKUS

1974. FEBRUÁR 22-ÉN PÉNTEKEN DÉLUTÁN 6 ÓRAKOR

ERNST MÚZEUM

BUDAPEST VI., NAGYMEZŐ UTCA 8.

2524 FNYV l.

Szanday Sándor

Hiller László: Szibilla a XX. században

Tüvésed, 1983. március

Szandai Sándor

Bodri Ferenc: Gadányi és Kassak

Művészet, 1983. március

Szaudai Sándor, Munkácsy-díjas szobrászművész

Gadányi Jenő 1946-tól az Iparművészeti Főiskola tanára lett, de 1949-ben a főiskoláról eltávolították, képei, mint nem-kívánatosnak ítélt modern munkák hét (?) évre kiszorultak a kiállítótermekből, akárcsak a korszerű művészet számos más alkotójának művei. – Békásmegyerhez kötődtek ezek az évek, az akkor még igazi falu adott otthont jó néhány művésznek: Kassák-, Szaudai Sándor-, Hincz Gyula-, Domanovszky Endre-, Vedres Márknak és másoknak.

Heitler László: Gadányi Jenőről és képeiről.
Nők Lapja, Budapest, 1982. jún. 5. 16. old.

Szandai Sándor, szobrász

A mi: Repr.

[Jényhép].

[A belső borítóvinen Szandai egy írásával hasonmása.]

Szandai Sándor: Munkája Amóldal

Jászkunság, Szolnok. 1980. szept. XXVI/3.

Szandai Sándor, 1920 körül

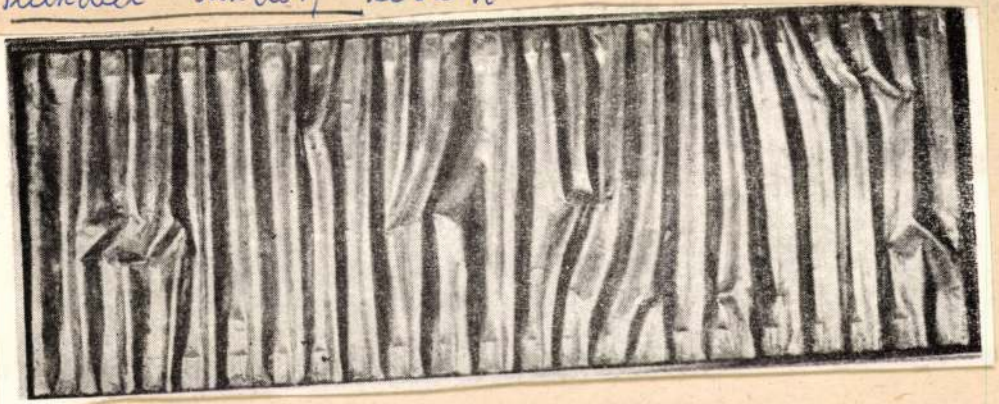

4

Szandai Sándor: Munkája 4

Újszerkesztés, Kolozsvár, 1980. szept. XXVII/3

Szandai Sándor, szobrán

L: n. ö.

[Mennyhárt L.: Kere nyomán ....
.... c. cikkében.]

Szandai Sándor: Munkái 27.

Jászkunsági, Szolnok, 1980-szept. XXVI/3.

Szandai Sándor

Szandai Sándor mohorport-
rét készített Kassák kajószól.

Bodzi Ferenc: In memoriam Kassák.
Művészet, 1980. október - 45. lap.

Szendavári Csaba

az alábbi pályázaton II. díjat nyert egyik terv egyik szerzője.

Gallmayer Ferenc: Budapesti televizió és mikrohullámközpont fejlesztése tervpályázata.
Magy.Ip.ip.1971.5.sz. 278-282.l.

Szandavári Csaba

az alábbi tervpályázaton megosztott II. díjat nyert
11. számú pályaterv egyik szerzője.

Csillmeyer Ferenc: A Budapesti Televizió Adóállomás és Mikrohullámú Központ fejlesztésére kiírt pályázat, 1970. - Magyar Kp.műv. 1971.3.sz.3-6.l.

Szandavári Csaba, építész.

Csomor Tibor: Épült 1987-ben Folyóiratszemle.

(Magyar Építőipar, 1987. 1-2 sz. 1-86 l.)

A lap az elmúlt év folyamán megvalósult és átadott kiemelkedő építészeti alkotásokat mutatja be. Bevezetője posztmodern építészeti irányzattal foglalkozik.

A tervező és alkotása: Szandavári Csaba: Az Artplaszt asztalos és faszabrász üzeme, X. Szállás u.

Budapest folyóirat, 1988., 8., 47-old.

SZANDAI Sándor

91 7. 13,51

Új Művészet

Szandai Sándor szobrai (Műbarát)

A legtöbb szobrán vannak olyan kisebb részek, amelyek arról tanúskodnak, hogy Szandai tud mintázni. Épp ezért nem értjük, miért nem él készségével bővebben, miért mond le a gazdagító mintázás öröméről, s miért kérkedik szobrainak fukar fölszínével? Ezek a kezeletlen síkok még jobban túlhajtják az eléggé gyakori arányhibákat, s annál kirívóbbak, mert Szandai arányérzéke úgysem áll nagyon erős lábon. A művész kitűnő szobrászi ötleteket fecsérel el s elcsenevészesíti őket azzal, hogy kibúvik érzékletesebb megmunkálásuk alól. Az egyhangú felszín folytán veszít elevenségéből, sőt hellyel-közzel lanyhán hat az ellentétes mozdulatok egyébként találékony tagolása azokon a kis bronzokon is, amelyeknek a művész egységesen *Női mozdulatok* címet adott. Pedig Szandai leleményessége épp kis szobrainak furcsa taglejtésében lappang. Kiviláglik ez abból is, hogy például a 21. és 22. számú női és férfiakt groteszkül roggyant testtartása értelmessé válik a szépítgető, türelmesebb kidolgozásban. Mosolyra derítő báj van tetemesen kicsinyített terrakotta arcmásaiban. Ezek közül a 12. sz. kislányfej a legjobb, a *Tavasz* című természetes nagyságú női portré pedig a kiállítás legkiemelkedőbb szobra. Hanyagabb, restebb felfogás terpeszkedik megint a *Ruszin* című bronzon. Kár, mert az a gondolat, hogy a nagy síkokkal feszesített testet miként rázza életre a kezek aránylag kis tömegének fanyar mozdulata, határozottan érdekes, az elnagyolás miatt azonban az egész szobor ebben az esetben is csak vázlatos vázlat marad. Sikerültebb a *Táncoló*, bár a lebegés és a szilárd állás közötti táncmozzanatnak ilyetén megmerevítése a fényképfelvételek

nagyon is hű, s épp ezért művészi értelemben élettelen sutaságát juttatja eszünkbe. Az ehhez hasonló ötleteket *Beck* András fejlettebb érzékkel, s azt kell mondanunk, nagyobb szobrászati tapintattal használja fel műveiben.

Szandai Sándor, szobrász

Lajos festett a városról, annak társadalmi, gazdasági, művelődési viszonyairól.[9] Az azonban bizonyos, hogy Szandai ekkor került kapcsolatba jeles írókkal, amiről sok levél[10] tanúskodik. Ekkor ismeri meg Nagy Lajost is, aki említett szociográfiájában így láttatja Szandait: „... egy kis magyar nyelvű füzetet olvasott figyelmesen: O. Molotov: a második ötéves terv..."[11] Egy-egy Kurírszám megjelenése után becitálják a rendőrségre, így nem csoda, hogy „életem vágányát is inkább a szobrászat művelése felé irányítottam ezután."[12] Az 1932-es szolnoki szociofoto kiállítás alkalmából letartóztatott Kassák és Lengyel Lajos mellett a rendőrség érdeklődése Szandai Sándorra is kiterjed.[13] „Az 1933-as évmásodik felétől Budapesten lakva napjainkig elsősorban szobrászként tartottam a kapcsolatot az irodalmi élettel. Az írók egész soráról készítettem portrét vagy lemezen kalapáltam ki arcélüket."[14]

Az igazi bensőséges barátságok ebben az időszakban születnek. Rendkívül intenzív baráti kapcsolatokat alakít ki Szandai az írókkal, s ezek a kapcsolatok nagyon fontosak lesznek a szobrász élete végéig, különösen azok a hatvanas évek elejéig-közepéig. Szandai ekkor mélyül el a nonfiguratív plasztika kutatásában, évekkel később pedig már betegsége választja el a barátoktól.

Még a mezőtúri Református Gimnáziumból ismerte Tamkó Sirató Károlyt; itt mindketten diákok voltak. Tamkó később Franciaországba került, majd hazajövetele után felújították a barátságot. „Akkor elég sokat összejöttek. Volt a Siratónak ez a dimenzionizmusa, aminek Párizsban csinálta a manifesztumát: mindig erről beszélgettek. Meg a régi diákemlékekről... Ilyesmiről. Sirató elmondta, hogy milyen nehezen tudja az írásait publikálni. Ő sokáig abból élt, hogy jógát tanított... Kezdett akkor irogatni ilyen népszerű... az űrkutatással, ezzel-azzal kapcsolatosan. Akkor kezdték őt elfogadni. Akkor úgy örült Sándor is, azt mondja: Na látod, megtaláltad az utadat. Aztán nem is tudom hogyan, de megszakadt a barátság közöttük."[15]

Móricz Zsigmonddal az Irodalmi Kurír engedélyeztetése körüli húzavonák során kerül kapcsolatba Szandai Sándor. A nagy író levelében a lap indításához ad tanácsokat.[16] Kapcsolatuk később, amikor már Szandai is Budapesten élt, erősödött. „Sokszor találkoztak. Sokszor. Még terveik is voltak, hogyan lehetne ezt a művésznyomort megszüntetni. Zsiga bácsinak is volt valami elképzelése, a férjemnek is volt elképzelése. A Zsiga bácsit nagyon szerette."[17] Ezt a szeretetet tükrözik az elkészült Móricz-arcmások.

József Attilát már a fővárosban ismerte meg Szandai. A költő portréját tízesztendővel annak halála után, 1947-ben készítette el. „Ismerte. Még sakkozott is vele. Azt mondta, nagyon mérges természetű volt József Attila. Például a férjem megverte sakkban és ezt sehogysem bírta elviselni. A Japán kávéházban találkoztak. Elég sűrűn. De baráti viszony nem alakult ki a férjem és József Attila között. A portréját azért készítette el, mert szerette a költészetét. Mint művészt értékelte. Mint embert, elég tüskés volt József Attila."[18]

Egy nagyszerű Tersánszky-portré dokumentálja Szandainak az íróval való barátságát. Ez a barátság aztán igazán bensőséges volt! „Szandai komám családi körben velem ramslizott filléres alapon, ha ez ér valamit otthon, szívesen bizonyítom. Tersánszky Jenő." Cigarettásdoboz szétbontott tetejére íródott az... engem kimentő pár sor. Azt hiszem, hogy a feleségem nem hitte el a segítő szándékot Tersánszkynak. Főként azért nem, mert én nem tudok ramslizni."[19] „Majdnem minden nap kint voltak a Palatinuson. Egy nagy gyerek volt a Tersánszky. Ha valahol összejöttünk vele: hát akkor most ne menjünk haza, hanem

mára hozzáférhetővé váljék, mindannyiunk közös kincse legyen. S ebben elsősorban a szülőföld, Szolnok tehetne sokat.

KÖRMENDI LAJOS

JEGYZETEK

1. M. Pásztor József: Irodalmi folyóirat Szolnokon 1932-ben. Magyar Könyvszemle, 1970. 315—328. 2. Szandai Sándor: Otthagytam a falut. Nyugat, 1932. aug. 1—16. XXVII. évf. 14—15. 3. Körmendi Lajos—Menyhért László: Beszélgetés Szandai Sándornéval. Kézirat. 4. Szandai Sándor: Röpdöső fenyőfaforgács. Új Írás, Pályám emlékezete. 1977. január, 124—125 old. 5. Pogány Ö. Gábor: Szandai. Az Ernst Múzeum kiállítási katalógusa, 1974. III—IV. 6. Szandai Sándor emlékezése. Búvópatakok. A Petőfi Irodalmi Múzeum és a Népművelési Propaganda Iroda közös kiadványa, Bp. 132. old. 7. M. Pásztor József: i. m. Kaposvári Gyula: Irodalmi Kurir — 1932. Jászkunság, 1968. február, 44. old. 8. Kaposvári Gyula: i. m. 9. Nagy Lajos: Magyar város 1932-ben (Három magyar város, Kis Kosmos Kiadás, 1933. 1.). 10. Kaposvári Gyula: i. m.; M. Pásztor József: i. m. 11. Nagy Lajos: i. m. 12. old. 12. Szandai Sándor emlékezése Búvópatakok, 133. old. 13. Idézett dolgozatában M. Pásztor József megjelöli ennek nyomát: MSZMP Párttörténeti Intézeti Archivuma BM VIII. res 1932—5595. 14. Búvópatakok, 133. old. 15. Körmendi Lajos—Menyhért László: Beszéletés Szandai Sándornéval. Kézirat. 16. Kaposvári Gyula: i. m. 17. Körmendi—Menyhért i. m. 18. Uo. 19. Szandai Sándor: Röpdöső fenyőfaforgács, uo. 20. Körmendi—Menyhért: i. m. 21. Uo.

Szandai Sándor szobrász 1

Portrék és írók

„Szandai Sándornak, a szobrásznak a híre-neve ma már Európa szerte ismert a szakkörökben, irodalmi munkásságáról azonban itthon sem esett szó, pedig művészi kiteljesedésének szerves részét képezik az indulás éveinek szépirodalmi próbálkozásai."[1]

M. Pásztor Józsefnek igaza van: az életmű szépprózai része is megismerésre érdemes. Nem szeretnénk ugyan Szandai Sándor novelláit túlbecsülni, de írásainak értékeit, színvonalát talán a Nyugatban[2] való megjelenése is sejteti. Azért is érdemes komolyan vennünk Szandai szépírói munkásságát, mert ő maga is komolyan vette. Szandai Sándorné így beszél erről:[3] „Kassák nagyon sokra becsülte Szandait, mint képzőművészt. Nagyon sokra becsülte Szandait, mint írót. És mint embert. Emlékszem, a férjem megint kezdett volna irodalommal foglalkozni Kasinak a közbenjárására. Egyszer kint voltunk Békásmegyeren, és akkor azt mondta Kasi: Szandai, maga szedje össze a régi írásait! Azt mondja a férjem, hogy ó azokat le kellene gépelni! Hát majd a Duci legépeli! — mondta Kasi. És tényleg, akkor a férjem összeállította a könyvet, és én minden novellát legépeltem neki. Megbeszélték Kasival, hova lehetne elvinni. Nem emlékszem már hová, de Kasi valahová szólt, hogy Szandai viszi az írásait. Ott aztán azt mondták, hogy jó, de tessék legalább egy mai novellát beleírni. De ő nem tudott volna 1950-ben olyat írni, ami viszi a könyvet. A Kasi is mondta, hogy egy frászt!" Ettől kezdve Szandai Sándor nem foglalkozott novelláinak kiadatásával, munkásságában a szépíró teljesen háttérbe szorult, hiszen 1958-ban már Párizsba ment, és egészen 1963-ig, többszöri megszakítással ugyan, de hosszabb időt töltött ott. Sikeres esztendők voltak ezek, Szandai elmélyülten dolgozott, kialakította sajátos, tektonikus plasztikai világát, s ezekkel a műveivel méltón szerzett hírnevet Európa kiállítótermeiben. Kapcsolata mégsem szakadt meg az irodalommal, hiszen nagyon sok barátja volt, akikről így ír:[4] „Elözönlötték házunkat, műtermemet, máskor mi mentünk ki művészbarátainkkal a szabadba, a természetbe. Nagy Lajos, Tersánszky Józsi Jenő, Aba Novák Vilmos, Szőnyi István, Iványi Grünwald Béla, Domanovszky Endre, Kerényi Jenő és még hány barátom, művésztársam, vagy csak egyszerűen: embertársam jó emlékét, a velük való találkozások, játszadozások, viták és ünneplések örömért hordozom azóta is magamban." Nagy szerencsénk, hogy Szandai Sándor nemcsak magában hordozta e barátságok emlékét, hanem barátainak arcát anyagba mintázta és ezzel továbbadta a jövőnek.

Alighanem fiatalon, esetleg már gyermekként bensőséges kapcsolatba kerülhetett az irodalommal, és maradt is élete folyamán mindvégig. Az a szeretet, az az eszménykereső nyugtalanság, amivel ő kortárs barátain kívül újra és újra a klasszikusok felé fordult, kétségtelenné teszi, hogy személyisége kialakításában, művészi kiteljesedésében az irodalom megkülönböztetett szerepet játszott. Megmintázta Jókai Mórt, többször megmintázta Petőfi Sándort, Krúdy Gyulát, Móricz Zsigmondot és másokat. „Különös érzéke van karakterizálásra. Ez a képessége azonban nem csak a portré műfajában érvényesül, de valahány plasztikai művében. Magától értetődő, hogy arcmásain érhető tetten leginkább stilizáló hajlama, a szobrászi jellemző erő találékonysága. Huszonhat éve egy egész kiállításra való portré-sorozattal lépett a közönség elé, a többek között Tersánszky J. Jenő, Kassák Lajos, Gadányi Jenő, Mezey Mária, Csanák Béla,

[illegible] csak sejthetjük abból a lehangoló képből, amit az éles szemű Nagy

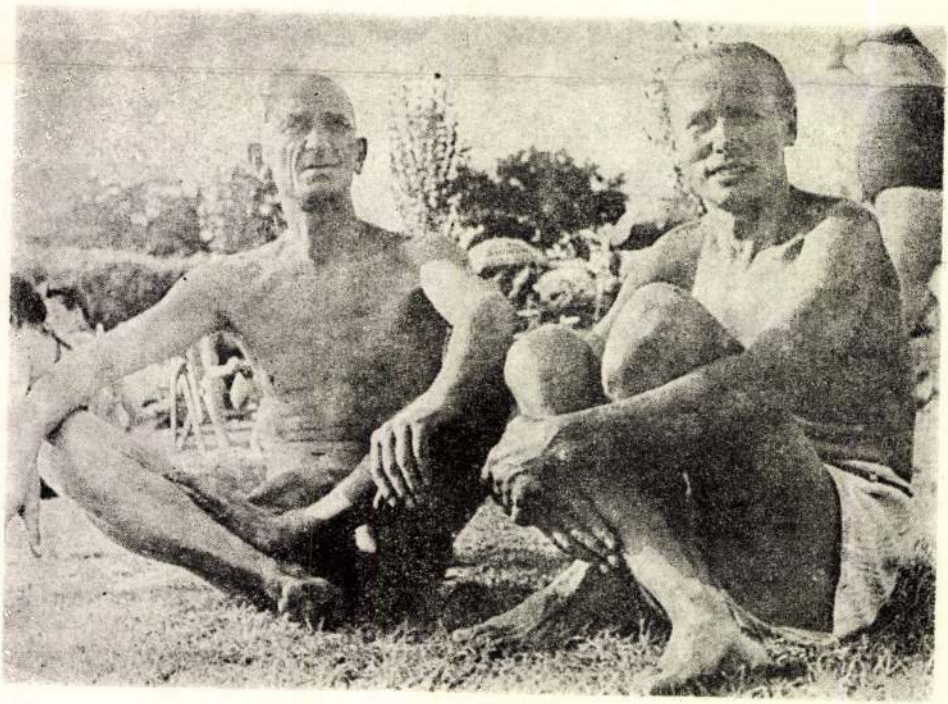

Szandai Sándor (jobbról) Tersánszky J. Jenővel

Szandai Sándor, szobrai 2

nek egy kiállítást, akkor a művész reggeltől estig ott van, fogadja az érdeklődőket. A beszélgetések, viták során hatnak rá a kialakuló új művészeti irányzatok: az op-art, a kinetikus művészet. A hatások termékeny talajra találnak, hiszen ismeri Kassák munkásságát, s az új irányzatok nagy részben a századelei konstruktív művészeti irányzatokat fejlesztik tovább. Kialakuló új plasztikai szemlélete a nonfiguratív megfogalmazás felé indítja. „Az építészet új társművészete" névvel jelöli munkáit, felismeri, hogy a gombamód épülő modern lakótelepek házaira és tereire, azokkal harmonizáló, egymást kiegészítő díszítő plasztikára van szükség. Műveivel sohasem az elembertelenítést, az elgépiesítést, hanem a modern környezet szürkeségének játékos forma- és fényhatásgazdag feloldását szolgálja.

Önmaga készítette fa és csont szerszámaival először a vörösrézlemez alakításának határait vizsgálja, bekarcolással, filcnyomással, kalapálással. Fölfedezi a vékony rézlemez nyomásával létrejövő tektonikus, gyűrődéses formákat. Az esetlegesnek ható, de igen elmélyült és előre megtervezett munkát kívánó „tektonikus lapok" az őstermészet formáit juttatják eszünkbe. A lemezek primer megjelenésén túl fényhatásokkal is operál. A művek különböző oldalú megvilágítása során újabb és újabb formákat, variációkat fedezhetünk föl. A XX. SIECLE BILAN DE L'ART ABSTRAIT DANS LE MONDE című francia album így ír Szandai művészetéről: „Fémből készült vagy színezett domborműveit úgy komponálja meg, hogy az ott visszatükröződő fény lényeges elemük lesz, tehát a formák megsokszorozódnak és a tárgy saját életre kel."

Közben mobil jellegű térplasztikákat is készít. Ezek hol tömbszerűségükkel, hol áttört formáikkal: a szögletes és a gömbölyű szellemes variációival hatnak ránk. Új, keményebb s fényesebb anyag után kutatva talál rá az alumíniumra, a darualumíniumra és az alpakkára. Az alpakka rugóacél keménységű anyag, alakítása során szögletes, éles formajátékokkal próbálkozik. A da-

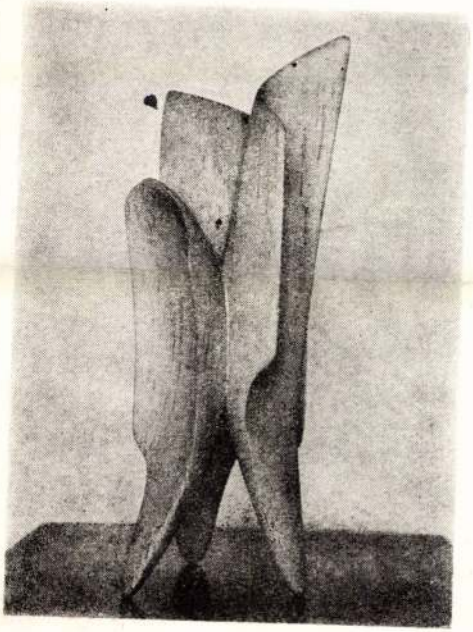

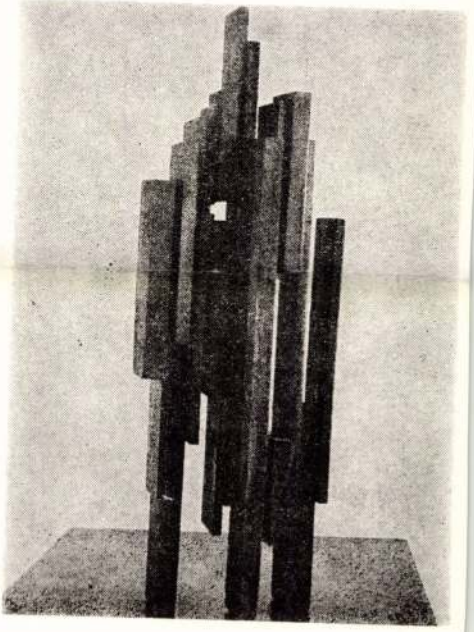

jelentősebb szemlén, tárlaton (Műcsarnok, Pécsi Kisplasztikai Biennálé, stb.) 1967-ben Cegléden mutatkozik be, és 1968-ban a Szolnoki Damjanich Múzeum rendezi meg gyűjteményes kiállítását. 1974-ben az Ernst Múzeum mutat átfogó képet a Szandai életműről.

Az építészet új társművészetének szánt térplasztikák, reliefek nagyobb méretű kompozíciók talán kevéssé nyerték meg az építők, tervezők tetszését. Pedig néhány elhelyezett munkája bizonyítja, milyen sikeresen oldotta meg feladatát az intim vagy a monumentálisabb térképzésben. (Szeged, Móra F. iskola, Mikroszkóp Színpad reliefje, Francia Műszaki Könyvtár díszítő kompozíciója). Kalocsán ovális-tükrös „életfa" jellegű térplasztikája áll, talán a rárakódott patinától megtisztítva többet mutatna fénytükrözéseivel.

A nonfiguratív alkotások mellett nem hagy föl a figurális művek készítésével sem. Nagy szeretettel mintázza író, költő ismerőseit, példaképeit. Mintegy harminc portréja, aktja, egészalakos kompozíciója bizonyítja: alkotójuk megőrizte és továbbfejlesztette realisztikus-expresszív formavilágát. Ezekből a szobrokból a játékos kedv (Tersánszky portré) és a nagy írók, költők szellemisége (Jókai, Petőfi, Mikszáth, Csokonai) sugárzik.

Számos díjat, pályázatot nyert. 1973-ban a Munka Érdemrend arany fokozatát, 74-ben pedig a Munkácsy-díj I. fokozata kitüntetést kapta meg.

Nem gyártott hangzatos elméleteket, minden póz nélkül küszködött naponta meg-megújuló erővel az anyaggal. Rákényszerítette akaratát a kemény fémre, miközben őt is alakította, formálta az.

1978-ban halt meg. Halála előtt három évvel, az Új Írásban ő maga így summázta művészetének értelmét és tartalmát Beszélgetés az anyaggal című írásában:

„Munkáim végis vannak, lesznek. Ezért nem vagyok egyedül. Szépek? Igazak! Őszinték. Századunk hangvételéhez tartoznak.

S azokra a fiatalokra, akik társadalmunk forradalmi korszakába születtek bele.

MENYHÉRT LÁSZLÓ

Szandai Sándor, Szolnok 1

HAGYOMÁNYOK

Keze nyomán saját életre kelnek a tárgyak

Szandai Sándor munkássága képzőművészetünk sokszínű palettáján külön is figyelemre méltó: abból a szempontból, hogy benne milyen békésen, alkotó egységben fér meg egymás mellett a figuratív és a nonfiguratív plasztikai megfogalmazás; az a tény, hogy az egyik, egy életművön belül is mennyire kiegészítheti a másikat, „Minden alkotásnak alapanyaga a körülötte elterülő anyag és a társadalmi élet" — vallotta.

1903. március 7-én született a Szolnok melletti Szandaszőlősön. Édesapja szolnoki építkezésekre jár be dolgozni, s a pár hold föld jelenti szerény megélhetésük alapját. A gyermek Szandait a szülők erejükön felül is taníttatják, a szolnoki alsóbb iskolák után a mezőtúri gimnáziumba kerül.

A nagy gazdasági pangás idején, a század harmadik évtizedének végén Szolnokon keres munka- és önkifejezési lehetőséget. 1928-tól (kezdeti festészeti próbálkozásaival felhagyva) az irodalom kelti fel érdeklődését. Ebben az időben, a harmincas évek elején ismerkedik meg Kassák Lajossal, s az ismeretség később barátsággá mélyül. Az életre szóló barátság mélyen hatott művészeti szemléletére s talán a hazai avantgarde „nagy apostola" is közrejátszott abban, hogy érdeklődése a nonfiguratív, konstruktívista kifejezésforma felé fordult. Bár irodalmi tevékenységével nem hagy fel teljesen, egyre inkább a szobrászat, a plasztika izgatja, 1935-től tagja a Képzőművészek Új Társaságának és 1937-ben már önálló kiállítását rendezi meg a Tamás Galéria. Autodidakta művész, kisplasztikáinak paraszti fafaragásra jellemző báját s expresszív formavilágát a gyermekkori emlékekből, szülőföldjéről hozza magával. „Kisplasztikáim summája a groteszkség szemléletében jött létre, de mindig a mozgás dinamikájával és kihangsúlyozott emberi karakterrel" — vallja önéletrajzában. Az új hang, a leegyszerűsített, szinte kubisztikus megfogalmazásmód sikert hoz számára. 1944-ben a Magyar Modern Képzőművészet című átfogó vándorkiállításra hívják meg. A kiállítás Bern után Párizsba és Londonba kerül. 1957-ben plasztikái részt vesznek a Stockholmi Állami Tárlaton. Számtalan itthoni és külföldi szemle következik, többször szerepel Franciaországban is csoportos tárlatokon. 1958-ban a Bernheim-Jeune-Dauberville Galériába hívják meg. A neves párizsi kiállítóterem a XX. század újító, kísérletező művészeit karolja fel s biztosít bemutatkozási lehetőséget számukra. Párizsban Szandai megismerkedik V. Vasarlyvel, E. Hajduval és N. Schöfferrel, kint élő magyar származású művészekkel. A megismerkedésre így emlékezik szobrász özvegye: „Schoffernek kiállítása volt Párizsban, megnézte a férjem is, és el volt ragadtatva. Ott a kiállításon többször összejöttek. Ha kint rendez-

— A város időskorú lakóinak segítésére a VI. ötéves terv elképzelései között szerepel egy 200 személyes szociális otthon építése is, a régi mellett. Jelenlegi elgondolásaink szerint ebben is helyet kapna egy öregek napközi otthona. Ötletként felmerült, hogy a lakásépítési fejlesztési tervben kapjon helyet a régóta kívánságlistán szereplő idősek garzonháza. Amennyiben sikerül megteremteni az építkezés anyagi feltételeit, akkor ez az épület is a mostani szociális otthon környezetében áll majd.

A városi pártbizottság titkárának igaza van: a mai szűkösebb lehetőségeink között fejlesztésről, beruházásról beszélni meglehetősen kockázatos dolog. Ezért a sok feltételes mód, legalábbis addig, amíg az elképzelések letisztázott, anyagi háttérrel is megtámogatott tervekké nem válnak.

A gondoskodásnak viszont addig se csupán olyan lehetőségei vannak, amelyekhez feltétlenül pénz kell, sem Szolnokon, sem másutt.

BRAUN ÁGOSTON

Szandai Sándor, szőnyeg

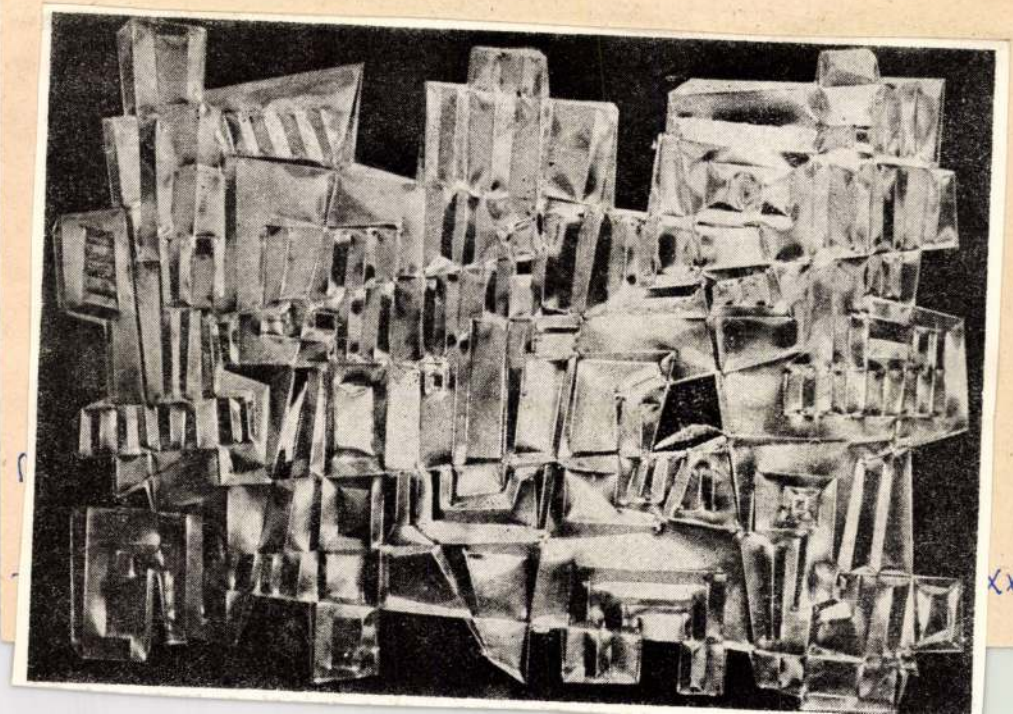

2.

XXVI/3

függ a jó közérzet
mely elhangzott a Magyar Rádió Szolnok megyei műsorában

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
Szávai Sándor,
Munkácsy-1980 díjas 3
JÁSZKUNSÁG
Szolnok festőművész
1021

JÁSZKUNSÁG

Társadalompolitikai művészeti és irodalmi folyóirat

3

XXVI. évfolyam
harmadik szám
1980. szeptember

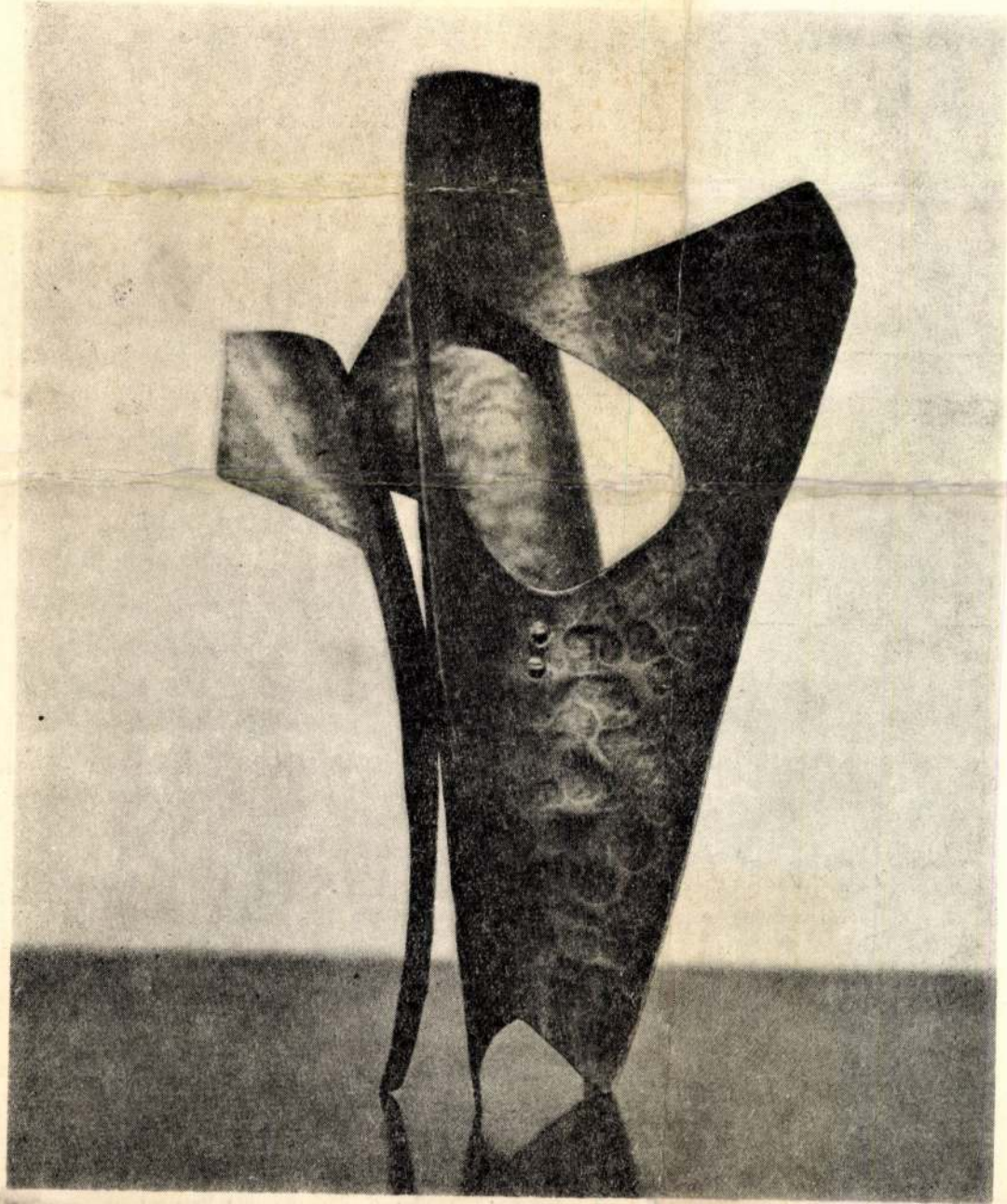

Párnázátok ki a Koresmapadot

Munkás !

Hajlott háton sulyos terheke

Országuton ballagó tört=karuak;

Parszt!

Barázdáját járva, ekére borulva,

Jovány földjének az adója, bakója;

Fekete arcu legények!

Lányok, olycsó selyembe burkolt ledérek!

Kiket meleg kunyhóból piszkolt ki az élet;

Botorkáló fehérhaju vének!

Akiknek plasztronja megkopott,

Korpatt mellükben a halál kopog;

Van akiknek lelkében gyöngyöt lopott,

Parázsnál az élet,

Hullajtjak azt a mocsúrba széjjel;

Kitaszitott lelkü szegények,

Sándorai az ázott=éjnek,

Vendéglőkben henyélnek, keményen.

Ezekre vigyázzatok!

Párnázzátok ki a koresmapadot!

Szanaki = Szabó Sándor

Mivest!

lelkére tám aszkoda meselyet

a övöké ws marad az ezenye.